6
36-e

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
24 C
33

Ad Gregorij Alterij usum.

6-36-e-13

~~6-42-f-47~~

6
36-e

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
24 C
33

Ad Gregorij Alterij usum.

6-36-e-15

~~6-42-f-43~~

SENTENTIAE, ET EXEMPLA

Ex probatiſſimis quibuſque ſcriptoribus collecta, & per locos communes digeſta per Andream Eborenſem Luſitanum.

Et ne oneroſo volumine grauaretur lector, totum opus in duos diuiſum eſt tomos: quorum alter Sententias, alter exempla refert.

Vterque autem tomus, in hac editione, à multis mendis, quibus ſcatebat, purgatus eſt.

SECVNDA EDITIO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARISIIS,
Apud Gulielmum Iulianum, ſub ſigno Amicitiæ prope Collegium Cameracenſe.
1575.

AD LECTOREM
EPIGRAMMA.

Vt cùm per virides ſyluas, ſaltúſque vagatur,
Solerti cura mella recondit apis:
Sic legit hos flores Ebroæ felicis alumnus
Autorum in campis, lector amice, tibi.
Nam quicquid ſcitu dignum cecinere poëtæ,
Quicquid ſcriptorum ſeu monumenta tenent,
Seu quicquid diuûm ſacrata volumina condunt,
Diſpoſitum mira ſedulitate refert.
Vt facile poßis in promptu ſemper habere,
Quæ fuerant variis ſæpe petenda locis.
Si ſapis, oblatos inter verſabere flores:
Hîc mella inuenies, nectar, & ambroſiam.

ORNATISSIMIS
ATQVE RELIGIOSISSIMIS
Olyſſiponenſis collegij, ordinis Prædicatorum patribus Andreas Eborenſis vtranque S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DVplici nomine, digniſſimi Patres, patrocinium veſtrum in noſtros elegeram flores, & quòd à primo lapide dicati ſunt Domino, & quòd congregationem veſtram affectuoſiſſimè veneror, iámque accingebar operi, iam cum chartis luctabatur ingenium, cùm veſtri nominis autoritas, vitæ ac religionis integritas, & ſtudiorũ conſideratus ſplendor me totum proſtrauit in faciem. Quid tunc agerem neſciebam. ſubſiſtere, timoris: progredi, temeritatis erat. Caſus tandem pro conſilio fuit: nanque dum ſoporatum iudicium à ſeueritatis conſideratione ſubtraho, dum ſubmiſſos oculos in vtramque veſtræ profeſſionis nobilitatem ſubleuo, noua tunc manſuetudinis lux, noua benignitatis effulſit facies, quæ propoſitum meum fecit inuictum: quæ prouocare in patronos compulit, quos prius verebar iudices. Illos itaque amplexus, quibus me aliquando admittitis hoſpitem, in noſtræ fœturæ congratulationem flagito. Non eſt, quòd ex opificis tarditate pretium reputetur operis. vicimus,

Patres, vicimus expectationem noſtram: date locum glorioſis vocibus: ſcriptorum enim gloriam, non noſtram prædico. Religioſis namque auribus grauem, caſtam, & fructuoſam lectionẽ offerimus, veſtro prorſus & applauſu & cõmendatione dignam: cùm quòd ſcriptorum venerationi plurimum tribuendum ſit, tum quòd ex variæ lectionis floribus illos tantùm decerpſimus, qui vel neruis conſtarent, vel ſpiritum ſaperent: cæteros, aut quòd virtuti minus fauerent, aut quòd diſplicerent prolixitate ſua, ex induſtria reiecimus: quoſdam etiam, vt noſtris conatibus ſublimiores omnino prætermiſimus. cuius ſunt generis, qui in antiquis ac recentioribus Spiritus ſancti literis continentur: quos revereri, quàm tranſcribere, ſanctioris pietatis arbitror. in ipſo enim Scripturæ campo, vt in hæreditario ſolo, ſeuerius, efficacius, atque fidelius perſonant. Cæterùm ſemipagano homini, & in humanis literis diſcenti, quàm præcipienti proximo, ab Ethnicis Scriptoribus antiquorum vendicaſſe Sententias & Exempla, & ex noſtris digniora collegiſſe ſit ſatis. Sed quid improuidus, deſerta hoſtibus ſtatione, inter verborum lenocinia demoror? ecce agmine facto, ruunt detrahentium voces, & quaſi in aliena caſtra transfugerim proditor, vociferantur ac fremunt. Inſurgat, grauiſſimi Patres, veſtræ ſeueritatis gladius: ad cuius aciem ingrata iudicia procidant, fateantúrque animi omnino non illiberalis eſſe, certè prorſus non ignaui ingenij menſuram in honeſtis tranſcendere, & quod non poſſit viri-

bus, arte & induſtria conficere. Sed iam ad reliqua propero, vt pientiſſimus patribus meis eiſdémque digniſſimis Euangelij præconibus, operis progreſſus, & autoris conſtet intentio. Præuideram ingenij mei non minus quàm memoriæ damna quæ proprios affectus in viam morum ex Domini miſericordia reſpirantes, aut retardabant, aut certè vetabant progredi. In propriæ itaque fragilitatis ſubſidium ſelectiſſima ſcriptorum conſulta, præclaráque omnium gentium exempla conuoco, quæ mihi pædagogi loco, quæ mihi pro cenſore ſunt, feceram. Sed noſtris tantum prouidiſſe rebus, infirmæ charitatis exiſtimans, literarum etiam, morum, atque pietatis ſtudioſis noſtra editione conſulere viſum eſt. quorum imperfecta ſtudiorum ratio noſtram ſolicitauit operam. Aliis namque otium, aliis ingenium deeſt: aliquando etiam aliis ipſi deſiderantur codices: quibus incommodis noſtræ inuentionis facilitate prouiſum eſt: vnáque iam lectio in promptu ſuggerit, quod multiplex antea laborioſè præſtabat. Et ne quid deſideraretur ſeu ad operis approbationem, ſeu ad lectionis facilitatem ſententiæ & exempla per communes locos procedunt: vnicuique locum & nomen non per alphabeti ordinem, ſed per materiarum affinitatem ſubneximus, vt eligendi copia, & promptior & vberior lectori conſtaret, ſingulíſque materiis ſua adiunximus contraria, quòd eadem ſit, iuxta Ariſtotelem, contrariorum diſciplina.

Valete Patres in Domino.

CONVENTVS
S. D. OLYSSIPPONENSIS
ANDREÆ SVO S.

POST innumera beneficia, quibus nos tibi deuinctos habes, Andrea candidiſſime, etiam hoc nouo beneficij genere deuinctiores habere voluiſti, dum nos vigiliarum, & laborum tuorum non modo participes, ſed & patronos facere inſtituiſti. Parum erat, quòd nos opibus tuis, & iucundiſſima conſuetudine iuueris, niſi & literis iuuares etiam, & præclariſſimis ingenij tui monumentis, præſertim cùm non tantùm noſtris, ſed omnium etiam in Chriſto piè viuere volentium ſtudiis tua editione iuueris. vix enim quicquam hoc eruditiſſimo ſeculo præſtari poterat, quod magis in rem omnis generis ſtudioſorum foret. De laude enim locorum communium, qui de vitiis, & virtutibus tradunt, nihil eſt, quod in præſentia dicamus. quid enim aliud eſt in vita aut vtilius, aut iucundius, aut magis neceſſarium? quid agit philoſophia? quid theologia? quid denique ipſæ literæ ſacræ? quid aliud conuenientius, atque dignius poteſt concionator pro ſuggeſtu tractare? tolle à cæteris doctoribus, tolle vel ab vno Chryſoſtomo, quæ ille paſſim inſerit de locis communibus, dum in libidinem, aut in auaritiam, aut in ebrietatem, aut intemperantiam proclamat: aut rurſus dum totus in laudes fortitudinis, patientiæ, liberalitatis, ac pietatis effunditur, quid in illo iam reliquum erit? Porrò de his locis ſcripſêre

multi, & non contemnendæ doctrinæ viri, ſcribunt & paſſim ſtudioſi omnes, dum vnuſquiſque in abditis ſuis theſaurum recondit inſignium ſententiarum, & exemplorum: quòd nemo ſine huiuſmodi penu, atque(vt dixerim)ſuppellectili ſatis ſe inſtructum eſſe ad agendum arbitratur. Sed tamen inter alios collectores multiplex tibi debetur gratia: primùm, quòd omnes,qui de hac re autores ſcripſerunt, diligentiſſimè perlegiſti, & in vnum hos ipſos exactiſſimo ordine digeſſiſti. deinde quòd in ſententiis, exemplíſque eligendis (quæ præcipua huius negotij pars eſt) accuratiſſimum iudicium adhibuiſti, dum humilia, aut vulgaria, aut nimium pertrita prætermittentes, præſtantiſſima quæque ſelegiſti. tertiò, quòd multa quoque in commune, tuis parta laboribus, addidiſti, vt hunc ſapientiæ theſaurum locupletares. Habent igitur pij omnes,quod per nos tibi debeant: nos per te Deo, qui te pro munere iſto (honoratur enim in ſeruis ſuis)decorabit laudis,& pietatis laurea:& nos, atque adeò tota hæc prouincia immortales gratias aget. Vale.

CHARISSIMO MVLTVMQVE VENERANDO Fratri Thomæ Roderici, Medico Regio, eiuſdem artis & doctori, & Primario apud Conimbricam Profeſſori, Andreas Eborenſis.

S.

DEbuerã, dulciſſime frater, pro naturæ & mutuæ dilectionis iure collectiones noſtras, quas, quòd ingenio non poterã, indefeſſo labore tranſcripſeram, tuæ prius cenſuræ, quàm vulgi commendare iudicio: quod vt officioſius proſequerer, mea literarum infantia, tua celebris eruditionis prærogatiua fecit, tum etiã quòd in noſtra editione indices non ſortitus ſim, ſed elegerim: quod & cæteris excuſationis refugium adimit, & mihi qui eccleſiæ columnam, qui Domini prouocarim antiſtites, minatur periculum. impenſius itaque, doctor vnice, deprecor, collectiones noſtras & frater & magiſter admitte, alter aduenienti lætus occurre, & quæ mihi debueras, noſtri flores ſortiantur oſcula: alter ſeueritate iudicij præceptoris perſonam indue: ſententiiſque noſtris, dum exempla formamus, præſide: & ſi quæ tui ingenij dexteritatem offenderint, omnino abrade, muta, tranſcribe. vt cùm redierint, me affectu, te diſciplina parentem, agnoſcant. Vale felix.

CHARISSIMO FRATRI, CLARO AC CIRCVNSPECTO *viro, Andreæ Eborenſi Thomas Roderici, Doctor medicus, S.*

CAij Cæſaris ingenium mirari ſolebam, quòd inter militum agmina, armorum turbinem, & incertam belli fortunam ita ſcripſerit, vt plurimi noſtro æuo, qui ſe humanis literis totos conſecrarunt, ſcribentis eruditionem & integritatem ex animo imitari conentur, aſſequi nemo poſſit. Sæpe animo verſo Auguſtinum Hipponenſem, Albertũ Ratiſponenſem, Gregorium vniuerſalem, Epiſcopos, quorum diuinam vim & animorum aciem nec exinanire, nec obtundere potuerunt commiſſæ ſibi Eccleſiæ ſolicitudo, ſuſceptæ religionis obſeruantia, aſſidua pro grege precatio, concionum penſa, litium dirimendarum iudicia, hæreticorum frequentes conflictus, corpora ieiuniis ac morbis confecta, ac penè extincta: quominus terrarum orbem librorum copia & doctrinæ ſublimitate repleuerint. vt, exemplo euangelici miraculi inter manus Spiritus diuidentis, gratia illis & ingeniũ multiplicata videantur. Horum veſtigia ac felicitatem tu non elõ-

gè ſequeris, Andrea doctiſſime, qui cum in eo loco verſeris, vbi orbis in vrbe eſt, negotiorũ fluctibus obrutus, magnatum importunitatibus & obſequiis exagitatus, à plurimis etiam moleſtè expetitus, quos conſilio, ope, fauore iuuas, amplæ rei familiaris prouidentia impeditus tale nobis opus cudis quale (ſpero) plurimis inuidiam, pauciſſimis calumniam excitabit. Liber eſt vtiliſſimus, pulcherrimus, iucundiſſimus, mole paruus, vſu maximus, & qui vnus omnium inſtar eſſe queat. Legebantur ſparſim Ciceronis & Senecæ ſententiæ, & ſeorſum poetarum dicta præclara & vtilia: ſed quæ magis linguam exercerent, quàm animũ excolerent. circunferebantur ſeorſum ex ſacris authoribus dictata: ſed prolixiora, quam vt memoriæ mandarētur. tuo verò libro, quid poteſt eſſe ſuauius? in quo exiguo volumine vno illo licet audire vniuerſos, quotquot vſpiam terrarũ philoſophati ſunt, homines Græcos, Latinos, Barbaros: & hos quidem ita ſibi ſuccedentes, & de eodem propoſito reſpondentes, vt poſſimus mutuò conferre, quid in exteris natura potuerit, quantũ in noſtris gratia excelluerit. in quorũ prioribus natura exhauſta, in poſterioribus Spiritus pleniſſimè effuſus eſſe videtur: vt non ſit amplius, cuiuſquam excuſanda vel auaritia, vel negligentia,

qui tantili æris iactura, tam breui tẽporis diſpendio theſaurum hunc ſibi comparare neglexerit, & ſapientiam iam nunc in plateis per te clamantẽ non admiſerit. Supereſt, ſuauiſſime frater, vt quæ & tu ſapientiſſimè ſcribis, & ego auidiſſimè lego, exemplo vitæ noſtræ peragere feſtinemus: vt ita non ſolum in ſermone noſtro, ſed magis in opere glorificetur pater, qui in cælis eſt.

ELENCHVS LOCORVM

COMMVNIVM IN HAC GNOMO*logia contentorum, ordine Alphabetico digeſtus.*

A

Aberratio. 90
Abiectio ſui 224. 225.
Abſentia. 109
Abſolutio. 115
Abſtinentia. 322
Abundantia. 135
Abuſio. 101
Accuſatio. 184
Adminiſtratio Reip. 9
Admiratio. 353
Adoleſcentia. 143
Aduentus Domini. 298
Aduerſarius. 75
Adulatio. 256
Adulterium. 221
Ædificium. 108
Ægritudo. 160
Æmulatio. 193.356.
Æqualitas. 188
Æs alienum. 276
Ætas. 147
Æternitas. 312
Affectus. 223
Affinitas. 265
Affirmatio. 53
Ager. 104
Agricola. ibidem
Agricultura. ibidem
Alacritas. 203
Alimentum. 246
Altare. 349
Ambitio. 193
Amentia. 127.132
Amicitia. 59
Amor. 53.189.326
Angelus. 305
Anima. 284
Animus. ibid.
Animaduerſio. 79
Animal brutum. 278
Antichriſtus. 360
Antiquitas. 150
Apoſtolus. 305
Appetitus. 223
Aqua. 247
Argumentum. 280
Armorum diſciplina. 72
Arrogantia. 261
Ars. 231
Artifex. ibidem
Aſſenſio. 87
Aſſentatio. 256
Aſſuefactio. 109
Auaritia. 50
Aſylum. 352
Audacia. 111
Auditus. 254
Auris. ibidem
Aurum. 37
Autoritas. 13
Auxilium. 211

B.

Baptiſmus.	316
Beatitudo.	31[illegible]
Bellum.	66
Benedictio.	348
Benefactum.	46
Beneficentia.	46
Beneficium.	ibidem
Beneficus.	ibidem
Beneuolentia.	116
Benignitas.	115
Blanditiæ.	256
Bonitas.	30
Breuitas.	235
Breuiloquium.	ibid.

C

Cæcitas.	236
Cæremoniæ.	349
Calliditas.	128
Captiuitas.	74
Caro.	287
Caſtigatio.	75
Caſtitas.	220
Caſus.	165
Cauſa.	130
Cautela.	129
Charitas.	329
Chriſtianus.	342
Chriſtus.	296
Cibus.	246
Circunſtantiæ.	185
Ciuilitas.	265
Ciuile odium.	66
Ciuitas.	102
Claritas.	235
Clementia.	210.30
Clericus.	335
Cogitatio.	227
Cognatio.	265
Cognitio.	229
Coitus.	221
Colloquium.	76
Comitas.	239
Commoditas.	91
Comparatio.	188
Compunctio.	319
Conciliatio.	66
Concilium.	316
Concordia.	67
Concupiſcentia.	221
Conditio.	282
Confeſſio.	317
Confœderatio.	66
Coniectura.	185
Coniugium.	135
Connubium.	ibid.
Conſanguinitas.	265
Conſcientia.	351
Conſenſus.	87
Conſeruatio.	264
Conſideratio.	227
Conſilium.	82
Conſolatio.	204
Conſpectus.	235
Conſtantia.	166
Conſuetudo.	99
Conſultatio.	82
Conſummatio.	311
Contemplatio.	227.328
Contemptus.	25.194
Contentio.	193.281
Continentia.	355
Contrarium.	189
Contritio.	319
Controuerſia.	281
Contumacia.	281
Contumelia,	25
Conuerſatio.	64

Conuerſio. 322
Conuitium. 25
Conuiuium. 249
Copiæ. 71
Cor. 283
Corpus. 287
Correctio. 87
Correptio. ibidem
Corruptio animi. 37
Creatio. 354
Creatura. ibidem
Crudelitas. 57
Criminatio. 184
Crimen. 357
Crudelitas. 213
Crux Chriſti. 301
Culpa. 237
Cultus Dei. 333.350
Cunctatio. 241
Cupiditas. 50.223
Cura. 176
Curatio morbi. 161
Curioſitas. 265
Cuſtodia. 264

D.

Damnatus. 361
Damnum. 91.214
Debitum. 276
Deceptio. 86
Decor. 36
Defenſio. 184
Deformitas. 37
Defunctus. 158
Deliberatio. 82
Delectatio. 203
Delitiæ. ibidem
Delictum. 357
Dementia. 132
Deſidia. 130
Deſiderium. 223
Deſpectio. 25
Deſperatio. 172
Deteſtatio. 255
Detractio. ibidem
Deuotio. 351
Deus. 289
Diabolus. 360
Dies. 235
Dies feſtus. 334
Differentia. 189
Difficultas. 252
Dignitas. 22
Dilectio. 59.189.329
Diligentia. 174
Diſceptatio. 123
Diſciplina. 116.123
Diſciplina militaris. 66
Diſcipulus. 123
Diſcordia. 66
Diſcretio. 128
Diſcrimen. 189
Diſputatio. 280
Diſpenſatio. 15
Diſſimilitudo. 189
Diſſimulatio. 282
Diuerſitas. 277
Diuiſio. 277
Diues. 37
Diuitiæ. 37
Doctor. 121
Doctrina. ibid.
Dolor. 203
Dolus. 56
Dominatio. 1
Dominatus. ibid.
Dominium. 15
Domus. 198

Donum. 46
Dubitatio. 280
Dux. 72

E

EBrietas. 248
Eccleſia. 313
Educatio. 134
Egeſtas. 37
Elatio. 257
Electio. 337
Eleemoſyna. 323
Eloquentia. 233
Eloquutio. ibidem
Emendatio. 90
Emptio. 270
Encomium. 217
Epiſcopatus. 340
Epulæ. 249
Eremus. 176
Erratum. 89
Error. ibid.
Erubeſcentia. 268
Eſca. 246
Eſuries. 249
Euangelium. 331
Euchariſtia. 318
Excandeſcentia. 237
Excellentia. 22
Exceſſus. 21
Excommunicatio. 363
Excuſatio. 184
Execratio. 255
Exemplum. 186
Exercitatio. 177
Exercitium. ididem
Exercitus. 71
Exilium. 111
Exitus vitæ. 155
E xitium 214
Exhortatio. 82
Expectatio. 171
Experientia. 279
Exprobratio 282

F

FAcies. 275
Facilitas. 252
Facinus. 96
Facultas. 13
Facultates. 37
Fallacia. 86
Falſitas. 55
Falſum. ibid.
Fama. 172
Fames. 249
Famulus. 17
Famulitium. ibidem
Fatuitas. 127
Fauor. 211
Felicitas. 214
Feritas. 213
Ferocia. ibid.
Fertilitas. 135
Feſtinatio. 174
Feſtiuitas. 352
Fidelitas. 57
Fides. 342
Fidem habere. 57
Fiducia. ibid.
Figura. 36
Filius. 140
Filius Dei. 295
Finis. 152
Flagitium. 96
Fletus. 206
Fœcunditas. 135
Fœditas. 37
Fœlicitas. 214
Fœmina. 198

Fœnus. 275
Forma. 36
Formido. 112
Formoſus. 36
Fornicatio. 221
Fortitudo. 111
Fortuna. 165.214
Frater. 263
Fraus. 86
Frons. 273
Frugalitas. 244
Fuga. 174
Fur. 273
Furtum. ibidem
Futurum. 149

G

GArrulitas. 81
Gaudium. 203
Generatio. 134
Generoſitas. 19
Gloria. 217
Gloria æterna. ibid.
Gloria vana. ibid.& 261
Gratia. 348
Gratiarum actio. 242
Gratitudo. ibidem
Gratitudo. ibidem
Gubernatio. 9.10
Guſtus. ibid.

H

HÆreditas. 270
Hebetudo. 130
Homo. 195
Honeſtas. 27
Honeſtum. ibidem
Honor. 22
Hoſpitalitas. 355
Hoſtis. 71
Humanitas. 115
Humilitas. 259
Hypocritæ. 282

I

IActantia. 261
Iactura. 91
Ieiunium. 322
Ieſus. 296
Ignauia. 130
Ignobilitas. 20
Ignorantia. 120
Illiberalitas. 50
Imago. 86.282
Imbecillitas. 556
Imitatio. 186
Impatientia. 170
Imperator. 72
Imperium 1
Imperitia. 120
Impietas. 356
Impœnitentia. 281
Impoſſibilitas. 252
Improbitas. 33
Imprudentia. 120.128
Impudentia. 296
Incarnatio Domini. 298
Inconſtantia. 167
Incontinentia. 221
Incredulitas. 363
Indigentia. 43
Indignatio. 237
Indumentum. 271
Induſtria. 231
Infelicitas. 206
Infernus. 359
Infidelitas. 363
Infirmitas. 227.356
Ingenium. 23
Ingenuitas. 19

Ingratitudo 243
Inimicitia 63
Inimicus 63
Iniquitas 33.& 96
Iniuria 25
Iniuſtitia 96
Innocentia 309
Innocens ibid.
Inopia 43
Inquiſitio 82.& 12
Inſania 128.& 132
Inſcitia 120
Inſidiæ 58
Inſipientia 128
Intellectus 253
Intelligentia ibid.
Intemperantia 246
Intentio 223
Integrum 311
Interrogatio 82
Inuidia 262
Inuitus 99
Inuiſibilia 362
Iocus 277
Ira 237
Iracundia ibid.
Ira Dei 363
Iudex 92
Iudicium ibid.
Iudicia 362
Iudicium extremum 362
Iuramentum 251
Iurgium 251
Iuriſconſultus 92
Ius ibid.
Iuſtificatio 309
Iuſtitia 92
Iuſtus 309
Iuuentus 144

L

LAbor 177
Lachrymæ 199
Lætitia 203
Largitas 46
Largitio ibid.
Languor 160
Laſciuia 221
Latro 276
Laus 217
Lectio 126
Lex 97
Lex diuina 333
Liberalitas 46
Liberi 74
Libertas 15
Libido 221
Licentia 15
Lis 66.& 73
Literæ 116
Litigium 281
Locuples 37
Locus 101
Loquacitas 81
Loquela 76
Lucrum 274
Luctus 199
Ludibrium 25
Ludus 277
Lumen 235
Lux ibid.
Luxuria 221
Luxus 246

M

MAgiſtratus 9
Magnanimitas 180
Magnitudo 21
Maledictio 255
Maleficium 96

Maleuolentia 255
Malignitas 33
Malitia ibid.
Malum ibid.
Malus ibid.
Mandatům 176
Mània 132
Manſuetudo 239
Manus pro exercitu 71
Mare 272
Maria virgo 303
Maritus 135.& 136
Martyrium 307
Mater 140
Matrimonium 131
Medicamentum 161
Medicina 161
Meditatio 328.343
Medium 151
Melodia 283
Memoria 240
Mendacium 55
Mens 284
Mercatura 274
Merces 74
Meritum 278
Metus 112
Miles 73
Militia 66
Minimum 22
Miraculum 353
Miſericordia 210
Mitis 239
Moderatio 344
Modeſtia ibid.
Mœror 202
Monachus 335
Monarchia 1
Morbus 160
Mores 270
Mors 156
Mortuus 158
Motus corporis 282
Mulier 198
Multiloquium 81
Multitudo 20
Multitudo imperita 20
Mundus 283
Murmuratio 255
Muſica 283
Mutatio 167
Mutuum 275

N

NAtiuitas Domini 299
Natura 132
Nauigatio 272
Neceſſitas 227
Nefas 96
Neglectus 194
Negligentia 175
Negotium 176
Nobilitas 19
Nocumentum 214
Nomen 229
Notio ibid.
Notitia ibid.
Nouerca 277
Nouitas 150
Nox 236
Numerus 278
Nuntius 305
Nuptiæ 135.& 136
Nutritio 134

O

OBedientia 14.& 348
Obiurgatio 87
Obliuio 241
Obſcuritas 235

Obſequium 14.& 348
Obſtinatio 281
Obtrectatio 255
Occaſio 271
Occultum 81
Oculus 235
Odium 192
Odor 279
Offenſa 25
Officium diuinum 349
Officium magiſtratus 9
Opes 37
Opera bona & mala 345
Opinio 82
Opportunitas 272
Oppoſitio 189
Opſonium 246
Opus 177
Oratio 325
Orator ibid.
Orbitas 135.& 204.
Ordo 264
Os,oris 273
Otium. 179

P

Papa 316
Parcus 49
Parentes 141
Parſimonia 49.& 244.
Parum 22
Paſſio Domini 299
Paſtor 335
Pater 294
Pater Deus 294
Patientia 168
Patria 109
Pauor 113
Paupertas 43
Pax 67
Peccatum 357
Pecunia 274
Peieratio 251
Penuria 43
Peregrinatio 109
Perfectio 311
Perfidia 58.& 357
Periculum 164
Periurium 252
Perſeuerantia 166
Perſuaſio 82.& 233.
Pertinacia 281
Peruigilia 159
Petitio 325
Pharmacum 161
Philoſophia 266
Phreneſis 132
Pietas 350
Pigritia 180
Plebs 20
Poculentum 241
Pœna 75
Pœnitentia 320
Politia 102
Pollicitatio 273
Pontifex maximus 316
Populus 20
Poſſeſſio 37
Poſſibilitas 252
Potentia 13
Poteſtas 13
Potus 247
Præceptor 121
Præceptum diuinum 333
Prædicatio 341
prælatio 339
prælium 66
Præmium 74
Præſtantia 34

præſumptio 261
præteritum. 149
Prauitas 33
Precatio 261
Pretium 274
Princeps 7
Principatus ibid.
Principium 150
Priuatio patriæ 111
Priuilegium 277
Probatio 183
Probitas 30
Prodigalitas 49
Prodigus ibid.
Proditio 58
Profectus 90
Profuſio bonorum 49
Promiſſio 273
Prophetia 347
Propinquitas 109
Proſperitas 213
Protectio 185
Prouidentia 127
Prudentia ibid.
Pudicitia 220
pudor 268
Pueritia 143
Pugna 66
Pulcher 36
Pulchritudo ibid.
Punctum 147
Punitio 75
Puſillanimitas 180

Q

QVæſtio 82
Quæſtus 274
Turpis quæſtus 50
Qualitas 270
Quies 163

R

RAritas 22
Rarum ibid.
Ratio 130
Reatus 357
Recordatio 240
Rectum 30
Regere patriam 9.10
Regimen ibid.
Regio 109
Regnum 1
Religio 334
Remedium 270
Reminiſcentia 240
Remuneratio 74
Reprehenſio 87
Repugnantia 189
Reſponſio 82
Reſpublica. 102
Reipublicæ adminiſtratio 9.10
Reipub.præeſſe ibid.
Reſurrectio 301
Rhetorica 233
Rigor 115
Riſus 200
Robur 111
Roma 271
Rubor 268
Rumor 163
Ruſtica vita 104.105
Ruſticatio ibidem.

S

SAcerdos 335
Sacra Scriptura 33
Sacramentum 316
Sacrificium 349
Sæuitia 213
Sagacitas 130

Salus	160	Somnium	159
Sanctitas	307	Somnus	ibidem.
Sanctus	ibid.	Sors	165
Sanitas	160	Species	273
Sapientia	116	Spectaculum	277
Satan	360	Speculatio	227
Scandalum	279	Spes	171
Scelus	96	Spiritus ſanctus	295
Scientia	116	Splendor	235
Scriptura hominum	125	Sponſio	273
Scriptura ſacra	331	Sterilitas	135
Secretum	81	Studium	126
Secundæ res	214	Stultitia	120.128
Securitas	230	Subditus	12
Seditio	66	Subiectus	ibidem.
Seductio	86	Succenſio	87
Senectus	145	Summus Pontifex	316
Senecta	ibid.	Sumptuoſitas	49
Senium	ibid.	Superbia	257
Senſus	254	Superfluitas	246
Sententia	92.96	Supplicium	79
Sepultura	279	Suſpitio	185
Sermo	76	T	
Seruitus	17.74	Tabulæ teſtamenti	279
Seruus	ibid.	Taciturnitas	80
Seueritas	115	Temeritas	229
Signum	186	Temperantia	244
Silentium	80	Templum	352
Similitudo	188	Tempus	147
Simplicitas	356	Tempus præſens	149
Simulatio	282	Temulentia	247
Sitis	251	Tenacitas	50
Sobrietas	244	Tenebræ	236
Societas	64	Tentatio	363
Socordia	130	Terra	283
Solertia	ibidem.	Terror	113
Solicitudo	176	Teſtamentum	279
Solitudo	174	Teſtimonium	183
Solus	ibidem.	Teſtis	ibid.

Theatrum	277	Viduitas	ibidem.
Timiditas	113	Vigilia	159
Timor	ibid.	Vilitas	37
Tormentum	206	Vindicta	213
Tranſitus vitæ	156	Vinum	247
Trepidatio	113	Violentia	99
Trinitas	294	Vir	135.136
Triſtitia	202	Virginitas	346
Turba	20	Virtus	27
Turbatio	113	Vis	99
Turpitudo	37	Viſus	235
Tyrannis	8.9	Vita	152
V		Vita ruſtica	104.105
VAna gloria	261	Vitioſitas	30
Venatio.	278	Vitium	30
Venia	181	Vltio	75.213
Venus	221	Voluntas	223
Venuſtas	36	Voluptas	200
Verbum	76	Votum	273
Verecundia	260	Vrbs	102
Veritas	53	Vſura	275
Verſutia	129	Vſus	99
Verum	ibidem.	Vtilitas	91
Veſtimentum	271	Vulgus	20
Veſtis	271	Vulnus	160
Vetuſtas	150	Vultus	273
Vicinitas	109	Vxor.	198
Victoria	73	Z	
Vidua	204	Zelus.	356

FINIS.

AVTHORVM NOMINA, EX QVIBVS DECERPTÆ SVNT ſententiæ, quæ hunc in tomum ſunt congeſtæ.

Autores Græci.

Homerus.
Heſiodus.
Theocritus.
Euripides.
Democritus.
Chryſippus.
Sodiades.
Plato.
Ariſtoteles
Xenophon.
Demoſthenes.
Æſchines.
Strabo.
Plutarchus.
Diogenes Laert.
Ioſephus.
Galenus.
Lucianus.
Diuerſi alij apud Stobæum.

Latini.

Ennius.
Plautus.
Terentius.
Fabius Pictor
Cato de re ruſtica.
Cicero.
Cæſaris Commentarij
Publius Mimus.
Marcus Varro.
Salluſtius.
Vergilius.
Horatius.
Propertius.
Ouidius.
Cornelius Gallus.
Liuius.
Valerius Maximus.
Plinius Senior.
Plinius Iunior.
Solinus.
Lucanus.
Perſius.
Seneca.
Quintilianus.
Martialis.
Iuuenalis.
Silius Italicus.
Suetonius Tranquillus.

Quintus Curtius.
Columella.
Palladius.
Iuſtinus.
Aulus Gellius.
Apuleius.
Auſonius.
Sidonius.
Vegetius.
[illegible]

Sacri.

Beatus Dionyſius.
B. Cyprianus.
B. Ambroſius.
B. Auguſtinus.
B. Hieronymus.
B. Chryſoſtomus.
B. Hilarius.
B. Remigius.
B. Gregorius.
B. Baſilius.
B. Leo Papa.
B. Antoninus.
B. Anſelmus.
B. Bernardus.

Illuſtres viri Chriſtiani.

Tertullianus.
Origenes.
Nazanzenus.
Lactantius.
Claudianus.
Proſper.
Aurelius.
Iſidorus.
Hugo.
Valerius Epiſcopus.
Hiſtoria Saxonum.
Caßiodorus.
Caßianus.
Damaſcenus.
Fulgentius.
Rabanus.
Beda.
Alanus.
Boëtius.
Petrus Bleſenſis.
Richardus.
Chryſologus.
Neſtor Abbas.
Innocentius.
Cæſarius.
Petrus Damianus.
Theodorus Gaza.
Vollaterranus.
Eraſmus.
Iuriſconſulti.

INCIPIT PRIOR TOMVS, SENTENTIAS complectens ex probatiſſimis auctoribus ſelectás, & per lócos communes digeſtas.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

REGNVM.

EX GRÆCIS authoribus.

AD Regem pertinet legum latio. Plato de Regno.

Malus rex tyrannus dicitur. Ariſt. Eth. 8.

Rex debet ſe habere ad ſubditos, ſicut paſtor ad oues. ibid.

*Non contingit eum bonum principem agere, qui ſub principe non fuit. idem Polit.*3.

Prudentia eſt præcipua virtus principum. ibid.

Nimis viles & egeni neſciunt principē agere. idem Polit. 4.

*Oportet principem bonos honorare, & ipſum eis honores diſtribuere, ſupplicia autem diſtribuere non per ſe, ſed per alios. idem Polit.*5.

Pater & filius non debent ſimul principem agere, nec maior & minor frater. ibid.

Periculoſum eſt principi ſubdito, dare magnos honores. ibid.

Princeps debet eſſe Dei cultor, quia minus timent homines iuſtum pati à principe, ſi Dei cultorem eum putant. ibid.

Princeps Dei cultor eſſe debet plus, & minus ciuium. ibid.

Princeps nullum virum totius ſui dominij debet facere cuſtodem. ibidem.

Rex iuſtitiam conſeruare debet. ibid.

Regnum ſaluatur per amicos. ibidem.

Si plures ſint fratres, ſenior debet ſemper principem agere.

ibidem.

Si princeps aliquem à poteſtate ſibi tradita deponere velit, gradatim debet hoc facere, & non ſimul totam poteſtatem auferre. ibidem.

Concedendum eſt regi aliquatenus, vt regno fruatur. Plut. de Pol.

Tum omnibus in rebus potiſſima principum pars eſt, tum maximè in condendis vrbibus. idem de for. Rom.

Regum mores maximè ex mente & vocibus deprehenduntur. idem de viri. Alex.

Si ius aliqua cauſa eſſet violandum imperij cauſa eſſet violandum. Theb. apud Plut. de tuen. bon. valet.

Principes miniſtri ſunt Dei ad curam & ſalutem hominũ, vt bona, quæ Deus illis largitur, partim diſtribuant, partim ſeruent. Pluthar. de doctr. princ.

Princeps magis timeat, ne quid mali faciat, quàm ne quid patiatur. ibid.

Licet regi & affectu fieri philoſophum, & fortuna manere principem. ibid.

Reges deorum diſcipuli. idem de diſcipl. Philoſ.

Nedum ſapientia præſtare eum par eſt, qui antecedit imperio, ſed etiam religione & pietate Antiſth. apud Pluthar. de profect. morum.

Regna vnum honoris ac gloriæ fructum, cum multis incommodis compenſant. Pluthar. in Conuiuio. 7. Philoſo.

Laudo reges & ciuitates, qui exteris prius, deinde ciuibus dant operam. ibi.

Impera tibi. Sodiad.

Imperium nemini cõuenit, qui, quibus imperat, melior non ſit. Cyr. apud Plut. in apophtheg.

Ditare magis eſt regium, quàm diteſcere. ibid.

Regium eſt, cùm benefeceris, malè audire. Alexand. apud Pluthar. ibid.

Ille tutus eſt rex, qui ſic ſubditis imperat, vt parentes filiis. Ageſil. apud Pluth. ibid.

Bonus rex mitis ſit, eouſque dũ contemptui non ſit. Cleom. apud Pluth. ibidem.

Si princeps ſecundum leges vixerit, vnaquæque ciuitas optimè regi poterit. Solon apud Laer. li. 1.

Qui tutò regnare vult, ſummopere nitatur, vt beneuolentia non armis ſtipatus regnet. Cleobul. ibid.

Princeps ſolidam dormire noctē non debet. Homer. Iliad. 1.

Regum eſt affectus cohibere. idem Iliad. 20.

Regum indignatio & ſi in præſenti diſsimuletur, tamen eſt timēda in poſterum. Homer. Iliad. 1.

Regum poteſtas à Deo eſt. ibid.

Somnia principum non omnino negligenda. ibid.

Regnum cùm paraueris, ſcito te hoc dignum eſſe. ibid.

Imperia pleraque violēta ſunt, & magis armis quàm iure conſtituuntur. Demoſt. in arg. lib.

Imago rex eſt animata Dei. idē.

Nullus dominatus eſt perpetuus, præſertim violentus, ab alijs ad alios imperia transferuntur. ibidem.

Efficiat princeps, vt ſubditi metuant non ipſum, ſed pro ipſo. Pittac. apud Stob.

Princeps nullis conſiliariis egeat, deliberet tamen cum amicis. ibid.

Princeps in multis concedat amicis & familiaribus: inimicos autem per omnia ſuperet. ibid.

Princeps ſit grauis, non vultus contractione, ſed inſtitutione vitæ, nulla prorſus in re inordinatè ſe gerens, ſed æquè promiſsiones quaſlibet verborum ac iuſiurandum conſeruans. ibid.

Princeps in concionibus diſpoſitiones ac habitus decentes conſtituat. ibid.

Reuerentia diuinitatem præ ſe ferens, poterit principem in admirationem, honorémque apud vulgus promouere, benignitas charum & amabilem reddit, grauitas autem terribilem & inuictum hoſtibus, magnanimum verò & fiducia plenum erga amicos efficiet. ibid.

Princeps gratiam referat, non habitus reſpectu ad pretij ma-

gnitudinem, ſed ad ingenium & voluntatem conferentis. ibid.

Oportet principem etiam moribus imperium docere. ibid.

Virtutes principis, Dei opera, exiſtimanda ſunt, & illius beneficio, illi acceßiſſe. apud Stob.

Rex viua eſt lex, æquitas & concordia machinans, iniquitatem ac ſeditiones arcens, animo in ſubditos paterno. ibid.

Ita ſtatuo, bonum regem neceſſariò philoſophum eſſe, & philoſophum ſtatim regio præditum eſſe animo. ibid.

Princeps ſubditos præcedat, non dolo & otio, ſed prouidentia & induſtria Xenoph. apud Stob.

Si pax hominibus videtur ingens bonum, huius minima pars redit ad reges, & ſi pro magno bellum habetur, huius maxima pars ad reges pertinet. apud Stob.

Legi ac principi ſapientiori cedere pars eſt. Demoſth. apud Stob.

Boni principis hoc vnum eſt lucrum, & inſtar multorum aliorum, omnia ſic facere, vt in ipſo imperij tempore, & poſt id iuſtitiæ ac bonorum omnium à ſubditis teſtimonium habeat. ibid.

Principatum gerens non reminiſcaris inimicitiarum & diſſenſionum, ſi quæ tibi prius cum aliquibus interceſſerunt. Euſeb. apud Stob.

Princeps non ideo creatus eſt, vt læderet, ſed vt iuuaret. Pytha. apud eund.

Nec ira in ſubditos vtendum eſt, nec peccantibus inſtitutum ſuum ſine reprehenſione relinquendum. nam iracundia principem ab inſanis nihil differre ſignum eſt. hoc verò leuitatem ad peccandũ in ſubditis gignit. Pythag. ibidem.

Imperandi modum ſingulorum moribus decenter accommodato, cum probis moderatè, cum ſupinis vehementius, cũ audacibus acerbè, cum cautioribus denique leniter agẽs. ibidem.

Si propoſuerit princeps ornamẽta quædam ciuitati cõſecrare ſeipſum pulcherrimo manſuetudinis, iuſtitiæ, & beneficentiæ ornamento primum decoret.

Principatus virum oſtendit. Ariſtot. Ethi. 5.

Filio non tradendũ imperium eſt. apud Stob.

Quemadmodum ſol non expectat preces, vt exoriatur, ſed illicò fulget, & ſalutatur ab omnibus: ita nec expectauerit princeps plauſus & ſtrepitus & laudes, vt benefaciat, ſed ſponte conferat beneficia, & æquè ac ſol amabitur. ibid.

Tot tantorúmque bonorum, & munerum, quæ dij largiuntur, nullus eſt fructus, aut vſus rectus ſine lege, iure, & principe. Ius finis eſt legis, principis opus lex, princeps autem imago Dei cuncta adminiſtrans. Demoſth. apud Stob.

Magnum eſt argumẽtum virtutis in principe, ſi ſubditi ipſum libenter ſequantur, & in periculis vnà perſeuerent. Xenoph. apud Stob.

Propoſitis tribus ſtatibus, & ijs omnibus optimis, vt optimè imperet populus: optimè pauci: optimè vnus: inter hæc multò antecellere vnius imperium ſentio. Herod. lib. 5. apud Stob.

Nec omne imperium populo cõmittas, nec affligas ipſum nimiùm tribuens diuitiis: nec vnquam populo virũ fidum eijcias, nec promoueas plus, quàm tempus poſtulat. haud enim tutum eſt, ne tibi ex ipſo fiat inſignis tyrannus: ad hæc prohibe illum, qui præter ius honoratur. praui enim fœliciter agentes, morbus ſunt reipublic. Eurip. apud Stob.

Propterea reges prudentes exiſtunt, quoniam aliis in concione aut iudicio iniquè læſis ius ſuum reſtituunt, leniter benignis adhortantes verbis. Heſiod. apud Stob.

Oportet regem meminiſſe, quòd homo exiſtens poteſtatem ſit adeptus diuinam, vt res ho-

neſtas & diuinas inſtituat: ſermone autem humano vtatur. Philip. apud Stob.

Rex libros de regno ſcriptos emat ac legat, nam de quibus amici reges admonere nõ audent, ea in libris ſunt deſcripta. Demet. ibid.

Viris prudentibus dicendi libertatem concedat princeps, vt de quibus dubitauerint cum principe communicent. Iſocr. ibid.

Veriſsimos eſſe honores princeps exiſtimet, non qui in propatulo cum timore fiunt, ſed quando ſubditi apud ſe ſoli mentẽ principis potius, quàm fortunam admirantur. ibid.

Per abſentiam principis, ſi qui nouis rebus ſtudent, aliquid moliri ſolent. Demoſth. in arg. lib.

Qui à principibus aut à ciuitatibus aliquid impetrare ſtudent, conſiliarios & oratores in primis ſibi conciliari ſtudent. ibi.

Reſpubl. potius ſocietatem rerumpubl. quàm principum colunt. ibid.

Callidi & in rebus gerendis acres amplificare ſolent imperia. Demoſth. 1. Olynth.

Principum minæ non ſunt contemnendæ. ibid.

Principes finitimos primùm volũt eſſe oppreſſos, & ſubactos: vel quòd ipſorum rebus maximè sũt opportuni, vel quòd per eos tranſitum habere ſolent ad alienos. ibid.

Etiam regum fortuna potentioribus ludibrio eſt. ibid.

Verum imperij nomen mihi gerere videtur ille princeps, qui auro inexpugnabilis, ratione facilis captu ſit. Themiſt.

Abſtinendum eſt ſpectaculis verè imperantibus. nam qui ridiculis gaudent, imperij maieſtatem imminuunt. ibid.

Oportet principem non tantùm rectè imperare poſſe, ſed etiam humaniter. Arch. in li. de leg. & iuſt.

Egregium quiddam, rex eſt, qui fortitudine præcellit, & iura hominum iudicio ſuo conſeruat Menand.

Honeſtius eſt principi benefi-

ciorum, quàm trophæorũ memoriam relinquere. Xenoph. Socrat.

In rege perfecto, vt bonus ſit Imperator, iudex & ſacerdos requiritur. Pythag.

Principes non ſunt, qui ſceptra ferunt, ſed qui regere ſciunt. Xenoph. li. 3. de fact. & dict. Socrat.

EX LATINIS.

OMnes reges ex ſeruis, omnes ſerui ex regibus oriuntur: omnia iſta longa varietas miſcuit, & ſurſum & deorſum fortuna verſauit. Senec. Epiſto. 44.

Officium eſt imperare non regnum. idem epiſt. 91.

Regem incolumi, mens omnibus vna eſt, amiſſo rumpitur fides. idem Epiſt. 105.

Natura certè commenta eſt regem, quod ex aliis animalibus licet cognoſcere: & ex apibus, quarum regi ampliſſimum cubile eſt, medioq́ & tutiſſimo loco. idẽ de Clement.

Non eſt ibi rex tutus, vbi nihil à rege tutum eſt. Seueritas ſeueritate mutua paciſcenda eſt ibid.

Saluum regem in aperto clementia præſtat. idem ibid.

Vnũ eſt regi expugnabile munimentum, amor ciuium. ibid.

Exiſtimet rex non rẽpub. ſuam eſſe, ſed ſe reipub. ibid.

In vindicandis iniuriis lex eſt, vt hæc tria princeps conſideret, aut vt eum quem punit emendet, aut vt pœna eius cæteros meliores reddat, aut vt ſublatis malis, cæteri ſecuriores viuant. ibid.

Non minus ſunt turpia principi multa ſupplicia, quàm medico multa funera. ibid.

Remis ſuis imperantibus melius paretur. ibid.

Quod regnum eſt, cui non ſit parata ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex! cuiquam poteſt accidere quod cuiquã poteſt. Senec. de Trãq. anim.

Princeps, qui vult omnia ſcire, neceſſe eſt, multa ignoſcat. Quint. lib. 8.

Eloquētia principibus maximè ornamēto eſt. Cice. 4. de finib.

Nihil eſt tam regium, tam liberale támque munificum, quàm opem ferre ſupplicibus, excitare afflictos, dare ſalutē, liberare periculis homines. idem 2. de Orat.

Nihil eſt tam acerbum, quàm ad ſummum imperium acerbitatem adiungere naturæ. idem ad Quint. frat.

Nulla eſt imperij tāta vis, quæ, premēte metu, poßit eſſe diuturna. ibid.

Millies perire eſt melius, quàm principem non poſſe in ſua ciuitatē ſine armorum præſidio viuere. idem Philip. 2.

Regum afflictæ fortunæ facilè multorum opes alliciunt ad miſericordiam, maximè eorum, qui aut reges ſunt, aut viuunt in regno, vt regale eis nomen magnum & ſanctum eſſe videatur, idem pro lege Manil.

Nullum eſt vitium tetrius, quàm auaritia, præſertim in principibus, & rempubl. gubernantibus. habere enim quæſtui rempubl. non modò turpe eſt, ſed ſceleratum etiam & nepharium, idem 2. Offic.

Vt cupiditatibus & vitiis principū infici ſolet ciuitas: ſic emendari & corrigi continentia. idem 1. de leg.

Imperatoribus vna medicina imperet. Plin. Senior lib. 24.

Imperatorum autoritatem res aduerſæ minuunt. Cæſar de bell. Gal.

Non minus eſt imperatoris ſuperare conſilio, quàm gladio. idem lib. 2. de bell. Ciui.

Imperia crudelia acerba magis quàm diuturna. Salluſt. de repub. ordinand.

Imperio maximo, maxima ineſt cura. Salluſt. pro Cotta ad pop.

Iracundia apud alios, in principe ſuperbia eſt. idem in coniur. Catil.

Regis nomen in terris, imperij primum fuit. ibid.

Regem armis, quàm munificentia vinci, minus flagitioſum. idem in Orat. Lepid.

Expeditius eſt augere regnum,

quàm fuit accipere. Cur. li. 10

Nullum minus timeat princeps, quàm qui de ſolo victu cogitat. Vitel. apud Tranq.

Non oportet quenquam à ſermone principis triſtem diſcedere. Veſpaſ. apud eundem.

Princeps, qui delatores non caſtigat, irritat. Domi. apud Tranq.

Si tibi Parthorum ſolium fortuna dediſſet
Chare puer, terríſque procul venerandus Eois
Barbarus Arſacio conſurgeret ore thiaras,
Sufficeret ſublime genus, luxúque fluentem
Deſide, nobilitas poſſet te ſola tueri,
Altera Romana longæ rectoribus aulæ
Conditio, virtute decet, non ſanguine niti:
Tu licet extremos latè dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Se metuis, ſi praua cupis, ſi duceris ira,
Seruitij patiere iugum, tolerabis iniquas
Interius leges. Tunc omnia iure tenebis,
Cùm poteris rex eſſe tui, proclinior vſus
In peiora datur, ſuadétque licentia luxum.
-Sed comprime motus,
Nec tibi, quid liceat, ſed quid feciſſe decebit,
Occurrat, mentémque domet reſpectus honeſti.
Hoc te præterea crebro ſermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoſcas, cunctis tua gentibus eſſe
Facta palam, nec poſſe dari regalibus vnquam
Secretum vitiis: nam lux altiſſima facti
Secretum nihil eſſe ſinit, latebráſque per omnes
Intrat, & obſcuros explorat fama receſſus.
Sis pius in primis. nã cùm vincamur ab omni
Numine, ſola deos æquat clementia nobis.
Neu dubiè ſuſpectus agas, neu

falſus amicis,
Numorúmque auidus, qui talia curat, inanes
Horrebit ſtrepitus, nulla nō anxius hora.
Non ſic excubiæ, non circonſtantia pila,
Quàm tutatur amor, non extorquebis amari.
Hoc alterna fides, hoc ſimplex gratia donat.
Qui terret, plus ipſe timet, ſors iſta tyrannis
Conuenit, inuideant claris, fortéſque trucident,
Muniti gladiis viuāt, ſeptique venenis,
Ancipites habeant artes, trepidíque minentur.
Tu ciuem patrémque geras, tu conſule cunctis
In commune iubes, ſi quid ſenſéſque tenendum,
Primus iuſſa ſubi, tunc obſeruantior æqui.
Fit populus, nec ferre vetat, cùm viderit ipſum
Autorem parere ſibi. componitur orbis
Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.
His tamen effectis, nec faſtidire minores.
Neu pete præſcriptos homini tranſcendere fines,
Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.
Interea muſis animus, dū mollior inſtet.
Et quæ mox imitere legas, nec deſinat vſquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana vetuſtas,
Antiquos euolue duces, aſſueſce futuræ
Militiæ: Latium retro te confer in æuum.
Libertas quæſita placet, mirabere Brutum:
Perfidiam damnas. Metij ſatiabere pœnis.
Triſtè vigor nimius, Torquati deſpice mores.
Mors impenſa bonum, Decios venerare ruentes.
Vel ſolus quid fortis agat te ponte ſoluto
Oppoſitus Cocles: Mutij te flā-

ma docebit,
Quid mora perfringat Fabius,
quid rebus in arctis
Dux gerat, oſtendet Gallorum
ſtrage Camillus,
Diſcitur hic nullos meritis ob-
ſiſtere caſus,
Diſcitur in quantum paupertas
ſobria poßit.
Pauper erat Curius, regem cùm
vinceret armis.
Pauper Fabricius, Pyrrhi cum
ſperneret aurum. Claudia. de
inſtitu. princip. de quarto Ho
norij Auguſti conſulatu.
Non bene cum ſociis, regna ve-
núſque manent. Ouid. 3. de ar
te amand.
Principis eſt virtus maxima noſ
ſe ſuos Martial. lib. 8.
Regia (crede mihi) res eſt ſuc-
currere lapſis. Oui. 2. de Põto.
Eſt piger ad pœnas princeps, ad
præmia velox,
Cuique dolet, quoties cogitur eſ-
ſe ferox. idem 1. de Ponto.
Nihil rectè inchoatur, niſi poſt
Deum, fauerit imperator, ne
quenquam oportet vel melio-
ra ſcire, vel plura, quàm prin-
cipem, cuius doctrina omni-
bus poteſt prodeſſe ſubiectis:
Veget. in prolog.
Antiqua bonarum artium ſtu
dia literis mandabant, & in
libros redacta offerebant prin
cipibus. ibid.
Boni paſtoris eſt, tondere pecus,
non deglubere. apud Tranq.
Conditio principis miſerrima
eſt, quibus de coniuratioue
comperta non creditur, niſi
occiſis. ibid.
Imperium non eſt experiendum
cuius vis eſt in conſenſu obe-
diëtium. Liuius li. 2. Deca. 1.
Imperium id longè firmißimũ
eſt, quo obedientes gaudent:
idem Liu. 9.
Imperia malè parta, malè ge-
ſta, malè retenta obruuntur.
ibid.
Ira & vini amor, imperatoris
virtutibus pernicioſa. ibid.
Maieſtas non eſt ſine viribus tu
ta. idem lib. 2. Decad. 1.
Regnum res pulcherrima eſt in-
ter deos & homines. idem
lib. 2.
Regnum minimè eſt populare.
ibid.
Viciſsitudo imperandi eſt.

vnum, æquandæ libertatis cõſilium. idem lib. 2. Decad. 1.

Rege interempto fugiunt ſatellites idem lib. 4. Decad. 3.

Regius mos eſt, venenum ſecum ferre. idem lib. 10. Decad. 3.

Regum maieſtas difficilius à ſummo faſtigio ad medium detrahitur, quàm à mediis ad ima præcipitatur. Liui. lib. 7. Decad. 4.

Præcipere, qualis debeat eſſe princeps, pulchrum quidem eſt, ſed oneroſum, ac propè ſuperbum eſt. laudare verò optimum principem, ac per hoc ſpecula poſteris, velut ſpecula, lumen, quod ſequantur oſtendere, idem vtilitatis habet, arrogantiæ nihil. Plin. Iuni. lib. 3.

Grauißimi principis iudicium in minoribus etiam rebus cõſequi pulchrum eſt. idẽ lib. 4.

Princeps non patiatur ea demũ ſibi rogari, quæ iam homines habeant. idem. lib. 10.

Parum refert deponere an impartire imperium, niſi quòd difficilius hoc eſt. idem in Paneg.

Imperatori vna medicina imperat. Plin. Senior lib. 24.

In principe, qui electo ſucceſſore deceßit, certißima diuinitatis fides eſt, bonus ſucceſſor. ibid.

Princeps nec timeat bella, nec prouocet. ibid.

Vt nolit princeps pugnare, moderationis eſt: fortitudinis autẽ, vt ne hoſtes velint. ibid.

Nullũ magno principi beneficij genus dignius, quàm quod irrogatur in poſteros. ibid.

Nihil largiatur princeps, dum nihil auferat. ibid.

Nunquam mala cauſa fiſci eſt, niſi ſub bono principe. ibid.

Oneroſum eſt ſuccedere bono principi. ibid.

Æquum eſt eſſe clarißimos bono principi, qui inuiſi malo fuerant. ibid.

Non tam ſiniſtrè conſtitutum eſt, vt qui malum principem poßit imitari, bonum non poßit. ibid.

Vita principis cenſura eſt. ibid.

De nullo minus principe queruntur homines, quàm de quo maximè licet. ibid.

Fidiſsima eſt principis cuſtodia, ipſius innocentia.ibid.

Princeps tam parcus ſit in ædificando, quàm diligens in tuendo.ibid.

Non ſatis amat bonos principes, qui malos ſatis nõ oderit. ibi.

Cum de malo principe poſteri tacent, manifeſtum eſt eadem facere præſentem.ibid.

Nunquam deceptus eſt princeps, niſi qui priùs ipſe decepit.ibid.

Ibi intemperantiùs amamus bonos principes, vbi liberaliùs malos odimus.ibid.

Cui nihil ad augendum faſtigium ſupereſt, hic vno modo creſcere poteſt, ſi ſe ipſe ſubmittat ſecurus magnitudinis ſuæ.Plin.Iun.in paneg.

Indigna res eſt, honores dare, qui gerere non poteſt.ibid.

Optimus quiſque princeps eniti debet, vt poſt ſe quoque reipub. proſit.ibid.

Non poteſt nõ nimium eſſe priuatis, quod principi ſatis eſt. ibid.

Nemo princeps tam diſſolutus eſt, cuius occupationibus aliqua ſeueritatis ſpecie non contingat.ibid.

Cùm plurimis amicis fortuna principis indigeat, præcipuum principis opus eſt, amicos parare.ibid.

Præcipuum iudicium eſt non magni principis, magni liberti. ibid.

Periculoſum eſt graue imperiũ, difficile eſt continere, quod capere non poſsis. Curt.lib. 1.

Princeps ſe regem eſſe, non mercatorem meminerit.ibid.

Princeps quantuſcunque timidis & ignauis videri poteſt, vnum animal eſt.ibid.

Cùm de ſalute regis timetur, creduli eſſe debemus.idẽ li. 6.

Nihil poteſtas regum valeret, niſi priùs valeret autoritas. ibid.

Regum opes ſæpiùs aſſentatio, quàm hoſtis euertit. idem lib.8.

Regum ducúmque clementia, non in ipſorum modo, quàm in eorum, qui parent, ingeniis ſita eſt.ibid.

Obſequio mitigantur imperia. ibid.

Mori præſtat quàm precario imperatorem eſſe.idem lib.9.

Aliorum regum ſi exitus reputaueris, plures à ſuis, quàm ab hoſtibus interemptos inuenies.ibid.

Lacrymare plebi, regi honeſtè non licet. Ennius apud Hier. in epitap.Nep.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVST.

Laudis contemptus reprehenditur in principe. Aug.

Nec imperatoris eſt, libertatem dicendi negare, nec ſacerdotis, quod ſentiat non dicere. Amb.

Hoc intereſt inter bonos & malos principes, quòd boni libertatem amant, ſeruitutem improbi.idem.

Imperator leges ferat, quas primus ipſe cuſtodiat.idem.

Principi nõ eſt reſiſtẽdum, etiã ſi bona noſtra auferat. Anſel.ſuper Epiſt.ad Rom.

Principes huius ſeculi ſunt Dei miniſtri.idem.

Principis nomen habere non eſt eſſe principem.Chryſoſt.

Neceſſe eſt vt princeps conſultorem habeat in pectore. Eraſ. in Epi.

Securitas in paupertate fœlicior, quàm imperium metu retentum.in hiſt.Sax.

Complures magnos reddit commiſſum imperium. Eraſm. in Epiſt.

Reges plerunque creduli. in hiſtor.Sax.

Grauis & efficax autoritas regis iubentis, ſed dictu mirum, quanto efficacior præſtantis, quod iubet.Eraſm.in Epiſt.

Principes, quod primum volunt ſtatuunt, quo factum prætexant ſuum.ibid.

In priuatis hominibus luxus nequitia eſt, in principe impietas.ibid.

Plerunque princeps iuſtus malorum errores diſsimulare nouit, non quòd iniquitati eorum conſentiat, ſed quod aptum tempus correctionis expectet: quando eorum vitia emendare, vel punire valeat.

Iſido.1. li.3. de ſummo bono.

Benigni principis eſt, ad clementiæ modum tranſilire terminos æquitatis, quoniam ſola eſt miſericordia, cui cæteræ virtutes honorabiliter cedere non recuſant. Caßiod. in Epiſt.

Iuſtè & rectè regnare, philoſophia eſt. Hugo in Didaſcal.3.

Princeps ſine literis, nauis eſt ſine regimine, & volucris ſine pennis. Pet. Rau. in quad. Epiſt.

Rex & Imperator poteſt quilibet dici in domo ſua. apud Iuriſp.

Rex dicitur lex animata in regno ſuo. ibid.

In principe cauſa præſumitur. ibid.

Dignus eſt, quem princeps eligit. ibid.

Dignitatem habens à principe dignior reputatur. ibid.

Imaginem imperatoris coronans, illum norat. Ambroſ. in Pſalm.118.

Imperator nihil habet iuris in diuina. Ambroſ. Epiſt.33.

Malitia idonea regno. idem Offic.2.

Princeps habeat eloquentiam cum vitæ integritate. Anſel. ſuper Epiſt. ad Timoth.

Principatus, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitio occupauit, etiam ſi moribus atque actibus non offenderit, in ipſius tamen ſui initij exemplo, ſemper eſt vitioſus. & difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. Leo Pap. in quad. Epiſt.

Iuſtitia regis, pax eſt populorũ, tutamen patriæ, immunitas plebis, monimentum regentis, cura languorum, gaudium hominũ, temperies aëris, ſerenitas maris, terræ fœcunditas, ſolatium pauperum, hæreditas filiorum, & ſibimetipſi ſpes futuræ beatitudinis. Apr. de 22. Abuſ.

Regibus prudentes viros adhærere, valde laudabile & bonum eſt. Grego. in regiſt. Epiſ.16.

Regum mala, & magnatum quandoque toleranda. idem

in 1.Reg.

Princeps dicitur quaſi primus capiens. Aug. de Grammat.

In principum curiis per pericula ad grandius periculum peruenitur. Aug. lib. 8. conf.

Principibus ſeculi huius nō eſt confidendum: idem li. 3. quæſtio. ſup. Leuit.

Non regnat, ſed ſeruit, qui malus eſt. idem libr. 4. de Ciuit. Dei.

Regna Deus etiam impiis diſtribuit. idem libr. 5. de Ciui. Dei.

Regna diuina conſtituūtur prouidentia. ibid. cap.

Regi veritatem iubenti reſiſtens, Deo reſiſtit. idem lib. 3. cont. Epiſt. Parmeniani.

Imperatoris eſt proprium imperare, apud Platinam.

Rex Dei habet imaginem. idem in queſt. vet. teſt. queſt. 35.

Fœmina imperante, regnum eſt peſsimum. idem ſup. Ioan. tracta. 2.

Facillima eſt natura principis. Eraſm. in Epiſt.

Non tam literis, quàm rei militaris diſciplina imbuendus eſt princeps. apud Platinam.

Vt in mare flumina, ſic in magnas aulas vitia influūt. ibid.

Rex qui nulli fidit, inutilis eſt: nec minus qui omnibus. ibid.

Qui multos regit à multis regatur oportet. ibid.

Non eſt regio nomine dignus, qui ſuis cōmodis publica metitur. ibid.

Nec qui ſacra negligit, eccleſiæ prouentum: nec regi qui iuridicundo non aſsidet, vectigalia dignus eſt petere. ibid.

Principum negligētia naſcitur ex populi culpa. Chryſoſt. de ver. Eſaiæ Hom. 1

Principes legem Dei, operū ſuorum ducem habeant. idem ſerm. de manſuet.

Res peritus ſit rerum humanarum Theod. Gazad. in pref.

Tyrannis.

EX GRÆCIS.

TYrannis eſt genitrix iniuriæ, Pluthar. de fortu. Alex.

Animal

Animal maximè noxium eſt, inter immitia tyrannus, inter mitia adulator. idem de Amic. & adulat.

Mirabor non ſolùm ſi tyrannũ, ſed ſi gubernatorem videro ſenem. Theb. apud Pluth. de conuiuio.7. Sap.

Tyrannorum preces neceßitati ſunt admixtæ. Plato Epiſt. 5.

Aduerſus tyrannos, vnicum munimẽtum diffidentia eſt. Demoſthe. in Philipp. declamat. 2.

Tyrannidis & libertatis naturale diſsidium. idem decl. 4.

Liberalitas tyrannorum nihil aliud eſt, quàm tranſlatio pecuniarum à iuſtis dominis ad alienos. idem ex arg. lib.

Tyrannorum eſt in initio tanta dexteritas, vt eorum dolum nemo intelligere queat. ibidem.

Tyrannis ad opprimendos imbecilliores nihil aliud deeſt, præter honeſtam ſpeciem & occaſionem. ibid.

Tyrãnicæ calliditatis eſt, ſimulare ſe iis conſultum velle, quibus ſtruunt inſidias. ibid.

Per vim imperanti etiam vltro deſiſtere, periculoſum. apud Stobæum.

Oportet tyrannum multis placere. ibid.

Tyrannis iniuſtitiæ mater eſt. Menand. apud Stob.

Tyrannum eſſe pium non facile eſt. Sophocles ibid.

Qui vtrunque expertus eſt, tyrannidi vult ſubeſſe, nõ præeſſe. Phalereus ibid.

Tyrannus metuit turbam, metuit ſolitudinem, metuit ſatellitij abſentiam, metuit ipſos etiam cuſtodes, nec armatos illos apud ſeſe, nec inermes videt libenter. ibid.

EX LATINIS.

Non ſe obſtrinxit ſcelere, ſi quis, tyrannum occiderit, quamuis familiarem. Cicero 3. Offic.

Nulla nobis cum tyrannis ſocietas eſt, ſed ſumma diſtractio, nec eſt contra naturam ſpoliare eum, quem fas eſt occidere. idem 5. Tuſc.

Qui terret, plus ipſe timet: ſors

iſta tyrannis.

Conuenit, inuideant claris, fortéſque trucident,

Muniti gladiis viuāt, ſeptíque venenis:

Ancipites habeant artes, trepidíque minentur. Claudian. de inſtitu. princ.

Multos timeat neceſſe eſt, quem multi timent. Pub. Mim.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVST.

NVllo conſulto quicquam magnæ rei aggredi, tyrannicum eſt. Eraſ. in Epiſt.

Qui tyrannidem affectāt, alienis diſsidiis ſuas augent opes. ibid.

Tyrannorum verſutia pia fraude diluenda. Super Matth.

Gubernatio.

EX GRÆCIS

PErfecta gubernatio apud vnum vel paucos, multitudo non poteſt regere. Plat. de Regn.

Vbi præſes fuerit philoſophus, ibi ciuitas erit fœlix. Ariſtotel: Rhet. 2.

Ars gubernādi ciuitates, principatum tenet in omnibus artibus. idem Eth. 1.

Regens naturaliter eſt dignior recto. idem Polit. 1.

Melius eſt ciuitatem regi à viro optimo, quàm à lege optima. idem Polit. 3.

Statim leges ac mores mutare populi, nouíſque ea legibus moderari extemplò velle, non modò non facilè, verùm ne tutum quidem omnino eſt: vt res, quæ multo tēpore, & ingentibus viribus indiget. Pluth. de Polit.

Vir ciuilis, & rempubl. tractare incipiens, ciuium moribus conſentaneè viuat, & ſe ad eorum naturam accommodet, atque ſcitè cōſectetur ea, quibus populus ſoleat delectari, & quibus adduci facilè, donec opinione virtutis, & fide iam comparata, autoritati inniti poſsit. ibid.

Quæuis reipubl. adminiſtratio

inimicitias & diſsidia quædam affert. Simonid. apud Pluth. de Polit.

Magni atque perſtrenui animi eſt, vel paruas ciuitates curandas ſuſcipere. ibid.

Magiſtratum, quem diu geſſeris, deponere difficile eſt. idem num ſeni ſit gerenda reſp.

Boni ciuis eſſe videtur, quodcunque patriæ munus delatum fuerit, admittere, & id pro virili parte curare, etiam ſi humilius videatur, quàm eius æſtimationi, cui demandatur, conueniat. ibid.

Non decet remp. geßiſſe, ſed gerere. ibid.

Mirabor non ſi tyrannum, ſed ſi gubernatorē videro ſenem. Plut. de conuiuio. 7 Sap.

Magiſtratus, iudéxque nec pro iuſtis orādus, nec pro iniuſtis exorādus. Cato apud Pluth. in Apophth.

Non populus cauſa gubernatoris, ſed gubernator cauſa populi ſit. Plat. apud Volat.

Vocante te patria ipſa ad rempub. gubernandam, abſurdū forſan eſt non parère, præſertim cùm ſimul accidit, vt aditus paucis hominibus relinquatur. Plat. Epiſt. 9.

Oportet leges quidem acriter ſtatui, mitius autem, quàm ipſæ iubent, pœnas ſumere. apud Stob.

Viros tales iis rebus præfice, quas tu peragere non poßis: ſeu ipſe præſtiturus ſis culpā eorum, quæ illi deliquerant. Iſocrat. ibid.

Adminiſtrans rempub. reſpublicas priuatas exiſtimet, priuatas verò publicas. ibid.

Magiſtratus nō prudentes tantùm, ſed benignos eſſe oportet. Pythag. ibid.

Perinde periculoſum eſt, vt inſanienti gladium, ſic improbo viro magiſtratum committere. apud Stob.

Apud quos maxima virtus, præmia proponūtur, apud illos optimi etiam viri rempu. gubernant. ibid.

Gubernari oportet malos à bonis, & parére ſe melioribus. Eurip. apud Stob.

Cuſtodes legum diligenter præuideāt, primùm ne fiant de-

licta, deinde facta prout ius poſtulat, puniantur. Plato de leg. Dial. 6.

Oportet prudentes magiſtratus non propter officium, ſed virtutis cauſa, admirationem ſui parère, vt etiam immutata fortuna, eiſdem laudibus digni cenſeantur. Ariſt. apud Stob.

Vt ad ignem, ſic ad rempu. accedendum eſt: ne nimis prope, ne vraris: nec longius, ne frigeas. Ariſt. apud eund.

Ideo ad adminiſtrationem reipubl. non accedendum, quia ſi malè rexeris, diis diſplicebis: ſi bene, ciuibus. Chryſip. ibid.

Bonus princeps à magiſtratu diſcedens, non ditior, ſed clarior euadat. Bion. apud Stob.

Principatum, quem geſſeris, ornes, teipſum verò non immutes. ibid.

Nec nautam amo nimis audacem, nec continentem nimis præſidem. Eurip. ibid.

Non oportet noctem integram dormire conſiliarium virum, cui commiſsi populi, & tantæ res curæ ſunt. Homer. Iliad. 6.

Vt vulgus temerè te aliquid poſtulans ex rebus tuis non mouet te, ſic quauis in re plebem iniuſtè aliquid orantem non reuerearis. ibid.

In publicis officiis priuata perſona deponenda eſt, & ſumenda publica. Demoſth. de Coron.

EX LATINIS.

Nvlla viciſsitudo impedire officium & fidem debet. Cic. ad Cornif.

Regere vi patriam, importunũ. Saluſt. in coniur. Catil.

Ratio ciuilium officiorum neceſsitatem quandam nitoris imponit. Plin. Iuni. lib. 6.

Nimis multa audire coguntur, nec aliter fieri poteſt, quibus tota reſpubl. commiſſa eſt. Cicer. pro Milon.

Imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus. Plin. Iun. in Paneg.

Qui apud multitudinẽ loquitur, eo gratior eſt, quo nihil

præter publicum commodum videt. Liuius. Dec. 1. lib. 4.

Quæritur in re domeſtica continentiæ laus, in publica dignitatis. Cicer. pro Flacco.

Nunquam præſtantibus in rep. gubernanda viris, laudata fuit in vna ſententia perpetua permanſio. idem ad Lent.

Magiſtratus lex eſt loquens. idem 3. de leg.

Magiſtratibus opus eſt, ſine quorum prudentia & diligentia ciuitas eſſe non poteſt: quorum deſcriptione omnis reip. moderatio continetur. idē de leg.

Artium ſtudio à rebus gerendis abduci cōtra officium eſt. Cice. 1. Offic.

Nulla re cōciliare facilius poſſunt multitudinis beneuolentiam ij qui reipubl. præſunt, quàm abſtinentia, & continentia. Cice. 2. Offi.

Qui reipub. præſunt legibus ſimiles ſint, quæ ad puniendum non iracundia, ſed æquitate feruntur. idem 1. Offic.

Omnino qui reipu. præſunt, duo Platonis præcepta teneant: vnum vt vtilitatem ciuium ſic tueantur, vt quidquid agant, ad eam referant, obliti cōmodorum ſuorum: alterum vt totum corpus reip. curent, ne dum partem aliquā tueantur, reliquas deſerant. vt enim tutela, ſic procuratio reipub. ad vtilitatem eorum qui commiſſi ſunt, non ad eorum quibus commiſſa eſt, gerenda. Cicer. 1. Offic.

Eſt boni magiſtratus, cùm auxilia reipub. labefactari conuellíque videat, ferre opem patriæ, ſuccurrere ſaluti, fortunı́ſque communibus: ſuam ſalutem poſteriorem ſaluti cōmuni ducere, intercludere omnes ſeditionum vias. idem pro Rabir.

Eſt proprium munus magiſtratus intelligere ſe gerere perſonam ciuitatis, deberéque eius dignitatem & decus ſuſtinere, ſeruare leges, iura deſcribere atque fidei ſuæ commiſſa meminiſſe. idem 1. Offic.

Eſt boni magiſtratus nō ſolùm videre quid agatur, verumetiam prouidere quid futu-

rum ſit.idem pro Muren.

Bono viro non minori curæ eſt, qualis reſp.poſt mortem ſuam futura ſit quàm qualis hodie ſit.idem in Lælio.

Caput eſt in omni procuratione negocij, & muneris publici, vt auaricia pellatur vel minima ſuſpicio. idem 2. Offic.

Prætoris manus nō ſolùm à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debent.Max.lib.4.

Nullo caſu arbitror hoc cōſtanti viro poſſe contingere,vt vlla intermiſſio fiat officij.idem in Læl.

EX SACRIS LITERIS, ET ILluſt. viris.

NVlla reipub.adminiſtratio proderit, niſi Deus verus colatur.Aug.epi.52.

Nemo poteſt rectè terrena regere, niſi nouerit prius diuina tractare.Greg.in reg.lib.4.

Sūmus locus bene regitur, cùm is, qui præeſt, vitiis potius, quàm fratribus dominatur. idem 26.mor.

In regimine conſtituti gloriam ſuæ dignitatis diſſimulent. idem lib.5.mor.

Ne locū regiminis ſubeant, qui viuendo non perficiunt, quæ meditando didicerunt. idem in Paſto.

Pōdus regiminis aduerſa quæque deſpiciat, & proſpera formidet.ibid.

Plerunque occupatio regiminis, ſoliditatem diſſipat mentis. ibid.

Hi,qui pōdus regiminis per humilitatem refugiunt,tunc verè humiles ſunt, cùm iudiciis diuinis non reſiſtunt. ibid.

Locus regiminis deſiderantibus eſt negandus,& fugientibus offerendus.idem in reg. lib.5.

In regni regimine, iuſtitia & poteſtas eget æquitate. idem in regiſt.lib.7.

Gubernatores prouinciarum intelligant, ſatius eſſe, bene & integrè viuendo laudem & gloriam: quàm malè agendo diuitias malè partas cum ignominia & nota ſempi-

terna portare, apud Plati.

Magiſtratus alij merentur, & non habent: alij habent, & non merentur. ibid.

Cuſtodiæ, paſtui, ornatui ouium paſtores intendere debent. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 77.

Præeſſe, & non prodeſſe, graue: nolle prodeſſe, grauius. Bernard. in Epiſt.

Quærere quæſtum proprium, non profectum de ſubditis, deiecti animi eſt. Bernard. in dedica. Eccleſ.

Vacat ſibi vix, vel rarò, qui alijs in ſolitudine præeſt. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 53.

Gubernatrix triſtium ſapientia eſt. idem in Epiſt.

Præpoſitus habeat vicariũ. Baſil. in quæſt.

Pro omnibus tibi ſubiectis, qui in domo tua ſunt, rationem Deo reddes. Auguſt. ad quẽdam Comit.

Omnia indigẽt domino, & miſera, & fœlicia quia ſine illo nõ ſubleuabitur miſer, & fœlix non regetur. Auguſt. ſup. Pſal. 32.

Vide plura in titulo de dignitate & honore & in prælatione, & in Epiſcop.

Subditus.

EX GRÆCIS. & Latinis.

SErua te oratione, non vi cõtra potentiores. Eurip. id Oreſt.

Qui non aſſueuerũt ad nutum cuiquam parére, moleſtè ferũt ſuperbiſſimi hominis imperium. Demoſt. 1. Olynth.

Subditi non tantùm morigeri ſint, ſed amantes etiã magiſtratum. Pythag. apud Stob.

Semper præſens ſtatus ſubditis eſt moleſtus. ibid.

Nemo alienigenam dominum pati vult. Curt. lib. 7.

Eiuſdem iuris eſſe debent, qui ſub eodem rege victuri ſunt, idem lib. 10.

EX SACRIS.

OPtimũ in moribus dixerim, qui in nullo prorſus reſiſtit prioribus, aut in-

uideat paribus, aut ſubiectos in ſuperbia preſſit. Bernard. ſuper Cant.

Qui contra præpoſitam ſibi poteſtatem murmurat, liquet, quod illum redarguit, qui eandem homini poteſtatem dedit. Gregor.

Multiplicata obſequia demerentur potiùs, quàm offendunt. Lact.

Orandum eſt, vt rectorem ſubditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina. Gregor.in Paſt.

Ad præfecti laudem ſubiectorum redundat virtus. Veg. lib.2.

Genus obſequij iudicatur, vitia, ac mores regis imitari. Lact.

Secundùm mores ſubiectorum dantur rectores. Gregor.25. mor.

Non eſt, ſubditorum temere vitam iudicare regentium. ibi.

Subditi ſe poſſe melius agere putant, quàm præfectos, ſi eos præeſſe contingat. ibid.

Vſus rectæ cõuerſationis eſt, vt præeſſe non audeat, qui ſubeſſe nõ didicit, nec obedientiam ſubiectis imperet, quã non nouit prælatis exhibere. Greg.

Aliud debemus iniuſtè ſubditis, aliud iuſtis, & nõ ſubditis. Greg.26.mor.

In correctione ſubditorum miſcenda eſt lenitas cum ſeueritate. idem in Paſt.

Peccatum ſubditi, culpa paſtoris, ſi tacuerit, reputatur. idem ſup. Ezech. Hom.

Subiectorum culpa prælatorum deprimit vitã. idem in regiſt.

Subiecti à ſuperbis dominis oppreſſi clamant ad Deum contra eos. Greg.26.mor.

Subiecti vt plurimum imitantur paſtores. idẽ ſuper 1. Regũ.

Subiecti malorum principum quamuis boni periclitantur. ibidem.

Subiecti humiles ſæpè, quæ ſuperioribus deſunt, accipiunt viſiones. ibid.

Tuta eſt conditio ſubiectorum, vbi viuitur ſub æquitate regentis. Caſſiod.

Membrum ſequi debet caput. Bernard. in ſeptuag. ſerm. 4.

Obiurgationi per ſuperiores fa-

cta quidam impatientiam, quidam contemptum, quidam imprudentiã defenſionis addunt. Bernar. ſuper Canti. ſermo. 22.

Poteſtas.

EX GRÆCIS.

Potentum ignorantia teterrima eſt. apud Plat. de Sum. bon.

Diuites, & nimis potentes non ſubijciuntur, nec ſubijci volunt. Ariſt. Poli. 3.

Nemo magnus in poteſtate cum ſtultitia & flagitiis. Plutar. de mort. Alex.

Nõ poteſt latere in poteſtate malitia. idem de doctr. princip.

Inuidia neceſſariò potentiæ comes. vnde ille recto conſilio ducitur, qui in maximis rebus eligit, quod inuidiæ eſt obnoxium. Tucyd. apud Pluth. de vitioſ. verec.

Vt computatorum digiti, nunc vnum, nunc decem millia ſignificant, ita regum quoque amici interim totum, interim minimum poſſunt. Oronth. apud Plut. in Apophtheg.

Vehementes ſunt potentiũ animi, & aliquo modo leui momento incipientes, ſubinde inualeſcentes difficulter iras deponunt. Eurip. in Med.

Conſiliorũ multitudo congregata imbecillior eſt, ſtultiore animo ſummo imperio prædito vnius poteſtas ſit, & in re domeſtica, & in repub. Eurip. in Androm.

Nulla extra iuſtitiam potentia priuatim & publicè valet. ibidem.

Nihil eſt ab eorum potentia periculi, qui nocendi voluntatem non habent. Demoſth. 1. Olinth.

Saturitas ferocitatem parit, imperia autem potentiæ coniuncta inſaniam. Pithac. apud Stob.

Potentiæ manſuetudo iungatur. ibid.

EX LATINIS.

Nemo quãtum poteſt experiatur aduerſus eos,

per quos cœpit poſſe. Senec. Epiſto.91.

Hæc conditio principum eſt, vt quicquid faciant, præcipere videantur. Quintilia. Declamat.3.

Arduum eſt, duas ſimul poteſtates capere. Plin. Iun. in Paneg.

In bonis fortunæ ſumma laus eſt, non extuliſſe ſe in poteſtate: non fuiſſe inſolentem in pecunia: non ſe prætuliſſe aliis propter abundantiam fortunæ, vt opes, & copiæ, non ſuperbiæ videantur ac libidini, ſed moderantiæ facultatem & materiem dediſſe. Cicer. 2. de Orat.

Malè vim ſuam poteſtas alienis iniuriis experitur. Plin. Iun. lib.8.

Nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit, etiam ab inualido. Curt. lib.7.

Nulla quæſita ſcelere potentia poteſt eſſe diuturna. idem lib.10.

Cui peccare licet, peccat minùs: ipſa poteſtas
Semina nequitiæ languidiora facit. Ouid. 3. amor.

Summa petit liuor, perflant altiſſima venti,
Summa petunt dextra fulmina miſſa Iouis. idem 1. de Remed. amor.

Emitur ſola virtute poteſtas. Claudi. de 3. conſ.

In maxima fortuna minima licentia eſt. in hiſt. Sax.

EX SACRIS.

Poteſtas dicitur, vbi voluntati poteſtas adiacet faciendi. Aug. de Spir. & liter.

Vicina potentibus ſolet eſſe ſuperbia. Amb. in Poſt.

Qui vtitur poteſtate, vt prodeſſe debeat, poſſe ſe neſciat. Greg. in mor.

Magna ſublimitas magnum debet habere conſilium. ibid.

Malo minus poſſe honeſtè, quàm plus turpiter. Amb.

Tunc ſolùm poteſtas benè geritur, cùm, non amando, ſed timendo retinetur. quæ vt miniſtrari rectè valeat, oportet primùm, vt hanc cupiditas

non imponat, ſed neceßitas. idem.

Ideo Deus potentiores eſſe iniuſtos, permiſit, vt eſſent qui ad malum cogere poſſent: virtus eſſet pretioſa, quòd rara eſt. Lactan. de ira Dei.

Quò maior eſt poteſtas, eò pernicioſior, ſi in malũ, ſtultúmve inciderit. Eraſm. in Epiſt.

Semper grandis poteſtas maiori timori ſubiecta eſt. Chryſoſt. ſup. Matth. cap. 2.

In alto poſitum non alta ſapere, difficile eſt, & omnino inuiſitatum, ſed quanto inuſitatius, tanto glorioſius. Bern. in Epiſt.

Sæpius in altum quis tollitur, vt mens altius conquaſſetur. Raban. in quod ſerm.

Omnis, qui diſpenſandis terrenis bonis præſidet, occulti hoſtis iaculis latius patet. Gre. in mor.

Non caret regia poteſtate, qui corpori ſuo nouerit rationabiliter imperare. Proſp. in ſuis ſent.

Blanditiæ potẽtum æquiparantur minis. apud Iuriſconſ.

Potentes non irritandi. Amb. 2. Offic.

Potentia iuſtitiam comitatur, non præit. Aug. 3. de Trinit.*

Potentia ſoror victoriæ. idem lib. 4. de ciuit. Dei.

Poteſtas omnis, ſiue bona, ſiue mala à Deo eſt. idem contr. Manich.

Poteſtatibus ſiue bonis, ſiue malis honor tribuẽdus eſt. idem in quæſt. ex vtroque teſt.

Poteſtati tribuendum eſt, quicquid ex bonis poſtulat temporalibus. idem ſuper Epiſt. ad Roma.

Dominandi cupido, beſtia peßima. idem libr. 3. de ciuit. Dei. cap. 14.

Potentiam Deus tribuit, elationem malitia noſtra adinuenit. Grego. 26. mor.

Potentiam bene regit, qui & tenere illam nouit, & impugnare. Greg. in paſt.

Poteſtas tanto premi interius debet, quanto exterius eminet. idem 26. mor.

Poteſtas culminis, eſt tempeſtas mentis. idem in Paſt.

Poteſtas principibus data eſt,

ut boni adiuuentur, & commodius ſubleuentur. idem in regiſt.

Quibus deficit ſoboles, ſua potentia pœna eſt. Greg. 15. mor.

Hoc poſſumus, quod iure poſſumus: Augu. cont. Epiſt. Gaud.

Obedientia.

EX GRÆCIS.

QVanto quis diligentius obſequitur, tanto maiorem gratiam obtinebit. *Ariſtotel. œconom.*

Legibus obtempera. Demet. Phaler.

Nullũ eſt maius, quàm inobedientiæ, malum. apud Stob.

Quæ hoc tempore habemus bona, ob nullam aliam cauſam adepti ſumus, quàm ob præſtitam obedientiam principi. Xenop. apud Stob.

Obedientia ciuium, fœlicitas urbis. ibid.

EX LATINIS.

DEo parere, libertas eſt. *Sen. de Vit. beat.*

Corrumpitur, atque diſſoluitur imperantis officium, ſi quis ad id quod facere iuſſus eſt non obſequio debito, ſed conſilio non conſiderato reſpondet. Gel. lib. 1.

Maior eſt obſequij gloria in eo, quod quis minus velit. Plin. Iun. in Paneg.

Suis quique parent placidius. Cur. lib. 6.

Vtilius parere dicto, quàm afferre conſilium. idem lib. 7.

Obſequio mitigantur imperia. idem lib. 8.

Bis peccas, cùm peccanti obſequium accommodas. Publ. Mim.

Bonus animus nunquam erranti obſequium accommodat. idem.

Potẽtiori omnia parent. in hiſt. Sax.

Multa mala ſequuntur ex impunitate. Liuius lib. 8. Dec. 1.

EX SACRIS.

NOn attendit verus obediens, quale ſit, quod præcipit: hoc ſolùm contentus,

quod præcipitur. Bern.

Obedientia non ſeruili metu, ſed charitatis affectu ſeruanda eſt, non timore pœnæ, ſed amore iuſtitiæ. Gregor. 12. mor.

Obedientia victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. idem 13. mor.

Verus obediens mandatum non procraſtinat, ſed ſtatim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi: & ſe totum intus colligit, vt mandatum peragat imperantis. Bern. de præcept. & diſcipl.

Non eſt dubium, quin ampliorẽ gratiam mereatur, qui ſe paratum exhibeat ante mãdatum, quàm qui obedire ſatagit poſt mandatum. idem in ſerm.

Sola eſt, qui fidei poßidet meritum, obedientia. apud Iuriſp.

Obediens in grauibus mitius punitur. ibid.

Obedientia ſola eſt, quæ hominem Deo conciliat. Anſel. ſuper Epiſt. ad Hebr.

Obedientia virtutum omnium mater, & cuſtos. Auguſt. 4. de Ciuitat. Dei.

Obedientia maius bonũ, quàm continentiæ. idem de bon. coniuga.

Nullum malum debet per obedientiam fieri. Greg. 35. mor.

Aliquod bonum debet aliquãdo per obedientiam intermitti. ibid.

Obedientia aliquando ſi de ſuo quid non habeat, minima eſt. ibid.

Obedientia debet in aduerſis aliquid de ſuo habere, in proſperis nihil.

Obedientiæ dilatio poſt citationem oſtendit hominem culpabilem. idem ex reg. lib. 5.

Obedientia vincimus dæmones, cæteris virtutibus oppugnamus. idem in 1. Reg.

Adam non furto, non homicidio, non rapina, ſed inobedientia corruit. ibid.

Obediendum eſt Deo etiam ratione non data. Auguſt. in ſent. ſuis.

Obedientiæ bonum in primo declaratur homine, & illius præcepto. idem ſap. Pſal. 70.

Inobedientia non tam penſanda eſt, quàm intentio inobedientis. Bernard. de præcept. & diſcipl.

Obedientia amica ſalutis. Bern. in declam.

Obedientia circa difficilia gratior: contemptus circa minima damnabilis. idem de præcep. & diſcipl.

Obedientia moleſta eſt ſuſpicari de omne præcepto. ibid.

Obediẽtiæ falſus nummus, propria voluntas: bonus, charitas idem in die. S. Andr. ſerm. 1.

Oculum, & aurem, quos inobedientia clauſit, aperiat obediẽtia. Ber. ſup. Can. ſerm. 22.

Obediendum Deo abſque ſignis Chryſo. ſup. Actu. Apoſto. Homil. 15.

Obedientiæ ſpeculum Chriſtus. Bern. de grad. humil.

Obediẽtiam fides exigit. Chryſoſt. ſer. 27. ſup. Epi. ad Rom.

Obediendum propter Deum hominibus. idem ſuper Matth. Hom. 21.

Dominium.

EXiſtimare de omnibus hominibus id quiſque debet, quod qui nunquàm ſeruiuit, is laude dignus dominus eſſe non poterit. Plat. de leg. dial. 6.

Prius decet dominum expergiſci, & poſterius ire cubitum. Ariſt. œconomic. lib.

Quod magis impingat equum, eſt oculus domini. & ſterquiliniũ quod agro eſt optimum, veſtigia domini. ibid.

Ex ancillarũ moribus, & comitũ, mores, & ſtudia dominarum cognoſcuntur. Hierony. ad Demetr.

Nõ domini donorũ Dei, ſed adminiſtratores ſumus. Amb. lib. 1. Offic.

Dominorum eſt miſereri. Greg. in 7. Pſalm.

Libertas, & licentia, & diſpenſatio.

EX GRÆCIS.

OPus libertatis eſt, viuere vt quiſque vult, quia

ſeruus non viuit, vt vult. Ariſt. Polit. 6.

Libertas populorũ interijt largitionum corruptela. Pluth. de Polit.

Libertas loquendi propria amicitiæ. idẽ de amicit. & adulatio.

Libertas ſenectutis beneficium eſt. Sophoc. apud Plut. de cup. diuit.

Satius eſt libertatem nobis conſeruare, quàm aliis auferre. Ageſil. apud Pluthar. in apophteg.

Eſt perdifficile, hominibus liberis, præclaríſq; legibus inſtitutis, ſub ſeruitute durare. Epimenid. apud Diog. lib. 1.

Quod optimum inter homines eſt, libertas eſt. Diog. apud Laërt. lib. 7.

Heu non eſt mortalium, qui ſit liber, aut enim pecuniæ, aut fortunæ ſeruit: aut multitudo ciuium, aut legum ſcripta coërcent ipſum, ne vtatur moribus ex arbitrio. Euri. in Hecub.

Serui non liberi eſt, quæ quis ſentiat, non dicere. idem in Phœniſſ.

Tyrannidis & libertatis, naturale diſsidium. Demoſth. in Philip. Orat. 4.

Libertas nomen virtutis eſt, ſeruitus autem malitiæ. Epicur. apud Stob.

Libertas in dicendo ingenuitatis ſignum eſt. Sed occaſionis diuerſitas, periculum habet. Democrit. apud Stob.

Voluptas contumeliæ iuncta hominem liberum non decet. ibi. Sophot.

EX LATINIS.

Acriores ſũt morſus inter miſſæ libertatis, quàm retentæ. Cicer. 2. de Offic.

Seruitus ac libertas, ſi modum obſeruẽt, vtraque bona ſunt: ſi modum excedant, vtraque mala. Senec. Epiſt. 9.

Non poteſt paruo conſtare libertas, hanc ſi magno æſtimas, omnia paruo æſtimanda ſunt idem Epiſtol. 105.

Deo parere libertas eſt. idem de beat. vit.

Proprium eſt paupertatis, cùm

alia deficiunt, exercere libertatem. Quintil. Declam. 9.

Libertas eſt poteſtas viuendi, vt velis: is viuit vt vult, qui rectà ſequitur, qui gaudet officio: cui viuendi vita conſiderata, atque prouiſa eſt: qui ne legibus quidem propter metum paret, ſed eas ſequitur atque colit, qui ſalutare maximè iudicat: qui nihil facit, nihil cogitat, niſi libenter ac liberè: cuius omnia conſilia, réſque omnes, quas gerit, ab ipſo proficiſcuntur, eodémque feruntur: nec eſt vlla res, quæ plus apud eum polleat, quàm ipſius voluntas, & iudicium: cui etiam fortuna ipſa credit. Cic. in Parad. penult.

Liber eſt is æſtimandus, qui nulli turpitudini ſeruit. Cicer. 4. ad Heren.

Ita præclara eſt recuperatio libertatis, vt ne mors quidem ſit fugienda, repetenda libertate. idem Philip. 10.

Beſtiæ, quas delectationis cauſa concludimus cùm copioſius, alantur, quàm ſi eſſent liberæ, non tamen facilè patiuntur ſe contineri. Idem 5. de finib.

Omnes ſunt diuites, dicunt ſtoici, qui cælo, & terra frui poſſunt. idem. 1. Offic.

Omnes homines natura libertati ſtudent. Cæſar de bell. Galli. lib. 2.

Liberis pretium ſeruitutis ingratum eſt. Cur. lib. 6.

Libertatis magna cuſtodia eſt, ſi magna imperia diuturna eſſe non ſinas. Liu. 1. Dec. li. 4.

Hoſtis capit pretium libertatis. idem Dec. 3. lib. 4.

Alia aliis licentia eſt. in hiſt. Sax.

Inæſtimabile bonum eſt, ſuum fieri. Senec. Epiſt. 76.

EX SACRIS.

Conceſſio facta ratione neceſſitatis expirat ceſſante neceſſitate. apud Iuriſc.

Libertas vbi non eſt, nec meritum. Bernar. de grat. & lib. arb.

Liber eſt bonus homo etiam ſi ſeruiat. Auguſt. lib. 4. de Ciuitat.

Ciui.Dei.

Ille in quauis conditione ſeruitij liber eſt, qui amore non capitur, auaritiæ vinculis nõ tenetur, metu criminis non alligatur, qui ſecurus expectat præſentia, quem non pauent futura. Ambr. de Ioſeph.

*Diſpenſatio prælatorum mala, diſpenſatio non eſt, ſed diſsipatio. Bernar. de conſid. lib.*30.

Extorta, ſeu coacta licentia, non licentia ſed violentia eſt. Ber. in Epiſt.

Libertas ibi, vbi domini ſpiritus. Anſelm. ſuper Epiſtol. ad Galat.

Sola apud Deum libertas eſt, nõ ſeruire peccatis. Sola apud Deum nobilitas, clarum eſſe virtutibus. Hier.

Libertas indignatur, ſi opprimitur. ibid.

Reſcindẽda inſipienti poteſtas, nõ adijcienda libertas Ambroſ.

Liber homo non recipit æſtimationem apud Iuriſconſ.

Libertas, eſt nulli neceſsitati ſeruire. ibid.

Libertatis priuilegio renuntiari non poteſt. ibid.

Liber eſt, quem conſcientia non accuſat. Greg. in regiſt.

*Beatius eſt, liberũ exire, quàm poſt vincula libertatem quærere. idem lib.*4.*Dial.*

*Liber homo ſi fraudem cõmittit, in perſona non debet puniri, ſed in facultate. idem in Reg. lib.*8

Liberorum hominum Romani imperatores domini ſunt, cæteri autem reges domini ſeruorum. ibid.

*Damnati ſumus ex nobis, liberati autem ex gratia. Augu. Epiſto.*108.

*Libertas ſine gratia, eſt contumacia. idem Epiſt.*89.

Libertas chriſtiana non ſit velamen malitiæ. idem de fid. & oper.

Libertas naturalis hominis eſt, idem 19. *de ciuitate Dei. cap.*15.

Libertas ſæpe interitus cauſa. idem Tracta. 7. *expoſi. in Euangel. Ioann.*

Solus iuſtus, liber eſt. idẽ ſerm.

18. *de verbis apoſt.*

Licentia, niſi coerceatur, parit audaciam, quæ ad omne flagitiũ & facinus euadet. Lac.

Non eſt alienus à ſcelere, qui vt faceret, impetrauit. Cypr.

Quod vna via prohibetur, non debet altera concedi. apud Iuriſper.

Non omne, quod libet, licet: nec quod licet ſtatim expedit. Ber. in Epiſt.

Conceſſio non valet de eo, quod eſt prohibitum. apud Iuriſ.

Ad vtilitatem eccleſiæ: aliqua ſunt diſpenſanda, vbi neceſſitas exigit. Bern. de præcep. & diſpenſ.

Diſpenſatio rerum tuarum, per teipſum fiat. idem ſup. Epiſt. ad Timoth. Hom. 14.

Licentia, per leges compeſcitur. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Corin. Homil. 7.

Seruitus.

EX GRÆCIS

Seruos negantes, ac cõtradicentes magis flagellamus. Ariſt. Rhet. 2.

Domini ad ſeruum nõ eſt amicitia, ſecundum quòd ſeruus, ſed ſecundũ quod homo: quia ſecundum quòd ſeruus, diſsimilis eſt ei, vt homo autem ſimilis. idem Eth. 8.

Seruus, eſt organum animatum ibidem.

Seruus naturaliter non eſt ſuiipſius, ſed alterius. idem Poli. 1.

Multi ſerui quandoque deterius ſeruiunt paucis. idem Polit. 2.

Qui alteri ſeruit, non eſt per ſe ſufficiens. idem Polit. 4.

Prius decet dominum expergiſci, quàm ſeruum, & poſterius ire cubitum. ibid.

Oportet ſeruo dare opera, & victum ſufficientem. ibidem.

Impoſsibile eſt, nõ diligentis domini ſeruos eſſe diligentes. idẽ Oeconom.

Serui nõ de aceruo ſed de ſemine furãtur. Pluth. de amicit. & adul.

Seruus vino hilaris non obiurgandus, id enim dementius. Cleob. apud Diog. lib. 4.

Seruorum nati obſcœna loqui ſolent. Archeſ. apud Diog. ibid.

Moderata ſeruitus eſt, quæ Deo exhibetur: immoderata, quæ hominibus. ibidem.

Omne, quod ex neceßitate eſt, ſeruitus eſt, teſtibus Philoſophis. Eurip. in Oreſt.

Probis ſeruis calamitas eſt, res dominorum malè cedentes, animóque diſcruciant. idem in Med.

Angit me ſeruus maiores domino habens ſpiritus.

Serui, & obſcuri homines mechanici remedia ſunt mortalibus, inuenti ad eos vſus, qui viros dedecent. Eurip. apud Stob.

Non eſt vlla poſſeßio in vita iucundior, quàm beneuolum ſibi famulum adipiſci. Men. apud Stob.

EX LATINIS.

SErui ſunt, imò homines: ſerui ſunt, imò conturbernales: ſerui ſunt, imò humiles amici: ſerui ſunt, imò conſerui, ſi cogitaueris, in vtroſque tantundem licere fortunæ. Senec. Epiſt. 47.

Totidem ſunt hoſtes, quot ſerui. ibidem.

Colant te potius ſerui, quàm timeant. ibid.

Tarda & trepida ſunt officia ſeruorum. Quint. declam. 2.

Genus ſeruitutis eſt, coacta libertas. idem Declam. 7.

Vltima malorum etiam ſeruorũ conditio eſt, ſine exceptione eſſe venalem. idem Declam. 9.

Serui, quos bellorum iniquitas victoribus in prædam dedit, eiſdem legibus, eadem fortuna, eadem neceßitate nati ſunt, ex eodem loco ſpiritum trahunt: nec natura illis, ſed fortuna dedit dominum. idem Declamat. 13.

Omnis ſeruitus, miſera eſt. Cicer. Philip. 10.

Seruitus eſt obedientia fracti animi, & abiecti, arbitrio carentis ſuo. idem in Parad. penult.

Cùm omnis ſeruitus eſt miſera, tum verò intolerabile ſeruire impuro, impudico, & effœmina-

nato. idem Philipp. 3.

Seruorum fides quo minus expectata, eo laudabilior. Maxi. lib. 6.

Callidus ſeruus domino imperat. Terent. in Andr.

Seruum nolle mentiri noua religio eſt. ibid.

Audet pluſculum ſeruus, quia nihil reſtare periculi putat, ſed non fert id impune. ibid.

Seruorũ vitium loquacitas. ibi.

Cliẽtes ſine infamia deſeri poſſunt, quibus etiam à propinquis noſtris opem ferre inſtituimus. Gel. lib. 5.

Eſt ingenioſior ad excogitandũ ſeruitus libertate. Plin. Iun. in Paneg.

Frequens recognitio ſeruorum nec impunitatis ſpem, nec peccandi locum prabet. Colum. lib. 11.

Lingua mali pars peſſima ſerui. Iuuenal. Sat. 9.

EX SACRIS.

Bonus, etiam ſi ſeruiat, liber eſt. Auguſt. libr. 4. de Ciuit. Dei.

Seruus fidelis, domino abſente, probatur. Chryſoſt.

Nihil facit ſeruus, ſi multi domini imperent. Lact. lib. 4.

Eſt ſapienti ſeruire libertas. Hier. ad Simpl.

Vis, vt ſeruiat caro tua animæ tuæ, Deo ſeruiat anima tua: debes regi, vt poſſis regere. Auguſt. ſup. Ioan.

Prudenter ſibi Deus ſeruire vult, non vti nimietate ſua debiles fiant, & poſtea medicorũ ſuffragia quærant, temperandũ eſt enim, vt fieri poteſt cœptum obſequium magis prouehatur, quàm per inconſiderantiam minuatur. Amb. ſup. Epiſt. ad Timot.

Defendere dominum famulus tenetur, apud Iuriſconſ.

Seruitus liberis omni ſupplicio grauior. Amb. Offic. 3.

Deo aliter iuſti, aliter iniuſti ſeruiunt. Auguſti. de Agone Chriſt.

Non ſeruire Deo, homini, non Deo moleſtũ eſt. idem lib. 14. de Ciuit. Dei.

Seruitus boni libertas eſt. idem 4. de Ciuit. Dei.

Seruus, quouſque ſolem tolerauerit, umbram deſiderat. idẽ lib.5. Mor.

Serui Dei inſani reputãtur, qui tamen in fine gaudebunt. idẽ 8. Mor.

Serui dominos non deſpiciant. idem in Paſt.

Inutilis ſeruus dominũ durum vocat. idem in Euangel. Homil.7.

Serui eccleſiarum in eorum dominum transferri poſſunt, qui eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruiunt. idem in reg.

Serui non ſunt audiendi in accuſatione domini ſui epiſcopi. idem in 1. Reg.

Seruitutis occaſione dimitti non licet, quæ pro libera eſt accepta. idem in Reg.

Seruitute noſtra Deus non indiget. Auguſtinus lib.8. de Geneſ.

Seruitus aut ab iniquitate, aut ab aduerſitate eſt. idem lib.1. quæſtio. ſup. Geneſ.

Seruitutem perfectã Deo præſtare non poſſumus. idẽ lib.6. quæſt. ſup. Ioſue.

Nobilitas.

EX GRÆCIS.

Nobilitas ſingularis eſt, quæ à viris, vel mulieribus fit, propter diuitias, vel virtutes, vel propter aliquid aliud, propter quod homo honoratur. Ariſt. Rhet.1.

Nobilitas gentis, & ciuitatis eſt, ſui iuris antiquos eſſe præſides & principes, & multos inſignes ex iſtis prodijſſe. ibidem.

Nobilitas eſt primogenitorum. Ariſt. Rhet.2.

Ingenuitas eſt virtus generis. idem Polit.3.

Nobilitas, eſt virtus, & diuitiæ antiquæ. ibid.

Pulcher libertatis ac licentiæ theſaurus eſt, bonis procreatum eſſe parentibus. Pluthar. de libe. educ.

Ingenuitas tendit ad pudorem. Eurip. in Alceſt.

Vnus heroicus vir totam gentem illuſtrat. Demoſth.1. Olynth.

Generoſi animi, hoſtium ſuc-

ceſſus prædicari, non ferunt æquis animis. ibid.

De nobilitate parũ laudis prædicare poſſum, bonus enim vir mihi nobilis videtur: qui verò non iuſtus eſt, licet à patre meliore, quàm Iuppiter ſit, genus ducat, ignobilis mihi videtur. ibid.

Nobilitas eſt, animi & corporis bona temperies. Socrat. apud Stob.

Illum, qui natura ſit generoſus, impẽſius laudamus. Pythag. apud Stob.

Nobilior eſt, à quo genus incipit. ibid.

De nobilitate nõ minus, quàm de aliis bonis gloriari non indignum eſt. Phaler. apud Stob.

Pecorum nobilitas in bono, validóque corpore ſita eſt: hominis autem in bonitate. ibid.

Quid aliud nobilitatem eſſe putamus, quàm diuitias antiquas, aut veterem gloriam? quorum neutrum in noſtra poteſtate eſt, ſed alterum inconſtantis fortunæ: alterum propter humanam intemperiem eſt. ibid.

Pecuniæ domeſticæ deficiunt, nobilitas manet. Eurip. apud Stob.

Generoſæ nuptiæ præſtant opulentis. ibid.

Ipſa generis nobilitas ſpem facit quòd futuri ſint domini regionis. ibid.

Nobilitatem etiam deformium coniugum, liberorum gratia non pauci colunt. ibid.

Ingenuus non cælat facta. ibid.

Illud, quod paucioribus actionibus bonitatem ſuam participat, nobilius eſt, eò quod pluribus. Ariſt. de Cæl. & mund. lib. 2.

EX LATINIS.

Generoſus eſt ille, qui ad virtutem bene eſt à natura compoſitus. Sene. Epiſt. 44.

Generoſa res eſt, reſpicere nõ ad ſuas, ſed ad naturæ ſuæ vires. idem de vit. beat.

Omnes boni ſemper nobilitati fauemus, & quia reip. utile eſt, nobiles eſſe homines dignos maioribus ſuis, & quia

valere debet apud nos ſenex clarorum hominum de repub. meritorum memoria, etiam mortuorum. Cicer. pro Seſt.

Adulterio quidam nobilitati ſunt. Plin. Senior lib. 29.

Cedit interdum generoſus ſpiritus utilitati, & fortunæ viribus ſuccumbit. Max. lib. 7.

Nobilibus in bello delinquentibus, fortunæ bona patrocinantur. Sall. in bell. Iug.

Nobilis equus virgæ vmbra regitur: ignauus nec calcari quidem. Curt. lib. 7.

Bonum nobilitatis hoc eſt, quod nos à maiorũ nobilitate degenerare non ſinit. in hiſt. Sax.

EX SACRIS.

Sola apud Deũ libertas eſt, non ſeruire peccatis, ſola apud Deum nobilitas, clarum eſſe virtutibus. Hiero. in Epiſt. ad Celan.

Animus ingenuus nihil magis, q̃ rogari erubeſcit. Aug.

Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas: nec obſcuriores quoſlibet, & humili loco natos te inferiores putes.

Neſcit religio noſtra perſonas nec conditiones hominum, ſed animas inſpicit. Hier. ad Celan.

Nonnullis ſolet generis nobilitas parere ignominiam. Gregor. in Dial.

Omninò iniquum eſt, nobiliora ingenia ſtudiis dehoneſtari minoribus, & eos quos grauia expectãt officia, voluptatis, ac vanitatis occupationibus agitari. Chryſo. de Curial. nug.

Ingenia genero ſa doceri cupiunt, cogi non ferunt. Eraſ. in Epiſt.

Ille clarus, ille nobilis, ille tunc integrã nobilitatem ſuã putet, cùm dedignatur ſeruire vitiis, & ab eis non ſuperari. Chryſoſt. ſuper Matth.

Melius eſt, vt in te glorientur parentes, quàm tu in parentibus. ibid.

Sicut indigna poſteritas laudes antiqui generis abnegat, ita præclara de patribus egregiè dicta confirmat. Caſſiod. lib. 3 Epiſt.

Cæteris paribus præfertur nobilior.apud Iuriſconſ.
Nobiles mitius puniũtur,quàm ignobiles.apud eoſd.
Nobiles pro maiori parte ſunt ſuperbi.apud eoſd.

Ignobilitas & vulgus.

EX GRÆCIS.

Multitudo non poteſt regere.Plat.de reg.
Omnis humana turba expers tẽperantiæ viuit.idem de leg.
Vulgares propinqui ſunt ſeruis Ariſt.Ethi.2.
Turba multa melius iudicat, quàm vnus tantùm. idem Polit.3.
Qui multitudini placet, is ſapientibus diſpliceat neceſſe eſt. Pluthar.de educand.lib.
Tam mutabile eſt vulgi ingenium,& perplexum,vt quid conſtanter velit aut nolit, non facilè intelligi poßit.Demoſth.1.Olynth.
Non ad probatos refugis præceptores, cùm ad vulgus refugis.Plat.in Alcibiad.
Quibus ex patre & matre innata eſt macula, eos, quoad vita ſuperſit,indelenda quædam ignobilitatis conuitia comitantur : quæ increpare volentibus in promptu magnopere ſunt. Pluth. de lib. educ.
Ignobilis terræ filius dicitur. Pluthar.de fort.Rom.
Non reſpondere ruſticorum eſt, Plat.de ſcient.
Ruſticitatis metu peccare maximè ruſticanum eſt.Plutar. de tuend.bon.valet.
Tardiores minus prouidẽt. Ariſtotel. Elench.1.

EX LATINIS.

Quod tibi vitandum præcipuè exiſtimo, turba eſt:nunquam te illi tutò commiſeris.ego certè confiteor imbecillitatem meam,nunquam mores,quos offero,refero.Sene. Epiſt.7.
Clamo:vitate quæcunque multitudini placent. ibid.
Populus largitione gaudet. idẽ Epiſt.15.

Non tam bene cum rebus humanis geritur, vt meliora pluribus placeant, argumentum peſſimi, turba eſt. idē de vit. beat.

Nihil eſt facilius, quàm in quẽlibet affectum mouere populum. Quint. Declamat. 11.

Nulla turba habet prudentiam ſingulorum.

Maximus magiſter, populus eſt Cicer. 3. Tuſc.

Sic eſt vulgus: ex veritate pauca, ex opinione multa iudicat idem pro Roſc.

In imperfecta multitudine eſt varietas, & inconſtantia, & crebra tanquam tempeſtatum. ſic etiam ſententiarum commutatio. idem pro Dom. ſua.

In vulgo non eſt conſilium, non ratio, non diſcrimen, non diligentia, ſapientéſque, ea, quæ populus feciſſet, ſemper ferenda, non ſemper laudanda dixerunt. Cicer. pro Planc.

Multitudo ſtudia ſua acclamationibus profitetur. Curt. lib. 7.

Barbarorum ingenia cum fortuna non mutantur. Liuius Dec. 3. lib. 2.

Multitudo aut ſeruit humiliter, aut ſuperbè dominatur. idem Dec. 3. lib. 4.

Obſcuriorum facta paucis ſunt nota. Sal. in coniur. Catil.

Obſcuri vitam, & innocentiam tuentur. idem in bell. Iug.

EX SACRIS ET ILLVST. VIRIS.

Vulgus interdũ plus ſapit, quia tantum, quantum opus eſt, ſapit. Lact. lib. 2.

Ferè vulgi iudiciũ ſimplex incorruptúmq; eſt. idem lib. 5.

Quemadmodum ſuſpectum eſſe debet, quicquid multitudini probatur: ita vehemẽter diſplicere vulgo, præiudiciũ eſt ad probitatis emendationem. Eraſm. in Epiſt.

Sapit vulgus ingenio, & experientia rerum. ibid.

Vulgi iudicium errore plenum Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei.

Vulgus pauper eſt, populus indoctus. Greg. lib. 16. mor.

Plebi facilè imponitur oratione

Obedientiæ bonum in primo declaratur homine, & illius præcepto. idem ſup. Pſal. 70.

Inobedientia non tam penſanda eſt, quàm intentio inobedientis. Bernard. de præcept. & diſcipl.

Obedientia amica ſalutis. Bern. in declam.

Obedientia circa difficilia gratior: contemptus circa minima damnabilis. idem de præcep. & diſcipl.

Obedientia moleſta eſt ſuſpicari de omne præcepto. ibid.

Obediētiæ falſus nummus, propria voluntas: bonus, charitas idem in die. S. Andr. ſerm. 1.

Oculum & aurem, quos inobedientia clauſit, aperiat obediētia. Ber. ſup. Can. ſerm. 22.

Obediendum Deo abſque ſignis Chryſo. ſup. Actu. Apoſto. Homil. 15.

Obedientia ſpeculum Chriſtus. Bern. de grad. humil.

Obediētiam fides exigit. Chryſoſt. ſer. 27. ſup. Epi. ad Rom.

Obediendum propter Deum hominibus. idem ſuper Matth. Hom. 21.

Dominium.

EXiſtimare de omnibus hominibus id quiſque debet, quod qui nunquàm ſeruiuit, is laude dignus dominus eſſe non poterit. Plat. de leg. dial. 6.

Prius decet dominum expergiſci, & poſterius ire cubitum. Ariſt. œconomic. lib.

Quod magis impingat equum, eſt oculus domini. & ſterquiliniū quod agro eſt optimum, veſtigia domini. ibid.

Ex ancillarū moribus & comitū, mores & ſtudia dominarum cognoſcuntur. Hierony. ad Demetr.

Nō domini donorū Dei, ſed adminiſtratores ſumus. Amb. lib. 1. Offic.

Dominorum eſt miſereri. Greg. in 7. Pſalm.

Libertas, & licentia, & diſpenſatio.

EX GRÆCIS.

OPus libertatis eſt, viuere vt quiſque vult, quia

ſeruus non viuit, vt vult. Ariſt. Polit. 6.

Libertas populorũ interijt largitionum corruptela. Pluth. de Polit.

Libertas loquendi propria amicitiæ. idẽ de amicit. & adulatio.

Libertas ſenectutis beneficium eſt. Sophoc. apud Plut. de cup. diuit.

Satius eſt libertatem nobis conſeruare, quàm aliis auferre. Ageſil. apud Pluthar. in apophteg.

Eſt perdifficile, hominibus liberis, præclariſq; legibus inſtitutis, ſub ſeruitute durare. Epimenid. apud Diog. lib. 1.

Quod optimum inter homines eſt, libertas eſt. Diog. apud Laërt. lib. 7.

Heu non eſt mortalium, qui ſit liber, aut enim pecuniæ, aut fortunæ ſeruit: aut multitudo ciuium, aut legum ſcripta coërcent ipſum, ne vtatur moribus ex arbitrio. Euri. in Hecub.

Serui non liberi eſt, quæ quis ſentiat, non dicere. idem in Phœniſ.

Tyrannidis & libertatis, naturale diſſidium. Demoſth. in Philip. Orat. 4.

Libertas nomen virtutis eſt, ſeruitus autem malitiæ. Epicur. apud Stob.

Libertas in dicendo ingenuitatis ſignum eſt. Sed occaſionis diuerſitas, periculum habet. Democrit. apud Stob.

Voluptas contumeliæ iuncta hominem liberum non decet. ibi. Sophot.

EX LATINIS.

Acriores ſũt morſus intermiſſæ libertatis, quàm retentæ. Cicer. 2. de Offic.

Seruitus ac libertas, ſi modum obſeruẽt, vtraque bona ſunt: ſi modum excedant, vtraque mala. Senec. Epiſt. 9.

Non poteſt paruo conſtare libertas, hanc ſi magno æſtimas, omnia paruo æſtimanda ſunt idem Epiſtol. 105.

Deo parere libertas eſt. idem de beat. vit.

Proprium eſt paupertatis, cùm

alia deficiunt, exercere libertatem. Quintil. Declam. 9.

Libertas eſt poteſtas viuendi, vt velis: is viuit vt vult, qui rectà ſequitur, qui gaudet officio: cui viuendi vita conſiderata, atque prouiſa eſt: qui ne legibus quidem propter metum paret, ſed eas ſequitur atque colit, qui ſalutare maximè iudicat: qui nihil facit, nihil cogitat, niſi libenter ac liberè: cuius omnia conſilia, réſque omnes, quas gerit, ab ipſo proficiſcuntur, eodémque feruntur: nec eſt vlla res, quæ plus apud eum polleat, quàm ipſius voluntas, & iudicium: cui etiam fortuna ipſa credit. Cic. in Parad. penult.

Liber eſt is æſtimandus, qui nulli turpitudini ſeruit. Cicer. 4. ad Heren.

Ita præclara eſt recuperatio libertatis, vt ne mors quidem ſit fugienda, repetenda libertate. idem Philip. 10.

Beſtiæ, quas delectationis cauſa concludimus cùm copioſius, alantur, quàm ſi eſſent liberæ, non tamen facilè patiuntur ſe contineri. Idem 5. de finib.

Omnes ſunt diuites, dicunt ſtoici, qui cælo, & terra frui poſſunt. idem. 1. Offic.

Omnes homines natura libertati ſtudent. Cæſar de bell. Galli. lib. 2.

Liberis pretium ſeruitutis ingratum eſt. Cur. lib. 6.

Libertatis magna cuſtodia eſt, ſi magna imperia diuturna eſſe non ſinas. Liu. 1. Dec. li. 4.

Hoſtis capit pretium libertatis. idem Dec. 3. lib. 4.

Alia aliis licentia eſt. in hiſt. Sax.

Inæſtimabile bonum eſt, ſuum fieri. Senec. Epiſt. 76.

EX SACRIS.

Conceſsio facta ratione neceſsitatis expirat ceſſante neceſsitate. apud Iuriſc.

Libertas vbi non eſt, nec meritum. Bernar. de grat. & lib. arb.

Liber eſt bonus homo etiam ſi ſeruiat. Auguſt. lib. 4. de Ciuitat.

Ciui.Dei.
Ille in quauis conditione ſeruitij liber eſt, qui amore non capitur, auaritiæ vinculis nõ tenetur, metu criminis non alligatur, qui ſecurus expectat præſentia, quem non pauent futura. Ambr. de Ioſeph.
Diſpenſatio prælatorum mala, diſpenſatio non eſt, ſed diſſipatio. Bernar. de conſid. lib.30.
Extorta, ſeu coacta licentia, non licentia ſed violentia eſt. Ber. in Epiſt.
Libertas ibi, vbi domini ſpiritus. Anſelm. ſuper Epiſtol. ad Galat.
Sola apud Deum libertas eſt, nõ ſeruire peccatis. Sola apud Deum nobilitas, clarum eſſe virtutibus. Hier.
Libertas indignatur, ſi opprimitur. ibid.
Reſcindẽda inſipienti poteſtas, nõ adijcienda libertas Ambroſ.
Liber homo non recipit æſtimationem apud Iuriſconſ.
Libertas, eſt nulli neceſſitati ſeruire. ibid.
Libertatis priuilegio renuntiari non poteſt. ibid.
Liber eſt, quem conſcientia non accuſat. Greg. in regiſt.
Beatius eſt, liberũ exire, quàm poſt vincula libertatem quærere. idem lib.4. Dial.
Liber homo ſi fraudem cõmittit, in perſona non debet puniri, ſed in facultate. idem in Reg. lib.8
Liberorum hominum Romani imperatores domini ſunt, cæteri autem reges domini ſeruorum. ibid.
Damnati ſumus ex nobis, liberati autem ex gratia. Augu. Epiſto.108.
Libertas ſine gratia, eſt contumacia. idem Epiſt.89.
Libertas chriſtiana non ſit velamen malitiæ. idem de fid. & oper.
Libertas naturalis hominis eſt, idem 19. de ciuitate Dei. cap.15.
Libertas ſæpe interitus cauſa. idem Tracta. 7. expoſi. in Euangel. Ioann.
Solus iuſtus, liber eſt. idẽ ſerm.

18.*de verbis apoſt.*

Licentia, niſi coerceatur, parit audaciam, quæ ad omne flagitiũ & facinus euadet. Lac.

Non eſt alienus à ſcelere, qui vt faceret, impetrauit. Cypr.

Quod vna via prohibetur, non debet altera concedi. apud Iuriſper.

Non omne, quod libet, licet: nec quod licet ſtatim expedit. Ber. in Epiſt.

Conceßio non valet de eo, quod eſt prohibitum. apud Iuriſ.

Ad vtilitatem eccleſiæ: aliqua ſunt diſpenſanda, vbi neceßitas exigit. Bern. de præcep. & diſpenſ.

Diſpenſatio rerum tuarum, per teipſum fiat. idem ſup. Epiſt. ad Timoth. Hom. 14.

Licentia, per leges compeſcitur. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Corin. Homil. 7.

Seruitus.

EX GRÆCIS

SEruos negantes, ac cõtradicentes magis flagellamus. Ariſt. Rhet. 2.

Domini ad ſeruum nõ eſt amicitia, ſecundum quòd ſeruus, ſed ſecundũ quod homo: quia ſecundum quòd ſeruus, dißimilis eſt ei, vt homo autem ſimilis. idem Eth. 8.

Seruus, eſt organum animatum ibidem.

Seruus naturaliter non eſt ſuiipſius, ſed alterius. idem Poli. 1.

Multi ſerui quandoque deterius ſeruiunt paucis. idem Polit. 2.

Qui alteri ſeruit, non eſt per ſe ſufficiens. idem Polit. 4.

Prius decet dominum expergiſci, quàm ſeruum, & poſterius ire cubitum. ibid.

Oportet ſeruo dare opera, & victum ſufficientem. ibidem.

Impoßibile eſt, nõ diligentis domini ſeruos eſſe diligentes. idẽ Oeconom.

Serui nõ de aceruo ſed de ſemine furãtur. Plutb. de amicit. & adul.

Seruus vino hilaris non obiurgandus, id enim dementius. Cleob. apud Diog. lib. 4.

Seruorum nati obſcœna loqui ſolent. Archeſ. apud Diog. ibid.

Moderata ſeruitus eſt, quæ Deo exhibetur: immoderata, quæ hominibus. ibidem.

Omne, quod ex neceßitate eſt, ſeruitus eſt, teſtibus Philoſophis. Eurip. in Oreſt.

Probis ſeruis calamitas eſt, res dominorum malè cedentes, animóque diſcruciant. idem in Med.

Angit me ſeruus maiores domino habens ſpiritus.

Serui, & obſcuri homines mechanici remedia ſunt mortalibus, inuenti ad eos vſus, qui viros dedecent. Eurip. apud Stob.

Non eſt vlla poſſeßio in vita iucundior, quàm beneuolum ſibi famulum adipiſci. Men. apud Stob.

EX LATINIS.

Serui ſunt, imò homines: ſerui ſunt, imò conturbernales: ſerui ſunt, imò humiles amici: ſerui ſunt, imò conſerui, ſi cogitaueris, in vtroſque tantundem licere fortunæ. Senec. Epiſt. 47.

Totidem ſunt hoſtes, quot ſerui. ibidem.

Colant te potius ſerui, quàm timeant. ibid.

Tarda & trepida ſunt officia ſeruorum. Quint. declam. 2.

Genus ſeruitutis eſt, coacta libertas. idem Declam. 7.

Vltima malorum etiam ſeruorũ conditio eſt, ſine exceptione eſſe venalem. idem Declam. 9.

Serui, quos bellorum iniquitas victoribus in prædam dedit, eiſdem legibus, eadem fortuna, eadem neceßitate nati ſunt, ex eodem loco ſpiritum trahunt: nec natura illis, ſed fortuna dedit dominum. idem Declamat. 13.

Omnis ſeruitus, miſera eſt. Cicer. Philip. 10.

Seruitus eſt obedientia fracti animi, & abiecti, arbitrio carentis ſuo. idem in Parad. penult.

Cùm omnis ſeruitus eſt miſera, tum verò intolerabile ſeruire impuro, impudico, & effœmi-

nato. idem Philipp. 3.

Seruorum fides quo minus expectata, eo laudabilior. Maxi. lib. 6.

Callidus ſeruus domino imperat. Terent. in Andr.

Seruum nolle mentiri noua religio eſt. ibid.

Audet pluſculum ſeruus, quia nihil reſtare periculi putat, ſed non fert id impune. ibid.

Seruorũ vitium loquacitas. ibi.

Cliẽtes ſine infamia deſeri poſſunt, quibus etiam à propinquis noſtris opem ferre inſtituimus. Gel. lib. 5.

Eſt ingenioſior ad excogitandũ ſeruitus libertate. Plin. Iun. in Paneg.

Frequens recognitio ſeruorum nec impunitatis ſpem, nec peccandi locum præbet. Colum. lib. 11.

Lingua mali pars peſſima ſerui. Iuuenal. Sat. 9.

EX SACRIS.

Bonus, etiam ſi ſeruiat, liber eſt. Auguſt. libr. 4. de Ciuit. Dei.

Seruus fidelis, domino abſente, probatur. Chryſoſt.

Nihil facit ſeruus, ſi multi domini imperent. Lact. lib. 4.

Eſt ſapienti ſeruire libertas. Hier. ad Simpl.

Vis, vt ſeruiat caro tua animæ tuæ, Deo ſeruiat anima tua: debes regi, vt poſſis regere. Auguſt. ſup. Ioan.

Prudenter ſibi Deus ſeruire vult, non vti nimietate ſua debiles fiant, & poſtea medicorũ ſuffragia quærant, temperandũ eſt enim, vt fieri poteſt cæptum obſequium magis prouehatur, quàm per inconſiderantiam minuatur. Amb. ſup. Epiſt. ad Timot.

Defendere dominum famulus tenetur, apud Iuriſconſ.

Seruitus liberis omni ſupplicio grauior. Amb. Offic. 3.

Deo aliter iuſti, aliter iniuſti ſeruiunt. Auguſti. de Agone Chriſt.

Non ſeruire Deo, homini, non Deo moleſtũ eſt. idem lib. 14. de Ciuit. Dei.

Seruitus boni libertas eſt. idem 4. de Ciuit. Dei.

Seruus, quouſque ſolem tolerauerit, vmbram deſiderat. idẽ lib.5. Mor.

Serui Dei inſani reputãtur, qui tamen in fine gaudebunt. idẽ 8. Mor.

Serui dominos non deſpiciant. idem in Paſt.

Inutilis ſeruus dominũ durum vocat. idem in Euangel. Homil.7.

Serui eccleſiarum in eorum dominum transferri poſſunt, qui eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruiunt. idem in reg.

Serui non ſunt audiendi in accuſatione domini ſui epiſcopi. idem in 1. Reg.

Seruitutis occaſione dimitti non licet, quæ pro libera eſt accepta. idem in Reg.

Seruitute noſtra Deus non indiget. Auguſtinus lib.8. de Geneſ.

Seruitus aut ab iniquitate, aut ab aduerſitate eſt. idem lib.1. quæſtio. ſup. Geneſ.

Seruitutem perfectã Deo præſtare non poſſumus. idẽ lib.6. quæſt. ſup. Ioſue.

Nobilitas.

EX GRÆCIS.

Nobilitas ſingularis eſt, quæ à viris, vel mulieribus fit, propter diuitias, vel virtutes, vel propter aliquid aliud, propter quod homo honoratur. Ariſt. Rhet.1.

Nobilitas gentis, & ciuitatis eſt, ſui iuris antiquos eſſe præſides & principes, & multos inſignes ex iſtis prodijſſe. ibidem.

Nobilitas eſt primogenitorum. Ariſt. Rhet.2.

Ingenuitas eſt virtus generis. idem Polit.3.

Nobilitas, eſt virtus, & diuitiæ antiquæ. ibid.

Pulcher libertatis ac licentiæ theſaurus eſt, bonis procreatum eſſe parentibus. Pluthar. de libe. educ.

Ingenuitas tendit ad pudorem. Eurip. in Alceſt.

Vnus heroicus vir totam gentem illuſtrat. Demoſth.1. Olynth.

Generoſi animi, hoſtium ſuc-

ceſſus prædicari, non ferunt æquis animis.ibid.

De nobilitate parũ laudis prædicare poſſum, bonus enim vir mihi nobilis videtur: qui verò non iuſtus eſt, licet à patre meliore, quàm Iuppiter ſit, genus ducat, ignobilis mihi videtur. ibid.

Nobilitas eſt, animi & corporis bona temperies. Socrat. apud Stob.

Illum, qui natura ſit generoſus, impẽſius laudamus. Pythag. apud Stob.

Nobilior eſt, à quo genus incipit.ibid.

De nobilitate nõ minus, quàm de aliis bonis gloriari non indignum eſt. Phaler. apud Stob.

Pecorum nobilitas in bono, validóque corpore ſita eſt: hominis autem in bonitate.ibid.

Quid aliud nobilitatem eſſe putamus, quàm diuitias antiquas, aut veterem gloriam? quorum neutrum in noſtra poteſtate eſt, ſed alterum inconſtantis fortunæ: alterum propter humanam intemperiem eſt.ibid.

Pecuniæ domeſticæ deficiunt, nobilitas manet. Eurip. apud Stob.

Generoſæ nuptiæ præſtant opulentis.ibid.

Ipſa generis nobilitas ſpem facit quòd futuri ſint domini regionis.ibid.

Nobilitatem etiam deformium coniugum, liberorum gratia non pauci colunt.ibid.

Ingenuus non celat facta. ibid.

Illud, quod paucioribus actionibus bonitatem ſuam participat, nobilius eſt, eò quod pluribus. Ariſt. de Cæl. & mund.lib.2.

EX LATINIS.

Generoſus eſt ille, qui ad virtutem bene eſt à natura compoſitus. Sene.Epiſt.44.

Generoſa res eſt, reſpicere nõ ad ſuas, ſed ad naturæ ſuæ vires. idem de vit. beat.

Omnes boni ſemper nobilitati fauemus, & quia reip. vtile eſt, nobiles eſſe homines dignos maioribus ſuis, & quia

valere debet apud nos ſenex clarorum hominum de reſpub. meritorum memoria, etiam mortuorum. Cicer. pro Seſt.

Adulterio quidam nobilitati ſunt. Plin. Senior lib. 29.

Cedit interdum generoſus ſpiritus vtilitati, & fortunæ viribus ſuccumbit. Max. lib. 7.

Nobilibus in bello delinquentibus, fortunæ bona patrocinantur. Sall. in bell. Iug.

Nobilis equus virgæ vmbra regitur: ignauus nec calcari quidem. Curt. lib. 7.

Bonum nobilitatis hoc eſt, quod nos à maiorũ nobilitate degenerare non ſinit. in hiſt. Sax.

EX SACRIS.

Sola apud Deũ libertas eſt, non ſeruire peccatis, ſola apud Deum nobilitas, clarum eſſe virtutibus. Hiero. in Epiſt. ad Celan.

Animus ingenuus nihil magis, q̃ rogari erubeſcit. Aug.

Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas: nec obſcuriores quoſlibet, & humili loco natos te inferiores putes.

Neſcit religio noſtra perſonas nec conditiones hominum, ſed animas inſpicit. Hier. ad Celan.

Nonnullis ſolet generis nobilitas parere ignominiam. Gregor. in Dial.

Omninò iniquum eſt, nobiliora ingenia ſtudiis dehoneſtari minoribus, & eos quos grauia expectãt officia, voluptatis, ac vanitatis occupationibus agitari. Chryſo. de Curial. nug.

Ingenia generoſa doceri cupiunt, cogi non ferunt. Eraſ. in Epiſt.

Ille clarus, ille nobilis, ille tunc integrã nobilitatem ſuã putet, cùm dedignatur ſeruire vitiis, & ab eis non ſuperari. Chryſoſt. ſuper Matth.

Melius eſt, vt in te glorientur parentes, quàm tu in parentibus. ibid.

Sicut indigna poſteritas laudes antiqui generis abnegat, ita præclara de patribus egregiè dicta confirmat. Caßiod. lib. 3 Epiſt.

Cæteris paribus præfertur nobilior.apud Iuriſconſ.

Nobiles mitius puniũtur,quàm ignobiles.apud eoſd.

Nobiles pro maiori parte ſunt ſuperbi.apud eoſd.

Ignobilitas & vulgus.

EX GRÆCIS.

MVltitudo non poteſt regere.Plat.de reg.

Omnis humana turba expers tẽperantiæ viuit.idem de leg.

Vulgares propinqui ſunt ſeruis Ariſt.Ethi.2.

Turba multa melius iudicat, quàm vnus tantùm. idem Polit.3.

Qui multitudini placet, is ſapientibus diſpliceat neceſſe eſt. Pluthar.de educand.lib.

Tam mutabile eſt vulgi ingenium,& perplexum,vt quid conſtanter velit aut nolit, non facilè intelligi poßit.Demoſth.1.Olynth.

Non ad probatos refugis præceptores, cùm ad vulgus refugis.Plat.in Alcibiad.

Quibus ex patre & matre innata eſt macula, eos, quoad vita ſuperſit, indelenda quadam ignobilitatis conuitia comitantur: quæ increpare volentibus in promptu magnopere ſunt. Pluth. de lib. educ.

Ignobilis terræ filius dicitur. Pluthar.de fort.Rom.

Non reſpondere ruſticorum eſt, Plat.de ſcient.

Ruſticitatis metu peccare maximè ruſticanum eſt.Plutar. de tuend.bon.valet.

Tardiores minus prouidẽt. Ariſtotel. Elench.1.

EX LATINIS.

QVod tibi vitandum præcipuè exiſtimo, turba eſt:nunquam te illi tutò commiſeris.ego certè confiteor imbecillitatem meam,nunquam mores,quos offero,refero.Sene. Epiſt.7.

Clamo:vitate quæcunque multitudini placent. ibid.

Populus largitione gaudet. idẽ Epiſt.15.

Non tam bene cum rebus humanis geritur, vt meliora pluribus placeant, argumentum peſsimi, turba eſt. idē de vit. beat.

Nihil eſt facilius, quàm in quē libet affectum mouere populum. Quint. Declamat. 11.

Nulla turba habet prudentiam ſingulorum.

Maximus magiſter, populus eſt Cicer. 3. Tuſc.

Sic eſt vulgus: ex veritate pauca, ex opinione multa iudicat idem pro Roſc.

In imperfecta multitudine eſt varietas, & inconſtantia, & crebra tanquam tempeſtatum. ſic etiam ſententiarum commutatio. idem pro Dom. ſua.

In vulgo non eſt conſilium, non ratio, non diſcrimen, non diligentia, ſapientéſque, ea, quæ populus feciſſet, ſemper ferenda, non ſemper laudanda dixerunt. Cicer. pro Planc.

Multitudo ſtudia ſua acclamationibus profitetur. Curt. lib. 7.

Barbarorum ingenia cum fortuna non mutantur. Liuius Dec. 3. lib. 2.

Multitudo aut ſeruit humiliter, aut ſuperbè dominatur. idem Dec. 3. lib. 4.

Obſcuriorum facta paucis ſunt nota. Sal. in coniur. Catil.

Obſcuri vitam, & innocentiam tuentur. idem in bell. Iug.

EX SACRIS ET ILLVST. VIRIS.

Vulgus interdū plus ſapit, quia tantum, quantum opus eſt, ſapit. Lact. lib. 2.

Ferè vulgi iudiciū ſimplex incorruptumq; eſt. idem lib. 5.

Quemadmodum ſuſpectum eſſe debet, quicquid multitudini probatur: ita vehemēter diſplicere vulgo, præiudiciū eſt ad probitatis emendationem. Eraſm. in Epiſt.

Sapit vulgus ingenio, & experientia rerum. ibid.

Vulgi iudicium errore plenum Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei.

Vulgus pauper eſt, populus indoctus. Greg. lib. 16. mor.

Plebi facilè imponitur oratione

Hier.ad Nep.
*Multitudo non eſt ſequenda. Auguſt.in Pſalm.*39.
Multitudinis inſtabilis voluntas eſt. Chryſoſt.ſuper Ioann. Homil 42.
*Seditionis mater, multitudo populi. Idem ſuper Matth.Homil.*1.

Magnitudo & exceſſus.

EX GRÆCIS.

*Maximum eſt, cuius nō eſt exceſſus. Ariſto. Metap.*10.
*Omnis exceſſus rerum, aut nocet, aut nihil prodeſt. idem Polit.*7.
Non in habendis rebus, ſed in fruendis magnitudo ſita eſt. Plut.de fort.Alex.
Magna qui ſectatur, mediocria conſequitur.Eurip.in Bach.
Non magna res ſtatim eſt bona, ſed bona ſtatim eſt magnâ. Plat.in Phæd.
Superflua poſſeſsio obeſt. apud Stob.

EX LATINIS.

*Nihil magnum rerum natura voluit effici citò, propoſuitq́ pulcherrimo cuique operi difficultatẽ. Quintil.lib.*10.
Nemo magnus ſine aliquo afflatu diuino vnquam fuit. Cicer.de natur.Deor.
*Eò ventum eſt, vt à ſeruis vix impetrari poſsit, ne eam ſupellectilem faſtidiant, qua vti conſules non erubuit. Maxi. lib.*4.
*Non eſt periculum, ne ſit nimium, quod eſſe maximum debet.Plin.Iuni.lib.*8.
*Satius eſt, vnum aliquid inſigniter facere, quàm plura mediocriter.idem lib.*9.
*Quantulumcunque poſſederis, magnæ rei fuiſſe participem, non minima eſt gloria. Col. lib.*11.
Vitioſum eſt vbique, quod nimium eſt.Senec. de tranquil. anim.
Is mihi videtur ampliſsimus, qui ſua virtute in altiorem locũ peruenit: non qui aſcen-

dit per alterius incommodum. Cicer. pro Roſc.

Prima ſequentem honeſtũ eſt, in primis ſecundíſque conſiſtere, quamuis nec illud ipſum quod eſt optimum, deſperandum eſt: & in præſtantibus rebus magna ſunt ea, quæ ſunt optimis proxima. Cicer. pro Roſc.

Multa quàm ſuperuacua eſſent, non intellexiſſemus, niſi cùm deeſſe cœperunt. Senec. Epiſtol. 124.

Non ſunt penſanda neceſſaria ſuperuacuis. Quintil. Declamat. 12.

Quædam ſuperuacua dicũtur, ſed ſatius eſt, hæc dici, quàm non dici neceſſaria. Plin. Iun. lib. 5. Epiſt.

EX SACRIS.

MAgnus eſt, qui æterna concupiſcit. Gregori. 5. mor.

Qui magna agit, ſcit magna eſſe, quæ agit. idem 27. mor.

Plus habent ponderis ad ruinam, quæ ſunt cæteris altiora. Lactan.

Magnum eſt, ſoli Deo ſeruire. Greg. in 1. Reg.

Quæ principatum habent, ſingularitatem amant. Augu. de bon. coniug.

Magna audẽt, qui magni ſunt: & quia audent, obtinent. Bernar. ſuper Cant.

Magna res eſt, ſcire viuere. idem in vig. Pet. & Paul.

Celſitudinem naturali appetitu deſideramus. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 24.

Quibus magnitudo virtutis occaſio fuit perditionis: vt cùm de confidentia virium inordinatè ſecuri eſſent, per negligentiam inordinatè morerentur. Gregor. in Paſt.

Non omne, quod magnum eſt, bonum eſt. Augu. Epiſt. 61.

Non mole, ſed virtute magnus eſt Deus. idem Epiſt. 3.

Magnitudo omnis in ſolo Chriſto. idem tractat. 31. in expoſ. Euangel. Ioann.

Parum & rarum.

QVod eſt parum, quaſi nihil differt ab eo, quod

eſt nihil. Ariſt. Polit. 5

Nihil eſt rarius, quàm valde magnum, aut valde minimũ reperire hominem. Plat. de anim.

Omnia præclara rara: nec quicquam difficilius, quàm reperire, quod ſit omni ex parte abſolutum. Cicer. in Læl.

Minimum aliqua pars eſt. Senec. Epiſt. 102.

Nunquam parum eſt, quod ſatis eſt: nunquam ſatis eſt, quod multum, idem Epiſtola. 120.

In minimis rebus ſæpe res magnæ deprehenduntur. Cicer. pro Flac.

Paruũ nihil tam eſt, quod gloriam parere non poſſis. Plin. Senior. lib. 5.

Non ſic inhæreas minimis, vt maxima penitus excidant. Eraſ. in Epiſt.

Parua nonnunquam cauſa rem ingentem molitur. Liuius I. *Dec. lib.* 10.

Rerum raritas pretium facit. Bern.

Aurum ideò carum, quia rarum. Auguſt. lib. 2. *de lib. arbitr.*

Quo rarior vſus, eo plauſibilior, Bud. ſuper. Pluth.

Dignitas, & honor.

EX GRÆCIS.

Honor eſt benefacti, ac operationis ſignum: & nõ ſolùm honorantur illi, qui beneficia praſtiterunt, ſed & qui dare poſſunt. Ariſtotel. Rhet. 1.

Iuſtum eſt facere gratiam ei, qui facere poteſt ibid.

Si quis eſt in Philoſophia honoratus, iraſcitur ei, qui deſpicit eam. idem Rhet. 2.

Omnes honorem appetunt idem Top. 6.

Honor eſt præmium virtutis. idem Ethi. 4.

Vnuſquiſque grauiter fert, honore priuari. idem Oeconom. lib.

Honos non rei præclaræ merces eſſe debet, ſed ſignum permanendi rei ad multum tempus Plut. de Polit.

Firmiſſimus atque fortiſſimus

honorum cuſtos modeſtia eſt. ibid.

Prægrandes honore, vt pote tumidi, & ſuperbi, & immoderatæ proceritatis citò ſimul & facilè corruunt. Pluthar. de Polit.

Nullus honor eſt, qui in deferentem magis, quàm quibus defertur, ſeſe transfert, ac is, qui in ſenes effunditur. ibidem.

Non loca viros, ſed viri loca faciunt honorata. Ageſ. apud Pluth. in apoph.

Mediocres honore tempore augentur excedentes, nimióſque euaneſcunt, Theop. apud Plu. ibid.

Summa autoritas etiam ſi malè dixerit, perſuadebit. eadem enim oratio à glorioſis, & inglorioſis profecta non idem valet. Eurip. in Polid.

Honos alit curas bonas. apud Stobæum.

Dignitas, in opibus, & moribus eſt. ibid.

In primis reuerere teipſum. Phyſthag. apud Stob.

Proprium, eſt quod vnicuique pro dignitate conuenit. Plut. in apophtheg.

EX LATINIS.

TVemur quæ dicta ſunt ab his quos probamus. Cicer. de Natu. Deor.

Id ratum habent homines, quod ab eo quem probant, iudicatum vident. ibid.

Quidam habeant aures tam agreſtes támque inhumanas, vt ne doctiſſimorum quidem hominum eos mouere poſſit autoritas. idem.

Rebus præcipuis honor in primis exhibeatur. Plinius Senior lib. 24.

Honor virtutis præmium, non aurum, idem lib. 15.

Potior eſt bonis dignitas ſine vita, quàm vita ſine dignitate. Max. lib. 3.

Sæpe quam abſentes habemus autoritatem, præſentes amittimus. Cæſ. de bell. Africo.

Dignitati magis, quàm famæ conſulendum. Salluſt. in coniur. Catil.

Solicitus cuſtodiendus eſt ho-

nor, in quo etiam beneficium amici tuendum eſt. Plin.Iun. lib.1.Epiſt.

In re magna ratio vincat autoritatem.ibid.

Omnes recuſare honores ambitionis eſt: eligere verò pauciſſimos, moderationis. idem in paneg.

Qui ſæpius dignitatem recuſat, tanquam minorem recuſat. ibid.

Tunc veriſſimè iudicatur, meruerit quis honorem, necne, cùm adeptus eſt.ibid.

Dignitas in certamine relicta, potentioris erit. Liuius Dec. 1. lib.6.

Qui honore præſtat, ſit dux ad grauia ſubeunda. idem Dec. 3.lib.6.

Honor eſt præmium virtutis, ſtudio, iudicióque ciuium ad aliquem delatum. Cicer.declar.Orat.

Is verus triumphus eſt, cùm bene de republ. meritis teſtimonium à conſenſu ciuitatis datur.idem Philip.14.

Honos alit artes, omnéſque incendimur ad ſtudia gloria. iacéntque ea ſemper, quæ apud quoſque improbantur. idem 1.Tuſc.

Eſt anguſti animi atque demiſſi, triumphi honorem atque dignitatem contemnere.idem alib.

Magiſtratus, magiſtratu, honor honore petitur.Cice. 2.de Orat.

EX SACRIS.

CVm alleuatur, deijcitur, qui honoribus proficiſcit & moribus cadit. Gregor. in regiſt.

Sicut leuius eſt, de plano corruere: ſic grauius eſt, de ſublimi cadere dignitate. idem in Paſt.

Apud viros bonos indigna ipſa ſit dignitas, quã multi indigni poſſident. fruſtra enim ſe iactat habere dignitatem, cuius non exhibet operationẽ. Hier.in Epiſt.

Non eſt iuſtum, vt inde exigas honorem, vnde refugis laborem.ibid.

Sicut toto deſiderio debemus oc-

cupationem fugere: ita ſi deſit, qui præſideat, occupationis onus libenti neceſſe eſt animo ſuſcipere. Gregor. in Regim.

Talis debet eſſe diſpenſatio regiminis, vt is, qui præeſt, ea ſe circa ſubditos menſura moderetur, quatenus arridẽs timeri debeat, & iratus amari: vt nec nimia lætitia vilem reddat, aut immoderata ſeueritas odioſum. Gregor. 3. mor.

Honor non ſolum maioribus, ſed etiam æqualibus exhibendus eſt. ibid.

Circa vitam tuam eſto auſterus, circa alienam benignus: ſentiãt te homines parua mãdantem, & grauia facientem Chryſoſt. ſuper. Matth. 23.

Nihil eſt, quod poßit ſine vllo moderatore conſiſtere. Lact. lib. 3.

Maiores ad maiora aſtringuntur. Baſil.

Quoad licet, parcendum iis, qui ſumma publicáque funguntur autoritate, Eraſ. in Epiſt.

Quiſquis populi ſpeculator ponitur, in alto debet ſtare per vitam, vt poßit prodeſſe per prouidentiam. Gregor. Homil. 11.

Vſus rectæ conuerſationis eſt, vt præeſſe non audeat, qui ſubeſſe non didicit: nec obedientiam ſubiectis imperet, quam prælatis, non nouit exhibere. idem 1. Dialog.

Nullus à ſeipſo habere poteſt dignitatẽ, vel nobilitatẽ, ſed oportet per alterum conferatur: imò qui ſua autoritate aſſumeret, in crimen falſi incideret. apud Iuriſp.

Dignitates ſunt fugiendæ iis, qui ſe impares agnoſcũt. Gre. in regim.

Honores ſæpe mutant mores. idem in Paſto.

Honor malis exhibitus, in eorum commutatur ruinam. idem in 7. Pſalm.

Honore creſcente, ſolicitudo creſcere debet. idem ex regiſt.

Honoribus eccleſiæ pauci ſe ſubtrahunt: multi ſe ingerunt. idem in 1. Reg.

Multi ſecularibus dignitatibus præditi vas fictile, quod

geſtant, quàm citò ſit contemnendum, non attendunt. idem lib. 1. mor.

Dignitas, ad quam ambitiosè cum culpa peruenitur, non poteſt ſine culpa relinqui. idem lib. 14. mo.

Dignitatem plerique ambiunt, laborem pauci. idem in 1. Reg.

Dignitatibus viri dandi: non viris dignitates. Pius ſecund. apud Platinam.

Autoritati rationi iũctæ ſtandum eſt. Auguſt. de quant. anim. cap. 7.

Ita eſt hominum ingenium: citius ducitur ciuilitate, quàm auſteritate protrahitur. Eraſ. in Epiſt.

Honoris magnitudo iis, qui non ſunt digni honore, ſtimulus incipit eſſe pœnarum. idem Chryſoſt. ſup. Matth.

Cur viuis debitum honorẽ inuidemus? cur eruditioni non tribuimus, quod vulgus tempori? Eraſm. in Epiſt.

Qui de amore non venit honor, non honor, ſed adulatio eſt. Bernar. ſup. Cant.

Gloriam, & honorem non debet ſequi virtus, ſed ipſa virtutẽ. Aug. li. 5. de Ciu. Dei.

Dignitatem habens à principe dignior reputatur. apud Iuriſp.

Dignus eſt, quem princeps elegit. ibidem.

Publicis adminiſtrationibus implicitus, ad Eccleſiaſticum officium venire non debet. Greg. in regiſt.

Honores grauis populus, non leuis laudare debet. Aug. lib. 1. de lib. arbitr.

Honoris comes inuidia eſt. idẽ lib. 3. de mirab. Sac. ſcript.

Honor humanus, nihil niſi fumus. idem lib. 1. de Ciuit. Dei cap. 17.

Quanto plus honoramur, tanto plus periclitamur. idem in Pſalm. 106.

Autoritas præcipientium, & qualitas præceptorum attendẽda eſt. Bern. de præcept. & diſpenſ.

Honori totũ datur, ſanitati nihil. Ber. de conſid. lib. 4.

Gloriam aliorum putat pius eſſe ſuam. Chryſoſt. de manſuet. Ser.

Honorans

Honorans alios, ſeipſum honorat. idem ſup. Epiſt. ad Heb. Homi.25.

Honor cum fœnore rependendus. idem Homil. de Dauid, & Saul.

Honores ignauis multam perniciem afferunt. idem ſup. Matth. Homi.41.

Qui in officio ſunt, tandiu honorandi, quandiu præſunt. Auguſt. in quæſt. ex veter. teſtam.35.

Iniuria & contemptus.

EX GRÆCIS.

Peius eſt iniuriam facere, quàm pati. Plat. de Rhet.

Nihil eſt turpius cõuitio, quod in autorem recidit. Pluth. de vtil. cap. ab inimic.

Mala vita ad ſeſe trahit conuitia. ibid.

Delictorũ & iniuriarum autores mendaces ſunt. Plut. in Apoph.

Iniuria affecti tacent, tanquam à potentioribus victi. Eurip. in Med.

Si tam indignarentur illi, quibus non eſt facta iniuria, quàm illi, quibus facta eſt, nullum in ciuitate admitteretur ſcelus. Ariſtot. de virtu. & vit. diuiſ.

Dedecora, & pœnæ patris nullum ex filiis conſequi debent, niſi quis ordine habuerit ſimul patrem auúmque, & proauum morte damnatos. Plat. de leg. Dial.8.

Plus timeas vituperium, quàm periculum. Menand. apud Stob.

Ne iuſtæ quærimoniæ pateas. Diog. lib.1.

Omnibus reſpõdere, ſeruile eſt: omnes deſpicere, ſtulti. Plut. de Poët.

Bonorum virorum contemptus perículoſus eſt reipubl. Demoſth. in Epiſt.

Non aſpernandi ſunt pauperes, ſatis ipſis in ipſa paupertate eſt malis. idem cont. Eub.

Nullus ſeipſum parui pendet. Ariſtot. Rhet.2.

Vir vituperatur vltimo vitu-

perio, quando nihil facit niſi propter ſeipſum. Ariſt. Eth.11.

EX LATINIS.

Solatium eſt, iram potius, quàm contemptum pati. Quint.declam.13.

Non eſt contemnenda fortuna hominis, in quam dum contemnimus, tranſire poſſumus, Senec.Epiſt.47.

Nulla tanta potentia eſt, in quam non irruat iniuria. Senec. de ira lib.3.

De iniuria noſtra Latinè quæri non poſſumus, parcendum eſt verbis, inhibenda ex magna parte veritas. Quint.declam.3.

Omnes læſi dolent, irati efferuntur. Cicer.pro Cælio.

Habet quendam aculeum contumelia, quem pati prudentes ac boni viri difficilimè poſſunt. Cicer. 5. act. in Verr.

Nihil eſt tam inſigne, nec tam ad diuturnitatis memoriam ſtabile, quàm id, in quo aliquem offenderis. idem 2. de Orat.

Si aliquem homunculum in eo tempore homines, in quo punire non poßis, maiore cum honore, quàm cõtumelia afficis. Gel.lib.6.

Quis honorem, quis gloriam, quis laudem, quis illud decus tam vnquam expetit? quàm vt ignominiam, infamiam, dedecus fugiat. Cicer. de Orat.

Sæpe maiori fortunæ locũ facit iniuria. multa ceciderunt, vt altius ſurgerent. Senec. Epiſtol.92.

Nemo eſt tam agreſtis, quem, ſi non ipſa honeſtas, contumelia tamen, & dedecus magnopere moueat. ibidem.

Ab improbis irrideri, laudari eſt. Eraſm.in Epiſt.

Iniuriam molientes, defenſionẽ ſimul cogitant. Salluſt. de bell.Iug.

Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam. Pub.Mim.

Iniuriarum remedium, obliuio eſt. Pub.Mim.

Hominum immortalis eſt in-

famia, etiam tunc viuit, cùm mortuam eſſe credis. Plaut. in Per.

Permulti ſunt, qui pro nihilo putant, quæ quibuſdam admirabilia videntur. Cicer. in Lælio.

EX SACRIS.

INiuriæ virum fortem probant. Aug. in Pſalm. 92.

Nos in Dei iniuriis benigni ſumus, & in noſtris contumeliis exercemus odia. Hieron. ſup. Matth.

Glorioſius eſt, iniuriam tacendo fugere, quàm reſpondendo ſuperare. & ſi ſeruus conuitium dicat, iuſtus taceat: ſi infirmus iniuriam faciat, iuſtus ſufferat, & ſi pauper criminetur, iuſtus non reſpondeat. Greg. 30. mor.

Iniuria laceſſiti ne protinus turbemur. Chryſoſt. de pœnit. Homil. 4.

Sicut boni per contumelias meliores exiſtunt: ita ſemper reprobi de beneficio peiores fiunt. idem.

Patienter illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit, quod fortaſſe adhuc ex ſe habeat, in quo ipſe debeat tolerari. idem 5. Mor.

Nulla eſt intolerabilior contumelia, quàm quæ pro beneficiis rependitur. Eraſm. in Epiſt.

Nemo prouocare, nemo offendere audet eum, quem intelligit ſuperiorem fore, ſi pugnet. Veget. lib. 2.

Lingua virulenta facillimum eſt lædere, difficillimum mederi. Eraſm. in Epiſt.

Irritati mali grauius lædũt. ib.

Mirũ, quàm tenax ſit hominibus offenſæ memoria: quàm profunda ſit beneficiorũ obliuio. ibid.

Iniuriam faciens à quo honoratur. iuſtè ab honore repellitur. Grego.

Conuitium in fratrem, homicidium eſt. Hier. in Epiſt.

Stultum eſt, fruſtra infamiam ſuſtinere. ibid.

Si non quæras gloriam, tamen dolebis, cùm inglorius fueris. Raban. ſup. Matth.

Nihil ſæuius, nihil virulētius, quàm amaris aſperíſque ſermonibus, quorū vulnera tāto difficilius curantur, quāto facilius perferuntur. Val. epiſ. in quo. Serm.

Sicut nihil eſt deformius, quàm reſpondere furioſis: ita nihil vtilius, quàm tacere prouocatis: nullus eſt finis inimicitiis, ſi ad tempus non obtemperemus iratis. ibid.

Qui non repellit à ſocio iniuriā, ſi poteſt, tam eſt in vitio, quàm ille, qui infert. Amb. de Offic.

Vltra fœlicitatem conſtat eſſe victoriæ, inimicum ſaluum feciſſe: nec iniuriam vindicaſſe. Val. Epiſt. in quo Serm.

Cōuitia quis facile tolerat, cùm in ſecreto mentis ad mala perpetranda recurrit. Greg. 31. mor.

Iniuriam obliuiſci, glorioſum eſt. Aug. de verb. domini. Serm. 16.

Ad nullius iniuriam pertinet, quod in genere dictum eſt. Eraſm. in Epiſt.

Ex mutuo contemptu quid oriri poteſt, niſi ſimultas ſemper gliſcens in peius? Eraſm. in Epiſt.

Nō in eo debet deſpici, quicquid fuit, qui iam cœperit eſſe quod non fuit. Greg. 16. Mor.

Contemptus naſcitur ex cōuerſatione æquali, apud iuriſp.

Vbi honor non eſt, ibi contemptus eſt. Hier. ad Heliod.

Aſſiduitas familiaritatem, familiaritas contemptum illius parit. ibid.

Contemptus culpam facit maiorem, vel minorem, ſecundum differentiam præcipientium. Bernar. de præcep. & diſcip.

Contumelia afficere, muliebre eſt. Chryſoſt. ſup. acta Apoſt. Homil. 15.

Contumelia ſecundum inferentis mentem iudicatur. idem ſup. Ioan. Homil. 78.

Contumelia libero homini per ſe moleſta eſt. idem de prouid. lib. 2.

Contumelioſum eſſe neceſſitatē non habet. idem.

Cōuicium omne diaboli lectus. idem ſup. Matth. Homil. 52.

Virtus.

EX GRÆCIS.

VIrtus ſanitas, prauitas morbus eſt. Plat. de rep.

Virtutis vna ſpecies, prauitatis innumeræ. ibid.

Circa difficilia ars ſit ſemper, & virtus. Ariſt. Eth. 2.

Non vt ſciamus, quid ſit virtus, perſcrutamur: ſed vt boni efficiamur. ibid.

Virtus melior eſt, & certior omni arte. ibid.

Maior virtus eſt, bona facere, quàm mala non perpetrare. idem Ethic. 4.

Virtuti perfectæ non ſit condignus honor. ibid.

Virtus, & malitia determinat nobiles, & ignobiles, ſeruos & liberos. idem Polit. 1.

Virtutẽ prorſus tollimus, cùm diſcendam negamus: quando diſciplina generatio quædam eſt, qua fœtus in animo diſcentis à doctore producitur. Plut. de curioſ.

Virtutes non ſe inuicem ſequuntur: fieri enim poteſt, vt imprudens quiſpiam, ac iuſtus idem intemperans, ac incontinens ſit. Ariſt. apud Diog. lib. 6.

Nec in domo nec in ciuitate diuite habitat virtus. Bion apud Volat.

Virtus in homine abſolutio eſt humanæ naturæ. apud Stob.

Tanquam in aſylum templum, ad virtutem confugiendum eſt. ibid.

Virtus, eſt mors concupiſcentiarum, & quies earum, ſecundum quod oportet. Ariſtot. Ethic. 2.

EX LATINIS.

MVltum ſibi adijcit laceſſita virtus. Senec. Epiſt. 13.

Quemadmodum virtutes retentæ exire non poſſunt, faciliſque earum tutela eſt: ita initiũ ad illas eundi arduum ibid.

Bonum eſt, & optabile, quicquid ex virtutis geritur imperio. idem Epiſt. 68.

Nulla virtus latet, & latuiſſe

non ipſius eſt damnum. idem Epiſto.80.

In optimis quoque antequam erudias, virtutis materia, non virtus eſt. idem Epiſt.91.

Pars virtutis, diſciplina cõſtat, pars exercitatione. idem Epiſtol.95.

Marcet ſine aduerſario virtus. idem de prouid.

Virtus ad poſteros durabit, non perueniet inuidia. Quintilia. lib.3.

In quibuſdam vitia ipſa delectant, in quibuſdam virtutes non habent gratiam. idem lib.11.

Virtus nihil aliud eſt, quàm in ſe perfecta, & ad ſummum perducta natura. Cicero 2. de leg.

Qui virtutem pretio metiuntur, nullam virtutem, ſed malitiam putant. idem. 1. de leg.

Nulla poteſt eſſe virtus, niſi gratuita. nam quæ voluptate, quaſi mercede aliqua ad officium impellitur, ea non virtus, ſed fallax imitatio, & ſimulatio virtutis eſt. idem 5. Tuſc.

Difficile eſt, perſuadere hominibus, honeſtum propter ſeipſum diligendum. Cicer. ad Caſſ.

Si ipſam honeſtatem vndique perfectam, omniúmque maximè laudãdam penitus videremus, quonam gaudio cõpleremur. cùm tantopere eius adũbrata opinione lætamur. Cicer.5. de finib.

Virtutem neceſſariò gloria ſequitur. idem 1. Tuſc.

Virtutem etiam in hoſte diligimus. idem in Lælio.

Conciliatrix amicitiæ eſt, virtutis opinio. ibid.

Propter virtutem iure laudamur, & in virtute rectè gloriamur. Cicer. 3. de nat. deor.

Neſciunt multi, neſciunt quantas vires virtus habeat, nomen virtutis tantùm vſurpant, quid ipſa valeat, ignorant. idem Parad.2.

Non ſunt iſti audiẽdi, qui virtutem duram, & quaſi ferream eſſe volunt. idem in Lælio.

Virtus, omnia quæ cadere in hominem poſſunt, ſubter ſe habet, eáque deſpiciens caſus contemnit humanos, culpáq; omni carens, præter ſeipſam nihil ſentit ad ſe pertinere. Cicer. 5. Tuſc.

Optimè virtus ſeipſam nouit, & quàm amabilis ſit, intelligit. idem in Lælio.

Præſidij ad viuendum in virtute ſatis eſt. Cice. Tuſc. 5.

Cùm fateamur ſatis vim eſſe in vitiis ad miſeram vitam: fatendum eſt etiam eandem vim in virtute eſſe ad beatam vitam. ibid.

Virtus in tẽpeſtate ſæua quieta eſt, & lucet in tenebris, & pulſa loco, manet tamen, atq; hæret in patria: ſplendétque per ſe ſemper, nec alienis vnquam ſordibus obſoleſcit. Cic. pro Seſt.

Sola virtus in ſua poteſtate eſt, omnia præter eam ſubiecta ſunt fortunæ dominationi. idem ad Heren.

Omnis virtus in actione conſiſtit. idem 2. Offic.

Durior eſt cõditio ſpectatæ virtutis, quàm incognitæ. Brut. ad Cicer.

Præſentem virtutem non odimus, ſed certè negligimus. Eraſm. in Epiſt.

Publica religione cõſecrata virtus, nulla priuata laudatione indiget. Max. lib. 3.

Si virtus per ſe æſtimatur, vitæ magiſter eſt optimus. ibid.

Sola virtus naſcitur, non fingitur. ibid.

Nihil eſt excepta virtute, quod mortali animo, atque virtute immortale quæri poſſit. idem lib. 5.

Virtutis iter arduũ eſt. Salluſt. ad Cæſ. de rep. ord.

Virtus poſt vitia magis ſe attollit. ibid.

Virtus non eget compoſita oratione. Salluſtius, in bello Iugurthino.

Vitia virtutum nomina ſortita ſunt. idem in Coniuratione Catil.

Virtutibus abundat, qui alienas amat. Plin. Iun. lib. 1.

Cui vna virtus cõtingit, omnes contingunt. idem in Paneg.

Nihil tam altum natura con-

ſtituit, quò virtus non poßit inniti. Curt. lib. 7.

Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima, ſtultitia caruiſſe. Horat. lib. 1. Epiſt.

Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum. ibid.

Ipſa quidem virtus ſibimet pulcherrima merces. Silius Ital. lib. 3.

Sat habet fautorũ, ſemper qui recta facit. Plaut. in Amphit.

Ingens lucrum puta, cùm mens acceßione virtutis facta eſt melior. in hiſt. Sax.

Peregrina in terris virtus, in cælis ciuis. ibid.

Virtus matureſcit, ſeneſcentibus vitiis. Liuius 1. Decad. lib. 2.

Pertinax virtus omnia vincit. idem Decad. lib. 2.

Pulcherrimum, & tutißimum eſt, in ſola virtute ſpem habere. idem Decad. 4. lib. 4.

EX SACRIS

Virtus ac vitium in omnibus rebus eſt. Chryſoſt. de verb. Eſaiæ. Hom. 4.

Virtus non debet ſequi gloriã, & honorem, ſed ipſa virtutẽ. Aug. lib. 5. de Ciuit. Dei.

Maxima ſunt fundamenta virtutum, ſilendi patientiã, loquendi opportunitas, & diuitiarum contemptus. Amb.

Eo virtus eminentior, quo ſtatus inferior. Ambroſ. in quodam Serm.

Nulla ſine labore virtus eſt, quia labor proceſſus virtutis eſt, idem ſup. Beat. immacul.

Veræ diuitiæ nõ opes, ſed virtutes ſunt, quas ſecura conſcientia pariat, vt in perpetuum diues fiat. Bernar. in Epiſt.

Tolle diſcretionem, & virtus vitium erit. idem.

Virtus mater eſt gloriæ: ſola enim eſt, cui gloria iure debetur. idem.

Laudo factã de neceßitate virtutem: ſed plus illam, quam elegit libertas, non inducit neceßitas. idem.

Fama virtutẽ reddit illuſtriorem, ſed non maiorem. idem.

Rara virtus eſt, alienæ non in-

uidere virtuti; multo rarior, gaudere ad illam.idem.

Virtus maxima, inter paucos bene viuere.idem.

Virtus in nobili plus placet.

Etiam in hac vita merces virtutis eſt idem.

Virtus diuitias præparat, non vxor.Chryſoſto.ſup. Matth. hom.30.

Virtus ſemper odium parit. idẽ ſup.Ioan.cap.12.hom.81.

Vera virtus finem neſcit. idem

Vis virtutes tuas augere? noli prodere.idem.

Gradus eſt ad virtutem,minus impudenter peccare.Chryſo.

Gradus primus virtutis eſt, alienæ virtuti applaudere.idẽ.

Virtus dum patitur, vincit.idẽ

Aſperam nobis, & inſuauem virtutum viam nimia facit vitiorum conſuetudo, quæ ſi in alteram partem transferetur,inuenitur ſemita iuſtitiæ leuis.Hier.ad Celan.

Bene dicere ad paucos pertinet, bene autem viuere ad omnes. Lact.lib.1.

Summa tibi ſcientia, ſumma notitia ſit, vitia virtuteſq; diſtinguere: quæ quãquam ſemper contraria ſibi ſint, aliqua tamen ex eis tanta iunguntur ſimilitudine, vt diſcerni omninò vix poſſint.Hier.

Plerunq; virtus,cùm indiſcretè tenetur, amittitur: cùm diſcretè intermittitur,plus tenetur.Grego.

Qui ſine humilitate virtutes congregat, quaſi in ventum puluerem portat.idem.

Virtus non poteſt cerni,niſi habeat vitia contraria, aut non poteſt eſſe perfecta, niſi exerceatur aduerſis. Lact.lib.5.

Nemo virtuti fauet, niſi qui ſequi poteſt.ibid.

Virtutis via non capit magna opera portantes.ibid.

Efficax quædã res eſt, ipſa virtutis ſpecies, quæ puris oculis oſtenſa mox rapit in amorem ſui.Eraſm.in Epiſt.

Non caret egregia virtus, vel laude, vel præmio, etiamſi præclaris conatibus non reſpondeat euentus.ibid.

Virtutis finis eſt, in vſus multorum diffundi.ibid.

Virtus eximia etiam im[illegible] ra-

pit in amorem ſui.ibid.

Bonus odor ex virtute eſt, ſicut malus ex vitio.

Nulla virtus, eſt vera virtus, niſi aliis virtutibus ſit admixta.idem.

Eo virtus pluris æſtimāda, quo plura contemnit. Augu. in quod. ſermo.

Nō virtus eſt, non poſſe peccare, ſed nolle. Ambr. ſup. Luc.

Omnes virtutes ita cohærent, vt qui vna caruerit, omnibus careat. Hiere. in Epiſt.

Virtus in infirmitate confirmatur. Ambr. in Hexam. lib. 3.

Virtus eſt, hominis interioris pulchritudo. Auguſt. Epiſtol. 35.

Virtutes niſi ad Deum referantur, vitia ſunt. idem lib. 19. de Ciuitate Dei.

Virtutis præmiū, eſt ipſe Deus. idem lib. 22. de Ciuitat. Dei. ca. 30.

Virtutem ſimulare facile, habere difficile. Idem de Morib. eccl.

Ad virtutem vnica, & ſimplex eſt via. idem libr. 9. de Ci[illegible]te Dei. cap. 15.

Meum firmū eſt, quod ex virtute mea habeo. apud Iuriſp.

Virtus nulla, ſine conniuentia voluptatis. Bernar. ſupra Cātic. ſerm. 40.

Virtus quaſi manu ducit in vitam. Chryſoſt. Ser. 12. ſup. Epiſt. ad Rom. cap. 7.

Virtus tanta res eſt, vt impugnantes illam admirentur. idem ad Theod. Epiſt. 4.

Virtutis nō vna via. idem ſup. Matth. Homil. 46.

Virtutes ſuas recitare cùm nulla neceſſitas cogat, extremæ eſt dementiæ. idem ſup. Epiſtol. ad Hebr. Homil. 17.

EX LATINIS.

QVi armis vincit, vitiis vincitur. Senec. epiſtol. 51.

Vitiis ſimplicibus poſſunt obſtare remedia ſimplicia. idem epiſt. 96.

Nullum intra ſe manet vitiū. ibid.

Omne vitium virtute mutandum eſt: non contrario vitio. Plut. de amic. & adul.

Vitia noſtra, quæ amamus, defendimus, & malumus excuſare, illa, quàm excutere. Senec. epiſtola. 11.

Omne vitium contra naturam pugnat. idem. 133.

Nulli vitium eſt, niſi cui virtus eſſe poteſt. idem Epiſ. 125.

Serpunt vitia, & contractu nocent, & in proximum quenque tranſiliunt. idem de Trãquillitate anim.

Animi totidem vitia ſunt, quod virtutes. Quint. lib. 3.

In quibuſdam virtutes non habent gratiam, in quibuſdam vitia ipſa delectant. Quintil. libr. 11.

Vitiis noſtris per oculum in animũ via eſt. idem Decla. 1.

Finem aliquem ſibi vitia ipſa excipiant. idem Declam. 3.

Vitia virtutum nomina ſortita ſunt. Saluſt. in coniur. Catil.

Sine vitiis nemo naſcitur, optimus ille, qui minimis vrgetur. Horat. lib. 1. Serm.

Vnicuique dedit vitium natura creato. Prop. lib. 2.

Vt corporum languor: ſic quoque animorum vitium eſt. In hiſt. Sax.

Nobis perſuaſum eſſe debemus, ſi omnes deos celare poßimus nihil tamen auarè, nihil libidinosè, nihil intemperanter eſſe faciendum. Cice. 3. offic.

EX SACRIS.

Qvot vitia, tot inuenies animæ tormẽta. Hieron. ad Demetr.

Summa tibi ſcientia, ſumma ſit notitia, vitia virtutéſque diſtinguere, quæ quanquã ſemper ſibi contraria ſint, aliqua tamen ex eis tanta iungũtur ſimilitudine, vt diſcerni omnino vix poßint. ibid.

Nihil vitioſum naſcitur, ſed vitium fit, ſi malè vtamur affectibus: virtus, ſi bene. ibid.

Sceleratius eſt, animũ exponere vitiis, quàm corpus incertis caſibus. Eraſm. in epiſt.

Homo malum, cui ſeruit, dominum ſibi facit. Chryſoſt.

Pluit vitium, vbi pluit aurum Greg. in Regiſt. lib. 7.

Vitia ante conuerſionem, quaſi

pacem cum homine habent, quando autem expelluntur, acriore virtute conſurgunt. Iſid.lib.3.de Summo bon.

Etiam vitia ſunt virtutum incitamenta. Auguſt. de Verbor.relig.caſt.

Vitia, non vitioſi odiendi. idem de Quant.animi.

Vitia accuſare, bonorum eſt: non hypocritarum. idem de Serm.dom.in monte.

In vitia multis vitiis itur. idē 9.de Ciuit.Dei.

Sicut bonus odor ex virtute eſt, ita malus ex vitio. Greg.lib. 15.mor.

Omnia vitia, ſtultitiæ nomine includuntur. Auguſt.de Vita beata.

Plura ſunt vitia virtutibus. idem.Epiſt.29.

Vitiorum notitia non diſplicet, ſed ipſa vitia.idem.9.de Trinit.

Vitiorum origo eſt in hominis voluntate.idem lib.2.Quæſt. ſup.Exod.

Vitiorū Deus nō autor, ſed ordinator eſt.idem in li.Imperf.

Vitium hominis, natura eſt pecoris.idem lib.2.de Pecc. orig.

Vnum etiam vitium à beatitudine excludit. idem lib. 4. de Baptiſ.

Cum vitiis pugnandum eſt, quandiu viuitur.idem lib.2. contra Iulianum.

Vitia penè cuncta ex incredulitatis vitio oriuntur. Bern.de Paßione domini.

Vitia virtutibus ſunt cognata. Baſil.Serm.de inuid.

Vitia, non in natura, ſed voluntate & arbitrio ſita ſunt. Chryſ.ſup. Geneſ.Hom. 29.

Vitia captum hominem, diabolum faciunt. idem ad pop. Antioch.hom.4.de pace.

Bonitas.

EX GRÆCIS.

QVà quid bonum, hàc pulchrum: quà quid malum, hàc turpe. Pla. de nat. nomin.

In quo quiſque prudens, in eo bonus.ibidem.

Nemo bonus accuſat inſontem. idem de Ret.

Bonus Athenienſis valde bonus.idem de Leg.
Boni, valde diuites non ſunt. ibid.
Quod cuique optimum, id maximè proprium.idem de Rep.
Bonum eſt, cuius cõtrarium eſt malum.Ariſt.Ret.1.
Omnia bonum appetunt ibid.
Illud eſt melius, quod optimo eſt propinquius. idem de Cal. & mund.lib.2.
Illud, quod paucioribus actionibus bonitatem ſuam participat, nobilius eſt eo, quod pluribus.ibid.
Bonus ſingula cum ratione inducit.Ariſt.Eth.2.
Bonus nunquam res turpes ſua ſponte agit.idem.Eth.4.
Optimus eſt, qui non ſolùm vtitur virtute ad ſe, ſed ad alios.idem Eth.5.
Omnia ſcit operari bonus. idem Eth.6.
Non eſt ille bonus, qui ne in malos quidem acerbus eſt.Plutar.de inuid.& odio.
Boni viri deorũ imagines ſunt. Diog.Laër.lib.7.
Nullus malus lubens nec inuitus bonus.Plat.de Iuſt.
Bonus homo,ſemper bonus, nec pro calamitate ingenium perdit.Eurip.in Hecub.
Plura ſunt bona mortalibus, quàm mala.idem in Supl.
Quãuis hoſtis, audiet bene vir bonus.ibidem.
Si vis eſſe bonus,primùm crede, quòd malus ſis. Epiſt. apud Stobæum.
Si eiſdẽ bonus vnuſquique eſt, in quibus ſapiens eſt: contrà malus,vbi rudis eſt, & imperitus.Plat.apud Stob.
Iucũda res eſt, bonitas prudẽtiæ cõiuncta. Menand. apud Sto.
Vir bonus locis in multis ſalutaris eſt.ibidem.
Probitas, & moderatio vtilis eſt in calamitatibus. ibid.
Boni paucis legibus indigẽt.ibi.
Boni faciles ſunt deceptui. ibid.
Malos reprehendit vir bonus non curat.Plato. apud Stob.

EX LATINIS.

Magna bonitatis pars eſt, fieri bonum.Senec. Epiſtol.34.

Bonus vir ſine Deo nemo eſt. idem Epiſt. 4.

Vir bonus nec fieri, nec intelligi cito poteſt. idem Epiſt. 42.

Aperta decent, & ſimplicia bonitatem. idem Epiſt. 49.

Ad neminem venit antè bona mēs, quàm mala. idem Epiſtola 51.

Quid tibi opus eſt, vt ſis bonus, velle? idem Epiſt. 80.

Quandiu ſim, alienū eſt: quandiu vero vir bonus ſim, meū. idem Epiſt. 94.

Proſunt inter ſe boni, malus malo nocet. idem Epiſt. 100.

Pro optimo eſt minimè malus. Senec. de tranq. anim.

Nihil eſt tam populare, quàm bonitas. Quintil. lib. 8.

Omnis noſtra cura debet in hoc verſari, vt ſi poßimus, boni aliquid faciamus. Sin minus, ne quid mali. Cicer. 2. de Orat.

Semper ita viuamus, vt rationem nobis reddendam arbitremur. idem 3. acti. in Verr.

Quod rectū & honeſtum, & cum virtute eſt, id ſolum opinor bonum. Cicer. Parad. 1.

Tria ſunt genera bonorum maxima, prima animi: ſecunda corporis: externa tertia. idem 3. Tuſc.

Quicquid eſt, quod bonum ſit, id expetendum eſt: quod autem expetendum, id certè approbandum: quod vero approbaris id gratum; acceptúmque habendum. idem 5. Tuſc.

Vir bonus non modò facere, ſed ne cogitare quidem quicquā audebit, quod nō audeat prædicare. ibidem.

Vir bonus nihil cuiquam, quod in ſe transferat, detrahit: itaque in virum bonum non cadit mentiri emolumenti ſui cauſa, criminari, præripere, fallere. ibid.

Non eſt res vlla tanti, aut vllum incommodum adeò appetendum, vt viri boni nomen, & ſplendorem amittas. idem. 3. Offic.

Vt quiſque eſt bonus: ita difficillimè eſſe alios improbos ſuſpicatur. idem ad Quintil. frat.

Omnes boni beati. idem 3. de finib.

Nec bono quicquam mali euenire poteſt, nec viuo, nec mortuo : nec vnquam eius res à diis immortalibus negliguntur. idem 5. Tuſc.

Boni nullo emolumento impelluntur in fraudem: impij ſæpe paruo. idem pro Milone.

Probitas per ſe parum tuta eſt. Salluſt. in coniura. Catil.

Quod bonum eſt, magis quotidie placet. Cat. de re Ruſt.

Vir bonus & prudẽs (qualem vix reperit vnum.
Millibus è cunctis hominum conſultus Apollo)
Iudex ipſe ſui, totum ſe explorat ad vngem. Vergil.

Bonis hoc maximè propoſitum eſt, vt malis diſpliceant. In hiſt. Sax.

Semper hoc facere cogites, id optimum eſſe: tute vt ſis optimus, ſi id nequiueris: ſaltem vt optimis ſis proximus. Plau. in Trid.

Magna nobis ineſt probitatis neceſsitas: cùm omnia agamus ante oculos iudicis cuncta cernentis. in hiſt. Sax.

EX SACRIS

Boni & mali diſcretio omnibus data eſt. Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Hebr. Hom. 13.

Boni plures ſunt, quàm à nobis cognoſcuntur. Auguſt. lib. 2. de ord.

Nemo bonus, niſi prius malus. idẽ in Quæſ. ex vtroque Teſt.

Bonum laudare, non laudato, ſed laudantibus prodeſt. ibid.

Bonus vbique bonus. idem lib. 2. de bapt.

Minus bonus eſt, qui tantum bonis eſt. idem confeſſ.

Mali ſemper bonis ſecurius viuunt in hoc ſeculo. idem.

Quando timore pœnæ, non amore iuſtitiæ fit bonum, nondũ bene fit bonum, nec fit in corde quod fieri videtur in opere: quando mallet homo non facere, ſi poſſet impunè. Auguſtin.

Qui bonum alterius adiuuat, ſuum facit. Greg. Epi. 56.

Sicut boni per contumelias meliores exiſtimant, ita ſemper reprobi de beneficio peiores euadunt. ibid.

Bonis datur conſilium: errantes coërcet correctio. Amb.

Inter bonos bonum eſſe, ſalutem habet, inter malos verò & laudem. Bern.

Bonus deſinis eſſe, vbi incipis nolle fieri melior. idē in Epiſ.

Iuſtus, & ſapiens poteſt eſſe quis nimiùm: ſed bonus vltra modum non poteſt. idem.

Non poteſt bonus non eſſe, qui malis diſplicet, nec is, qui bonis placet. idem.

Rerum natura ſic eſt, vt quoties bonus malo coniungitur, non ex bono malus melioretur, ſed ex malo bonus contaminetur. Chryſoſt. ſuper Matth.

Boni nihil facere, eſt facere malum. Chryſoſt. ſuper Epiſt. ad Epheſ. ſer. 18.

Sicut difficile aliquem ſuſpicatur malum, qui bonus eſt: ſic difficile aliquem ſuſpicatur bonum, qui ipſe bonus non eſt. idem.

Nō poteſt quiſquam eligere, & ſcire, quod bonum eſt, niſi ſciat ſimul reijcere, & vitare quæ mala ſunt. Lact.

Plerunque ſcelerati fœliciores ſunt, & boni miſeriores. idem

Bonorum ſalutem cuſtodit, qui malos punit. idem.

Naturale eſt bono, ad alterius ſalutem commoueri. idem.

Inſigniter bonus ſit oportet, qui malorum contagio non corrumpitur. Eraſm. in Epiſt.

Imperitiæ genus eſt, bonum non facere. ibid.

Bonitas non omnino patitur ſterilitatem, ſed qui boni non ſunt, alij minus, aliis magis mali ſunt. Auguſt.

Ad bonum tarditas ex ira Dei eſt. idem in Enchir. cap. 27.

Nullum eſt bonum, niſi fuerit ſpontaneum. Bern.

Primus gradus bonitatis eſt in proximos, ſecundus in extraneos. Tertul.

Bonus malo ſic connectitur, vt aut pares reddantur, aut citò ab inuicem ſeparantur. Chryſoſt. ſuper Matth.

Bonitas omnibus grata eſt. Ambro. Offic. 1.

Bona ſunt magis remuneranda, quàm mala puniēda. Auguſtin.

Bonis malè vti, malum: malis verò bene vti, bonum. idem.

Non ſunt omnia bona, quæ bona fiunt intentione. idē cont. mendac. cap. 27.

Bonorum quorundam, ſicut & malorum intolerabilis eſt magnitudo. Tertul.

Toties ſacrificamus, quoties bonum aliquod facimus. Lact. lib. 6.

Bona non ſunt bona, niſi bona fiant intentione. Aug.

Nemo inuitus benefacit, etiam ſi bonum eſt, quod facit. idem 1. *confeſſ. cap.* 12.

Bona, bona non ſunt, niſi benefiant. idem de ver. & falſ. pœnit. cap. 8.

Bona cùm agimus, agimur à bono. idem ſermon. 13. *de verb. Apoſt.*

Bonus, ſi ſeruit, liber eſt. idem lib. 4. *de Ciuit. Dei. cap.* 13.

Bonorum facta, non recta, imitari non licet. idem de vnic. bapt. cap. 13.

Boni decor ſunt domus Dei. idē ſup. Pſalm. 25.

Bonos per malos erudit Deus. idem ſup. Pſal. 73.

Per bonos naſcūtur boni. Aug. ſup. Ioan. tract. 11.

Boni bona ſua opera reijciunt: mala verò ante oculos ponūt. idem ſup. Pſal. 44.

In omni ſtatu, atque conditione optimis admixta ſunt peſſima. Hiero. ad Ruſt.

Bonorum iudicia non negligenda. Amb. 1. *Offic.*

Quod placet optimis, mox placebit plurimis. Eraſm. in Epiſt.

Bona prodeſſe non poſſunt, niſi mala, quæ ſubrepunt, caueantur. Greg.

Bonum in nobis: ſed non ex nobis eſt. Aug. Epiſt. 143.

Bonum ſine malo eſſe poteſt, ſed nō malum ſine bono. idem in Dial. quæſt. 65.

Sola virtus eſt bonū, quæ poſſidentes bonos facit. idem.

Bonum ſolius iuſtitiæ delectatione faciendum. idem lib. 21. *de Ciuit. Dei. cap.* 15.

Summum bonum nemo amittit inuitus. idem de liber. arbitr. lib. 2.

Bonum ſummum, Deus eſt. idē cont. Manich.

Quies bonos lucratur, & ma-

los perditide in lib. 83. quæſtion.

Probitas ad omnia diſciplinarum genera viam aperit. idem Epiſt. 20.

Probitas ab omnibus laudatur. idem libr. 2. de Ciuitate Dei. cap. 26.

Boni compatiuntur, ſi quando viderint alios etiam malos puniri. Chryſoſt. ſuper Gen.

Homo virtutis prouidebit ſemper bona non ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus. Bern. ſup. Cant. ſer. 71.

Prauitas.

EX GRÆCIS

Impoßibile eſt, mala penitus extirpari. Plat. de ſcient.

Malum bene ſopitum ne moue. idem de ſum. bon.

Quà quid bonum, hàc pulchrū: quà quid malum, hàc turpe. idem de nat. nom.

Malum eſt facile, & bonum difficile. Ariſt. Eth. 2.

Minus malum ſemper eſt eligendum. idem Eth. 5.

Peßimum eſt contrarium optimo. idem Eth. 8.

Turpia ſunt hominibus mutua mala. Eurip. in ſuppl.

Sicut corpus ex valitudinario ortum corpore obſeruari debet: ſic malitia innatam ſimilitudinem in adoleſcentum pullulantium moribus. Plut. de ſera. numinis vindict.

Virtus ſanitas, prauitas morbus eſt. Plat. de republ.

Virtutis vna ſpecies: prauitatis innumeræ. ibid.

Virtus & malitia determinant nobiles, & ignobiles: ſeruos, & liberos. Ariſt. Poli. 1.

Improbitas ex ſeipſa ſupplicium ſibi aſtruit. Plut. de ſer. num. vindict.

Malitia non poteſt in poteſtate latere. Plutharc. de doctrin. princip.

Magnus artifex infælicitatis eſt, ipſa peruerſitas. idem de curioſ.

Fortuna non eſt infælicitatis effectrix, niſi improbitatis præſidio. ibid.

Peruerſitas morum omnem fortunā inamœnam facit. idem

de virt. & vit.

Acrior eſt in nocendo malignitas, quàm in iuuando amicorum dilectio. idem de amic. & adul.

Semper aliquem dolum, & machinam ſibi prætexit improbitas. apud Stob.

Qui malus eſt, & ſapiens habetur, eo plura peragit mala, quo acutius cernit. Plat. de rep.

Agens malum ſponte eſt peior agenti malum per vim. Ariſtot. Metap. 5.

Prauus honore non eſt dignus. idem.

Malus mittit manum ad impoſsibilia. Ariſt. Polit. 5.

Vir malus eſt, & is, qui malũ laudat: & qui à bono vituperatur. Plut. de viti. verec.

Omnes ex magna parte improbi. Demet. Phaler.

Malus homo, ſemper nihil aliud, quàm malus. Eurip. in Hecub.

Malus malè peribit. ibid.

Malus ſupplicium dat ſuis affectibus in poſterum. idem in Alceſt.

Nullus vnquam bonam fortunam habuit iniuſtus exiſtens. idem in Helen.

Et viuens malus, & mortuus punitur.

Improbi quo fuerint indigniores ad honores promoti: hoc & negligentiores fiunt, imprudentiáque magis, & audacia pleni. apud Stob.

Mali ſemper timent. Plut. de ſer. numi. vindict.

EX LATINIS.

Nullum ſine autoramento malum eſt, auaritia pecuniam promittit: luxuria varias voluptates. Senec. Epiſt. 68.

In comparatione malorum, boni locũ obtinet leuius. Quintil. lib. 7.

Miſerum eſt praua voluiſſe, feciſſe miſerius. in hiſt. Sax.

Tantum quotidie nequitia proficit, vt ſatis conſequatur, qui inter peſsimos non eſt. Senec. Epiſt. 76.

Adeò præualuit nequitia, vt innocentia non rara, ſed

nulla ſit. idem de ira lib.2.

Plerunque plus valet malorum improbitas quàm bonorum, fauor. Eraſm. in Epiſt.

Ad multorum amicitiam faciliorem aditum habet nequitia, & audacia, quàm cuiuſuis virtus & integritas. Cicer. 5. act. in Verrem.

Malum publicum minus ſentitur, quàm priuatum. Liui. 3. Dec. lib. 10.

Improbo nemini bene eſſe poteſt. Cice. Parad. 2.

In his, quæ à malis benefiũt, hic tenendus eſt modus, vt appareat autorem diſplicuiſſe, non factum. Plin. Iuni. in Paneg.

Bonis nocet quiſquis pepercerit malis. Pub. Mim.

Noui ego hoc ſeculum moribus quis ſit malus, bonum malum eſſe vult, vt ſit ſui ſimilis. Plaut.

Iniuſtos creuiſſe queror: tolluntur in altum, vt lapſu maiore ruant. Claud. lib. 1.

EX SACRIS.

Malitiæ comes, indiuidua eſt miſeria. Aug. ſuper Pſal. 32.

Improbitas facilis eſt captu. Nazanz.

Vir duplex animo inconſtans eſt in viis ſuis. Bern.

Malitiæ ſuæ quiſque autor eſt. Baſil.

Mens praua ſemper in laboribus eſt, quia aut molitur mala, quæ inferat: vel metuit, ne ſibi ab aliis inferantur: & quicquid contra proximos cogitat, à proximis formidat, Greg. 12. mor.

Mens ſemel malignitate capta, ſtultior cæteris efficitur. ibidem.

Coerceri omnino nequit animus, praua ſemel voluntate vitiatus, quia zelus ſapere neſcit, & ira conſilium non habet. Chryſoſt.

Paucorum malitia cæteros inficit.

Prauitatis cauſa, eſt ignoratio ſui. Lact.

Iniquitas florere perpetuò non poteſt. Aug. ſup. Pſalm. 61.

Nulla iniquitas manebit impunita. idem ſup. Pſalm. 58.

Non mali, ſed malum ex nobis

eſt auferendum. idem 3. cont. Parm.

Ad malũ pronitas ex ira Dei eſt. idem in Enchir.

Minus malum eſt malum pati, quàm malum facere. idem.

Impietas fœlix periculoſiſſima. Chryſoſt.

Malus, quod eſt malum, nõ putat eſſe malum. idem.

Abſtinuiſſe à malis non ſatis eſt. idem.

Malum vnum, eſt cauſa multorum. apud Iuriſp.

Non ſtatim malum eſt, quod minus bonum eſt. Auguſt. cont. Epiſt. Manich.

Malum ex nobis facimus: bonũ autem ex ſolo Deo. idem 2. de peccat. Merit.

Mala etiam potẽtiam Dei prædicant. idem 22. de Ciuitate Dei.

Qui ſibi nequã, cui bonus erit! Bernar. in Pſalm. Qui habit. Serm. 11.

Mali cognitio, malum non eſt, ſed actus. Bern. in Pſalm. 35.

Obſequi malo, nemo patitur. Tertullia.

Malus nunquam nemo neceſſario fuit. Chryſoſt.

Fit plerunque, vt cum iniqui correcta in ſe mala defendere nequeant, ex verecundia peiores fiant, & ſic in ſua defenſione ſuperbiant, vt quædam vitia contra vitam corrigentis, exquirant. Greg.

Malus etiam regnans ſeruit. Auguſt.

Mali alios de ſuo æſtimant ingenio. idem 3. de doct. Chriſt.

Mali propter vniuerſi decorem creati. ibid.

Sicut difficile aliquem ſuſpicatur bonum, qui malus eſt: ſic difficile aliquem ſuſpicatur malum, qui bonus eſt. Chryſoſt.

Malus nemo eſt natura, ſed vitio. Auguſt in. 14. de Ciuita. Dei.

Mali vbique mali. idẽ. 2. cont. Donatiſt.

Malus primò ſibi quiſque nocet. idem ſup. Pſalm. 34.

Melius iudicauit Deus de malis bona facere, quàm mala nulla eſſe permittere. Aug. in Enchirid.

Malum hominem tacendo po-

tius, quàm reſpondendo ſuperabis. idem.

Ideo Deus potentiores eſſe iniuſtos permiſit, vt cogere ad malum poſſent, vt virtus eſſet pretioſa, quòd rara eſt. Lact. de ira Dei.

De malo nullo deſperandũ eſt, quandiu viuit. Auguſt. in Pſalm. 36.

Mali hîc ſunt herba. idem in Pſalm. 48.

Malis malorum copia eſt ſolatio. Augu. in Pſalm. 96.

Mali genus eſt, omnis iniuſtus: idem in Pſalm. 130.

Mali, mali ſimulatione nõ ſunt lucrandi. idem cont. mend.

Quo maior eſt poteſtas, hoc perniciosior, ſi in malũ, ſtultúmue inciderit. Eraſm. in Epiſt.

Semel malus, ſemper præſumitur malus, ſaltem in eodem genere mali. apud Iuriſp.

Mali emendandi potius quàm perdendi. Augu. cont. Epiſt. Manich.

Pro malis orandũ potius, quàm qui ſint quærendum. in Pſalmo 139.

Malis etiam ad laudem bonorum Deus vtitur. idem de grat. & liber. arbit.

Mali bonos procreant. idẽ tract. 11. expoſ. Euang.

Malorum tempus breue eſt. ibidem.

Impius ipſe ſibi pœna eſt. Ambro. 3. de Offic.

Oculo prauo, vitiatóque mala ſunt, etiam quæ optima. Eraſ. in Epiſt.

Irritati mali grauius lædunt. ibidem.

Malos qui percutit, non eſt crudelis, ſed Dei miniſter. apud Iuriſp.

Mali tolerandi pacis cauſa. ibidem.

Malorum fuga, eſt principium bonorum. Baſil. in Hexam.

Mala populo propter paucos immittuntur. idem in con. de fam.

Malitiæ magnus eſt labor. Chryſ. ſup. Geneſ. Homi. 21.

Malitia nunquam placatur. idem ſup. Matth. Homi. 42.

Malitia ratione veritatis nunquàm corrigitur. idem ſup. Matth. Homi. 24.

Malitia ſemper armata eſt. idẽ

de natiuit.Domini.Homil.
Malitia cæca eſt.idem ſup.Ioan. Homil.8.
Malitia ſemper ſeruat ſuũ venenum.idem ſup.Ioan.Hom. 40.
Malitia hoſtiliter aduerſatur animæ. idem ſup. Epiſto. ad Philipp.ſer.15.

Pulchritudo.

EX GRÆCIS.

Pulchritudo ſola maximè omnium amabilis. Plat. de pulchrit.
Decor eſt quædam commenſuratio membrorum. Ariſtot. Topic.
Pulchritudo ſemper in magno corpore exiſtit, vnde parui formoſi dici poſſunt non pulchri. Ariſt.Eth.4.
Si pulcher es, bona fac: ſi deformis, naturæ defectum bonis actibus compenſa. Demetri. Phaler.
Pulcherrimum omniũ mundus eſt, à Deo enim factus eſt. Thal.apud Diog.lib.1.
Pulchritudo alienum bonũ eſt. Bion.apud Diog.lib.4.
Pulchritudo ſecundum Diogenem, donum eſt formæ: ſecũdum Socratem modici temporis tyrannis: ſecundum Platonẽ naturæ priuilegium: ſecundum Theophraſtum tacita deceptio: ſecundum Theocritum, eburneum detrimentum: ſecundum Carneadem regnũ ſolitarium. apud Diogen.lib.5.
Pulchritudo, res infelix eſt.Eurip.in Helen.
Non facias iudiciũ ex pulchritudine, ſed ex moribus. idem.
Pulchritudo quauis epiſtola cõcitatior eſt. Ari.apud Stob.
Naturæ decus mores exornent boni, duplo amore accedẽs capitur.Eurip.apud Stob.
Cæci interrogatio eſt, quærere, cur amentur, quæ pulchra ſunt. Ariſt.apud Stob.
Deformis ſim potius, quàm pulcher, & malus. Euri. ibidem.
Formoſos intueri iucundiſſimũ eſt, tractare verò, & tangere non ſine periculo licet.

ibidem.

EX LATINIS.

GRatior eſt pulchro veniēs è corpore virtus. Virgil.
Faſtus ineſt pulchris, ſequitúrque ſuperbia formam. Ouid. 1. Faſt.
Lis eſt cum forma magna pudicitiæ. apud Ouid. Epiſt. 9.
Magno cū periculo cuſtoditur, quod multis placet. Pub. Mim.
Forma viros neglecta decet. Oui. 1. de arte amand.

EX SACRIS.

NEglecta decoris cura plus placet, & hoc ipſum, quod nos non ornamus, ornatus eſt. Amb. 1. de virg.
Fœda admota pulchris, pulchriora reddūt pulchra. Bernar.
Pulchritudo corporis, & ſenectus in vno habitare non poſſunt. Auguſt.
Si vir, vel mulier ſe ornauerit, & vultus hominum ad ſe prouocauerit, & ſi nullum inde ſequatur damnum, iudicium tamen patietur æternum: quia venenum attulit, ſi fuiſſet qui biberet. Hier. in Epiſt.
Delet picturam Dei mulier, quæ vultum ſuum materiali candore obliniat, quæ exquiſito candore perfundit. Amb. in Hex.
Nihil refert, corpus ligetur ferro, vel auro. Amb. 1. de virg.
Pulchritudo, bonū Dei donum noſtro abuſu fit malū. Aug. lib. 1. de nupt. cap. 3.
Pulchrè à coditis amorem ſubtrahūt, qui in ipſum autorem pulchritudinis cordis paſſibus tendunt. Greg. in reg.
Decor animæ duplex, innocentia, & humilitas. Bern. ſup. Cant. Serm. 45.
Decor verus, deus eſt. idem in Epiſt.
Decor, qui cum veſte induitur, & cum veſte deponitur, veſtimenti eſt, non veſtiti. ibidem.
Ornatum corporis ſancti contemnunt, ſolùm animæ decorem quærentes. Bern. ſup.

Cant.Sermo.26.

Turpitudo,& fœditas.

EX GRÆCIS.

Ita res habet, vt nō poßit habere ſpecioſum, quod natura eſt fœdum: quanquam non minus interea imitatio laudatur, quæ rei ſimilitudinem artificioſè aſſequitur, ſiue illa ſit pulchra, ſiue deformis. Plut.de Poët.

Si pulcher es, bene fac: ſi deformis, naturæ defectum bonis actibus compenſa. Demetri. Phaler.

Turpis neminem veretur. apud Stob.

Turpe ſemper turpe.ibid.

Turpe ſi feceris, non latebit.ibi.

Ignorare vilia melius eſt, quā ſcire ea. Ariſt.Metaph. 11.

Res timoris plenæ cogunt eum, cui accidunt, ad actiones turpes.idem Eth.3.

Turpia tolerare nō propter aliquod decorum, eſt hominis vilis.ibid.

Cognata ſunt, & maximè cōueniunt, turpia turpibus. Plut.de Poët.

Quæcunque turpiter dicta ſunt, non protinus ſolui poterunt, ſed per diuerſam ſententiam alibi prolatam.ibid.

EX LATINIS.

Poteſt ex cauſa vir magnus exire, poteſt ex humili, deformíque corpuſculo, formoſus animus ac magnus. Senec.Epiſto.67.

Quoſdam mihi videtur in hoc natura generaſſe, vt approbet virtutem omni loco naſci. ibidem.

Non deformitate corporis fœdatur animus, ſed pulchritudine animi corpus ornatur.ibid.

Non dubium eſt, quin multi, cùm ita nati eſſent, vt quædam contra naturā deprauata haberent, reſtituerentur, & corrigerentur à natura, cùm ſeipſa reuocaſſet aut arte, aut medicina. multi etiam naturæ vitium meditatione atque exercitatione ſuſtule-

runt. Cic. 2. de Diuin.

Periculum minus fugiendum eſt, quàm turpitudo. Cicer. Phil. 6.

Si vnum in locum collecta fuerint omnia mala, cum malo turpitudinis non erunt comparanda. idem. 2. Tuſcu.

Nemo repente fit turpiſsimus: gradatim in vitia labimur. apud Terent. in Andri.

EX LATINIS.

DEformis quiſq; ſine Dei decore. Cypr. de lapſ.*

Fœda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra, & magis fœda redduntur. Bernar. in Epiſto.

Nigredo fœlix, quæ parit mẽtis candorem, lumen ſcientiæ, & puritatem conſcientiæ. Bern. ſup. Cant. ſeom. 2.

Satius eſt totũ aliquid amittere, quàm partem cũ turpitudine retinere. apud Platin.

Turpitudo iniquitatis eſt præmium. Chryſo. ſerm. 4. ſup. Epiſt. ad Roman.

Verborum turpitudo honeſtate velanda. idem de patiẽt. Iob. Homil. 4.

Diuitiæ, & poſſeſſio.

EX GRÆCIS.

P*Artarum, quàm poſſeſſarum amor maior. Plat. de repub.*

Modeſtis hominibus plurimi facienda pecunia eſt. ibid.

Peiores ſunt nuper ditati, quàm ditati ab antiquo. idem Rhetor. 2.

Pecunia ſeditionem efficit, & malignitatem. Ariſto. Polit. 2.

Diuites, & nimis potentes non ſubiiciuntur, nec volunt ſubijci. idem. Polit. 3.

Media poſſeſsio bonorum externorum eſt optima quia facillimum eſt, obedire rationi. idem Polit. 4.

Difficilis poſſeſsio, eſt homo. Plat. de leg.

Maiori odio diuitem populus perſequi ſolet, nihil per benignitatem & gratiam depromentem, quàm inopẽ, qui bo-

na ſubripiat publica, hoc enim neceßitate domina ſtimulante, illud malignitate, atque contemptu fieri arbitratur. Plut. de Polit.

Diuitem eſſe, non eſt diuitias contemnere, nec imò dicas opes poßidere, ſed non egere ſuperuacuis. idem de cupidit. diuit.

A quibus malis nos liberant diuitiæ? Siue illud quidem adimunt malum, ſui cupiditatem. ibid.

Magnæ diuitiæ facilè acquirũtur, paruæ autem non ſine labore, & multo tempore. ibidem.

Homini ſtulto, & nequam facultatum nullus eſt modus. idem de conui. VII. *Sap.*

Ne diuitias abſcondas, cùm in eas veneris: Demetr. Phaler.

Ad quid prodeſt multa quidem poßidere, & nihil agere? Alexã. apud Plut. in Apophth.

Aurum noſtri dat apertum nocumentum. comprobatur enim auro, cuiuſmodi bonorum & malorum mens ſit. Chilo Laced. apud Diog. li. 1.

Indignum, hominem diuitiarũ cauſa laudari nolle. Bias. ibid.

Diuitiæ nerui ſunt rerum. ibi.

Ideo pallens eſt aurum, quia multos habet inſidiatores. Dioge. lib. 2.

Diuitiæ nocent, niſi quis dignè vtatur. Metrocl. apud Dioge. lib. 6.

Nec equus ſine freno, nec diuitiæ ſine ratione retineri diu poſſunt. Pythag. apud Volat.

Nec auratus lectus ægrotum leuat, nec bona fortuna ſtultum. Socrat. apud. eund.

Appetitus frenari difficilis: adiunctis verò diuitiis penitus inſanus. ibid.

Non amarè diuitias magna res eſt. & hoc accidet eis, qui non poßident eas, qui vera poßident, duplo quàm cæteri amant. Plad. apud eund.

Opes & virtus haud aliter, quàm duo in trutina pondera, quorum altero degrauante, alleuatur alterum. ibid.

In ciuitate tanto boni, virtutéque præditi ſine honore ſunt.

quantò magis diuites in pretio.ibid.

Diuitiæ vitij magis, quàm virtutis miniſtræ.ibid.

Pecunia inuenit pariter amicos & honorem.Soph. apud Volat.

Non eſt pulchrum diuitem eſſe, ſed è rebus pulchris.ibid.

Diuitum vita, veluti qui altũ nauigium tenent: pauperum verò qui iuxta littus nauigant. Ariſton.apud eund.

Qui ſua vult latere vitia, diuitias quærit. Theog.apud Volat.

Qui animũ curat, ſeipſum curat: qui corpus, non ſe ſed ſua curat: qui pecuniam, non ſe, nec ſua curat: ſed valde aliena curat: Demoſth. apud eund.

Magnifici pauperes ſunt qui immenſas opes cumulant. Dioge.apud eund.

Malo moriens inimicis diuitias relinquere, quàm viuens amicos fruſtrà rogare. Simonid.apud eund.

Opes honeſtis viris ac bonis bonæ ſunt: improbis verò malæ. Plat.de diuina.

Nequaquam opes proprias habent mortales, ſed qui opes à diis fluentes habent, procuratores ſunt. Eurip. in Phœniſſ.

Timida res eſt diuitiæ, & amans vitæ.ibid.

Ne mihi contingat moleſtiam habens locuples vita: nec diuitiæ, quæ meum diſcrucient animum.idem in Medea.

Diuites in omnibus rebus inclyti ſunt, & in omnibus ſpectabiles.idem in ſuppl.

Diuitiæ ſapientibus, Deus, cætera inania verba ſunt, & ornamenta verborum. idem in Cyclop.

Sita eſt in diuitiis, idque perperam fit, exiſtimatio virtutis. exiſtimamus enim diuitem omnia ſcire rectè.idem in Heracl.

Cùm diuitiæ omnibus in rebus maximum pondus habeant: tũ certè in hoc proſunt, quòd inuitant ad virtutem, paupertas verò ad malefaciendum.Heſiod.

Pecunia ſi rectè collocatur, non deeſt: ſi male, deeſt.Demoſ.1.

Olinth.

In omnibus pecunia eſt opus, ſine qua nihil recti fieri poteſt. ibid.

Diuites paruis expenſis magnas opes non grauatè tueri debent. ibid.

Diuitiæ non liberalitate, ſed parſimonia retinentur. Lucian. in Timon.

Nullus continuò iuſtè viuens ditatus eſt. Menand. apud Stob.

Si quem volueris diuitem efficere non eſt, quòd augeas diuitias ſed minuas cupiditates. Epicu. apud Stob.

Magnæ diuitiæ non laborioſè, exiguæ verò difficulter nanciſcuntur. Apollon. apud Stob.

Fortuna diuitem hodie, mendicum facit in craſtinum. ibidem.

Argentum hominibus ſanguis, & anima eſt. ibid.

Ne puero gladium, dicitur prouerbio: ego autem dixerim: Ne puero diuitias, nec viro imperitiam. Plut. apud Stob.

Diuitiæ imperitiam temeritati coniunctam habent. Eurip. ibid.

Cæcæ ſunt diuitiæ, ac ſe inſpicientes obcæcant. Menand. ibidem.

Fœlices, ac bonos vnà fieri neceſſe eſt: prædiuites autem ac bonos impoſſibile. Plat. de leg.

Ridiculi ſunt diuitiis operam dantes: cùm eas porrigat fortuna. illiberalitas ſeruet, benignitas auferat. Bion apud Stob.

Diuitiæ fortunæ vomitus ſunt. ibid.

Fœlix, qui ſimul opes, ac mentem habet Menand. ibid.

Vinum immutatur pro vaſis: diuitiæ autem pro moribus poſſidentium variãt. Socrat. apud Stob.

Opes tuas duplici nomine colito, vt à magna iactura facilè te expedias: & vt bono, ac ſtudioſo homini infortunium patienti ſuccurras. ibid.

Tantas opes habere conuenit, quantæ nec poſſidẽti inſidias parent, nec rerum neceſſariarũ inopiam. Plat. apud Stob.

Non quemadmodum calceus

maior ineptus eſt ad vſum: ita & poſſeſſio copioſior. calcei enim magnitudo vtentem impedit: opibus autem vel vniuerſis, vel ex parte aliqua ſuo tempore vti licet. Ariſtip. ibidem.

Sudor prouocatus exercitiis decentior eſt: ſic etiam diuitiæ propriis laboribus acquiſitæ. Soc. apud Stob.

Diuitias veluti amicum liberalem, ac promptum ad honeſtas actiones aſſumere oportet. ibid.

Iuſtiſſima hominibus poſſeſſio eſt agere. apud Stob.

Poſſeſſio tua eſt, quam animo tuo tenes. ibid.

Poſſidere generoſum eſt. ibid.

Nobilis poſſeſſio, bonus ſeruus. ibid.

EX LATINIS.

Non eſt diuturna poſſeſſio in quam gladio inducimur. Curti. lib. 8.

Nulli aliena reſpicienti ſua placent. Senec. de Ira. lib. 3.

Proprium deſinit eſſe, quod commune alteri eſt. Quint. li. 7.

Id cuiuſque eſt proprium, quo quiſque fruitur, atque vtitur. Cicer. in Epiſt. famil.

Nihil meum eſt, aut cuiuſquã, quod fieri, quod eripi, quod amitti poſſit. idem Parad. 4.

Multa, quæ libera fuerant, trãſferunt in ius poſſidentium. Quintil. declam. 3.

Primus diuitiarum modus eſt, habere quod neceſſe eſt: proximus, quod ſat eſt. Senec. Epiſt. 2.

Is maximè diuitiis fruitur, qui minimè diuitiis indiget. idem Epiſtol. 14.

Diues ex domino fit procurator. ibidem.

Diuitiæ bona inſidioſa ſunt, & ſperantibus meliora, quàm aſſecutis, ſi quid in illis eſſet ſolidi, aliquando, & implerent. idem Epiſt. 15.

Multis paraſſe diuitias non finis miſeriarum fuit, ſed mutatio. Epicur. apud Senec. Epiſt. 17.

Nihil refert, utrùm animus æger in diuitiis, vel in paupertate ponatur, malum ſuum il-

lum ſequitur.ibid.

Securius diuites erimus, ſi ſcierimus, quàm non ſit graue pauperes eſſe.idem Epiſt. 18.

Magnus eſt ille, qui in diuitiis pauper eſt, ſed ſecurior, qui caret diuitiis. idem Epiſt. 20.

Nemo alius eſt Deo dignus, quàm qui opes contempſit, quarum poſſeßione tibi non interdico, ſed efficere volo, vt illas intrepidè poßideas: quod vno conſequeris modo, ſi etiã ſine illis beatè victurum perſuaſeris tibi: ſi illas tanquam exituras ſemper aſpexeris. idem Epiſt. 18.

Breuiſsima ad diuitias per contemptum diuitiarum via eſt. idem epiſt. 63.

Quiſquis facultates ſine ratione poßident, non diu poßidet. idem Epiſt. 75.

Diuitiæ non quia concupiſcendæ ſunt laudantur, ſed concupiſcuntur, quia laudatæ ſunt. idem Epiſt. 83.

Maiore tormento pecunia poſſidetur, quàm acquiritur. idem Epiſt. 116.

Vtinam qui honores petituri ſunt, cum ambitioſis: vtinam qui diuitias optaturi eſſent, cum diuitibus deliberarent: profectò vota mutaſſent. ibi.

Neminem diuitem pecunia facit, imò contra: nulli non maiorem ſui cupiditatem pecunia incußit: quæris, quæ ſit huius rei cauſa, plus incipit habere poſſe, qui plus habet. ibidem.

Sapiens non amat diuitias, ſed mauult, nec reſpuit poſſeſſas diuitias, ſed contemnit. idem de vit. beat.

Diuitiæ apud ſapiẽtem virum in ſeruitute ſunt: apud ſtultum in imperia: ſapiens diuitiis nihil permittit, nobis diuitiæ omnia. ibid.

Sapiens tunc præcipuè paupertatem meditatur: cùm in medis diuitiis conſiſtit. ibid.

Sapienti quiſquis abſtulerit diuitias: omnia ſua illi relinquit: viuit enim præſentibus lætus, futuris ſecurus. ibid.

Id age, vt diuitias potius à te, quàm à fortuna petas. idem de Tranq. anim.

Diuitiæ, potẽtia, & fauor cum plurimum vitium dent, in vtrãque partem certiſſimum faciũt morũ experimentum: aut enim meliores propter hoc, aut peiores ſumus. Quin. lib. 3.

Ibi opes, vbi amici. idem lib. 5.

Satis diuitiarum eſt, nihil amplius velle. idem Declam. 13.

Diuitias, quia quiuis indignus habere poteſt, in bonis non numero. Cic. 2. Tuſc.

Nihil eſt tam anguſti animi, tamq́ demiſſi, quàm amare diuitias: nihil honeſtius, magnificentiúſque quam pecunias contẽnere, ſi non habeas: ſi habeas, ad beneficentiam, liberalitatémque conferre. Cic. 1. offic.

Ea maximè deſideramus, quibus abũdamus maximè. idem Parad. 1.

Qui opibus plus poſſunt, autoritate plus valent. idem ad Lent.

Nõ ſolùm nobis diuites eſſe volumus, ſed etiam liberis, propinquis, amicis, & reipubl. idem 1. Offic.

Omnes ſunt diuites (dicũt Stoici) qui cælo, & terra frui poſſunt. ibidem.

Eum intelligimus diuitem, cui tanta poſſeſſio eſt, vt ad liberaliter viuendum facilè contentus ſit: qui nihil quærat, nihil appetat, nihil optet amplius. idem Parad. vlt.

Expetuntur diuitiæ tum ad vſus vitæ neceſſarios, tum ad perfruendas voluptates. idem 2. Offic.

Pecuniæ quærendæ non ſolùm ratio, ſed etiam collocandæ, quæ perpetuos ſumptus ſuppeditet, nec ſolùm neceſſarios, ſed etiam liberales. ibid.

Copiæ ſingulorum ſunt, eorum autem, qui iis egeant, infinita multitudo. idem 2. Offic.

Magnæ diuitiæ ſolent poſſeſſori conciliare faſtum. & ſupercilium. Eraſm. in Epiſt.

Malo virum pecuniis, quàm pecunias viro indigere. Max. lib. 9.

Diuitiæ iniuriarum ſuſpicioni obnoxiæ. Salluſt. in Coniurat. Catil.

Locuples, & factioſus curatur

à multis : timetur à plurimis, quod plerunque fortius amore eſt. Plin.Iun.lib.1.

Nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciunt. Curt.

Quid nobis diuitiis opus eſt? quæ nos eſurire faciunt. idem lib.7.

Scilicet vxorem, cum dote, fidémque, & amicos,
Et genus, & formam, regina pecunia donat. Horat.1.epiſt.
Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanáque pulchris
Diuitiis parent, quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiẽs, etiam & rex
Et quicquid volet. idẽ 2.Serm.

Protinus ad cenſum, de moribus vltima fiet quæſtio. Iuuenal.Sat.3.

Quãtum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca, Tantum habet & fidei. ibid.

Effodiuntur opes, irritamenta malorum. Ouid.1.Metam.

In pretio pretium nunc eſt, dat cenſus honores,
Cenſus amicitias, pauper vbique iacet. idem 1.Faſt.

Imperat, aut ſeruit collecta pecunia. Horat.epiſt.1.

Creſcit amor numi, quãtũ ipſa pecunia creſcit. Iuuen.Sat.14.

Sed quæ reuerentia legum! quis metus, aut pudor properantis auari! Iuuen.Sat.14.

Non propter vitam faciunt patrimonia quidam, Sed vitio cæci propter patrimonia viuunt. Iuuen.Sat.12.

Non ſunt dicẽda bona illa, quibus abundantem licet eſſe miſerrimum. Cicer.Parad.1.

Malè ſe res habet, cùm id quod virtute effici debet, tentatur pecunia. idem 2.Offic.

EX SACRIS

Vtantur diuites conſuetudine infirmitatis ſuæ, ſed doleant ſe aliter non poſſe: melius enim ſi poſſent, ſi aliter poſſent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate, quare extolleris de infirmitate? vtere cibis electis, pretioſis, quia ſi conſuetudinem mutas, ægrotas conce-

ditur tibi, vtere electis, da pauperibus ſuperflua: vtere pretioſis, da pauperibus vilia. Auguſt. de verb. domini.

Facile eſt homini, tunc diuitias deſpicere, cùm habet: difficile verò, cùm non habet, viles æſtimare. Greg. 2. moral.

Non eſt ſecura diuitiarum poſſeſsio, niſi armorum defenſione ſeruetur. Vege. lib. 2.

Pecunia ſceleris cauſa. in hiſtor. Sax.

Res ſuas, cùm moreretur, diues ſecum tolleret, ſi ad petentis vocem, cùm viueret, tuliſſet: nam terrena omnia, quæ ſeruanda amittimus, largiendò ſeruamus. Gregor. in Homil.

Præſtat aliis, quàm ſibi diuitem eſſe. Amb.

Diuitiæ, vt impedimenta ſunt improbis: ita adiumenta virtutis ſunt bonis. idem ſup. Luc. lib. 8.

Ita inualuerunt mores hominũ in adunatione pecuniarum, vt nemo, niſi diues honore dignus putetur. idem de Off.

Quem nec abũdantia in ſuperbia eleuat, nec in neceſsitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati. Gregor. ſup. Ezech.

Illud poſsidemus, quo vtimur. Ambr.

Poſsidet malè, qui malè vtitur. Aug. Epiſt.

Eccleſiæ poſſeſsio ſumptus eſt egenorum. Ambroſ. libr. 5. Epiſt. 31.

Talenti nomine reputabitur, etiam minimum, quod quilibet accipit. Greg.

Interdum diues grauius faſtidio, quàm pauper inedia cruciatur. Bern.

Diues verè eſt, qui in Deo diues eſt. Chryſoſt.

Abundantia ſuperbiæ vicina eſt. Greg. ſuper Ezech. Homil. 17.

Aurum ideo carum, quia rarũ. Aug. lib. 2. de Ciuit. Dei.

Nihil clauſum conſtat, quod nõ auro, argentòque pateat, Valer. epiſc. in quo. ſerm.

Si poſsibile eſſet in diuites vindictam procedere, videres ex eis repleri carceres vniuerſos:

ſed cum omnibus malis ſuis hoc vnum malum habent diuitiæ, quòd in malignitate peccātes ab vltionibus eruũt. idem ſup. Epiſt. ad Hebr.

Vt opulentia bonum videatur, acerbitas egeſtatis facit. Lact. lib. 2.

Mallem expeditam fortunam, quàm amplam. Eraſm. in epiſt.

Maior inter fratres ſubſtantia, maioris eſt cauſa diſcordiæ. Greg.

Ingēs onus eſt magna fortuna, quam non minus negotij eſt ſuſtinere, quàm parare. Eraſ. in Epiſt.

Vbi aurum pluit, ibi pluit vitium. Greg.

Numus vincit, numus regnat, numus imperat vniuerſis. Alanus de Conqueſt. nat.

Omnis copia, quæ Deus meus non eſt, egeſtas mihi eſt. Auguſt. 14. confeſſ.

Diuitiarũ morbus ſuperbia eſt: nam grandis animus eſt, qui inter diuitias iſto morbo non tenetur. Auguſt. ſerm. 24.

Difficile eſt, vt non ſit ſuperbus diues. tolle ſuperbiam, & non nocebunt diuitiæ. ib.

Aurum eſt materia laborum, periculum poſſidentium: aurum eneruatio virtutum: aurum malus dominus, proditor ſeruus. idem de Verb. dom.

Sufficientiam vitæ non indecenter vult, quiſquis eã vult, & non amplius, quandoquidem non appetitur propter ſeipſam, ſed propter ſalutem corporis, & congruentem habitũ perſonæ hominis: vt non inconueniens eis, cum quibus viuendum eſt. iſta ergo cùm habentur, vt teneantur: cùm non habentur, vt habeantur, orandum eſt. Auguſt. ad Probam.

Qui diuitiarum ſeruus eſt, diuitias cuſtodit vt ſeruus: qui autem ſeruitutis diſcuſſerit iugum, diſtribuet eas, vt dominus. Hier. libr. 1. ſup. Matth.

Pars mendicitatis eſt, cōgeſtam ſecretò pecuniam poſſidere. Valer. epiſc. in Serm.

Diues non præſumitur, niſi probetur apud Iuriſp.

Locupletior dicitur factus, etiã qui non eſt factus pauperior, ibidem.

Patrimonium in Deo creditum in tuto eſt. Cypr. de Eleem.

Diuites multa commendant, quæ pauperes dehoneſtant. Aug. in Quæſt. ex vtroque teſt.

In diuite non pecunia, ſed auaritia damnatur. Idem in Pſal. 51.

Diues nihil ex ſuis diuitiis habet, quàm quod poſtulat pauper. idem de Verb. dom. ſerm. 5.

Diues humiliatus bonus eſt vir. idem Serm. 212.

Aliud eſt diuitem eſſe, & velle fieri diuitem. Auguſt. de Verb. dom.

Diuites aliorũ paupertate probantur. idem. Homil. 15.

Propter diuites ſumus pauperes. idem de Verb. dom. ſerm. 26.

Diuitiæ vtilius tenentur humiliter, quàm relinquuntur ſuperbè. idem Epiſt. 34.

Diuitiæ ſi habentur, nulla tamen in eis beatitudo collocetur. idem Epiſt. 52.

Diuitias Chriſtiani tenent, non tenentur ab eis. idem Epiſt. 89.

Diuitiæ aliud, aliud pecuniæ. idem 7. de Ciuit. Dei.

Opes faciles magis optãdæ ſunt quàm immodicæ. idem lib. 2. de Ciuit. Dei.

Aurum laudat aliter religioſus, aliter auarus. idem cont. Iuli.

Aurum non ex ſe, ſed ex vſu malum. idem de verb. Luc. Act. 3.

Diuitiæ vix ſanctis domini cõtemptui ſunt. Amb. 1. Offic.

Laqueus diaboli diuitiæ ſunt. in Pſal. Qui habit. ſerm. 4.

Abundare, aliquando eſt penuriam pati. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Cor. 16.

Aurum homines in dæmones mutat. idem ſup. Epiſt. ad Corint. Homil. 40.

Diuitum eſt litigare. Chryſoſt. ſup. Matth. Homil. 16.

Diuites pauperibus placeãt. idẽ ſerm. 27. ſup. epiſt. ad Rom.

Diues ſuperflua deſiderat. idem ſuper Epiſt. ad Cor. Hom. 14.

Pecunias contemnere volenti facile eſt. idem ad pop. Antioch.Hom.32.
Pecuniarum cura, animæ morbus eſt. ibid.Hom.68.
Diuitiæ multorũ periculorum autores. idem ſuper Matth. Homil.3.
Diuitiæ molles homines reddũt idem ſup.Matth.Hom.21.
Diuitiæ tanquam latro in ſolitudine.idem ſup.Epiſt.ad Corin.Hom.13.
Diuitiæ multos inſanos faciũt. idem ſup. Epiſt. ad Coloſſenſ. Homil.7.
Opes malitiæ ſunt ſchola. idem de pœnieen.Hom.7.
Pecunia cauſa meroris eſt. idem ſup.Matth.Hom.65.
Pecuniæ cupiditas tenebra eſt. idem ſup.Matth.Hom.84.
Pecuniarum cupiditas grauior omni tyranno.idem ſup.Ioan. Hom.58.
Pecuniarum amator ipſam naturam ignorat. idem ſup. Ioan.Hom.86.
Pecunia terræ puluis eſt. idem ſup.Epiſt.ad Cor.Hom.24.
Pecuniæ cupidus, orbis totius eſt inimicus.idem ſup.Epiſto. ad Timoth.Hom.7.
Pecuniis ablatis, etiam occaſio peccandi aufertur. idem ſup. Epiſt.ad Heb.Hom.10.

Vide plura, in auaritia, & cupidit. & in poſſeſsione.

Paupertas.

EX GRÆCIS.

VIro egeno verecundia non conducit. Homil. apud Plat.de fortit.
Indigentiæ legem fauere, æquũ eſt.Plut.de vitand.vſur.
Paupertas à diuitiis ſecuritate ſolùm differre videtur. Cat. apud Plut.ibid.
Nemo pauper eſt earum rerum, quæ naturæ ſufficiunt. Plut. de cup.diuit.
Cùm ſis pauper, non diuitibus iraſcaris, niſi fortè valdè videris proficere.Demet.Phal.
Cùm paupertatem malorum extremum cenſeamus: hanc non aliter, ac grauem ac dif-

ficilem morbum liberis tra-dere formidamus. Plut.de amor.parent.erga liber.

Malo virum pecuniarum indigentem, quàm pecunias viri. Themiſt. apud Plut. in Apoph.

Qui pecuniis eget ab amicis repetat, non petat. Diog.apud Laër.lib.7.

Diuinus ille eſt, qui nullius indiget: proximus, qui paucis. Pluthar.apud Volat.

Odi pauperem diuiti dantem. ibidem.

Ne properes diteſcere, ne citò fias pauper.

Pauperes in bona locupletũ inuadere non audeant. Demoſth.in Philip. Orat.4.

Paupertas integritatis ſignum. Æſchin. in Epiſt.

Non aſpernandi pauperes. ſatis ipſis in ipſa paupertate eſt mali. Demoſth.cont. Eubul.

Difficile fuerit inuenire pauperem cognatum. Menand. apud Stob.

Si iuuenis ſimul ſapiens, & pauper vnus homo fuerit: admiratione dignum eſt. Euripid.ibid.

Ille, qui diues fieri poteſt, melior eſt, quàm qui iam ſit. Pericl.ibid.

Homine paupere nihil fortunatius eſt, mutationem enim in deteriorem ſtatum non expectat. Diphil.apud Stob.

Paupertas ſecundum naturam non turpis eſt: illa verò, quæ propter turpem cauſam accidit, turpis eſt. ibid.

Paupertas ſubſidium eſt ad philoſophiam. Diog. ibid.

Propter paupertatem nullũ vnquam torqueri vidi: propter malitiam multos.ibid.

Fames nunquã produxit adulterium, nec pecuniarum inopia luxuriam, breuis quædam eſt temperãtia, paupertas: & compendioſa legum obſeruatio, penuria.ibid.

Paupertas, efficax virtutis gymnaſium.apud Stob.

Paupertas, virtus eſt per ſe docta.Diog.ibid.

Animæ timiditati medere, & non metues paupertatem.ibid.

Quiſquis in paupertate viuit anguſtè, & tenuiter, viuere vult. Philim. ibid.

Inopia prompta eſt in perpetrãdis malis. ibid.

Vir inops ſolitarius eſt. ibid.

Paupertas, non parua ægritudo eſt. ibid.

Nullus homini maior hoſtis eſt, quàm paupertas. apud Stob.

Pauper ad omnia formidoloſus eſt, & ſe putat ad omnia ſperni. ibid.

Dÿ ſemper tenuiter largiuntur tenuis fortunæ hominibus. ibid.

Turpe eſt, ſimul & pauperem, & imbecillum reddi. Ariſtoph. ibid.

Pauperum omnium finis eſt, nox: obumbrat enim ipſorum mala vbique. ibid.

Diuites, nõ adeò ſolent miſereri infælicium, quàm pauperes. Anaxag. ibid.

Paupertas, & diuitiæ, nomina ſunt indigentiæ, & ſaturitatis. quamobrem nec diues dicendus eſt vir dignus, nec pauper indignus. Democra. apud Stob.

Neminem vidi tyrannidẽ execrari propter paupertatem: omnes verò propter diuitias. Diog. ibid.

Non poteſt ſpoliari nudus. Apul.

EX LATINIS.

Honeſta res eſt, læta paupertas. Senec. Epiſt. 2.

Cui cum paupertate bene conuenit, diues eſt. ibid.

Magnæ diuitiæ ſunt, lege naturæ compoſita paupertas. idem Epiſt. 4.

Nudum latro tranſmittit, etiã in obſeſſa via, pauperi pax eſt. idem Epiſt. 14.

Si ad naturam viuas, nunquam eris pauper: ſi ad opinionem, nunquam eris diues: exiguũ natura deſiderat, opinio immenſum. idem Epiſt. 16.

Multis ad philoſophandum obſtitere diuitiæ: paupertas expedita eſt, ſecura eſt. idem Epiſtol. 17.

Panem & aquam natura deſiderat, nemo ad hæc pauper

eſt.idem Epiſt.25.
Paupertas nulli malum eſt, niſi repugnanti.Senec.Epiſt.124.
Vnum paupertatis præſidium eſt manus habere. ibid.
Omnes, qui in paupertate ſunt, malũt maleficio parare diuitias, quàm officio paupertatẽ tueri. Cice.ad Heren.
Qui pauperes ſunt,iis antiquior officio pecunia eſt. idem 2. de inuent.
Egẽs eſt,qui non ſatis habet,& is,cui nihil ſatis eſſe poteſt. idem 4. ad Heren.
Animi eſt mollities, non virtus,pauliſper inopiã ferre non poſſe. Cæſ.de bell.Gal.lib.7.
Magna indigentia naſcitur non ex inopia magna, ſed ex magna copia:multa enim deſiderantur ad multa, quæ habemus tuenda.Gell.lib.9.
Paupertas certiſſima eſt, cùm alicuius indigeas, vti eo non poſſe, quia ignores, vbi proiectum iaceat, quod deſideras. Colum.lib.12.
Ingeniũ fuerat pretioſius auro, & nunc barbaries eſt grandis,habere nihil. Ouid.3.am.
Curia pauperibus clauſa eſt, dat cenſus honores. ibid.
Cãtabit vacuus coram latrone viator. Iuuen.Sat.10.
Quis diues? qui nihil cupit: quis pauper? auarus. B.as per Auſoni.
Magnũ pauperies opprobrium iubet, quiduis facere,& pati. Horat.3.Carm.
Miſerum iſtuc verbũ, & peſſimum,habuiſſe,& nihil habere Plaut.in Rudent.
Nil habet infœlix paupertas durius in ſe, quàm quod ridiculos homines facit Iuuen. Sat.3.
Haud facilè emergunt,quorum virtutibus obſtat res anguſta domi.ibid.
Semper eris pauper, ſi pauper es Æmiliane.
Dantur opes nullis nunc, niſi diuitibus.Mart.lib.5.
Paupertatémque ferẽdo, effecere leuem.Ouid.8.Metam.
Pauper enim non eſt, cui rerum ſuppetit vſus, ſi ventri bene eſt, ſi lateri, ſi pedibus tuis: nihil amplius diuitiæ poterunt addere regibus maius.

Horat.1.Epiſt.

Dedecori eſt fortuna prior. Luca.lib.8.

Securitas in paupertate fœlicior quàm imperium metu retentum.in Hiſt.Sax.

Pauperes ſatis ſtipēdij perdunt, ſi liberos educunt. Liuius 1. Decad.lib.2.

Odi pauperem auxilium diuiti ferentem.Quint.Decla.9.

EX SACRIS

PAuperum amicitia certior eſt,quàm diuitum.Aug. lib.de amici.cap.120.

Si vix toleratur diues ſuperbus,pauperem ſuperbum quis ferat?ibid.

Quem nec in abundātia ſuperbia eleuat, nec in neceſſitate cupiditas irritat,nouit abundare, nouit penuriam pati. Greg.

Paupertatē æquo animo ferre, virtus patientiæ eſt: ſponte appetere, ſapientiæ laus eſt. Bern.

Non paupertas virtus reputatur, ſed paupertatis amor idē

Egeſtas, ſanitatis eſt mater. Chryſoſt.

Egeſtas paterna minimè fuit opprobrio.Baſil.

Vt opulentia bonum videatur, acerbitas egeſtatis facit. Lact.

Nō bene cōueniunt, nec in vna ſede morantur pudor & egeſtas.Eraſm.in Epiſt.

Pauperi datum, nō eſt datum, ſed mutuum. Gregor. in regiſtr.

Plus ſentimus, quod habuimus, poſtquàm habere deſinimus.Hierony.

Omnis philoſophiæ magiſtra nobis inopia eſt.Augu.ſuper Pſalm.76.

Fœcundus eſt ager pauperum, citò reddit donantibus fructum:via cæli eſt pauper, per quem venitur ad patrem:incipe erogare,ſi non vis errare, Aug.de verb.domi.

Paupertas in inopia mentis eſt, nō in quantitate poſſeſſionis. nam cui cum paupertate bene conuenit, diues eſt. Gre. ſup. Ezech.Homil.9.

Paupertas eſt manu ductrix

quædam, quæ ducit ad cælũ. Chryſoſt.Serm.18.

Pauper dicitur, qui non habet quinquaginta aureos in bonis ſuis.apud Iuriſp.

Cedens bonis remanet obligatus naturaliter tamen, quia ciuili obligatione liberatur. ibidem.

Pauperes procurare nobis debemus pro aduocatis. Grego. in Euang.Homil.11.

Pauper reprehenſibilis monere debet, non deſpici.ibid.

Inter pauperes primùm domeſtici curandi ſunt. Auguſt. Epiſt.38.

Paupertas amiſſa plus dolenda, quàm opulentia perdita. idẽ Epiſt.5.

Pauper miſericors diuite laudabilior. idem ex quæſt. ex vtroque teſt.

Pauperis non eſt miſerendũ in iudicio.idem lib.2.quæſt.ſup. Exod.

Deo dat, qui pauperi dat.idem ſup.Pſalm.36.

Paupertas in animo, non in ſacculo eſt.idem in Pſal.136.

Pauperes aliqui eſſe volunt eo pacto, vt nihil eis deſit. Bern. de aduent.domi.Serm.4.

Paupertas nobilis titulus eſt. idem in Epiſt.

Paupertas pœna magna, qua citò in regnum volatur. Bern. de aduent.domin.Serm. 4.

Pauperem compellari, non eſt probroſum.Baſil.in Hex.

Paupertas philoſophiæ nutrix eſt. idem in Epiſt.

Paupertatẽ faciliorẽ facit opulentia cœli.Chryſo.ſup.Epiſt. ad Heb.Hom.19.

Horrea pauperum venter eſt. idem ſup.Luc.

Inopia validum telum eſt.idem ad pop.Antioch.Hom.2.

Mendicare melius quàm rapere.Chryſoſt.ſup. Matth. Homil.71.

Pauperum venter pecunias conſeruat. idem de ieiunio. Serm.

Pauperiem tolerare documentum eſt virtutis. idem ſup. Matt.Hom.14.

Pauperes propter vtilitatem diuitum facti.idem ſup. Matt. Homi.46.

Pauperes ſine delectu excipien-

di ſunt.idem ſup.Luc. conc.1.

Pauperum manus certus theſaurus.idē ſup.Ioā.Hom.77.

Paupertas ſimplex non facit beatum.idem ſup.Luc.conc.1.

Paupertatis nomen reges non effugerunt. idem ſup. Epiſt. ad Timot.Hom.12.

Paupertas ad virtutem conducibilior,quàm diuitiæ . idem ſup.Epiſt.ad Hebr.Hom.4.

Paupertas humiliat virū. idem ſup.Epi.ad Heb.Hom.18.

Paupertatem Dei filius concupiſcens deſcendit vt eam eligeret ſibi: & nobis ſua æſtimatione faceret pretioſam. Bern.in vig. natal. domini. Serm.1.

Liberalitas,& beneficiū.

EX GRÆCIS.

Liberalitas virtus eſt animi honeſtorū ſumptuū miniſtra. Ariſt.de virt. & vit.diuiſ.

Difficile eſt, largum fieri diuitem.idem Eth.5.

Liberalitas diſtrictior eſſe debet. Demoſth. aduerſ. Ariſtonicum.

Liberalitas tyrannorum nihil aliud eſt,quàm tranſlatio pecuniarum à iuſtis dominis ad alienos,apud eund. ex argument.lib.

Liberalitatis eſt, erogare pecunias in laudibilia, & largitio ad honeſtos ſumptus faciendos, & præſto eſſe ad auxiliū in aduerſa fortuna, & nō accipere vnde non oportet. eſt autem, & liberalis circa indumenta nitidus, & circa habitationem. eſt inſtructor magnarum rerū, & oblectationem habentiū nulla commodi ducta ratione . eſt & altor animalium mirū quid aut ſuaue habentium. comitatur autem liberalitatem morū facilitas, & comitas, & humanitas, & eſſe miſericordem,& erga amicos beneuolum,& hoſpitalem, & honeſti ſtudioſum.ibid.

Quæ quis non habet, nec agnoſcit,alteri dare,vel miniſtrare non poteſt.Plat.de amore.

Donum eſt datio non reddibilis.Ariſt.Top.4.

Dare habita grauius eſt, quàm dimittere acceptionem eius, quod nõ habetur. idẽ. Eth. 4.

• *Benefactores plus amant beneficio affectos, quàm contra. Ariſt. Eth. 9.*

Da aliquid, & aliquid accipito. apud Stob.

Qui beneficium inuenit, compedes inuenit. Ariſt. Pol. 2.

Non ſolùm pulchrius eſt beneficio afficere, quàm affici: verùm etiam iucundius. nulla enim res perinde parit gaudium, vt beneficẽtia. idem de diſput. Philoſo.

• *Non ex pudoris arbitrio, ſed ex iudicij delectu donatio, & largitio facienda eſt. ibi.*

Sæpe inſtanter flagitãtibus damus: non quòd dare velimus, ſed quòd negare non valeamus. ibid.

Viciſsitudo beneficiorum in amicitia neceſſaria. idem de amicit. mult.

Multo regalius eſt addere, quàm auferre. Artax. apud Plut. in Apopth.

Improbi viri dona profectum non habent. Eurip. in Med.

Principum dona ſunt autoramenta ſeruitutis. apud Demoſth, ex arg. lib.

Hoſtium dona non ſunt dona. ibid.

Qui homini nequam dat, non homini dat, ſed humanitati. Ariſt. apud Stob.

Difficile eſt, vt in eos beneficiũ conferre ſemper quis poſsit, in quos velit. Xeno. apud Stob.

Non eſt tutum, oblata temere accipere. Plat. de vot.

Non minus regium, ac humanum eſt, parua libenter, ac promptè accipere, quàm magna tribuere. Anaxer. apud Plut. in Apophth.

EX LATINIS.

Liberalitate nihil eſt naturæ hominum accommodatius, ſed habet multas cautiones: videndum eſt enim primùm, ne obſit benignitas, & eis ipſis, quibus videbitur benignè fieri, & cæteris: Nã qui aliis nocent, vt in alios liberales ſint, non benefici, nec

liberales, ſed pernicioſi iudicādi ſunt. deinde ne maior ſit benignitas, quàm facultas: nam qui benigniores eſſe volunt: quàm res patitur, primò in ſe peccant, quod iniurioſi ſunt in proximos. videre etiam licet pleroſque non tam natura liberales, quàm quadam gloria inducti, vt benefici videantur, facere multa, quæ videntur magis proficiſci ab oſtētatione, quàm à volūtate. Tum illud vnum conſiderandum eſt, vt pro dignitate cuiuſque tribuatur, in quo mores ſpectandi eius, in quem beneficium confertur. Cice.1.Offic.

Liberalitate qui vtuntur, beneuolentiam ſibi conciliant, & quod aptiſſimum eſt ad quietē viuendum charitatem idem.2.de finib.

Ea liberalitas probāda eſt, quæ ſine periculo exiſtimationis eſt. idem.3.in Verrem.

Non ita claudenda eſt res familiaris, vt eam aperire non poſſit benignitas: nec ita reſeranda vt pateat omnibus: ſequuntur enim largitionem rapinæ: cùm enim dando egere cœperint homines, alienis bonis manum inferre coguntur, nec tanta aſſequuntur eorum, quibus dederunt, quanta odia eorum, quibus ademerint. idem.2.Offic.

Quicquid ſine detrimento poſſit commodari, tribuendum eſt vel ignoto, ex quo ſunt illa communia, non prohibere aquam profluentem: pati ab igni capere ignem. Si quis velit conſilium fide deliberanti dare, quæ ſunt iis, qui accipiunt, vtilia, danti non moleſta. Ennius apud Cicer. 1.Offic.

Propenſior liberalitas debet eſſe in calamitoſos, niſi fortè erūt digni calamitate. benefacta enim (vt ait Ennius) malè collocata, malè facta ſunt. Cicer.2.Offic.

Melius apud bonos, quàm apud fortunatos beneficium collocari puto. ibid.

Liberalitatis duo ſunt maximè probabiles fontes: verum iudicium, & honeſta beneuo-

lentia. Max. lib. 4.

Liberalitate vitia teguntur. in Hiſt. Sax.

Quo minores opes ſunt, eo maiorem benefactis gloriam pariunt. Quint. li. 3.

Multo plura ſunt, quæ negant, cum præſtãt inuiti. idem declam. 5.

Omnium beneficiorum iſta natura eſt, vt non ſit neceſſitas, ſed poteſtas. idem decla. 7.

Eſt liberale ſerere beneficium, vt metere poſſis fructum. Cicer. antequam iret in Exil.

Diſtat, adiicias aliquid, an detractum reſtituas, quantum diſtat beneficij initium ab iniuriæ fine. Max. lib. 2.

Multum occupare habere inuidiam poteſt: multa tribuere, gloria carere non poteſt. Max. lib. 4.

Antiquiora beneficia ſubuertis, niſi poſterioribus cumules. Plin. Iun. lib. 3.

Gratiſſimum eſt accipientibus dari ſibi, quod nulli ſit ereptum. idem in Paneg.

Omniũ beneficiorum, quæ merentibus tribuuntur, non ad ipſos magis, quàm ad ſimiles redundat. ibid.

Quædam beneficia odimus. Curt. lib. 6.

Multi beneficia, quæ in amicos contulerunt, leuitate deſtruunt. Colum. lib. 5.

Beneficiũ accipere, libertatem vendere eſt. Pub. Mim.

Beneficium dando accipit, qui digno dedit. idem.

Beneficium ſæpe dare, docere eſt reddere. idem.

Beneficium dignis vbi das, omnes obligas. idem.

Crede mihi, quàm ingentia Poſthume dones,
Autores pereunt garrulitate ſui. Mart. lib. 5.

Qui dicit beneficium ſe dediſſe, petit. Pub. Mim.

Beneficium dare qui neſcit, iniuſtè petit. ibid.

Beneficia plura recipit, qui ſcit reddere. ibid.

Munera (crede mihi) placãt hominéſque, deóſque.
Placatur donis Iupiter ipſe datis. Ouid. 3. de art. amand.

Sæpe Iouem vidi, cum iam ſua mittere vellet

Fulmina, thure dato, ſubſtinuiſſe manum idem 5. Faſt.

Non obligandus, ſed remunerandus, qui prior cœpit. Plin. Iuni. lib. 7.

Quod vi datū eſt, non putes beneficium, ſed prædam. in hiſto. Sax.

Officio fungitur ſuo, qui tantum dat, quantum per fortunam licet. ibid.

Semel dedit, qui rogatus: qui non bis. ibid.

Beneficia non ſunt exprobanda apud memores. Liu. 1. Deca. lib. 9.

Odioſum eſt genus hominū officia exprobrantium: quæ meminiſſe debet is, in quem collata ſunt, non commemorare, qui contulit. Cicer. in Lælio.

Largitio fundum non habet. Cicer. 2. Offic.

EX SACRIS.

Beneficiis ſuperare debemus. Ambr. 1. Offic.

Beneficia pauperibus magis, quàm diuitibus erogāda. ibi.

Beneficia non ſolùm pecuniaria ſunt. ibid.

Donis creſcentibus rationes creſcunt donorum. Greg. in Euang. Homil. 9.

Quod merenti datur, ius eſt, nō beneficium Eraſm. in Epiſt.

Non tantùm aures præbere debemus precantium vocibus, ſed etiam oculos conſiderandis neceſsitatibus. Ambr.

Hilaris dator non ſolùm à Deo diligitur, ſed & qui tribuit in ſimplicitate. Bernar. ſup. Cant. ſermo. 71.

Largitas, liberalitas, & beneficētia, regiæ laudes ſunt. Lact.

Bene diſpenſat propria, qui fideliter adminiſtrat aliena. Gregor.

Modus liberalitatis tenendus eſt, vt quod benefacis, quotidie facere poſsis. Ambr.

Qui liberalitatis modum ſeruat, auarus nulli eſt, largus omnibus: idem.

Non ſolùm liberalitatis eſt, de ſuo iure aliquid relaxare, ſed etiam commoditatis. ibid.

Omnis res, quæ dando non deficit, dum habetur, & non datur, nōdum habetur, quomo-

do habẽda; Auguſtin. de doctrin. Chriſtian.

Liberalitate liberalitas perit Hieronym.

Liberalitas non cumulatione patrimonij, ſed largitatis definitur affectu. idem lib. de Vid.

In ipſa autem liberalitate modus adhibendus eſt, rerum & perſonarum, rerum & vt non omnia vni, ſed ſingulis quædam præſtentur, vt pluribus prodeſſe poßimus: perſonarum, vt primùm iuſtis, deinde peccatoribus. Gregor. in regiſt.

Minus virum modeſtum grauat, qui detrahit, quod adeſt quàm qui tribuit, quod non habet. Eraſm. in Epiſt.

Nõ ſolùm quæritur quantum, ſed de quanto, & quanto animo detur. Amb. ſup. Epi. ad Corinth.

Non illa eſt perfecta liberalitas, ſi iactantiæ cauſa magis, quàm miſericordiæ largiaris. affectus tuus nomen imponit operi tuo. ibid.

Dare Deo, accipere eſt. Nazãz.

Melius nemo erogat, quàm qui ſibi nihil relinquit. Hier.

Dandum eſt, quod nec tibi, nec alteri noceat. Aug. de ſerm. domini.

Semper illi, quod largiatur, non deficit, cui bene velle non deficit. ibid.

Cum aliquid aliquãto tardius dat Deus commendat, nõ negat. Auguſt. de verb. dom. cap. 1.

Beneficium exhiberi debet per pietatem, & bonum verbum per humilitatem. Grego.

Non intelligit beneficia diuina, qui ſe iuuari à Deo tantummodo putat. Lact. lib. 1.

Verus benefici fructus beneuolentia eſt. Bern.

Beneficio dij pulchrè ſumus creati noſtra malitia fœdati. Aug. lib. 2. Medit.

Id piè, iuſtè, humaniter fit, quod ſine ſpe recipiendi feceris. idem lib, 6.

Qui liberalis, benignúſque eſt, officium, non fructum ſequitur. ibid.

Benefacit nemo inuitus, etiamſi bonũ eſt, quod facit. Ambr.

Libenter

Libenter accipiendum eſt beneficium, quod proſit danti. Bern.

Verus beneficus nihil amplius præter affectum requirit. idẽ.

Verus beneficij fructus eſt, beneuolentia. idem.

Beneficentia nulla eſt, vbicunque neceßitas non eſt. Lact. lib.6.

Is maximæ laudis eſt benefacere, quos nemo ſperauit eſſe facturos. ibid.

Officium non probo, quod grauat præſtantem abſque fructu eius, cui præſtatur. Eraſ. in Epiſt.

Experientia didici multò eſſe periculoſius, malis benefacere, quàm bonis malis. ibid.

Autor, magnificus pretium addit ſuo muneri. ibid.

Mirùm quàm tenax ſit memoria offenſæ hominibus: & quàm beneficiorum profunda obliuio. ibidem.

Libertatem arguendi amittit, & peccat, qui ab eo accipit, qui ideo dat, ne corrigatur. Amb. ſup. Epiſtol. ad Corinth.

Munera excæcant oculos iudicis, & vim autoritatis inclinant. ibidem.

Cæleſtis muneris nulla menſura.

Beneficia Dei omnibus horis conſideranda ſunt. Chryſoſt. ſup. Geneſ. hom.9.

Beneficiorũ Dei memoria magiſtra eſt ad vitam. idem.

Beneficiorum Dei memoria, ſufficiens eſt, ad virtutum laborẽ. idẽ ſup. Gene. Hom.27.

Non omnia eidem dij dedere. Eraſm. in Epiſt.

Officiorum aßiduitate hoſtes conciliandi ſunt. Chryſoſtom. ſup. Geneſ. Hom.58.

Benefacere homini, eſt beneficium magnum apud Deum deponere. Chryſoſto. ſup. Geneſ. Homil.27.

Benefacta non ſunt reuelanda: niſi cogat neceßitas, idem de laud. monach.

Beneficia Deus in neſcios collocat plerunque. idem ſup. Geneſ. Homil.46.

Beneficium cum ſimplicitate præſtandum eſt. idem ſup. Epiſt. ad Philip. ſerm.1.

Beneficiis multis Deus etiam inuitos afficit, idem ſup. Epi. ad Coloſ. Homil. 10.

Dona Dei etiam impij habent. Auguſtin.

Dona ſua differt Deus, vt rogetur indulgere. idem 3. de mirab. ſacr. ſcript. cap. 10.

Dona Dei bona non ſunt, niſi Dei eſſe confiteamur. idem ca. 72. expoſ. quarund. dubit.

Dona Dei in nobis reddenda ſunt. idem 10. de Ciuita. Dei. cap. 5.

Donando, nihil perdit Deus. idem lib. 1. Med. cap. 28.

Dona ſua, non merita noſtra, coronat in nobis dominus. idem de Grat. & liber. arbit. cap. 7.

Dona dei quæ aliis collata ſunt noſtra erunt, ſi non inuideamus. idem Homil. 16.

Nemo inuitus benefacit, etiam ſi bonũ eſt quod facit. Aug. lib. 1. conf. cap. 11.

Parſimonia.

Parcus diuitiarum cuſtos infœlix. apud Stob.

Parcus non melior ſacrilego. ib.

Parcus ter miſer. ibid.

Parci parant ſe ceu aliæ vitæ. ibidem.

Sera parſimonia in fundo eſt. non enim tantum minimum in imo, ſed peſſimum remanet. Senec. Epiſt. 1.

Non intelligũt homines, quàm magnum vectigal ſit parſimonia. Cicer. in Parad.

Res familiaris quæri debet ab his rebus, à quibus abeſt turpitudo. conſeruare autem diligentia & parſimonia, eiſdem etiam rebus augeri. Cicer. 2. Offic.

Diuitiæ grandes ſunt homini, viuere parcè. Luc. lib. 5.

Sera parſimonia eſt, tunc ſeruare, cùm deficit. Vege. lib. 2.

Parcitas ſalutis eſt mater. Chryſoſt. in prop. aduent. domini.

Prodigalitas.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

Sumptuoſitas, incontinentiæ pars eſt. apud Stob.

Prodigorũ pecuniæ, ficus ſunt. ibid.

Qui quod habebat, conſumpſit in quæ non oportebat: quæ non poßidet, ſi contingat, non vtetur, in quæ oportet. Demoſth. apud Plut. de Vi. ver.

Prodigi ſunt, qui pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut breuem, aut nullam ſunt relicturi omnino. Cicer. 2. Offic.

Multi patrimonia ſua effuderunt inconſultè largiendo. ibidem.

Paruæ expenſæ ſæpe factæ conſumunt patrimonium. Ariſtot. Polit. 5.

Non ita claudenda eſt res familiaris, vt non eam benignitas poßit aperire, nec ita reſeranda eſt, vt pateat omnibus. ſequuntur enim largitionẽ rapinæ, cùm enim dando egere ceperint homines, alienis bonis manum inferre cogantur. nec tanta ſtudia aſſequuntur eorum quibus dederunt, quanta odia eorum quibus ademerint. Cicer. 2. Offic.

Cupiditas & Auaritia.

EX GRÆCIS.

Cupiditas diuitiarum vadit in infinitum. Ariſtotel. Polit. 1.

Auarorum doctrina eſt: tanti te ipſum putato, quantum habueris. Plut. de Cup. diuit.

Ne cupias, quæ haberi non poſſunt. Demetr. Phaler.

Studium pecuniæ eſt vnum ex deſideriis præter naturam. Ariſtot. Phyſic. 2.

Auarus non ſubſtantiam poſſidet, ſed ab ipſa poßidetur. Bion apud Diogenem, libro 4.

Nec à mortuo ſermonem, nec ab auaro gratiam expectes. Socr. apud Volat.

Tenaces opum ſuarum habent curam, verùm ex eis tãquam ex alienis nihil capiunt vtilitatis. Bion apud Diogen. lib. 4.

Excuſatio auaritiæ eſt, cumulare pro filiis. Apollon. apud Volat.

Cauſa ignauiæ eſt luxi inſeruiens auaritia, ad proditionẽ impellens. Demoſthe.in Philip.declam.3.

Ambitio, & auaritia nullam neceſsitudinis rationem habent. Demoſth.1.Olinth.

Auaritia, vitium eſt animi, quo turpe lucrum ſectamur. Ariſt.de virt. & vit.diuiſ.

Auaritiæ ſpecies ſunt tres, turpis quæſtus, tenacitas, illiberalitas. turpis quæſtus, per quem diteſcere quærunt vndecunque, & lucrum, quàm pudorem pluris faciunt. tenacitas autem, per quã ſumptui parcunt, & impenſæ in re honeſta. illiberalitas autem eſt, per quam expendunt quidem, minutatim tamen, & malè, & plus iacturæ facientes nullo habito temporis delectu. eſt autem auaritiæ plurimi facere pecunias, nec id probrum putare, quod quæſtuoſum ſit, vita mercenaria, & ſeruilis, & ſordida, à munificentia, & liberalitate aliena. Ariſto. de vit.& virt. diuiſ.

Qui ſuis aliena volunt adijcere, hi ſæpius victi ſua ſpe fruſtrantur. Menand.apud Stobæum.

Accipere ſi non eſſet, nullus eſſet malus. ibid.

Irrationabilem auaritiam citius conſument abiectæ res partæ, quàm creſcentes quotidie immenſæ opes. Euſeb.apud Stob.

Auaritia omnis improbitatis eſt metropolis. Democr.ibid.

Auarus nemo bonus, nec rex, nec liber eſſe poteſt. Herod.ibi.

Auari hydropicis comparandi Diog.ibid.

Suapte natura vix frænari poteſt cupiditas, quod ſi diuitiarum quoque ſuppeditationem aſſumpſerit, planè fit infrænis.ibid.

Studium pecuniæ eſt vnum ex deſideriis præter naturam. Ariſt.Phyſic.2.

EX LATINIS.

Potius à fortuna impetrem, vt det, quàm à me ne petam. Senec.Epiſt.15.

Viri boni auiditas tuta eſt. idē Epiſt.23.

Contemnere omnia, aliquis poteſt: omnia habere nemo poteſt. idem Epiſt.63.

Nulli poteſt ſecura contingere vita, qui de re producenda nimis cogitat. Senec.de Paupert.

Temporis tantum honeſta auaritia eſt. idem de Breuit.vit.

Omnia tanquam mortales timemus: omnia tanquam immortales concupiſcimus. ibid.

Tam deeſt auaro, quod habet, quàm quòd nō habet. Quint. lib.8.

Caput eſt in omni procuratione negotij, vt auaritiæ tollatur vel minima ſuſpicio. Cicer.2. Offic.

Cupiditates ſunt inſatiabiles, quæ non modò ſingulos homines, ſed vniuerſas familias euertunt: totam etiam labefactant Rempubl. ex cupiditatibus odia, diſsidia, diſſenſiones, bella naſcuntur. nec hæc ſeſe ſolùm foris iactant, nec tantum in alios cæco impetu incurrunt: ſed intus etiam animis incluſæ inter ſe diſsident, atque diſcordant. Cicer.2.de Finib.

Cupiditatis moderator pudor eſt. ibidem.

Ea deſideramus maximè, quibus abundamus. Cicer. Parad.1.

Duæ res, quæ maximè impellunt ad maleficium, luxuries, & auaritia ſunt. idē.2. Ad Her.

Corrupti ſunt, deprauatíque mores admiratione diuitiarum. idem 2.Offic.

Nemo tam firmum habet præſidium, quod auaritia non infregerit, debilitaueritq́. idem de nat.deor.

Auaritia eſt opinio vehemens de pecunia. idem 4.Tuſc.

Illi morbo, qui permanet in venis, & inhæret in viſceribus, nec inueteratus euelli poteſt, nomen eſt auaritia. ibid.

In quibuſdam nec pecuniæ modus eſt, nec cupiditatis, quas nulla præda vnquam improbè parta minuit, ſed auget

potius , atque inflammat. idem 2.de finib.

Auaritia ſenilis vituperanda eſt maximè:poteſt enim quicquam eſſe abſurdius , quàm quo minus vita reſtat,eo plus viatici quærere.Cato maior.

Alienarum rerum hominibus cupiditas , ſuarum ſatietas. Plin.Seni.lib.20.

Ii penates,ea ciuitas,id regnum æterno in gradu facilè ſteterit , vbi minimum virium Veneris , pecuniæq́ cupido ſibi vendicauerit. Max.libr. tertio.

Auaritia latentium indagatrix lucrorũ , manifeſtæ prædæ auidiſsima vorago,nec habendi fructu fœlix , & cupiditate quærendi miſerrima. Max.lib.9.

Auaritia animum & corpus effœminat. Salluſt.in coniur. Catil.

Ira aque cupiditas , conſultores peſsimi. idem in Bello Iugurt.

Pecuniæ ſtudium paci communi officit. Salluſt. de Rep. ord.

Ea inuaſit homines , habendi cupiditas, vt poſsideri magis, quàm poſsidere videantur. Pli.Iun.lib.9.

Quid non mortalia pectora cogis,auri ſacra fames? Virg.3. Æneid.

Rape, congere,poſside,relinquendum eſt.Martial.li.8.

Fortuna nimis multis dat , ſatis nulli.idem lib.2.

Auarus ipſe miſeriæ cauſa eſt ſuæ.Pub. Mim.

Auarus,niſi cùm moritur, nihil rectè facit.idem.

Auaro quid mali optes,niſi vt viuat diu.idem.

In nullum auarus bonus , in ſe peſsimus.idem.

Inopiæ parua deſunt , auaritiæ multa.idem.

Effugere cupiditatem , regnum eſt vincere. idem.

Auaritia & luxuria omnia imperia euertit. Liu. Dec.4. lib.4.

Animus humanus inſatiabilis eo , quòd fortuna ſpondet. idem Dec.1.lib.3.

Diuitiarum cupido ibi, vbi & vſus.Iuſt.lib.1.

EX SACRIS.

Minus voluptatibus ſtimulatur, qui non eſt vbi frequentia voluptatum: & minus auaritiæ moleſtias patitur, qui diuitias non videt. Aug. de Sing. cler.

Cupiditas, & auaritia in tantum vnum malum ſunt, vt nec auaritia ſine cupiditate, nec cupiditas ſine auaritia poßit inueniri. idē ad quend. comit.

Non eſt in carendo difficultas, niſi cùm fuerit in poßidendo cupiditas. idem in libro Confeſ.

Inſanabilis auaritia eſt. in hiſto. Sax.

Vbi ſtudium rationis eſt, cupiditas rationi ſeruit. ibid.

Liberalitate vitia tegūtur, nudantur auaritia. ibid.

Tanto magis adhæret Deo quilibet, quanto minus diligit proprium. idem in Epiſt.

Non ſolùm auarus eſt, qui rapit aliena, ſed ille auarus eſt, qui cupidè ſeruat ſua. idem in quo. ſerm.

Auarus antequàm lucretur, ſeipſum perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. ibid.

Auaritia non vitium auari, ſed animæ peruerſæ amantis aurum derelicta iuſtitia, quæ debuit anteponi auro. idem 12. de ciuit. dei.

Cor habet in ventre guloſus, laſciuus in libidine, cupidus in lucro. idem.

Auari deus, numus eſt. Anſel. ſup. epiſt. ad Epheſ.

Tantum eſt malum non ſe continere intra proprios penates, maioribus inhiando, vt propria ſæpe pereant. Chryſo.

Impoßibilia petit, qui cupiditatis terminos inuenire conatur. idem.

Vnuſquiſque quod cupit, & veneratur, hoc illi Deus eſt. Hier.

Peccatum auaritiæ mentem, quam infecerit, ita grauem reddit, vt ad appetenda ſublimia attolli non poßit. Greg. 14. mor.

Mens auari, quæ prius ex abūdantia requiem quæſierat, poſtea ad cuſtodiam grauius

laborat. idem.

Auarus ſi potentiorem videt, timet raptorem, ſi inferiorem, ſuſpicatur furem. idem.

Longa noſtra deſideria increpat vita breuis, incaſſum multa portantur, cùm iuxta eſt, quò pergitur. idem.

Cui cupiditas dominari dicitur, ſubiectus malis omnibus demonſtratur. idem 5. Meta.

Non eſt morbus cupere, ſed cupidum eſſe. Lact. lib. 6.

Tanta infœlix auarus timet, quanta pati timet. Greg.

Multis nomen pauperum, auaritiæ occaſio eſt. Hier.

Multos facit auaritia inter diuitias indigere: iudiciũ enim Dei eſt, vt in eo, quo quis delinquit, puniatur, vt ſemper indigeat, qui ſemper indigentiam timet. Petrus Rauen. in quo. Serm.

Bonorum autori aliter inhærere non poſſumus, niſi cupiditatem à nobis, quæ omnium malorũ radix, abſcindamus. Greg. in homil.

Tria maximè ſolent homines affectare, opes, voluptates, & honores. de opibus praua: de voluptatib. turpia: de honoribus vana procedunt: nam opes generant cupiditatem & auaritiam: voluptates pariũt gulam, & luxuriam: honores nutriunt ſuperbiam, & iactantiam. Innoc. de vilit. cond. hum.

Mulierum genus auariſſimum præſumitur. apud Iuriſp.

Cupiditas ad ea comparanda nobis data eſt, quæ ſunt ad vitam neceſſaria. Lact. lib. 6.

Auari ſemper pauperes. Auguſt. 7. de Ciu. Dei.

Cupiditas, malæ patientiæ fons eſt. idem de Patien.

Concupiſcimus & quæ habemus, & quæ non habemus. idem in Pſal. 118.

Auaritia, inſatiabilis ebrietas. Chryſo. ſup. Gen. hom. 22.

Auaritia in terra, & mari vagatur. idem ſup. Matth. hom. 9.

Auaritia, canis rabidus eſt. idem ſup. Mat. hom. 53.

Auaritia crudeles efficit eos, qui ei ſeruiunt. idẽ ſup. Mat. Homil. 84.

*Auaritia,omnis iniuſtitiæ fomes eſt.idem ſup.act.Apoſt. Homil.*26.

*Auaritia turpis morbus eſt. Chryſoſt.hom.*15. *ſup. Epiſt. ad Cor.*

*Auaritia, dominus moroſus eſt.idem Homil.*8.

*Auaritia, tyrannus crudelis eſt.idem ſup.Epiſt. ad Corin. Homil.*20.

Auari animus, ſepulchrum eſt. idem ſup.Matth. Homi. 24.

*Auarus communis omnium hoſtis eſt.Chryſ.ſup. Matth. Hom.*82.

Auarus vbique inutilis. ibidem.

*Auarus propriam ſalutem negligit.idem ſup. Matth. Homil.*84.

Auarus libentius carnem ſuã tradit, quàm aurum. idem ſup.epiſt. ad Corint. Homil. 14.

Auarus ne ſuis quidem rebus fruitur.ibid.

*Auaris id accidit, quod mãna colligentibus.idem ſup. epiſt. ad Corint.Hom.*40.

*Auari perpetuò diſſident. idẽ ſup.Epiſt.ad Eph.ſer.*10.

Auarus in tenebris viuit. idem ſup. Epiſt. ad Eph. ſer. 20.

*Auarus,fur eſt, & latro.idẽ ſup.Epiſt.ad Theſſ.Hom.*11.

*Auari meretricibus ſunt peiores.idem ſup. Epiſt. ad Hebr. Homil.*15.

Auari rectas cogitationes non admittunt.ibid.

*Auarus corpus ſuum diabolo proſtituit.idem ſup.epiſt. ad Heb.Hom.*15.

Auarus multa cupiditate ebrius eſt.ibid.

Auarus idololatra eſt.ibid.

Auarus non eſt diues.idẽ ſup. Epiſt.ad Heb.

*Auaritia,arx malorũ omniũ. idem ſup. Mat.Hom.*65.

*Auari omnem ordinẽ turbant. idem ſup. Epiſto. ad Corint. Hom.*37.

*Cupiditas miris modis animũ torquet. idem ſup. Epiſt. ad Cor.Hom.*14.

*Cupiditas,& alacritas,contraria ſunt. idem ſup. Epiſt. ad Cor.Hom.*19.

Veritas,& affirmatio.

EX GRÆCIS.

PRopter veritatem debent ſibi philoſophi contradicere. Ariſt. Top.1.

Duo ſunt opera ſapiētis, vnum eſt non mētiri de quibus nouit: aliud, mentientē poſſe manifeſtare. idem Elench.1.

Ex falſis ſequitur verum: ex veris nil, niſi verum. idem Prior.2.

Illud, quod eſt cauſa, vt alia ſint vera, eſt veriſſimū. idem Metap.2.

Non oportet tātum verum dicere, ſed cauſam falſi aſſignare. idem Eth.7.

Solutio dubitationis, eſt inuentio veritatis. ibid.

Non eſt conueniens veritatem faſſum eſſe, ſed fateri. idem, Num ſeni ſit gerend. reſp.

Simplex veritatis oratio eſt, nec variarū opus habet interpretationum, iniquus autem ſermo ægrotās in ſeipſum medicaminum opus habet ſapientium. Eurip. in Phœniſſ.

Lingua errans interdum vera dicit.

Veritatem inquirens, nō omnibus modis victoriam quæres, inuenta autem veritate, eris inuictus. Epictet. apud Stob.

Veritas principia magnæ virtutis promouet. Pindarus apud Stob.

Venit veritas interdū in lucem non quæſita. Menand, ibid.

Suauiſſima narrationum veritas eſt. apud eund.

Mendaciū illiberale eſt, veritas generoſa. Apollonius ibid.

Mendacium veritatis opus aliquando eſt. Hom. ibid.

Tunc rem Deo ſimilem faciunt homines, cùm veritatem exercent. Pythag. apud Stob.

Tanto à veritate diſtat mendacium, quantum auris ab oculo. Thal. apud Stob.

Magis dicimus illum ſcire rem, qui ſcit eam affirmatiuè, quàm qui ſcit eam negatiuè. Ariſt. Metaph.3.

Cauenda eſt oratori præſertim in rebus dubiis affirmatio, quæ contentiorem facit auditorē. Demoſth. in 1. Olynth.

EX LATINIS.

Patet omnibus veritas, nondum eſt occupata, qui ante nos fuerunt nō domini, ſed duces ſunt, multum ex illa etiam futuris relictum eſt. Senec. Epiſtol. 33.

Veritas in omnem partem ſui eadem eſt, tenue eſt mendacium, perlucet, ſi diligēter inſpexeris. idem Epiſt. 80.

Poteſt nocenti contingere, vt lateat, latenti fides non poteſt. Senec. Epiſt. 98.

Supereſt, vt oſtendamus verum dixiſſe de futuris, quem de præteritis non poſſumus probare mentitum. Quintil. Declam. 4.

Tantam ſemper potentiam veritas habuit, vt nullis machinis, aut cuiuſquam hominis ingenio, aut arte ſubuerti potuerit, & licet in cauſa nullum patronum, aut defenſorem obtineat, tamen per ſeipſa defenditur. Cicer. in Vatin.

Multorum improbitate depreſſa veritas emergit, & innocentiæ defenſio intercluſa reſpirat. idem pro Cluent.

Eſt interdum ita perſpicua veritas, vt eam infirmare nulla res poſſit, interdum tamen eſt adhibēda vis veritati, vt eruatur, idem pro Cluen.

Hominis eſt propriè veri inquiſitio, atque inueſtigatio. idem 1. Offic.

Veritas odium parit. idē in Lel.

Pueritia, ſomnus, imprudentia, violentia, inania, eius generis ſunt, à quibus ſæpiſſimè veritas auditur. Cicer. in Topic.

Veritas in præſentia, quibus reſiſtit, offendit. Plin. Iun. lib. 3.

Hiſtoria non debet egredi veritatem, & honeſtè factis veritas ſufficit. idem lib. 7.

Non boue mactato cæleſtia numina gaudent.
Sed quæ præſtanda eſt, & ſine teſte fide. Ouid. Epiſt. 19.

Fidem qui perdidit, perdere vltrà nihil poteſt. Pub. Mim.

Ego verum amo, verum nolo mihi dicere, mendacem odi. Plaut. in Moſt.

Reddite depoſitum, pietas ſua fœdera ſeruet,
Fraus abſit, vacuas cædis habete manus. Ouid. 3. de arte amand.

Nec rumpite fœdera pacis, Nec regnis præferte fidem. Sil. libr.2.

Famæ, ac fidei damna maiora ſunt omni æſtimatione. Liuius Decad.1.lib.3.

Fide abrogata omnis humana ſocietas tollitur. idem lib.6.

Affirmationem ſumit ex homine, quicquid non habet ex veritate. Quint. Declam.17.

Temerè affirmare de altero, eſt periculoſum propter occultas hominum voluntates, & multiplices naturas. Cice. ad Brut.

Miſer, qui ſe teſtem contemnit. Senec. Epiſt.43.

Non ex leuitate teſtium aut ſimultate cauſa honeſtorum hominum prouidenda eſt. Cicer. pro Silla.

EX SACRIS.

Natura veritatis magiſtra. Amb. in Hexam. lib.6.

Fidele eſt teſtimoniũ, quod cauſas nõ habet mẽtiendi. Hier.

Teſtimonium vendi non debet. Aug. Epiſt.54.

Solus deus veritatis doctor. Auguſt. lib.6. conf. ca.6.

Veritas cùm inquiritur, arrogantia deponatur. idem.

Veritas tutius auditur, quàm prædicatur. idem de doct. Chriſt.

Veritati non præiudicat antiquitas. idem.

Lex omnium artium, ipſa veritas. idem.

Si de veritate ſumitur ſcandalum, vtilius permittitur naſci ſcandalum, quàm veritas relinquatur. idẽ de lib. arbitr.

Nullus reprehenſor formidandus eſt amatori veritatis, etenim aut inimicus reprehenſurus eſt, aut amicus: ſi inimicus inſultat, ferendus eſt: amicus autem ſi errat, docendus: ſi docet, audiendus. idem. 2. de Trinit.

Veritas, & dulcis, & amara eſt. Aug. Epiſt.211.

Veritas propter ſe, non propter

annunciantem diligenda eſt. idem ſup. Epiſt. ad Gal.

Veritate vinci, bonum eſt. idem

Veritatem etſi ſplendor orationis ornet, non tamen facit. idem 2. conf.

Veritatis contemplatio iucundiſſima eſt. idem de quant. anim.

Qui veritatem occultat, & qui mendacium prodit, vterque reus eſt: ille quia prodeſſe non vult: iſte, quia nocere deſiderat. idem de agon. Chriſt.

Non eſt idem nolle, ſequi veritatem, & perſequi. Bern.

Veritas magis elucet impugnata. idem ſerm. 99. de temp.

Turpe eſt falſitate aliqua poſſe ſeduci: veritate autẽ non poſſe reduci. Bern. in Epiſt.

Veritas nihil erubeſcit, niſi abſcondi. Tertul.

Verum dicere, periculo caret. Nazanz.

Tantus in te ſit veritatis amor, vt quicquid dixeris, iuratum putes. Hier. ad Celan.

Non meretur audire veritatem qui fraudulenter interrogat. idem ſuper Ezech.

Si propter timorem mortis tacere veritatem, impietas eſt: quomodo non eſt maior impietas, propter miſerum ventrem, & honoris vanã ſpem tacere veritatem? idem.

Cõtra veritatem cognitam dimicare idololatriam ſuperat. Auguſt. Epiſt. 48.

Veritas humilibus tantum oſtenditur. idem in quæſt. ex vtroque teſt.

Veritas ex fide magis, quàm ex ratione percipitur. idem Epiſt. 222.

Veritatis inquiſitio peccatis impeditur. idem de verb. religi. cap. 36.

Nullus ſuauior animæ cibus, quàm cognitio veritatis. Lact. lib. 1.

Difficilis eſt ignorantibus veritas, & facilis ſcientibus. idem lib. 2.

Magis credunt homines ornatæ veritati. ibid.

Veritas ideo ſemper inuiſa eſt, quòd is qui peccat, vult habere liberum peccandi locum, nec aliter ſe putat à voluptate malefactorum ſecurius frui

frui poſſe, quàm ſi nemo ſit, cui delicta non placeant. idem lib. 5.

Rara inter mortales fides, animique hominum mutabiles. Eraſm. in Epiſt.

Veritas laborare ſolet, vinci non ſolet. ibid.

Mihi adeò inuiſa diſcordia eſt, vt veritas etiam diſpliceat ſeditioſa. ibid.

Veritas perpetua eſt. Aug. in Solil.

Veritati vt nunquam fas eſt aduerſari, ita celare expedit in loco. ibid.

Veritas duas habet comites, ſapientiam, & conſtantiam. ibidem.

O quanti veritatem quærunt, non in veritate, ſed in vanitate, & quod miſerrimum eſt, in verbis vitæ lucra mortis negotiantur. Richard. in quod. ſermo.

Certus non debet amplius certificari. apud Iuriſp.

Certitudo dum modò habeatur non curetur de modo. ibid.

Veritatis amor, fidus amor eſt, & cuſtos animæ. Bern. ſup. Cant. ſerm. 83.

Veritatis onus leue eſt. idem in Epiſt.

Veritas vbique mater eſt ſanctitatis. Chryſ. ſup. Pſal. 118.

Veritas ſole ſplendidior. idem ſermon.

Nemo poteſt veraciter amicus eſſe hominis, niſi fuerit prius ipſius veritatis. Augu. Epiſtol. 52.

Mendacium.

EX GRÆCIS.

DOcentes alios, mentiri nõ debent. Ariſt.

Mentiri, ſeruile eſt vitium, & cunctis mortalibus inſectandum. Plut. de educ lib.

Mendax hoc lucratur, vt cùm vera dixerit, ei non credatur. Ariſt. apud Diog. lib. 5.

Mendax ab hoſte non differt. Homer. Odyſſ. 9.

Mentiens nemo cælat alios mul to tempore.

Sæpe delinquẽtibus promptiſſimum eſt mẽtiri. Theophraſt. apud Stob.

Mendacium de ſeipſo duplex eſt.ibid.

Mendacium infœlix eſt. ibid.

Mendaciũ non veteraſcit. ibid.

Mendaces caſtigandi à pueris. ibidem.

Mendacium, veritatis opus aliquando eſt.Homer.ibid.

Tantum diſtat mendacium à veritate, quantum auris ab oculo.Pythag.ibid.

EX LATINIS.

*TEnue eſt mendacium, perlucet, ſi diligenter inſpexeris. Senec.Epiſt.*80.

*Mendacium dicere aliquando ſapienti conceſſum eſt. Quint. lib.*2.

Aliquando exigit communis vtilitas, vt etiam falſa defendantur.ibid.

*Magis odimus mendaciũ, quod ſimile vero eſt.idem decla.*11.

*Mendacio paratur autoritas. idem declam.*18.

*In virum bonum non cadit mẽtiri emolumenti ſui cauſa. Cicer.*3.*Offic.*

Ementiuntur ſæpe homines, in eos, quos oderunt.Cicer. pro Rab.

*Amor grauis falſæ rei lapſum fidei parit ingẽtem. Plin.Sen. lib.*22.

Mendacem memorem eſſe oportet.

*Vna pro veris ſæpe valent maximè in bello. Liui.Decad.*4. *lib.*4.

*Quidam cùm nullum crimen obijcere poſſunt, de mendacij magnitudine veritatem captant.Quint.declam.*11.

EX SACRIS.

QVi veritatem occultat, & qui mendaciũ profert, vterque reus eſt: ille quia prodeſſe non vult: iſte, quia nocere deſiderat. Anſelm. ſup. Epiſtol. ad Corinth.

Mendax non eſt, qui falſum dicit, putans ſe dicere verum. ibidem.

Nonnunquam peius eſt, mendacium meditari, quàm loqui. nam loqui plerunque præcipitationis eſt, meditari

verò ſtudioſæ prauitatis. Greg.8.mor.

Falſa ſunt, quæ falſis congruũt. Lact.lib.3.

Qui multa mentiuntur, non poſſunt memores eſſe. Eraſ. in Epiſt.

Mendacia non diu fallunt. Cypr.Epiſt. 1.

Cùm humilitatis cauſa mentiris, ſi non eras peccator, ante quam mẽtitus eras, mentiendo efficis, quod vitaueras. idẽ

Quicquid figuratè dicitur, aut fit, non eſt mẽdacium. Aug. ſup.Epiſt.ad Galat.

Multum intereſt, quo animo, & de quibus rebus quiſque mentiatur. idem in Ench.

Mendacium bonis inſidiatur. Cypr.lib.4.Epiſt.

Mendacium ſermonibus, ſicut ædificium lapidibus fabricatur. Greg.lib.11.moral.

Omne mendaciũ iniquitas eſt, & econtrà. idem.17.mor.

Mentiri non licet, nec pro Dei laude. Aug.Epiſt.8.

Mentientis proprium eſt, aliud in lingua, aliud in pectore habere. idem in Enchir.

Falli minus malum eſt, quàm mẽtiri. idem de doct.Chriſt

Mendacium improprium eſt hominis. ibid.lib.1.

Omne mendacium peccatũ eſt. idem in Enchir.

Mẽdacia veritate vincẽda. idẽ.

Nullum mendacium laudandum. idem in Pſalm.

Mentienti non eſt habenda fides. idem cont.mend.

Mentiri, eſt animam occidere. idem cont. lit.Petil.

Mentiri nullo modo licet, verũ occultare aliquando. idem in Pſal.5.

Mẽdacium dubiè proferens non mentitur, ſed qui veritatem, quam neſcit, affirmat. Bern. ſup.Cant.ſerm.18.

Mutuũ ſumere, mendacij principium. Baſil.in Hexam.

Calumniæ Deus non eſt capax. Chryſoſt.ſup.Epiſt.ad Roma. ſerm.4.

Calumniam inter virum, & vxorem ſtruere, fideles caueant. idem ſup. Epiſt. ad Epheſ.ſerm.20.

Calumniari non poteſt, qui non inuidet. idẽ ſup.actus Apoſt. Homil.

homil.40.

Decipi, mulierum eſt. idem ſup. Epiſtol. ad Corinthios. Homil.23.

Mendacia ſibi ipſa mentiuntur. idem ſup. Matth. Homil.39.

Mentiri furantem, neceſſarium eſt. idem ad popul. Antioch. Homil.35.

Fiducia,& Fidelitas.

EX GRÆCIS.

Q*Vod non credit quis, non mouet eum ad timendum, vel ſperandum. Ariſt. de poët.2.*

Eximia res eſt lingua, cui fides adfuerit. Eurip. in Taur.

Qui promerentem laudat, ei rurſus fides habetur vituperanti. Plut. de vtilit. capiend. de inim.

Oportet inimicis nec de credibilibus fidem habere: amicis autem etiam incredibilia narrantibus credere. Bias apud Plut. in coniu.7. ſapient.

Non minus eorum, qui dicunt, quàm de quibus dicitur, mores ſpectandi ſunt. Ageſ. apud Plut. in Apopht.

Vnuſquiſque ſtudioſè curat, vt ex vitæ meritis ſibi fides habeatur. idem.

Crudelitas,& Fidelitas.

EX LATINIS.

V*Trũque in vitium eſt, & omnibus credere, & nulli. Senec. Epiſt.3.*

Homines ſemper amplius oculis, quàm auribus credunt. idem Epiſt.6.

Sunt plurima vera, ſed parum credibilia. Quint. lib.4.

Habenda fides eſt vel in hoc, vt qui crediderit, ſperet. idem lib.11.

Facinus eſt facilè, vel morti credere. idem declam.8.

Fide carẽt plurima, priuſquam facta, aut viſa ſunt. Plin. Sen. lib.6.

Fidem habere dubiis res ardua. idem in præf.

Libenter homines id, quod vo-

lunt,credunt. Cæſar, de bell. Gall.

Nec prudentes ſuſpicari oportet, ſibi parum credi, nec improbis ſcire ſeſe timeri. idem de bell.ciuil.lib.2.

Iucundum ſpectaculum, fidus in aduerſis vir. Eurip.in Oreſt.

Quæ quiſque facile factu putat, æquo animo accipit. Gel. lib.4.

Miſeris parua eſt fides. Salluſt. in coniur.Catil.

Melius omnibus, quàm ſingulis creditur. Plin.Iun.in Paneg.

Aduerſis rebus rarior eſt fides.Veg.lib.3.

Fides maximum vinculum bonis amicis.Liuius 3.dec. li.4.

Habita fides fidem obligat.idē.

Niſi fide ſtet reſp. opibus non ſtabit.idem dec.3.lib.3.

Nemo ferè credit ei, niſi quem fidelem putat.ideò perditiſſimi eſt hominis,& amicitiam diſſoluere,& fallere eum,qui læſus non eſſet, niſi crediſſet.Cicer.pro Roſcio.

Laudanda fiducia, quæ æſtimationem ſui certo pondere examinat. Max.lib.3.

Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides.Ouid.Epiſt.16.

Scilicet vt fuluum ſpectatur in ignibus aurum:
Tempore ſic dura eſt inſpicienda fides.idem 1. de Triſt.

EX SACRIS

NEmo facere metuit, quod ſe bene didiciſſe confidit.Veget.lib.1.

Non cuique ſpiritui credendum eſt.Cypr.lib. 4.epiſt.

Nihil eſt,quod in vita fieri poſſit, niſi credulitas antè præceſſerit.idem in Symb.

Credendum eſt melioribus nobis, de nobis, & non nobis. Greg.in 1.Reg.

Hominibus ignotis non eſt paſſim credendū. Greg.in regiſt.

Non eſt facile, de prouecta ætate credendum, quam & vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. Hier.ad Ruſt.

Fides etiam perfidis præſtanda. Amb.lib.2.de Offic.

Crudelitatis facilitas peſſima. Bern.de conſid.

Fiduciam nullam nobis afferre debet lætitia huius ſeculi. Bern.in ram.pal.Serm.49.

Non eſt facile credendum illud, quod facilè fieri non poteſt. apud iuriſconſ.

Confidentia magnam habet remunerationem. Chryſoſt.ſup. Epiſt.ad Heb.Homil.21.

Qui præ ſe fert odium, protinus ſibi fidem abrogat, etiam in cauſa iuſtiſſima. Eraſmus in Epiſt.

Hominibus ignotis non eſt paſſim credendum. Greg. in regiſt.

Cura quid expediat, prima eſt, quam quid ſit honeſtum:
Et cum fortuna ſtátque, cadítque fides. Ouid. 2. de Pont.

Manus tollitur in ſignum fidei commiſſæ. Liuius.1. dec. lib.4.

Multa nobis vſu veniunt, quæ relata ignaro fidem perdunt. Apulei.

Opulentos homines, & ætatis ſpacio probatos dignos, quibus credatur, putamus, non rectè fortaſſe, vulgi opinio vix mutari poteſt. Cicer.

Si quis ob emolumentum cupidius aliquid dicere videtur, de his credere contemnit. Cicer.pro Font.

Vbi quis ſemel peierarit, ei credere poſtea, etiamſi per plures deos iuret, non conuenit. idem pro Rabir.

Proditio.

EX GRÆCIS.

INſanire mihi videtur, qui ſibi firmã, conſtantem verámque amicitiam cum eo fore perſuaſum habebit, qui fraternam prodiderit. Plat. de fratr.

Alieni fidem habere non debent, qui ſuorum proditor fuerit. apud Plut. in Apophth.

Proditionem amo, ſed proditorem non laudo. ibid.

Inſidiator pro hoſte habendus. Demoſthen. in Philipp. Declamat.3.

Cauere inſidias magis neceſſarium eſt, quàm inſidiatores vlciſci.idem.exord.62.

Fœdera iniuſtè frangere, impiũ eſt, ſed hoſtes fallere, non iuſtum eſt modo, & honeſtum, verum iucũdum quoque, & lucroſum. apud Pluthar. in apophth.

Proditturi amãtur, non qui prodiderunt.apud.Stob.

Proditor non ſit, homo frugi. ibidem.

EX LATINIS.

Vigilandũ eſt ſemper. multæ inſidiæ ſunt. Cicer. pro Planco.

Proditio celeri pœna vindicanda eſt.Max.lib.9.

Falluntur, qui proditionis præmium ſpectant. Curt. lib.5.

Nullis meritis perfidia mitigari poteſt.idem lib.7.

Satius eſt, inſidias ſubire ſemel, quàm cauere ſemper. Suet. Tranq.de Iulio Cæſ.

Maior dimicatio eſt cum perfidia, & proditione ſociorum, quàm cum hoſtibus. Liuius lib.1.dec.1.

Semel proditori nulla danda eſt fides.idem lib.4.dec.3.

Nihil aliud ſupereſt locorum fraude deceptis, quàm honeſtæ mortis ſolatium ex hoſtium cæde.Curt.lib.7.

Indici coniurationis præmia cõſtituta. Salluſt. in Coniur. Catil.

Non eſt magis vituperandus proditor patriæ, quàm communis vtilitatis, aut ſalutis deſertor propter ſuam vtilitatem ac ſalutem. Cicer. 3. de finib.

EX SACRIS.

Nullus perfidis tutus locus eſt.Ambr.

Proditorem non amat princeps, etiamſi dignum fraude putat, qui proditus eſt. Eraſmus in Epiſt.

Vbi nullæ ſunt inſidiæ, virtus vera vincit.ibid.

Frequentius conuentionũ quæque ſimulatio, quàm arma nocuerunt.Veg.lib.2.

Amicitia.

EX GRÆCIS.

PRæſtat ridiculus amicus, quàm grauis inimicus. Plutar. de pulch.

Niſi vterque amat, neuter amicus. idem de amic.

Amici ductu Dei fiunt ibid.

Amicitia melior eſt diuitiis, & nullus honorat diuitias propter ſe, ſed propter aliud: amicitiam autem ſic. Ariſtotel. Topic. 8.

Domini ad ſeruum non eſt amicitia ſecundum quod ſeruus, ſed ſecundum quod homo: quia vt ſeruus eſt ei diſsimilis: vt homo autem eſt ei ſimilis. Ariſt. Eth. 8.

In quibus nihil eſt commune, nec etiam amicitia, nec iuſtitia. ibidem

Nullus eligeret viuere ſine amicis, habẽs omnia bona. ibid.

Proprium, & maius amicorum eſt conuiuere. ibidem

Amicus ſe debet habere ad amicum tanquam ad ſeipſum. quia amicus eſt alter, ipſe. idem. Eth. 4.

Beneuolentia non eſt amicitia, ſed principium amicitiæ. vnde ex beneuolentia cauſatur amicitia. ibidem

Prauus nihil amicum habet, nec ad ſeipſum, nec ad alium. Ariſt. ibid.

Nullus tantum contriſtatur, & læditur propter malum illatum ab inimicis, quantum triſtatur malo illato ab amicis. idem de Poët. 2.

Non poſſumus aliquo vti amico, & adultore. Plut. de præcep. connub.

Amicus homo eſt animal facilè natura deprauabilis. Plat. apud Plutharch. de tranquil. anim.

Filius ſicut in ſubſtantia derelicta, ita in paterna amicitia ſuccedere debet. Socrat. apud eund. de vitand. vſur.

Graue eſt tunc ſentire, qui non ſunt amici, cùm amicis opus eſt. idem de amic. & adult.

Vt nummum, ſic amicum oportet habere nempe probatum, antequàm eo ſit opus. ibid.

Non afflicto tantum dulce eſt vultum intueri viri beneuolentis, verùm in vtraque fortuna præſto eſt amicitia, non minùs voluptatem, & gratiam addens bonis, quàm malis moleſtiam adimens, & deſperationem. Plut. ibidem.

Morum, & ſtudiorum ſimilitudo cõciliatrix amicitiæ eſt. ibidem.

Libertas loquendi propria amicitiæ. ibid.

Qui verus eſt amicus, is nec imitatur omnia, nec facilè laudat omnia, ſed optima tãtùm. ibid.

Officium, quod proficiſcitur ab amico, ceu viuum quoddam animal, vires maximè proprias in intimis habet. nihil autem accedit oſtentationis. quin ſæpenumero fit, vt quẽadmodum fidus medicus ægroto neſciente ſanat, ſic amicus proſit, vel congrediens, vel diſcedens, negotium illius amico ægrotante curans. ibidem.

Ad ſalutem opus eſt vel bonis amicis, vel acribus inimicis. Diogen. apud Plut. de amici. & adul.

Amicis vſque ad aras vtendum eſt. idem de vit. verec.

Præclarum æſtima virum, cui contingit vel amici vmbra. Menand. apud Plut. de amic. adulat.

Inconſtantia faſtidit amicos. ibidem.

Amicitiæ ſanctum nomen eſt. ibidem.

Primùm ad diligendos amicos iudicio eſt opus. deinde voluptate in conuerſando ſimul, poſtremò vt ſui ſint ſi illorum indigeamus, opera. ibidem.

Moleſta eſt in multos diffuſa amicitia. ibid.

Viciſsitudo beneficiorum in amicitia neceſſaria eſt. ibid.

Odia ſoluenda ſunt, non autem amicitiæ. ibid.

Acrior in nocendo eſt malignitas, quàm in iuuando amicorum dilectio. ibid.

Quidam temere amicorum cauſa pereunt.

Amicitia nihil recepit, niſi ſit

ſimile. eadem enim velle, eadem ſentire, ac fateri, eiſque affici, ea demum firma amicitia eſt. ibidem.

Amicus gaudet bonis, & condolet triſtibus amici ſui. Ariſt. Rhet. 2.

Amicorum abſentiũ, & præſentium æquè memores eſſe debemus. Thal. apud Diog. lib. 1.

Diu deliberatos amicos elige, eóſque vno affectu, non vno habeas merito. Bias. ibid.

Amicos ſequere, quos non pudeat elegiſſe. ibid.

Amici vitam, tuam puta gloriam. ibidem.

Amicus vna anima eſt in duobus corporibus habitans. Ariſtot. apud Diog. lib. 5.

Tales erga amicos eſſe debemus, quales illos erga nos eſſe optamus. ibid.

Amici multi, amicus nemo, ibidem.

Amicitia, æquitas eſt reciprocæ beneuolentiæ. ibid.

Amici ſecundis in rebus aduocati adſint: in calamitatibus autem ſua ſponte, atque inuocati. Demoſth. ibid.

Mediocres oportet amicitias eſſe mortalibus, & ad intimã medullam animæ: ſolubiles verò amores eſſe animi. Eurip. in Hyppolit.

Præſtantiores cùm liceat amicos eligere, deteriores ne capias. idem in Heracl.

Deſiderium quoddã amicis eſt, amicorum cognoſcere mala. idem in Helen.

Nullus malus genius amicis ab amicis. idem in Heracl.

Amicitiæ, & inimicitiæ mortalium non ſunt immortales: humana cõſilia regũtur temporibus, mutantur vtilitatibus. ibidem.

Opta periculum non facere ex amicis. Heſiod. apud Stob.

Beneuolentia non eſt amicitia, ſed principium amicitiæ. vnde ex diuturna beneuolentia cauſatur amicitia. Ariſtot. Eth. 9.

EX LATINIS.

OMnia cum amico delibera, ſed de ipſo prius, poſt

amicitiam credendum eſt, ante amicitiam iudicandum. Senec.epiſt.3.

Inter bonos viros, ac Deum amicitia eſt conciliante virtute, amicitiam dico: imò neceſſitudo, & ſimilitudo. ibid.

Conſtet illi licet fides, & beneuolentia, tranquillitati tamen inimicus eſt: comes perturbatus, & omnia gemens: triſtiũ itaque amicitiam veta. de Tranq.anim.

Vbi amici, ibi opes. Quint.lib.5.

Nullas ego facilius perire crediderim, quàm corporis charitates. idem declama. 2.

Haud ſcio, an excepta ſcientia, quicquam ſit homini à diis immortalibus datum amicitia melius. Cicer.in Lælio.

Nihil eſt tam naturæ aptum, tam conueniens ad ſecundas, & aduerſas res, quàm amicitia. ibidem.

Qui amicum intuetur, tãquam exemplar aliquod intuetur ſui: quocirca & abſentes adſunt, & egentes abundant, & imbecilles valent, &, quod dictu difficilius, mortui viuunt. ibidem.

Serpit neſcio quomodo per omnem vitam amicitia, nec vllam ætatis degendæ rationem patitur eſſe expertem ſui: vt vel ij, qui ſe totos tradiderunt voluptati, ſine amicitia vitam eſſe nullam ſentiant, ſi modò velint aliqua ex parte liberaliter viuere. ibid.

Quia non poſſumus per nos omnia agere (alius enim in alia re eſt magis vtilis) idcirco amicitiæ comparantur, vt commune commodum mutuis officiis gubernetur. Cicero pro Roſc.

Ea eſt iucundiſsima amicitia, quàm ſimilitudo morum coniunxit. idem 2. Offic.

Eſt in amicitia neceſſarium, vt alter nihilo ſeſe plus, quàm alterum diligat. quòd ſi tantillum interſit, iam amicitiæ nomen occiderit: cuius eſt ea vis, vt ſimul ac ſibi aliquid, quàm alteri maluerit, nulla ſit. Cic.de leg.1.

Vetus eſt lex iuſtæ, veræq́ amicitiæ, vt idem amici ſemper velint: nec eſt vllum amici-

tiæ certius vinculum, quàm conſenſus, & ſocietas cōſiliorum, & voluntatum. idem pro Plan.

In cōfirmata amicitia, & perfecta fide commemoratio beneficiorum ſuperuacua eſt. idem.

Perditiſsimi eſt hominis, amicitiam diſſoluere, & fallere eum, qui læſus non eſſet, niſi crediſſet. idem pro Roſc.

Qui fortunis alicuius inducti, amicitiam eius ſecuti ſunt, ij ſimul atque fortuna elapſa eſt, deuolāt omnes. cùm enim receſsit res ea, quæ fuit conſuetudinis cauſa, nihil ſupereſt, quare poſsint in amicitia retineri. idem 4. ad Herennium.

Literas ad ſe ab amico miſſas, offenſione aliqua interpoſita, in medium proferre, palàmque recitare, nihil eſt aliud, quàm tollere è vita ſocietatē, tollere amicorum colloquia abſentium. multa enim ſolent loca eſſe in Epiſtolis, quæ prolata ſi ſint, inepta eſſe videantur, & multa, ſeria, quæ tamen nullo modo diuulganda. idem Philip.

Sic in amicitia verſari debemus, tanquam meminerimus eam ad grauiſsimas iniurias poſſe conuerti. Max. lib. 7.

In hoc errore verſatur, vel prudentiſsimus quiſque, quòd plures ſuos, quàm ſunt, arbitratur. Plinius Iunior. libro 3.

Amicus certus in re incerta cernitur. Cic. in Lælio.

Si amicitiam ad vſum referamus noſtrum, non ad illius commodum, quem diligimus, nō erit iſta amicitia, ſed mercatura quædam vtilitatum ſuarum. idem 2. de nat. deorum.

Meipſum oportet ames, non mea, ſi veri amici futuri ſumus. idem 2. de finib.

Amicitia non ſub dubia vtilitatis ratione effici ſolet, ſed ipſa ex ſe oritur, & ſua ſponte naſcitur. ibid.

Eſt honeſtius de amicorum pecunia laborare, quàm de ſua. idem ad Brut.

In omnibus nouis coniunctio-

nibus inntereſt, qualis primus aditus ſit, & qua commendatione quaſi amicitiæ fores aperiantur.

Cùm in amicitia quæ honeſta non ſunt, poſtulantur, religio, & fides præponatur amicitiæ.idem 3.Offic.

Inimicitias, quæ nimis delectāt, & minus probātur, magis decere ſentiunt ſapientes ſenſim deſinere, quàm repentè præcidere: cauendum erit igitur, ne nō ſolùm amicitiæ depoſitæ, ſed inimicitiæ etiā ſuſceptæ videantur. nihil enim eſt turpius, quàm cum eo bellum gerere, qui cum familiariter vixeris.idem 2.Offic.

Vna iſta ſit cautio, atque prouiſio in amicitia, vt ne nimis citò diligere incipiamus, néue indignos: digni autē ſunt amicitia, quibus in ipſis ineſt cauſa, cur diligantur.idem in Lælio.

Amicitiæ vinculum nulla ex parte ſanguinis viribus inferius. Max.lib.4.

Amici noui veteribus nō ſunt anteponendi.Cic.in Lælio.

Eſt quatenus amicitiæ dari venia poteſt.Gel.lib.1.

Cùm in rebus aut paribus, aut non longè ſecus, vtilitas amici, & honeſtas noſtra conſiſtit, honeſtas procul dubio præponderat.ibid.

Amici fide parantur. Salluſt. de coniur. Catil.

Apud amicos æquè grata debet eſſe ſimplicitas diſſentientis, quàm probātis autoritas. Pli.Iun.lib.2.

Multos amicos habere, multis glorioſum, reprehenſioni nemini fuit.idem lib.4.

Firmiſſima eſt inter pares amicitia, & pares videntur, qui non fecerunt inter ſe periculum virium.Curt.lib.7.

Quos viceris, caue tibi amicos eſſe credas.ibid.

Amici vitia ſi feras, facis tua. Publ.Mim.

Si vitare velis acerba quædam, & triſtes animi cauere morſus, nulli te facias nimis ſodalem, gaudebis minus, & minus dolebis.Mart.lib.12.

Illud amicitiæ quondam venerabile nomen

Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſedet. Ouid. 2. de Pont.

Ita crede amico, vt ne ſit inimico locus. Publ. Mim.

Amicos res optimæ parant, aduerſæ probant. idem.

Ne quid expectes amicos, quod tu agere poſsis. Ennius apud Gel.

Si vitæ præſtes omnia ſecunda, amicus otioſa res eſt. Quintil. declam. 16.

Mihi defunctorum amicorum cogitatio dulcis eſt, habui enim illos tãquam amiſſurus, amiſi tanquam habeam. Senec. Epiſt. 63.

Tibi potius, quàm cuiuis ſis amicus. idem epiſt. 9.

EX SACRIS.

AMicitia in malo eſſe non poteſt. Aug. ad Cõſen.

Amicitia pauperum certior, quàm diuitum. idem. li. 1. de Amic.

Amicus, animæ dimidium. idem 3. Confeſ.

Amicus, vitæ medicamentum. idem lib. 6. de Ciuit. Dei.

Amicitia, quæ deſinere potuit, nunquã fuit vera. idem.

Salus eſt, qui ſine amico eſt. idẽ lib. 6. de Ciuit. Dei.

Amicus eſt ſimilis medico, medicus non amat ægrotum, ſi non odit ægritudinem, vt ægrotũ liberet, febrẽ perſequitur: nolite amare vitia amicorum, qui amatis amicos veſtros, Auguſt. in quo ſerm.

Amicitiæ, venenũ, ſuſpicio. id.

Amico laudanti credendum nõ eſt, ſicut nec inimico detrahenti. idem.

Amicitia æterna eſt, ſi vera eſt. idem.

Amicitia neſcit ſuperbiam. Ambroſ. 3. de Offic.

Nullius repudianda amicitia eſt ſeſe ingerentis ad amicitiam copulandam, non vt ſtatim recipiatur, ſed vt recipiẽdus optetur, atque ita tractetur, vt recipi poſsit: illum enim in amicitiã recipere debemus, cui omnia noſtra conſilia refundere audeamus. Auguſt. 8. quæſt.

Non omnis, qui parcit amicus eſt: nec omnis, qui verberat,

inimicus: melius eſt enim cũ ſeueritate diligere, quàm cũ leuitate decipere. idem 9. Cõfeßionum.

Virtus eſt amicitia, non quaſtus. Ambr. 3. de Offic.

Si quid vitij in amico cognoueris, corripe occultè, ſi non audierit, corripe palàm; errantem amicum corrige, incorrigentem deſere. ibid.

Habet vera amicitia nonnunquam obiurgationem, adulationẽ nunquã. Bern. Epi. 24.

De amicitia omnis tollenda eſt ſuſpicio, & ſic cum amico tãquam cum altero eſt loquendum. Hier. in Epiſt.

Amicitia amoris eſt vinculũ. Chryſoſt. in dict. Ioan. Vos amic. mei.

Amicitia parem aut facit, aut accipit: vbi inæqualitas, aut alterius eminentia, aut alterius ſubiectio, ibi non tùm amicitia, quàm adulatio eſt, vnde & alibi legimus: ſit amicus, eadem anima: & Lyricus pro amico precãs inquit: animæ dimidium meæ. Hierony. ſup. Matth.

Philoſophus ſic inter hoſtes viuẽdum cenſuit, tanquam inter amicos: ac inter amicos, ac ſi in medijs hoſtibus viueretur. Chryſ. in Policr. l. b. 3.

Vbi amicitia permanet, nihil facilè creditur, nihil facilè recipitur, quod dißidium poſſit operari. idem ſup. Matth.

Vt rarà ſupellectile, ita bonis amicis vtendum eſt. Eraſm. in Epiſt.

Pluſquã atrox iniuria ſit oportet, quæ amicitiam dirimat. ibidem.

Synceris amicis vtere, fictis abutere. ibid.

Graue malum, quod infligitur bene merenti: grauius, quod bene merito: grauiſsimum, quod venit ab amico. ibid.

Grauius me lædunt amici ſupra modum laudantes, quàm inimici detrahentes. ibid.

Nonnunquam accidit, vt inter amicos aliqua redargutionis nutrita diſcordia, maiorem poſtea charitatem parturiat, vt pote cùm corriguntur, ea, quæ in amico diſplicere videntur. Iſidor. lib. 3. de Sum-

mo bono.

Nouæ dignitates veteres ſolent amicitias immutare. Caßiod. in quad. epiſt.

Amicitia tanto eſt certior, quã to vetuſtior: quia facilè mutari non poteſt, quod per longa ſecula cuſtoditur. ibid.

Vera amicitia tantum inter bonos oritur, inter meliores profuit, inter optimos conſummatur. ibid.

Quatuor ſunt vitia, quibus præclarus honor amicitiæ ſæpius obfuſcatur, ſcilicet iracũdia, inſtabilitas, ſuſpicio atque garrulitas. ibid.

Tantum diligo inimicum, qui mihi nihil facit mali, quantum amicum, qui mihi nihil facit bono. ibi.

Amicitia præſumitur inter omnes, non autem inimicitia. apud Iuriſconſul.

Amicus internus poteſt accuſare de iniuria illata amico ſuo: quia ipſius iniuria dicitur. ibid.

Amicus, animæ cuſtos dicitur. Greg. 27. mor.

Amicitia rerum omnium eſt vinculum. Auguſt. de fide rerum inuiſ.

Nulla eſt peccati excuſatio, ſi amici cauſa peccaueris. idem de Amic. cap. 7.

Solem è mundo tollunt, qui tollunt amicitiam. ibid.

Nihil ſic probat amicum: ſicut amici oneris portatio. Aug. in lib. 83. quæſt. cap. 7.

Amicitia vera, murus eſt. Chryſoſt. ſup. act. Apoſtolor. Homil. 41.

Deo familiaris, eſt donum maximum. idem ſup. Epiſt. ad Philip. ſerm. 5.

Beneuolentia facit, vt amici vulnera, quàm inimici oſcula, vtiliora ſint. Amb. 1. de Offic.

Inimicitia.

EX GRÆCIS.

Velle eas inimicitias tollere, quibus etiam amicus ſit periturus, immanis eſt nimium, & admodum feri. Plut. de Polit.

Nullus ciuis pro inimico ha-

bēdus, niſi is ciuitati & Reipub. hoſtis ſit. ibid.

Prudentis viri eſt, etiam ex inimicis vtilitatem capere. Xenoph. apud Plut. de Vtilit. cap. ab inim.

Hoc peculiare habet malitia, vt magis vereatur inimicos, quàm amicos. ibid.

Optima inimici vindicta eſt, te honeſtum praſtare, ac virum bonum. ibid.

Quoniam hiſce temporibus ad liberè loquendum penè vocem amiſit amicitia: loquáx eſt autem aſſentatio, admonitio muta, ſupereſt, vt ab inimicis verum audiamus. ibi.

Pleraque magis intelligit inimicus, quàm amicus. ibid.

Cela inimicis calamitatem, ne gaudeant. Demetr. Phaler.

Maximus cumulus peruerſitatis eſt, optimis viris inimicū eſſe. Plut. De odio & inuid.

Solicitè obſeruandi inimici, primi enim peccata ſentiunt. Antiſ. apud Laër. lib. 6.

Ea ratione conuerſandum, vt ex inimicis amicos, non autē ex amicis inimicos faciamus Pyth. apud Laër. lib. 8.

Res grauis inimicitia, & ignominioſus habens reconciliationes. Eurip. in Phœniſſ.

Sapientibus optandum eſt, cum ſapientibus inimicitiam habere: non autem cum ſtultis. idem in Heracl.

Firmæ permanent ſimultates, quas metus, & odium continet. Demoſth. in 1. Olinth.

Priuatæ inimicitiæ multa in publicis negotiis corrigunt. apud Stob.

Quemadmodū ciuitates, quas finitimus hoſtis ſobrietatem, & vigilantiam docuit, & leges obſeruant diligentius, & rectius adminiſtrant Rēp. ita quos hic inimicitia compulit, vt in vita ſobrij ſint, & vigilantes, paulatim & non ſentientes ducuntur in conſuetudinem non peccandi, moréſque componendi, ſi modò paululum adiuuerit ratio. Plut. de vtilit. capiend. ab inimic.

EX LATINIS.

OMnes habere amicos, operoſum eſt, ſatis eſt ini-

micos non habere. Senec. Epiſt.13.

Simultates in his deſinant, in quibus naſcuntur. Quintil. Declam.9.

Tacitæ inimicitiæ magis tuendæ ſunt, quàm indictæ, & apertæ. Cicer. in Verr.

Inimicitiæ mortales, amicitiæ immortales eſſe debent. Eraſ. in epiſt.

Inimicitiæ priuatis aliquando reipubl. proſunt. Sal. in bell. Iug.

Cum inimico nemo citò in gratiam redit. Pub. Mim.

Nulla peſtis efficacior, quàm familiaris inimicus. ibid.

Inimicis diffidens, nunquam pateris incommodum. Publ. Mim.

Sermonem inimici nunquam putes amicum. idem.

Amicitiæ, & inimicitiæ mortalium non ſunt immortales: humana conſilia reguntur temporibus, mutantur ratione vtilitatis. idem.

Fruſtra eos appellamus, quorũ auris atque animus à nobis abhorret. Ci. ad Quin. fra.

EX SACRIS.

Inimicitiæ vitandæ cautiſſimè: ferendæ æquiſſimè: finiendæ citiſſimè. Auguſt. lib.2. de ordi. cap.8.

Sicut nec inimico detrahenti, ita nec amico laudanti credendum eſt. idem lib.3. cont. lit. Petil.

Sicut adulantes amici peruertunt, ſic litigãtes inimici plerunque corrigunt. idẽ libr.9. confeſſ.

Humana mens omnem, quem inimicum tolerat, etiam inimicum, & impium iudicat. Grego. in mor.

Inimicitiæ ſubeundæ plerũque pro amici innocentia. Ambroſ. de virg. lib.1.

Inimici bonis in vſum bonum dantur. Auguſt. in quæſt. ſup. Iud.

Lætificat nos quandoque inimicorum ruina. Greg.22. mor.

Homo, omnem inimicum quem tolerat, inimicum iudicat. ibi.

Fruſtra exteriores inimicos vincimus, ſi exterioribus parcimus. idem lib.30. mor.

Inimicos diligere, & eis bene facere, ſumma eſt eleemoſyna. Aug. in Enchir.

Inimicus, vt homo, diligendus. idem lib. 1. de ſerm. domin. in monte.

Inimicus ita diligatur, vt diuina illum iuſtitia non diſpliceat. idem in Pſalm.

Inimici diligendi, ſed cauendi. Chryſoſt. ſerm.

Inimici famoſis nominibus non appellandi ſunt. idem de Dauid & Saul.

Inimicitiarum vincula ante ſolis occaſum ſunt ſoluenda. idem ſup. Matth. hom. 16.

Inimicitiæ alia vitia generant ex ſe. idẽ ſup. Mat. Hom. 31.

Vide plura in titulo de odio, & hoſtibus.

Societas & conuerſatio.

EX GRÆCIS.

Prauus ſocius eſt, qui impedit commune bonum. Ariſt. Topic.

Omnis ſocietas eſt facta cauſa alicuius boni. idem Polit. 1.

Ne cuiuis iniicias dexteram. Pythag. apud Plut.

Repellere ſocios, inuidioſum eſt. Eurip. in Reſ.

Ea ſocietatis conditio eſt, vt bella communi conſilio ſuſcipiãtur, & deponantur. Demoſthen. 1. Olynth.

Qui ſociis periclitantibus non ſuccurrit facillimè deſeritur. ibidem.

Sociorum alienatio eſt, veluti membri à corpore alienatio. ibidem.

Qui ab aliis impulſi bella ſuſcipiunt, infirmi ſocii ſunt, & ad tempus in ea manent. ibi.

Non debet homo ſanæ mentis vbicunque conuerſari. Ariſtotel. Oeconomi. lib.

Si claudo vicinus ambulaueris, & ipſe claudus ambulare diſces. Plut. de lib. educ.

Ea ratione conuerſandum, vt ex inimicis amicos, non ex amicis inimicos faciamus. Pythac. apud Diog. lib. 8.

Hominem qui cum conuerſeris, tribus modis conſidera: nempe, vt præſtantiorem te, aut inferiorem,

inferiorem, aut æqualem. præſtantiori quidem auſcultare, & obtemperare conuenit: inferiorem perſuadere modoſtè: æquali autem conſentire. hoc ſanè modò nunquam in contentionem incides. Epictet. apud Stob.

Omnis virtus vnita plus eſt, quàm multiplicata. Ariſt. de cauſis.

EX LATINIS.

NVlla res magis honeſta induit, dubióſque, & in prauum inclinatos reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuerſatio. paulatim enim deſcendit in pectora, & vim præcepti obtinet: frequenter audiri, frequenter aſpici, occurſus mehercule ſapientum iuuat: & eſt aliquid, quod ex magno viro vel tacente proficias. Senec. Epiſt. 75.

Amicitiæ conſuetudines, & vicinitatis, quid habeant voluptatis, carendo magis intelligimus, quàm fruendo. Cicer. ad Quirit.

Nulli ſunt ad perdendum hominem magis inſtructi, quàm qui cum eo familiariter vixexerunt. Eraſm. in Epiſt.

Aßidua conuerſatio magnos homines minus verendos facit. Liuius. 4. Dec. lib. 1.

Si cum inferiore viuas, quemadmodum tecum ſuperiorem velis. Senec. Epiſt. 47.

Omnis ratio, & inſtitutio vitæ adiumenta hominum deſiderat: in primíſque vt habeas, quibuſcum familiares ſermones conferre poßis. Cicero 1. Offic.

Socij putandi ſunt, quos inter res communicata eſt. idem 5. act. in Verrem.

In rebus minimis ſocium fallere turpißimum eſt: propterea quòd ſe putat auxilium ſibi adiunxiſſe, qui cum altero rem communicauerit. idem pro Roſcio.

Æquè perfidioſum, & nefarium eſt fidem frangere, quæ continet vitam: & pupillum fraudare, qui in tutelam peruenit: & ſocium falle-

re, qui ſe in negotio adiunxit. ibidem.

Tecti ad alios eſſe poſſumus, ſocium verò cauere, quî poſſumus? quem etiam ſi metuimus, ius officij violamus. ibi.

Nullius boni ſine ſocio iucunda poſſeſſio. Sen. Epiſt. 6.

Inimica eſt multorum conuerſatio: nemo non nobis aliquod vitium aut commodat, aut imprimit, vtique quo maior eſt populus, cum quo conuerſamur, hoc periculi plus eſt. nunquam mores, quos effero, refero: auarior redeo, ambitioſior, imò verò crudelior, & inhumanior, quia inter homines fui. vtrũque autem deuitandum eſt, ne vel ſimilis malis fias, quia multi ſunt: néve inimicus multis, quia diſsimiles ſunt. Senec. Epiſt. 7.

Recede in teipſum, quantum potes, cum his verſare, qui te meliorem facturi ſunt: illos admitte, quos tu facere potes meliores: mutuò iſta fiũt, & homines dum docent, diſcunt. ibidem.

EX SACRIS.

IPſi quoque homini duplices manus, ſocias aures, oculos geminos Deus tribuit, vt robuſtius perageretur officium, quod duorum fuerat ſocietate complendum. Caſſiod. 3. Epiſt.

Qui ſocij laboris, & participes mercedis ſint. Bern.

Pauca eſt ſocietas, in qua non ſint parui homines inter bonos. Greg. in regiſt.

Societas malorum incorrigibilium fugienda eſt. idem ſup. Ezech. Homil. 9.

Societas mala, res contagioſa. Auguſt. lib. 2. confeſ.

Multa ſimul proſunt, quæ ſingula nõ iuuant, apud Iuriſp.

Dexteras dare, ſocietatis eſt, Auguſt. ſup. Epiſt. ad Gal. cap. 2.

Qui malorum cõtagio non corrumpitur, is inſigniter bonus ſit oportet. Eraſm. in Epiſt.

Non ſunt alienandi, quos poſsis leuiter reuocare. ibid.

Subleuatio eſt laboris, viſitatio collaborantis. Greg.

Sancta conuerſatio confundit inimicũ, ædificat, proximat, glorificat Deum. Iſid. 2. Soliloq.

Qui cum ſapientibus congreditur, ſapiens eſt. Amb.

Ex conuerſatione æquali naſcitur contẽptus. apud Iuriſp.

Conuerſatio mala facit ſuſpectum præſumit. ibid.

Conuerſatio obligat ad mores. ibidem.

Conuerſationis bonæ vir cœleſtia amat, terrena deſpicit. Greg. in 1. Reg.

Conuerſatio bona de præterito præſumere facit melius de futuro. idem Epiſt. 2.

Sunt quædam, quæ in familiarium conuerſatione corrigi nequeunt ſine culpa corrigentis. idem 22. mor.

Res eximij præmij eſt, inter malos laudabiliter conuerſari. Greg. 1. mor.

Corrumpunt bonos mores confabulationes peßimæ. Hier. ad Nep.

Conuerſationis alienæ ſumus curioſi exploratores, aut iudices temerarij Bern. ſup. Cant. ſermo. 45.

Conuerſari ſic debet Chriſti miniſter, vt ex moribus exterioribus compoſitiones interiores exiſtimentur. idẽ de trip. ibid.

In initio cõuerſationis nulla virtus magis neceſſaria, quàm ſimplicitas humilis, & grauitas verecundia. Bern. in Epiph. Domini. ſerm. 4.

Nihil firmius ad tuendã rempub. concordi collegio.

Fœdera nobiſcum inijt Deus humano more. Chryſoſt. ſup. Gen. Hom. 36.

Conuerſatio optima Deum lætificat. idẽ ſup. Epiſt. ad Heb. Hom. 25.

Confœderati debent ſe inuicem defendere, niſi in bello iniuſto. apud Iuriſconſul.

Vide plura in titulo, de Amicitia.

Diſcordia.

EX GRÆCIS.

Nihil ciuitati pernicioſius, quàm diuiſio, vt nihil

melius. quàm vnio. Plat. de repub.

Populares homines diſcordant propter inæqualitatem poſſeſſionis: generoſi autem propter inæqualitatem honoris. Ariſt. Poli. 2.

Minores, vt fiant æquales, ſeditionem faciunt: æquales verò, vt fiant maiores. Ariſt. Polit. 5.

Nobilitas generis, & diuitiæ principia ſunt & fontes ſeditionum. ibid.

Omnis diuerſitas videtur facere diuiſionem. ibid.

EX LATINIS.

Diſcordia duas ex vna ciuitates facit. Liuius libro 6. Deca. 1.

Merces ſeditionis propoſita ſeditionem protinus excitat. ibidem.

Inter hoſtes diſcordiæ ſerere cauſas, ſapientis eſt ducis. Veg. lib. 3.

Nulla quamuis ſit minima natio citò poteſt ab aduerſariis deleri, niſi propriis ſimultatibus ſeipſam confecerit. ibid.

Ciuile odium ad inimicorum perniciem præceps eſt, ad vtilitatem ſuæ defenſionis incautum. ibidem.

Diſcordia atque ſeditio omnia opportuniora facit inſidiantibus. Liuius Decad. 4. libr. 4.

Nihil occultum in inteſtina diſcordia eſſe poteſt. idē. lib. 10. decad. 4.

Principium diſcordiæ eſt, aliquid commune tuum facere. Senec. in prouerb.

Concordia res paruæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabantur. Salluſt.

EX SACRIS.

Nulla ſpatia poſſunt ſatis eſſe diſcordibus, pacificis etiam anguſta abundant. diſſonis moribus etiam ſpatioſa auctantur. Amb. de Patriarcha.

Mihi adeò inuiſa diſcordia eſt, vt veritas etiam diſpliceat ſeditioſa. Eraſmus in E-

piſt.

Diſſenſiones nunquam debent amari ſed aliquando aut charitatem probant, aut à charitate naſcuntur. Aug. Epiſt.87.

Diſcordia eſt aliquorum diuerſio, quos prius amoris vinculum colligauit. Iſid. Etym.

Summopere iurgia fuge. nam contra parem contendere, anceps eſt, cum ſuperiore furioſum, cum ſuperiore furioſum, cum inferiore ſordidum. maxime autem contra ſaturum contentionem inire. Caſſiod. ſup. Pſal.

Munus non recipitur, niſi prius diſcordia repellatur ab animo, Greg.1. ſup. Ezech.

Diſcordia aditum diſpendij potius habet, quàm vtilitatis. idem in regiſt.

In ſeditionibus plus valet, quod præcipit verecundia. in Hiſt. Sax.

In diſcordia nemo benedicit dominum. Auguſt. ſup. Pſalm.

Vide plura in bello, & inimicitia, & odio.

Pax.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

Nihil pernicioſius ciuitati, quàm diuiſio, vt nihil melius, quàm vnio. Plat. de rep.

Pax diutius retineri non poteſt, quàm finitimi populi patiuntur. Demoſth.

Nunquam imperator ita pati credat, vt non ſe præparet bello. Veg.

Pax eſt tranquilla libertas. Cice. Philipp.2.

Dulce eſt nomen pacis. res verò ipſa tum iucunda, tum ſalutaris. idem Philipp.3.

Pax eſt repudienda, ſi ſub eius nomine latet bellum. ibid.

Leges, aut iudicia eſſe non poſſunt pace ſublata. Cicer. Philipp.8.

Hoc vnum eſt tempus de pace agendi, dum ſibi vterque cõfidit, & pares ambo viden-

tur. Caeſ. de bello Ciuil. lib. 3.
Bellum pacis eſt cauſa. Salluſt. ad pleb.
Pax diuerſis in mentibus eſſe nō poteſt. Salluſt. de bell. Iug.
Pax optima rerum,
Quas homini nouiſſe datum eſt pax vna triumphis.
Innumeris melior: pax cuſtodire ſalutem,
Et ciues æquare potens. Silius Ita. lib. 11.
Qui deſiderat pacem, præparet bellum. Vege. lib. 2.
Pacem volunt etiam qui vincere poſſunt. Liuius libro 1. Dec. 1.
Melior eſt, tutior pax, quàm ſperata victoria. Liuius libr. 10. Decad. 3.

EX SACRIS.

Nemo vires ſuas in pace cognoſcit. ſi enim bella deſunt, virtutum experimenta non proſunt. Nazanz. in Apolog.
Mallem pacem aliquantū iniquam, quàm bellum æquiſſimum. Eraſm. in Epiſt.
Non poteſt eſſe diuturna pax abſque morum corruptione, niſi prudentibus viris reſp. gubernetur. ibid.
Melior eſt talis pugna, quæ Deo proximum facit, quàm pax illa, quæ ſeparat à Deo. ibidem.
Non timeas contra charitatem eſſe, ſi vnius ſcandalum multorum pace compenſaueris: melius eſt enim, vt pereat vnus, quàm vnitas. Bern. in Epiſt.
Pax vera eſt, concordiam habere cum moribus probis, & litigare cum vitiis. Caſſi. ſup. Pſalm.
Concordia malorum, contraria eſt bonorum, & ſicut optandum eſt, vt boni pacem habeant adinuicem: ita optandum eſt, vt mali ſint diſcordes: impeditur enim iter bonorum, ſi vnitas non diuidatur malorum. Iſid. lib. 3. de ſumm. bon.
Pacem ſuper pacem tribuit Deus dilectis ſuis. idem ſup. Pſalm. 7.
Pacem amantes, Deum qui eſt

autor pacis, amant. idem Epiſt.41.

Concordia ſimul iuncta vinci non poteſt. Cypria. lib. 1. Epiſt.

Omnis pax à Deo eſt. Greg.lib. 17.mor.

Qui ſeruare pacem non curat, ferre fructum ſpiritus recuſat.idem in Paſt.

Pax tranſitoria, eſt quoddã veſtigium pacis æternæ.ibid.

Pacati ſibi temporalem pacem perturbari formident.ibid.

Pacem cum bonis habere mali non poſſunt.idem in regiſt.

Pacis radix, eſt humilitas.idem in 1.Reg.

Pacem cum carne habere non poſſumus.ibid.

Concordia non poteſt eſſe ſine iuſtitia. Auguſt.lib.2.de Ciuit.Dei.cap.21.

Concordia ciuitates conſtruuntur: deſtruuntur autem diſcordia. Aug.Epiſt 5.

Concordia in ciuitate eſt, quod harmonia in muſica. idem lib.2.de Ciuit.Dei.

Pax Eccleſiaſtica, hæreditas noſtra. Auguſt.in libr.83. Quæſt.

Pax Chriſti, inimica diaboli eſt. idem in quæſt. ex Nouo Teſtam.

Pacis bono omnia conſtãt. idem 19.de ciuit.Dei.cap.13.

Pax Dei omnem ſuperat pacem.idem 22.de Ciuitat.Dei cap.29.

Pacem, cùm ſolius veri Dei ſit donum, dij falſi dare non poſſunt. idem lib.3.de Ciuita. Dei.

Pacem etiam feriſsima animalia cuſtodiunt.idem lib.19.de Ciui.Dei.cap.12.

Pax plebis in eccleſia, eſt gloria miniſtrorum. idem Ser.169. de tempor.

Pacem appetentes, & gloriam contemnentes, pacem perdunt, & gloriam. Ber.in Epiſt.

Concordia vnum facit ex pluribus. Chryſoſt.ſup.Mat.Homil.22.

Pax à gratia eſt.idem Homil.1. ſup.epiſt.ad Cor.

Pax materia eſt gaudij. idem ſup.epiſt. ad Coloſſ. Homil.3.

Pacis fulgor eccleſiam illuminat.idem ſerm.de patient.

Pacem contemnentes, & gloriam appetentes, pacem perdũt, et gloriam. Bern. in epiſt.

Bellum.

EX GRÆCIS.

OPtimus locus in bello eſt medius: quia fortes tenent locum medium inter timidos, & audaces. Ariſt. in Polit. 2.

Iniquum certamen eſſe oportet, in quo victorem quidem priuatum eſſe licet, victum autem regẽ. Alex. apud Plut. de fortu. Rom.

Ingentia pleraque certamina, & ſi ſucceſſum non habeant, dedecoris certè nullam notam incurrunt. ibid.

Non eſt in bello bis errare. Lamachus apud Pluth. in Apoph.

Neceſſe eſt, cum multis pugnet, qui multis vult imperare. ibidem.

Procul à domo eſt pugnandum. ibidem.

Bellum ſtatuta non quærit. ibi.

Simpliciſsima contra hoſtes ratio, armare manus. Eurip. in Rheſ.

Vnius manus imbecillis pugna. idem in Herc. Fur.

Maximè Mars odit cunctantẽ. ibidem.

Vir armatus graui armatura ſeruus eſt armorum. ibid.

Neceſſario è bello multæ oriuntur moleſtiæ. ibid.

Non verbis vincuntur hoſtes, ſed armis. Demoſth. Exor. 5.

Cæſi prælio inter victores numerandi. ibid.

Raræ fœlicitatis eſt, multa prælia, eáque proſperè gerere. idẽ ex arg. lib.

Si miſerrimum eſt, bellum mouiſſe fruſtrà, quid, ſi infœliciter, dicendum? ibid.

Qui foris bellum geſturus ſit, operam det, vt domi omnia in tuto ſint collocata. ibid.

Tranſacto bello conſtantior pax fit: in tranquillitate autem nolle bellum mouere, haud æquè periculo vacat. Thucyd. apud Stob.

Tria ſunt capita belli: rectè regendi, velle reuereri, ac obe-

dire ducibus. Thucyd. apud Stob.

Nec vel amicis beneficium maius præſtiteris in bello, quàm ſi inimicus ipſis eſſe videaris: vel hoſtibus magis vllo pacto noueris, quàm ſi amicitiã ipſorum ſimules. Xenoph. apud Stob.

Armorum diſciplinam diſcãt pueri. Plat. de fortit.

EX LATINIS.

Non ille ſolus militat, qui in acie ſtat. Senec. de tranq. anim.

Prius eſt parare bella, quàm gerere. Quint. lib. 12.

Quicquid in pugna patimur, virorum eſt. idem declam. 3.

Certiſsima menſura militaris ætatis eſt, poſſe fortiter facere. ibid.

Rei militaris virtus præſtat cæteris virtutibus, omnia noſtra ſtudia, & hæc forenſis laus latent in tutela, ac præſidio bellicæ virtutis: & ſimulac increpuit tumultus, artes illico noſtræ conticeſcũt. Cic. pro Mur.

Parua ſunt arma foris, niſi ſit conſilium domi. idem 2. Offic.

Pudor in bello eſt maximè periculoſus. Planc. ad Cic.

Suſcipienda bella ſunt, vt in pace ſine iniuria viuatur. idẽ 1. Offic.

Non ſolùm aduentus belli, ſed metus ipſe affert calamitatẽ. idem pro lege Manil.

Armorum exitus ſemper incerti, & timidi. idem ad Atticum.

Omnia ſunt miſera in bellis ciuilibus, ſed nihil miſerius, quàm ipſa victoria: quæ etiã ſi ad meliores venit, tamen eos ferociores reddit. idem ad Marc.

Armis ſæpenumerò deterrimi ſuperiores ſunt. Eraſm. in Epiſt.

Difficile eſt poſt pugnam inceptam aciem inſtruere. ibid.

Aſpero, & abſciſo caſtigationis genere militaris diſciplina indiget, quia vires armis conſtant. quæ vbi à recto itinere deſciuerunt, oppreſſura ſunt, niſi opprimantur. Max.

lib.2.

Non eſt cum hoſte confligendum, niſi occaſio obueniſſet, vt neceſſitas incidiſſet. idem lib.7.

Sæpe in bello paruis momentis magni caſus intercidunt. Cæſar lib.1. de bell.ciuil.

Miſerum eſt perpaucos de ſumma rerum, ac periculo decertare.idem de bell.Alex.

In magna paucitate cõtra magnam vim hoſtium artificio magis, quàm viribus decertandum eſt.idem de bell.Afric.

Bellorum cauſa, dominandi libido. Salluſt.in coniur.Catil.

Bellum ex arbitrio ſumitur,non ponitur.ibid.

Militaris diſciplina nõ tam ex libris, quàm ex acie diſcitur. idem de bell.Iugurth.

Victoris in manu eſt, bellũ mutare.idem in coniur.Catil.

Arma armis irritantur. Plin. Iun.in Paneg.

Fortuna belli artẽ victos quoque docet.Curt.lib.3.

Bellum ex victoria naſcitur. ibidem.

Belli iura etiam in pace ſeruantur.idem lib.7.

Non eſt diuturna poſſeſſio, in quam gladio inducimur.idem lib.8.

Bellum non ſuſcipiendum, niſi cùm maius emolumentum ſpei, quàm damni metus oſtenditur. Cæſar Aug.apud Tranq.

Nulla ſalus bello, pacẽ te poſcimus omnes.Virg.lib.10.

Nulla fides, pietáſque viris, qui caſtra ſequuntur.

Venaleſque manus, ibi fas, vbi maxima merces. Lact.lib.10.

Scientia rei bellicæ dimicandi nutrit audaciam. Veg.lib.1.

Bellum eſt iuſtum, quod neceſſariũ eſt: & arma ſunt pia, quibus nulla, niſi in armis relinquitur ſpes. Liuius lib.9 Dec.1.

Euentus belli, quaſi iudex iuſtus.idem lib.1. Dec.3.

Nũquam minus, quàm in bello euentus reſpondent. idem lib.10. Dec.3.

Bellum ſeipſum alit. Cato apud Liuium. lib.4.Deca.4.

Luxuria, & otio militaris di-

ſciplina tollitur. idem lib. 10. Dec. 4.

Nunquam ad publicum certamen produxeris militem, niſi cùm eum videris ſperare victoriam. Veget. lib. 3.

Congruens clamor magni refert in acie. Liuius. 3. Deca. li. 10.

EX SACRIS.

Non quæritur pax, vt bellum exerceatur: ſed bellum geritur, vt pax acquiratur. Auguſt. ad Bon.

Cùm iuſtum bellũ ſuſcipitur, vtrùm apertè pugnet quis, an ex inſidiis, nihil ad iuſtitiã intereſt. idẽ in lib. Quæſt.

Non ſemper pendet ex viribus bellorum exitus. Eraſm. in Epiſtol.

Nullum bellum tam fœliciter ceſſit, quin plus attulerit mali, quàm boni. ibid.

Militarem induſtriam quo melius habet reſp. hoc minus deſideret. ibid.

Integros honor, lapſos dolor ad pugnam incitat. Cypr.

Nõ prohibuit militare, qui proprium ſtipendium ſufficere præcipit. Aug. in ſerm.

Ordo mortalium paci accommodatur hoc poſcit, vt ſuſcipiendi belli autoritas, atque conſilium penes principes ſit. idẽ cont. Fauſt.

Apud veros Dei Cultores etiam bella patrata ſunt, quæ non cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur, ſed vt mali coërceantur, & boni ſubleuentur. idem de verb. domin.

Fortitudo, quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus ſocios, plena iuſtitia eſt. Ambr. de Offic.

Si bona fuerit cauſa pugnantis, belli exitus malus eſſe non poterit. ſicut nec bonus iudicabitur finis, niſi cauſa non bona, & intentio non recta præceſſerit. Bern. de noua milit.

Ars bellandi ſi non præcluditur, cùm fuerit neceſſaria, non timetur. Caſ. lib. Epiſt.

Militare non eſt delictum, ſed propter prædam militare, peccatum eſt. Auguſt. de verb.

domi.

Quemadmodũ certãtibus ventis mare concutitur: ſic regibus ſibi aduerſantibus populus regni vexatur. Chryſoſto. ſup. Matth.

Bellum iuſtum eſt, quod ſit de præcepto principis, de rebus repetendis, vel propter iniuriam repellendam, apud iuriſcon.

Aduerſariorum pugna cõſtanter aliquando appetenda eſt, & prudenter aliquando declinanda. Gregor. lib. 3. mor.

Sapientis non eſt velle certare, & periculo ſe velle committere. quoniam & vincere nõ eſt in noſtra poteſtate, & eſt anceps omne certamen. Lact. lib. 6.

Nemo pugnat acrius, quàm qui nolens, & inuitus ad pugnã protrahitur. Eraſ. in Epi.

Si deſit pugna, & hoſtis nulla victoria eſt. Lact. lib. 6.

Bellũ dicitur, quod minimè bellum. Aug. de princ. Dialect.

Bellũ ſummæ difficultatis eſt initium. idem de vera relig.

Bellum à belluis nomen habet. Ludouicus Viues in 4. de Ciuitate Dei.

Fœlicior videtur qui prouocare non dubitat. Veg. lib. 3.

Nemo prouocare bello audet, aut facere iniuriam ei regno, aut populo, quem intelligit expeditum, atque promptum ad vindicandum. ibid.

Bellorum tempora, & exitus, à Deo pendet. Auguſt. li. 5. de Ciuit. Dei cap. 22.

Bellis corruptos hominum mores Deus emendat. idem lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 1.

Pax videtur maximum homini bonum: bellum maximum malum. idem lib. 19.

Bellum etiam iuſtum deteſtandum. idem lib. 19. de Ciuit. Dei.

Bella cum ſuo genere non gerunt beſtiæ. idem 12. de Ciuit. Dei.

Militiæ quis fructus! vbi occiſor mortaliter peccat, & occiſus æternaliter peryt. Bern. ad mil. templ.

In aliis rebus ſi quid erratum eſt, poteſt poſtmodum corrigi. præliorum delicta emendationem non recipiunt. Veg.

lib.3.

Vilius conſtat erudire armis ſuos, quàm alienos mercede conducere. ibid.

Plurimum terroris hoſtibus armorum ſplendor importat. idem lib.2.

Qui deſiderat pacem, præparet bellum. ibid.

Qui ſecũdos euentus deſiderat, dimicet arte, non caſu. ibid.

Non eſt diuitiarum ſecura poſſeßio, niſi armorum defenſione ſeruetur. ibid.

Inexpertis dulcis eſt pugna. idẽ lib.3.

Animis pene omnium hoc naturaliter euenit, vt trepident, cùm ad conflictum venerint. ibid.

In prælio amplius ſolet iuuare occaſio, quàm virtus. ibid.

Difficilè vincitur, qui de ſuis, & de aduerſarij copiis verè poteſt iudicare. ibid.

Qui diſperſis ſuis inconſultè ſequitur, quàm ipſe acceperat, hoſti vult dare victoriã. ibi.

Qui frumentum neceſſariúmque commeatum non præparat, vincitur ſine ferro. ibid.

Cùm conſilium tuum aduerſario proditum cognoueris, diſpoſitionem mutare conuenit. ibid.

Magna diſpoſitio eſt, hoſtem vrgere fame. ibid.

Quo genere pugnaturus ſis, neſciat hoſtis: ne aliquibus remediis reſiſtere moliatur. Veg. lib.3.

Pugnantibus ſupremam pugnam inire credendum eſt, vincentibus iam primam. in hiſt. Sax.

Exercitus.

Exercitui opus eſt, ſi ſuo officio fungi velit, vt vacet nunquã, aut hoſtibus nõcens, aut ſibi prodẽs. Xenoph. apud Stob.

Exercitus ſine duce, magna beſtia eſt ſine capite. Epaminond. ibid.

Militaris turba ſine duce, eſt ſine ſpiritu corpus. Cur. li.10.

Pluribus caſibus ſubiacet amplior multitudo. Veg. lib.2.

Cautela neceſſaria eſt, vt ad quæ loca ſit profecturus exer-

citus, ignoret. tutiſſimũ nanque in expeditionibus videtur facienda neſcire. idẽ li. 3.

Melius eſt poſt aciem multa ſeruare præſidia, quàm latius militem ſpargere. ibid.

Exercitus labore proficit, otio conſeneſcit. ibid.

Ita exercitus incommoda tegenda ſunt, vt ſpem aduerſariis non augeamus. Cæſar. li. 2. de bel. ciuil.

Hoſtis.

QVamuis hoſtis, audiet bene vir bonus. Eurip. in in Heracl.

Hoſtium dona non ſunt dona. Demoſth. in arg. lib.

Ad reprimẽdum communem, & potẽtiorem hoſtem, etiam hoſtium ſocietas expetitur. ibid.

Noſtris animum addere non melius poſſumus, quàm extenuatis hoſtium viribus. ibid.

Principis obſtandum, niſi velis hoſtem progredi longius in dies. Demoſth. 1. Olinth.

Hoſtium incommoda, noſtra eſſe commoda, dicendum eſt. ibidem.

Tunc commodiſſimè inuaduntur hoſtes, cùm eorum fines infeſtantur. ibid.

Hoſtes non contenti ex agris petere neceſſaria, quod ſupereſt, proteruè deuaſtant. ibid.

Qui incolumes reſiſtere non potuerunt, non reſiſtent perditi. Cæſar. lib. 2. de bell. ciuil.

Subita conterunt hoſtes, vſitata vileſcunt. Veg. lib. 3.

Aduerſarius reconciliatus vehementer cauendus. in hiſt. Sax.

Hoſtis in domo formidabilis eſt ibid.

Pati hoſtilia non indignetur, qui fecerit. Liuius lib. 6. Decad. 3.

Barbari naturaliter hoſtes iis, qui non ſunt Barbari. idem lib. 1. Decad. 4.

EX SACRIS.

DVm paruus eſt hoſtis, interfice: vt nequitia elidatur in ſemine. Hier.

Philoſophus ſic inter hoſtes vi-

uendum cenſuit, tanquam inter amicos: atque inter amicos, ac ſi in mediis hoſtibus viueretur. Chryſoſt.

Nihil in bellis pernicioſius, quàm hoſtē quamuis imbecillum contēnere. Eraſ. in Epiſt.

Occiditur hoſtis ſine peccato. Aug. lib. 1. de liber. arbitr.

Hoſtes ſublata videntes, irrident. Greg. lib. 6. Mor.

Hoſtis antiquus in iuuenum nequitia valde reficitur. idem in 1. Reg.

Hoſtes hominis chriſtiani, ſunt facta carnis. Aug. de Cont.

Via hoſtibus, qua fugiant, eſt munienda. Veget. lib. 3.

Dux.

EX GRÆCIS.

QVi bellicis rebus præeſſe dux debet, hunc non in fronte modò, ſed in tergo oculos habere conuenit. Plut. in Apoph.

Turpiſsima Imperatoris vox eſt: dicere, non putaram. ibid.

Bonus Imperator legibus pareat. ibidem.

Cautus Imperator præferendus eſt audaci. apud Stob.

Imperator habeat aduerſus hoſtes audaciam: erga ſubditos beneuolentiam: in opportunitate verò rationem, & conſilium. Ageſil. ibid.

Militaris diſciplina non ſine vſu, & experientia paratur. Annibab. apud Stob.

Idem eſt inter imperatoriam, & oratoriam artem, quod inter bellum, & pacem. Themiſt. apud Stob.

Dux non poteſt omnibus gratificari. ibid.

EX LATINIS.

DVæ ſunt artes, quæ poſſunt homines locare in ampliſsimo gradu dignitatis, vna Imperatoris: altera oratoris boni. ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo belli pericula repelluntur. Cic. Pro Mur.

In ſummo Imperatore quatuor hæ virtutes ineſſe debent: ſcientia rei militaris, virtus,

autoritas, fœlicitas. idem pro leg. Manil.

Hæ ſunt virtutes Imperatoriæ labor in negotiis, fortitudo in periculis, induſtria in agendo, celeritas in conficiendo, conſilium in prouidendo. ibid.

Fœlicitas rerum geſtarum exercitus beneuolentiam Imperatoribus, & res aduerſæ odia conciliant. Cæſar de Bell. ciuil. lib. 2.

Aliæ ſunt partes legati, aliæ Imperatoris. idem lib. 3.

Nihil Imperator faciat libentius, quàm ſupplicibus ignoſcere. idem de bell. Alex.

Nihil minus in perfecto duce, quàm feſtinatio, & celeritas conuenit. Trãq. de Cæſ. Aug.

Ad ducis laudem ſubiectorum pertinet virtus. Veg. lib. 3.

Inter hoſtes diſcordiæ ſerere cauſas, ſapientis eſt ducis. ibidem.

Boni duces nunquam publico certamine, niſi ex occaſione, aut neceßitate confligunt. ibid.

Viſo in acie Imperatore, animi militum accendũtur. Liuius lib. 2. Dec. 1.

Imperatoris eſt prudentis, nihil inexploratò agere. idem libr. 10. Dec. 2.

Ira, & vini amor Imperatorũ virtutibus pernicioſa. idem Dec. 2. lib. 9.

Prudentia conſulum, cupiditatem pugnandi militibus acuit. idem lib. 2. Dec. 3.

Artes imperatoriæ, & militares, nõ eædem ſunt. idem lib. 5. dec. 3.

Ducis eſt, fortunæ ſe præbenti non deeſſe. ibid.

Segne imperium conſulis aſpernantur milites. ibid.

EX SACRIS.

Quomodo poteſt dux militum ſuorum probare virtutem, niſi habeat hoſtem? Lact. lib. 5.

Multo glorioſius eſt, ciuitates condere, quàm euertere. Eraſ. in Epiſt.

Imperator nullum inuitum militem producat in aciem. ibid.

Magnanimitas in Imperatore eſt. apud Iuriſconſ.

Exer-

Exercitui nõ niſi probatus præficiatur dux. Greg. epiſt. 8.

Duces impij ſunt, qui verbo, & exemplo ducatũ præbent erroris. Greg. lib. 24. mor.

Bellorum dux Deus erat antiquitus. Chryſoſt. ad pop. Antioch.

Imperator nullum militem ducat in aciem. Veget. lib. 3.

Miles.

IN re militari reuereri duces, ſimul & fortitudinis, & imperio parentis militis non tenue eſt argumentum. Plutarch. de Poët.

Parere Imperatori melius eſt, quàm hoſtem necare. idem in Apoph.

Miles metuat ducem magis, quàm hoſtem. apud Stob.

Verecundũ militem apud ſanctas Imperatoris aures minus pudet confiteri, quàm queri. Quint. Declam. 3.

Non minus in milite modeſtiam, & cõtinentiam, quàm virtutem, atque animi magnitudinem deſidero. Cæſar. de bell. Gall. lib. 7.

Quis credat militem bellicoſum, cuius diſsimulatione ſitu ac ferrugine arma fœdantur? Veg. lib. 2.

Qui victoriam cupit, militem imbuat diligenter. ibid.

Facilius eſt ad virtutem inſtruere nouos milites, quàm reuocare perterritos. idem libro 3.

Milites pœna & timor in ſedibus corrigunt: in expeditionibus ſpes & præmium faciunt meliores. ibid.

Animi militum accenduntur, viſo Imperatore in acie. Liuius lib. 2. Dec. 1.

Miles horridus eſſe debet, non cælatus auro, & argento, ſed ferro, & armis fidens. idem lib. 9. Dec. 1.

Milites indignati in Imperatorem ex induſtria torpent in acie. ibid.

Deuotus miles non ſentit ſua, cùm benigni ducis intuetur vulnera. Bern. in Serm.

Pulchrior eſt miles in prælio occiſus, quàm in fuga ſaluus. Tert.

Victoria.

EX GRÆCIS.

NOn ſolùm vincere, ſed etiam ſcire vincere ſpecioſum eſt: in his præſertim rebus, in quibus victoria detrimentum parit. Plut. de Educ.liber.

Victoria tota eſt poſita in conſultatione bona. Eurip. in Phœniſ.

Potentes & celebres aduerſarios vincere, ea demum magna gloria eſt. Demoſt.exag. lib.

Omnia bona illorum, qui victi ſunt, victoribus accedunt. Plat.apud Stob.

Inter victores numerandi ſunt prælio caſi. Demoſth.in Orat.funebr.

Victoria tota poſita eſt in bona conſultatione. Eurip. in Ion.

EX LATINIS.

MVlta in victoria eorum arbitrio, per quos vicit, facienda ſunt, etiam ab inuito Imperatore. Cicer. ad Marc.

Victoria eſt ſemper inſolens. idem ad Seruium.

Facile eſt vincere non repugnātem. idem 1.Tuſc.

Nulla eſt laus ibi eſſe integrū, vbi nemo eſt, qui aut poſſit, aut velit irrumpere. idem Act.2.in Verrem.

Multo ſeipſum, quàm hoſtem ſuperaſſe, operoſius eſt. Max. lib.3.

Victoris in manu eſt, bellū mutare. Salluſt.in Catil.coniur.

Pulcherrimum victoriæ genus eſt terrore domare. Plin. Iun. 2.epiſt.

Tam victoribus, quàm victis peregrina lingua diſcēda eſt. Curt.lib.6.

Ex victoria naſcitur bellum. ibidem.

Quos viceris, caue amicos tibi eſſe credas. idem lib.7.

Clarior laus eſt, quo clarior eſt, quum viceris. idem lib.6.

Bis vincit, qui ſe in victoria vincit. Pub.Mim.

Pars victoriæ eſt inimicū tur-

bare antè, quàm dimices. Veget. lib. 3.

Vincere quidem bonum eſt: ſuperuincere autem inuidioſum in hiſt. Sax.

Vincere, quàm vti victoria, facilius. ibid.

Victores nuſquam honeſtius, quàm in caſtris hoſtium pereunt. Iuſt. lib. 2.

Conditiones pacis dicere, eius eſt, qui dat pacem. Liuius 3. Dec. lib. 10.

EX SACRIS.

SI deſit hoſtis, & pugna, victoria nulla eſt. Lact.

Non mihi placet victoria, quæ iactura neceſsitudinis emitur. Eraſm. in epiſt.

Quædam melius fugiuntur, quàm vincuntur. ibid.

Interdum vinci, eſt beneficio affici. ibid.

Qui facile vincitur, non vincitur, ſed conſentit. Aug.

Victoria non minor eſt, hoſtes tolerare, quàm hoſtes vincere. Greg.

Impari curſu, ſed pari animo ad palmam tendendum eſt. Hier. in Epiſt.

Victorem eſſe paſsionis beatum eſt, non autem eſſe in paſsione. Ambr.

Non eſt tāti gaudij excelſa tenere, quanti mœroris eſt, de excelſis corruere: nec tanta gloria ſequi poteſt victoriam, quanta ignominia poteſt ſequi ruinam. idem.

Non eſt glorioſa victoria, niſi vbi fuerint laborioſa certamina. Amb. 2. Off.

Victora turpis, inhoneſtè quæſita. idem lib. 3. de Offic.

Victoria de hoc mundo non noſtris viribus aſcribetur, Auguſt. lib. 22. de Ciuitate Dei. cap. 25.

Captiuitas.

SErui, quos bellorum iniquitas victoribus in prædam dedit, eiſdem legibus, eadem fortuna, eadem neceſsitate nati ſunt: ex eodem loco ſpiritum trahunt: nec natura illis, ſed fortuna dedit dominū. Quint. Declam. 13.

Conditiones accipiendæ ſunt à victis, non ferendæ. Liuius 1. Dec. lib. 4.

Captiuitatis nulla maior calamitas eſt, quàm ad alienam libidinem trahi. Hier. in Epiſt.

Captiuitatis neſcia eſt pudicitia. Ambr.

Qui redimitur, ex aliqua captiuitate liberatur. Gregor. 18. mor.

Captiuitatis perſecutio imputatur ad martyrium. Chryſ. de Aſcen. dom. Serm.

Præmium.

EX GRÆCIS.

Satisfactio quietat iram. Ariſt. Eth. 5.

Omnia amamus, ſed præmium magis. idem Polit. 7.

In hoc pereunt plures reſp. quādo quiſpiam vir fortis, & ſtrenuus, nihil aufert deterioribus plus. Eur. in Hecub.

EX LATINIS.

Nemo noſtrum in reipub. periculis cum laude ac virtute verſatur, quin ſpe poſteritatis fructúque ducatur. Cic. pro Rabir.

Vix inuenitur, qui laboribus ſuſceptis, ac periculis aditis, non quaſi mercedem rerum geſtarum deſideret gloriam. idem 1. Offic.

Nec domus, nec reſp. ſtare poteſt, ſi in ea nec recte factis præmia extent vlla, nec ſupplicia peccatis. idem 1. de nat. Deorum.

Lege præmia propoſita ſunt virtutibus, & ſupplicia vitiis. idem 1. de Orat.

Quis enim virtutem amplectitur ipſa præmia ſi tollas. Iuuen. Sat. 10.

Spes præmij minuit pœnam. in Hiſt. Sax.

Scire volunt omnes mercedem redere nemo. Iuuen. Sat. 7.

EX SACRIS.

Merces ſumma eſt, videre Deum. Auguſti. Epiſto. 113.

Si præmia non inuitant, pœnæ nos terreant. idem.

Præmia propoſita ſunt poſt laborem.Chryſoſt.

Omne opus leue fieri ſolet, cùm eius præmium cogitatur, & ſpes præmij ſolatium ſit laboris.Hierony.

Nutriunt præmiorum exempla virtutes: nec quiſquam eſt, qui non ad morum ſumma nitatur aſcendere,quando irremuneratum non relinquitur,quod cõſcientia teſte laudatur.Caſ.lib.2.Epiſt.

Æquum eſt, vt vnicuique proficiat labor ſuus. idem Epiſt.8.

Qui vera cœleſtis patriæ præmia negligunt, in ſuis hic voluptatibus cadunt. Greg. libro 11.mor.

Hominum induſtria in quouis genere virtutis conſeneſcere ſolet, nullis calcaribus adhibitis, quibus hominum ingenia ad laudem excitentur. apud Platinam.

Ante laborem ſumere cibum, & ante meritũ exigere præmium, præpoſterus ordo eſt. Bern.ſerm.46.

Præmia virtutis cuilibet referenda.in Hiſt.Sax.

Indiſcreti hominum mores, cõfuſique vagarentur, niſi culpa formidinem, aut virtus præmium non haberet. Caſ. lib.2.

Sicut æquum eſt deſidioſis laborantium præmium denegare: ita conuenit exultantibus, id eſt, laborantibus remunerationis optata concedere. idem lib.4.

In læua meritum, in ſiniſtra præmium continetur.Bern. in vig.Nat.Domin.ſerm.

Punitio.

EX GRÆCIS

Ardua verberatio nõ admiſsis precibus nõ efficit in ſeruis, vt pœniteat peccaſſe: ſed vt proſpiciant, ne ſentiantur peccare. Plut. de cohib.irac.

Non peccantes ſolùm, ſed peccare geſtientes punito. Cleob. apund eund.

Qui punit iniuſtos,is cæteris iniuriã fieri prohibet.apud Sto.

Qui verberat ſine ira, peior eſt verberãte cum ira. Ariſtot. Ethic.7.

EX LATINIS.

NIhil minus, quàm iraſci punientem decet. *Senec. de ira. lib.1.*

Magna pars hominum eſt, quæ non peccatis iraſcitur, ſed peccatoribus. idem 2. de ira.

Ciuitatis mores magis corrigit parcitas animaduerſionum. facit enim conſuetudinẽ peccandi multitudo peccantium. idem de Clement.

Sæpius ea committuntur, quæ ſæpius vindicantur. ibid.

Minus iniquum eſt, vt euadat pœnam nocens, quàm vt contemnat. Quint. Declam.11.

Omnis caſtigatio, & animaduerſio contumelia vacare debet. Cicer.1. Off.

Prohibenda eſt maximè ira in puniendo. nũquam enim iratus, qui accedit ad puniendũ mediocritatem illam ſeruabit, quæ eſt inter nimium, & parum: cauendum eſt igitur ne maior ſit pœna, quàm culpa. ibid.

Magna eſt illecebra peccandi, impunitas ſpes. idem pro Mil.

Qui adoleſcentũ peccatis ignoſci putant oportere, falluntur, propterea quòd ætas illa non eſt impedimento bonis ſtudiis: at ij ſapienter faciunt, qui adoleſcentes maximè caſtigant, vt quibus virtutibus omnem vitam tueri poſſunt, eas in ætate maturiſſima velint comparare. idẽ 4. ad Herenn.

Improbis pœna ſtatuenda eſt, nec minus iis, qui ſecuti erunt alterum, quàm qui ipſi fuerunt impietatis autores. idem in Lælio.

Quos ipſa natura retinere in officio non poteſt, ij magnitudine pœnæ maleficio ſubmouendi ſunt. idem pro Roſcio.

Quotus quiſque reperitur, qui impunitate propoſita, abſtinere poſſit iniuria? impunitas enim eſt maxima peccãdi illecebra. idem 3. Off.

Eſt vtilius vnius improbi ſup-

plicio multorum improbitatem coërcere, quàm propter multos improbos vni parcere. idem 5. Act. in Verrem.

In corpore ſi quid eiuſmodi eſt, quod reliquo corpori noceat, vri, aut ſecari patimur, vt membrorum aliquid potius, quàm totum corpus intereat: ſic in reipub. corpore vt totum ſaluum ſit, quicquid eſt peſtiferum amputetur. idem Philipp. 9.

Eſt acerbum parentum ſcelera filiorum pœnis lui. idem ad Brutum.

Graues pœnæ, exempla dicuntur. Terent.

In re turpi honeſta inſultatio eſt in ſenem. ibid.

Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe
Abſterrent vitiis. Horat. libr. 1. ſerm.

Eſtq́ pati pœnam, quam meruiſſe minus. Ouid. 1. de Pont.

EX SACRIS

VBi non eſt par culpa, non debet par procedere pœna. Bern. in epiſt.

Prouidentia Dei gubernantur omnia, & quæ putatur pœna, medicina eſt. Hier.

Pœnæ nos terreant, ſi præmia non inuitant. Aug.

Deus non ſolùm nos donis, ſed flagellis erudit. Greg.

Iuſsiſti domine, & ſic eſt, vt pœna ſit tibi omnis inordinatus animus. Auguſt. libr. 1. confeſſ.

Non eſt euadere pœnam, præuenire ſententiam. Cypr. lib. 2. epiſt.

Quia impunitum non debet eſſe peccatum, puniatur à te, ne tu pro illo puniaris: peccatum tuũ iudicem te habeat, non patronum. idem de vtilit. pœnit.

Non vniformiter ſecundum menſuram delictorum increpationes quoque oportet inferri, ſed diligenter aſpicere eorum, qui deliquerunt, vires, atque propoſitum. Chryſoſt.

Caſtigare videtur, quicunque diſſentit. idem.

Nocentes vltro pœna ſequitur. Eraſm. in Epiſt.

Sæpe magis propitius eſt Deus, cùm immittit amara, quàm cùm delinit dulcibus. ibid.

Aliter punitur ciuis, aliter hoſtis. Greg. 26. mor.

Bonorum ſalutem cuſtodit, qui malos punit. Lact. de ira Dei.

Mitius punitur nobilis, quàm ignobilis. apud Iuriſconſ.

Peccata noſtra prælijs puniuntur barbarorum. Hier. in Epiſtol. Nep.

Pœna grauior, grauius peccantibus. Auguſt. de peccat. & merit.

Supplicium eſt ſcelus in ſcelere. idem lib. 21. de ciuit. Dei.

Pœnam Deus nō ex ira infert, vel affectione. Chryſoſt. ſuper Gen. Homil. 29.

Mitigat vim doloris conſiderata æquitas ferientis. Greg. 7. mor.

Caſtigare videtur, quiſquis diſſentit. Lact. lib. 5.

Vbi non eſt par culpa, par non debet procedere pœna. Bern. in epiſt.

Homo ex culpa venit ad pœnam, ex pœna venit ad amorem. Greg. 11. mor.

Deus vnius pœna plurimos corrigit. Amb. ſup. Pſal. 118.

Sermo.

EX GRÆCIS.

QVi doceri vult linguam, is in multitudinem mittendus eſt, linguæ enim magiſter eſt populus. Plat. de Nat. nom.

Senilis ſermo libenter audiendus. idem de rep.

Euitanda eſt curioſitas verborum. idem de regno.

Quod bene dicitur, repetere non nocet. idem de leg.

Omnis ſermo ſi breuior fuerit, quàm oporteat, obſcurat intellectum: ſi longior difficilis erit, retentioni, & diſcipulo obliuionem inducit. Ariſt. de Pol. 2.

Ratiocinatio cum eruditione, dux eſt vitæ. idem in Epiſt. ad Alex.

Qui negat loquelam, petit loquelam. Ariſt. Metap. 4.

Lingua eadem optima, & peſſima. idem de offi. aud.

Sermo dicentis non interrumpendus.ibid.

Mores boni approbant verba. ibidem.

Sermo auditus,ſeminis vice nobis eſt.ibid.

Lingua non diſcrepat à mente. Demet.Phaler.

Quanta res eſt, tanta & oratio, qua vteris, eſſe debet. Cleom.apud Plut.in Apoph.

Ex ſermonibus, vt ex amicis, optimus ille, firmiſsimúſque habetur, qui in calamitatibus præſens adeſt. & indigentibus auxiliũ affert.Plut. de exilio.

Linguæ præire animo non permittendũ. Chilo apud Diog. lib.1.

Inter loquendum, non eſt agitanda manus: eſt enim væcordis.ibid.

Quod facere inſtitueris, noli prædicare. nam ſi facere nequiueris,rideberis.Pith. ibid.

Noli citò loqui, eſt enim inſaniæ indicium.Bias ibid.

Peculiare ingenij eſt, elicere ex rebus ſermones accõmodatos. Socrat.apud Diog.lib.2.

Dicenda ſunt,quæ vtilia futura ſunt, & dicenti, & auditori.Diog.lib.3.

Citius credendum equo infræni, quàm verbo incompoſito. Theoph. apud Diog.lib.8.

Hominibus non conuenit vnquam, factis linguam valere plus.Eurip.in Hecub.

Incontinẽs lingua, turpiſsimus morbus.idem in Oreſt.

Celeritas non habet iuſtitiam: tardi verò ſermones multum proficiunt ad ſapiẽtiam.idem in Phœniſs.

Omnia efficit oratio, quæ ferrũ hoſtile efficere poteſt.idem.

Directam ſermonum ſeca viã, nec duplex ſis vir. idem in Rheſo.

Facinorum malorum ſermones quoque ſunt cauendi. Socrat. apud Stob.

Nulla eſt oratio, quæ longa videatur, quãdo res ordine proferuntur.ibid.

Duo tibi dicendi tempora præſcribe: vel de rebus indubiè tibi perſpectis, vel neceſſariis verba facias.ibid.

Aut ſilere oportet, aut afferre

meliora ſilentio. Pyth. apud Stob.

Sermonis vitium in lingua eſt, facti verò in animo. Antip. ibidem.

EX LATINIS.

Eruditus ſermo non oſtendit verum robur animi. eſt enim oratio etiam timidiſſimis audax. Senec. Epiſt. 26.

Nunquam nimis dicitur, quod nunquam ſatis dicitur. idem epiſt. 27.

Nulli, niſi audituro dicendum eſt. idem epiſt. 29.

Verba etiam ſi adſint, & poſſim ſine vllo tuo labore decurrere, tamen temperanda ſunt. nam quemadmodũ ſapienti viro inceſſus modeſtior conuenit, ita oratio preſſa, non audax. ſumma ergo ſummarum hæc erit, tardiloquum te eſſe iubeo. idem epiſt. 40.

Hæc ſit propoſiti noſtri ſumma: quod ſentimus, loquamur, & quod loquimur, ſentiamus: concordet ſermo cum vita. idẽ epiſt. 72.

Conſuetudinem verborum vocabo conſenſum eruditorum: ſicut viuendi conſenſum bonorum. Quint. lib. 1.

Eos alloquamur potiſſimum, quos conciliare nobis ſtudemus. Quint. lib. 4.

Quidam & nimium dicunt, nec tamen totum. idem lib. 5.

Quorundam elocutio res ipſas effœminat, quæ illo verborum habitu veſtiuntur. curã ergo verborum, rerum volo te eſſe ſolicitudinem. idem lib. 8.

Otioſum ſermonẽ dixerim, quẽ auditor ſuo ingenio nõ intelligit. ibid.

Niſi maxima rerum verſantur momenta, non debemus de rebus eſſe ſoliciti. ibid.

Vim rebus aliquando ipſa verborum humilitas affert. ibidem.

Verba honeſta moribus perdidimus. idem lib. 8.

Dandi ſunt ei, cui vocem accommodamus, ſui mores. idem lib. 11.

Sonis homines, vt æra tinnitu dignoſcimus. ibid.

Et ſi vtile eſt, ſubitò ſæpe dicere, tamen illud vtilius, ſumpto ſpatio ad cogitandum paratius atque accuratius dicere. Cicer. 2. de Orat.

Verba inuenta ſunt, non quæ impedirent. ſed quæ indicarent voluntatē. Cice. pro Cec.

Interpres mentis eſt ratio, verbis diſcrepans, ſententiis congruens. idem 1. de leg.

Sermone vti eo debemus, qui notus eſt nobis. idem 1. Offic.

In primis prouideamus, ne ſermo indicet vitiū aliquod ineſſe moribus: quod maximè tūc ſolet euenire, cùm ſtudioſè de abſentibus, detrahendi cauſa, aut ſeuerè, aut maledicè contumelioſeq́ dicitur. ibi.

Quoties de nobis aut dicimus, aut loquimur: toties de nobis iudicatur. idem 1. de Orat.

Sæpe grauius offendunt animos auditorum, qui aliena flagitia apertè dicunt, quàm qui committunt. Cice. in Salluſt.

Cauendum eſt, ne quid agendo dicendóque facias, cuius imitatio rideatur. idem declar. Orat.

Oratio debet eſſe ornatior ſententiis, quàm verbis. idem.

Non tam copia, quàm modus in dicendo eſt quærendus. idē pro leg. Manil.

Difficile eſt dictu, quantopere conciliet animos comitas, affabilitáſque ſermonum. Cicer. 2. Offic.

Fieri poteſt, vt rectè quis ſentiat, & id quod ſentit, politè eloqui nō poſſit. idem 1. Tuſc.

In his linguis, quas non intelligimus ſurdi profectò ſumus. idem 5. Tuſc.

Verba neminem mouent, niſi eum, qui eiuſdem linguæ ſocietate coniūctus eſt. idem 3. de Orat.

Viue moribus præteritis, & vtere verbis præſentibus. Gel. lib. 1.

Tāquam ſcopum, ſic fugias inauditū, atque inſolitum verbum. ibid.

Qui facta ſua verbis adornant, non ideo prædicare, quia fecerint, vt prædicent, feciſſe creduntur. Plin. Iuni. libro. 1. Epiſt.

Multo magis viua vox afficit,

idem lib.2.

Melius eadem pronunciat, qui peperit.idem.

Neſcit vox miſſa reuerti. Horat.de arte Poët.

EX SACRIS.

PRo ſigno ſunt interioris hominis verba erumpentia: minoribus enim maiora monſtrantur.vultu enim, & oculis diſsimulari non poteſt conſcientia.Hier.ſup. 12. *Proph. lib.2.*

Colloquium familiaritatis indicium.Tert.

Si alicuius ſermo non pungit, ſed oblectat audientes, iſte ſermo non eſt ſapiens.idem.

Diu conſidera, quid loquendum eſt, & adhuc tacens prouide, ne quid dixiſſe pœniteat.idem.

Sæpe doctori dominus verbum pro gratia tribuit auditoris. nõnunquam verò propter auditoris culpam ſubtrahitur ſermo Doctori. Greg. in Paſt.

Cibus mentis, eſt ſermo Dei. idem Homil.5.

Praui ſicut in ſenſu leues ſunt: ita in locutione præcipites: quia quod leuis conſcientia concipit, leuior protinus lingua prodit.idem 3.mor.

Lingua ſub magni moderaminis moderatione frænanda eſt, non inſolubiliter obliganda: ne aut laxata in vitium defluat, aut reſtricta etiã ab vtilitate torpeſcat.idem 8.mor.

Cùm intentionem bonam locutio cauta non ſequitur, ipſa pietatis propoſitio in tranſgreſsionis vitium vertitur. idem.5.Moral.

Bonum verbum per humilitatem dicendum eſt, vt beneficium per pietatem exhiberi debet.idem.

Verba inſtituta ſunt propterea, vt non ſe inuicem homines fallant, ſed vt ad alterius quiſque notitiam cogitationes proferat. verbis ergo vti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt, peccatum eſt. Gre. in Mor.

Quod in genere dictum eſt, ad nullius contumeliam pertinet.Eraſm.in Epiſt.

Bonus ſermo ſecreta non quærit. Hier.

Quicquid dicere volumus, ex ipſa prius noſtri ſermonis qualitate colligamus. ibid.

Loca, in quibus vana, & ſuperflua dici debeant, inuenire non poſſunt. ibid.

Eſt tẽpus, quando nil, & eſt tẽpus, quando aliquid eſt dicendum: nullum verò tempus eſt, quando ſunt omnia. ibid.

Loquentem conſcientia non præpedit, cùm vita linguam antecedit. Gregor. 6. Mor.

Modus loquendi in tribus conſiſtit: quo geſtu, quo ſono, qua ſignificatione aliquid dicatur: diſciplina autem iubet, vt loquentis ſit ſermo modeſtus, & humilis: ſonus demiſſus, & ſuauis: ſignificatio verax, & dulcis. Hieron. de diſcipl. monaſter.

Quanuis quis vitam fide muniat, ſcientia regat, caſtitate, & ſobrietate componat, nihil eſt, quod in homine placeat, ſi in toto lingua diſpliceat. Valer. Epiſt. in quod. ſerm.

Periculum eſt dicere non ſolùm falſa, ſed etiam vera: ſi is ea non quibus oportet, inſinuet. Amb. ſup. Beat. immac.

Quàm plures vidi loquendo in peccatũ incidiſſe, vix quempiam tacendo: adeò tacere, quàm loqui difficilius eſt. Amb. 1. Offic.

Sermones proferamus libra iuſtitiæ examinatos, vt ſit grauitas in ſenſu, in ſermone pondus, atque in verbis modus. idem Offic. 3.

Frequenter in longum protractus ſermo caret intelligentia. Aug. de doct. Chriſt.

Dicens aliud quàm vult, videtur non dixiſſe. apud iuriſconſ.

Cæco lumen, ſurdo ſermonem, ſapientiam bruto offerre, labor irritus. Cyprian. libro. 4. Epiſt.

Loquimur imitatione. Aug. de quant. anim. cap. 18.

In verbis amanda ſunt vera, non verba. idem 4. de doct. Chriſt.

Verba ſunt ſigna rerum. idem de magiſt.

Verba per res illuſtrantur. ibi-

dem.

Verborum quæſtionibus immorari, turpe eſt. idem lib. 11. *cont. Acad.*

Verbum ſcriptum, non eſt verbum, ſed verbi ſignum. idem in princip. Dialect.

Pauca propriè loquimur, plura impropriè. Aug. lib. 11. *conf. cap.* 20.

Quotidiana fornax, noſtra eſt quotidiana humana lingua. Auguſt. 10. *conf. cap.* 37.

Linguarum cognitio ad interpretationem ſcripturarum neceſſaria eſt. idem lib. 2. *de doct. Chriſt.*

Lingua Dei, eſt ſpiritus ſanctus. idem de eſſent. diuinit.

Linguarum diuerſitas hominem alienat ab homine. idem.

Lingua coërcita dies bonos affert. idem de verb. domini. ſerm. 40.

Ream linguam non facit, niſi mens rea. Auguſt. de verb. Apoſt. ſerm. 26.

Linguis omnium gentium loquitur eccleſia. idē ſerm. 187. *de temp.*

Vocabula nobis cum Deo ſunt communia, ſed diſcrepant in affectu. idem in quæſt. ex vtroque teſt.

Diuinus ſermo potio eſt. Bern. ſup. Cant. ſerm. 59.

Vox operis validior, quàm oris. idem ſup. Cant. ſerm. 59.

Lingua etſi multa mala faciat, tamen eſt optima. idem de tripli. ſerm. 1.

Lingua paruum membrum innumeras contrahit ſordes. ibidem.

Lingua, quàm litera efficacior. idem in Epiſt.

Lingua quintuplex: diſſoluta, impudica, vaniloqua, doloſa, maledica. idem de triplic. gener. bon.

Lingua, modicum membrum, ſi refrænata nō fuerit, totum corpus corrumpit. idem ad ſoror.

Linga tenuis eſt, & lata, euacuandis cordibus aptum inſtrumentum. ibid.

Os noſtrum oſtium eſt cordis noſtri. Bern. de paſſ. domin.

Verba generalia debent generaliter intelligi. apud iuriſconſ.

Verborum geminatio, vel actus reiteratio denotat firmitatem propoſiti, voluntatis, & conſenſus. ibid.

Linguæ vnitas facit cohabitationem. Chryſoſt. ſup. Geneſ. Homil. 30.

In lingua habere robur, muliebre eſt. idem ſup. act. Apoſt. Homil. 3.

Lingua ſtomachum non ſeducit. idem ſerm. 10. ſup. epiſtol. ad Roman.

Narratio ſæpe doctrinæ loco eſt. idem ſup. Act. Apoſt. Homil. 4.

Silentium.

EX GRÆCIS.

Silentium mulieri præſtat ornamentum. Ariſt. Politic. 1.

Nunquam me pœnituit tacuiſſe, quod locutus ſim ſæpe. Simonid. apud Plut. de tuend. bon. valet.

Silentium ſapientibus reſponſi loco eſt. Eurip. apud Plut. de vitio. verec.

Obſigna verba ſilentio, ſilentiũ autem occaſione. Demetr. Phaler.

Magnæ eſt ſapientiæ tempeſtiuum ſilentium, & omni certè eſt ſermone præſtantius. Plut. de educ. liber.

Pauca loquentibus paucis legibus opus eſt. ibid.

Nemo ſtultus tacere poteſt. Solon apud Diog. lib. 1.

Eſt vbi ſilentium, ſermone potius eſt: eſt vbi ſermo ſilentio. Eurip. in Oreſt.

Silentij non opus eſt in malis. idem in Hyppolit.

Silentium cùm vbique culpa vacet: tum maximè in aliorum conuitiis, neſcio quid egregium Socraticum, aut potius Herculeum præ ſe fert. Plut. de loquacit.

Multis hominibus pharmacum malorum eſt taciturnitas. apud Stobæum.

Silentij præmium periculo vacat. ibid.

Silentium, obſcurus eſt interpres ſermonis. Theognid. apud Stobæum.

Nullus ſtultorum in conuiuio

ſilentium præſtare poteſt. ibidem.

EX LATINIS.

QVid prodeſt totius regionis ſilentium? ſi affectus fremunt. Senec.

Res omnium difficillima, tacere, & audire. Gell.lib.1.

Interdum non minus oratoriũ eſt tacere, quàm dicere. Plin. Iun.lib.6.

Mire ſilentio, & tenebris animus alitur.idem lib.9.

Lingua grauius caſtigatur, quã vllum probrum: nec magnæ res ſuſtineri poſſunt ab eo, cui tacere graue eſt.Curt.lib.4.

Cùm iudicamus, inuiſi: & cùm tacemus, ſuſpecti ſumus. idem li.6.

Loqui ignorabit, qui tacere neſcit.Pitac.per Auſon.

Tacere, conſenſus ſpecies. in hiſto.Sax.

EX SACRIS.

NOnnunquam contra officium eſt, ſalutare: tacere verò, officioſum. Eraſm.in epiſt.

Si vindicare vis, ſile, & funeſtam ei dediſti plagam.Chryſoſtom.

Malum hominem tacendo potius, quàm reſpondendo ſuperabis.idem.

Quàm plures vidi loquendo in peccatum incidiſſe, vix quẽquam tacendo. Amb.1. de Offic.

Silendi patientia, opportunitas loquendi, & contemptus diuitiarum, ſunt maxima fundamenta virtutum.ibid.

Diu conſidera, quid loquendum ſit, & adhuc tacens prouide, ne quid dixiſſe pœniteat.Hieronym.in epiſt.

Taciturnitas eſt quandoque habenda pro confeſſione. apud iuriſconſ.

Tacens verum, ita incurrit crimen falſitatis, ſicut ſi falſum diceret.ibid.

Rectè ſcit dicere, qui ſcit ordinatè tacere. Greg.3.mor.

Silentium eſt quoddam verbi nutrimentum. idem ſup. Ezech.Homi.10.

Silentium ſentitur nō audiendo. Auguſt. lib. 11. de Ciuit. Dei. cap. 7.

Tacitè multa fieri poſſunt, quæ non poſſunt fieri expreſſa. apud iuriſconſ.

Taciturnitas domini nobis ad exemplum facta eſt. Bern. in Epiph. domini. ſerm. 2.

Spectare debemus dominum cum ſilentio. Bern. ſup. Cant. ſerm. 63.

Loquacitas.

EX GRÆCIS.

MVlta cognoſcēdi ſtudiū comitatur garrulitatis vitium. Plut. de curioſis.

Multarum rerum cognitio aut valde lædit, iuuat quidē virum dextrum, & modeſtū, & commodum. lædit autem eum, qui facilè quemuis ſermonem, & apud quemuis loquitur. Socr. apud Stob.

Nulla fides linguæ eſt. Eurip. ibidem.

Garrulitas eſt deābulatio linguæ. ibid.

Si continuè, & multa, & celeriter loqui, ſignum eſſet prudentiæ: hirundines dicerentur multo ſapientiores nobis. ibidem.

Decorum ſilentium, corona eſt viri. loquacitas autem nec iucundum aliquid habet, & mala eſt conuerſationi, & inutilis ciuitati. ibid.

Nec ex manu dimittentis ponderoſum lapidem facile eſt cohibere, nec ex lingua ſermonem. ibid.

Tyrannicum quiddam eſt, multa ſcire loqui. Æſch. ibidem.

Dicendi modus non penes loquentem, ſed audientem eſt. ibidem.

Auaritia quædam eſt, omnia velle dicere, & nihil audire. Philem. ibid.

Intempeſtiua inter potandum garrulitas pleroſque, dum nugantur, trāſuerſum rapit, & animi libidini obſecundare compellit. Plutar. Prob. 7.

Fieri nō poteſt, vt garrulitatem non comitetur maledicentia. Plut. de curioſit.

EX LATINIS.

Mallem indiſcretã prudentiam, quàm ſtultam loquacitatem. Gel.lib.1.
Non iteratum dicitur, quod factum eſſe neſcitur. Aurel.apud Plat.

EX SACRIS.

Linguoſus vir amat mendacia. Auguſt.in Pſal. 139.
Verboſi inepti amici. idem de Amicit.
Eſt tempus, quando nil, & eſt tempus, quando aliquid, nullum autem eſt tempus, in quo dicenda ſunt omnia. Hugo de diſciplin. monaſt.
Adoleſcens verboſus, iuſtitiæ hoſtis. Bern.lib.4.de conſid.
Loquacitas inter epulas valde effrænis eſt. Greg.lib.1.mor.
Loquacitas, impudicitiæ argumentum eſt. Bernar. de Paſſio.domini.
Multiloquium raro abſque peccato. Chryſoſt.ad popul. Antioch.homil.21.

Secretum.

EX GRÆCIS.

Facilius in lingua carbo ignitus contineri poterit, quàm ſecretus ſermo. Socrat. apud Stob.
Nihil intereſt, aliquid mulieri, an omnibus præconibus in foro narres. ibidem.
Mira vis eſt melioris fortunæ in occultandis hominum peccatis, at ſi quid acciderit ſiniſtrè, cũcta iſta omnia protinus detegentur. Demoſth. ibid.

EX LATINIS.

Honeſta boni, non occulta quærunt. Cicer. 3. Offic.
Communi fit vitio naturæ, vt non viſis, atque incognitis rebus magis confidamus. Cæſar de bell.ciuil.lib.2.
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam. Ouid.3. de triſtib.
Vel ne facias tegenda, vel ſolus

faciaſ.Publ.Mim.

EX SACRIS.

Secretum ſi tribus eſt manifeſtatum, omnibus eſt diuulgatum. Auguſt.

Occultum non eſt, quod cõſcientia teſte committitur. Chryſoſt.

Nihil occulti in inteſtina diſcordia eſſe poteſt. Eraſm. in Epiſt.

Per hoc, quod foris agitur, quicquid intus latet, aperitur. Gre.

Occultũ penè eſt, quod per paucos probari poteſt, & quod pauci ſciunt. apud iuriſcõſul.

Quod non apparet, præſumitur non eſſe. ibid.

Colloquium ſecretum, ad aures factum facit præſumi mandatũ, ſi ſtatim ſequatur maleficium, ibid.

Abſcondi Deo nil poteſt. Greg. in regiſt.

Latere, criminoſæ eſt conſcientiæ. Ambr. de Virg. lib. 3.

Ama neſciri, & laudet te os alienum. Bern. ſerm. 6. in Nat. domi.

Occulta Dei iudicio committenda, nec de illo temere iudicandum. Auguſt. Epiſt. 137.

Occulta non debet eſſe doctrina: ſicut nec Euangelium occultum eſt. Bern. ſup. Cant. ſermon. 44.

Interrogatio.

EX GRÆCIS

Neceſſe eſt, interrogantem interrogatũ ſequi, quocunque ducit. Plat. de ſanct.

Singulos interrogo, paucis reſpõdeo. idem de ſcient.

Qui litigatione interrogat, prauè diſputat. Ariſt. Top. 8.

Ad interrogationes multas nõ eſt danda vna reſponſio. idem Elench. 2.

Cæci interrogatio eſt quærere, cur amantur, quæ pulchra ſunt. Ariſto. apud Stob.

Calumniatores conuincere oportet, interrogantes autem docere. Chryſoſt.

Proximus cognitioni eſt, qui quod debet inquirere, prudẽ-

ter agnoſcit.in Coll.2.
Interrogando docemus alios. Aug. lib.1. de magiſt.cap.1.
Interrogare multa, nō eſt ſcire. idem de duab.anim.cap.8.
Interrogant muti, quæ ipſi explicare non poſſunt. idem de pecc.& merit.

Reſponſio.

NOn reſpondere, ruſticorū eſt.Plat.de ſcient.
Singulos interrogo, paucis reſpondeo.ibid.
Ignorantia cauſa eſt reſpondendi varia,& non eadem.idem de Nat.nom.
Cùm reſpōdēti proponitur multiplex, quod non intelligit, conceſſum eſt ei dicere: nō intelligo.Ariſt.topic.8.
Ad interrogationes multas nō eſt danda vna reſponſio. Ariſt.elench.2.
Sapientibus reſponſi loco eſt ſilentium.Eurip. apud Plutar. de vitioſ.verec.
Omnibus reſpondere, ſeruile: omnes deſpicere, ſtulti. idem de Poët.

Conſilium & opinio.

EX GRÆCIS.

INter ſapientiam, & ignorantiam media res eſt opinio.Plat.de Amor.
Conſilium res ſacra eſt.Plat. de Sapient.
Quoties quis aliquid alicuius gratia quærit, de illo ipſo conſultatio eſt, cuius gratia aliquid quæritur,nō de eo, quod quæritur alterius gratia. idē de Fortit.
Conſilium non eſt de fine, ſed de iis,quæ ſunt ad finem. Ariſt.Rhet.2.
Conſilium vincit manus. apud Stob.
De neceſſariis, & impoſſibilibus conſultandū non eſt, ſed de cōtingentibus, & aliter ſe habere potentibus, quàm in noſtra poteſtate ſunt. ibid.
Conſulta oportet operari velociter: conſulere autem tardè. Ariſt.Eth.6.
Conſilium mulieris eſt inualidum, pueri verò eſt imperfectum.idem Polit.1.

Opportunitas non obſeruata cũ omnibus in rebus affert malum, tum verò in admonendo detrahit vtilitatem. Plut. de Amic. & adul.

Inter pocula non eſt admonendum. ibid.

Quidam fœlicitatem rem eſſe putant, ad quam admonitio non poſſit accedere. ibid.

Plerique mortales opus habent aliena prudentia conſilióque. ibidem.

In admonendo ne contentioſi, & contumaces ſimus. ibid.

Iſtud haud quaquam fieri cõuenit, vt qui admonetur, viciſſim admoneat, & libertatem opponat libertati. ibidem.

Facillimũ omnium eſt, ab alio admoneri. Thal. apud Laërt.

Principi conſule non dulciora, ſed optima. Solon apud eundem lib. 1.

Duo maximè ſunt contraria conſilio, ira, & feſtinatio. Bias ibidem.

Sana conſultatio ex eruditione, rerúmque peritia, & experimento contingit. idem.

Victoria tota poſita eſt in bona conſultatione. Eurip. in Phen.

Inops conſilij, fœlicitas. idem in Con.

Noctu conſilium à ſapientibus initur. idem.

Aliud deliberationis tempus, aliud accuſationis. Demoſth. Exor. 12.

Nihil decernendum ante rem bene cognitã. idem Exord. 19.

Sapiens ſapientium eſt conſilium.

Praua conſilia ſtatim reprehendi maximè txpedit. idem exord. 56.

Caute admonenda, quæ lege aliqua ſunt interdicta, aut populo ingrata. idem exarg. lib.

In magnis deliberationibus magno emendum eſt fidele conſilium, & prudens. idem 1. Olinth.

In deliberationibus Reipubl. aliis affectibus repudiatis, bonum publicum duntaxat eſt ſpectandum. ibid.

In arduis conſultationibus attentè cupidéq; audiendi ſunt, qui conſiliũ dare volũt. ibid.

Graue eſt conſilium coëundi ſo-

cietatem belli: cum iis præſertim, qui ſtatim armis defendẽdi ſunt. idem 1.Olinth.

Optabile eſt deliberantibus vel à meditatis, vel ab impræmeditatis afferri vtile cõſilium. ibidem.

Non temere irruere, ſed aliquid vtile præmeditati accedere debemus ad conſilium. ibid.

Malum maximum hominibus, opinio falſa. idem de Rhet.

Fortunæ etiam in deliberationibus eſt quædam habenda ratio. Demoſth. 1. Olinth.

In exhortando prodeſt auditoris prædicare virtutem, & fœlicitatem. ibid.

Prudentes ex omnium conſiliis vtile facilè deligunt. ibid.

In deliberationibus animus in omnes partes eſt verſandus, omnia perſequenda ſunt tam commoda, quàm incommoda, quæ eis ſunt. ibid.

Facilius eſt inuenta conſilia comprobare, q̃ inuenire. ibid.

Inuenire conſiliorum eſt prudẽtis oratoris, electio autem prudentis auditoris. ibid.

Res ipſa vltro monet, quid oporteat, conſiliúmque attentis lõgè melius ſuppeditat, quàm perplexæ orationis conciones. ibid.

Exhortandi cunctantes optima ratio eſt, apponere, æmulum: qui quod ipſi dubitant accipere, alij intercipere ſtudent. Demoſth. 1. Olinth.

Sunt, qui aliis melius conſulũt, quàm ſibi, ſalutémque ſuam negligant, alienam curent. ibidem.

Dura conditio eſt eorum, qui in dandis conſiliis, & in gerendis rebus ſolent verſari, cùm eorum fides ex euentu ſoleat æſtimari. idem 1. Olinth.

Diuerſitas opinionum eſt cauſa litis. Ariſt. Metaph. 5.

Opinio diuiditur in verum, & falſum: electio verò in bonum, & malum. idem.

Veritas apud ſeſe vincit: opinio autem apud exteros. Epiſt. apud Stob.

Perturbant homines non res ipſæ, ſed rerum opiniones. ibid.

Opportunitas non obſeruata cũ omnibus quidem in rebus ingens affert malum, tum

verò maximè in admonendo detrahit vtilitatem. Plut.de Amic.& adulat.

EX LATINIS.

GLadiator in arena conſiliũ capit.Senec.epiſt.22

Honeſta bonis ſuadere, facillimum eſt.Quint.lib.3.

Nulla ſunt meliora conſilia, quàm quæ ignorauerit aduerſarius, antequam facias. Veg. lib.3.

Non eſt conſilium in vulgo. in hiſt.Sax.

Mala conſilia pares euentus ſequuntur.Liuius lib.6.Dec.1.

Priuatæ res ſemper offecère, officiéntque publicis conſiliis. idem lib.2.Dec.2.

Conſilia mala plerunque vincunt.idem lib.5.dec.3.

Multa, quæ natura impedita ſunt conſilio expediuntur. idẽ lib.10.dec.3.

Ab nullo genere non periculũ eſt, ſi cœtus, & conſilia, & ſecretas conſultationes eſſe ſinas.idem lib.3.Dec.4.

Nemo melius conſilium dat, quàm ipſe facturus eſt. idem lib.7.Dec.4.

Qui fortunæ aut euẽtui ſua cõſilia aptat, nuſquam inuenit gratiam.idem lib.2.Dec.4.

Ad exhortationem præcipuè valent imperia. Quint.lib.5.

Conſilium non habent ſcelera. idem lib.7.

Semper apud ſolicitos in deterius prona perſuaſio eſt.idem declam.1.

In rebus magnis memoriáq; dignis conſilia primùm, deinde acta, poſtea euentus ſpectantur.Cic.2.de Orat.

Hoc plerunque facimus, vt conſilia euentibus ponderemus; & cui bene quid proceſſerit, multum illum præuidiſſe: cui ſecus, nihil ſenſiſſe dicamus.idem pro Rab.

In perſuadẽdo nihil eſt optabilius, quàm dignitas. idem 2. de Orat.

Summi gubernatores ĩ magnis nonnunquam tempeſtatibus ſolent à victoribus admoneri. idem. Philip.7.

Succeſſus bene conſultorum in manu eſt.Eraſm.in epiſt.

Nullo conſilio quicquam magnas res aggredi, tyrannicum

eſt.ibidem.

*Humana conſilia caſtigantur, quando cæleſtibus præferuntur.Max.lib.*1.

*Timet, atque ei omnia deficere videntur, qui in ipſo negotio conſilium capere cogitur.Cæſ. de bell.Gall. lib.*5.

Conſultantes de rebus dubiis odio atque amicitia vacare debent.Sall.in coniur.Catil.

*Quorundam conſiliorum autoritas,pro ratione eſt. Pli.Iun. lib.*1.

Acer,& ad palmã per ſe curſurus honoris,
*Si tamen horteris,fortius ibit equus.Ouid.*2.*de Ponto.*

Grauior & validior eſt decem virorum bonorum ſententia, quàm totius multitudinis imperitæ.Cic.pro Planc.

Non exitus rerum tantum, ſed & hominum conſilia legibus puniuntur: minus quidẽ dolendum eſt re non perfecta, ſed puniendum certè nihilominus. Cic.pro Milone.

Quot hominũ,tot ſentẽtiæ,ſuus cuique mos.Terent.in Phorm.

*Quæ volumus,& credimus,libentérque ſentimus ipſi, reliquos quoq; ſentire ſperamus. Cæſ.de bell.ciuil. lib.*2.

*Vereor de viris doctis iudicare, ne quorum opinionem improbo, illos videar improbaſſe. Gell.lib.*9.

Quod primũ deſerit infælices, bona opinio eſt.in hiſt.Sax.

Opinio infinitos perdit. apud Stob.

Opinio ſtultos diſtendit.ibid.

Nihil opinionis cauſa omnia conſcientiæ facito. Seneca de Vita beat.

Grauior,& validior eſt decem bonorum virorum ſententia, quàm totius multitudinis imperitæ.Cic pro Planc.

EX SACRIS.

Solet recta opinio prauã corrigere conſuetudinem,& praua opinio rectam deprauare naturam.Aug.

Plerunque contingit,vt qui per negligentiam de ſe malè opinari permittant, per ſemetipſos nulla vnquam mala faciant.ſed tamen per eos,qui ſe

imitati fuerint, multiplicius delinquunt. Greg.

Earum rerum non eſt ſcientia, ſed opinio, quæ pro ingeniis varia eſt. Lact.

Vbi abſuit conſilium, abeſt culpa. Greg.

Niſi per conſiliũ fulciatur, valde fortitudo deſtruitur: quia quo plus ſe prodeſſe conſpicit, eò virtus ſine moderamine deterius in præceps ruit. idem in Mor.

Dare ſtulto conſilium, charitatis eſt: dare ſapiẽti, oſtentationis: dare verò tempore peruerſitatis, ſapientiæ. ibid.

Admonitio modica ſufficit timentibus deum. Baſil.

Modeſti hominis eſt, à quocunque velle admoneri. Eraſ. in Epiſt.

Plures ſanat tempeſtiua admonitio, quàm ſana obiurgatio. ibidem.

Ea eſt hominum corruptela, vt ſæpenumero bonum conſilium atque ſanum damno ſit conſultori. ibid.

Conſilium bonis datur, correctio errantes coërcet. Ambr.

Quid tibi prodeſt habere ſapientiam? ſi conſilium neges, ſi conſulendi copiam includas: clauſiſti fontem, vt nec aliis influat, nec tibi proſit. idem libr. 5. Offi.

Sint multi neceſſarij, vnus tamen conſiliarius. Bern.

Inducere conſultationem, eſt tollere dubium cõſultationis. Tertul.

Plus vtilitatis afferunt duo fidi monitores, quàm multa laudantium milia. Eraſm. in epiſt.

Cõſilia callida, & audacia prima fronte læta, tractatu dura, euentu triſtia. ibid.

Ex abundantia pietatis eſt, lubricam ætatẽ monuiſſe. Hier. ad Saluinam.

Plurimũ laudis iuuenes moribus ſuis applicant, quoties de negotiorũ meritis ambigẽtes, ad peritorũ conſilia decurrũt. Caſ. part. 2. lib. 1. epiſt. 9.

Conſilium imitari negligit improuidus, ſapientiam verò ille quærit in altero, penes quem eſt ſcientia magnitudo. ibid. lib. 3.

Quidam omnia imprudēter agunt, & ipſis pro voto ſuccedunt: quidā ad amnia conſilio ſe diſponūt, & ſemper in contrarium eis cedunt.ibid.

In magnorū diſcriminum anguſtiis, vbi domeſtica conſilia remediū nō inuenerunt, eorū ſuffragia implorantur, quorum prudētiam in altioribus negotiis experientia diuturna approbauit.ibid.

Vbi publica iactura eſt, & diſpendiū commune, ſicut dolor in vniuerſitatem ſe porrigit: ita communi conſilio, & auxiliū eſt vtendum. Pet.Rau.

Conſiliarius bonus eſt, qui ſibi conſulit. Amb.1.Offic.

Cōſilium peritorum ex apertis obſcura æſtimat, ex paruulis magna, ex proximis remota, ex partibus tota. ſcit enim qua via egredi debeat, & citò ſingula & diſtinctè videt. Petr. Rau.in epiſt.

Conſilium mutare in melius, non eſt turpe. apud Iuriſconſ.

Monitio præceptum importat. ibidem.

Nouum factum, nouum conſilium expetit.ibid.

Bonorum iudicia non negligenda. Amb.1.Offic.

Conſilia noſtra viribus noſtris non tribuamus. Greg.1.mor.

Conſilia Dei occulta ſuper nos timenda ſunt. idem Homil.3. ſup.Euang.

Conſilium religionis ab irreligioſis petere, non eſt conſilium accipere. idem 1.Reg.

Conſilium in rebus arduis non debet eſſe præceps. idem Epiſt.5.

Conſiliorum gubernaculū, lex diuina. Cypr.lib.2.epiſt.

Conſilium Dei nemo, niſi ſpiritualis intelligit. Aug.in lib. expoſ.quæſt.quart.

Conſilium miſericordibus congruit. Auguſt.lib.1.de ſerm. domi.in monte.

Conſilium omne à Deo eſt, à quocunq; proficiſcatur. Auguſt.lib.1.de doct.Chriſt.

Conſilia perfecta non ſunt abſque prudentia, & beneuolentia. Bern.in epiſt.

Opinio cōmunis habet vim conſuetudinis. apud Iuriſconſ.

Conſulentem dominum qui nō

audiunt, audient finaliter condemnantem. Bern. ſerm.

Perſuaſio certa per fidem eſt. Chryſoſt. ſuper Epiſto. ad Coloſſ. Homil. 4.

Fraus.

EX GRAECIS.

O*Portet eum, quicunque decepturus ſit alium, ipſe minimè decipiendus; ſimilitudinem & diſſimilitudinem rerum cognoſcere. Plat. de pulch.*

Qui ab alio facilè decipitur, & hoc non ſentit, ipſe etiam à ſe patitur ſæpe. Ari. Elench. 2.

Omnes homines non decipiuntur, niſi in eo, quod neſciunt: aut in eo, cuius cognitio non eſt valde manifeſta. idem Metaph. 4.

Nequior eſt, qui decipit, quàm qui decipitur. Demoſt. Exor. 54.

Nemo mirari debet, ab improbo homine eſſe deceptum, magis mirandum eſt, non eſſe deceptum. Demoſth. 1. Olynth.

EX LATINIS.

E*T fera, & piſcis, ſpe aliqua oblectata decipitur, quæ putantur fortunæ munera, inſidiæ ſunt. Senec. Epiſt. 7.*

Sunt homines, qui rationem bono conſilio à diis immortalibus datam, in fraudem malitiámque conuertunt. Cicer. 3. de nat. Deor.

Fallacia alia, aliam trudit. Terent. in And.

Quoſdam decipere pro moribus temporum; prudentia eſt. Plin. Iun. lib. 8.

Fraus fidem in paruis ſibi perſtruit. Liuius 3. Dec. lib. 8.

Inter dormientem, & ſimulantem non eſt, niſi conſcientia. Quint. Declam. 8.

Nihil à morientibus fingitur. ibid.

Nulla pernicies vitæ maior inueniri poteſt, quàm cùm in vita ineſt ſimulatio. Cicer. 3. Offic.

Fit plerunque, vt hi, qui boni aliquid afferre volunt, affingant aliquid quo faciant id, quod volunt leuius. idem

Philip.1.

Ingenioſior eſt ad excogitandum ſimulatio veritate. Pli. Iun. in Paneg.

Ficta ad naturam citò redeunt ſuam. Pub. Mim.

Quàm plurimum natura valet: tamen in paucorum menſium ſpacio ſimulatio naturã vincere ſolet. in hiſt. Sax.

Semper auidius nefanda finguntur. Quint. Decla. 18.

Diſſimulata actio melius ſubrepit. Quint. lib. 4.

Simulatio amicitiæ repugnat maximè, delet enim veritatem, ſine qua nomen amicitiæ valere non poteſt. Cicer. in Lælio.

EX SACRIS.

SVſpicione quod caret, fraudi eſt opportunius. Nazanz.

Seductio ſemper habet boni colorem. Chryſoſt.

Si caſtum me ſimulo, & aliud ſum in conſcientia, habeo gloriam mercenarium, ſed ſupplicia peccatoris, & in comparatione duorum malorum, leuius eſt in alium peccare apertè, quàm ſimulare, & fingere ſanctitatem. Hiero. ſup. Eſaiam.

Nulla res ſic exterminat bonum, ſicut ſimulatio. nam malum ſub ſpecie boni celatum, dum non cognoſcitur, non cauetur. Chryſoſt. ſuper Matth. 7.

Vtinam tam facile eſſet præſtare, quàm facile eſt ſimulare bonitatem. Lact. lib. 6.

Quod maximè diſſimulas, frequentius exit in lucem. Hier. in Epiſt.

Simulata æquitas non æquitas eſt, ſed duplex iniquitas, quia iniquitas eſt, & ſimulatio. Auguſt. ſup. Pſalm. 63.

Simulationem falſitatis nemo, niſi ſubtilioris ingenij facit. idem 26. mor.

Fingimus aliquando ſine mendacio. Auguſt. lib. 2. quæſt. Euang.

Miſerius eſt mentiendo fallere, quàm mentientibus credendo falli. idem.

Artes inimici ſunt præcauendæ. Anſel. ſup. Epiſt. ad Cor.

Non multum in vitio, aut decipere, aut decipi poſſe. Hier.

Non meretur audire veritatem, qui fraudulenter interrogat. idem.

Calumniatores conuincere oportet, interrogantes autem docere. Chryſoſt.

Falſum exprimere deteſtabilius eſt, quàm verum tacere. apud Iuriſconſ.

Nullius calumniæ ſubijcienda ſunt ea, quæ dij comprobauêre. Eraſ. in Epiſt.

Vbi nullæ inſidiæ, virtus vera vincit. ibid.

Falſitatis mater, ſimilitudo. Auguſt. lib. 2. Soli.

Falſitas non eſt in rebus, ſed in ſenſu. ibid.

Quæ ſimulantur, duplex ſunt peccatum. Aug. in Pſal. 63.

Calumniator iniuriam facit hominibus. Baſil. in Epiſt.

Conſenſus.

Cum proponitur obſcurum nõ eſt contendendũ ſimpliciter. Ariſt.

Ipſa conſuetudo aſſentiendi periculoſa eſt, & lubrica. Cice. 2. Offic.

Impedire bonam rem eſt melius, quàm conſentire malè. Cicer. 3. de leg.

Qui cõſentit, opus perficit. Auguſt. de continent. cap. 1.

Nihil intereſt, vtrũ ſcelus admittas ipſe, an propter te admitti velis. idem lib. 2. de morib. Manich.

Non vincitur, ſed conſentit, qui facilè vincitur. idem in lib. quæſti. Noui & vet. teſt.

Stulti eſt hominis rebus incertis temerè aſſentiri. Lact. li. 3.

Conſenſus ſpecies, tacere eſt. in Hiſtor. Sax.

Occidit & faciens, & conſentiens. Aug. ſup. Pſal. 56.

Poſito, vel conceſſo toto, cenſetur poſita, vel conceſſa qualibet pars totius. apud Iuriſcõſ.

Reprehenſio.

EX GRÆCIS.

Rebus malè ſuccedentibus iracundè ſuccenſere non cõuenit. Plut. de tranq. anim.

Non modo peccantes caſtiga, ſed peccaturos etiam cohibe. Periand. apud Stob.

Temerarium eſt, vmbram hominis mortui affligere: viuos caſtigare decet, non mortuos: & ipſa iuſtitia mortuos vindicat. ibid.

Amor ſimpliciter obiurgans, magis præmit. Eurip. apud Plut. de amic. & adulat.

Cùm verecundè reprehendit amicus, verecundiam gignit in amico. ibid.

Exagitamur verecundia, & dolore: cùm arguimur apud eos, quibus probari cupimus. ibid.

Laus obiurgationi eſt admiſcenda. ibid.

Reprehenſio initium eſt bonæ frugis. ibid.

Optimè ac iuſtiſſimè viuemus, ſi quæ in alios reprehendimus, ipſi non faciamus. Diog. lib. 1.

Amicum ad amicum conuenit liberè dicere, reprehenſiones autem non clanculum dicere. Eurip.

Reprehenſio, alienum bonũ eſt. apud Stob.

EX LATINIS.

ALiena vitia quiſque reprehẽdi mauult, quàm ſua. Quint. lib. 2.

Sunt qui magis emendare volunt deos, quàm ſe. Senec. Epiſt. 108.

Nulla ſapientia naturalia vitia animi, aut corporis ponuntur, quicquid infixum & ingenitum eſt, leuiter arte non vincitur: alioquin haberet ſapientia rerum naturam ſub imperio, ſi omnia eraderet vitia. Senec. Epiſt. 11.

Quantum potes, teipſum coargue, inquire in te, accuſatoris primùm partes fungere, deinde iudicis, nouiſſimè deprecatoris, aliquando etiam te offende. idem Epiſt. 28.

Obiurgationes etiam nonnunquam incidiunt neceſſariæ, in quibus vtendum eſt fortè & vocis contentione maiore, & verborum grauitate acriore. Cicer. 1. Offic.

Nulli patientius reprehendun-

tur, quàm qui maximè laudari merentur. Plin. Iun. lib.7.

Non ſatis eſt reprehendiſſe peccantem, ſi non doceas recti viam. Colum. lib.7.

Aliena vitia in oculis habemus, noſtra à tergo ſunt. Senec. de ira. lib. 2.

EX SACRIS.

Non putes te amare ſeruũ, quando eum non cædis. aut tunc amare filium tuum, quando eum non corripis: non eſt iſta charitas, ſed languor. Aug. de charit. ſerm.7.

Quæ peccantur coram omnibus, corã omnibus corripienda ſunt, vt omnes timeant. qui ſecretò peccauit in te, ſecretò corripe, nam ſi ſolus noſti, & eum vis coram aliis arguere, non es corrector, ſed proditor. idem de verb. domin.

Qui poteſt emendare, & negligit, participem procul dubio ſe conſtituit: qui alterius bonum iuuat, ſuum facit. Greg. in reg.

Correctio errantes corripit, conſilium bonis datur. Amb.

Dulcior eſt religioſa caſtigatio, quàm blanda remiſſio. idem:

Malum ſi comprimas tuum, reputabitur tibi ad iuſtitiam: ſi alienum, ad gloriam. idem.

Tunc proteruos melius corrigimus, cùm ea, quæ bene egiſſe credũt, malè acta demonſtramus: & vnde adepta gloria creditur, inde vtilis confeſſio ſubſequatur. idem in paſt.

Iuuenes plerunque ſeueritas admonitionis ad profectum dirigit: ſenes verò ad meliora opera deprecatio blanda componit. ibid.

Si is, qui corrigere nititur, ira ſuperatur, opprimit antequã corrigat. nam dum pluſquam debet, accenditur, ſub iuſtæ vltionis obtentu, ad immanitatem crudelitatis effrenatur. idem 21. mor.

Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos inſurgere deriſionis odia formidamus: iam non lucra Dei, ſed noſtra quærimus. ibid.

Nonnunquam qui inter flagellorum duritiem remanet in-

correpti, dulci ſunt admonitione mulcendi: nam plerunque quos cruciamẽta non corrigunt, leuia blandimenta compeſcunt. idem in paſt.

Sicut decretum, laudabiléque eſt, reuerentiam debitam, & honorem exhibere maioribus: ita rectitudinis, & Dei timoris eſt, ſi quid in eis correctione indiget, nulla diſsimulatione poſtponere: ne totum corpus (quod abſit) incipiat morbus inuadere, ſi languor non fuerit curatus in capite. ibidem.

Coërceri omnino non poteſt animus, mala ſemel voluntate vitiatus, quia Zelus ſapere neſcit, & ira conſilium non habet. Chryſoſt.

Mutare rerum ſtatum, procliue eſt: mutare in melius, difficillimum. Eraſm. in epiſt.

Non amat, qui ſinit impunè peccare, ſi queat obſiſtere. ibid.

Quicquid lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis. Dilige, & dic, quicquid voles. Aug. ſup. epiſt. ad Galat.

Non uniformiter ſecundum menſuram delictorum increpationes quoque inferri debent, ſed diligenter aſpicere eorum, qui deliquerunt, vires atque propoſitum: ne fortè volens rupta ſarcire, maiorem operetur diruptionem: & cupiens erigere collapſa, caſum inferat grauiorem. Chryſoſt. in ſuo dial. lib. 2.

Circa vitam tuam eſto auſterus, circa alienam benignus. audiant te homines parua mandantem & grauia facientem. Chryſ. ſup. Matt. 18.

Malum ſi perſeuerat, augetur, & remediabile bonum eſt in peccato, accelerata correctio. Caſ. 3. Epiſt.

Caſtigare videtur, quicunque diſſentit. Lact. lib. 5.

Correctionem perdit, qui fallaciter viuit. Greg. 17. mor.

Manſueti benignè corripiendi ſunt, inquieti ſeuerè. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 37.

Ex reprehenſione naſcitur confuſio. Anſel. ſup. Epiſt. ad Timoth.

Reprehenſio generalis nõ vnius perſonæ

perſonæ iniuria eſt. Hier. ſup. Eſaiam lib.7.

Vt nunquam ferè non nocet laudator: ſic ſemper prodeſt reprehenſor. Eraſm. in Epiſt.

Altius vitiis indormientes aſperius inclamare neceſſe eſt. ibidem.

Reprehenſio fieri debet, poſtquã perſcrutatio facta eſt. apud iuriſp.

Corripiant boni malos, ne cum eis hic flagellentur. Auguſt. ſerm.143. de tempor.

Corripi debet frater à fratre etiam repugnans, & inuitus. idem epiſt.50.

Correctio inuidioſa res eſt. ibid.

Iuſtè alios reprehendit, qui non habet, quod in ſe alius reprehendat. Aug. in Pſal.5.

Correctio igne, & ferro vehementius operatur. Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Heb. Homi.13.

Corripere, vt proſit, Dei eſt. idẽ ſup. Math. hom.13.

Corripere peccantem plus eſt, quam orare. idem ſup. Act. Apoſt. Homil.24.

Reprehenſurus alios à temeritate ſit longiſſimus. Chryſo. contra Gentil.

Difficilius malum corrigitur, quod perfectionis etiam proſperitate fulcitur. Grego.33. mor.

Error.

EX GRÆCIS.

Paruus error in principio, in fine fit maximus. Ariſt.1. de cæl. & mund.

Non eſt in bello bis peccare. Lamachus apud Plut. in Apoph.

Fortiter, ac rectè factis errata condonentur. ibid.

Error duorum in vnum cùm conuenerit, maximũ malum. Eurip. in Phœniſſ.

Quiſnam ſagittarius artis ſuæ tam peritus eſt, vt non aliquando erret ab ſcopo? Demoſth.1. Olynt.

EX LATINIS.

Recti apud nos nomen obtinet error, vbi publicus factus eſt. Senec. in epiſt.

Nemo ſibi tantum errat, ſed alieni erroris cauſa, & autor eſt. idem de vit. beat.

Nihil ſentire eſt melius, quàm praua ſentire. Cic. pro Cluen.

In hoc errore vel prudentiſſimus quiſq; verſatur, quòd plures amicos ſuos quàm ſunt, arbitrabitur. Plin. Iun. lib. 3.

Nulla diſciplina eſt, in qua non peccãdo diſcatur. nam ſi quid perperam adminiſtratum ceſſerit improſperè, vitatur quod fefellerat, illumináta; rectam viam docentis. Colum. lib. 1.

Et mala ſunt vicina bonis errore ſub illo.

Pro vitio virtus crimina ſæpe tulit. Ouid. 1. de reme. amor.

EX SACRIS

Nonnullis errare profuit, ſed in via pedum, non in via morũ. Aug. in Epiſt.

Nimis perverſè ſeipſum amat, qui aut alios vult errare, vt error ſuus lateat. idem de Marcel.

Diligẽdi ſunt homines, vt eorũ non diligantur errores. ibid.

Nihil grauius, quàm errantem adeò deſerere, vt ſe reuocare non poſſit. Ambr. de Cain. & Abel.

Libenter errat, qui ſe errare neſcit. Lact. lib. 2.

Error in pluribus eſt: correctio autem in paucis. Ambr.

Aberrare nunquã, magis diuinum, quàm humanũ. Tert.

Error intolerabilis eſt à iure reprobatus. apud iuriſp.

Errores etiam fortiſſimi viri non potuerunt cauere. Amb. in Apog. Dauid.

Erroris proprium, vt quod tibi, etiam Deo diſplicere cogitet. Aug. libr. 2. de Geneſ. cont. Manich.

Errare non poteſt, qui nihil appetit: aut appetit, quod debet. idem lib. 2. de liber. arbitr.

Errandi occaſio, mens craſſa. idẽ de morib. Eccleſ. cap. 17.

Non errare, angelicum eſt: errorem defendere, diabolicum, idem lib. 2. de baptiſ.

Error ex eo eſt homini, quòd ſibi eſt incognitus. idem libr. 1. de ord.

Omnis erroris principium eſt de

ſcripturis non intellectis.idem in lib.83.quæſt.quæſt.69.

Emendatio, & profectus.

EX GRÆCIS.

QVod ſi tibi non facilè fortè fuerit, vniuerſa omnino quæ ſunt animi vitia extergere, ac pœnitus emaculare: illa certè tibi tollenda, minuendáue ſunt, quæ apparent maxima, primóque conſpectu occurrunt. Plut. de Polit.

Non deſperãdum deceptos oratione falſa emendari poſſe. Demoſt.Exord.35.

Primũ indicium profectus eſt, amor vehemens: ſecundum aſperam non habere viam: tertium reclamare prauis animi ſuggeſtionibus:quartũ, præſtare animum placabilem miniméque irritabilem:quintum, virtutem cognoſcere ex collatione ad vitia: ſextum, cum iudicio omnia legere: & ad bonam frugem traducere: ſeptimum, quæcunque videris exempla virtutum facere:octauum,oſtentationem & rixas fugere:nonum, non captare applauſum: decimum, Veneris neglectus. vndecimum perfrictam deponere frontem:duodecimum, ſi pecces, correctionem admittere: tertiũdecimum,peccati etiam leuis ſuſpicionẽ tollere: quartumdecimum, hoſtes in gratiam reducere: quintumdecimum, animum infractum gerere aduerſus fortunæ inſultus: ſextũdecimum,in ſomnis nihil flagitioſi videre: ſeptimumdecimũ, affectus noxios in ſe videre ſedatiores: decimumoctauum,virtutem, quã admiraris,æmulari, & vitiũ illaudatum fugere:decimum. nonũ incommoda virtuti iuncta non formidare: viceſimum, apertum & conſtans gerere pectus: viceſimumprimum, cauere peccata etiã minima. Plut.de profect. morũ.

EX LATINIS.

ARgumẽtum eſt in melius tranſlati animi, quod

vitia ſua, quæ adhuc ignorabat, videt. Senec. Epiſt. 6.

Tunc ſcito te eſſe omnibus cupiditatibus ſolutũ, cùm eò perueneris, vt nihil Deum roges, niſi quod rogare poßis palàm. idem Epiſt. 10.

Agamus bonũ patrem familiæ, faciamus ampliora, quæ accepimus. maior iſta hæreditas à me tranſeat ad poſteros, multúmque adhuc reſtat operis, multúmque reſtabit: nec vlli nato poſt mille ſecula præcludetur occaſio aliquid adijciendi. idem Epiſt. 65.

Magna pars eſt profectus, velle proficere. idem Epiſt. 7.

Profectũ tuum vitã æſtima, & tantum ſcire, quantũ non cupis, nõ times. idem Epiſt. 116.

Plus proficit, ſi præponatur ſpes vtilitatis futuræ, quàm præteriti beneficij recordatio. idẽ. 2. de Orat.

Non deprehendes quemadmodum tibi vir ſapiens proſit, profuiſſe deprehendes. Senec. Epiſt. 47.

Sunt qui prodeſſe nõ niſi pretioſa putant. Plin. Sen. libr. 29.

Poteſt videri ſatis emendatus, qui in odium eorũ in quibus errauerat, ipſe conuerſus eſt. Quint. lib. 11.

Quædam emendatio, pœnitentiã eſt. Quint. declam. 8.

Multos vidi & audiui, non modo qui primoribus labiis guſtaſſent genus hoc vitæ voluptariæ, & extremis (vt dicitur) digitis attigiſſent, ſed qui totam adoleſcentiam voluptatibus dediſſent, emerſiſſe aliquando, & ſe ad bonam frugem (vt dicitur) recepiſſe. Cicer. pro Marc. Cæl.

Optimum, & emendatißimum exiſtimo, qui cæteris ita ignoſcit, tanquam ipſe quotidie peccet: ita peccatis abſtineat, tãquam nemini parcat. Plin. Iunior. lib. 8.

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Nouit Deus mutare ſententiam, quando tu noueris mutare delictũ. Amb. ſup. Luc.

Nos præcedere poteſt ad vitam, quem nouiſsimũ reputamus. Pet.Rau.in quad.Epiſt.

Malum cùm perſeuerat, augetur.remediabile bonum eſt in peccato, accelerata correctio. Caſſ.3.Epiſtol.

Emendatio vitæ nõ differenda. Aug.de verb.dom.ſup.Mat.

De manu fugit ferientis, qui ſuam corrigit prauitatem. Greg.18.mor.

Moleſta non debent eſſe, quæ proſunt.Chryſoſto.

Saluum eſt, quicquid pluribus profuit.Lact.lib.3.

Virtutis finis eſt, in vſus multorũ diffundi. Eraſ.in Epiſt.

Nullam ætatem feram arbitror ad id, vt ſeipſo, quiſque melior euadat.ibid.

Nõ placere pluribus,ſed prodeſſe omnibus ſtudendum.ibid.

Qui fratri prouidet,ſeipſum curat.Hier.

Nemo quantum proficit, niſi inter aduerſa, cognoſcit.Grego.24.mor.

Non omnia omnibus proſunt. Aug.lib.1.cont.Creſconium.

Sicut cuique à Deo eſt parata menſura fidei, ſic proficit. Aug.ſermon. 44. de temp.

Proficere nõ ſemper in bono accipitur.idem in Pſal.118.

Prodeſſe ſtudeat, qui prodeſſe cupit.Bern.ſup.Cant.ſerm.23.

Proficere, proficiſci eſt. idem in vigil.nat.domin.ſermon.2.

Profectus hominis:donum Dei eſt.Bern.ad ſoror.

Vtilitas, & Commoditas.

EX GRÆCIS.

VTilitas quauis ratione oblata, repudianda non eſt, niſi pugnet cum honeſtate.Demoſth.1.Olynth.

Multa ſpeciem habent vtilitatis,ſed vnum expedit.ibid.

EX LATINIS.

OMnes expetimus vtilitatem ad eámque rapimur,nec facere aliter vllo modo poſſumus. nam quis eſt, qui vitia fugiat? aut quis potius, qui ea non ſtudioſè per-

ſequatur? Cicer. 3. Offic.

Nemo eſt quin putet expetendam eſſe maximè dignitatem ſed vincit vtilitas plerunque. idem. 2. de Orat.

Cùm vtilitas ad ſe rapere, honeſtas contrà reuocare ad ſe videtur, fit, vt diſtrahatur deliberando animus, afferátque ancipitem cogitandi curam. idem. 1. Offic.

Noſtræ vtilitates nobis omittẽdæ non ſunt, cùm iis ipſis egeamus: ſed ſuæ cuique vtilitati, quod ſine alterius iniuria fieri poßit, ſeruiendum eſt. idem 2. de Offic.

Nihil tã vtile eſt, quod in trãſitu proſit. Senec. Epiſt. 2.

EX SACRIS.

Non ſolùm liberalitatis, ſed etiam commoditatis eſt, aliquid de ſuo iure relaxare. Ambr.

Qui inutilis eſt omnibus, ſibi vtilis eſſe non poteſt. idem.

Commodè fit, quod ſine difficultate fit. apud iuriſconſ.

Publica vtilitas eſt cuilibet priuilegio præferenda. ibid.

Vtilia non omnia, quæ profutura videntur. Chryſoſt. ſermo. 14. ſuper Epiſtolam, ad Roman.

Damnum.

EX GRÆCIS

Nequaquam facile eſt, vt qui multa aliis inferũt damna, ipſi non multa viciſsim ab aliis patiantur. Plat. Epiſto. 8.

Damnum præſtat turpi lucro. apud Stob.

Tam denique homines noſtra intelligimus bona, cùm quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus. Plaut. in Capt.

EX LATINIS.

Damnũ eſt, id perdidiſſe, quod ſi volueris, emendum eſt. Quint. declam. 3.

Non tam cumulus bonorum iucũdus eſſe poteſt, quàm moleſta diſceßio. Cicer. 2. Tuſc.

Malè parta, malè dilabuntur. idem. 2. Philip.

Nō poſſunt in vna ciuitate multi rem, atque fortunā amittere, vt non plures ſecū in eandem calamitatem trahant. Cic. pro lege Manil.

Parta amittere maius dedecus eſt, quàm nihil parauiſſe. Salluſt. in bell. Iugur.

Semper grauior eſt in paucitate iactura. Curt. lib. 4.

EX SACRIS.

NOn ſic ſapit lucrū, quàm dolet damnum. Aug. in ſermo. de ſanct.

Quantò minor eſt in poſſeßione commoditas, tantò minor eſt in amißione dolor. Greg.

Damnum eſt commodi amißio. apud iuriſconſ.

Damnum qui certat euitare potior eſt eo, qui certat lucrū quærere. ibidem.

Damna parua nonnunquam magni lucri ſunt cauſa. Greg. 3. Dial.

De damno alterius nemo lucrū expectet. idem in Reg.

Damna maiora timentes, cæleſtis iræ damna incurrunt. idē lib. 6.

Damnum quis pati non debet qui pro cōmuni bono aliquid expendit. idem in regiſt.

Iudex, Iuſtitia, Iudicium.

EX GRÆCIS.

AMor, & odium, & proprium commodū faciūt ſæpe iudicem non agnoſcere veritatem. Ariſt. Rhet. 1.

Qui magnis in rebus ſe iuſtitiæ cultorem exhiberi vult, eum ius aliquando in paruis violare neceſſe eſt. Plut. de Polit.

Nemo poteſt ſimul eſſe & accuſator, & iudex. Sap. apud Plut. in Apoph.

In ſeueritate iudicis ſita eſt legum autoritas. Demoſt. cont. Mid.

Etiam religioſus iudex poteſt prauè iudicare. Demoſth. aduerſ. Ariſt.

Iudicantes eadem mēte præditos eſſe oportet, qua legiſlatores. Lyſias apud Stob.

Præſtat parũ bene, quàm multa inſufficienter determinare. Plat. de ſcient.

Difficile eſt, nobis iudicare id non eſſe bonum, in quo naturaliter delectamur. Ariſtot. Eth. 2.

Melius eſt iudicare ſecundum leges & literas, quàm ex propria ſcientia, vel ſentẽtia. idem Polit. 2.

Mallem inter inimicos iudicare quàm inter amicos. quippe ex inimicis alterum futurum inimicum. Bias apud Laërt. lib. 1.

Nunquam decernas, audias niſi tu prius ambos. apud Plat. de conſult.

Nihil magis contrarium eſt iudicio, quàm ſine iudicio perſcribere aliquem. Demoſt. aduerſ. Ariſt.

Tum in omnibus iudiciis præteritam vitam conſiderare oportet, tum in illis cauſis maximè, in quibus ipſa vita accuſatur. apud Stob.

Præclariſſima virtutum eſt iuſtitia. Ariſt. Eth. 5.

Sine iuſtitia impoſſibile eſt habitari ciuitatem. idem Polit. 3.

Ad iuſtitiam exercendã vtile eſt nõnunquam, & quod iuſtum eſt prætermittere. Plut. de curioſ.

Iugum ſtaterámque ne tranſcendas, id eſt, plurimum fac iuſtitiam, nec eam vllo modo traſcendas. Pyth. apud Plut. de educ. liber.

Iuſtitia eſt virtus animi, vnicuique ſecundum dignitatem diſtribuens. Ariſtot. apud Diog. lib. 5.

Summo iure vtere moderatè: nauis enim ſumma vi tenſis rudentibus mergitur, erigitur iterum, ſi laxaueris rudentes. Eurip. in Oreſt.

Iuſtitiæ ſeruans lucem, multos effugiet hominum ſermones. idem in ſupplic.

Iuſtitiæ eſt, diſtributiuum eſſe eius, quod eſt ſecundum cuiuſque dignitatem, & tueri patrias conſuetudines, & inſtituta, & ſeruare ſcriptas leges, & veridicum eſſe in controuerſiis, & ſtare conuentionibus. ſectatur autem iu-

ſtitiam, & ſanctitas, & veritas, & fides, & vitiorum odium. ibid.

Iuſtitia, harmonia & concordia eſt totius animæ cum cōcinnitate. apud Stob.

EX LATINIS.

ODit iudex litigantis ſecuritatem. Quint. lib. 4.

Quod prudentior ſit iudex in deprehendendo ſcelere, quàm reus in admittendo: hoc eſſe in cauſa puto, quòd alter tantùm pro ſe cogitat, alter pro parte vtraque. idem Decla. 1.

Prætoris non ſolùm manus à pecunia, & lucro, ſed etiam oculi à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debent. Max. libro 4.

Ad pœnitentiam properat, citò qui iudicat.

Cùm iudici dicenda ſententia eſt, meminerit ſe Deū habere teſtē, id eſt, mētem ſuam, qua nihil homini dedit ipſe Deus diuinius. Cic. Offic.

Eſt ſapientia iudicis in hoc, vt non ſolùm quid poſſit, ſed etiam quid debeat, ponderet: nec quantum ſibi permiſſum meminerit, ſed etiam quatenus commiſſum ſit. idem pro Rabir.

Nec contra rempubl. nec contra iuſiurandum amici cauſa vir bonus faciet: nec ſi iudex quidem erit de ipſo amico. ponit enim perſonam amici, cùm induit iudicis: nam ſi omnia facienda ſunt, quæ amici velint, non amicitiæ tales, ſed coniurationes putandæ ſunt. idem 3. offic.

Iudex bonus nemo eſſe poteſt, qui ſuſpicione certa non mouetur. Cic. in Verr.

Scriptum ſequi calumniatoris eſt: boni verò iudicis autoritatem, voluntatémque defendere. quæ lex enim, quod ſenatuſconſultum, quod magiſtratus edictum non infirmari, aut cōuelli poteſt, ſi ad verba deflectere voluerimus? conſilium autem qui ſcripſerunt, & rationem, & autoritatē relinquamus. non enim ex verbis pendet ius, ſed

verba ſeruiunt hominũ conſiliis, & autoritatibus nec verba veniunt in iudiciũ, ſed ea res, cuius cauſa verba in leges coniecta ſunt. idem pro Cæcina.

Tãto melior ſperatur magiſtratus, quãto ſæpius fuerit. Plin. Iun. in Paneg.

Magiſtratuũ delicta iudicanda grauius, quàm plebeiorum.

Æſtima iudicia, ne numeres. Senec. epiſtol. 29.

Maximum bonæ ſentẽtiæ præmium eſt, bene iudicaſſe. Plin. Iun. in Paneg.

Breuiſſima eſt iuſtitiæ vindicta, cùm facinus menſura pœnæ eſt. Quint. declam. 2.

Iuſtitia ſine prudẽtia plurimũ, poterit: ſine iuſtitia nihil valebit prudentia. Cic. 2. Off.

Primum iuſtitiæ munus eſt, vt nulli noceat, niſi laceſſitus iniuria: deinde vt communibus pro communibus vtatur: priuatis autẽ vt ſuis. idem 1. Offic.

Solitario homini, atque in agro degenti iuſtitiæ opinio neceſſaria eſt: atque iis etiam, qui vendunt, emunt, conducunt, locãt, contrahendíſq; negotiis implicãtur, iuſtitia ad rẽ gerendã neceſſaria eſt: cuius tanta vis eſt, vt ne illi quidẽ, qui maleficio, & ſcelere paſcuntur, poſſint ſine vlla particula iuſtitiæ viuere. idem Off. 2.

Totius iuſtitiæ nulla eſt capitalior peſtis, quàm eorum, qui tunc cum maximè fallunt, id agunt, vt boni viri videãtur. idem 2. Off.

Officiis ſciẽtiæ anteponẽda ſunt officia iuſtitiæ. Conſideratè enim agere plus eſt, quàm conſiderare prudenter. ibid.

Nihil aliud iuſtitia eſt, quàm iniuſtitiæ priuatio. Gel. lib. 5.

Egregium in primis eſt vt foris, ita domi: vt in magnis, ita in paruis: vt in alienis, ita in ſuis agitare iuſtitiam. Pli. Iun. lib. 7.

Ius laborat, non extinguitur. Liuius lib. 2. Deca. 3.

Omnia ſunt incerta, cùm à iure diſceſſum eſt. Cic. ad Papir.

Nihil eſt iuri tam inimicum, quàm vis. Cic. pro Cæcina.

Maximè ducuntur quidam, vt eos iuſtitiæ capiat obliuio, cùm in imperiorum honorem, gloríæue cupiditatem inciderint. Cicer.1.Offic.

EX SACRIS.

IVſtum eſt homines propter iuſtitiam diligere, non autē propter homines iuſtitiam poſtponere. Greg. in Reg.

Iuſtitia vincit odium. in hiſt. Sax.

Facilè deuiat à iuſtitia, qui in cauſis non deum, ſed homines pertimeſcit. Chryſ.

Iuſtitia ſine miſericordia non eſt iuſtitia, ſed crudelitas: ſicut & miſericordia ſine iuſtitia, non eſt miſericordia, ſed fatuitas. idem.

Iuſtitia eſt animi libertas, tribuens vnicuique ſuam propriam dignitatem, maiori reuerentiam, pari concordiam, minori diſciplinam, Deo obedientiam, ſibi ſanctimoniam, inimico patientiam, egeno operoſam miſericordiā. Anſ. cur Deus homo.

Iuſtitia temperata ſit. Ambr. de Vid.

Vigor iuſtitiæ ſemper feruidus ſit, ſed nunquā præceps. Bern.

Iuſtitiæ actio, libertas dicitur. Anſel. ſup. epiſt. ad Rom.

Non ſufficit Chriſtiano, vnam partē iuſtitiæ implere, cùm vtraq; præcipitur. Hier.

Sicut nonnunquam grauius eſt peccatum diligere, ita nequius eſt, odiſſe iuſtitiam, quàm nō feciſſe. Greg.5.mor.

Iuſtitia regis, pax eſt populorum, tutamen patriæ, immunitas plebis, temperies aëris, ſerenitas maris, terræ fœcunditas, ſolatium pauperum, cura languorum, gaudium hominum, hæreditas filiorum, & ſibimet ipſi ſpes futuræ beatitudinis. idem.

Regula iuſtitiæ manifeſta eſt, quòd à vero non deceat declinare bonum virum, nec damno iuſto afficere quenquam, nec aliquid dolo annectere rei ſuæ. Ambr. de Off.

Iuſtitia eſt conſtans, & perpetua volūtas, ius ſuū vnicuique tribuens, non quantū ad

actum, ſed quantum ad effe-ctum. apud Iuriſconſul.

Vera iuſtitia compaſsionem habet, & non ex odio, ſed ex bono Zelo coërcenda. apud eoſd.

Iuris præcepta tria ſunt, honeſtè viuere, alterum non lædere, ius ſuum vnicuique tribuere. ibi.

Iuſtitia etiam hostibus debetur. Ambr. in Epiſt.

Ius commune natura priuatum vſurpatio facit. idem. 1. Offic.

Iuſtitia præponenda eſt pietati. Greg. 19. mor.

Bonorum cauſa, iuſtitia eſt. idẽ 26. mora.

Vnde agnoſcitur, quid est iuſtitia, inde eruditur, vt videat, quid est culpa. idem Mor. 31.

Summum in regibus bonum eſt, iuſtitiam colere. idem Epiſt. 119.

Iuſtitiam diuinam poſt peccatum non timere, periculoſum. in 1. Reg.

Non ſenſus, ſed animus in falſè iudicando fallitur. Aug. lib. 12. de Geneſ.

In paupertate æquitatem ſeruare, noua ac perfecta iustitia eſt. idem in Quæst. ex vtroque teſtam.

Sine iuſtitia ne Iupiter quidem principem agere poteſt. Lud. Viues ſup. August.

Iustitia ſola reſpub. ſustentatur. Aug. 2. de Ciuit. Dei.

In iustitia ſua inflatus. Deo, odi bilis eſt. idem ſup. Pſalm. 41.

Humana iuſtitia, iniustitia, ſi diuinitus districtè iudicetur. idem 21. Mor.

Iuſtitiam falſam habentes, alios deſpiciunt. Gre. in Euãg. Homil. 34.

Iustitia via est, per quam ad iuſtitiam venitur. Bernar. in Epiph. dom. Serm. 4.

Iustitiæ prima portio, non peccare: ſecunda, per pœnitentiam damnare peccatum. idem in Annunc. beat. Mar. Ser. 1.

Iuſtitiam cùm feceris, fac & pacem. idem de Verb. Apo.

Modum iustitia quærit. Bern. de Conſid. lib. 1.

Iudicium vendi nõ debet. August. epist. 54.

Damnatur vbique præceps iu-

dicium, ſed potiſſimum in exitium.

Iudicium abſolutum non debet eſſe in rebus dubiis. Gre.

Diues citò iudicium corrumpit muneribus: pauper autem dum non habet, quod offerat, non ſolùm audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur. idem 3. de Summo bono.

Iudicium temerarium magis nocet iudicanti, quàm iudicato. Aug. lib. 2. de Serm. dom. in monte.

Non firmum decretum poteſt eſſe, quod non plurimorum vi debitur habuiſſe conſenſum. Cypr. Epiſt. lib. 2.

Quicunque conſanguinitate, aut amicitia, aut è diuerſo hoſtili odio, inimicitiis in iudicando ducitur, prævertit iudicium dei Chriſti, qui eſt iuſtitia. Hier.

Iudicium Dei imprecari, male dicentis eſt. Auguſt. ſup. Pſalm. 53.

Sine iudicio nemo debet condemnari. Greg. in Reg.

Iudicium in alium non feri-mus, niſi quia illos honoratiores reputamus. Bernard. ſup. Cant. Serm. 16.

Iudicij cenſuram ira eneruat, mollior affectus præcipitat. idem de Conſid. lib. 3.

Ignorantia iudicis, ſæpe fit calamitas innocentis. Augu. lib. 9. de Ciuit. Dei.

Mitigat iudicem pudor reorum: excitat autem pertinacia denegantium. Ambr. de Cain, & Abel.

Iudicis non eſt, ſine accuſatore dãnare. Ambr. 1. ad Corint.

Mitigat vim doloris conſiderata æquitas ferientis. Greg.

Corruptio eſt, quicquid offertur lite pendente. Chryſoſt.

Apud bonos iudices ſatis habent firmitatis vel teſtimonia ſine argumentis, vel argumenta ſine teſtimoniis. Lact.

Iudex peccatis veniam dare non poteſt, quia voluntati ſeruit alienæ: deus autẽ poteſt, quia eſt legis ſuæ diſpenſator ac iudex. Lact. de ira Dei.

Iniquum iudicem dicimus, non qui iniuſtè iudicat, ſed qui rẽ

gidus eſt, & parum reo fauens. Eraſm. in Epiſt.

Vos non attenditis merita cauſarum, ſed perſonarum: non iura, ſed munera: non quod ratio dictet, ſed quod voluntas affectet: non quod ſentiat, ſed quod mens cupiat: non quod liceat, ſed quod lubeat: nũquam in vobis eſt, ita ſimplex oculus, vt totum corpus ſit lucidum: ſed aliquid ſemper admittitis fermẽti, quo totam maſſam corrumpitis. Innoc. lib. 2.

Pauperum cauſam cum mora negligitis, diuitum cauſam cum inſtantia promouetis, in illis rigorem oſtenditis: in iſtis ex manſuetudine diſpenſatis: illos cum difficultate reſpicitis: iſtos cũ facinore tractatis: illos negligenter auditis: iſtos ſubtiliter auſcultatis. ibid.

Alienum te à perſonis omniũ redde iudicio, ac propter iuſtitiam in iudicio pauperem nõ defendas, nec propter gratiam diuiti indecenter aſsiſtas, aut ſi nõ potes facere, cognitionem reſpue cauſarum. Hieron. ad Damaſ.

Non vos iudicetis maleuolos eſſe, quando alterius crimen iudicatis: magis quippe nocentes eſtis, ſi fratres veſtros, quos iudicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittatis. Auguſt. de Comm. vit. cler.

Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates. Greg. in Homil.

Lucem debet aſpicere, qui de tenebris vult iudicare. idem.

Facilius eſt de alienis iudicare, quàm de ſuis. Lact. lib. 2.

Aduocatus poteſt vendere patrocinium ſuum: conſultus poteſt vẽdere conſilium ſuum: iudex autem non poteſt vendere ſententiam ſuam. apud Iuriſconſul.

Apud miſericordem iudicem nunquam ſine venia culpa relinquitur. Greg. 27. Mor.

Iuſtus iudex tranſfert ſe in perſonã proximi. idem 19. Mor.

Iudicem aditurus, patronum conquirat. idem in Euang. Hom. 33.

Iudex vtrique parti litiganti ſe exhibeat communem. idem in regiſt.

Iudex habeat actionem diſtrictam, & linguã mitem. ibid.

Iudex citius ad preces flectitur, ſi à prauitate ſua petitor corrigatur. ibid.

Nemo bene iudicat, quod ignorat. idem 27. mor.

Qui quos vult iudicat, iudicari ferat. Aug. epiſt. 174.

Apud iuſtum iudicem ſola conſcientia propria timenda eſt. idem ſup. Pſal. 37.

Iudices criminum ſuorum memores miſericorditer agere poſſunt. idem epiſt. 54.

Iudex noſter, ſit Deus. Aug. in orat. de quinque hær.

Iudex per præconem loquitur. idem tract. 13. expoſ. euang.

Iudicis poteſtas non poteſt excedere vltra, quod in iudicium deductum eſt. apud Iuriſconſ.

Iuſtitia radix eſt vitæ. Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Rom.

Publicum ius eſt, quod principaliter ſpectat ad communem vtilitatem. apud Iuriſconſ.

Iniuſtitia & maleficium.

EX LATINIS.

Nullum nefas eſt ſine exẽplo. Senec. epiſt. 76.

Tuta eſſe ſcelera poſſunt, ſecura non poſſunt. idem epiſt. 98.

Nullum ſcelus impunitum eſt, quia ſceleris in ſcelere ſupplicium eſt. ibid.

Dignum eſt odio ſcelus, quod nõ habet cauſam. Quint. li. 7.

Difficillima eſt cuiuſque grauiſſimi ſceleris fides. idẽ li. 4.

Scelera non habent conſilium. idem lib. 7.

Præter animum nihil viriũ habet parricida. idem decla. 1.

Omnia facinora cauſas aut de cupiditate, aut de ſimultatibus trahunt. idem declam. 15

Nemo parricidæ ſupplicio miſericordia commouetur. Cicer. 4. Tuſc.

Summorum facinorum ipſa immanitas, innocẽtia eſt. Quint. declam. 10.

O ſuperbiam inauditam, in facinore gloriari. Cicer. ad Bru-

tum.

Eo quiſque ſceleratior eſt, quo minore cauſa ab honeſto abducitur. Eraſm. in epiſt.

Facinore admiſſo ad ſanitatem reuerti pudet. Cæſar de bell. Gall.

Vnius hominis aut temporis ſcelus toti nationi perpetuam labem, & dedecus immittit. Demoſthe. 1. Olynth.

Homo ſacra res, iam per iocum & ludum occiditur. Senec. epiſt. 96.

Mors per omnes it, qui occidit, conſequitur occiſum. idem Epiſtol. 94.

Fœlicius eſt palàm occidiſſe, quem timeas. Quin. decla. 4.

Occidi non eſt pœna, ſed exitus. idem Declam. 11.

Lucrifacit mortis atrocitatem, quiſquis laudatus occiditur. ibid.

Nihil eſt crudelius morte hominum, quos populus occidit. ibid.

Cædes manifeſta expiatur ſaltem pecunia. Liuius 1. Dec. lib. 1.

Inuidioſa res eſt fœminas occidere. Eurip. in Polid.

Quiſnam hominum eſt? quem tu contẽtum videris vno flagitio. Iuue. Sat. 10.

Iniuſtitia vitium eſt animi, quo amplius, quàm par ſit, ſibi ſumunt. Ariſt. de virtu. & vit. diuiſione.

EX SACRIS.

Qvi ſine publica adminiſtratione maleficum occidit, velut homicida iudicabitur. Auguſt. 1. de Ciuit. Dei.

Nihil intereſt vtrum ferro, an verbo occidas. Lact. lib. 6.

Tot occidimus, quot ad mortem quotidie tepidi & tacentes videmus. Gregor. ſup. Ezech.

Qui bonum odit in homine nũquid homicida poterit appellari? adhuc viuit homo, & iam eſt reus mortis. Bern. in quod. ſerm.

Maleficium nullum ſine formidine eſt, quia nec ſine conſcientia. Tertul.

Maleficio præda coniuncta eſt. Lact.

Lact.

Non eſt immunis à ſcelere, qui vt faceret, impetrauit. Cypr. lib.2.epiſt.

Scelus vindicta ſequitur. Cypr. lib.4.epiſt.

Non eſt magni negotij occidere. Eraſm. in epiſt.

Ita ſcelera feſtinant, quaſi contra innocentiam feſtinatione præualeant. Cypr. epiſt.1.

Lædere nemo non poteſt. Eraſ. in epiſt.

Parricidis legem nullam Solon conſtituere voluit. Auguſt. lib.3. de ciuit. Dei. cap.6.

Homicidij radix, iracundia eſt. Chriſoſt. ſup. Mat. Homil.17.

Homicidium diaboli opus. ibid.

Magiſter autor factus malitiæ, maius meretur ſupplicium. idem ſup. epiſt. ad Cor. homil.9.

Nocens eſt, qui aut innocẽti nocet, aut nocenti parcit. Chryſo.

Iniuſtitiam ſatius eſt ferre, quàm facere. Auguſt. libr.2. confeſſ.

Ciuitati nihil tam inimicum, quàm iniuſtitia. idem lib.2. de ciuit. Dei. cap.21.

Lex.

EX GRÆCIS.

Legum latio ad regem pertinet. Plato de regno.

Lex eſt veritatis imitatio. ibid.

Lex eſt veritatis inuentio. ibid.

Sicut optimum animalium homo lege fruens: ſic peſſimum animalium eſt homo à lege & iuſtitia ſeparatus. Ariſt. Polit.10.

Sententia communis, quæ vim ſuam in plures poteſt extendere, non eſt deſpicienda, ſed dum vni negotio propriè conuenit, ad ſimilia nihilominus traducenda eſt. Plut. de Poët.

Vtere legibus antiquis: obſoniis verò recentibus. Demetr. Phal.

Optima ciuitas eſt in qua omnes legem non minus, quàm tyrannum timent. Bias apud Pluth. in conu.7. Philoſ.

Ciuilia iura violari poſſunt, naturæ non poſſunt. idem in Apoph.

Paucis legibus opus eſt pauca loquentibus. ibid.

Leges hominum, non homines legum eſſe dominos oportet. Pauſ.ibidem.

Lex eſt hominibus temperatis Deus, intemperatis verò voluptas. Plat.epiſt.9.

Si quis omne genus legum proponeret hominibus, & optimas ſibi cõſideratis omnibus deligere iuberet ſinguli ſuas recepturi eſſent: ita quilibet omnium longè præſtantiſſimas ſuas leges exiſtimãt. Herod. apud Stob.

Qui paucis vtuntur legibus, nõ habent opus legibus. ibid.

Qui legibus ſeruit, diis ſeruit. Plato de legib. Dial.6.

Neceſſarium eſt, naturæ condolere: legi autem ſuffragari. Bias.ibidem.

Oportet leges acriter ſtatui: mitius autem, quàm ipſæ iubẽt, pœnas ſumere. Sene.apud Sto.

EX LATINIS.

Non agnoſcũt leges ac iura miſeros. Quint. Decla.11.

Legibus propoſita ſunt ſupplicia vitiis: præmia autem virtutibus. Cicer.1.de Orat.

Principio leges tales ſint, quæ non ad opes, pecuniáſque comparandas, nec ad libidines mentes conuertant, ſed cùm tria ſint: anima, corpus, pecunia, virtutem animi maximè anteponãt. ſecundò verò, virtutẽ corporis: tertiò, vltimóque gradu pecuniarum pretium collocent, animo, corporique miniſtrans. Plat.epiſt.9.

Leges ſunt inuentæ, quæ cùm omnibus vna, eadémque voce loquerentur. idem 2.offic.

Nihil eſt tam ad ius conditionémque naturæ, quàm lex: ſine qua nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec ipſe mundus poteſt. idem 3.de leg.

Maior hæreditas venit vnicuique noſtrũ à iure, & legibus, quàm ab iis, à quibus illa bona relicta ſunt: nam vt perueniat ad nos fundus teſtamento opus eſt: vt retineamus, quod noſtrum factum eſt, ſine iure ciuili non poteſt.

idem pro Cæcin.

Silent leges inter arma. idem pro Mil.

Hoc ſpectant leges, hoc volunt: incolumen eſſe ciuium coniunctionem. idem 3. Offic.

Vt corpora noſtra ſine membris: ita ciuitas ſine lege. idē pro Cluent.

Vt ex medicina nihil oportet expectare proficiſci, niſi quod ad corporis vtilitatē ſpectat, quoniam eius cauſa eſt inſtituta: ſic à legibus nihil conuenit arbitrari, niſi quod reipub. conducat, proficiſci: quoniam eius cauſa ſunt comparata. idem 1. de inuent.

Publica inſtituta priuata pietate præferenda iudico. Max. lib. 2.

In minimis quoque rebus, omnia antiqua cōſuetudinis momenta ſeruanda ſunt. idem libr. 2.

Nō aliquid in vniuerſum, quod quaſi certam formam habeat, cōſtitui poteſt. Pli. Iun. libr. 10.

Reſpice quid moneāt leges, quid curia mandet. Iuuen. Sat. 8.

Legibus ſolui licet in caſu opportuno. Liu. lib. 10. Dec. 1.

Legū imperia potentiora, quàm hominum. idem libr. 2. Decad. 1.

Lex noua ſemper abrogat antiqua. idem lib. 3.

Res fortis, lex eſt, ſi principem habeat. Pub. Mim.

Improbus orator leges ſubuertit. idem.

Legum finis eſt conſeruatio bonorum. Demoſth. in Epiſt.

In legibus ſita eſt iudicum autoritas. idem Cont. Mid.

Legum autoritas ſita eſt in ſeueritate iudicis. ibid.

Legum autoritas prauitati conſuetudinis anteferenda. idem cont. eund.

Non quantum valeat decretū, ſed voluntas ſcriptoris attendenda eſt. idē aduerſ. Ariſt.

Non indulgendum leges de induſtria violanti. Demoſth. aduerſus Theoc.

Si eſſet iſta cognitio iuris magna, ac difficilis, tamen vtilitatis magnitudo deberet homines ad ſuſcipiendum dicendi laborem impellere. Ci-

cer. 2. de Orat.

Veri iuris, germanæq́; iuſtitiæ ſolidam, ac expreſſam imaginem nullam habemus, vmbra, & imaginibus vtimur. idem 3. de Offic.

Iura inuenta metu iniuſti. Horat. lib. 1. Serm.

EX SACRIS.

QVi lege accepta nati ſunt, plerique lucem non viderunt. Gregor. libro. 4. mor.

Lex omnium artium, ipſa veritas. Aug. de verb. relig.

Leges multa concedunt, quæ diuina prouidentia puniuntur. idem lib. 1. de lib. arbit.

Legibus malis boni probantur: bonis mali emendãtur. idem lib. 3. contr. Creſc.

Puniuntur acrius, qui ſub manifeſta lege peccant. idem in quæſt. ex vtroque teſt.

Ratio legem commendat. Tert. de corona milit.

Patrum inſtituta non temerè deſerenda. Baſil.

Leges conſcientiam punire non poſſunt. Lact. de ira Dei.

Lex pauciloqua eſt, perſonarum autem infinitæ circunſtantiæ. Eraſm. in Epiſt.

Factæ ſunt leges, vt earum metu coërceatur audacia, tu. aq́; ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrænetur nocendi facultas. Iſidor. 2. Ethy.

Qui legem carnaliter accipit, inſulſum cibum comedit. Grego. lib. 6. mor.

Laborem legis Chriſtus mutauit in libertatẽ. idẽ. 26. mor.

Lex à loco vim habet. idem aduerſ. iud. Orat. 4.

Erit lex iuxta, poßibilis, ſecundum naturam, ſecundum cõſuetudinem patriæ, loco, temporique cõueniens, neceſſaria, vtilis, manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captione contineat, nullo priuato commodo, ſed pro communi vtilitate ciuium aſcripta. ibid.

Lex eſt conſtitutio populi, qua maiores natu, ſimul cum plebibus aliquid ſanxerũt. apud iuriſconſ.

Lex eſt teſtatoris voluntas. ibi.

Ratio legis, eſt anima legis. ibidem.

Ratio naturalis ſufficit pro lege. idem.

Conſtitutio noua publicata, non ligat abſentes, & infirmos tempore publicationis. ibidem.

Lex natura maior eſt, quàm legum perſcriptio. Ambr. 1. de Abrah.

Metu legum coërcenda vitia. Auguſt. Epiſt. 54.

Legibus terrenis etiam aliquãdo ſancti vtuntur. idem libr. 2. cont. Polic.

Leges ſunt inſtrumenta mundatoria. idem ſerm. 22. de verb. Apoſt.

In plebem vim habent leges, in potentes mutæ. Pius Papa apud Platinam.

Res grauiores armis, nõ legibus definiuntur. ibid.

Iura humana per reges Deus gentibus tribuit. Auguſt. tract. 7. expoſ. Euang. Ioann.

Lex vniuerſalis eſt, nemini faciendum, quod pati non vis. idem lib. 2. de ordine.

Lex habens plures intellectus non poteſt præcisè ad diſciſionem cauſarum allegari. apud iuriſconſ.

Lex malitiæ hoſtis eſt. Chryſoſt. ſupr. Epiſt. ad Roman. ſerm. 12.

Leges communes ſunt, etiamſi ſolum ad viros videantur tẽdere. Chryſoſt. ſupr. Matth. Homil. 17.

Lex legiſlatori ſubiecta eſt. idẽ ſup. Matth. Homil. 21.

Legis exercitia corrigunt animam. ibid.

Lex non inuenitur abſque pœna. idem ſup. Act. Apoſt. Homil. 5.

Violentia.

EX GRÆCIS.

Nullum violẽtum eſt perpetuum. Ariſt. de cœl. & mund.

Vi nihil agendum. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Violentia comites habet, inimicitiam, atq; periculum. apud Stob.

EX LATINIS.

NOn qui iuſſus aliquid agit, miſer eſt, ſed qui inuitus. Senec. Epiſt. 62.

Longam facit operam, quod repugnamus. Quint. lib. 12.

Multo plura ſunt, quæ negantur, cũ præſtant inuiti. Quintil. declam. 5.

Quicquid in alicuius honorem inuentum eſt, deſinit priuilegium vocari, ſi cogas. Quintil. declam. 7.

Genus ſeruitutis eſt, coacta libertas. ibidem.

Nulla pœna eſt, niſi inuito. idẽ declam. 11.

Non modo quod non poſſumus, ſed neque quantum poſſumus quidem cogimur. Cat. maior.

Quicquid imperio cogitur, exigenti magis, quàm præſtanti acceptum refertur. Max. in Epiſt.

Violento ciuiliter reſiſti ſolet. apud Terent. in Eunu.

Nihil tam facile eſt, quod non fiat difficile, ſi inuitus feceris. in Hiſt. Sax.

Nihil iuri tam inimicũ, quàm vis. Cicer. pro Cæcin.

Vi opus eſt, vt vim repellamus. Curtius lib. 8.

EX SACRIS.

INuitus, & volens, & nolens poteſt eſſe. Auguſt. de duab. anim.

Inuitus qui facit, etiam volũtate feciſſe videtur. idem de ſpir. & anima.

Nemo inuitus bene egit, etiamſi bonum eſt, quod agit. Aug.

Violentorum non eſt adiutor Deus. Greg. lib. 10. mor.

Violentia eſt cœlis inferenda. idem ſup. Pſalm. 7.

Nõ omne, quod vi ſumitur, iniurioſe aufertur. Auguſt. Epiſt. 54.

Cogi homines, & non docere inutile eſt. Epiſt. 127.

Vſus, & conſuetudo.

EX GRÆCIS.

MVlta, quæ naturaliter non ſunt delectabilia, cùm aſſuefacta ſunt, delecta-

bilia fiunt. Ariſt. Rhet. 1.
Omne conſuetum eſt delectabile. ibid.
Quod conſuetum eſt, velut innatum eſt. ibidem.
Omne incōſuetum eſt obſcurū. idem Top. 6.
Conſuetudo eſt altera natura. idem Phyſi. 2.
Conſuetum ſemper eſt notius. idem Metap. 2.
Quam vim habeat cōſuetudo, leges oſtendūt, in quibus plus valent fabuloſa, & puerilia cognitione de ipſis propter conſuetudinem. ibid.
Non parum differt à iuuentute ſic, vel ſic aſſuefieri, ſed multum. idem Eth. 2.
Optimam tibi viuendi rationē elige, eam tibi iucūdam reddet conſuetudo. Plut. de vtil. cap. ab inim.
Non tam durum eſt non accipere, quàm ſolitum non accipere. Xenoph. apud Volat.
Quicunque non conſueuit guſtare mala, fert quidem, ſed dolet ceruicem imponens iugo. Eurip. in Hecub.

EX LATINIS.

Tardum eſt & rarum, quod vſus docet, quicquid natura tradit, & æquale eſt omnibus, & ſtatim. Sen. Epiſt. 122.
Res ſordida eſt, trita, & vulgari via viuere. idem Epiſt. 123.
Inter cauſas malorū noſtrorum eſt, quod viuimus ad exempla, nec ratione componimur, ſed conſuetudine abducimur. idem Epiſt. 124.
Conſuetudinis magna vis eſt, pernoctant venatores in niue, in montibus vri ſe patiūtur. Cicer. 2. *Tuſc.*
Conſuetudo laborum perpeſſionem efficit faciliorem.
Conſuetudo peccandi maleficij remouet dubitationem. Cicer. ad Herenn.
Alienis magis, quàm noſtris vtimur. Plin. Senior. lib. 29.
Placet aſſuetudine vultus.
Qui ſemel imbuerit, nugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem. A. iſo.
Quod male fers, aſſueſce, feres

bene, multa vetuſtas
Lenit. Ouid.2.de art.amand.

Grauiſsimum eſt imperiū conſuetudinis. Pub.Mim.

Gutta cauat lapidem, conſumitur anulus vſu,
Et teritur preſſa vomer adūcus humo. Ouid.4.de Pont.

Quæ ex vſu ſunt, non timētur. Veg.lib.3.

Conſuetudo domina eſt verborum. in hiſt.Sax.

Vſus & inuentorum ab aliis ſcientia, & diſpoſitio, puta, relicta n obis medicamenta, quibus ſanarentur oculi. Senec.epiſt.65.

Quæcunque attribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cùm multùm ſe diúque animus compoſuerit, hærebunt. Liu.3.dec.lib.3.

EX SACRIS.

Ipſa mutatio conſuetudinis, etiam quæ vtilitate adiuuat, nouitate perturbat. Auguſt.lib.1.

Facilè cor humanum omnibus, quæ frequentat, adhæret. Ber.

Conſuetudo debitores facit. idē.

Ægrè reprehendas, quod ſinis conſueſcere. Hier.ad Lætam.

Conſuetudo, quaſi ſecunda, & quaſi affabricata natura dicitur. Auguſt.lib.6.de muſica.

Solet recta opinio prauam deprauare conſuetudinem, & praua opinio rectam deprauare naturam. idem de doct. Chriſt.

Peccata quāuis magna, & horrenda cùm in conſuetudinem venerint, aut parua eſſe, aut nulla creduntur: vſqueadeò vt non ſolùm non occultanda, verumetiam prædicanda, diffamandáque credantur. Aug.in Ench.cap.82.

Vincere conſuetudinem, dura eſt pugna. idem ſup.pſal.30.

Conſuetudo eſt ius quoddā moribus conſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, & tenetur, cùm ea deficit. Iſid.li.2.Eth.

Conſuetudo autoritati cedat: prauum vſum lex, & ratio vincat: cùm verò nec ſacris canonibus nec humanis legibus conſuetudo obuiare mon-

ſtratur, inconcuſſa ſeruanda eſt. Iſid. in Synon. lib. 2.

Cõſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt. Cyp. in Serm.

Cõſuetum quicquid eſt, ſemper præſmitur. apud iuriſconſ.

Conſuetudo eſt optima interpres. ibid.

Conſuetudo, quæ ſine peccato ſeruari non poteſt, non valet. ibidem.

Conſuetudo habet poteſtatem principis. ibidem.

Conſuetudo facit contractum vſurarium haberi pro non vſurario. ibid.

A conſuetudine non eſt recedendum, niſi rationi aduerſetur. Aug. lib. 2. muſic.

Cõſuetudo cedat, veritate manifeſtata. idẽ lib. 6. de Bapt.

Nihil firmius, ſi conſuetudini veritas ſuffragetur. idem lib. 4. de Bapt.

Non locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum commendat. Greg. ſup. 1. Reg.

Non bene olet, qui bene ſemper olet. Hier. ad Demet.

Vſus citò commutat naturam. Amb. 1. de off.

Vſus artem fecit. idem ſuper pſal. 37.

Cœpit eſſe licitum, quod publicum. Cypr.

Vſus facit virtutes, nõ natura: tuum eſt autem abutendo facere vitia, aut bene vtendo virtutes. Bern. de cõſid. lib. 2.

Communis vſus loquendi præfertur propriæ ſignificationi vocabuli, etiam in ſcriptura diuina, & in materia odioſa, & ſtricta, ſeu pœnali. apud iuriſp.

Conſuetudo cõtemptum affert. Chryſ. ſup. Ioan. Hom. 34.

Cõſuetudo ſecunda natura eſt. idem ſup. Epiſtol. ad Corinth. Hom. 7.

Cõſuetudo iura naturæ immutat. idẽ de milit. ſpirit. Hom.

Conſuetudo peſsima non ſtatim abiicitur. idem de pœnit. Homil. 3.

Abuſio.

EX SACRIS.

M*Agna abuſio, parcitas putatur auaritia, ſo-*

brietas auſteritas creditur, ſilentium triſtitia reputatur. Bern.in apolog.

Dominari ancillam, & ancillari dominam, magna abuſio eſt. idem.

Res quidem mõſtruoſa eſt, Philoſophus curialis: & dum vtrunque eſſe affectat, neutrum eſt, eò quòd curia philoſophũ excludit, & ineptias curiales philoſophus vſquequaque non recipit. Chryſ.de nug.Cur.

Cæco lumen, ſurdo ſermonẽ, ſapientiam bruto offerre, labor irritus. Cyp.

Duodecim ſunt abuſiones clauſtri, quibus tota religionis ſumma corrumpitur: ſcilicet prælatus negligẽs, diſcipulus inobediẽs, iuuenis otioſus, ſenex obſtinatus, monachus curialis, religioſus cauſidicus, habitus pretioſus, cibus exquiſitus, rumor in clauſtro, lis in capitulo, diſſolutio in choro irreuerentia iuxta altare. Hug. lib.2.de Clauſt.anim.

Ridicula res eſt, aut magis periculoſa, ſpeculator cæcus, præcurſor claudus, prælatus negligens, præco mutus. Gilbert.

Duodecim ſunt abuſiones ſeculi: ſcilicet ſapiẽs ſine operibus, ſenex ſine religione, adoleſcens ſine obediẽtia, diues ſine eleemoſyna, fœmina ſine pudicitia, dominus ſine virtute, Chriſtianus cõtentioſus, pauper ſine diſciplina, populus ſine lege. Aug.de 12.abuſ.

Inter abuſiones huius ſeculi, ſola maior eſt, ſenis obſtinatio. Hugo de Clauſt. anim. lib.2.

Abuſus lugendus, quo vitia reputantur virtutes. Bern.in Apolog.

Locus.

EX GRÆCIS.

Maximũ omniũ, locus eſt, capit enim omnia. Thales apud Diog.lib.1.

Viri loca faciunt honorata, non loca viros. Ageſil.apud Plu. in Apoph.

Forum ad fallendum inuicem, & ad dandas auaritiæ ma-

nus deſtinatus locus eſt. Anach. ibid.

Anguſtiæ, & incommoditas locorũ rixas parit. Demoſth. in arg. lib.

Homini fœlicitatem locus nullus: ſicut nec virtutem, nec animi præſtantiam aufert. Democr. apud Stob.

Quibus in locis calamitoſus aliquis fuit, ad iſtos accedere nequaquam gaudet. ibid.

EX LATINIS.

Magis quis venerit, quà quo intereſt. Sen. Epiſt. 28.

Omni loco bene viuere poſitum eſt. ibid.

Non tantùm corpori, ſed etiam moribus ſaluber locus eligendus eſt. idem Epiſt. 51.

Multum ad tranquilitatem locus confert. idem Epiſt. 53.

Veteres inquilinos indulgentia loci, & conſuetudo etiam inter iniurias detinet. idem Epiſt. 71.

Apertiora ſunt ingenia, & ad intelligendum aptiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aër ſit purus, ac tenuis, quàm eorum, qui vtuntur craſſo cœlo, atque concreto, quinetiam cibo, quo vtaris, intereſt ad mentis aciem. Cicer. 3. de nat. deorum.

Salubritas loci non incolarum colore detegitur, quoniam aſſueti in peſtilẽtibus durant. Plin. ſeni. lib. 18.

EX SACRIS.

Non locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum exornat. Greg.

Medius locus, tutus eſt. Bernard.

Caſtitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamiat caſtitatem. Ambr. 1. de Virg.

Locum appetens indebitè ſuperiorem, in vltimo eſt conſtituendus. Greg. in reg.

Locus iuſtorum bona conuerſatio eſt. idem in 1. reg.

Locus prædicatoris, non iacendi, ſed ſtandi officium habet. ibid.

Ciuitas,& reſp.

EX GRÆCIS.

VT ciuitas bene regatur, aut philoſophos regnare oportet, aut reges philoſophari. Pla. de rep.

Quot mores hominum, totidem reſp. ibid.

Ciuitas, & libera, & prudẽs, & ſibi amica ſit. idẽ de legib.

Vbi præſes erit philoſophus, ibi ciuitas erit fœlix. Ariſt. Eth. 2.

A mulieribus malè regitur ciuitas. idem Poli. 1.

Ciues ſunt ſocij vnius ciuitatis idem Polit. 2.

Maximum ciuitati bonum eſt amicitia ibid.

Omnis ciuitas artificibus indiget. ibidem.

Ciuitas eſt ciuium multitudo. idem Polit. 3.

Ciuitas non eſt vna propter eoſdem muros, ſed propter eandem Politiam. ibid.

Melius eſt ciuitatem regi à viro optimo, quàm à lege optima. idem Polit. 3.

Non eſt idem bonus vir, & bonus ciuis. ibid.

Oportet optimam ciuitatem de virtute eſſe ſolicitam. ibid.

Politia eſt ordo quidam habitantium ciuitatem in principando, & ſubijciendo. ibid.

Quicunque politicè intendunt vtilitatem communem, rectè ſunt iuſti. ibid.

Sine iuſtitia impoßibile eſt habitari ciuitatem. ibid.

Ciuitas non conſtat ex vna parte tãtùm, ſed ex multis, quarum vna, ſunt agricolæ, alia artifices manuales, alia, qui negotiantur circa forum, alia, mercenarij, vltima, propugnatores, & armigeri, quos in ciuitate neceſſarium eſt exiſtere, ſi non debeat inimicis ſeruire. Ariſt. Polit. 4.

Bona fortuna eſt ciues mediocrem ſubſtantiam habere, tanquam ſufficientem eis: quia per tales bene regitur ciuitas. ibid.

Magnæ ciuitates magis ſunt cum ſeditione, quàm paruæ. Ariſt. Polit. 4.

Non ſolùm oportet Politiam è principio inſtituere, ſed etiam oportet ipſam corrigere. ibid,

Sine principibus impoßibile eſt, eſſe ciuitatem. ibid.

Politiæ maximè diſſoluuntur, propter iuſtitiæ tranſgreßionem. idem Polit. 5.

Neceſſarium eſt in ciuitate omni aliquid emi, & aliquid vendi. idem Polit. 6.

Optimus populus eſt, qui terræ colendæ deditus eſt. ibid.

Ciuitas eſt domorum pluralitas, agro, & pecuniis ſufficienter abundans ad bene viuendum. idem Oeconom. 6.

Nulla ciuitas eſt, quæ non aluerit intra ſe inuidiam, æmulationem, contentionem, quibus ex affectibus ſimultas potißimùm naſci conſueuit. Plut. de vtili. capiend. ab inim.

Optima mihi videtur ciuitas, in qua omnes, non minus legem, quam tyrannum timẽt. Bias apud Pluth. in conuiu. VII. *Sap.*

Ciuitates tunc intereunt, cùm boni nequeunt diſcerni à malis. Antiſt. apud Diog. lib. 6.

Non eſt culpanda ciuitas malè audiẽs propter gubernatorem malum. ibid.

Coloniæ in barbaras prouincias deducendæ, vt noſtræ inopiæ conſulatur, tum vt illæ ad veram religionem, & humanitatem perducantur. Demoſth. in arg. lib.

Vt coniugatorum, ita etiam vrbium diſpar eſt fœcunditas. ibidem.

Vrbes ac regiones in medio potentium ſitæ materiæ ſunt bellorum. ibid.

Reſp. ſocietatem potiùs rerumpub. quàm principum quærunt. ibid.

Coloniæ tametſi rebus ſecundis oblitæ veteris coniunctionis, tamen in periculis ad Metropolim, tanquàm filij contumaces ad parentes confugiunt. ibidem.

Vnius imperium liberis ciuitatibus præſertim finitimis timendum. ibid.

Arcium extructio in vrbibus non tam firmamentum eſt ſalutis, quàm monimentũ ſeruitutis. ibid.

Ciuitas, vt animam, qua rectè victura ſit, ſcientiam, comple-

ſtatur: queadmodum, qui ægrotat, medicum: & qui proſperè nauigare vult, gubernatorem. Plat. in Alcib.

Multo melior eſt ſtatus ciuitatis, quæ licet deterioribus, firmis tamen legibus vtitur, quàm illius, quæ bonis quidē, ſed irritis. Tucyd. apud Stob.

Primùm luxuria ciuitates ingreditur, deinde ſaturitas, poſteà contumelia, poſteà exilium. ibid.

Optima ciuitatum eſt, quæ viros bonos habet. Pyth. ibid.

Si ciues magiſtratui obediant: magiſtratus autem legibus, ciuitas in optimo ſtatu erit. ibidem.

Optimus eius ciuitatis ſtatus mihi videtur, in qua iniuriarum autorem ad ius trahunt accuſant, puniunt, etiam illi, qui iniuriam paſsi non ſunt. ibidem.

Ille populus bene compoſitus eſt, vbi remp. adminiſtrantes magis infamiam, quàm legem metuant. Cleob. apud Stob.

Bene ciuitati eſt, vbi malis imperare non licet, Piit. ibid.

Optima ciuitas eſt, quæ maximè leges, minimè rhetores audiat. Cleob. ibid.

Ciuitas virum docet. Simonid.

EX LATINIS.

Nunquā boni ciuis inutilis eſt opera: auditu enim viſu, vultu, nutu, obſtinatione tacita, inceſſúque ipſo prodeſt. Sen. de trāq. anim.

Proprium eſt ciuitatis, vt ſit libera, & non ſolicita ſuæ cuiuſque rei cuſtodia. Cicer. 2. Offic.

Ciuem ab hoſte, nō natura aut loco, ſed animo factiſque diſtinguimus. Cicer. Par. 4.

Reſpub. nomen vniuerſæ ciuitatis eſt, pro qua mori, & cui nos totos dare, & in qua omnia noſtra ponere debemus. idem 2. de legib.

Nihil eſt in rebus humanis præclarius, quàm de repub. bene mereri. idem ad Planc.

Magnus eſt in republ. campus, multis apertus curſus ad laudem. idem Philipp. 4.

Duabus rebus continetur reſp. præmio, & pœna. Solon apud Cicer. ad Brutum.

Vt corpora noſtra ſine membris: ita ciuitas ſine lege. idem pro Planc.

Neceſſe eſt in republ. vt plus in ea valeat, qui plus ſapit: pareat, qui minus. Eraſ. in epiſt.

Nullum oppidis firmius ornamentum, quàm ciuium numerus. Plin. Iun. lib. 7.

Nulla prouincia eſt, quæ non peritos, & ingenioſos viros habeat. idem lib. 8.

Si incolæ bene morati ſunt, bene munitum eſt oppidum. Plaut. in Perſ.

Fortuna vrbis vrbem tutatur. Liuius lib. 1. dec. 2.

Populus vllus, aut ciuitas non diutius, quàm neceſſe eſt, permanebit in ea conditione, cuius eum pœnitet. idem lib. 8. Dec. 1.

Nulla magna ciuitas quieſcere diu poteſt, ſi foris hoſtem non inuenit, quærit domi. idem lib. 10. Dec. 3.

Reſpub. incolumis, res priuatas ſeruat. Liuius lib. 6. Dec. 3.

Vir virum, & ciuitas ſeruat ciuitatem.

Sua cuique ciuitati religio eſt: noſtra nobis officia, non eadem diſparibus ætatibus tribuuntur: aliáque ſunt iuuenum, alia ſeniorum, alia conſtantis ætatis, ſunt & extrema quædam ſenectutis ſtudia. Cat. mai.

EX SACRIS.

Ciuitas à conuenientium conuerſatione dicitur. Greg. lib. 12. mor.

Vnaquæque ciuitas, ac prouincia ſuos habet mores, ſuos ſenſus, qui tolli ſine perturbatione rerum ſubitò non poſſunt. apud Platinam.

Vrbanus ſuam domum ciuitati, ciuitatem regioni, regionem mundo, mundum Deo ſubijcit. Pius ſecund. apud Plat.

In bene ordinata ciuitate etiam carnifex ſuum locum tenet. Auguſtin. libr. 2. de Ordine, cap. 4.

In ciuitate concordia idem eſt, quod harmonia in muſica. I-

dem li.2.de ciuit.dei.cap.22.

Ciuitatis ſuæ Deus ipſe vita, et victus eſt.idem lib.21.de Ciuit.Dei. cap.11.

Ciuitatis Dei finis, eſt vita æterna in pace. idem lib.19. de Ciuit.Dei.

Ciuitati nihil tam inimicum, quàm iniuſtitia. idem lib.2. de Ciuit.Dei.

Ciuitates quo maiores, eò deteriores. Chryſoſtom. de Orat. dom. Serm.

Tunc totum Reipub. corpus roboris ſui integritate vigebit, tunc optimæ compoſitionis ſuæ ſpecie venuſtabitur, & elegantis pulchritudinis decorem induit: ſi ſingula quæque locum teneant ſortita decenter, ſi fuerit officiorum nō confuſio, ſed diſtributio. Chryſoſt.in Polyc. lib.1.

Multò glorioſius eſt ciuitates condere, quàm euertere. Eraſ. in Epiſt.

Ager & Agricultura.

EX GRÆCIS.

Agricolæ magis appetunt lucrum, quàm honorem, & ideo delectabilius eſt eis laborare, quàm principem agere, & dominari. Ariſt. Polit.5.

Ignauæ ſunt ad agros colēdum manus bene educatæ. Eurip. in Rhe.

Viuendi pater eſt hominibus ager. apud Stob.

Dum pacis amans, intueor agrum, odi ciuitatem. ibid.

Iuſtiſſima hominibus poſſeſſio eſt ager. ibidem.

Agricola ſemper in proximum annum diues eſt. ibid.

Agriculturæ ſuauitas nonnihil amari mixtum habet. ibidem.

Agricultura res eſt infinita, & nunquam abſoluitur. idem.

Agricultura aliarum artium parens. ibid.

EX LATINIS.

Omnium rerum ex quibus aliquid exquiritur, nihil eſt agricultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil homini libero dignius.

dignius. Cic. 1. Offic.

Vita ruſtica maximè diſiuncta eſt cupiditate, & cum officio coniuncta. idem pro Roſc.

Vita ruſtica, quam nos agreſtem vocamus, parſimonia diligentiæ, iuſtitiæ magiſtra eſt. ibid.

Agricolæ ſemper ita viuunt, vt quæſtũ noſcant nullũ: fructum autem eum ſolũ, quem labore pepererint.

Ipſa ratio arandi ſpe magis, & iocunditate quadam, quàm fructu, & emolumento tenetur. idem 5. act. in Verrem.

Malus eſt ager, cum quo dominus luctatur. Plin. Seni. lib. 18.

Falluntur, qui ſegnitiem prioris agri domini pro emptore eſſe arbitrantur, nihil eſt damnoſius deſerto agro, itaque Cato de bono domino potius emi, nec contemnendam alienam diſciplinam. ibid.

Agricolam vendacem eſſe oportet. ibidem.

Frõs domini plus agro confert, quàm occipitium. ibid.

Arua alternis annis ceſſare cupiunt.

Minimè inuidioſi, minimèq; malè cogitantes ſunt, qui in agro occupati ſunt. Cat. de re Ruſt.

Villicus non plus ſentiat ſapere ſe, quàm dominus. ibid.

Villicus primus cubitu ſurgat, poſtremus cubitum eat. ibid.

Res ruſtica ſic eſt, ſi vnam rem ſerò feceris, omnia opera ſerò facies. ibid.

Vtilior ager eſt, qui ſalubrior. Varro de re ruſt.

Agricola ad duas metas dirigere debet: ad vtilitatem, & voluptatem: vtilitas quærit fructum, voluntas delectationem. ibid.

Nemo eadem vtilitate, non formoſius quod eſt agrum emere vult pluris, quàm ſi eſt fructuoſus turpis. ibid.

Non eſt prudentis, credere tellurem, quæ diuinam, & æternam iuuentam ſortita, cõmunis omnium parens dicta ſit, quia & cuncta peperit ſemper, & deinceps paritura ſit, velut hominem conſeneſcere. Col. lib. 1.

Sola res eſt, quæ ſine dubitatio-

ne proxima, & quaſi conſanguinea ſapientiæ eſt, tam diſcentibus eget, quàm magiſtris.ibid.

Agriculturæ opus non ſolum ſcientiam, ſed & virilẽ ætatẽ cũ robore corporis ad labores ſuſtinẽdos deſiderat. ibid.

Vulgaris exiſtimatio eſt, rem ruſticam ſordidum opus eſſe, & id negotium, quod nullius egeat magiſterio præceptoris.ibid.

Procul verò eſt, quod plerique crediderunt facillimam eſſe, nec nullius acuminis ruſticationem.ibidem.

In agricultura voluntas facultáſque citra ſcientiam ſæpe magnam dominis afferũt iacturam, cùm imprudenter facta opera fruſtrantur impenſas.Colum.ibid.

Si præſentia domini deeſt in agricultura, vt in exercitu cùm abeſt Imperator, cuncta ceſſant officia.ibid.

Qui agrum parabit, domum vendat, nec magis vrbanum, quàm ruſticum larem colat. idem lib.1.

Peßimè mulctatur ager, cuius dominus, quid faciendum ſit, non docet, ſed audit villicum. ibidem.

Nemo ſanus debet facere ſumptus in cultura ſterilis ſoli, nec rurſus peſtilenti quanuis feraciſsimo pinguiq; agro dominus ad fructus peruenit. ibidem.

Laudato ingentia rura, exiguũ colito. Virg.in Georg.

Non maior, quàm calculorum ratio exigit, ager emẽdus eſt. ibidem.

Imbecillior ager, quàm agricola eſſe debet.ibid.

Non dubium eſt, quin minus reddat laxus ager non bene cultus, quàm anguſtus eximiè.Col.lib.1.

Emendus eſt ager, quo potiamur, non quo oneremur. ibid.

Non ſatis eſt poßidere velle, ſi colere non poßis.ibid.

Ager, quem mercari volueris, ſæpius reuiſendus eſt. Columel.lib.1.

Cùm ſit ſapientis, non vbique emere, nec aut vbertatis illecebris, aut ex delitiarum con-

cinnitate decipi: ſic verè induſtrij patrisfamilias eſt, quicquid emerit, aut acceperit facere fructuoſum. ibid.

Paterfamilias vendax ſit, non emax. Cato de re Ruſt.

Prima adoleſcentia paterfamilias agrum conſerere oportet. ibidem.

Patrem familiæ claritatem ſpectare, & rei, & virtuti, & gloriæ eſt. ibid.

Ventos, & varium cœli perdiſcere morem
Cura ſit, ac patrios cultusq́ habitusq́ locorum
Et quid quæque ferat regio, & quid quæque recuſet. Virgilius in Georg.

Nullus ager ſine profectu colitur. Colum. lib. 1.

Nuſquam experimentorum varietas omittenda eſt, longéq́ etiã in pingui ſolo magis audendum eſt, quoniam nec laborem nec fructum fruſtratur effectus. ibid.

Eleganter ædificet agricola, nec ſit tamẽ ædificator: atque agri tantum cõplectatur, quantum ne villa fundum quærat néue fundus villam. ibi.

Quod inchoatur ædificiũ, ſicut ſalubri loco: ita ſaluberrima parte regionis debet conſtitui. ibid.

Paterfamilias comiter agat cum colonis, facilẽ ſe præbeat, & auarius opus exigat, quàm penſiones: quoniam & minus id offendit, & tamen in vniuerſum magis prodeſt. ibid.

Nulla eſt maior vel nequiſsimi hominis cuſtodia, quàm operum exactio. ibid.

Dominus non vnaquaq́ re, cui colonũ obligauerit, tenax eſſe ſui iuris debet: ſicut in diebus pecuniarũ, in lignis, & cæteris paruis acceſsionibus exigẽdis: quarũ cura maiorẽ moleſtiã, quàm impenſam ruſticis affert. nec nobis eſt vindicandum, quicquid licet: nã ſummum ius antiqui ſummam putabant crucem: nec rurſus in totum remittendum, quoniam vel optima nomina non appellando fiunt mala. ibid.

Res mala eſt, frequens locatio fundi: peior tamen vrbanus colonus, qui per familiam

mauult agrum, quàm per ſe colere: ab eiuſmodi enim homine pro mercede lis redditur. Columel. lib. 1.

Cum mediocris adeſt, & ſalubritas, & terræ bonitas, nunquam non ex agro ſua cuique cura reddidit, quàm coloni, nunquàm non etiam villici, niſi ſi maxima vel negligentia ſerui, vel rapacitas interuenit: quæ vtraque peccata plerũque domini vitio vel committi vel foueri non dubium eſt: cùm liceat cauere, ne talis præficiatur negotio, aut iam præpoſitus vt ſubmoueatur curare. ibid.

Paterfamilias pareat etiam minus bonis, ita vt potius timeant eius ſeueritatẽ, quàm crudelitatem deteſtentur: id contingere poterit, ſi maluerit cuſtodire ſubiectos, ne peccent, quàm negligentia ſua committere, vt puniat delinquentes. idem lib. 2.

In vniuerſum hoc magis obtinendum eſt magiſtro pecoris, ne quid ſe putet ſcire, quod neſciat: quærátq; ſemper addiſcere. quod ignorat. ibid.

Nonnunquam cum operariis iocetur dominus, & aliquid ipſis iocari permittat. ibid.

Cùm multum prodeſt peritè quid facere: tum multum obeſt perperam feciſſe. ibid.

Non fatigatione, quemadmodum plurimi crediderũt, nec ſenio, ſed noſtra inertia minus benignè nobis arua reſpondent. ibid.

Seu ſponte, ſeu quolibet caſu deſtituta humus cùm eſt repita cultu, magno fœnore ceſſationis colono reſpondet. ibid.

Nihil aliud eſt colere, quàm fouere, & fermentare terram. ibid.

Studioſi agricolationis hoc primum docendi ſunt: vberrimum eſſe fructum vinearum. idem libr. 3.

Quocunque præſentis domini oculi frequenter acceſſère, in eu parte maiorem in modum fructus excuperat. ibid.

In omni genere impenſarũ plerique noua opera fortius auſpicantur, quàm tuentur per-

fecta.ibidem.

Sunt qui ſumptum annuũ refugientes, & hoc primum reditum certiſsimum exiſtimantes, impendere nihil audent, quaſi planè fuerit neceſſe vineas facere, quas mox auaritia deſererent. idem lib. 4.

Vinea, res eſt tenera, infirma, iniuriæ maximæ impatiens, quæ plerunque nimio labore, & vbertate conſumitur, peritq́; ſi modum non adhibeas fœcunditate ſua. Colum. lib. 4.

Arboris perpetua cultura eſt. ibid.

Diligẽtis patrisfamilias eſt, primam quamque arborem ſenio confectam tollere. ibid.

Omnes arbores quanto altius arantur, & circunfodiuntur, maiore fructu exuperant. ibid.

Omnis arboris ſimplicior cultus eſt, quàm vinearum, longéque ex omnibus ſtirpibus minorem impenſam deſiderat olea. ibid.

Qui arat oliuetum, rogat fructum: qui ſtercorat, exorat: qui cædit, cogit. Colum. lib. 5.

Celeriter locupletari poteſt, qui bene paſcit: vel qui mediocriter paſcit, vel etiam qui male paſcit. Cato apud Colum. libr. 5.

Ex domitis bubus valentiſsimum, eundémque placidiſsimum cum indomito iungimus, qui & procurrẽtem detrahat, & cunctantem producat. Colum. lib. 5.

Quia peruicax contumacia plerunque ſæuientem fatigat, vtilius eſt citra corporis vexationem fame potius, & ſiti bouem emẽdare. nam eum vehementius afficiunt naturalia deſideria, quàm plagæ. ibid.

Cuſtodiendum eſt, ne in corporatione, vel ſtatura, vel viribus impar bos cum valentiori iungatur, nam vtraque inferiori celeriter affert exitiũ. ibidem.

Non prodeſt cibis ſatiari pecora, niſi omni adiuuentur diligentia, vt ſalubri ſint corpore, viréſque conſeruent. ibid.

Poſt maiores quadrupedes ſe-

mauult agrum, quàm per ſe colere: ab eiuſmodi enim homine pro mercede lis redditur. Columel. lib. 1.

Cum mediocris adeſt, & ſalubritas, & terræ bonitas, nunquam non ex agro ſua cuique cura reddidit, quàm coloni, nunquàm non etiam villici, niſi ſi maxima vel negligentia ſerui, vel rapacitas interuenit: quæ vtraque peccata plerũque domini vitio vel committi vel foueri non dubium eſt: cùm liceat cauere, ne talis præficiatur negotio, aut iam præpoſitus vt ſubmoueatur curare. ibid.

Paterfamilias pareat etiam minus bonis, ita vt potius timeant eius ſeueritatẽ, quàm crudelitatem deteſtentur: id contingere poterit, ſi maluerit cuſtodire ſubiectos, ne peccent, quàm negligentia ſua committere, vt puniat delinquentes. idem lib. 2.

In vniuerſum hoc magis obtinendum eſt magiſtro pecoris, ne quid ſe putet ſcire, quod neſciat: quærátq; ſemper addiſcere, quod ignorat. ibid.

Nonnunquam cum operariis iocetur dominus, & aliquid ipſis iocari permittat. ibid.

Cùm multum prodeſt peritè quid facere: tum multum obeſt perperam feciſſe. ibid.

Non fatigatione, quemadmodum plurimi crediderũt, nec ſenio, ſed noſtra inertia minus benignè nobis arua reſpondent. ibid.

Seu ſponte, ſeu quolibet caſu deſtituta humus cùm eſt repita cultu, magno fœnore ceſſationis colono reſpondet. ibid.

Nihil aliud eſt colere, quàm fouere, & fermentare terram. ibid.

Studioſi agricolationis hoc primum docendi ſunt: vberrimum eſſe fructum vinearum. idem libr. 3.

Quocunque præſentis domini oculi frequenter acceſſère, in eu parte maiorem in modum fructus excuperat. ibid.

In omni genere impenſarũ plerique noua opera fortius auſpicantur, quàm tuentur per-

fecta ibidem.

Sunt qui ſumptum annuũ refugientes, & hoc primum reditum certiſsimum exiſtimantes, impendere nihil audent, quaſi planè fuerit neceſſe vineas facere, quas mox auaritia desererent. idem lib. 4.

Vinea, res eſt tenera, infirma, iniuriæ maximæ impatiens, quæ plerunque nimio labore, & vbertate conſumitur, perijtq́ ſi modum non adhibeas fœcunditate ſua. Colum. lib. 4.

Arboris perpetua cultura eſt. ibid.

Diligẽtis patrisfamilias eſt, primam quamque arborem ſenio confectam tollere. ibid.

Omnes arbores quanto altius arantur, & circunfodiuntur, maiore fructu exuperant. ibid.

Omnis arboris ſimplicior cultus eſt, quàm vinearum, longéque ex omnibus ſtirpibus minorem impenſam deſiderat olea. ibid.

Qui arat oliuetum, rogat fructum: qui ſtercorat, exorat: qui cædit, cogit. Colum. lib. 5.

Celeriter locupletari poteſt, qui bene paſcit: vel qui mediocriter paſcit, vel etiam qui male paſcit. Cato apud Colum. libr. 5.

Ex domitis bubus valentiſsimum, eundémque placidiſsimum cum indomito iungimus, qui & procurrẽtem detrahat, & cunctantem producat. Colum. lib. 5.

Quia peruicax contumacia plerunque ſæuientem fatigat, vtilius eſt citra corporis vexationem fame potius, & ſiti bouem emẽdare. nam eum vehementius afficiunt naturalia deſideria, quàm plagæ. ibid.

Cuſtodiendum eſt, ne in corporatione, vel ſtatura, vel viribus impar bos cum valentiori iungatur, nam vtraque inferiori celeriter affert exitiũ. ibidem.

Non prodeſt cibis ſatiari pecora, niſi omni adiuuentur diligentia, vt ſalubri ſint corpore, viréſque conſeruent. ibid.

Poſt maiores quadrupedes ſe-

cunda ratio eſt ouilis pecoris, quæ prima ſit, ſi ad vtilitatis magnitudinem referas.ibid.

Exiguus ouium numerus, cùm pabulo ſatiatur, plus domino reddit, quàm maximus grex, ſi ſenſerit penuriam.ibid.

Sæpe frigoris, atque hyemis ſæuitia paſtorem decipit . idem lib.7.

Paſtor duci proprior ſit,quã domino: & in cogendis recipiẽdiſq́ ouibus acclamatione, ac baculo minetur, nec vnquam telum immittat in eas.ibid.

Paſtor non alterius generis ſequatur paſtores,ſed ſuum ſemper antecedat agmen.ibid.

In omni genere quadrupedum ſpecies maris diligenter eligitur, quoniam ſimilior patri frequẽtior eſt progenies,quàm matri.ibid.

Vbi eſt vbertas pabuli, ſubmittere prolem ſemper expedit. ibid.

Villicum fundo,familiæq́ præponi conuenit ætatis nec primæ,nec vltimæ. nam ſeruitia ſic tyrunculum contemnunt, vt ſenem, quoniam ille non-dum nouit opera ruris : hic exequi iam non poteſt.ibid.

Præſtat villicum magiſtrum eſſe operariorum,non diſcipulum.ibid.

Malè agitur cum domino, quẽ villicus docet.ibid.

Docendus eſt à pueritia, ruſticiſq́ operibus educandus,multiſque prius experimentis inſpiciendus erit futurus villicus.ibid.

Tam docendus eſt futurus villicus : quàm futurus figulus, aut faber: & haud facilè dixerim,num illa tanto expeditiora ſint diſcẽtibus artificia, quãtò minus ampla ſunt.ruſticationis autem magna, & diffuſa eſt materia,parteſq́ ſi velimus eius percenſere, vix numero percenſemus.ibid.

Villicus ſomni, & vini ſit abſtinentiſſimus, vtraque enim ſunt inimiciſſima diligentiæ. ibidem lib.2.

Plurimum refert colonos à primo mane opus aggredi, nec lentos per otium pigrè procedere.ibid.

In agreſti negotio dici vix po-

teſt, quid gnauus operarius ignauo, & ceſſatori præſtet. ibidem.

Colonus, vbi crepuſculũ inceſſerit, neminem poſt ſe relinquat, ſed omnes ſubſequatur: more optimi paſtoris, qui è grege nullum bouem patitur relinqui. ibid.

Frequẽs cognitio ſeruorum nec impunitatis ſpem, nec peccandi locum præbet. ibid.

Villicus non coloniæ ſuæ terminos debet egredi, ne abſentia ſuæ familiæ aut ceſſandi aut delinquendi ſpatium det: hoſpitem non, niſi ex amicitia domini quàm rariſſimè recipiat. ibid.

Credat villicus prætermiſſas nõ duodecim horas, ſed annum periiſſe: niſi ſua quæque die, quod inſtat, effecerit. ibid.

Satis prouidus erit agricola, cui licebit ante multos dies ſuſpecta cauere tempora. Colu. lib. 11.

Inertis eſt agricolæ, expectare diei breuitatem, præſertim in his regionibus, in quibus brumales dies horarum nouem ſunt, noctéſque horarũ quindecim. ibid.

Villicus hortorum quoque curã ſuſcipiat, vt & quotidiani victus leuet ſumptum, & aduenienti domino præbeat inemptas ruris dapes. ibid.

Finis autẽ fodiendi vineas nullus eſt. nam quãto ſæpius foderis, tanto vberiorem fructũ reperies. idem lib. 12.

Agricola ex ſcientia ſiderum tempora arandi, ſeminandi, & colligendi agnoſcit. Chry. ſup. Gen. Hom. 6.

Agricolæ magna ſapientia præditi. idem ſup. Geneſ. 12. hom. 11.

Agricultura à diuina gratia pendet. idem ſup. epiſt. ad Cor. hom. 11.

Agricultura ſine imperatoria conſtare non poteſt. idem ſup. Epiſt. ad Cor. Hom. 16.

Domus & ædificium.

EX GRÆCIS.

Omnis domus debet regi à ſeniore. Ariſt. Polit. 1.

Domus partes ſunt: homo, & poſſeſſio. idem Oecon. lib.

Regna, & ciuitates pauci gubernãt, focus verò, & domus ad paucos pertinet. Pluth. in coniu. 7. Sap.

Optima illa domus, eſt in qua talem ſe præſtat dominus, qualem foris leges cogũt. Bias apud Plut. ibid.

Priuſquam domo quis exeat, quid acturus ſit, apud ſe pertractet: rurſus cùm redierit, quid egerit, recogitet. Cleob. apud Diog.

Inops cõſilij, calamitoſa domus. Eurip. in Oreſt.

Vnius poteſtas ſit, & in re domeſtica, & in repub. idem in Andro.

Faciliùs eſt deſtruere, quàm conſtruere. Ariſt. Pol. 6.

Ædificãt homines vt immortales: obſonant tanquam parum victuri. apud Plut. de cup. diui.

Domus ſine nuptiis, manca eſt. apud Stob.

Optima eſt domus, in qua domino plurimum otij agere licet. Thal. ibid.

Optimè conſtituta eſt domus, in qua ſuperfluũ nihil abundet: & neceſſarium nihil deſit. Pit. ibid.

Omnis actio in bene recta domo ac moderata quanquam ab vtroque vnanimiter geritur: apparet tamen, atque extat imperium, atque voluntas viri. Plut. de præcep. connub.

EX LATINIS.

Non domus dominum, ſed dominus domum exornat. Cic. 2. de diuin.

Domũ paternam vendere, antiquitus infame erat. idem cont. Salluſt.

In re familiari laborioſior eſt negligentia, quàm diligentia. Colum. lib. 12.

Quod inchoatur ædificium, vt ſalubri loco: ita ſaluberrima parte regionis debet conſtitui. idem.

EX SACRIS.

Domus deſertæ, ſunt cogitationes prauæ. Gregor.

13.*mor.*

*Domus Dei, domus orationis eſt.idem in euang.hom.*39.

Domus regis alia eſt, alia populi.idem in 1.*Reg.*

*Vna domus bonos, & malos habet.Cyp.lib.*4.

*Domus fœlix, in qua de Maria Martha conqueritur. Bernard.in aſſumptio.beat.Mar. ſerm.*3.

*Donum Dei ſe eſſe cognoſcat, qui non in carne, ſed in ſpiritu ambulat.idem ſuper Cant. ſermo.*47.

*Domus noſtræ curam geramus in primis. Chryſoſt.ſup.Act. Apoſt.cap.*21.

*Domus cuiuſque propria, ſit eccleſia.ibid.hom.*26.

Peregrinatio & Abſentia.

EX GRÆCIS.

QVibus domi nihil boni vſui eſt, dulcis eſt peregrinatio.Plut.de Polit.*

Peregrinus vir iuſtus non modo ciue, ſed etiã cognato maioris faciendus eſt.Pyth.apud Stob.

Peregrinus accommodet ſe ciuitati.Menand.ibid.

Peregrinatio docet frugalitatẽ. ibidem.

Peregrini deo curæ ſunt. ibid.

Diſtantia loci nõ ſeparat amicitiam, ſed operationem. Ariſt.Eth. 8.

Non vna, eadémque eſt moleſtia rerum præſentium, & abſentium. Eurip.in Ion.

EX LATINIS.

*PEregrinãtibus hoc euenit, vt multa hoſpitia habeant, nullas amicitias. Sene. Epiſt.*2.

*Tutiſſimum iter eſt, quod ſuſpectiſſimum.idẽ epiſt.*60.

*Nullum ſine exitu iter eſt. idẽ epiſt.*78.

Omnibus peregrinantibus gratum eſt minimarum rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores. Cœl.ad Cic.

In externis locis minor eſt ad facinus verecundia. Cicero ad Marc.

Externa vt autoritatis minus habent,

Sic aliquid gratæ veritatis afferre videntur. Max.lib.1.

Peregrinis ſuccurrens paria obtinebit aliquãdo.Pub.Mim.

Cum improbo viro non facias iter.idem.

Quidam etiam præſentibus abſunt.Sen.epiſt.56.

Omnia, quæ abſunt, vehementius homines perturbant.Cæſ. de bell.Gall.lib.7.

EX SACRIS.

QVi peregrinatio dulcis eſt non amat patriam, ſi dulcis eſt patria, amara eſt peregrinatio. Auguſt.ſuper Pſalm.

Peregrinatio, eſt vita noſtra. Auguſt.ſermon.1.de conſol. mort.

Peregrini hoſpitio ſuſcipiendi ſunt. idem ſerm.56.

Peregrinos accipiẽdo ſæpe Chriſtus accipitur.idem ſerm.62. de temp.

Abſens dicitur, qui tantum diſtat, vt verba loquentis non poſſit audire. apud Iuriſconſ.

Abſens cauſa reipub. reſtituitur ad omnia commoda, quæ habuiſſet præſens.ibid.

Abſens præſumitur ſcire, etiã illud,de quo eſt publica fama. ibidem.

Abſentia cõputatur à die præparationis ad iter arripiendum,non à die receſſus.ibid.

Conſtitutio noua publicata non ligat abſentes, & infirmos tempore publicationis.ibid.

Delectatione,& ſpiritu abſentes coniungimur. Cyp.lib.3.

Patria,& vicinitas.

EX GRÆCIS.

NOn ſufficit patriam, parentes, & ciues amauiſſe,ſed amare. Plut. an ſeni ſit gerend.reſp.

Quibuſdam eſt patria dedecori, quidam ſunt patriæ dedecori. Cleob.apud Diog.lib.1.

Nemo glorietur, quòd magnæ vrbis ciuis ſit,ſed quòd ſit dignus magna, & illuſtri pa-

tria. Ariſto. apud Diog. libro 6.

Sic erga patriam ingratam: vt erga matrem nos gerere debemus. apud Stob.

Quicquid patriæ prodeſt, id etiam ſingulis ciuitatibus prodeſt ibid.

Vnicuique natura generis eſt patria. Eurip. ibid.

Si claudo vicinus habitaueris, vt ipſe claudus ambulare diſces. Plut. de lib. educ.

Prædium vendens Themiſtocles proclamari iuſſit, bonum quoque vicinum habet. apud Plut. in Apopth.

Nihil tuarum rerum facilè interibit, ſi habeas vicinum bonum, qui ſtatim in periculo ſuccurrat. Heſiod.

Ipſa vicinitas lites, & controuerſias, & bella parit. Demoſth. 1. Olynth.

Vicini alēdi ſunt in fame. apud Stobæum.

EX LATINIS.

Laudanda eſt, vel amāda potius vicinitas retinens illum officij morem, non infuſcata maleuolentia, non aſſueta mendaciis, non fucata, non fallax. Cicer. pro Planc.

Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet,
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires. Horat. 1. Epiſt.

Nunc ego illud verbum experior vetus, aliquid mali eſſe propter vicinum malum. Plaut. in merc.

Patriam tuam mundum exiſtima. Senec. de vit. beat.

Malo à ciue ſpoliari, quàm ab hoſte venire. Quint. lib. 12.

Patria eſt, vbicunque bene eſt. Cicer. 5. Tuſc.

Bono viro non minori curæ eſſe debet, qualis reſpub. poſt mortem ſuam futura ſit, quàm qualis hodie ſit. idem in Lælio.

Æquè virtutis eſt, & bona patriæ auxiſſe, & mala in ſe transferre voluiſſe. Max. li. 1.

Patria communis omnium parens. Cicer. in Catil.

Patria eſt, vbicunque vir fortis ſedem elegit. Curt. lib. 6.

Patriæ memoria dulcis. Liuius

lib.5.Dec.1.

Graue eſt, patriam perdere: grauius, timere: grauiſſimum vtrunque. Senec.

Non poteſt cognatio vlla eſſe propior, quàm patria. Cicer. 1. de Orat.

Commune patriæ ſolum charum eſt, & iucundum, & delectabile. ibid.

Quoniam ſunt omnia commoda à patria accepta, nullum incommodum pro patria graue pùtandum eſt. ibid.

Si contentio quædam, & cõparatio fiat, quibus plurimum tribuendum ſit officij, principes ſunt, patria, & parentes, quorum beneficiis maximè obligati ſumus. idem 2. de Offic.

Sapientis eſt, carere patria: & duri, non deſiderare. idem ad Marc.

EX SACRIS.

Cvi peregrinatio dulcis eſt, non amat patriam: ſi dulcis eſt patria, amara eſt peregrinatio. Auguſt. ſuper Pſalm.

Patria parentis loco nobis eſt. idem libr. 1. de libero arbitrio.

Eſt aliquid in patria viuere. Eraſ. in Epiſt.

Interdum expedit patriam negligere, vt ſapientiam quis poſſit acquirere. Caſ. libr. 1. Epiſt.

De loco peregrinationis proprij domicilij creſcit affectus. idem ſup. Pſal.

Delicatus eſt adhuc, cui patria dulcis eſt: fortis autem, cui iam omne ſolum patria eſt: perfectus autem, cui mundus exilium eſt. Hug. in Dida. lib. 3.

Patria ſapientis, mundus eſt. Amb. de Offic. 2.

Virtutis ſplendor neſcio quo pacto, in ſua cuique patria obſcurior obtigit. Eraſm. in Epiſt.

Bonis nullus eſt finis conſulẽdi patriæ. Aug. Epiſt. 202.

Vicinum amare eſt, illum corrigere. Augu. tract. 8. expoſ. Euang.

Exilium.

EX GRÆCIS

Priuari patria magnũ malum eſt, & maius re, quàm ſermone. Eurip. in Phœniſ.

Maximum exilij malum eſt, carere libertate loquendi. ibidem.

Spes paſcunt exules. ibid.

Turpe eſt exilium filiæ cum cæco patre. ibid.

Exilium nos bonis non priuat. apud Stob.

Exilij nulla iactura, niſi cum improbis habitetur. ibid.

Exules multi, ditati. ibid.

Exilium multis profuit. ibid.

EX LATINIS.

Exilium eſt, ſceleratorum pœna. Cicer. 4. Parad.

Exilium eſt ibi, vbi virtuti nõ eſt locus. idem pro Milone.

Omnes ſcelerati, & impij, quos leges exilio affici volunt, exules ſunt, etſi ſolum non mutent. idem Par. 9.

Exilium terribile eſt iis, quibus quaſi circunſcriptus eſt habitandi locus, non iis, qui omnem orbem terrarum, vnam vrbem eſſe dicunt. ibid.

Si abeſſe à patria miſerum eſt, plenæ miſerorum ſunt prouinciæ, ex quibus admodum pauci in patriam reuertuntur. idem 5. Tuſcul.

Exilium non ſupplicium eſt, ſed profugium, portúſque ſupplicij. Cicer. pro Cæcina.

Exilium, id quod fit, propter alienam, & offenſam populi voluntatem, malum eſt. Cicer. 5. Tuſcul.

Fortitudo, & audacia.

EX GRÆCIS.

Nec Hercules quidem contra duos. Plat. de amic.

Robur exiſtit in neruis, & oſſibus. Ariſt. Topic. 3.

Fortitudo corrũpitur à ſuperabundantia, & defectu, à medio verò ſaluatur. idem Ethicor. 2.

Fortitudo non eget ira, ſiqui-

dem a ratione tincta eſt. Plu. de cohib.ira.

Nulla fortitudinis vis eſt abſente iuſtitia. Plut.in Apophi.

Fortem manſuetum eſſe oportet, vt proximi non tam metuant, quàm reuereantur. Diogen.lib.1.

Fortitudine cùm ſumus iuuenes valemus, & cùm ſeneſcere incipimus, prudentia vtimur.idem lib.4.

Nullus vir fortis dignatur clàm occidere hoſtem, ſed congreſſus palam. Eurip.in Reſ.

Fortitudo virtus eſt animoſæ partis, per quem mortis metus nõ facilè ingruit. Ariſt. de virt.& vit.diu.

Fortitudo eſt, inconcuſſum à mortis metu, & conſtantem in malis, & intrepidum ad pericula eſſe, & malle honeſtè mori, quàm turpiter ſeruari, & victoriam cauſa præſtare: præterea autem fortitudinis eſt, & laborare, & in animo inſtituere, & poſſe: ac cedit autem fortitudini, & audacia, & animi præſtantia, & fiducia, & confidentia: adhæc induſtria, & tolerantia.ibid.

Fortuna corporis, & animi comitatur fortitudinem. Xenoph.apub Stob.

Fortitudo nemini ineſſe poteſt, qui in morte, ac labore aliquid mali ineſſe perſuaſum habuerit.apud Stob.

Robur cũ imperitia ſæpius dãnoſum eſt.ibid.

Fortitudinis non eſt parare diuitias, ſed continentiam animi. Ariſt.Polit.1.

Audacia principium actionis eſt. fortuna enim dominatur fini. Democr.apud Stob.

Sapientiam iunctam habere audaciæ, plurimum conuenit.ibidem.

Nullum eſt vitæ maius, quàm audacia, viaticum.ibid.

Omnis audacia virium menſuram excedit. Iſocr.apud Stobæum.

EX LATINIS.

Contemptum periculorum aſſiduitas periclitandi dat. Senec.de proſp.

Tutioris audaciæ eſt, tentare, quibus paratior venia eſt. Quint.lib.12.

Nihil eſt tam ſanctum, quod non aliquando violet audacia.Cic.pro Roſc.

Fœlicius cedunt audacia, q̃ moderata conſilia. Eraſm.in epiſt.

Creſcit audacia experimento maximè.Plin.Iun.lib.9.

In audaces nō eſt audacia tuta. Ouid.10.Metamor.

Tu ne cede malis,ſed contrà audentior ito.Virg.6.Æneid.

Audētes fortuna iuuat. Virg. 4.Æneid.

Animus vereri qui ſcit:ſcit tutò agere.Publ.Mim.

Audentes ſórſque Venúſque iuuat. Ouid.2.Faſt.

Clauſis ex deſperatione creſcit audacia : & cùm ſpei nihil eſt, ſumit arma formido. Veg.lib.3.

Audaciæ, & temeritati potius ſerò,quàm nunquam obuiandum.Liuius 1.Dec.li.4.

Quædam tam fortiter tuenda, quàm facta ſunt.Quint.li.6.

Fortitudo eſt virtus pugnans pro æquitate.Cicer.1.offic.

Fortes, & magnanimi habendi ſunt, non qui faciunt, ſed qui propulſant iniuriā. idem.

Eſt viri quidem fortis, ne ſupplicijs quidem moueri,vt fortiter feciſſe pœniteat. ibid.

Quaſi abnuit natura vtriuſque boni largitionē: ſic ſupra humanam fœlicitatem ſit, eundē, & ſapientiſsimū eſſe, & valentiſsimū. Max.li.9.

Fortitudo non eſt ea, quæ contra naturam monſtri vice fungitur.Gell.lib.12.

Amplius valet virtus, quàm multitudo.Curt.lib.7.

Quid prodeſt foris eſſe ſtrenuū, ſi domi malè viuitur? Max. lib.2.

EX SACRIS

Fortitudo corporis, imbecillitas animi : & rurſus imbecillitas corporis, fortitudo animi eſt. Auguſt.in origin.ſup.euang.

Virum fortem iniuriæ probant. idem.

Fortitudo atque conſtantia,

via regia eſt: à qua declinat ad dexteram, qui temerarius eſt: & pertinax ad ſiniſtram, qui formidoloſus eſt, & pauidus. idem in orig. ſuper Eſaiam.

Valde fortitudo deſtruitur, niſi per conſilium fulciatur, quia quo plus ſe poſſe cōſpicit, eo virtus ſine moderamine in deterius ruit. Greg. 5. mor.

Fortitudo ſi nulla neceſſitate cogente, aut non pro cauſa honeſta certum periculum ſubierit, in temeritatem conuertitur. Lact. lib. 6.

Fortitudo rerum contemptu cōſtat. Ambr. 1. Offic.

Fortitudo ſine iuſtitia, iniquitatis materia eſt. ibid.

Fortitudo, quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus ſocios plena iuſtitia eſt. ibidem.

Non eſt vir fortis, cui non creſcit animus in ipſa rerum difficultate. Bern. in Epiſt.

Fortitudinis eſt, in audiendis cōfidere. Nazanz.

Viri fortes ſemper in pace modeſti ſunt, & iuſtitiam nimis diligunt, qui frequenter pericula tractauerunt. Caſ. lib. 5. epiſto.

Hæc eſt vera fortitudo, quæ naturæ vſum, ſexus infirmitatem, mentis deuotione tranſgreditur. Aug. de vid.

Qui vera virtute fortis eſt, nec temerè audet, nec inconſultè timet. idem ſuper Epiſt. ad Heb.

Grandis violentia eſt in terra naſci, & cælum rapere, & habere per virtutem, quod non poſſumus habere per naturam. Chryſoſtom. ſuper Matth.

Nulla tanta vis, quæ non ferro, & viribus debilitari queat. Lact. lib. 6.

Fortis omnibus bene vtitur. Aug. de ver. relig.

Fortis viri non eſt dicere: hoc non patiar, ſed hoc non faciam. Ludou. Viues ſup. Auguſt. de Ciuita. Dei.

Fortes aliquando infirmitatis verba ſuſcipiunt. Gregor. 12. mor.

Manus fortitudinem ſignificat

eat. Aug.lib.6.muſic.
Chriſtiana infirmitas, fortitudo eſt. Amb.ſerm.22.

Timor,& Turbatio.

EX GRÆCIS.

VBi timor, ibi & pudor. Plato de ſanct.
Metus, & pudor ſunt cuſtodes ſufficientes.idem de repub.
Res timoris planè cogunt eum, cui accidunt, ad actiones turpes. Ariſt.Eth.2.
Boni viri color non mutatur, nec timet nimium. Homer.apud Pluthar.de virt.morum.
Pauor non ſolùm (vt Tucydides inquit) excutit, ſed quoduis etiam conſtitutum quemuis conatum, quemuis mētis impetum. Plut.de virt.& fortitud.Alex.
Mali ſemper timent. idem de ſer.num.vind.
Quod timent, facilè oderūt omnes.idem de odio, & inuid.
Quod in præſens nil perturbat, expectatum nil conficit. Epic. apud Diog.lib.10.
Omnia meticuloſa ſuadentur, cùm per hoſtilem pes graditur terram.Eurip.in Phœniſ.
Timiditas eſt, & quod maius eſt, amittere: & quod minus eſt capere.ibid.
Nemo beatus eſt, nemo fœlix, qui in metu eſt, qui ſuſpectam habet vitam. idem in Ion.
Qui habent, vnde viuant, grauatim militatum abeunt, & pericula formidāt. apud Demoſth.ex arg.lit.lib.
Agricolæ, & mercatores ab admittendo bello melius deterreri non poſſunt, quàm ſi eis negotiationis euerſio, illis agrorum vaſtatio proponatur.ibidem.
Ad terrorem incutiendū quædam vltra fidem, verecundè tamen, amplificantur.ibid.
Timor orationis eſt vinculum. Hiper.apud Stob.
Metus adulationem parit, ſed beneuolentiæ expers eſt. Democri.ibidem.
Homines perturbati, minus cōſeruant orationes. Ariſtotel. Elench.13.

Alteratio ſubita non habet principium. idem Phyſi.2.

Sapiens non omnino perturbationibus caret, verùm perturbatur modicè. idem apud Diogen.

Animal magni cordis naturaliter eſt pauidum: parui verò, eſt audentius. idem de anim.12.

EX LATINIS.

Imbecillæ mẽtis eſt, formidare inexperta. Senec. epiſt.61

Omnium animos mala aliena, atque repentina ſolicitãt, nec ad ictum tantùm, ſed ad crepitum exagitamur. idem epiſt.74.

Quicquid expectatum eſt diu, leuius accidit. idem epiſt.79.

Multos fortuna liberat pœna, metu neminem. ibid.

Neceſſe eſt multos timeat, quem multi timent. idem de ira. lib.2.

Non eſt innocentiæ metus, cùm timentur aliena tormenta. Quint. declam.7.

Vt aliquid crudele, ſæuúmque ſit, metus facit. idem declam.11.

Vtrunque timidi eſt velle, & non velle mori. Senec. in Trag.

Sunt qui quod ſentiunt, etiamſi optimum ſit, inuidiæ metu non audent dicere. Cicer.1. offic.

Beneuolentiæ vis eſt maxima, metus imbecillis. Cicer. 2. offic.

Timor non diuturni officij eſt magiſter. idem Philipp.2.

Malus cuſtos diuturnitatis eſt metus: contráque beneuolentia fidelis eſt ad perpetuitatem. id igitur amplectamur, vt metus abſit, charitas retineatur. idem 2. offi.

Plus metuendo eſt mali, quàm in eo, quod metuatur. idem ad Torq.

Exercitus maximi ſæpe fuſi, ac fugati ſunt terrore ipſo, impetúque hoſtium, ſine cuiuſdam nõ modo morte, verumetiam vulnere. idem pro Cæl.

Magna eſt ſtultitia, id ipſum, quod verearis, ita cauere, vt cùm vitare poſſis, vltrò ac-

ſerſas & attrahas Cicer. ad Brut.

Omnes quorum in alterius manu vita poſita eſt, ſæpius illud cogitant, quod poßit is, cuius in ditione, ac poteſtate ſunt, quam quid debeat facere. idē pro lege Manil.

Si laus nos ad rectè faciendum allicere non poteſt, nec metus quidem à fœdißimis factis poteſt auocare. idem pro Milone.

Natura docet, quæ timenda ſunt, Plin. Seni. lib. 8.

In ſummo periculo timor miſericordiam non recipit. Cæſ. de bell. Gall. lib. 7.

Verecundia liberi eſt, ſerui verò metus. apud Terēt. in Andr.

Primus metus adimit conſiliū, recogitatio verò reddit confidentiam. idem in Eunucho.

Apud alios timor timorem, apud alios ratio vincit rationem. idem libr. 5.

In pauore ſimile prudentiæ eſt alienum conſilium ſuo præferri. idem lib. 6.

Timor eſt emendator acerrimus. ibid.

Dolendi modus eſt, timēdi non eſt. Plin. Iun. lib. 8.

Ingenioſior eſt ad excogitandū metus amore. idem in Paneg.

Omnem ſenſum territis fortuna excutit. Cicer. lib. 5.

Trepidatio conſcientiæ indiciū eſt, non memoriæ vitium. idem lib. 7.

Canis timidus vehemētius latrat, quàm mordet. ibid.

Strenuis metus eſt: velocior tamen ſpes. ibid.

Nemo ei ſatis fidus eſt, quem metuit. Curt. lib. 10.

Metus plurimum confert ad diligētiam cuſtodiendi. idem libro. 11.

Vires ſubtrahit ipſe timor. Ouid. Epiſt. 13.

Stultum eſt timere, quod vitari non poteſt. Pup. Mim.

Degeneres animos timor arguit. Virg. Æneid. 4.

Non timētur, quæ ex vſu ſunt. Veg. lib. 3.

Dum metus languet, audacia creſcit. in Hiſt. Sax.

Metus, periculúmque exhortationem audire non ſinunt. ibidem.

Iuſtiorem cauſam fortes metuunt.ibid.

Prudentius eſt timere, quàm ſperare.ibid.

Externus timor, maximum in vrbe concordiæ vinculũ. Liuius 1.dec.lib.2.

Metus ſemper malus interpres. idem 3.Dec.7.

Metus verecundiã vincit.ibid.

Vitium eſt, omnis animi perturbatio.Quint.lib.5.

Paruulis noctium turbamur offenſis: excitant nos exigui plerunque motus, vox incerta longinqua, & aliquando ipſum ſilentium.idem Decl.2.

Non eſt innocentiæ metus, cum timentur aliena tormenta. Quint.declam.7.

EX SACRIS.

Timor præſens ſecuritatem gignit ſempiternam. Aug.ſup.Pſalm.

Expedit multo bene timere, quàm male fidere: & vtilius eſt, vt infirmum ſe homo cognoſcat, vt fortis exiſtat, quàm fortis videri velle, & infirmus emergat.idem

Emendatio nulla, vbi nullus eſt metus.Tert.

Metus eſt neceſſarius iis, quibus ad honeſtam vitam deeſt ratio.idem.

Timor iuſtus nullus eſt periculi dubij.idem.

Timor hominis, Dei honor eſt. idem.

Ingenia liberaliter educata facilius verecundia, quàm metus vincit.Hier.

Quando timore pœnæ, non amore iuſtitiæ fit bonum, nõdum bene fit bonum, nec fit in corde, quod fieri videtur in opere: quando mallet homo non facere, ſi poſſet impunè. Aug. cont.Pelag.lib.2.

In via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinem veniatur. Gregor.in Mor.

Facile deuiat à iuſtitia, qui in cauſis nõ deum, ſed hominem perhorreſcit. Chryſ. in Serm. de Ioan.Baptiſt.

Humanus timor diffidentiam tribuit: diuinus autem ſpei firmamenta concedit. Caſ. ſup.Pſalm.14.

Metus eſt inſtantis vel futuri periculi cauſa, mentis trepidatio. apud Iuriſconſ.

Timere cogitur, qui timet: exigit pariter pœnas de potentiore ſublimitas. Cypr. lib. 2.

Plerique deum non metuunt, quem videre non poſſunt. Greg. 16. Mor.

Humani terrores fumo ſunt ſimiles. idem. Epiſt. 36.

Quidam niſi territi, Deum timere neſciunt. idem 7. Mor.

Qui timere ſe Deum cognoſcit, ſe ſapientiam Dei habere intelligit. idem 19. Mor.

Timendum eſt iudicium diuinum, ne timeatur. idem in Euang. Homil. 26.

Timor eſt teſtis nequitiæ impiorum. idem 12. Mor.

Timor diuinus eſt fidei fundamentum. idem 28. Mor.

Timor ſine pietate nullus eſt. idem ſup. Ezech. Hom. 19.

Timor ſine ſpe in deſperationem præcipitat. idem in 1. Reg.

Timor temporalium multa mala operatur. Aug. Epiſt. 180.

Timendum non eſt, quod vitare poſſumus. Aug. ſerm. 43. de Verb. dom.

Timor, animæ tortor eſt. idem in Pſal. 48.

Timor Dei eſt humilium. idem de Sermo. dom. in monte.

Pars victoriæ eſt, inimicũ turbare antè, quàm dimices. Veg. lib. 3.

Diffidentia, timoris eſt. Veg. de fide.

Timor ſeruilis bonus eſt, & vtilis, licet inſufficiens & imperfectus. Bern. Serm. 7.

Timor pœnam habet, amor ſuauitatẽ. idem ſup. Cant. ſer. 22.

Turbari, bonum: ſed non perturbari. idem ſup. Miſſ. eſt. Homil. 4.

Timor Dei doctrina opus habet. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Hebr. Homil. 9.

Seueritas.

EX LATINIS.

Reipub. cauſa adhibenda eſt clementiæ ſeueritas, ſine qua adminiſtrari rectè ciuitas non poteſt. Cic. 2. Off.

Turpe eſt, valdéq; vitioſum in

re ſeuera cõuitio dignum, aut delicatum aliquem inferre ſermonem. idem 3. Off.

Neceſſaria eſt ad res gerendas hominum beneuolentia, auſteritas verò ſolitudinem amicorum parit. Plat. Epiſt. 4.

Iudiciis acerbis ciuitas magis vaſtatur, quàm corrigitur. Salluſt. ad Caſ. de Rep. ord.

Arcum intentio frangit, animum remiſſio. Pub. Mim.

EX SACRIS.

SEueritas niſi intra cõgruentes nocentium pœnas ſe coërcet, fit ſæua crudelitas. Lact. lib. 6.

Temperanda eſt ſeueritas, ne veniatur ad deteriora. Cypr. lib. 4. Epiſt.

Regat diſciplinæ rigor manſuetudinem: & manſuetudo ornet rigorem, & ſic alterum commendetur ab altero: vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. Greg.

Nimia ſeueritas extorquet ſæpe terrore mendacium. Ambroſ. de Off.

Beatus, qui rigorem, & manſuetudinem tenet: vt altero diſciplina ſeruetur, altero innocentia non opprimatur. idem.

Rigor iuris obſeruandus eſt in duobus caſibus: ſcilicet cùm populus inde ſcandalizatus eſt: ſecundo, quando multis graſſantibus opus eſt exemplo, apud Iuriſconſ.

Seueritas, quaſi ſæua veritas dicitur. Auguſt. ſerm. 27. de Verb. domini.

Sententiæ iuſtæ ſeueritatis plerunque per clementiam temperantur. Greg. ſup. 1. Reg.

Seueritas apud Deum benigna eſt. Chryſoſt. de Interdict. arbitr. ad Adam.

Benignitas, & humanitas.

BEneuolentia peccatum contigit, apud Stob.

Malo diu benignus, quàm breui tempore dominus appellari. Philip. apud Plut. in Apophth.

Humanitas eſt morũ habitus,

ad hominum amicitiam valde propenſus, habitus in omnes beneficia conferens. Plat. de fin.

Beneuolentia facit, vt inimici vulnera, quàm amici oſcula vtiliora ſint. Ambroſ.1.de offic.

Beneuolentia præſtat liberalitati.ibidem.

Humanitas lege naturæ docetur. Amb.1.Off.

Nihil honeſtius culpa benignitatis. Plin.Iun.lib.7.

Neceſſaria eſt ad res gerendas hominum beneuolentia: auſteritas verò ſolitudinem amicorum parit.Plat.epiſt.4.

Scientia.

EX GRÆCIS.

Aliud eſt ſcientiam habere, aliud vti, & poßidere.Plat.de Scient.

Nemo læditur à ſcientiis cæteris, qui tenent primas. idem de Sum.bon.

Scientiarum poſſeßio nocua abſque optimi cognitione. idem de Voto.

In his, quæ ſapimus, gloriamur, & ſuperbimus. idem de Amic.

Dignoſcit,qui inuenit:inuenit, qui quærit: quærit,qui putat ſe ignorare. idem de Natu. nom.

Scientia eſt præſentium & futurorum: reminiſci autem præteritorum eſt. Ariſto. Top.2.

Vna ſcientia eſt melior altera: vel quia certior, vel quia de melior.idem Top.8.

Quod ſcimus, ſæpe trãſpoſitum ignoramus.idem Elench.2.

Quibuſdam magis eſt operæpretium videri ſapientes, & nõ eſſe,quàm eſſe,& non videri. idem Elench.1.

Scientes vniuerſale, ſæpe ignorant ipſum ſingulare.idem.

Tunc ſcimus, cum cauſas cognoſcimus.ibid.

Scientiarum alia eſt perfecta, quæ eſt per cauſam: alia imperfecta, quæ eſt ſine cauſa. idem Phyſic.2.

Scientia eſt bonorum honorabilium.idem de Anim.1.

Sicut conſeruantium corpus eſt ſanitas: ita conſeruantium animæ eſt eruditio. idem in Epiſt. ad Alex.

Scientiæ ſibi vendicant præſtantiam. idem de Animal. 10.

Omnes homines natura ſcire deſiderant. idem Metaph. 1.

Signum ſcientis eſt, poſſe docere. ibidem.

Abſurdum eſt ſimul quærere ſcientiam, & modum ſciendi. idem metap. 2.

Finis ſcientiæ ſpeculatiuæ, eſt veritas: practicæ verò eſt opus. ibid.

Eiuſdem ſcientiæ eſt oppoſita conſiderare. idem metap. 4.

Licet omnes ſcientiæ nobiles ſint, tamen diuina eſt nobilior: quia eius ſubiectum eſt nobilius. idem Met. 5.

Sapiens meliora in votis habet, deteriora in expectatione, vtrunque autem temperamento vtitur, in neutram pacem nimius. Plutarch. de Tranq. ani.

Quicquid ſapiens agit, id omne ex virtute agit. idem de Fort. Alexand.

Sapientem odi, qui ſibi non ſapit. idem an bene lateat viuens.

Cùm reliqua omnia tempore diminuantur, ſcientia ſola ſenectute augeſcit. idem de Liber. educand.

Studiorum liberalium amaræ radices ſunt, fructus autem dulces. Ariſt. apud Diogenẽ lib. 4.

Eruditio inter proſpera eſt ornamentum, inter aduerſa refugium. ibid.

Sapiens ipſe ſibi ſufficit, ipſius enim ſunt, quæ aliorum ſunt bona. Ariſt. ibid.

Sapiens non ſecundum conſtitutas leges viuat, ſed ſecundum virtutis normam. ibid.

Sapiẽti nihil nouum, aut peregrinum eſt. ibid.

Docti tegunt ſuas iacturas.

Literarum expers, nõ videt videns.

Baculus eſt eruditio vitæ.

Duplum, quàm alij, vidẽt, qui literas didicerunt.

A ſapiente conuenit ſapientiã diſcere. Eurip. in Rheſ.

Omnes ex æquo varia ſcimus. Theog.apud Stob.

Nimis ſapere, non eſt ſapientia. ibidem.

Scientia quæuis, remota iuſtitia, aliáque virtute, non ſapientia, ſed calliditas eſt. ibidem.

In bello ferrum auro præſtat, in vita autem eruditio diuitiis. Socr.ibid.

Sentire, ac ſapere illuſtre aliquid ſtude. Cleob.apud Diog. lib.1.

EX LATINIS.

NEmini, niſi ſapienti ſua placent: omnis ſtultitia laborat faſtidio ſui. Sene.Epiſt.9.

Sapiens nõ ſemper eat vno gradu, ſed vna via. idem epiſt. 20.

Vnus dies hominum eruditorũ plus patet, quàm Imperatorũ longiſsima ætas. ibid.

Sapiens eſt artifex domandi mala: dolor, egeſtas, ignominia, carcer, exilium, vbique horrenda, cùm ad hunc peruenerint, manſueta ſunt. idẽ epiſt.87.

Stude, vt nõ plus aliis ſcias, ſed melius. idem epiſt.90.

Eſt inſita in omnibus, vel potius innata cupiditas ſcientiæ, natíque ſumus ad congregationem, & ſocietatem, ad communitatẽ generis humani. Cic.4.de finib.

Exempla omnia iacerent in tenebris, niſi literarum lumen accederet. idem pro Archia Poëta.

Si ex literis delectatio tantùm quæreretur, tamen hanc animaduerſionem humaniſsimam, ac liberaliſsimam iudicaremus. nam cæteræ res nec temporũ ſunt, neque ætatum omnium, nec locorũ: hæc ſtudia adoleſcentiam agunt, ſenectutem oblectant, ſecundas res ornant, aduerſis refugium ac ſolatium præbẽt: delectant domi, non impediunt foris, pernoctãt nobiſcũ, peregrinãtur, ac ruſticãtur. quod ſi ipſi nec attingere, nec ſenſu noſtro guſtare poſsimus, tamẽ ea mirari debemus, cùm in

alius videmus.ibid.

Multi cùm in poteſtate eſſent hoſtium, ac tyrannorum, multi cùm in cuſtodia, & exilio, doctrinæ ſtudiis dolorẽ ſuum leuauerunt. idem 5.de finib.

Literæ poſteritatis cauſa repertæ ſunt, quæ obliuionis ſubſidio eſſe poſſent. idem pro Syl.

Non tam præclarum eſt, ſcire latinè, quàm turpe, non ſcire. Cic.ad Brut.

Nihil eſt, quod quiſquam magnitudinem artium ex eo, quod ſenes diſcant, pertimeſcant. nam aut ſenes ad eas acceſſerunt, aut vſque in ſenectutem in ſtudiis detinentur, aut ſunt tardiſsimi. idem 3.de Orat.

Sapientia eſt rerum diuinarum humanarúmque ſcientia, cognitióque: quæ cuiuſque rei cauſa ſit, ex quo efficitur, vt diuina imitetur: humana omnia inferiora virtute ducat.idem 4.Tuſc.

Sapientia, eſt ſanitas animi. idẽ 3.Tuſc.

Sapientia ars viuendi putanda eſt, quæ mœſtitiam pellit ex animis: quæ exhorreſcere metu non ſinit: qua præceptrice in tranquillitate viui poteſt, cupiditatum ardore reſtincto. idem 2.de fin.

Sapientia hominis eſt cuſtos, & procreatrix. idem 4.de finib.

Nihil eſt turpius, quàm ſapientũ vitam, ex inſipientũ ſermone pendere. idem 2. de finib.

Ignobilitas, aut humilitas, aut etiam popularis offenſio non prohibet ſapientem eſſe. idem 5.Tuſc.

Sapientiſsimus eſt, cui quod opus eſt, venit in mẽtem. idem pro Cluent.

Non eſt ſapientis dicere, non putabam. idem 3.de finib.

Si ſapientia oculis videri poſſet, omnes in amorem ſui compelleret.ibid.

Nihil eſt dulcius otio literarũ. idem 5.Tuſc.

Eruditus oportet ſemper ex ſe aliquid promat, quo alios delectet, aut ſeipſum laudibus illuſtret.idem.

Docti non ſolùm viui, ac præ-

ſentes ſtudioſos diſcendi erudiunt, atque docent, ſed hoc etiam poſt mortem monumentis literarum aſſequuntur. idem 1. Offic.

Non paranda nobis ſolùm, ſed fruenda ſapientia eſt. idem 1. de finib.

Sunt qui ſe ita literis abdiderunt, vt nihil poßint ex iis nec ad communem fructum afferre, nec in aſpectum, lucémque proferre. idem pro Arch.

Sæpe ſub ſordido palliolo latet ſapientia. idem 3. Tuſc.

Scientia aliena ſibi quidam famam aucupantur. Plin. Sene. in præfat.

Quaſi abnuit natura vtriuſq; boni largitionem: ne ſupra mortalem ſit fœlicitatẽ, eundem & valentißimum eſſe, & ſapientißimum eſſe. Max. lib. 9.

Quicunque ſunt habiti ſapientißimi, dicuntur multa ſciſſe, non omnia. Colum. lib. 12.

Adde quod ingenuas didiciſſe fideliter artes,
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros. Oui. 2. de Pont.

Non datur ad muſas currere lata via. Propert.

Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit. Iuue. Sat. 14.

Scientiam amaſſe, propemodum paraſſe eſt. in Hiſt. Sax.

Vſus me genuit, mater peperit memoria. Afran. apud Gel.

Plus ſcire velle, quàm ſit ſatis intemperantiæ genus eſt. Senec. Epiſt. 89.

Studiorum ſalutarium etiã citra effectum laudabilis tractatio. Sen. de vit. beat.

EX SACRIS.

NOn aliam putes ſapientiam, niſi veritatem, in qua tenetur, & cernitur ſummum bonum: nullo loco eſt, nuſquam deeſt, foris admonet, intus docet, dementes in ſe omnes in melius commutat, à nullo in deterius commutatur: nullus de illa iudicat, nullus ſine illa bene iudicat. Aug. de lib. arbit.

Hæc tota ſcientia magna hominis, ſcire, quia ipſe nihil eſt

per ſe, & quod quicquid eſt, ex Deo eſt, & propter Deum eſt. idem ſup. Pſalm. 70.

Sapiens nuſquam minus ſolus, quàm cùm ſolus. Amb.

Sapiens vbique ciuis. idem Epiſt. 36.

Sapiens nunquam ſolus eſſe poteſt, habet enim omnes ſecū, qui ſunt: & qui fuerunt boni, & animum liberum quocunque vult profert, & trāſfert, & quod corpore non poteſt, cogitatione complectitur: & ſi hominum penuria fuerit, loquitur cum Deo. nunquam bonus ſolus erit. Hier. cont. Iouin.

Sapiens eſt, qui cum ſapientibus congreditur. Amb.

Ad veram ſapientiam peruenire nō poſſunt, qui falſæ ſuæ ſcientiæ fiducia decipiunt. Gregor. in mor.

Vera ſapientia, afficit, ſed non extollit. ibid.

Multi ſtudent, plus alta ſapere, quàm apta proferre: & erubeſcunt plana & humilia, vt hæc ſolum ſcire videantur. Bernard.

Sapientiæ otia negotia ſunt: & quo otioſior eſt ſapientia, eo exercitatior in ſuo genere. id.

Non probatur multa ſciens, ſi modum ſciendi neſciat. idem ſup. Cant. ſerm. 36.

Sunt, qui ſcire volunt eo fine tantùm, vt ſciant, & turpis curioſitas eſt. & ſunt qui ſcire volunt, vt ſcientiam ſuam vendant: & turpis quæſtus eſt. & ſunt qui ſcire volunt, vt ſciantur ipſi: & turpis vanitas eſt. Sed ſunt quoque qui ſcire volunt, vt ædificent, & charitas eſt: & ſunt qui ſcire volunt, vt ædificentur, & prudentia eſt. ibid.

Poſito in altum, non altum ſapere, difficile eſt. Bern. in Epiſt.

Sciendi modus potiùs quærendus, quàm ſcientia. idem ſup. Cant. ſerm. 36.

Sapiens nullus, niſi ſeculo ſtultus fiat. Tert.

Scire nihil, eſt omnia ſcire. idē.

Sapientiæ coniuncta ſimplicitas eſt. idem.

Sapere plus, quàm oportet, ſuperbia eſt. Anſel.

Nulla eſt ſcientia, ſi vtilitatem pietatis non habet: & inutilis eſt pietas, ſi ſcientiæ diſcretione careat. Greg.

In modico ſermone ſapientiæ plus laudatur ruſticus, quàm in magno philoſophus, & puer ſi aliquid dixerit ſapienter, laudatur, vbi perfectior non auditur. Chryſoſt.

Præcedit ſcientia virtutis cultum: quia nemo poteſt fideliter apparere, quòd ignorat: & malum niſi cognitum fuerit, non timetur. idem in Policr. lib. 3.

Sapientes alij ſtulti, alij dementes. Anſel.

Primus gradus ſapientiæ eſt, falſa intelligere: ſecundus, vera cognoſcere. Lact. lib. 1.

Plus ſapit interdum vulgus, quia tantum, quantum opus eſt, ſapit. idem lib. 2.

Non eſt ſcientia, ſed opinio earum rerum, quæ pro ingeniis varia eſt. ibid.

Non in lingua, ſed in corde ſapientia eſt. idem lib. 3.

Sapientia, animæ alimentum. ibid.

Citò inueniri debet ſcientia, vt citò accipiatur. ibid.

Quis omnibus horis ſapuit vnquam? Eraſm. in Epiſt.

In comparatione Dei ſcientia noſtra ignorantia eſt. Greg.

Non parum eſt ſcire, quod neſcias. Hieron.

Qui ſe diligit ſtultum, non parum proficiet ad ſapientiam: nec fiet quiſque qualis eſſe cupit, niſi oderit qualis eſt. Auguſt. de ver. relig.

Qui ſe dicit ſcire, quod neſcit, temerarius eſt: qui ſe negat ſcire, quod ſcit, ingratus eſt. idem in ſerm. de aſcenſ.

Nihil magis ad ſpem percipiendæ ſapientiæ erigit mentes, quàm cùm eos, quos in ſapientia clareſcere miramur, aliquando paruulos, & indoctos fuiſſe meminimus. Hier. ſup. Prouer.

Ad maiorem culpæ cumulum pertinet, ſcire quenquam, ſed quid ſequi debeat, & ſequi nolle, quod ſcit. Iſido. de ſummo bon. lib. 2.

Otium ſtultitiam, labor ſcientiam generat. Hug. de clauſt.

anim.lib. 2.

Scientia literarum, quod primum eſt in homine, mores purgat: quod ſecundum, verborum ſubminiſtrat gratiam & ita vtroque beneficio & tacitos ornat, & loquentes: cuius eſt facere de irato beneuolum, de ſuſpecto placatum, de auſtero mitē, de aduerſante propitium Caſſ.1.Epiſt.

Scientia violētia non aufertur: antiquitate non corrumpitur: abſconſione non minuitur, communitate multiplicatur. idem in Epiſt.

In literis prudens inuenit, vnde ſapientior fiat: ibi bellator inuenit, vnde virtute animi roboretur: inde princeps accipit, quomodo populos ſub æqualitate componat. nec aliqua in mundo poteſt eſſe fortuna, quam literarum non augeat glorioſa notitia. ibid.

Sunt quatuor ſcientiæ præ cæteris ſciēdæ: Theologia, quæ eſt animæ pabulum: leges, quæ ſunt egenis remedium: decreta, quæ ſunt ſublimatio humiliū: phyſica in morbi ſubſidium. apud Iuriſcon.

Scientia eſt de diuinis, ſapientia de humanis. ibid.

Sapientia in homine longo rarò reperitur. ibid.

Scientia doloris adiectio eſt. Ambroſ. de bon. mor.

Sapientis patria, mundus eſt. idem Offic. 2.

Sapiens omnis, diues eſt. idem lib. 2. Epiſt. 8.

Sapientia in omnibus ſeſe oſtendit rebus. Aug. li. 2. de liber. arbit. cap. 16.

Sapientia egere, miſerrima egeſtas eſt. idem de beat. vit.

Sapientia legem, & miſericordiam in lingua portat. idem de ſpirit. & anim. cap. 9.

Ad ſapientiam ordine peruenitur. idem lib. 2. ſolil. cap. 13.

Sapiens nemo, niſi beatus. idem de beat. vit.

Sapiens nemo miſer. idem lib. 1. cont. Acad. cap. 5.

De ſapiente ſolus ſapiens iudicare poteſt. idem lib. 18. de ciuit. Dei. cap. 8.

Sapientibus credere, eſt tutiſſimum. idem de vtilit. cred.

Sapiens ſine operibus, ſapien-

tiæ abuſus eſt.idē de 12.abuſ.

Scientia rerum falſarum eſſe non poteſt. Augu.lib.14.de Trinit.

Scientia noſtra ex viſis,& creditis conſtat.idem epiſt.112.

Sapiens eſt,cui res ſapiūt, prout ſunt.Bern.ſup.Cant.ſerm.50.

Sapientia victrix ſingula vitia eradicat, & ſingulas inſerit virtutes. Bernar. de ſept.don. ſpirit.ſancti.

Scientia literarum bona, ſcientia propriæ infirmitatis melior. idem ſup.Cant.ſerm.36.

Scientia mundi docet vanitatem, ſcientia carnis voluptatem.ibidem.

Scientia ſine operibus cibo indigeſto comparatur. idem ſup. Cant.ſerm.36.

Initium ſapientiæ,timor domini:medium,ſpes:charitas,plenitudo. Bernard.in die ſancti And.ſerm.1.

Diſcere Ieſum omni ſcibili eſt ſalubrius. idem in epiſt.

Scientia ſui timorem Dei generat in anima: ſciētia Dei eius amorem. idem ſup. Cant.ſermo.37.

Sapientia, armatura oris eſt. Chryſ.de ſpirit.ſanct.homil.

Scientiæ pars eſt,obſcura cognoſci. idem ſup. Matth. Homilia 1.

Scientia ſine charitate dementia eſt.idem ſup. epiſt. ad Corint.Hom.20.

Scire, omnium: facere, paucorum eſt.idem ſup.Ioann. Homil.70.

Scire non omnia neminem pudeat. idem ſerm.2.ſup. Epiſt. ad Roman.

Scientia temporum multas huius vitæ commoditates affert. Chryſoſt. ſuper Geneſ. Homilia 6.

Scientiam amaſſe, propemodum paraſſe eſt.in hiſt.Sax.

Sapientiæ coniuncta ſimplicitas eſt.Tertul.

Plebeis argenti, nobilibus auri, principibus gemmarum loco literæ ſunt. Pius 2.apud Platinam.

Vinci literis amant docti.Baſil.

Multos hoc decipit, quod ante tēpus ſapientes videri volūt, vt iam & ſimulare incipiant,quod non ſunt,& quod

ſunt, erubeſcant. Hugo. lib. de Diaſc.

Doctrina in diuite duplici cauſa commendabilis. Auguſtin. in quæſt. ex vtroque teſt.

Nec auarum pecunia, nec doctum cognitio rerum vnquam repleuit. Pius. 2. apud Plat.

Cui plura datum eſt noſſe, eo maiora ſequuntur dubia. ibidem.

Ignorantia.

EX GRÆCIS.

NEſcienti quid laudet, vel quid vituperet, non eſt adhibẽda fides. Plat. de ſcientia.

Ignorãtia potentum, teterrima eſt. idem de ſummo bono.

Ignorantia cauſa eſt reſpondendi varia, & non eadem. Plat. de nat. nom.

Argumentum inſcitiæ eſt, à ſapientibus diſſentire. idem de mendac.

Turpe eſt neſcire, quæ neceſſaria ſunt. idem de legibus.

Turpe eſt ignorare, quod omnibus ſcire conuenit. Ariſtot. Rhet. 2.

Imperiti velut diſtantes à longe ſpeculantur. idẽ Elench. 1.

Quod ſcimus, ſæpe tranſpoſitum ignoramus. idẽ Elenc. 2.

Qui neſcit, quantum quærit, neſcit quando inuenerit eum. Ariſt. Metap. 3.

Ignoratio eorũ, quibus cum tibi viuendum eſt, vt opinione ac ſpe fruſtreris, ac captis ſæpenumera decidas, ſæpe in cauſa eſt. ibid.

Inſipienti ſapientia loquens decipere videtur. Eurip. in Bacch.

Ignorare turpia melius eſt, quàm ſcire ea. Ariſtot. Metaphy. 11.

Imperitis, ac rudibus nullus præcipitationis finis eſt. Senec. epiſt. 173.

Multa ſunt imprudentiæ genera. Plat. de voto.

Imperitia maiore ex parte omnibus dominatur. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Vnicum eſt bonum, ſcientia: & malum vnicum, inſcitia. Socrates

erates apud Diog.lib.2.

Inſipienti ſapientia loquens decipere videtur. Eurip. in Bacch.

EX LATINIS.

IMprudentes non ſibi reliquẽdi ſunt. Senec.Epiſt.12.

Hoc eſt maximum ignorantiæ malum, quòd credit eum ſcire, qui moneat. Quintilia.libro 12.

Optimus ac grauiſſimus quiſque confitetur ſe multa ignorare, & multa ſibi etiam atque etiam eſſe diſcenda. Cicer. 3.Tuſcul.

Neſcire quod anteà, quàm natus ſis, acciderit, id eſt, ſemper eſſe puerum. idem in Orat. ad Brut.

Ideo difficulter ad ſuauitatem peruenimus, quia nos ægrotare ignoramus. idem.

Homines imperiti facilius, quod ſtultè dixeris, reprehendere, quàm quod ſapienter tacueris, probare poſſunt. Cice. 2.de Orat.

EX SACRIS.

MElius eſt neſcire, quàm errare. melior eſt fidelis ignorantia, quàm temeraria ſcientia. Auguſt.ſerm. 22.de verb.Apoſt.

Ignorans, quæ ſciri nequeunt, culpa vacat. idem.

Ignorantia Dei plerunque deſperationem parturit. Bernard. ſuper Cantica. ſermone 27.

Ignorantia ſui, initium omnis peccati: ignorantia Dei, conſummatio omnis peccati. ibidem.

Reſcindenda inſipienti poteſtas eſt, non adijcienda libertas. Ambro.

De duobus imperfectis, melius eſt ruſticitatem ſanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem. Hierony. in Epiſt. ad Nep.

Non omnis ignorans immunis eſt, ſed is ſolùm, qui non habuit, vnde diſceret. Auguſt. in quæſt. ex vtroque teſt. quæſt.67.

Indoctum eſſe minus malum

eſt, quàm eſſe indocibilem, Auguſtin. lib. 3. cont. Acade. cap. 8.

Multa nobis vſu veniunt, quæ ignaro relata fidem perdunt. Apul.

Infirmi tanto quempiam iuſtiorem putant, quanto faciliorem. Greg. 16. mor.

Prauitatis cauſa ignoratio ſui. Lact.

Ignorantiam confiteri, pulchro temperantia eſt. Auguſt. 5. confeſſ. cap. 7.

A luce veritatis in tãtas ignorãtiæ tenebras corruimus, vt nos ipſos ignoremus. Gregor. 11. mor.

Tolerabilius eſt Deo quempiam cum ignorantia in humilitate iacere, quàm cùm elatione alta ſapere. idem 17. moral.

Deus per ignorantiam noſtram nobis abſconditur. ibid.

Ignorans in nocte eſt. idem ſup. 1. Reg.

Quantumcunque rectum agere credimus, ſit ne rectum ignoramus. Greg. 4. mor.

Diſciplinarum ignari, diuinarum rerum quæſtiones non attingant. Auguſt. lib. 2. de ord. cap. 6.

Omnis indoctus, eſt curioſus. Augu. lib. 2. de mirab. ſacr. ſcrip.

Ignorantia infidelitatis peccatum non excuſat. idem de grat. & lib. arbitr.

Ignorantia ſui, ſuperbiam cauſat. Bern. ſup. Cant. ſerm. 27.

Ignorantiæ filiæ, falſitas, & dubietas. ibid. ſerm. 28.

Ignoratur periculosè, quando veniat, aut vadat ſpiritus: non ita, vnde veniat, aut quò vadat. idem ſup. Cant. ſerm. 18.

Imperitiam comitatur temeritas. NaZanZ.

Præceptor & doctrina.

EX GRÆCIS.

D*Octrina naturaliter procedit de homine ad hominem, ſecundum operationes, quas habet doctor ad diſcipulum. Ariſt. Polit. 1.*

Docentes alios mentiri non debent. idem de mort.

Hi ſolùm docent, qui cauſas de ſingulis dicũt. idẽ Metaph.1.

Signum ſcientis eſt, poſſe docere. ibidem.

Omnis doctrina eſt ex præcognitis. idem Eth.6.

Ei qui non docet, non illi, qui non didicit, peccatum eſt imputandum. Dioge. apud Plut. de curioſit.

Præceptoris opera ad hoc prodeſt, vt honeſta faciat pueris iucunda. ibid.

Loci autorum ita exponendi, vt honeſtas patitur. idem de Poët.

Socordia naturæ vires pereunt, doctrina tollit ignauiã. ibid.

Qui regem erudit, atque ad virtutem inſtruit, eos & ſubditos quoque inſtruere ad fortitudinem, & probitatem certum eſt. Antig. apud Diog. lib.7.

EX LATINIS.

Optimus quiſque præceptor, frequentia gaudet. Quint. lib.1.

Præcipiamus omnia, vt ſaltem plura faciant. ibid.

Præceptor nec habeat vitia, nec ferat. idem lib.2.

Tradi omnia, quæ ars efficit, nõ poſſunt. idem lib.7.

Parũ valet doctrina, niſi induſtria, ſtudio, labore, diligentia comprobetur. Cicer.3. ad Herenn.

Quæ bona ſunt, fieri meliora poſſunt doctrina: & quæ non optima, acui tamen, & corrigi aliquo modo poſſunt. idem 2. de Orat.

Quò quiſque eſt ſolertior, & ingenioſior, hoc docet iracundius, & laborioſius: quod enim ipſe celeriter arripuit, id cũ tardè percipi videt, diſcrutiatur. Cicer. pro Roſc.

Nullum munus melius, maiúſve reipu. afferre poſſumus, quàm ſi doceamus, atque erudiamus iuuentutem, iis præſertim moribus, ac temporibus quibus ipſa prolapſa eſt, vt omnium opibus refrænanda, atque coërcenda ſit. idem 3. de diuinat.

Non facile eſt inuenire, quid qui ſciat, alteri nõ tradat: ita non ſolum ad diſcendum propenſi ſumus, ſed etiam ad docendum, Cicer. 2. de ſinib.

Facile eſt cuiuis, in genere præcipere. Eraſm. in Epiſt.

Doctrina proficit, vt politiora, non vt meliora ſint ingenia. Max. lib. 5.

Nihil aliud præcipere debemus, niſi quod prius nobis imperauerimus. idem lib. 8.

Pars eſt prima ſcientiæ, ipſam, quam precepturus ſis, æſtimare perſonam. Palad. de re ruſt.

In hoc gaudeo aliquid ſcire, vt doceam, ſi cum hac exceptione detur ſapientia, vt illam incluſam teneam, reijciam. Senec. Epiſt. 6.

Qui ſe ad diſcendum pauperem credit, ad docendum ſe locupletem inuenit. Max. lib. 6.

EX SACRIS.

Doctor vnus, ſolus, & verus, Baſil. ad diuit.

Tutior eſt diſcentis, quàm docentis conditio. August. in Sent. 355.

Mihi propemodum donatum credo, quicquid lectorẽ meum melius ſentire cognoſco. Greg. in mor.

Doctrina cum omni imperio docetur, quando prius agitur, quàm dicatur. nam doctrinæ ſubtrahit fiduciam, quando cõſcientia præcedit linguam. ibidem.

Quantacunque doctrina mens polleat, grauis eius imperitia eſt, velle docere meliorem. idem 6. mor.

Hoc habet proprium doctrina arrogantium, vt humiliter neſciant inferre, quæ doceant: & recta quæ ſapiunt, etiam rectè miniſtrare non poſſunt. idem 24. mor.

Frequenter de malo homine bona doctrina procedit: ſicut terra vilis pretioſum aurũ producit. & ſicut terra relinquitur, & aurum eligitur: ſic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite. Chryſoſt. ſup. Matth. 23.

Omnis humanus affectus po-

nendus eſt ei, qui veram pietatem ſtudet animis hominum inſerere. Eraſ. in Epiſt.

Viam indicaſſe, maximus profectus eſt. ibid.

Qui ſcientiam communicare nolunt, peiores ſunt, quàm infames auari. ſiquidem ab illis, ſi nihil aliud certè mors transfert in vſus aliorum. ab illorum rogo nihil redit ad hæredem, ni ſuas cogitationes literis mandarunt. ibid.

Iniquiſsimum eſt, doctrinæ imputare, quicquid peccant auditores. ibid.

Secundum capacitatem diſcipulorum, moderetur lingua doctorum. Greg. 31. mor.

Diſce diu, quod doceas. Hiero. ad Ruſt.

Docere, quod nouerit ille, quem doceas, ſtultum eſt. idem.

Experto crede, aliquid amplius inuenies in ſyluis, quàm in angulis, ligna, & lapides docebunt te, quod à magiſtris audire non poſsis. Bernard. in 4. Epiſt.

Non minus pium eſt, docere animum ſcientiam, quàm eſcam præbere corpori. idem ſup. Cant.

Clauſum habeat os peccator, qui ſeipſum docere non potuit, alios non doceat. Beda de temp. ſal.

Omne quod non ædificat audientes, in periculum vertitur audientium. Hier. in Epiſt.

Delicatus magiſter eſt, qui pleno ore de ieiuniis diſputat. Hiero. ad Nep.

Sæpe doctori dominus verbum pro gratia tribuit auditoris. nonnunquam verò propter auditoris culpã ſubtrahitur ſerm. doctori. Greg.

Quemadmodum plurimũ lædit, qui fontem inficit, ita latiſsimè patet illius beneficium, qui pectus inſtruit omnibus imperaturum. Eraſm. in Epiſt.

Nulla res diſcipulo tam pernicioſa, quàm vita magiſtri contumelioſa Boët. de diſc. ſchol.

Non omnes omnia docendi ſunt. Auguſt. de ver. relig. cap. 28.

Docens, & non audiens, aliis prodeſt, & non ſibi. Aug. 5. cont. Donatiſt.

Falſa doctrina eſt lepra mentis. idem de verb. Apoſt. ſer. 10.

Doctrinæ aliæ ædificant, aliæ deſtruunt. idem ſerm. 39. de temp.

Non minus debemus iis, à quibus rectè viuendi, quàm à quibus viuendi initia duximus. Eraſ. in Epiſt.

Doctrina optima, vita docere, Chryſoſt. ſup. Act. Apoſtol. Homil. 30.

Doctrina per partes digeſta facilis perceptu. idem ſup. Epiſt. ad Epheſ. ſerm, 14.

Doctrina peregrina nugarum plena. Chryſ. ad pop. Antioc. Hom. 1.

Qui vias vitæ ingredi vult, præceptorem, & ducem ſibi aſſumat. Bern. ſup. Cant. ſer. 77.

Non minus pium eſt, docere animum ſcientiã, quàm eſcam præbere corpori. idẽ. ſup. Cant. ſerm. 16.

Diſcipulus, & Diſciplina.

EX GRÆCIS.

Diſciplina, generatio quædam eſt, qua fœtus in animo diſcẽtis à doctore producitur. Plut. de curioſ.

Initium à diſciplina: vſus ab exercitio, & meditatione fit. idem de educ. lib.

Cæca res eſt ſine diſciplina natura. ibid.

Honeſtatis fons, ac radix eſt, legitimam conſequi diſciplinã. ibidem.

Hoſtes diſciplinarum, labores, ac ſomnij. Plat. ibid.

Diſciplina, optimum viaticum eſt ad ſenectutem. Ariſt. apud Diog. lib. 5.

Diſciplina magis neceſſaria eſt, mala dediſcere. ibid.

Bona educatio verecundiam affert. Eurip. in ſup.

Tandiu diſcendum, quandiu viuitur. Solon apud Plut. de fort.

Addiſcere aliquid, delectabile eſt. Ariſt. Rhet. 2.

Oportet diſcentem credere, idem Elench. 1.

Quod addiſcitur, quodammodo ſcitur. idem Priorum 2.

Qui diſcit, fit ſciens. idem Elench. 2.

Audiendi ratio prior, quàm docendi. Plut. de aff. aud.

Faſtus abſit ab auditore, & liuor. ibid.

Auditor improuidus ipſe ſibi nocet. ibid.

Auditor ex ſuis ipſius affectibus probat, aut damnat audita. ibidem.

Auditor aciem oculorum in dicentem ſemper intendat ita, vt minimè eum fallat, quàm attento ſis animo. ibid.

Libēter audi magis, quàm multa. Demet. Phaler.

Præſtantior eſt ille, qui bene, quod dicitur, audire poteſt, atque eo vti, quàm qui per ſeipſum omnia aſſequitur. Zenon. apud Diog. lib. 7.

Nauigãdo gubernatori auſcultandum eſt: viuendo illi, qui plus ratione valet. Socrat. apud Stob.

Qui breui tempore pro pudore diſciplinam nõ patitur, omni tempore in pudore inſipientiæ permanebit. Pyth. in ſuis præcept.

EX LATINIS.

Homines diſcunt, dum docent. Sen. Epiſt. 7.

Semper diſcendum eſt, quod an ſciamus, experiri non poſſumus. idem in epiſt. 26.

Nec ſi quid diſcere ſatis non eſt, ideo neceſſe non eſt. Quint. libro 1.

Vt quiſquis audit, mouetur. idẽ lib. 11.

Natura primum atque ingenium ad diſcendum vim affert maximam. Cicer. 1. de Orat.

Omnia cuiuſmodi ſint, cupere ſcire, curioſum eſt: duci verò maiorum rerum contemplatione, ſeniorum virorum eſt putandum. Cic. 5. de finib.

Diſciplina cuiuſque gentis ſingula ſuadet ſuis, atque imperat. Sen. Epeſt. 36.

Diſciplina mores facit. Colum. lib. 7.

Ne ſit vitioſus ſermo pædagogis, ac nutricibus, quos, ſi fieri poßit, ſapiētes Chryſippus optauit, certè quantum res pateretur, optimos eligi voluit. natura enim tenacißimi ſumus eorum, quæ à pueris diſcimus, & hæc ipſa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora ſunt. Quint. lib. 1.

EX SACRIS.

SVmmopere cauendum eſt, qui quærit ſcientiam, vt non negligat diſciplinā. Hug. lib. 3. Didaſc.

Quāuis in nullo loco diſciplinā homo deſerere debet, diligentius tamē ibi conſeruanda eſt, vbi vel neglecta pluribus generat ſcandalum: vel cuſtodita bonæ imitationis exemplum. Hug. de Inſtit. noui.

Diſciplina, & miſericordia ſeſe comitari debent. Greg. ſup. Cant.

Diſciplinarum excogitatrix eſt ratio. Aug. lib. 2. de Ordin. cap. 12.

Diſciplina homini, optima medicina. idem 22. de Ciui. Dei. cap. 22.

Quem diuina diſciplina conterit, humanis flagellis non eſt conterendus. Gregor. ſup. 1. Reg.

Omnis ſcientia diſciplinæ; eſt creatorem & creaturam cognoſcere. Auguſtin. libr. 85. quæſt.

Principium diſciplinæ, humilitas eſt: cuius cùm multa ſint documenta, hæc tria ad auditorem, vel lectorem pertinent: primùm, vt nullā ſcripturam, nullam ſcientiam vilem teneat: ſecundum, vt à nemine diſcere erubeſcat: tertium, vt cùm ſcientiam adeptus fuerit, cæteros non contemnat. Hug. didaſc. 1.

Diſciplina in animo hominis eſt. Aug. de immort. anim.

Diſciplina à diſcendo dicta eſt. idem lib. 2. Solil.

In diſciplinis non æquè res, vt nomina nota ſunt. idem de muſic. lib. 3. cap. 2.

Diſciplinæ intellectum ad diuina offerunt. idem lib. 2. de Ordin. cap. 17.

Diſciplinarum omnium excogitatrix eſt ratio. idem lib.2. de ord.cap.12.

Diſciplinarum vſus extra Deũ infœlix, cùm Deo non improbatus. idem libr. 5. confeſſ. cap.4.

Diſciplinarum gnari, famelici ſunt. idem de vit.beat.

Arduas quæſtiones non attingant diſciplinarum ignari. idem lib.2.de ord.cap.17.

Diſciplinæ humanæ cum magna temporis iactura perdiſcuntur. idem lib.2. de Gene. ad lit.cap.9.

Diſciplina animi ſanitatem inſtaurat. idem de morib.Eccl. cap.27.

Diſciplinæ nos à prauis cupiditatibus coërcent. idem lib.2. de ciuit.Dei.cap.22.

Diſciplina moralis debet ſubeſſe, coëſſe, præeſſe.Ber.ſup.Cant. ſerm.22.

Diſcimus quædã, vt ſciamus: quædam vt faciamus. Auguſt.ſup.Pſal.118.

Tutior eſt diſcentis, quàm docentis conditio. idem in ſent. ſuis.

Eam naturæ putamus legem, quam diſcimus.Hier.

Ad diſcendum, quod opus eſt, nulla ætas ſera videri debet. Aug.in Epiſt.ad Hier.

Ab omnibus libenter diſce, quod neſcis: quia humilitas tibi commune facere poteſt, quod natura fecit commune. ibidem.

Cognito diſcipulo, cognoſces facilè qualis fuerit magiſter. Amb.

Sapientior omnibus eris, ſi ab omnibus diſcere volueris.Hug. lib.3.Didaſc.

Diſcipulus debet excuſare ſententiã magiſtri.apud Iuriſc.

Diſcipuli perfectio, magiſtri laus. Ambroſ. ſup. epiſt.ad Theſſ.

Diſcipulus, vt diſcit, faciat. Cyp.lib.4.epiſt.

Ad diſcẽdum duo ſunt neceſſaria: autoritas, & ratio. Aug.in ſent.ſuis.

In primis optandum, vt prima quæque elementa diſcantur, ab artifice ſummo. Eraſm.in Epiſt.

Naturæ ordo ſic ſe habet, vt cũ

aliquid diſcimus, rationem præcedat autoritas. Aug.de Mor.eccl.

Diſcipuli, filij præceptorũ ſpirituales. Baſil.ſup.Pſal.73.

Diſcipulus, domini fieri, aut nõ in hominis poteſtate eſt ſitũ. Baſil.in quæſt.

Diſciplina, participatio eſt ſanctitatis. Chryſoſt.ſup.epiſt.ad Heb.Homil.29.

Diſcipuli eſt, magiſtrum imitari. idem ſup.epiſt.ad Hebr. Hom.28.

Nulli diſciplinæ ſui canones deſunt. Eraſm.in epiſt.

Scriptura hominum.

Quoniam vt libet, nõ poſſum ſcribere, vt poſſum non libet. Theocr.apud Stob.

Quæ amici reges non audent monere, in libris deſcripta ſunt. Demetr. apud Plut. in Apoph.

Quædam ſcripturæ non faciunt animum. Senec.epiſt.65.

Paucis opus eſt ad bonam mentem literis, ſed nos, vt cætera, in ſuperuacuũ diffundimus, ita philoſophiã ipſam, quemadmodum omnium rerum: ſic literarum quoque intemperantia laboramus, non vitæ, ſed ſcholæ diſcimus. idem epiſt.107.

Nõ tam refert, qualia ſint, quæ intra noſmetipſos compoſuimus, quàm quomodo efferantur. Quint.lib.11.

Plurima ad alieni ſenſus coniecturam, non ad ſuũ iudicium ſcribuntur. idem.

Vix quicquam tutum in literis committitur. Eraſ.in epiſt.

Libri, viui magiſtri ſunt. Gell. lib.14.

Hiſtorias ſcribere, magno vſui eſt. Salluſt.in coniur.Catil.

Hiſtorias ſcribenti mẽtiri turpe eſt. Cic.cont.Salluſt.

Vt aliæ bonæ res, ſic bonus liber, melior eſt quiſque, quo maior. Plin.Iun.lib.1.epiſt.

Tãto ſcriptura maiorẽ gratiam apud doctos habere debet, quanto minorem apud indoctos habet. idem lib.2.

Nullus eſt liber tã malus, quod non aliqua parte proſit. idem.

Quatenus nobis denegatur diu viuere, relinquamus aliquid, quo nos vixiſſe teſtemur.ibid.

Quia liberius, tanto libentius ſcribimus.ibid.

Qui placendi cauſa ſcribunt, qualia placere viderint, ſcribunt.ibid.

Fœlices,quibus contigit aut ſcribere legenda, aut legere ſcribenda.idem lib.5.

Aliud eſt epiſtolam, aliud hiſtoriam, aliud amico, aliud omnibus ſcribere.idem.

Hiſtoria non debet egredi veritatem,& honeſtè factis veritas ſufficit.idem lib.7.

Scriptores, qui rei totius ſummam ſententiis conſequi ſtudent, monumenta magis inſtruunt,quàm faciunt artificem.Colum.lib.1.

Scribimus indocti, doctique poëmata paßim.Horat.2. Epiſt.

Autores in eadem re ſæpe diſſident.Plin.Sen.lib.18.

Eſt ſummi amoris negare veniã breuibus epiſtolis amicorum, quamuis ſcias illis conſtare rationem.Plin.Iun.li.9.

Literæ ſunt, vna fidelis cuſtodia rerum geſtarum, Liuius. 1.Dec.lib.5.

Epiſtolæ non loco redditæ, offendunt.Cic.ad Brut.

Scriptores opera ſua, non ſecus ac filios adamant. Eraſm. in Epiſt.

Nullum grauius tædiũ, quàm ingenij ſcribendo defeßi. ibidem.

Moleſtior recognoſcendi, quàm cudendi labor.ibid.

Scribendum tardè.Hier.

Grauiore conſideratione indigent,quæ ſcribimus.Cypr.

Scribendo multa diſcimus.Auguſt.lib.3.de Trinit.

Hiſtoriographi de ſe in aliorum perſona plerunque ſcribunt. idem.

Lectio.

EX GRÆCIS.

Non qui plurima legit,ſed qui vtilia, ſpecioſus habendus eſt. Ariſt. apud Diog.lib.1.

Studere negamus, vt ingenioſi

eſſe videamur. Ariſtotel. Topic. 3.

Studioſis non vacat meminiſſe voluptatum. Plutarch. de Tuend. bon. valet.

EX LATINIS.

LEctio multorum voluminum, & omnis generis autorum, habet aliquid vagum & inſtabile: certis ingeniis immorari, & innutriri oportet, ſi velis aliquid trahere, quod in animo fideliter ſedeat. Senec. Epiſt. 2.

Qui legere non poteſt, quantum habet: ſat eſt habere, quantum legat. ibid.

Alit lectio ingenium. idem Epiſt. 86.

Probatos ſemper libros lege, & ſi quando ad alios diuerti libuerit, ad priores redi. ibid. Epiſt. 2.

Incredibile eſt, quantum moræ lectioni feſtinatione adÿciatur. idem.

Lectio libera eſt, nec actionis impetu tranſcurrit, ſed repetere ſæpius licet, ſiue dubites, ſiue velis memoriæ affigere. Quin. lib. 10.

Lectionem ſine vlla delectatione negligo. Cic. 2. Tuſc.

Multum legendum, ſed non multa. Plin. Iun. lib. 6.

Legendi ſemper occaſio eſt, legendi non ſemper. idem li. 2.

Non ſolùm iudicant, qui malignè legunt. idem lib. 9.

Eſt aliquis, & neſcio an maximus ex ſecretis ſtudiis fructus. Quint. lib. 1.

In ſcholis omnia liberè fingimus, & impune, quia pro facto eſt quicquid volumus. Quint. lib. 6.

Diuerſa ſunt hominũ ſtudia. Cicer. ad Brut.

Suo quiſque ſtudio maximè ducitur. idem 5. de Finib.

Vt ex ſtudiis gaudium, ſic ſtudia ex hilaritate proueniunt. ibidem.

Studium, vnicum doloris leuamentum eſt. Plin. Iun. lib. 8.

Vt in vita, ſic in ſtudiis pulcherrimum, & humaniſſimum exiſtimo, ſeueritatem, comitatémque miſcere, ne il-

la in triſtitiam, hæc in petulantiam procedat.ibid.

*Quia plerunque euenit, vt eorum, quæ meminimus memoria nos deficiat, ea ſæpius ex commentario reuocanda ſunt. Columel.lib.*11.

EX SACRIS.

LEctio tunc vtilis eſt, cùm facimus ea, quæ legimus. Auguſt. in libr. de Oper.mon.

*Legẽtibus Deus loquitur. idem ſup.Pſalm.*85.

*Legimus aliqua, ne negligantur: legimus, non vt teneamus, ſed repudiemus. Amb. ſup.Luc.lib.*1.

Lectio iterata aperit obſcura. Chryſoſt.

Sit ipſa lectio temperata, cui finem conſilium, non laßitudo imponat: nam ſtudium intemperans lectionis in reprehenſionẽ cadit: & quod laudabile eſt in ſuo genere, fit nimietate ſui culpabile. Hieron.ad Demetr.

Omnino iniquum eſt ſtudiis de honeſtari minoribus. & eos, quos ardua, & grauia expectant officia, voluptatis, & vanitatis occupationibus agitari. Chryſoſto. de Curial. nug.

*Omnis profectus ex lectione, & meditatione procedit: quæ enim neſcimus, lectione diſcimus: quæ didicimus, meditatione conſeruamus. Iſid.lib.*3. *de Summo bono.*

*Lectio duobus modis faſtidium ingerere ſolet, & affligere ſpiritum: qualitate videlicet, ſi obſcurior eſt, & quantitate, ſi prolixior extiterit, in quo vtroque vti magno moderamine oportet, ne quod ad refectionem quæſitum eſt, ſumatur ad ſuffocationem. Hug.in Didaſ.*3.

*Optimus lector eſt, qui non cogit illud dictis contineri, quod ante lectionem præſumpſerit ad intelligendum, ſed qui doctorum intelligentiam expectat. Hilar.*1.*de Trinit.*

Lectio ſcripturarum, munitio eſt aduerſus peccatum. Chry. ſup.Luc.

Prudentia,& Diſcretio.

EX GRÆCIS

PRudenti viro paucorum ſapientum potiùs, quàm multorum inſipientium iudicium eſt verendum. Plat. de Amore.

In quo quiſque prudens, in eo bonus. idem de Nat. nom.

Prudentia propriè eſt virtus principum. Ariſt. Polit. 2.

Murus tutiſſimus, prudentia eſt. Antiſt. apud Diog. li. 6.

Prouidere difficile eſt, videre autẽ facilè. Ariſt. Elench. 2.

Non tam videndũ, quid in præſentia blãdiatur, quàm quid deinceps ſit è re futurum. Demoſth. 1. Olinth.

Prudentes facilè ex omniũ ſententiis vtilia eligunt. ibid.

Frugi, & bonus vir præteritorum meminiſſe debet, agere præſentia, futura cauere. Iſoc. apud Stob.

Robur, & murum, & arma ſapientia prudentia præſtat. Pyth. ibid.

Prudentia non corporum, ſed rerum eſt inſpectio. Plut. apud Stob.

Prudentia, virtus eſt rationalis partis, ad fœlicitatem ſpectantia præparans. Ariſt. de Vir. & vit. diuiſ.

Prudentiæ eſt conſilium agitare, diſcernere bona, & mala, & omnia, quæ ſunt in vita ſequenda, fugienda: honeſtè vel omnibus bonis: cum aliis rectè verſari: perſpicere occaſiones: ſolerter verbis, & rebus vti: experientiam habere vtilium omnium: memoria autem, peritia, & ſolertia vel manant à prudentia, vel prudentiæ ſunt aſſeclæ: aut partim prudẽtiæ adminicula, vt experientia, & memoria: partim tanquam prudentiæ partes: vt conſilium, & ſolertia. Ariſt. de virt. & vit. diuiſ.

Prouidentia, magnum mortalibus lucrum. Anax. ibid.

Homo boni tactus ſemper eſt diſcretus, non ſic de aliis ſenſibus Ariſt. 2. de anim.

EX LATINIS.

QVid refert prouidere, quod effugere non poſ-

ſis? Senec. epiſt. 88.

Homines plus in alienis negotiis vident. idem Epiſt. 110.

Nec ſolis viribus æquum Credere. Sæpe acri potior prudentia dextra. Valer. Flac. 4.

Non temerè incerta caſuũ reputat, quem fortuna nunquam decipit. Liu. lib. 10. Decad. 3.

Prudentia eſt, rerum expetendarum ſcientia. Cic. 2. offic.

Nihil eſt homini prudẽtia dulcius aut ſagaci ac bona mente melius. idem 2. Tuſc.

In prudentia duo vitia vitanda ſunt: ne incognita pro cognitis habeamus, ipſiſque temere aſſentiamus, quod vitiũ effugere qui velit (omnes autem velle debent) adhibebit ad conſiderandas res & tempus, & diligentiam: alterum eſt vitium, quod quidam nimis magnũ ſtudiũ multámque operã in res obſcuras, atque difficiles conferũt, eáſque non neceſſarias. Cice. 2. Offic.

Iuſtitia ſine prudentia plurimũ poteſt: ſine iuſtitia nihil valet prudentia. idem 2. offic.

Deorum prouidentia mundus adminiſtratur: ijdem conſulunt rebus humanis, nec ſolum vniuerſis, verumetiam ſingulis. Cicer. de natura deorum.

EX SACRIS

Prudentia abſque ſimplicitate, malitia eſt: & ſimplicitas abſque ratione, ſtultitia eſt. Hieron.

Prouidentia Dei omnia gubernantur: & quæ putatur pœna, medicina eſt. idem ſup. Ezech.

Prudentiæ ſedes caput eſt. Auguſt. lib. 2. cont. Fauſt.

Prudens, quaſi porrò videns dicitur. idem ſup. pſal. 73.

Grandis eſt prudentia, aurum in luto quærere. Hier. ad Læt.

Prudentes ſimus non tantùm nobis. Baſil. in quæſt.

Prudentia, & fortitudo, virtutes principis ſunt. idẽ in epiſt.

Tolle diſcretionem, & virtus vitium erit. Bern. ſup. Cant.

Tantum valet diſcretio, vt ſine illa omne otium turpe ſit, & labor inutilis. Hug. libr. 3.

Didaſc.

Plerunque virtus dum indiſcretè tenetur,amittitur:dum diſcretè intermittitur,plus tenetur. Greg.26.mor.

Eſt quidem diſcretio, non tam virtus, quàm quædam moderatrix virtutum, ordinatrix affectuum, & doctrix morum.Bern.ſup.Cant.

Diſcretio eſt,in iudicandis cauſis prouida humanarũ mentium ratio moderatrix. Iſid. in Synon.

Sola diſcretio perturbatis cogitationibus non ſuccumbit. Greg. in mor.

Vbi virtus diſcretionis perditur,intentio,quæ virtutis inimicum habeat, criminis finem accipit. Gregor. libr. 3. mor.

Diſcretio in afflictione carnis. ſeruanda.idem ſup.1.Reg.

Auriga virtutum, diſcretio eſt. Bernard. ſuper cant. ſermon.49.

Prudens nõ ſemper videt, quid conueniat. Chryſoſtom. ſermo.22.ſup.Epiſt.ad Rom.

Stultitia.

EX GRÆCIS.

AGere inconſultũ, ſignum eſt ſtultitiæ. Ariſto.in Epiſt.ad Alex.

In via nec propera nec manum moueas, ſtulti enim indicium eſt.Demetr.Phal.

Homini ſtulto, & nequam facultatum nullus eſt modus. nunc enim hoc, nunc illo indiget, prout cupiditates ferunt. Plat.in conuiu.7.Sap.

Nemo ſtultus tacere poteſt. Solon apud Diog. lib.1.

Moleſta res eſt, ſtulteſcere cum ſtultis. Eurip.in Phœniſ.

Stulti non audiunt vocem clamantis ſapientiæ. Demoſt.1. Olinth.

Stultitia mihi magna videtur, intelligere quidem, quæ oportet, non autem cauere ea. Men.apud Stob.

Non eſt quicquam audacius, quàm imperitia.ibid.

Stulti deſiderant abſentia:præſentia verò, etſi meliora præteritis,negligunt. Democ.apud Stob.

Stultus diues, mancipium eſt aureum.Socr.apud Stob.

Stultitia,proficiẽdi impedimentum eſt.Bion.ibid.

Quod ſtatua durius eſt, ſtultus eſt.Cleant.ibid.

Timidus arma contra ſe habet: ſtultus pecunias. Plat. in Memn.

Tonitrua pueros in primis, & minæ ſtultos territant. apud Stob.

Stultitia , orationis eſt vitium malè viuendi cauſa.Ariſtot. de virt. & vit.diuiſ.

Imprudentiæ eſt, iudicare peruersè de rebus,deliberare perperam: vti nequire præſentibus bonis: in falſam adduci opinionem, de his quæ ad vitam ſunt bona, & honeſta: Sectatur autem imprudentiam inſcitia, incontinentia,ruſticitas,obliuio. Ariſt. ibidem.

Illegitimæ ſtultitiæ finis eſt,infortunium.apud Stob.

Imprudentibus ſatius eſt regi, quàm regere.ibid.

Stultitia, hæreditariũ malum. Eurip.ibid.

Ineptos ſi dixeris, nec ex vlla parte prudentes maiores homines, non errabis. idem in Medea.

EX LATINIS.

Omnis ſtultitia laborat faſtidio ſui, niſi ſapienti ſua non placent. Sen.epiſt.9.

Inter cætera mala, hoc quoque habet ſtultitia, ſemper viuere incipit.Sen.Epiſt.13.

Stulti vita integra eſt, trepida eſt,tota in futurum fertur. idem epiſt.15.

Omnium malorum ſtultitia eſt mater. Cicer.de petend. cõſul.

Multa ſunt incommoda, quæ ſapientes commodorum compenſatione leniunt, ſtulti nec vitare venientia poſſunt, nec ferre præſentia. Cicero 2. de natu.deorum.

Stultorum plena ſunt omnia. idem.4.Tuſc.

Omnes ſtulti inſaniunt.ibid.

Nobis hominum ſtultitiæ deuorandæ ſunt.idem de clar.orat.

Contra omnes ſapere, deſipere eſt. in hiſt.Sax.

EX SACRIS.

Stultitia miſera eſt etiam ſtultorum iudicio. Aug. lib.1. cont. Acad.

Qui ſe diligit ſtultum, non proficit ad ſapientiam: nec fiet quiſque, qualis eſſe cupit, niſi oderit, qualis eſt. idem.

Inſipientium proprium eſt, eſſe ad vouendũ leues. Nazanz.

Quo maior eſt poteſtas, hoc pernicioſior, ſi in malũ, ſtultúmve inciderit. Eraſm. in Epiſt.

Eſt ſapienti ſeruire, libertas: ex quo colligitur, quòd ſtulto imperare, ſeruitus eſt: & quod peius eſt, cũ paucioribus præſit, pluribus dominis, & grauioribus ſeruit. ſeruit enim propriis paſſionibus, ſeruit ſuis cupiditatibus: quarum minatio nec die fugari poteſt, nec noctu: quia intra ſe dominos habet, intra ſe ſeruitium patitur intolerabile. Hiero. in epiſt. ad Simp.

Tãto quis ſtultior, quanto plus conatur ſapiens videri. Greg. 18. mor.

Stultitia, eſt animi egeſtas. Aug. de beat. vita.

Stultitiæ nomine omnia vitia continentur. ibid.

Stultus iuxta ſcientiam ſuam non viuit. Greg. lib. 5. mor.

Stultus ſi tacuerit, an ſapiens ſit, an ſtultus abſcondet. idem lib. 11. mor.

Sicut nec auris eſcas, nec guttur verba cognoſcit: ita nec ſtultus ſapientiam ſapientis intelligit. Greg. 24. mor.

Stultitia huius ſeculi, nobilitas eſt apud Deum. idem 20. mor.

Leuis dicitur, qui de facili credit, quod probari non poteſt. iuriſconſ.

Cautela.

EX GRÆCIS

Qvi à deceptione tutus eſſe vult, à ſimilitudine ſummopere debet cauere. Ariſt.

Cauendum, ne ſæpius in eandẽ fraudem noſtra culpa incidamus. Demoſth. 1. Olynth.

Solertia, animi celeritas eſt, non

tarditas. Plat. de temp.

Solertia, eſt ſubtilitas quædam in non proſpecto tempore medij inueniendi. Ariſt. Poli. 1.

EX LATINIS.

Quo quis verſutior eſt, & callidior, hoc inuiſior, & ſuſpectior detracta opinione bonitatis. Cic. 2. Offic.

Scientia, quæ eſt remota à iuſtitia, calliditas potius, quàm ſcientia eſt appellanda. Plat. apud Cicer. 2. Offic.

Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo,
Omnibus vnca cibis æra ſubeſſe putat. Ouid. 2. de pont.

Eſto alieno periculo cautior. in hiſt. Sax.

Quiſquis ferrum præparat neci, ſic illud habet, vt poßit ſuum negare. Quint. Decl. 1.

EX SACRIS.

Omnes ſumus in minimis cauti: in maximis negligẽtes, hoc ita fit, quia vbi vera vita ſit ignoramus. Hier.

Solus in illicitis non cadit, qui ſe aliquando & à licitis cautè reſtrinxit. Greg. 15. mor.

Cæcum eſt humanum genus, & ſi enim futura præuidet, non tamen, vt decet, ſibi cauet. apud Plat.

Tanto debemus cautius ambulare. quanto ſcimus nos inter Dei inimicos eſſe. Greg. in regiſt.

Cautè agendum in diuinis rebus. Auguſt. libr. 2. de mirab. ſac. ſcrip.

Contra aduerſarium maiori fortitudine, & cautela opus eſt ab ea parte, vnde inſtat acrior. Bern. in Epiſt.

Ignauia.

EX GRÆCIS. ET LATINIS.

Diues ſi deſidioſus, pauper erit. Pub. Mim.

Cum multo dolore vident ſapientes ignauiam eorum, quibus conſultum velint. Demoſth. 1. Olynt.

Homines ſocordes præſentia negligunt, futura bene ſucceſſura putant. ibid.

Aduerſariorum ignauia ſæpe magis creſcunt aliqui, quàm ſuis opibus. ibid.

Ignauia, vitium eſt animoſæ partis, quo conſternantur, periculis, præſertim mortis. Ariſt. de virt. & vit. diuiſ.

Ignauia eſt, quouis metu facilè perturbari, & mortis maximè, & noxarum corporis: & arbitrari præſtabilius eſſe quomodocunque ſeruari, quàm pulchrè mortem obire: comitatur autem ignauiam mollicies, effœminatio, torpor, vitæ ſtudium: ſubeſt etiam quædam timiditas, & cõtentionis detractio. Ariſt. ibid.

Nullus ignauus in celebrem virũ euadit. Eurip. apud Stob.

Ignauia nemo immortalis factus. Salluſt. in bell. Iug.

Sæpe tædio laboris, ad vtilitatem ſui compelluntur ignaui. Curt. lib. 5.

In ſuo quiſque negotio hebetior eſt, quàm in alieno. idem libro 7.

Ignauum pectus eſt, quod nullis precibus excitatur. in Hiſt. Sax.

Secundæ res ſegniciem inducunt. Liuius. 3. Decad. lib. 3.

Deſidia fomes omnis malitiæ. Chryſoſt. ſup. Ioan. Hom. 43.

Studium ſtudiũ generat: ignauia ignauiam. idem.

Ratio, & cauſa.

EX GRÆCIS.

QVod caret ratione, ars non eſt. Plat. de Rhe.

Quærere rationem, & dimittere ſenſum, infirmitas eſt intellectus. Ariſt. Phyſi. 8.

Omnes, qui vtũtur ratione, & cum hac volunt omnia agere, tãquam bonos, & optimos exiſtentes laudamus: contrarios verò contrario modò. idẽ in Epiſt. ad Alex.

Ad principia non eſt ratio. idem Eth. 6.

Rationis officium eſt, omnia iucunda reddere. Plut. de virt. & vit.

Rationi ſeruire, libertas eſt.

Plut.de prof.morum.

Qui rei cuiuſlibet probabilem rationem inueſtigare ſatagit, is rerum miracula tollit funditus, & euertit.idem probl. dec.5.

Præſtat rationabiliter eſſe infœlicem, quàm abſque ratione fœlicem. Epic. apud Diog. lib.10.

Multitudo rationum prudentes expedit, hebetiores intricat, & inopes conſilij facit. Demoſth.1.Olynth.

Quiſquis aliquid alicuius gratia agit, non id vult, quod agit: ſed illud, cuius gratia agit.Plat.de Rhet.

Sine cauſa, & principio impoſſibile eſt aliquid eſſe, vel fieri. Ariſt.Rhet.1.

Tunc ſcimus, cùm cauſas cognoſcimus.idem Poſt.1.

Cauſa prior eſt eo, cuius eſt cauſa.ibid.

Hi ſolum docent, qui cauſas de ſingulis dicunt. idem Metaph.1.

Cauſa alicuius ſemper agit, qui intellectum habet. idem Metaph.2.

Cauſa omnium natura, lex, ars, apud Stob.

Alia ex aliis eueniunt.Eurip. in Rheſ.

EX LATINIS.

Si vis tibi omnia ſubijcere, te ſubijce rationi: multos reges, ſi ratio te rexerit. Sen.Epiſt.37.

Munus animi eſt, ratione vti. Cicer.3.Tuſcul.

Bene adhibita ratio cernit, quod optimum ſit: neglecta multis implicatur erroribus.idem 4.Tuſcul.

Societatis humanæ vinculũ eſt ratio & oratio, nec vlla alia re abſumus à natura ferarum.idem.1. Offic.

Vt patrimonium homini ab homine relinquitur: ſic ratio homini à Deo.idem.3.de nat. deorum.

Nihil poteſt eſſe æquabile, quod non à certa ratione proficiſcatur.idem.2.Tuſcul.

Plus apud nos vera ratio valeat, quàm opinio vulgi. Cicer.Parad.2.

Sunt homines, qui rationem à diis immortalibus bono conſilio datam, in fraudem, malitiámque conuertunt. Cice. 3. de natu. deorum.

Cùm præcipitur, vt noſmetipſis imperemus, hoc præcipitur, vt ratio coërceat temeritatem. idem. 2. Tuſc.

Ratio in conſolando plurimum valere debet. Cic. apud Curt.

In re magna ratio vincat autoritatem. Plin. Iun. lib. 1.

Apud alios timor timorem, apud alios ratio rationem vincit. idem lib. 5.

Nihil diuturnũ poteſt eſſe, cui non ſubiit ratio. Curt. lib. 4.

Ratione viuendum eſt, non affectu. in Hiſt. Sax.

EX SACRIS.

VNiuerſis animalibus data eſt ratio, ſed brutis tantummodo ad vitam tuendam: homini autem ad propagandam. Lact. lib. 2.

Ratione ceſſante, autoritate ſtandum eſt. Aug.

Ratio legem commendat. Tertul. de corona milit.

In omni negotio duo ſunt neceſſaria: ratio, & opus. Hug. libr. 3. Didaſc.

Ratio contra vim parum valet. apud iuriſconſ.

Ratio legis, eſt anima legis. ibi.

Ratio naturalis ſufficit pro lege. ibid.

Plus ratio tribuit homini, quã natura brutis. Lact. de opif. Dei.

Sicut abſente domina ancillæ vagantur, ſic abſente ratione cogitationes. Greg. 1. mor.

Rationem præcedit autoritas. Auguſt. libr. 1. de morib. eccleſ.

Ratio fide præcedente plurimũ valet. idem Epiſt. 222.

Rectè fieri dicitur, quod à recta ratione proficiſcitur. idem de vtilit. credend.

Libera ratio quodãmodo captiua tenetur. Bern. in ſept. ſer. 1.

Cauſa peccandi leuior non alleuat crimen, ſed exaggerat. Eraſm. in Epiſt.

Omnis cauſa per quas naſcitur, per ipſas diſſoluitur cauſas. Chryſoſt. ſup. Matth. 19.

Cauſam morbi ignorans, non poteſt curare morbum. apud iuriſconſ.

Cauſa primaria omnium eſt ipſe Deus. Aug.3.de Trinit. cap.3.

Ratio, eſt res quædam tacita, inſita mẽtibus hominum. apud iuriſconſ.

Deficiente cauſa neceſſaria, aut ſubſtantiali, deficit effectus. ibidem.

Factorum cauſæ exquirendæ in diuinis literis. Chryſo.ſer.16. ſup.epiſt.ad Roma.

Inſania.

Amentia hominibus, ſpontaneum infortunium. Menand.apud Stob.

Inſanimus omnes, cùm iraſcimur.apud Stob.

Inſania, flos eſt iracundiæ. Apol. ibidem.

Eò dementiæ ventum eſt, vt noſtra cuiuſque vita magis ex aliorũ, quàm ex ſeipſa pendeat. Plut.de tranq.anim.

Non ignem ferro cædas, id eſt, non irrites furentem. Pyth.apud Plut.de liber.educ.

Vt ſapientis eſt, fortuitos caſus magno animo ſuſtinere: ſic dementis eſt, ipſum ſibi malam facere fortunam. Colu. lib.1.

Nihil intereſt, quàm ex honeſta cauſa quis inſaniat. Hier.

Extremæ dementiæ eſt, parua reijcere, vbi magna conſequi non valeas. Chryſ.

Phreneſis nulla maior exiſtimatur, quàm impœnitentia cordis, & obſtinata peccandi voluntas.Bern.de conuerſ.

Inſania quædã ſancta. Bern.de nat.& dign.amor.diuin.

Inſania manifeſta eſt, alienis bonis cruciari. Chryſo.ſup.Epiſt.ad Cor.hom.26.

Præcipuus animi morbus, dementia eſt. Plut. de morb.anim.& corp.

Senes cum venia delirant: iuuenibus autem turpiſsima eſt deliratio. Eraſm.in epiſt.

Natura.

EX GRÆCIS.

In natura nihil eſt ſuperfluum. Ariſt.Phyſic.2.

Natura agit propter finem. ibidem.

Tentare demonſtrare, naturam eſſe, ridiculum eſt. ibidem.

Natura multa complet, quæ ſunt per artem, & ars multa, quæ ſunt per naturam. ibidem.

Natura nihil molitur abſque ratione, nec caſu, nec fruſtra. idem de cæl. & mund.

Natura non deficit in neceſſariis, nec abũdat in ſuperfluis. idem de anim. 3.

Natura maximè ſaluatur in locis propriis. idem de mort. & vit.

Natura conſtituit rem nobiliorem in loco nobiliori, vt cor in medio. idem de animal. 12.

Natura eſt perinde, ac prudens paterfamilias, & rector. ibidem.

Boni aut mali natura non efficimur. idem Eth. 2.

In naturalibus concupiſcentiis pauci peccant. idem Eth. 3.

Facilius eſt conſuetudinẽ mutare, quàm naturam. idem. Eth. 6.

Natura maximè ſequitur delectabile, & fugit triſte. ibid.

Omnis homo naturaliter omni homini amicus eſt. ibid.

Natura ſuapte natura ſe offert ducem ad honeſtum capeſſendum. Plut. de fort. & virt. Alex.

Facillima eſt natura principũ. Eraſ. in Epiſt.

Naturæ operatio fortuna non indiget. Plut. pe fort.

Ingens naturæ vis eſt. malum enim hominem nullus bene educando bonum reddidit. Eurip. apud Stob.

EX LATINIS.

Rem facillimam ſecũdum naturam viuere, difficilem facit communis inſania in vitia alter alterum trudimus. Senec. epiſt. 4.

Non deſiderabis artifices, ſi naturam fueris aſſecutus. Senec. epiſt. 91.

Ad parata nati ſumus, nos omnia difficilia faſtidio facimus. idem.

Æquius eſt nos naturæ, quàm nobis parere naturam. idem

epiſt.94.

Ad deteriores faciles ſumus: quia nec dux poteſt, nec comes deeſſe, & res ipſa etiam ſine duce, ſine comite procedit. non pronum tantum iter eſt ad vitia, ſed præceps. Sene. epiſt.98.

Curã noſtri nobis natura mandauit, ſed vbi nimium indulſeris, vitium eſt. idem. Epiſt.117.

Satis natura homini dedit roboris, ſi illo vtamur, ſi vires noſtras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos concitemus. ibid.

Quia tutela certiſſima ex proximo eſt, ſibi quiſque commiſſus eſt. idem epiſt.122.

Similis eſt ars plerunque naturæ. Quint. lib.8.

Habet etiam natura noſtra ſublime quiddam, & erectum, & impatiens ſuperioris. idem lib.11.

Natura dux optima. Cato apud Cicer.

Sua cuiuſque animantis natura eſt. idem.

Multis ſignis natura declarat, quid velit, ac quærat, ac deſideret: obſurdeſcimus tamen nos eo modo, nec quæ ab ea monentur, audimus. Cic.

Sunt ingeniis noſtris ſemina innata virtutum, quæ ſi adoleſcere liceret, ipſa nos ad beatam vitam natura perduceret. nunc autem ſimulac editi in lucem, & ſuſcepti ſumus, in omni continuò prauitate verſamur, vt penè cum lacte nutricis errorem ſuxiſſe videamur. cùm verò parentibus redditi, deinde magiſtris traditi ſumus, tum ita variis imbuimur erroribus, vt vanitati veritas, & opinioni confirmatæ ipſa natura cedat. Cic.3. Tuſc.

Natura duce errare nullo modo poſſumus. Cic.1. de legib.

Homo naturæ obediens, homini nocere non poteſt. idem 3. offic.

Omnia quæ natura aſpernatur in malis ſunt: quæ aſciſcit, in bonis. Cic.1. Tuſc.

Nihil eſt aliud, naturæ repugnare, quàm gigantum more pugnare cum diis. Cato

apud Cicer.

Omnis natura eſt diligens ſui. idem 5. de finib.

Omnis natura eſt conſeruatrix ſui. ibid.

Omne animal ſibi commendatum eſt, & ſe ſaluum, & in ſuo genere eſſe vult incolume. idem 4. de fin.

Eſt nō ſcripta, ſed nata lex, quā non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipſa arripuimus, ad quam non docti, ſed facti: non inſtituti, ſed imbuti ſumus, vt ſi vita noſtra in aliquas inſidias, ſi in vim, ſi in tela, aut latrones, aut inimicos incidiſſet, omnis honeſta ratio eſt expetendæ ſalutis. idem pro Milone.

Diligentiſsime hoc eis, qui inſtituūt alios, atque erudiunt, videndum eſt, quo ſua quenque natura maximè ferre videtur. idem 3. de Orat.

Naturæ non attinet repugnare, nec quicquam ſequi, quod aſſequi non queas, quod nihil decet, inuita (vt aiūt) Mineruā, id eſt, repugnante, & aduerſante natura. idē 1. Offic.

Multi ſine doctrina naturam ipſam ſecuti, multa laudabilia fecerunt. idem 3. de finib.

Sæpius ad laudem, atq; gloriam natura ſine doctrina, quàm doctrina, ſine natura valuit. idem pro Arch. poet.

Meliora ſunt ea, quæ natura, quàm quæ arte perfecta ſunt. idem 2. de nat. deor.

Omnis natura artificioſa eſt, & habet quaſi quandā viā, qua ſequatur. ibidem.

Natura in eiſdem locis mutatur. Plin. ſeni. lib. 16.

Naturam omnem experimentis aſſequi non poſſumus. ibidem.

Naturæ iniquitas falsò ab hominibus accuſatur. Salluſt. in coniur. Catil.

Prima pietatis magiſtra, natura eſt. in hiſt. Sax.

In alio ſua quenq; natura delectat. Plin. Iun. in paneg.

EX SACRIS.

Naturaliter multa fiunt quorum ratio nos latet Auguſtin. lib. 21. de Ciuita.

Dei.cap.7.
Natura noſtra vinci non vult. idem.
In omnibus animalibus, quia ſapientia carent, conciliatrix ſui, ſapientia eſt.Lact. lib.5.
Socialis eſt hominum, ac benefica natura. idem.
Omne quod naſcitur, ruſticum putatur. Hieron.
Nullum vitium ita contra naturam eſt, vt naturæ deleat extrema veſtigia. Augu. in quod. ſerm.
Vince naturam diligentia, exclude corporis ſomnum, naturam nobis formare non poſſumus, poſſumus diligentiam. Ambr.in lib.de Ioſeph.
Natura veritatis magiſtra eſt. idem.
Ipſa natura magiſtra eſt verecundiæ. idem.
Citò naturam mutat vſus. idem.
Natura ipſa legis inſtar, Tertul.
Ad naturæ ductum quæcunque fiunt, plerunque bene ſuccedunt. Nazanz.
Natura ad propriam rem facilè reuertitur. apud iuriſp.
Natura rei cuiuſque Dei eſt voluntas. Auguſt.lib.21.de Ciuit.Dei.
Natura diuina vbique præſens eſt. Greg.lib.6.mor.
Natura diuina à mente inhiante, ſine aſpectu cernitur, ſine voce auditur, ſine motu ſuſcipitur. ibid.
Natura omnes homines æquales genuit. idem 21.mor.
Quicquid in hac mortalitate patimur, ex infirmitate naturæ eſt. Greg.in 1.Reg.
Omnis natura, inquantum natura, eſt bona. Auguſt. lib.3. de liber.arbitr.
Natura vitioſa per peccatum eſt. Idem libr.22. de Ciuitat. Dei.cap.22.
Natura neminem cogit peccare. idem lib.2. de act. cum fœl. Manich.
Natura peccauit, homine peccánte. idem lib.2.cont. Pelag.
Quicquid ad naturam pertinet, à Deo eſt. idem in reſp. ad articu.fid.ſibi falſ.impoſ.
Quod à natura ineſt, nec ſaluat, nec damnat. Auguſt. in

quæſt.ex vtroque teſt.

Naturæ induſtria nunquam in nobis dormitet, grande profectò in nobis donum naturæ, ipſa eſt. Bernar.ſup. Cant. ſerm.83.

Natura indocta eſt. Baſil.in Hexame.

Naturæ opifex, Deus eſt, Chryſoſtom.ſuper Geneſ.Hom. 39.

Natura noſtra ne abutamur in damnum noſtrum. Idem ſup. Act. Apoſt.homil.33.

Naturaliter multa fiunt, quorum ratio nos latet. Aug.

Naturam partium ſequitur totum. Baſil.in Hexam.

Generatio,& Educatio.

EX GRÆCIS.

Finis generationis, vt plurimum in viris, eſt numero ſeptuaginta annorum, in mulieribus verò quinquaginta. Ariſtot.Polit.7.

Generatio vnius, eſt corruptio alterius. idem de gener.

Iuuenum coitus prauus eſt ad filiorum procreationem: ſimiliter ſenum, virorum verò bonus. Ariſt.Polit.7.

Coniunctio maris, & fœminæ in irrationabilibus eſt ſolùm cauſa prolis procreãdæ. in rationabilibus verò, non ſolùm huius gratia, ſed & alterius, vt parentes in ſenio impotentes effecti adiuuentur à filiis potentibus. idem Oeconom. lib.

Spõtanea moleſtia, eſt filiorum procreatio.

Nulli rei maior diligentia adhibenda, quàm filio inſtituendo. Plat. de Sapient.

Filij à verborum turpitudine retrahendi ſunt. vt enim ait Democritus, actionis vmbra exiſtit oratio. Plutarch. de educ.liber.

Liber intra fores increpandi ſunt. idem in Apophth.

Principium generationis omnibus ciuitatibus nuptiarum conuentus, atque communio. Plat.4.de leg.

Gignere debemus, & educare liberos, vitam ceu lampadem aliis poſt alios tradendo. Plut.

apud Stobæum.

Ne gignas liberos diis inuitis Eurip. ibidem.

Adhortor omnes homines, vt ex bonis viris bonos liberos gignant: ſic enim nũquam malus euentus accidit. ibid.

Nemo qua ſit prognatus muliere, dixit, ſed quo ſit patre. ibidem.

Suſcepta proles ad temperantiam valde mouet. ibid.

Parere fœtum neceßitatis opus eſt: educare autem, pij amoris. ibid.

Homo eſt ſol generans hominẽ. Ariſt. Phyſic. 2.

Homo generat ante terſeptimũ annum, ſed debilem & imperfectum. Ariſt. de anim. 5.

Homines naturaliter valde pingues parum generãt. idem de anim. 14.

Mulieres faciliùs concipiunt, ſed in puerperio vehementius laborant. idem de animal. 7.

EX LATINIS.

Foelix proles, quæ efficit vt genuiſſe iuuet, & generare libeat. Max. lib. 4.

Ex peßimo genere ne catulus quidem habendus. Iuſt. lib.

Commune omnium animantium eſt, coniunctionis appetitus procreandi cauſa: & cura quædam eorum, quæ procreata ſunt. Cicer. 1. Offic.

Fœminæ celerius, quàm mares, gignuntur, & celerius ſeneſcunt. Plin. Senec. lib. 7.

EX SACRIS.

Solent ſeri partus vel ob hoc eſſe gratiores, quòd nihil prætereà ſperatur. Eraſm. in Epiſtol.

Filios malos generando, parentes non ſunt in culpa. Aug. lib. 5. cont. Iulianum.

Nulla res ſeipſam gignit, idem de immort. anim.

Gignendi officium ſine peccato eſt. idem lib. 3. de Geneſ. ad lit. cap. 3.

Generãdi benedictionem Deus non abſtulit ab homine poſt lapſum. idem lib. 22. de Ciui. Dei. cap. 22.

Non omne generans ſibi ſimi-

lem generat. idem lib. 6. cont. Iulianum.

Inter generationem, & proceſſionem in diuinis eſt difficillimum. idem lib. 5. de trinit.

Mulieribus generando vis ineſt ab anno 2. vſq; in 46. Aug. de mirab. ſacr. ſcrip.

Abundantia temporalium, æternorum facit obliuionem. Bern. de aduent. domin. ſer. 3.

Fertilitatis cauſa, cura eſt. Pli. Sen. lib. 18.

Quicquid fuerit abundantius, & maius, quàm eſſe debeat, hoc eſt malum. Plat.

Fertilitas.

AD maturitatem non peruenit nimia fœcunditas. Senec. Epiſt. 39.

Ipſa ex nimia cupiditate nocet abũdantia. Quin. declam. 12.

Fertilitas arborum fere alternat. Plin. Sen. lib. 16.

Fertilitatis cauſa, cura eſt ibid.

Fertilitas nimia ſæpe nocet. idẽ. lib. 18.

Fœcunda minus, quæ maiora ſunt corpore. idem lib. 10.

Præcocia maioris ſunt pretij. idem lib. 15.

Ex abundantia inuidia oritur. Salluſt. in coniur Catil.

Fertilitas terrarum non calori ſolis, ſed diuinæ miſericordiæ adſcribenda eſt. Ambroſ. Hexam. lib. 4.

Sterilitas, & orbitas.

DOlorifica res eſt, ſi quis homo diues nullum habeat domui ſuæ ſucceſſorem. Menand.

Nuptiæ ſteriles iurgia habent. Baſil.

Sterilitas viã parit virginitati. Chryſo. ſup. Geneſ. Hom. 49.

Sterilitas à domino venit. idem ſup. Geneſ. Hom. 33.

Matrimonium.

EX GRÆCIS.

MVlieres cõiugari oportet circa ætates annorum octodecim, viros verò circa triginta ſex. Ariſt. Polit. 7.

Maximus eſt honor mulieri

caſtæ ſi viderit virum ſibi caſtum eſſe, & de nulla alia curare, ſed præ omnibus ipſam fidam, & caſtam exiſtimare. idem Oeconom. lib.

Oportet virum ducere vxorem puellam, vt eam doceat bonos mores. ibid.

Societas ſecundum naturã maximè conuenit mari, & fœminæ. ibid.

Si mulier cognouerit ſibi caſtũ, & fidum virum, & ipſa etiam caſta, & fida erit. ibid.

Prima gratia, quæ ab ore vocéque ſponte demanat, bene compoſita, & apta, & ſuauis eſſe oportet. Plut. de præcep. connu.

Principio controuerſiæ, offenſionéſque magnæ cura coniugalibus cauenda ſunt. ibid.

Breuis amor nouorum coniugum corporis forma inflammatus, nec durare poſſe, nec firmum eſſe, exiſtimandum eſt, ni in bonis moribus collocatus foueatur. ibid.

Modeſta vxor cum viro exiſtens, ſeſe maximè videndam exhibeat: cùm verò abeſt, ædes cuſtodiat, ac lateat. ibid.

Vxor viri moribus conſonet. ibidem.

Vxor nullum proprium affectum habeat, ſed ſtudeat, curas, riſum, communia habere cum viro. ibidem.

Cultor muſarũ dominus multos muſicos facit: ſic vir voluptuarius vxorem facit intemperantem, amator probitatis, & decoris modeſtam, & pudicam. ibidem.

Qui vxorem eſſe, ac bibere ſecum libenter non vident: ſolæ cùm ſunt, eas impleri docent: ita qui non hilare cum illis cũcumbunt, nec iocum, riſúmque communicant, docent ſine ipſis proprias quærere voluptates. ibid.

Vt temperatum, etſi plus inſit aquæ, vinum appellamus: ita ſubſtantiam, & rem familiarem, quamuis vxor plus contulerit, mariti dici oportet. ibid.

Frequentes, ac quotidianæ viri, & vxoris offenſæ magis eos diſiungunt, & vitæ conſortium labefactant. ibid.

Pudicæ continentíque mulieri maximè erga virum gratiis opus eſſe arbitror: vt quemadmodum Metrodorus dicebat, iucundæ non propter continentiam, iratæ cum viro conuerſentur. ibid.

Frugalis mulier, & viri amãs blanditias, munditiam non negligat: nam ſicut moroſitas honeſtatem mulieris iniucũdam facit: ita & ſordes frugalitatem reddunt inuiſam. ibid.

Præſtare maritum vxori par eſt, non vt dominus pecori, ſed vt anima corpori. ibid.

Eſt quædam naturalis æmulatio beneuolentiæ erga maritum, inter vxorem, & mariti matrem: cuius affectus vnica curandi ratio eſt, vt ſeorſum ſibi beneuolentiam vxor conciliet viri, & matris non conuellat, atque diminuat. ibidem.

Mulieres quæ ſana mente ſunt, cùm irati mari clamant, ſilentium agunt: cùm verò ſilent, eos alloquuntur. ibid.

Cùm ſemper & vbiq; fugiendum eſt, ne vir vxorem, néue vxor offendat virum: tum in primis, ne id accidat in concubitu, & dum quieſcunt, cauendum eſt: nam ſimultates quas torus gignit, alio loco, alióue tempore non eſt procliue diſſoluere. ibid.

Vxoribus ſe admoueant viri caſti, integri, atq; puri aliarum mulierum conſuetudinis. ibi.

Viros non irritent vxores. ibid.

Cum vxore non cõtendas, néue ei multũ fidas. Demet. Phal.

Nuptias parcè facito. idem.

Filias locari conuenit ætate virgines, & prudentia mulieres: & vt hoc fiat, docendæ virgines ſunt. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Cum muliere præſentibus extraneis, nec iurgandum, nec blanditiis agendum. ibid.

Vxorem tibi parem elige: nam ſi clariorem te duxeris, affines dominos habebis. Cleob. apud Diogen. lib. 1.

Si turpem duxeris, habebis pœnam: ſi autem formoſam, erit communis. Bion apud eund. lib. 4.

Tempus vxorem ducendi eſt iuuenibus nondum: ſenibus autem nũquam. Diog.lib.7.

Thalami concordia nihil dulcius. Homer. Odiſſ.3.

Vxori non temerè credendum. idem lib.3.

Nempe lex eſt matronæ, viros ne aſpiciant ex aduerſo. Euri. in Hecub.

Nuptiæ ſanæ quibuſcunque bene conſtitutæ ſunt mortalibus, iis beata vita contigit: quibus verò non bene cedunt domi, foríſque infœlices ſunt. Eurip. in Oreſt.

Probabile eſt, malæ vxoris virum fieri malum. ibid.

Maxima exiſtit ſalus, cùm mulier cum viro non diſsidet. Eurip. in Med.

Mulier aliàs quidem metu plena, quando autem in matrimonio iniuria affecta eſt, non eſt alia mens truculentior. ibid.

Amicos exiſtimet vxor, quos maritus exiſtimat. ibid.

Faciles coniugum ſunt reconciliationes. ibid.

Nunquam dicam nuptias exhilarare plus, quàm triſtificare. idem in Alceſt.

Nullum eſt maius malũ, quàm fruſtrari fida vxore. ibid.

Nõ venuſtas, ſed virtutes oblectãt maritos. Eurip. in And.

Conuenit vxorem, etſi malo viro locata ſit, contentam eſſe ſua ſorte. ibid.

Mulier cùm priuatur viro, priuatur vita. ibid.

Nunquam duplicia connubia collaudauero mortalium, nec duas matres habentes liberos. ibidem.

Res mala eſt, vnicum virum binos habere lectos. ibid.

Vna nox reſoluit inimicitiam vxoris erga viri thorum. Eurip. in Troad.

Præſentem virum amare oportet, mortuum miſſum facere, idem in Helen.

Nuptiæ hominibus, optabile malum. idem.

Vitæ egeſtas, eſt viris mulieris idem.

Sponſa ſine dote non habet loquendi libertatem. idem.

Procella domeſtica, eſt viris mulier. idem.

Satis magnum regnum eſt marito, liberi, & vxor. Eurip. apud Stob.

Sæpius vxor beneuolentia in maritum filios ſuperauit. apud Stob.

Vxor nõ onus, aut moleſtia eſt: imò res moleſtas, ac pergraues ipſa leuat. ibid.

Coniux marito in ægritudinibus, & in ſiniſtra fortuna, ſuauiſſima res eſt. ibid.

Quiſquis vxorem ducere deliberat, non rectè deliberat: nam vbi deliberauit, ſtatim ducit. ibid.

Si quis pauper pecunioſam vxorem habet, non vxorem, ſed dominam habet. ibidem.

O ter infœlix, quiſquis in paupertate duxit vxorem. Menan. ibid.

Bini ſunt cum vxore iucundiſſimi dies: alter quo ducitur, alter, quo mortua effertur. Hipponach. apud Stob.

Aſtrictus nuptiis, non amplius liber eſt. ibid.

Similes res ſunt ſenectus, & nuptiæ: vtrunque enim conſequi deſideramus: poſtquam verò nacti fuerimus, triſtamur. Theod. ibidem.

Cùm ſemel vxor beneuolentia in maritum priuata eſt, minimè vitalis ei vita reliqua eſt. Lycurg. apud Stob.

Quid homini ſuauius fuerit? quàm vxor grata, quid dulcius tum alias, tum in ætate iuuenili: ſed eidem rei, cui iucunditas ineſt, in vicino eſt moleſta. ibid.

Matronæ officium eſt, viro ſuo placere. Themiſt. ibid.

In hoc conuenient, vt mas imperet, obediat, mulier: erit autem imperij genus, non quale dominorum eſt, vbi ſuperioris vtilitas curatur: nec qualis arcium, vbi inferioris tantum cura eſt, ſed ſimile ciuili, in quo cõmunis vtilitas ex æquo promouetur. ibid.

Viri obediant ciuitatis legibus: mulieres virorum ingeniis. Socrat. ibid.

Pietas muliebris, amor eius erga maritum: riſus autem continuus, & intentus, deterior eſt iracundia: idcirco maximè viget in ſcortis, & in

pueris ſtolidioribus: mihi vero magis facies ornari videtur lachrymis, quàm riſu: lachrymis enim vt plurimum bona aliqua doctrina coniungitur, riſui verò laſciuia: & flendo quidem nemo ſibi concitauit autorem contumeliæ, ridendo autem ſpem eius auxit. ibid.

Mariti in ſomno, ac cubili maximè decipiuntur: cauendæ itaq; ſunt adulationes veſperi: mane verò tumultus, & clamores. ibid.

Omnia mulieres per viros facere oportet. ibid.

Nuptiæ propter amicitiam contractæ meliores ſunt, aliter verò periculoſæ. Plut. apud eund.

Vir corporis ſtudioſus, vxorem efficit ornatui deditam: voluptuarius amatoriam, & luxurioſam: at boni, honeſtique amator temperantem, & modeſtam. ibid.

Certè ſi mihi tale corpus alterum, quale meum eſt, accederet, non viuere poſſem: tãtum negotiorum mihi exhibẽs, pro ſanitate corporis, & victu in dies colligendo, & pro gloria ac temperantia, celebriſque famæ, ac bene viuendi gratia: quid igitur fieret? ſi alterum quoque tale corpus, ſimiliter mihi procurandum foret: conſtat itaque, quòd vxor etſi viro chariſſima fuerit, non minus ei tamen faceſſit negotij circa amores, aut dolores, quàm ipſamet ſibi: itaque pro duobus corporibus, quod ad ſanitatẽ, victum, temperantiam, bonamq; famam attinet, curam gerat oportet, quod ſi inſuper liberi naſcantur, iam omnia curis plena ſunt, & iuuenilis animi exultatio diſperit: & facies haud amplius eadem eſt. apud Stob.

Malum ſunt mulieres, verũtamen hoc ſine malo domum habitare non licet. ibid.

Non omnes infortunati ſunt in nuptiis, aut fortunati: calamitoſus eſt autem, qui inciderit in malam mulierem: fœlix, qui in bonam. Eurip. ibidem.

Quicunque nuptias fato ſibi nõ deſtinatas ambiunt, fruſtra laborant: vxor autem viro fatali manẽs etiam abſque omni cura domum ingreditur. Eurip. ibid.

Opes nuptiis acquiſitæ vxoris, inutiles ſunt, ac citò diſſoluũtur. ibid.

Res duæ potiſſimùm vxorem ducturo conſiderandæ: nempe, vt facies blanda, & boni mores: hæc enim alunt beneuolentiam mutuam. ibid.

Ducas virginem, vt bonis illam inſtituas moribus. Heſiod.

Canes, & equos nobis nobiles, & ex bona progenie quærimus: malam verò vxorem, maliq; patris filiam ducere non curamus, Theognid.

Non tam recipienda eſt nobilitas parentum, quàm ipſa vxor: multæ enim per quàm honeſtis, & bonis parentibus natæ deprehẽſæ ſunt malæ, & impudicæ. Nicoſt. apud Stob.

Inter cætera ſigna, quæ in futura vxore conſiderãdæ ſunt, vocem quoque mulieris conſiderato. nimirum enim ſuauior eſt vox canora tum mane, tum à prandio: debet autem magis ad lenitatem contrahi, clamorẽ verò, nec aſperum ſermonem edat. nam huiuſmodi ſigna magis viriles mulieres indicant. Ibid. de ſignis mulier.

Vide in titulo, de facie.

QVi bonum generum nactus eſt, inuenit filiũ: qui verò malum, ſimul & filiam perdidit. Democr.

Nunc iuuenes adhortor omnes, ne in ſenectute nuptias celebrent, ſed paulatim in iuuentute liberos procreent. nihil enim voluptatis habet, & res eſt inimica mulieri vir ſenex. Eurip. ibid.

Multos diuitiis, & genere gloriantes ſtulta domi mulier infames fecit. ibid.

Hoſtilius eueniat inimicas habere vxores. ibid.

Mulier paternam egreſſa domum, non parentum eſt, ſed mariti. ibid.

Fit quodammodo mulier inimica omnibus, qui prius familiares erant, vbi coniuncta eſt ſecundo marito. ibid.

H.c tibi ſit maritus, quem parentes decreuerint: etſi fuerit prudens, fœliciſſima es, ſin aliter virum ſortita fueris, iſtũ quoque ferre neceſſe eſt. Numach. apud Stob.

Principio ſtultè maritum agentem tolera, eſt enim neceſſarium: ſæpius & morbum ſuſtine quantumuis anxia, celatóq; in pectore tuas curas: nec dicas omnibus, quæ facit, nec omnia parentibus indices: ſed ſolùm deſipientem inſtituas, ídque leniter, vt decet. nam contumelia prudentem quoque virum irritat: ſæpius autem oratio lenis etiam inſipientem virum demulcet. ibid.

Mulieris fœlicitas eſt, ſi diligatur à marito. Sophoc. apud Stob.

Docere te filia volo, in puerili ætate, non vltra illam ſapiendum eſt: inter virgines autẽ virgineos mores ſerua, cùm verò ſub egregij viri læuam veneris reliqua ſtudia viris ſinito. ibid.

Ad ſalutem præcipuum eſt, vxorem à viro non diſſentire. ibidem.

Oportet mulierem egredientem domum, hunc ætatis terminũ attigiſſe: vt qui non cognoſcunt ipſam, cuiúſnam ſit mater, non autem cuius vxor, interrogent. Hyperid. ibid.

Domi coram viro liceat vxori ornare ſe, vt libet. ornamenta autem, quæ ſumit egreſſura domum, non ad maritum, ſed ad alios ſpectant. ibid.

Timere non conuenit non tam viri minas, quàm legis voces.

Talis quoque pecuniarum ſocietas connubio coniunctis conuenit: vt vnam in ſubſtantiam rebus omnibus confuſis, ac mixtis, non hanc partem propriam, illam alienam, ſed omnia propria, ac nihil alienum arbitrentur: vt potionẽ temperatam, & ſi plus inſit aquæ, vinum tamen appellamus: ita ſubſtantiam, & rem familiarem, quamuis vxor

plus contulerit, mariti dici oportet. Plut. apud Stob.

Vt medici eas febres, quæ ab incertis cauſis paulatim collectis eueniunt, magis ſuſpectas habent, & timet, quàm quæ manifeſtas, magnáſque cauſas habent: ſic latentes pleróſque paruæq́, ac quotidianæ viri, atque vxores offenſæ magis eos diſiungunt, & vitæ conſortium labefactant. ibid.

EX LATINIS.

Licet matrimoniis paulatim reuerentia grauitatis accedat, poſſunt tamen diſtrahi facilitate, qua coëunt. Quint. Declam. 2.

Mulieris, quæ poſt liberos inducitur, non contingit matrimonij tua reuerentia. ibid.

Omnis alius percuſſor ſentitur antè, quàm faciat: vxor non ſentitur, niſi dum occidit. ibidem.

Lex mariti oculos tantùm præfinit vxori, quibus & formã ſuam probet, & placere deſideret: his decoris inſtrumenta comparet, his ſit ſpecioſa, horum certiori credat notitiæ, vlterior illius conſpectus ſuperuacuæ irritatione accerſitus, in ſuſpicione, & crimine hæreat, neceſſe eſt. Maxim. libro 1.

Summa nuptiarum poteſtas in patre nuptiarum poſita eſt. apud Terent.

Si ſine moleſtia poſſemus eſſe, omnes ea moleſtia careremus: ſed quoniam ita natura tradidit, vt nec cum illis ſatis commodè, nec ſine illis vllo modo viui poßit, ſaluti perpetuæ potius, quàm breui voluptati conſulendum eſt. Gel. lib. 1.

Vitium vxoris aut tollendum, aut ferendum eſt: qui tollit vitium vxoris, commodiorem præſtat: qui fert, ſeſe meliorem facit. ibid.

Vxori ſufficit obſequij gloria, Plin. Iun. in Paneg.

Argentum accepi dote, imperium vendendi. Pub. Mim.

Quæ indotata eſt, ea in poteſtate eſt viri: dum modò mo-

rata rectè veniat, dotata eſt ſatis. ibidem.

EX SACRIS

Bene vtitur malo, concupiſcentiam reſtinguens connubio. Aug. de puer. bapt.

Copula nuptialis non eſt quaſi culpa vitanda, ſed quaſi neceßitatis ſarcina declinanda. Amb. de vid.

Caſtitas coniugatorum, donum Dei eſt. Anſel.

Nuptiæ ſteriles iurgia habent. Baſil.

Magis veretur vxor maritum, quem agnouit & præceptorem. Eraſ. in epiſt.

Sine culpa ad matrimonium veniunt, ſi nondum meliora deuouerunt. Hieron. in Epiſt. ad Ruf.

Adulterium virum facit mulier ab eo diſcedens. Aug.

Nuptiæ inuitæ ſolēt malos habere prouentus. Amb. ſuper epiſt. ad Cor.

Nuptiæ carnales à lætitia incipiūt, & in luctu terminantur. Greg. Dial. 37.

Mulieris inſolentia viro eſt opprobrium. Anſel. ſup. Epiſt. ad Cor.

Nemo miles cum vxore pergit ad bellum. Ambr.

Omnia priuſquam emantur, probantur: ſola vxor non oſtenditur, ne ante diſpliceat, quàm ducatur. Hug. ad Soc.

Mulier plebeia nubens nobili, nobilis efficitur. apud Iuriſconſ.

Vxorem pauperem alere difficile eſt: diuitem ferre, tormentum eſt: quid prodeſt diligens cuſtodia! cùm vxor ſeruari impudica non poßit: pudica non debeat. infida enim cuſtos caſtitatis, eſt neceßitas: & illa verè pudica dicenda eſt, cui licet peccare, ſed noluit. Hier. cont. Iouin.

Vxor ſortitur forum mariti. apud Iuriſc.

Nupturis matris cōſenſum neceſſarium natura fecit. Auguſt. ſer. 238.

Primæ nuptiæ melioris ſunt meriti, quàm ſecundæ. idem de bon. viduitatis.

Coniugium humile melius eſt

virginitate ſuperba. Augu. ſup. Pſal. 99.

Coniugum diſſenſio, totius domus eſt perturbatio. idem ſup. Pſal. 33.

Matrimonium non eſt, vbi datur opera, ne fœmina pariat. idem lib. 2. de morib. Manic.

Matrimonium, vinculum eſt. Amb. de vid.

Fœlicior eſt mulier nupta, quā virgo nuptura. Auguſt. de ſanct. virg.

Vxoris lingua, non mariti ira, ſibi conciliat malum. idem lib. 9. confeſſ. cap. 9.

Intemperans in coniugio, quid aliud, niſi adulter vxoris eſt? Aug. lib. 2. cont. Iul.

Vxor diuitiarum cupida, duplex malum. Baſil. in conc. ad diuit.

Mulier abſque viri conſenſu monaſterio deputata, ad illius conſortium redire non prohibetur. Greg. in reg.

Coniugem ſortiri eiſdem moribus viuentem, maximū bonum eſt. Chryſoſt. ſup. Geneſ. hom. 48.

Nuptiis peractis ridicula multa ſequuntur. Chr. ſup. Epiſt. ad Cor. Hom. 12.

Vxores quædam viros ad adulteria compulerunt. idem ſuper Mat. 2. hom. 28.

Vxoris crimen celans, turpitudinis eſt patronus. idem ſup. Mat. hom. 33.

Vxoris admonitio voluptatem habet. idem ſup. Ioann. Hom. 61.

Vxor qualiſcunque viro caſto bona videtur. idem ſup. Mat. homil. 20.

Vxor ſæpe inſidiatrix eſt. idem de libell. repud. ſerm.

Vxor pulchra, res eſt ſuſpitionis plena. idem ad pop. Antioch. hom. 67.

Filius.

EX GRÆCIS.

Qvales filij, talis domus gubernatio. Plat. de fortit.

Filius ſicut in ſubſtantia derelicta: ſic in paternis ſuccedat amicitiis. Socr. apud Plut. de vit. vſur.

Quicquid id eſt, quod à filiis ſperamus, natura totum ſibi vendicat.idem,an ſeni ſit ger. reſp.

Quorſum ruitis homines, qui omne in comparandis pecuniis veſtrum ſtudium facitis: filiorum verò, quibus hæc relinquitis, nullā ſanè curam ſuſcipitis? Plut.de educ.liber.

Beatus eſt, qui beatus eſt in liberis.Eurip.in Oreſt.

Malarum matrum mores fugere conuenit liberos. Eurip.in And.

Filij mares ſunt columnæ familiæ.idem in tauro.

Vnum fortaſſe inter multos inuenies,qui non ſit deterior patre.idem in Ion.

A diis dantur liberi mortalibus.in Ion.

Filios cùm videmus, nouū lumen videmus.Theocr.

Liberorum ſufficiens numerus mas,& fœmina. Plat.de leg. lib.1.

Filia, laborioſa poſſeßio patri. apud Stob.

Nihil eſt tam honorificum filiis, quàm bono, & honeſto genitore eſſe natos.ibid.

Sermone breui probos, ac modeſtos filios erga ſuos parentes vti,decorum eſt.Soph.ibid.

Plures ſunt deteriores: pauci verò patribus meliores. ibidem.

Fratres relinquēdi filiis potius, quàm pecunia.apud Stob.

Filius bonus,bonus ciuis.ibid.

EX LATINIS.

Filius parentis diuitias in conſpectu habeat, non in vſu.Senec.de ira lib.2.

Parentibus liberi non præſtant alimenta,ſed reddunt. Quint. declam.5.

Non habent diſcrimen liberi, niſi in calamitate.ibid.

Hic ſolus affectus maior eſt, quàm filios amare, filiis miſereri.ibid.

Nō alit populus hominem, quē alere filius debet.ibid.

Nihil dulcius hominum generi à natura datum eſt, quàm ſui cuique liberi.Cic.

Petulans filius patris præcepta contemnit.apud Ter.

Filius omnia libera parentibus relinquat. Plin.Iun.lib.4.

Vt quiſque vult filium eſſe, ita eſt. apud Ter.

Nulli liberi impatientius deſiderantur, quàm qui propter patrem videntur occidiſſe. Quint.decla.8.

Parẽtes chariſſimos habere debemus, quod ab his vita, patrimonium, libertas, ciuitas tradita ſit. Cic.pro Cluent.

EX SACRIS.

IVſtius eſt, vt in te glorietur parentes, quàm tu in parentibus. Chryſoſt.

Filius patris iniquitatem imitans, patris pœnas in vita præſenti perſoluet. Greg.

Qui parentes laudat, filios prouocat. Cypr.

Filiorum numerus liberalitatẽ minuit. idem de eleemoſ.

Puellæ parentum iudicia ſpectent in ſponſalibus. Ambr. 1.de Abrah.

Filiorum eſt diligere, non timere. Greg.ſup.ſept.Pſal.

Filij conſiderare debent, quòd ipſi futuri ſunt aliquãdo patres, vt & ipſi obediant patribus. Ambr.ſup.epiſt.ad Theſſal.

Filius magis in patris, quàm in matris eſt poteſtate. Auguſt. Epiſt.199.

Filius patri debet, quod eſt: non pater filio. idem de fide.

Filij dicuntur, quotquot ſunt in vna familia. idem ſup.Geneſ. lib.1.

Filis Dei non natura, ſed gratia ſumus. Epiſt.54.

Filij noſtri ſunt opera noſtra. idem ſup. Pſalm.103.

Qui fallere audebit parentes, qualis erit in cæteros? Caſſia. in epiſt.

Filij alimentorum vices parentibus referant. Chryſ.aduerſus vitup.vit. Monaſt.ſerm.

Parentes.

EX GRÆCIS.

PReces parentum aduerſus filios ſæpe audiuntur. Plat.de legib.

Matres plus diligunt filios, q̃

patres. Ariſt. Eth. 8.

Pater tria beneficia dat filio, cauſam eſſendi generando, cauſam viuēdi educando, & cauſam diſcendi in informando. ibid.

Parentes amāt liberos, tanquā aliquid ſui exiſtētes: filij verò parētes, vt ab illis aliquid exiſtentes. ibid.

Pater poteſt abnegare filios, & non contrà. ibid.

Quicquid id eſt, quod à filiis ſperamus, natura totum ſibi vendicat. Plut.

Cùm paupertatem malorū extremum confiteamur, hanc haud aliter, ac grauē, ac difficilem morbum liberis tradere formidamus. idem de amor. Parent. erga lib.

Pleroſque ego parētes vidi, quibus amor nimius, ne amarent, cauſa extitit. idem de lib. educ.

Parētem celeres, quàm graues ſuſcipere pœnas præſtat. ibid.

Ante omnia opus eſt, vt patres non ſolùm nihil peccādo, verùm etiā honeſtè ſingula peragendo, manifeſtum ſeſe filiis exhibeāt exemplar, vt in eorum vitam ſe, vt in ſpeculum intueantur. ibid.

Quæcunque parentibus ſtipendia intuleris, eadē ipſe à filiis expecta. apud Diog. lib. 1.

Parentes, qui filios erudiendos curant, multò honorabiliores ſunt iis, qui ſolùm generant: eos enim viuendi tantùm illos autem bene, beatéque viuendi autores eſſe. Ariſt. apud Diog. lib. 5.

Patris minæ non valde terrent. apud Stob.

Suauis eſt pater prudentior, quàm iracundior. ibid.

Filium beneuolentia patris meliorem facit. ibid.

Emendandi ſunt liberi nō tam duriter tractādo, quàm verbis ſuadendo. Men. ibid.

Nouam prolem domi procreare vis, maximam inimicitiam filiis tuis concitas. ibid.

Conſuetum eſt, fœminas ſolicitas eſſe circa filios, & nō mares. Ariſt. de anim. 16.

EX LATINIS.

NAto filio, pater optimā ſpē de illo habeat, ita di

diligentior à principiis fiet. Quint.lib.1.

Mauult pater corrigere, quàm abdicare.idem Declam.7.

Miſerrimus eſt pater, quiſquis inducit filio nouercam. idem Declam.1.

Nemo vnquam pro liberis plus dedit, quàm qui ſibi nihil reliquit.idem Declam.5.

Diuerſitas parentũ de filiorum procedit moribus.ibid.

Filium expectare morientem, longa præſentia eſt.idem Declam.7.

Non eſt tanta pietas ſeruaſſe filium, quantum facinus occidiſſe.idem Declam.8.

Cùm habemus paruos liberos, & incertum eſt, quàm longa cuiuſque noſtrum vita futura ſit, conſulere viui ac proſpicere debemus, vt illorum ſolitudo ac pueritia, quàm firmiſsimo præſidio munita ſit. Cicer.3.Act.in Verrem.

Nullum eſt nomen amantius, indulgentiúſque, quàm maternum.idem pro Cluent.

Dimidiatum matris genus eſt peperiſſe, & protinus abieciſſe.Gel.lib.12.

Pater cogitet ſe fuiſſe puerum, & ita hoc, quod eſt pater, vtatur, & meminerit hominem ſe eſſe, & hominis patrem.Plin.Iun.lib.8.

Lac, & ſpiritus maternus longè magis ingenij, ac incrementa corporis augent. Colum. lib.7.

Parentum authoritas vilis eſt apud liberos. Liuius.3. Deca. lib.6.

EX SACRIS.

AMãdus eſt generator, ſed præponendus eſt creator. Aug.in quod.ſerm.

Primus gradus pietatis eſt iſte, vt quos autores tibi voluit eſſe Deus, honores obſequiis, abſtineas contumeliis, nec vultu lædenda eſt pietas parentum. Amb.ſup.Matth.

Meretur cæcitatis ſuæ ſubire periculum, qui parentum vultus toruo viſu deſpexerit, & elatis oculis læſerit pietatem. Hieron.

Si neceſsitas venerit, vt amor

parentum, ſine filiorum amore Dei comparetur, & non poſsit vtrunque ſeruare: odium in ſuos, pietas in Deum ſeruanda eſt. idem ſup. Mat.

Pater non eſt, qui filio caret. Aug. in expoſi. Euang.

Patres huius temporis peccantes filios aut obiurgare volunt, aut timent. Greg. ſup. 1. Reg.

Patres huius temporis Deum minùs, quàm filios diligunt. ibidem.

Hoſtem in ſe nutrit, qui filio nimis indulget. Pius. II. apud Plat.

Paterfamilias faciat in domo, quod prædicator in eccleſia. Aug. ſup. Pſalm. 50.

Parentum cura habenda ad vltimum vſque ſpiritū. Chryſ. ſup. Ioann. Hom. 24.

Patris ignominia, turpitudo eſt filiorum. idem ſup. Epiſt. ad Philipp. ſerm. 9.

Pueritia.

EX GRÆCIS.

PVeris pulchra nomina ſunt imponenda. Plat. de ſap.

Pueri armorum diſciplinam diſcant. idem de fortit.

A primis annis pueri honeſtis iocis aſſuefaciendi ſunt. idem de rep.

Pueri ad expectandas pugnas ducendi ſunt. ibid.

Omnis tenera ætas non poteſt quieſcere. idem de legib.

Infantium exercitatio confert ad virtutem capeſſendam.

Puer omni beſtia intractabilior. ibid.

Pueri primò appellant omnes viros patres. Ariſtotel. Polit. 1.

Vnum bibere non cōuenit pueris, nec eorū nutricibus: quia nihil differt pueros vinum bibere, & nutrices. idem de ſomno, & vig.

Non ſolùm pueri erudiendi ſunt in arte vtili & neceſſaria, ſed etiam in artibus liberalibus, & honeſtis. idem Polit. 8.

Videāt pueri vt otium in quauis honeſta re collocent. Plat. apud Plutarc. de tuend. bon. valet.

Pueri ne ex tempore dicant: quod enim inconſulto, & temere dictum eſt, aut factum, id pulchrum eſſe nequit, difficilia enim honeſta ſunt. idem de lib. educ.

Liberalibus pueris maiorẽ laudes ac vituperia, quàm verbera commoditatem afferunt. Plut. de liber. educ.

A continuis laboribus danda quædam pueris reſpiratio. ibidem.

Puerorum deſideriis remittendæ ſunt aliquando habenæ, nõnihilque laxandæ: quandoque rurſus intendendæ. ibidem.

Ea pueri diſcant, quibus ſunt ſenes uſuri. Ageſil. apud Plut. in Apophth.

Tria ſunt pueris neceſſaria: ingenium, exercitium, & diſciplina. Ariſtot. apud Diog. lib. 5.

Non puero gladius. Plut. apud Vola.

Mens puerilis dolorem neſcit. Eurip. in Medea.

Lactis nutrimentum maximè familiare eſt corporibus puerorum. Ariſto. Polit. 7.

EX LATINIS.

MInora facilius minores percipiunt. Quintil. lib. 1.

Ad virile robur per pueritiam iter eſt. idem declam. 3.

Quis vllam vllius boni ſpem habebit in eo, cuius primum ætatis tempus palam fuerit ad omnes libidines diuulgatum? Cicer. ad ſena.

Relinquendum eſt pueris in ingenio, quod dies, atque ætas mitificet. Gel. lib. 3.

Nunc adhibe puro pectore verba puer, nunc te melioribus offer.

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem.

Teſta diu.

Non tantùm celeriùs, ſed etiam perfectius imbuuntur, quæ à pueris diſcuntur. Veg. lib. 1.

Neſcire, quod anteà, quàm natus ſis, acciderit, hoc eſt, eſſe ſemper puerum. Cicer. in ora. ad Brut.

EX SACRIS.

IN medico ſapientiæ ſermone plus laudatur ruſticus, quàm in magno philoſophus. & puer ſi aliquid dixerit ſapienter, laudatur, vbi perfectior non auditur. Chryſoſt. ſup. Matth. 8.

Ætates quædam ſunt meritorum. nam & ſenectus morum inuenitur in pueris, & innocentia infantium inuenitur in ſenibus. Ambr.

Puerorũ ore nonnunquã Deus loquitur. Cypr. lib. 3. epiſt.

In pueris peccata leuius punienda. Auguſt. lib. 10. de Geneſ. ad literam.

Pueri vocabulum non tantùm ætatis, ſed etiam conditionis eſt. Ambr. de Abrah.

Pueri non inanibus rebus inſtruantur. Aug. lib. 1. confeſ.

Iuuentus.

EX GRÆCIS.

IVuenis non poteſt eſſe ſapiẽs, quia prudentia requirit experientiam, quæ indiget tempore. Ariſt. Eth. 6.

Potẽtia eſt in iunioribus: ſapientia autem in ſenioribus. idem Polit. 7.

Amat iuuenis pulchrè quid agere: ſenex verò ſentire. Demetr. Phaler.

Iuuentus imperata faciat: ſenectus imperare debet. Plut.

Petulantem vigorem ætatis nõ facilè à voluptatum obſeruabis incurſu. idem de educ. lib.

Optima eſt adoleſcentia, ſi quis ea bene vti ſciat. Demoſthen. 1. Olynth.

Enitendum eſt, vt qui libidinibus ſuccumbunt, & increpationibus omnino rebelles ſunt, connubio ſubiugetur. hoc ſiquidem tutiſſimum eſt iuuentutis vinculum. ibid.

Sicut hyemi per ſerenitatem neceſſaria parari conuenit: ita & boni mores, & optimum ad ſenectutem viaticum, modeſtia in ipſa iuuentute reponatur. Plut. de lib. educ.

Iuuenibus animi ſæpius fle-

ſtuntur.apud Stob.

Iuuenis ambitioſus, præcox eſt malitia eſt. ibidem.

Difficile eſt aliquid de iuuenibus diuinare. eſt enim ætas incerta ſine ſcopo, multis mutationibus obnoxia, & aliàs alíorſum agitur. Theoph. ibidem.

EX LATINIS.

STudia, quæ ſunt in adoleſcentia, tanquam in herbis ſignificant, quæ virtutis maturitas, & quantæ fruges induſtriæ ſint futuræ. Cicer. pro Cælio.

Eſt adoleſcentis, maiores natu reuereri: éxq; iis diligere optimos, & probatiſsimos, quorum conſilio, & autoritate nitatur. ineuntis enim ætatis inſcitia ſenum conſtituenda, & regenda eſt prudentia. Cicer. 1. offic.

Adoleſcentibus præſertim fugienda occaſio mali. Eraſm. in epiſt.

Coniectura eſt, ſatis emendatum eſſe adoleſcentem, qui à grauiſsimis ſenibus laudatur Plin. Iun. lib. 4.

Iuuenum animi inſtituendi in repu. ad mediocritatem. apud Stob.

Iuuenum mors, naufragium. ibidem.

EX SACRIS.

ADoleſcentis rara pietas. Chryſoſt. aduerſ. vitup. vit. monaſt. lib. 3.

Vicina eſt lapſibus adoleſcentia: quia variarum æſtus cupiditatum feruore calẽtis inflammatur ætatis. Amb. de vid. lib. 1.

Ferarum morſus, ornamenta ſunt iuuentutis. Tertul.

Senes cum venia delirant, iuuenibus autem turpiſsima eſt deliratio. Eraſm. in Epiſt.

Sicut in equis ferocioribus, ita interdum ex adoleſcentium vitiis præclara virtutum indoles deprehenditur. ibid.

Sicut in ſenibus ſobrietas, & perfectio morum requiritur: ita in adoleſcentibus obſequium, & ſubiectio, & obedientia

dientia rite debetur. Cypr. de 12. abuſ.

Iuuenis etiam rectè ſapiens non debet incautè ad prædicandum proſilire. Greg. 10. mor.

Iuuẽtutem qui ſine fructu præterijt, ſaltem in ſenectute reſipiſcat. idem in euang.

Iuuentus peccandi initium. idẽ de Noë.

Iuuentus & ſenium ſimul eſſe poſſunt in animo. Auguſt. lib. 1. retra.

Iuuentuti graue eſt Chriſti iugum. Ambr. de obit. Valent.

Adoleſcentes à laſciuia ſeuocare, difficile bellum. Chryſoſto. de Anna, & Samuel. educ.

Iuuenes citò matrimonio ſubdendi ſunt. idem ſup. epiſt. ad Theſſal. Hom. 5.

Iuuentus per ſeipſam ad ruinam procliuis eſt. idem ſup. Geneſ. homil. 61.

Iuuentus otioſa omni beſtia immanior. idem ſup. Matth. hom. 38.

Iuuentus neglecta ſilueſcit. idẽ ſup. Matth. homil. 51.

Senectus.

EX GRÆCIS.

Hominem ſeneſcere eſt via in corruptionem. Ariſtot. Polit. 1.

Animalia multùm coeuntia citius ſeneſcunt. idem de long. vit.

Labor exiccat, & ſenium inducit. vnde multùm laborantes ſeneſcunt magis. ibidem.

Senectus eſt frigida, & ſicca: iuuentus callida, & humida ibidem.

Mos ſenum ſine triſtitia eſt. nullo enim dolore eis contingente moriuntur. idẽ de mor. & vit.

Potentia eſt in iunioribus: prudentia verò in ſenioribus. idem Polit. 7.

Senectutis beneficium eſt, libertas. Sophoc. apud Plut. de Cup. diuit.

Nullus honor eſt, qui in deferentem magis, quàm quibus defertur, ſeſe transfert, ac is, qui in ſenes effunditur. idem.

Senes in primis, fœminæ minus vino capiuntur. Ariſtot. apud Plut. probl. Dec. 1.

Cùm cætera omnia tempore diminuantur, ſcientia ſenectute augeſcit. idem de educ. lib.

Opera iuniorum: conſilia autem ſenum vim habent. Eurip. ibid.

Nullus tam diligit vitã, quam qui ſeneſcit. ibid.

Senex fuit iuuenis aliquando: an verò iuuenis futurus ſit ſenex, incertum eſt. perfectũ igitur bonum futuro, præſertim incerto, præſtantius eſt. Democr. apud Stob.

Qui ſponte à voluptate recedit, ſapiens eſt: qui verò ipſam prorſus non deſiderat, beatus eſt.

Senectus autem vtrique iſtorũ, idonea eſt. nam & prudentiores homines, & voluptatũ negligentiores reddit. ibid.

Vetuſta corpora paruo momento lapſa quieſcunt. mors enim ſenibus diuerſorio ſimilis eſt. iuuenilis autem tanquam eiectio, & naufragium eſt. elabitur enim anima violenter contrito corpore. Themiſt. ibidem.

Senectus ob caloris defectum fit. ibidem.

Quanto magis me corporis voluptates deficiunt, tantò cupiditas confabulandi, & voluptas, quàm ex ea re capio, augetur. Plat. lib. 1. de rep.

Remiſſa quædam res eſt, ſenile malum. Eurip. ibid.

Senum omnimoda imperfectio eſt: omnia habet, & omnibus indiget. Democr. ibid.

Non beatus exiſtimandus eſt ſenex, quia ſeneſcens moritur, ſed ſi abſolutum habeat bonorum numerum. nihil ætati per ſe tribuendum eſt. Metrod. ibid.

Vigens ætas veri, declinans æſtati, & autumno: ſenectus hyemi comparanda eſt. ibid.

Non eſt grauis ſapientum ſenecta quorum mens diuina luce nutrita eſt. Sophoc. ibidem.

Senibus elegantioribus quantũ corporis voluptates marceſcunt: tantum rurſus eruditionis deſideriũ augetur, &

tanto firmius docere poſſunt alios. Anax. ibid.

Optimum ſenectuti eſt viaticum, quod etiam iuuenibus: nempe iuxta viam, & rationem naturæ viuere. Muſon. ibidem.

Vbi impudens eſt ſenectus, ibi verecundos eſſe iuuenes neceſſe eſt. Plut. de lib. educ.

Senectus omnium malorum eſt portus. ſi quidem ad ipſam cuncta confugiunt. Bion apud Dioge. lib. 4.

Non eſt exprobranda ſenectus, ad quã venire cupimus. ibid.

Ad ſenectutem optimum viaticũ eſt diſciplina. apud eund. lib. 5.

Miſera in vita res eſt, ſenex egenus. idem. lib. 1.

Omnes greſſus, péſque ſenis ſolet manus alienæ expectare leuamina. Eurip. in Phœniſ.

Pacata quædam res eſt, ſenum genus. Eurip. in And.

Multis iuuenibus etiam ſenex ſi fuerit animoſus, melior eſt. ibidem.

Seni patri nihil ſuauius filia. maſculorũ quidem maiores ſunt animi, & ad blanditias minus ſuaues. idẽ in ſupplic.

Viaticum ad ſenectutem ſemper reconde. idem.

Moleſtus vir eſt inter iuuenes ſenex. ibidem.

Canities temporis indicatio eſt, non prudentiæ. ibid.

Time ſenectutem. non enim venit ſola. ibid.

Senex amator, extrema mala fortuna eſt. ibidem.

EX LATINIS.

Plena eſt voluptatis ſenectus ſi illa ſcias uti, dices: moleſtum eſt mortem ante oculos habere. iſta tam iuueni ante oculos eſſe debet, quàm ſeni. Senec. Epiſt. 12.

Nihil eſt turpius ſene viuere incipiente. idem Epiſt. 13.

Satis multum temporis ſparſimus, incipiamus in ſenectute vaſa colligere in freto viximus, moriamur in portu. idem Epiſt. 19.

Si vis ſenem agere, & implere vitam, non annis adijciendum, ſed voluptatibus detra-

hendum eſt.idem Epiſt. 20.

Frugalitas producere ſenectutem poteſt.idem Epiſt.59.

Eadem volumus ſenes,quæ voluimus pueri.idem Epiſt. 62.

Ante ſenectutem curaui, vt bene viuerem: in ſenectute, vt bene moriar. bene autem mori, eſt libenter mori.ibid.

Quiſquis ſenex ad ſapientiam peruenit,annis peruenit.idem epiſt.68.

Senectus, inſanabilis morbus eſt.idem Epiſt.109.

Miſera eſt ſenectus, quæ ſe oratione tantùm defendit. Cat. maior.

Eſt quietè, purè, & eleganter actæ ætatis, placida, ac lenis ſenectus.idem.

Acta ætas, ac ſplendida tantam affert conſolationem, vt eos,qui ita vixerint, aut non tangat ægritudo, aut leuiter pugnet animi dolor. Cic. 3.Tuſc.

Omnium ætatum certus eſt terminus: ſenectutis autem nullus certus eſt.Cato maior.

Senibus labores corporis ſunt minuendi:exercitationes animi etiam augere videntur. Cicer.1. Offic.

Luxuria tum omni ætati turpis, tum ſenectuti fœdiſsima eſt: duplex enim inde malum eſt, quod & ipſa ſenectus dedecus concipit, & facit adoleſcentum impudentiorem petulantiam.idem 2.Offic.

Auaritia ſenilis vituperanda eſt maximè:poteſt enim quicquam eſſe abſurdius, quàm quò minus vitæ reſtat,eo plus viatici quærere?Cato.

Senectus audaciam præſtat.idē.

Perdifficile eſt ſenis mutare linguam.Eraſm.in Epiſt.

Senectus ipſa morbus eſt. Terent.in Phormion.

Senectus nos admonet, vt ſarcinas colligamus antè, quàm proficiſcamur è vita. Varro de re Ruſt.lib.1.

O ſola fortes garrulitate ſenes. Corn.Gall.

Plurima iuuenum diſcrimina pulchrior illo hic, atque ille alio: multum hic robuſtior illo: vna ſenum facies, febre caret ſola, circunſilit agmine facto morborum omne genus.

Iuuen. Sat. 10.

Ad omnia alia ætate ſapimus rectius: ſolùm hoc vitium affert ſenectus hominibus, attentiores ſumus ad rem, omnes, quàm ſat eſt. Terent. in Adelph.

Fruſtra cùm ad ſenectam ventum eſt, repetes adoleſcentiã. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Senes iuuenum ſunt exempla. Chryſoſt. Ad popul. Antioch. Homil. 40.

Iuuentus & ſenium ſimul eſſe poſſunt in animo. Auguſt. lib. 1. Retract.

Cùm ſibi homines optant ſenectutem, quid aliud optant, niſi longam infirmitatem? idem de Cath. rud.

Senectus, & pulchritudo corporis in vno habitare non poſſunt. Auguſt.

Senibus nõ ſolùm ſermo ſit grauis, ſed etiam breuis. idem in quod. ſerm.

Cùm cuncta vitia in ſene conſeneſcunt, ſola auaritia iuueneſcit. ibid.

Etiam ſi ſenes magis decet docere, quàm diſcere: magis tamen decet diſcere, quàm ignorare. idem ſup. epiſt. ad Heb.

Nemo tam fractis viribus, & decrepitæ ætatis eſt, vt non putet vnum adhuc annum ſe eſſe victurum. Hier. in Epiſt.

Vt æqualium vſus, ita ſenum dulcior eſt. Amb.

Quæ pueri ſuſcepimus, ſenes poſteris relinquamus. idem.

Erubeſcat ſenectus, quæ ſe emendare non poteſt. idem.

Quid naturam incuſes ô homo, habet illa impedimenta quædam, ſenectutem, & infirmitatem: ſed ſenectus ipſa in bonis moribus dulcior, in conſiliis ſubtilior, ad conſtantiam mortis prõptior, ad reprimendas libidines fortior: infirmitas corporis, ſobrietas mentis eſt. idem in Hexam. lib. 1.

Ætates quædam ſunt meritorum: nam & ſenectus morum inuenitur in pueris, & innocentia infantium inuenitur in ſenibus. idẽ in Serm. de Paſch.

Senibus mors eſt in ianuis: iuuenibus autem in inſidiis. Bern.

Senes non ſunt imperio cogendi. Anſelm. ſuper Epiſt. ad Philem.

Iuſti ſenes peccata adoleſcentiæ formident. Greg. 12. Mor.

Senes cum venia delirāt: in iuuenibus autem turpiſsima eſt deliratio. Eraſ. in epiſt.

Senectus non facit laudabilem. Hier.

Inter abuſiones huius ſeculi ſola maior eſt ſenis obſtinatio. Hugo de Clauſt. anim. lib. 1.

Plus omnibus religioni operam dare, ſenibus conuenit, quos præſentis ſeculi florida ætas tranſacta deſeruit. Cyp.

Nihil eſt, quod ſenectuti magis noceat, & dies hominis abbreuiet, quàm triſtitia: nihil eſt hilari ſenectute iucūdius. Caſsia. in quad. Epiſt.

Canicies ſenectutis venerabilis eſt. Amb. epiſt. 60.

Antiquitas, & ſenectus prænunciant mortem. Anſelm. ſup. epiſt. ad Hebr.

Senectuti nulla ætas ſuccedit. Auguſt. epiſt. 120.

Iuuentutē qui ſine fructu præteriit, ſaltem in ſenectute reſipiſcat. Greg. in Euang.

Tempus, & ætas.

EX GRÆCIS.

Tempus quietat iram. Ariſt. Rhet. 2.

Dormientibus, & iis, qui faciunt opus, delectabile videtur tempus eis breue, quia delectatio prohibet eos comprehendere motum: & è contrario eis, qui laborant. idem Phyſic. 4.

Finiti ad infinitum nulla eſt proportio. idem Phyſic. 8.

Inſtans eſt principium futuri, & finis præteriti ibid.

Rectè eruditi temporis rationē habent. Lycurg. apud Plutar. in Apophth.

Sapientiſsimum omnium tempus eſt. cuncta enim inuenit. Thal. apud Diog. lib. 1.

Sumptus pretioſiſsimus tempus eſt. Theoph. ibid.

Nullum tempus eſt intempe-

ſtiuum ad animæ ſanitatem. Epic.apud Diog.lib.10.

Suam infirmitatem agnoſcat ætas.Eurip.in Heraclid.

Tempus eſt potentius legibus.

Aliis temporibus alia conueniunt.Demoſt.in Lepid.

Spatio tẽporis, & infinitæ propagationis exoleſcit coniunctio familiarum, & vrbiũ: & hoſtes fiunt, qui olim erant inter ſe coniunctiſſimi. Demoſt.ex arg.lib.

Paterna bona tempus facit aliena.Menand.apud Stob.

EX LATINIS.

Qvem mihi dabis? qui aliquod pretium tempori ponat, qui diem æſtimet, qui intelligat ſe quotidie mori.Sen.Epiſt.1.

Omnia aliena ſunt,tempus tantum noſtrum eſt.ibid.

Etiam ſi multũ ſupereſſet ætatus,parcè diſpenſandum erat, vt ſufficeret neceſſariis: nunc (quæ dementia eſt) ſuperuacua diſcere in tanta temporis egeſtate.idem epiſt. 49.

Pũctum eſt, quod viuimus,& adhuc puncto minus. ibid.

Nulla ætas vacauit à culpis,luxuria, & negligentia boni moris, hominum ſunt vitia, non temporũ.idem epiſt.98.

Quàm ſtultum eſt ætatẽ diſponere, nec craſtino quidem nominamur.idem epiſt.100.

Non tam benignum,ac liberale natura nobis tempus dedit, vt aliquid ex illo vacet perdere.idem epiſt.118.

Vitam nobiſcum diuidit ſomnus, & hoc tempore tam anguſto, & rapido quid iuuat maiorem partem mittere in vanum.ibid.

Infirmæ, terrenæq́; mentis eſt, memorare annos. Quint.Decla.4.

Nihil eſt,quod longinquitas tẽporis efficere non poſſit. Cice. 2.de diuin.

Tẽpori cedere,id eſt, neceſſitati parere, ſemper ſapientis eſt habitum.Cic.ad Marc.

Conferto noſtram longiſſimã ætatem cum æternitate: & ſic breuiſſima reperietur. idẽ 1.Tuſc.

Nihil eſt opere, aut manu factũ, quod aliquando nõ conficiat, & conſumat vetuſtas. idem pro Marcel.

Quid eſt in hominis vita diu? mihi ne diuturnum quidem videtur. ibidem.

Horæ cedunt, dies, & menſes, & anni: nec præteritum tempus vnquam reuertitur, nec quod ſequatur, ſciri poteſt. idem.

Nihil ſemper floret, ætas ſuccedit ætati. Cic. Philip. 11.

Quis eſt, quamuis ſit adoleſcens qui exploratum habeat ſe ad veſperum eſſe victurum? ibid.

Senſim ſine ſenſu ætas ſeneſcit, nec ſubitò frangitur, ſed diuturnitate extinguitur. ibid.

Curſus eſt certus ætatis, & via vna naturæ, eáque ſimplex, ſua cuique parti tempeſtiuitas eſt data. idem.

Quæ poteſt eſſe in vita iucunditas? cùm dies ac noctes cogitandum ſit iãiam eſſe moriendum. idem 1. Tuſc.

Dies alius de alio iudicat. Pli. Senior. lib. 2.

Aliis tempora deſunt, alij temporibus ſuperſunt. Maxi. libro 6.

Tantò breuius omne, quantò fœlicius tempus. Plin. Iunior lib. 8.

Vtendum eſt ætate: cito pede labitur ætas:
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit. Ouid. 3. de Arte amand.

Ætas parentum peior auis, tulit nos nequiores mox daturos progeniẽ vitioſiorem. Horat. 3. Carm.

Singula de nobis anni prædantur euntes,
Eripuere iocos, venerem, conuiuia, ludos.
Diuerſos diuerſa iuuant, non omnibus annis
Omnia conueniunt, res prius acta nocet.
Exultat leuitate puer, grauitate ſenectus.
Inter vtrunque manens ſtat iuuenile decus. Corn. Gall.

Ætas feruorem, & audaciam quotidie affert. Liuius 1. Dec. lib. 2.

EX SACRIS.

NE dicas meliora tempora fuere, quàm nũc ſunt: virtutes faciũt dies bonos: vitia malos. Hier. ſup. Eccl. li. 2.

Tempus amiſſum difficulter recuperatur. Chryſ.

Nihil pretioſius tẽpore: ſed heu nihil eo vilius hodie inuenitur. Bern. ad Scol.

Ne nimium operæ conſumas in rebus leuiſſimis. fugax ætas, & vitrea res, valetudo, non quibuſlibet eſt impendenda: quædam deſpicienda ſunt, & animus ad magna eſt erigendus. Eraſ. in Epiſt.

Sæpe tempus remedium affert rebus immedicabilibus. ibid.

Tempora non fortuito, ſed Dei prouidentia labuntur. Aug. Epiſto. 49.

Tẽporibus aliis alia cõueniunt. idem lib. 3. Confeſſ.

Tempus nullum apud Deũ eſt. idem lib. 5. de Trinit.

Non annis ætas, ſed viribus eſt æſtimanda. Eraſ. in Epiſt.

Homini creſcẽti non adduntur, ſed ſubtrahuntur anni. idem ſup. Pſal. 65.

Tempus quid ſit, nemo facilè explicabit. Aug. lib. 11. confeſſ. cap. 14.

Tempus menſura eſt ſpecies. ibidem.

Tempora tranſeunt, vt veniat menſuræ prouiſio idem de bono vid.

Tempus præſens.

INſtans eſt principium futuri, & finis præteriti. Ariſtot. Phyſic. 8.

Præſens apud te neceſſaria meditare, ne præſens abſis. Æſc. apud Stob.

Non quæritur quid, vel qualis fuerit, ſed quid ſit. præterita enim nec condemnant, nec iudicant. Amb.

Præſentia quærit, amiſſionem metuit. Greg. lib. 9. mor.

Hodie ſemper eſt. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Heb. Hom. 6.

Præteritum.

PRæterita deleri omnino nõ poſſunt, nec iterum in po-

ſterum præſtari. Plutarch.de tranq.anim.

Factum quod eſt,nouit & ſtultus.Hom.Iliad.21.

Non quid factum ſit, ſed quid fieri debeat,ſpectandum. Demoſth.aduerſ. Ariſtonic.

Miſerum eſt meminiſſe, quod fueris.Quint.Declam.5.

Præterita mutare nõ poſſumus. Cic.in Piſon.

Non poteſt dies eſſe ſæpius, qui ſemel fuerit. Cice.2.de finib.

Præterita non præteriiſſe impoßibile eſt. Plin.Senior libr. 20.

Quod fieri debet de proximo, habetur pro facto.apud iuriſconſul.

Ex præteritis futura credimus. Aug.de fide rerum inuiſ.

Præterita magis reprehendi, quàm corrigi poſſunt.Liu.lib. 1.Dec.1.

Futurum.

INſipiẽtes bona quoque præſentia tranſmittunt: vnde adeò ad futurũ vergunt intentißimæ ſemper eorũ curæ. prudentes contrà, acri recordatione reducentes in rẽ præſentem, vel ea, quæ iam non ſunt,inſtare etiam, atque adeſſe faciunt. Plut. de tranq. anim.

Sæpe præterito futurum, occultúmque manifeſto deterius eſt,ac terribilius. Plut.de ſer. num.vind.

Ad melius verte futurum, quodcunque accidet. Eurip. in Helena.

Sæpe vtile eſt nõ ſcire,quod futurum ſit. miſerum eſt enim nihil proficientem angi.Cice. 3.de nat.deor.

Nihil eſt pro certo futurum, quod poßit aliqua procuratione accidere, ne fiat. idem 2.de diuin.

Nunc ſatis eſt placuiſſe paucis, poſteritatis æquiora ſunt iudicia.Eraſm.in epiſt.

Ex præteritis poſſunt futura deprehendi. Plin.Iun.lib.1.

Plerũque non futura, ſed trãſita perpendimus. Curt.lib.8.

Ad nihil tam cupidus homo eſt,quàm ad futura cognoſcenda.Chryſ.

Futura præuiſa minoris ſunt timoris, cùm præſentia fuerint. Greg. in Paſt.

Futura tam non poſſunt fieri, quàm præterita non fuiſſe facta. Aug. lib. 22. cont. Fauſt.

Futura mutationem neſciunt. Chryſ. de reſurrect. ſerm. 1.

Antiquitas.

QVam veneratione præceptoribus meis debeo: eandem antiquis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Senec. Epiſt. 68.

Pro parente eſt conditor, & multum autoritatis affert vetuſtas. Quint. lib. 3.

Exempla ex vetere memoria, & monimentis, ac literis plena dignitatis, plena antiquitatis hæc plurimum ſolent & autoritatis habere ad probandum, & iucunditatis ad audiendum. Cicer. in Verrem.

Multo plura reperiuntur apud veteres, quæ nobis probanda ſunt, quàm quæ repudienda. Colum.

Sed longa vetuſtas deſtruit, & ſaxo longa ſenecta nocet. Ouid. 5. Faſt.

Omnia poſt obitum fingit maiora vetuſtas.

Maior ab exequiis nomen in ora venit. Proper. lib. 4.

Antiquitas bonarum artium ſtudia literis mandabat, atque in libros redacta offerebat principibus. Veg. in prolo.

Antiquitas humana diuinis miſcuit. Liuius 1. Dec. libr. 1.

Antiquis in rebus ſi qua veris ſimilia, pro veris accipiuntur. idem 1. Dec. lib. 5.

Nihil motum ex antiquo probabile eſt. Liuius 4. Dec. lib. 4.

Veteribus ſtandum eſt, niſi quæ vſus euidenter arguit. ibid.

Multa egerunt, qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt. Senec. Epiſt. 65.

Antiquitas non præiudicat veritati. Auguſt. in quæſtio. ex vtroque teſt.

Antiquorum geſta, nobis prophetiæ ſunt. Gregor. ſup. ſept. Pſalm.

Veteribus ſuo multa licuerunt ſeculo, quæ nunc non licent.

Auguſt.3.confeſ.

Nouitas.

*QVædam delectant noua, quæ poſteà ſimiliter nõ faciunt. Ariſtotel.Eth.*10.

Etenim & ingenia, & mores mutare populi, nouíſque ea legibus moderari extẽplo velle non modò non facilè, verùm ne tutum quidem omnino eſt. Plut.de Polit.

Sapienti nihil nouum, aut peregrinum. Ariſtotel. apud Diog.lib. 6.

Magna pars mali, apud imperitos nouitas eſt. Senec. Epiſtol. 77.

*Superuacuus foret in ſtudiis longus labor, ſi nihil licet melius inuenire præteritis. Quintil.lib.*3.

Nihil eſt ſimul inuentum, & perfectum. Cicer. de claris Orat.

*Nemo eſt tam fortis, qui non rei nouitate perturbetur. Cæſar. de bell.Gall.lib.*6.

Cùm aures hominum nouitate lætantur, tum ad rationem vitæ exemplis erudimur. Plin.Iun.lib. 8.

*Euntes varios res noua ſemper habet. Ouid.*3*.de ponto.*

Nouum omne, & incognitum quod eſt ſuſpectum eſt. Tert.

Gratiam conciliat nouitas. Eraſm.in Epiſt.

Nouum factum nouum conſilium expetit. apud Iuriſconſ.

*Ea tentanda ſunt, quæ ſi malè ceſſerint, minùs noceant: ſi benè, plurimum proſint. Veget. lib.*3.

Nouitas contra eccleſiæ ritum non placet, mater temeritatis, ſoror ſuperſtitionis, filia leuitatis. Bern.in Epiſt.

Principium.

EX GRÆCIS.

PRincipium in vnaquaque re, maximum. Plat.de Republi.

Principium, dimidium operis eſt. idem de legib.

Sine cauſa, & principio impoſſibile eſt aliquid fieri, Ariſt.

Rhet.1.

Oportet dare viam animæ auditoris, quæ ſit per prooemiũ. idem Rhet.3.

Prooemium auditores debet facere dociles, attentos & beneuolos.ibid.

Principium eſt maximum difficilium omnium. idem Elench.2.

Principium, quantitate eſt minimum, poteſtate eſt maximum.ibid.

Principio inuento facile eſt augere reliquum.ibid.

Contra negantes principium non eſt diſputandum. idem Phyſic.1.

Alteratio ſubita non habet principium.idem Phyſic.2.

Multa conſulta, & præuiſa, quæ fieri expediebat, diſſoluta ſunt ſæpe propter digniores inchoationes. idẽ de ſomno,& vig.

Principium non intelligitur, niſi in re, quæ habet finem: & quod habet finem, neceſſariò habet principium.ibid.

Primum eſt, quod primo principio eſt propinquius. idem Metaphy.5.

Principia maximè valent ad ſequentia.idem Eth.1.

Principium eſt plus, quàm dimidium.ibid.

Ad principia non eſt ratio. idem Ethi.5.

Propenſi in vitia fugiant ab initio.Plut.de Polit.

Difficultas initij patienter ferenda. habent enim initia nonnihil obſcuritatis, quod iuuenes inexpertos torqueat. idem de Offic.audit.

Qui docere aliquid inſtituit, neceſſe habet certum, & indubitatum præſtare principium.Diog.lib.7.

Fundamentis rei crebrò indigemus, membris non ita. Epicur.ibidem.

Si initio ſtatim prudenter, & diligenter adminiſtraremus omnia, res noſtræ meliore loco eſſent, & moleſtiis, quas parit ſocordia, careremus. Demoſt.1.Olynth.

Principiis obſtandum, niſi velis hoſtes in dies progredi longius.ibid.

Principia rerum gerendarum

difficultatem habent, poſt alia negotia aliis.
Acerbitas orationis condienda eſt præfatiuncula. ibid.
Incipientibus malis obſtruendæ ſunt viæ. apud Stob.

EX LATINIS.

VT peruenire ad ſumma, niſi ex principiis, non poteſt: ita procedente iam opere, minima incipiunt eſſe, quæ ſunt prima. Quint. lib. 10.
A diis immortalibus ſunt nobis agendi capienda initia. Cicer. 2. de legib.
Omnium rerum principia parua ſunt, ſed ſuis progreſsibus vſa augentur. idẽ 5. de finib.
Principij nulla, eſt origo, nam ex principiis oriuntur omnia. idem 1. Tuſc.
Omnia principiis inquit ineſſe ſolent. Ouid. 1. Faſt.
Minores fiant, neceſſe eſt, quorum initia confirmauêre ſucceſſus. Quint. Declam. 4.

EX SACRIS.

EGreſſus malitiæ, virtutis operatur ingreſſum. Ambroſ.
Sæpe ſiniſtra principia ad fœlicem perueniunt finem. Hieronym.
Principio nihil antiquius. Baſi.
Interdum ex malo principio magna naſcitur gratia. Eraſ. in Epiſtol.
Principium ſpectatur, quando finis habet neceſſarium conſequentiam ad principium. apud iuriſconſ.
Quod à principio eſt malè ordinatum, non poteſt ex ſe poſtea efficaciam ſumere. ibid.
Sicut nemo ſuum cognouit initium, ſic nec cognouit exitum. Greg. 29. mor.
Quod inter principium, & finem clauditur, breue eſt. idem 14. mor.

Medium.

MEdium ſapit naturã extremorũ. apud iuriſp.
Aliquando, dimidium plus eſt, quàm totũ. Plat. de legib.
Principium, dimidium operis eſt. ibid.
Quanto aliquid magis acce-

dit ad medium: tanto eſt melius, & quãto magis recedit, tãto eſt peius. Ariſt. Polit. 4.

Mediocritas ad omnem cultum, vſúmque vitæ referẽda eſt, in omnibus rebus mediocritas eſt optima. idem 1. Offic.

Inter vtrũque tene: medio tutiſſimus ibis. Ouid. 2. Metamor.

Medius locus tutus eſt. Bern. de conſid. lib. 2.

Medium tene, ſi non vis perdere modum. ibidem.

Primordia recolenda ſunt, attẽdenda media, nouiſſima memoranda. Bern. de prim. med. nouiſ.

Per extrema probatur medium, & probatis extremis præſumitur medium. apud iuriſc.

Mediocritas amabilis eſt. Chryſoſtom. ſup. Act. Apoſt. Homil. 16.

Mediocritate ſecluſa, vbique malum eſt. idem ſup. Act. Apoſt. Homil. 12.

Finis.

CVius finis eſt melior, ipſum quoque eſt melius. Ariſt. Topic. 3.

Finis eſt magis eligẽdus, quàm ea, quæ ſunt ad finem. ibid.

Finis, non ſolùm eſt vltimum rei, ſed & optimum. idẽ Phyſic. 2.

Quoties exitus rei ſatis oſtendit principia, debemus eſſe contenti, quo reliqua intelliguntur. Quint. lib. 4.

Hoc plerunque facimus, vt cõſilia euentis ponderemus, & cui bene quid proceſſerit, multum illum præuidiſſe: cui ſecus, nihil ſenſiſſe dicamus. Cicer. pro Rabir.

Exitus acta probat: careat ſucceßibus opto. Quiſquis ab euentu facta notãda putat. Ouid. 2. Epiſt.

Exitus in dubio eſt. idẽ. 2. Metamor.

Hominis euẽtus ſpe ſemper minores. in Hiſt. Sax.

Euentus belli, quaſi iudex iuſtus. Liuius. 3. dec. lib. 1.

Si rationem poſteritatis habeas, quicquid non eſt inchoatum pro peracto eſt. Plin. Iun. libro 4.

Exitus manifeſtat, quod à

principio calábatur, & quæ dubia ſunt in origine, probantur in fine. Hugo de medit.

Finis eſt, ad quem cuncta referuntur. Auguſt. in princip. Rhet. cap.

Finis opus laudabile reddit. idem de morib. Manich.

Sicut non eſt finis gaudio bonorum: ita non eſt finis tormento malorum. Greg. lib. 4. Dial.

Quoniam euentus rerum voluntati noſtræ ſe non accommodant, nos voluntatẽ euentibus accommodare oportet. Ariſt. apud Stob.

Finis præſentis vitæ cohærere debet futuræ vitæ principio. Bern. in die Apoſt. ſerm. 2.

Si finis bonum eſt: ipſum quoque bonum eſt. apud Iuriſconſult.

A fine denominatur res: ergo finis inſpiciendus eſt, non principium. ibid.

Vita.

EX GRÆCIS.

INter homines, non inter arbores viuendum. Plato de pulch.

Melius eſt bene viuere, quàm vita. Ariſt. Topic. 3.

Cognoſcens proportionem iſtius vitæ ad tempus ſempiternum non procurabit vitam propriam. idem Phyſic. 2.

Circa duo verſatur vita, & omne ſtudium animalium in procreando, & in alendo. idẽ de anim. 8.

Non poſſumus dicere: viuens hoc non patiar: poſſumus dicere: viuens hoc non faciam, mentiri ſcilicet, & ſimilia. Plutar. de tranq. anim.

Dei munus eſt, quod viuimus: Philoſophiæ autem, quod bene viuimus. Stoic. apud Plut. de ſera num. vind.

Sic exiſtimo, hoc ipſum, quod viuimus, quod omnino naſcimur, quod in hominum genus aſciti ſumus in hoc à Deo datum eſſe, vt innoteſcat. idem.

Mali ideo viuunt, vt edant, bibántque: ſed boni ideo cibum ſumunt, ac potum, vt poſſint viuere. idem

Viuens fac lauderis, moriens

beatus

beatus puteris. Demet.Phal.

Vita noſtra in remiſsionem,& ſtudium eſt diuiſa. idem de lib.educ.

Vita vitæ nomen habet, ſed re ipſa labor eſt. Eurip. apud Plut.

Non malum eſt viuere,ſed malè viuere.Diog.lib.7.

Nemo noſtrum ſibi ſoli natus eſt, ſed ortus noſtri partem ſibi vendicat patria: partem parentes:partem amici. Plat. epiſt.9.

Vita peregrinatio quædam eſt. idem epiſt.10.

Vita certè breuis,ſed tamẽ dulcis.Eurip.in Alceſt.

Anima vna viuere, non duabus debemus.ibid.

Seueris, & tetricis omnibus meo iudicio vita non vita eſt, ſed calamitas.ibid.

Suauis eſt vita,ſi quis eam non cognouerit.

Vita natura, & legibus regitur. Demoſthe. aduerſ. Ariſtot.

Via eſt eligenda perfectiſsima: vita autem iucundiſsima.Socrat. apud Stob.

Vitam humanam conſeruant beneficentia, honor,& pœna. ibidem.

Quidam tempus exiguum viuunt:annos verò multos. Simon.apud Stob.

Vita ſimilis eſt carceri vnius diei, & totum vitæ ſpatium vni diei æquale propemodum dixerim, per quem inuiti lucem, poſteris deinde vitam tradimus.Amph.ibid.

Quàm iucundum eſt viuere, ſi quis cum illis viuat, quos probat? Menand. apud Stobæum.

Homini fortunato breuis eſt vita: infortunato longa. ibidem.

In vita tanquam in theatro tandiu viuendum eſt, quandiu rerum, & operum huius vitæ futurum fuerit ſpectaculum. Plat. apud Stobæum.

EX LATINIS.

Intus omnia diſsimilia ſunt, frons noſtra populo conueniat: non ſplendeat toga, ſed

ne ſordeat quidem: non habeamus aurum, in quo ſolidi auri cælatura deſcenderit: ſed non putemus frugalitatis indicium auro, argentóque caruiſſe: id agamus, vt meliorem vitã ſequamur, quàm vulgus, non contrariam alioquin quos emendare volumus, fugiamus, & à nobis auertimus. Seneca. Epiſtola 5.

Vnam ſemel, ad quam viuas, regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua. idem epiſt. 20.

Nemo quàm bene viuat, ſed quandiu, curat, cùm omnibus poßit contingere, vt bene viuant, vt diu nulli. idem Epiſtola 22.

Moleſtum eſt ſemper vitam inchoare: malè viuunt, qui ſemper viuere incipiunt, quia ſemper illis imperfecta vita: quidã tunc viuere incipiunt, cùm deſinendum eſt. ſi hoc iudicas mirũ, adÿciam, quod magis admireris, quidam antè viuere deſierunt, quàm inciperent. idem epiſt. 23.

Amor vitæ vt non abÿciendus: ita minuendus eſt, vt ſi quando res exigit, nihil nos detineat, vel impediat, quo minus parati ſimus ſtatim facere, quod quandoque faciendum eſt. idem Epiſtola 26.

Sæpe fit, vt qui diu viuit, parum vixerit. idem Epiſtola 50.

Vt ſatis vixerimus, non anni, & dies faciunt, ſed animus. idem epiſt. 62.

Si fines bonorum & malorum cognouerimus, nec vitia tædio erit, nec mors timori. idem epiſt. 79.

Non vt diu viuamus, curandũ eſt, ſed vt ſatis, animo longa eſt vita, ſi plena eſt: impletur autem cùm animus ſibi bonum ſuum reddidit, & ad ſe poteſtatem ſui trãſtulit. idem epiſt. 49.

Quæris, quod ſit ampliſſimum vitæ ſpatium, vſque ad ſapientiam viuere. ibid.

Viuere profectò, militare eſt. idem epiſt. 97.

Etiam in longißima vita mi-

nimum eſt, quod viuitur. idẽ Epiſt. 10.

Sic formemus animum, tanquã ad extremum ventum ſit: nihil differamus, qui quotidie vitæ ſuæ manum imponit, nõ indiget tempore. idem Epiſt. 102.

Singulos dies, ſingulos dies putemus. ibidem.

Sæpe in hoc eſt bene viuere, ne diu. ibidem.

Omnis vita, ſeruitium eſt. idem de tranq. anim.

Non accepimus breuem vitam, ſed fecimus, nec inopes eius ſumus, ſed prodigi. idem de breuit. vit.

Vita ſi ſcias vti, longa eſt, ſed exigua pars eſt vitæ, qua nos viuimus, cæterùm omne ſpatium, non vita, ſed tempus eſt. ibidem.

Viuere in tota vita diſcendum eſt: & quod magis mirãdum eſt, in tota vita diſcendum mori.

Qui dies ſuos, tanquam vitam ordinat, nec optat craſtinum, nec timet. ibid.

Maxima vitæ iactura, dilatio eſt. ibidem.

Conſuetudinem ſermonis vocabo, conſenſum eruditorum, ſicut viuendi, conſenſum bonorum. Quint. lib. 1.

Quãtum ad cognitionem rerum pertinet, etiam præteritis ſeculis vixiſſe videmur. idem libro 12.

Tota vita hominis, vnus eſt dies. idem declam. 4.

Solus vixit, quãtum voluit, qui mori mauult. idem.

Nemo impune viuit. idem declam. 5.

Nemo eſt tam demens, támque parum de ſe cogitans, qui alienam vitam magis, quàm ſuã diligat. Cicer. in Vatin.

Commorandi nobis natura diuerſorium hoc, non habitandi dedit. idem de Senect.

Dimidio vitæ viuimus. Plin. Iun. lib. 2.

Vita ſilentio non tranſigenda. Saluſt. in coniur. Catil.

Vtrunque efficax ad bene viuendum & bene inſtitui, & fœliciter naſci. Plinius Iunior in Pan.

Nihil eſt ſpiritu miſeris morta-

libus charius. Curt. lib. 6.

Non eſt (crede mihi) ſapientis dicere: viuam.

Sera nimis vita eſt craſtina: viue hodie. Martial. lib. 1.

EX SACRIS.

Vita vitæ mortalis, ſpes eſt vitæ immortalis. Auguſt. ſup. Pſalm. 3.

Vita immaculata, ſenectutis ſtipendium eſt. Ambr.

Vitæ medicamentum, amicus eſt. Auguſt. de amic.

Nemo tam decrepitæ ſenectutis eſt, vt non ſe putet, vnum adhuc annum eſſe victurum. Hieronym.

Longa noſtra deſideria increpat vita breuis. incaſſum multa portantur, cùm iuxta eſt, quò pergitur. Grego.

Magna ſunt vitæ actiuæ merita, ſed contemplatiuæ potiora. idem.

Vita ignominiam coniunctam habens, fugienda. idem.

Ante vita, quàm doctrina quærenda eſt. vita bona ſine doctrina gratiam habet, doctrina ſine vita integritatem non habet. idem ſermone. 40.

Tantis malis vita hæc repleta eſt, vt comparatione ſui mors remedium putetur eſſe, non pœna. ibid.

Diu vixit, qui paucis annis multa talẽta lucrifecit Chriſto. Eraſm. in Epiſt.

Vita hominum media eſt inter vitam angelorum, & pecorum: ſi viuit homo ſecundum carnem, pecoribus comparatur: ſi viuit ſecundum ſpiritũ, angelis ſociatur. Auguſtin. ſup. Ioann.

Vita in peccatis mors eſt. idem de tripl. habit.

Viuere omnes & miſeri, & fælices optamus. idem lib. 3. de liber. arbitr.

Vita præſens, nox eſt. Auguſt. ſup. Pſalm. 76.

Vitam diuturniorem petere, non eſt iniuſtum. idem lib. 2. contra Gaud.

Huius vitæ tempus, curſus ad mortem dicimus. idem lib. 3. de Ciuit. Dei. cap. 10.

Viuendum eſt humiliter, ſo-

tiabiliter, ordinabiliter. Bernar. in vig. Pent. ſerm. I.
Vita, via eſt. Baſil. in conc. de reb. temp.
Vita præſens, deceptio. Chryſoſt. ſup. Geneſ. Homil. 34.
Vita præſens, certaminum caueæ. idem ſup. Luc.
Vita præſens, ludus. idem ſerm. 10. ſup. Epiſt. ad Roman.
Vita præſens, ſtadium eſt. idem ſerm. 26. ſup. Epiſt. ad Roman.
Vitæ humanæ tempus curſoribus comparatur idem.
Viuimus in mundo, tanquam puellus in vtero. idem paræn. I. ad Theod. lapſ.
Nihil in hac vita adeò magnificum, aut ſuaue, quod magnopere ſit expetendum ei, cui Chriſtiana fides verè fidem fecerit. Eraſm. in Epiſt.
Nihil in hac vita laborioſius, quàm deſideriis terrenis æſtuare, & nihil hic quietius, quàm huius ſeculi nihil appetere. Bernard. ſermon. 6.

Mors.

EX GRÆCIS.

Maximũ, & optimum bonum eſt hominibus ſortiri finem bonum. Ariſtotel. de Cœl. & mund.
Mors ſenum ſine triſtitia eſt, quia nullo eis dolore contingente moriuntur. idẽ de morte & vita.
Mors nihil aliud eſt, quàm receſſus animæ à corpore. ibid.
Mors metaphoricè dicitur finis. idem Metaph. 5.
Mors maximè omnium eſt terribile. eſt enim vltimum vitæ. idem. Eth. 3.
Quem diligunt dij, iuuenis moritur. Menand. apud Plut. in Orat. de conſol.
Pauciſsimos, & ſapientes & prudentes viros, in ſua patria funeratos inuenies. idem de Exil.
Mortuo non maledicendum. Chil. apud Diog. libr. I.
Nihil in vita mali eſt ei, qui ſentit nihil in vita priuatione mali eſſe. Epic. apud Dio-

gen.libr.10.

Malus malè peribit. Eurip. in Med.

Vltimus morborum medicus, mors eſt. apud Stob.

Duæ ſunt mortis doctrinæ, altera, tempus, antequàm nati ſumus: altera, ſomnus. ibid.

Non mihi ſine luctu mors eueniat, ſed mortuus relinquam dolores, & ſuſpiria. Eurip. ibidem.

Deus ſæpe quos plurimi facit, eos citiùs aufert à vita.

EX LATINIS.

IN hoc certè fallimur, quòd mortem proſpicimus. magna pars eius iam præteriit, quicquid ætatis retro eſt, mors tenet. Senec. Epiſt. 1.

Si quid te vetat bene viuere, bene mori non vetat. idem Epiſtol. 17.

Semel incidi, quàm ſemper premi, ſatius eſt. idem Epiſt. 19.

Nemo non ita exit è vita, tanquam modò intrauerit. quacunque vis occupat. Adoleſcentem, ſenem, medium inuenies æquè timidum mortis æquè inſcium vitæ. idem Epiſtol. 22.

Quid eſt turpius, quàm in ipſo limine ſecuritatis eſſe ſolicitũ? ibidem.

Non repente in mortem incidimus, ſed minutatim procedimus, quotidie morimur. quotidie enim dimittitur aliqua pars vitæ. hunc etiam, quem agimus diem, cum morte partimur. Senec. Epiſt. 24.

In vtrunque admonendi, & firmandi ſumus, vt ne nimis amemus vitam, & ne nimis oderimus. vir fortis, & ſapiens non fugere debet è vita, ſed exire. ibidem.

Vnus dies de omnibus fert ſententiam. idem Epiſt. 25.

Quia incertum eſt, quo loco te mors expectet. tu illam omni loco expecta. idem Epiſtol. 26.

Meditare vtrũque commodius eſt, vel mortem tranſire ad nos, vel nos ad mortem. ibid.

Meditare mortem qui diſcit, libertatem iubet: qui mori didiſcit, ſeruire dediſcit. idem

Epiſt.26.

Viuere noluit, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data eſt. idem epiſt.30.

Quis queri poteſt, in ea conditione ſe eſſe, in qua nemo non eſt.

Tu mortem vt nunquã timeas, cogita.ibid.

Pulchra res eſt, conſummare vitam ante mortem. idem Epiſt.32.

Mors, quam pertimeſcimus, ac recuſamus, intermittit vitã, non eripit.veniet iterum, qui nos reponat in lucem dies. idẽ epiſt.36.

Quoniam infantes, ac pueri, ac mente lapſi mortem non timent, turpiſsimum eſt, eam ſecuritatem rationem nobis non præbere, ad quam ſtultitia perducit.ibid.

Ante ſenectutem curaui, vt bene viuerem, in ſenectute vt bene moriar: bene autem mori, eſt libenter mori.idem epiſt.62.

Ante ad mortem, quàm ad vitam præparandi ſumus. ibidem.

Nihil intereſt, anima per os, an per iugulũ exeat.idem Epiſt. 77.

Nihil intereſt, quo loco deſinas, deſine quocunque voles: tantum bonum clauſulam impone. idem epiſt.78.

Mors per omnes it, qui occidit, conſequitur occiſum. idem epiſt.94.

Quem putas periiſſe, præmiſſus eſt.Senec.epiſt.100.

Cui naſci cõtingit, mori reſtat, interuallis diſtinguimur: exitu æquamur.ibid.

Nõ licet plus efferre, quàm intuleris.idem epiſt.102.

Dies iſte, quem tãquam extremum reformidas, æterni natalis eſt. tunc in tenebris vixiſſe te dices, cùm totam lucem totus aſpexeris, quam nunc per anguſtiſsimas oculorum vias intueris, & tamen illam admiramur procul.ibid.

Bene moritur, quiſquis moritur, dum lucrum fuit. idem epiſt.116.

Quod grauiſsimum natura fe-

cit, commune fecit, vt crudelitatem fati, conſolaretur æqualitas. idem de breuit. vitæ.

Mors miſera non eſt. aditus ad mortem miſer eſt. idem lib.8.

Nulla mors inquietior, quàm quæ ſtatim tota eſt. Quintil. declam.2.

Neminem inuenies mori volentem, qui nõ inueniat aliquem vetantem. idem declam.4.

Pro incolumitate hominis natura commenta eſt, vt periremus inuiti. ibidem.

Solus vixit, quantum voluit, qui mori mauult. ibid.

Mortẽ quiſquis damnatis præſtat, indulget. idem declamatio.11.

Nihil eſt delicatius exitu. idem declam.17.

Mors ſemper parata miſeris, negata cupientibus. ibid.

Vtrunque timidi eſt; velle, & non velle mori. idem.

Sapientiſſimus quiſque æquiſſimo animo moritur: ſtultiſſimus iniquiſſimo. Cicer. in Para.

Morti nihil eſt tam ſimile, quã ſomnus. Cato maior.

Ex vita diſcedendum eſt tanquam ex hoſpitio, non tanquã è domo. Cic. de Senect.

Si hac die non obieris, paucis poſt diebus tibi moriendum eſt. quia homo natus es. Cice. ad Sulp.

Mortem omnibus horis impendentem timens, quis trãquillo animo poteſt conſiſtere? idem.

Qui mortem non timet, magnũ is ſibi præſidium ad beatam vitam comparauit. idem 2. Tuſc.

Non eſt in iuſſu imperatoris, id eſt Dei, de ſtatione, ac præſidio vitæ diſcedendum. Cato maior.

Non deterret ſapientem mors, quæ propter incertos caſus ſemper imminet, & propter breuitatem vitæ nunquam longè poteſt abeſſe. idem 1. Tuſcul.

Ipſe animæ diſceſſus à corpore fit ſine dolore, & fit plerunque ſine ſenſu, nonnunquam etiam cum voluptate: totum hoc leue eſt, & qualecunque

ſit: ſit enim ad punctum temporis.ibid.

Mors terribilis eſt iis, quorum cum vita omnia extinguuntur: non, quorum laus emori non poteſt.idem in paradox.

Quid refert humine, an ſublime putreſcas. Max.lib.6.

Humanæ vitæ conditionẽ primus, & vltimus dies continet.Max.lib.7.

Non ſolùm fortior, ſed etiam ſapientior eſt aliquando mortis,quàm vitæ cupiditas. idẽ libr.9.

Mors ærumnarum eſt requies. Salluſt.in Decla.

Mors turpis viro forti non poteſt accidere. Cicero contra Catil.

Luctuoſiſſimum mortis genus eſt,quod non ex natura. Pli. Iun.lib.1.

In iis,qui morbo finiuntur,magnum in neceſſitate ſolatium. ibidem.

Impetu procurrere ad mortem commune cum multis: cũ deliberatione autem ingentis animi eſt.ibid.

Qui voluptatibus dediti quaſi in diem viuunt,viuẽdi cauſas quotidie finiunt:qui verò poſteros cogitant, & memoriam ſui operibus extendunt, iis nulla mors non repentina eſt, vt quæ ſemper inchoatum aliquod abrumpat.idem lib.4.

Dum ſuppetit vita, enitamur, vt mors quàm pauciſſima quæ poſſit aboleri, inueniat. Plin.Iun.lib.4.

Effugit mortem quiſquis contempſerit, timidiſſimum quemque conſequitur. Curt. lib.4.

Fortium virorum eſt, magis mortem contemnere, quàm odiſſe vitam.Curt.lib.5.

Non ſatis eſt pigrè ire ad mortem.ibid.

Dulce mori miſeris; ſed mors
optata recedit:
Et cùm triſtis erit,præcipitata ruit. Corn.Gall.

Mors ſola fatetur, quantula ſint noſtra corpuſcula.Iuuen, Saty.10.

Puluis, & vmbra ſumus. Horat.lib.4.

Frange thoros, pete vina:ro-

ſas cape: tingere nardo:
Ipſe iubet mortis te meminiſſe Deus. Mart. lib. 2.

Non naſci bonum, natum aut citò morte potiri. Auſ. Eclog. de Vit. hum.

Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, regumq; turres. Horat. 1. Carm.

Serius, aut citius ſedem properamus ad vnam.
Tendimus huc omnes: hæc eſt domus vltima. Ouidius 10. Metam.

Mortem optare malum: timere, peius. Periander per Auſonium.

EX SACRIS.

Minus timet mortem, qui minus delitiarũ nouit in vita. Veg. lib. 1.

Libẽter cupit commori, qui ſcit ſe ſine dubio eſſe moriturum. idem lib. 3.

Non mala mors putanda eſt, quam bona vita præceſſerit. Aug. lib. 1. de ciuit. Dei.

Vocantur ante tempus, ne diutius vexentur à malis: mali verò, & impij tolluntur, ne diutius bonos perſequantur. idem de Vit. Chriſt.

Latet vltimus dies, vt obſeruetur omnis dies. idem epiſt.

Non poteſt malè mori, qui bene vixerit, & vix bene moritur, qui malè vixerit. idem de doctr. chriſt.

Tantis malis vita hæc repleta eſt, vt comparatione ſui, mors remedium putetur eſſe, non pœna. Amb.

Mori non ſolet, niſi quod naſcitur. Tertul.

Mors non capit immortalitatẽ: mortale autem capit. idem.

Naturæ corruptio, alia natura eſt. idem.

Mori timet, qui non ſperat viuere poſt mortem. Chryſ.

Quando omnis ſapiẽtum vita, ſecundũ Platonem, meditatio eſt mortis, debemus & nos præmeditari, quod aliquando futuri ſumus: & quod velimus, nolimus, nõ longius abeſſe poteſt. Hier. ad Heliod.

Non eſt noſtrum mortem arripere, ſed illatam ab aliis libenter arripere. idem ſuper

Ioan.

Inter eum,qui decem vixit annis,& eũ,qui mille poſtquam idem finis aduenerit,& irrecuperabilis mortis neceſsitas, tranſactum omne tantundem eſt,niſi quod magis ſenex onuſtus peccatorum faſce proficiſcitur.idem ad Heliod.

Ad hoc autem conditor noſter latere nos voluit finem noſtrum diémque mortis noſtræ eſſe incognitum,vt dum ſemper ignoratur, ſemper proximus eſſe credatur, & quanto quis ſit feruentior in operatione, tanto ſit incertus in vocatione.Greg.12. Mor.

Qui conſiderat, qualis erit in morte ſemper pauidus erit in operatione,atque inde in oculis ſui conditoris viuet. idem 12.mor.

Nemo alio tempore mori potuit, niſi eo ipſo, quo moritur. idem.

Fit miſeris mors ſine morte. idẽ in Moral.

Multo grauior expectata,quàm illata mors.ibid.

Mortis diem omnes affuturum ſcimus, & tamen omnes,aut penè omnes differre conamur, etiam qui poſt mortem ſe beatius credunt eſſe victuros: tãtam habet vim carnis,& animæ dulce conſortium. Augu.De gratia noui teſt.

Quidam mortis ſuæ negotium ridentes exequuntur. Gregor. in Moral.

Offeramus Deo pro munere, quod pro debito tenemur reddere.Chryſ.ſup. Mat.cap.10.

Percutitur hac animaduerſione peccator,vt moriendo obliuiſcatur ſui,qui viuẽs oblitus eſt Dei. Cæſarius in admon.

Mori nolle indicium eſt parui profectus. Auguſt.in Quæſtion.17.

Poſt mortem nullum eſt meritum.idem in Enchir.

Morte nihil certius, incertius nihil hora.idem de Spir. & anim.

Mors ciuitatis pœna eſt. idem 22.de Ciuit.Dei.

Morte ſpõtanea nemo periit innocens.idem contra Gaud.

Non quali morte, ſed quales ad ſe exeant, attendit Deus.

idem Epiſt.122.

Mortem horret non opinio, ſed natura. idem ſup. Pſal.44.

Mors à Deo vindicante eſt. idẽ in Retract.

Mors bonis bona, malis mala. idem 13. de Ciui. Dei.

Mors vitæ via eſt. Amb. de Bono mor.

Mors pro remedio nobis eſt data. idem de Vit. reſurrect.

Mortuus eſt, qui Deo non viuit. Auguſt. in Man.

Mortui permiſſu Dei viuis apparere poſſunt. idem de Cur. pro mort. geren.

Mortui laudari non cupiũt, niſi pro viuentium conſolatione. idem Epiſt.124.

Mors iuſti bona propter requiẽ, melior propter nouitatẽ: optima propter ſecuritatem. Bernar. in Epiſt.

Mors peccatorum mala, peior, peſsima, ſed bonorum mors, bona, melior optima. idem in paru. Serm.

Mortem ſpiritualem optant ſibi carnales, quorũ vitam abhorrent. idẽ ſup. cant. Serm.2.

Mors Chriſtianis eſt ſomnus. Chryſoſt. Hom.45.

Mors, animæ obliuio eſt. Bern. in Sentent.

Mors bona, quæ vitam non aufert, ſed transfert in melius idem de circunciſione Dom. Serm.1.

Mortem iuſtus etſi non euitat, certè tamen non timet. idem in Epiſt.

Mors, à morte, vita ab errore, à peccato gratia liberauit. idem Ad milit. templ. Serm.

Mori velle, hominis non eſt. Chryſ. ſup. Matth. Homil.35.

Mors nomen tantum fidelibus. idem ſup. Gen. Hom.29.

Mortis conſolatio, habere liberos. Chryſoſt. ſup. Matth. Homil.35.

Mortem hominis inſanabilis morbus præcedit. idem ſup. Matth. Hom.47.

Mors radicem ex peccato habet. idem de Auar.

Defunctus.

Nihil à morientibus fingitur. Quin. Declam.17.

Propter defunctorum virtutem

Deus miſeretur viuētiū. Chryſoſtom. ſup.. Geneſ. Homilia. 32.

Officium humanitatis defuncto collatum, præſtantiſsimū. Ambr. de Thob.

Mihi defunctorum amicorum cogitatio dulcis eſt: habui enim illos tanquam amiſſurus: amiſi tanquam habeam. Senec. 64.

Somnus.

EX GRÆCIS.

NEceſſe eſt, omne, quod vigilat, dormire. Ariſt. de Som. & Vigil.

Somnus ex quarundam laſsitudinum genere prodit. ibid.

Somnus eſt requies data animalibus propter ſalutem eorum. ibidem.

Homo non ſomniat ante quartum annum, ſed poſt. idem de Animal. 4.

Homines, qui nunquam ſomniauerunt, viſo ſomnio mutantur, vel in morbum, vel in mortem. ibidem.

Inter cœnam, & ſomnum interuallum aliquod intercedat. Plutarc. de Tuend. bona valet.

Somnia peruerſorum turbata. Plutarch. de Virt. & vit.

Hoſtes diſciplinarum, labor, & ſomnus. Plat. apud Plut. de Liber. educ.

Suauiſsimus palpebris accedit ſomnus ab aurora. Eurip. in Rheſ.

Somnus mortis frater eſt. Plat. de Leg.

EX LATINIS.

SOmnus ipſe, pars vitæ eſt. Quint. Declam. 2.

Nihil eſt, quod facilitas humana poſsit facilius imitari, q̄ dormientis ſimulatio. ibid.

Inter dormientem, & ſimulātem non eſt niſi conſcientia. ibidem.

Nihil eſt tā ſimile morti, quàm ſomnus. Cato maior.

Non bonus eſt homini ſomnus poſt prandiū. Plaut. in Moſt.

Somnus altiſsimus in ſecunda vigilia noctis. Liu. 1. Dec. li. 7.

EX SACRIS.

TRiſtitia ſomno mitigatur. Auguſt.lib.10. Conf. cap.13.

Somnus, medicamentum fatigationis eſt. Anſel.ſup.Epiſ. ad Rom.

Somnus, aliquando inquieta quies. Auguſt. lib.2.de Ciuit.Dei.cap.22.

Somnus corpori, vigilia animæ tribuatur. Gregor.libro 18. Mor.

In ſomnio exteriores ſenſus dormiunt, & interiores cernuntur, idem 23.Mor.

Somno membra langueſcunt, quòd ſit frigidum & humidum. Auguſt.de Quant.animæ.

Somnus duplex, animæ, & corporis, idem ſuper Pſalm.62.

Somni futuri temporum grauedo, indicium eſt. idem ſuper Pſalm.131.

Somnia non ſunt obſeruanda. Auguſt.in Specul.

Somnus obliuionem ſignificat. idem ſup.Pſalm.4.

Sopor letho conſanguineus eſt. idem lib.4.de Anim.

Somnus iucundus eſt ſeruo. Chryſoſt.ad popul. Antioch. Hom.2.

Vigilia.

QVicunque viuere, & ſapere cupit, maximè quàm lōgiſſimo tempore vigilet, ſola ſanitatis commoditate ſeruata: ad hanc verò non multò opus eſt ſomno, ſi bene aſſueſceris ſomniis, magiſtratus profectò in vrbibus noctu vigilantes hoſtibus terrori ſunt. Plat.3.de legib.

Maximum peruigiliæ malum. Iuſt.lib.25.

Somnus corpori, vigilia animæ tribuatur.

Quò pluribus horis vigilamus, pluribus horis viuimus.

Nocturnas lucubrationes, & intempeſtiua ſtudia fugito. nam & ingenium extinguunt, & valetudinem vehementer offendunt. aurora muſis amica eſt. Eraſm.in Epiſt.

Sanitas.

EX GRÆCIS

OPtimum bene valere. ſecundum, formoſum eſſe: tertium, diuitias habere nulla fraude quæſitas. Plat. Rhet.

Sanitas eſt commenſuratio calidorum & frigidorum. Ariſt. Phyſic. 7.

Si gloria affectanda eſt, optimũ eſt eam ſanitatis cauſa imperata abſtinentia affectare. Plat. de tuend. bon. valet.

Bona valetudo maximè diuinum ſuauiſſimúmq; eſt condimentum. ibidem.

Magnum ad rectè, & ex animi ſententia viuendi compendium eſt, commoda corporis valetudo haud oppreſſi, ſed agilis, atque ad omnem vitæ functionem rectè peragendam probè conſtituti. Plutar. probl. Dec. 6.

Pauca voluptati debentur, multa ſanitati. Demoſth. Exord. 19.

Incredibile eſt alicui tantam ignauiam eſſe inſitam, vt ſalutem ſuam negligat. idem 1. Olynth.

Morbus non afferre debet ſocordiam, ſed recuperata ſanitas augere diligentiam. ibid.

EX LATINIS.

PLerique conualeſcunt negligentiæ bono. Quintil. declam. 8.

Prima pars ſanitatis eſt, vt libenter accipias. idem Declam. 13.

Homines ad Deos nulla re propius accedunt, quàm ſalutem hominibus dando. Cicer. pro Marcel.

Habenda eſt ratio valetudinis: vtendum exercitationibus modicis. Cato maior.

Salubritas loci non ſemper incolarũ colore detegitur, quoniã aſſueti etiam in peſtilentibus durant. Plin. Sen. lib. 18.

Nihil ſalubre eſt, niſi quod toto anno ſalubre eſt. ibid.

Animalia omnia noſcunt ſibi ſalutaria præter hominem. idem lib. 27.

EX SACRIS.

TRiſtitia ſomno mitigatur. Auguſt. lib. 10. Confeſſ. cap. 13.

Somnus, medicamentum fatigationis eſt. Anſel. ſup. Epiſ. ad Rom.

Somnus, aliquando inquieta quies. Auguſt. lib. 2. de Ciuit. Dei. cap. 22.

Somnus corpori, vigilia animæ tribuatur. Gregor. libro 18. Mor.

In ſomnio exteriores ſenſus dormiunt, & interiores cernuntur, idem 23. Mor.

Somno membra langueſcunt, quòd ſit frigidum & humidum. Auguſt. de Quant. anim.

Somnus duplex, animæ, & corporis, idem ſuper Pſalm. 62.

Somni futuri temporum grauedo, indicium eſt. idem ſuper Pſalm. 131.

Somnia non ſunt obſeruanda. Auguſt. in Specul.

Somnus obliuionem ſignificat. idem ſup. Pſalm. 4.

Sopor letho conſanguineus eſt. idem lib. 4. de Anim.

Somnus iucundus eſt ſeruo. Chryſoſt. ad popul. Antioch. Hom. 2.

Vigilia.

QVicunque viuere, & ſapere cupit, maximè quàm lõgiſsimo tempore vigilet, ſola ſanitatis commoditate ſeruata: ad hanc verò non multò opus eſt ſomno, ſi bene aſſueſceris ſomniis, magiſtratus profectò in vrbibus noctu vigilantes hoſtibus terrori ſunt. Plat. 3. de legib.

Maximum peruigiliæ malum. Iuſt. lib. 25.

Somnus corpori, vigilia animæ tribuatur.

Quò pluribus horis vigilamus, pluribus horis viuimus.

Nocturnas lucubrationes, & intempeſtiua ſtudia fugito. nam & ingenium extinguunt, & valetudinem vehementer offendunt. aurora muſis amica eſt. Eraſm. in Epiſt.

Sanitas.

EX GRÆCIS

Optimum bene valere. ſecundum, formoſum eſſe: tertium, diuitias habere nulla fraude quæſitas. Plat. Rhet.

Sanitas eſt commenſuratio calidorum & frigidorum. Ariſt. Phyſic. 7.

Si gloria affectanda eſt, optimũ eſt eam ſanitatis cauſa imperata abſtinentia affectare. Plat. de tuend. bon. valet.

Bona valetudo maximè diuinum ſuauiſsimúmq; eſt condimentum. ibidem.

Magnum ad rectè, & ex animi ſententia viuendi compendium eſt, commoda corporis valetudo haud oppreſſi, ſed agilis, atque ad omnem vitæ functionem rectè peragendam probè conſtituti. Plutar. probl. Dec. 6.

Pauca voluptati debentur, multa ſanitati. Demoſth. Exord. 19.

Incredibile eſt alicui tantam ignauiam eſſe inſitam, vt ſalutem ſuam negligat. idem 1. Olynth.

Morbus non afferre debet ſocordiam, ſed recuperata ſanitas augere diligentiam. ibid.

EX LATINIS.

Plerique conualeſcunt negligentiæ bono. Quintil. declam. 8.

Prima pars ſanitatis eſt, vt libenter accipias. idem Declam. 13.

Homines ad Deos nulla re propius accedunt, quàm ſalutem hominibus dando. Cicer. pro Marcel.

Habenda eſt ratio valetudinis: vtendum exercitationibus modicis. Cato maior.

Salubritas loci non ſemper incolarũ colore detegitur, quoniã aſſueti etiam in peſtilentibus durant. Plin. Sen. lib. 18.

Nihil ſalubre eſt, niſi quod toto anno ſalubre eſt. ibid.

Animalia omnia noſcunt ſibi ſalutaria præter hominem. idem lib. 27.

Ita ſalubritas, quæ ducitur è cælo ac terra, non eſt in noſtra poteſtate, ſed in natura: vt tamen multum ſit in nobis, quò grauiora quæ ſunt, ea leuiora facere diligentia poſſumus. Varro de re ruſt.

Salutis argumentum, placidi mores.

EX SACRIS.

Salutis propriæ non præſumitur quis immemor. apud iuriſconſ.

Valetudo bona fallax. Baſil.

Incolumes exercent ſalutem corporis ad ſalutem mentis. Greg.

Nemo inſanabilior, quàm qui ſibi ſanus videtur. idem ſup. ſept. pſal.

Quid boni habeat ſanitas, languor oſtendit. Hier. in epiſt.

Sanitas hominis perfectiſſima, eſt ipſius immortalitas. Auguſt. epiſt. 56.

Nihil prodeſt ſanitas in ſuperficie corporis, ſi vulnus animæ intrinſecus latet. Gregor. in regiſtr.

Salus à ſolo Deo eſt, quibuſcunque modis detur. Aug. ſup. Pſalm. 34.

Sanitas corporis redundat, in membris. Bern. in epiſt.

Salus hominum in Chriſti morte poſita eſt. Chryſ. ſup. Matt. hom. 35.

Morbus.

EX GRÆCIS.

Infirmans ponit fælicitatem eſſe ſanitatem: pauper verò factus, diuitias. Ariſtot. Ethicor. 1.

Implacidiſſima res eſt ægrotus Plut. de tranq. anim.

Medici quos morbos vellere penitus nequeunt, extrinſecus deuertẽdos ad corporis ſuperficiem putant. idem de polit.

Iudicium cum effectu ægrotans habet. idem de virt. mort.

Non morbi omnes adueniunt taciti. Heſiod. apud Plutarc. de tuend. bona valet.

In quouis vitæ genere ægritudini locus eſt. ibid.

Præcipuus animi morbus, dementia

mentia eſt. idem de morb. anim. & corporis.

Vulneratus qui eſt, prælio non ſe admiſceat. Homer. Iliad. 3.

Difficile eſt tractare ægrotantem hominẽ. Eurip. in Oreſt.

Facilius eſt aliquando ægrotare, quàm ægrotantem curare. Eurip. in Hippol.

Facilius morbum cum trãquillitate, & generoſo animo feres. ibidem.

Morbus non afferre debet ſocordiam, ſed recuperata ſanitas augere diligentiam. Demoſth. 1. Olynth.

EX LATINIS.

Non quærit æger medicũ eloquentem, ſed ſanantem. Senec. epiſt 76.

Eſt, mihi crede, vel in lecto virtuti locus. idem epiſt. 76.

Multos morbos, multa fercula fecerunt. idem epiſt. 96.

Nullam habet ſalutis ſpem æger, quem ad intemperantiam medicus hortatur. idem epiſtola 124.

Nunquam ſine querela ægra tanguntur. idem de ira. lib. 3.

Quæ ſe adhuc ſecari plaga permittit, in ſummo eſt. Quintil. declam. 10.

Tales eſſe ſani perſeueremus, quales nos futuros profitemur infirmi. Plin. Iun. lib. 7.

Inauditum vulnus inaudito cauterio extirpandum eſt. in Hiſtor. Sax.

Ægris corporibus vna ſalus credenda eſt, ſi pax à diis impetretur. Liuius 1. dec. lib. 7.

Vulnera ſanari non poſſunt niſi tacta, & tractata non fuerint. idem 3. dec. lib. 8.

EX SACRIS.

Ægrotare incipimus mox vbi naſcimur. Augu. ſup. Pſalm. 111.

Multorum experimenta morborũ cogunt multas inuenire medicinas. idẽ ad Bonifac.

Infirmitas corporis, ſobrietas mentis eſt. Amb.

Ægrotus etiam debet ſeruare decorum. Nazanz.

Ægritudo diutius premit propter prolixiora vitia. Greg. in

Euang.Homil.19.

Fortitudo corporis, imbecillitas animi eſt: & rurſus imbecillitas corporis, fortitudo animæ eſt. Hier.

Infirmitas conſiderans propria mala, nobis excuſat aliena. Greg.4.mor.

Lãguētes nec cibus prohibet ab importuna petitione. Amb.

Longè facilius morbus declinatur, quàm admiſſus eijcitur. Eraſm.in epiſt.

Satius eſt ſtomachum dolere, quàm mentem. Hieron.

Corporis debilitas nimia etiam animi vires frangit, mentis quoque ingenium marceſcere facit: quicquid cum modo, & temperamento fit, ſalubre fit. Hiero.in epiſt.

Infirmitas virtutum officina. Ambroſ.in pſal.36.

Morbus eſt perpetuus, hæc vita. Aug.ſerm.74.

Morborum genera non omnia in medicorum libris ſunt cōprehenſa. Auguſt.lib.22.de Ciui.Dei.cap.22.

Corruptum cum corrupto miſceri poteſt.apud Iuriſconſ.

Ægrotans factus ſanus Dei nō obliuiſcatur. Chryſoſt. ſup. Matth.homil.25.

Ægrotationum omnium mater delitiarū vſus. idem ſup. Matt.homil.50.

Ægrotos epiſcopus viſitet. idē de ſacerd..lib.1.

Morbi ex peccatis plerunque generantur.idem ſup.Ioann.homil.37.

Medicina.

EX GRÆCIS.

Omnis cura eò tēdit, vt bonum, & vtile ei, qui curàtur afferat. Plat.de Sanit.

Non poteſt oculus mederi, niſi prius caput, nec caput abſque totius corporis medicina curatur. idem de temper.

Rhetor non ſemper perſuadet, nec medicus ſemper ſanat. Ariſt.Topic.1.

Fabrum ſanitatem feciſſe accidens eſt, quoniam non eſt aptus ad faciendam ſanitatem faber, ſed medicus. Ariſt. Metaph.5.

Eo quis facit ferculum delectabile, medicus autem vtile. ibidem.

Medẽdi ars, ratio ſanitatis eſt. idem Metaph. 11.

Medici non apud ſanos, ſed vbi ſunt ægroti, conuerſare debent. Pauſa apud Pluthar. in Apophtheg.

Medicorum præſtantiſſimi ad repentinos fluxuum impetus medicinarum confeſtim non afferunt remedia. Plut. in Orat. conſ.

Medicus vir multis aliis æquãdus. Homer. Iliad. lib. 11.

Medicus garrulus, ægrotãti ſecundus morbus eſt.

Multorum medicorum viſitatio me perdidit.

Medicina inter artes liberales elegantiæ ornatus, iucunditatis nulla minus complectitur, magnam verò contemplationem de ſanitate ſuis ſtudioſis exhibet. Plut. apud Stob.

EX LATINIS.

Nihil æquè ſanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. Senec. Epiſt. 2.

Non gaudet ægroto medicus elato. idem Epiſt. 98.

Nulla dura videtur curatio, cuius ſalutaris videtur effectus idem de ira.

Non minus ſunt turpia principi multa ſupplicia, quàm medico multa funera. idem de Clem.

Non medicina ſanat, ſed quicquid videtur ſana eſſe, medicina eſt. Quintil. declam. 8.

Maxima medicinæ pars eſſe cœpit, ſanare poſſe. ibid.

Iniquiſſimum eſt, deſperationem vocare, quoties remediũ medicina non inuenit. ibid.

Nemo magis deſperat, quàm qui ſe negat noſſe languorem. Quint. declam. 8.

Medicina mortuorum ſera eſt. ibidem.

Non expectes, vt ſtatim gratias agat, qui ſanatur inuitus. idẽ declam. 15.

Noli imitari malos medicos, qui in alienis malis profitentur ſe tenere medicinæ ſcientiam, ſe ipſos curare non poſ-

ſunt. Sulpit. apud Cicer. in Epiſt.

Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamuis artis præcepta perceperint, quicquã magna laude dignum ſine vſu, & exercitatione conſequi poſſent. idem. 2. Offic.

Ægri quia non omnes conualeſcunt, non ideo nulla medicina eſt. idem 2. de nat. deorum.

Nulla ars inconſtantior medicina eſt, nec ſæpius mutatur. cùm ſit fructuoſior nulla. Plinius Senior. lib. 29.

Medici famam nouitate aliqua aucupantes animas noſtras ſtatim negotiantur. ibid.

Vt quiſque inter medicos loquendo pollet, illico Imperator noſtræ vitæ, cadíſque ſit. ibid.

Multa millia gentiũ ſine medicis degũt, nec tamen ſine medicina. ibid.

Non medicinam antiqui damnabant, ſed artem. ibid.

Minus credimus, quæ ad ſalutem noſtram pertinent, ſi intelligimus. ibid.

In hac artium ſola euenit, vt vnicuique medicum ſe profeſſo ſtatim credatur, cùm ſit periculum in nullo mendacio maius. ibid.

Diſcũt periculis noſtris, & experimenta per mortes agunt, medicoq́; tantum hominem occidiſſe, impunitas eſt. ibid.

Lues morum non aliunde maior, quam è medicina. ibid.

Imperatoribus vna medicina imperat. idem leb. 24.

Medicamenta ſi fortè in menſa ponuntur, non proſunt. idem lib. 28.

Medicinæ ab animo hominis pendentes non omittendæ. ibidem.

Medicinæ præcipue efficaciſſimus magiſter vſus. ibid.

Medici futurarum rerum incerti præſentibus indiciis certam valetudinem promittũt. apud Terent.

Medici ſalubres, ſed voluptate carentes cibos blandioribus eloquiis proſequuntur. Plin. Iunior. lib. 1.

Medici quanquam in ægritudine nihil ſerui, ac liberi diſ-

ferunt, mitius tamen liberos tractant. ibid.

Medici nihil, quod nociturum ſit in corporibus ægris relinquunt. Curt. lib. 6.

Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus.

Enſe recidendum eſt, ne pars ſincera trahatur. Ouid. 1. Metamor.

Eripit interdum, modò dat medicina ſalutem. Idem 2. de triſt.

Mala eſt medicina, vbi aliquid naturæ perdit. Pub. Mim.

Non eadem oratio, ſentire, & demere morbos.

Senſus iners cunctis tollitur arte malum. Ouid. 4. de Pont.

EX SACRIS.

OMnis medicina habet ad tempus amaritudinem, ſed poſtea fructus doloris ſanitate monſtratur. Hier. ſup. Hier. lib. 2.

Improbus, & imperitus eſt medicus, qui alienum mederi appetit: & ipſe, quod patitur neſcit. Greg. in paſt.

Medicus vbi ceſſat curare, deſperat. Hier.

Nomen medicinæ à modo, & temperamento impoſitū creditur, vt non ſatis, ſed paulatim adhibeatur. nàm in multo contriſtatur natura: in mediocriter autem gaudet. Iſid. 4. Eth.

Naturalis cura eſt, ægris dare lætitiam: fac inualidum gaudere, & ſanatus eſt. Caſsiod. 2. Epiſt.

Dat Galenus opes, & lectio Iuſtiniana.

Ex aliis paleas, ex iſtis collige grana. apud iuriſconſ.

Cauſam morbi ignorans, non poteſt curare morbum. ibid.

Medicina aliquando ſimilia ſimilibus, aliquando contraria contrariis curat. Grego. 23. mor.

Medicina vtraq; tam corporis, quàm animæ eſt à Deo. idem 1. de morib. Eccleſ. cap. 28.

Mederi, opus miſericordiæ eſt. idem lib. 4. de doctr. Chriſt. cap. 16.

Medicinam laudantes: non laudamus morbos. idē de ſpirit.

& anim.

Bonus medicus non pecuniam, ſed ſalutem quærit ægroti. Pius apud Plat.

Medicinæ cognitio ſcripturis neceſſaria eſt. idem de doctri. Chriſtia.

Quies, & ſecuritas.

SEcuritas eſt habitus nos à timore prohibens. Plat. in definit.

Non multitudine negotiorum, ſed paucitate ſecuritatem animi metiri conuenit. Plut. de tranq. anim.

Quies à laboribus originem trahit. Plat. de leg.

Sedendo, & quieſcendo anima fit prudens. Ariſt. Phyſic. 7.

Requies, & ludus videntur neceſſaria in vita. idem Ethicor. 4.

Non valentes continuò operari requie indigent. idem Ethicor. 10.

Requies neceſſariò eſt delectabilis, quia eſt medicina iuſtitiæ, quæ conſiſtit in labore. idem Polii. 8.

Hoc ipſum nihil agere nonnullos ſæpe à recta animi inſtitutione deturbat. Plutar. de tranq. anim.

Præſis propriæ domui. Demetr. Phaler.

Pulchra res, quies eſt. ibid.

Vita noſtra in remiſſionem, & ſtudium eſt diuiſa. Plut. de liber. educ.

Commoda ſapientiæ, tranquillitas eſt. apud Stob.

Tranquillitas inter bonos eſt. ibidem.

EX LATINIS.

VItam ſecuram, & ſine vllis fortunæ incurſionibus, mare mortuum vocabat Demetrius. Senec. Epiſtol. 68.

Homo non eſt tutus ab eo, quem fortuna fecit non timendum. Liuius 3. Dec. lib. 5.

Ego ſemper hac opinione tractus fui, vt eum, qui nihil commiſerit, ſibi nullam pœnam timere exiſtimare. Cice. in Vatin.

Dandum eſt aliquod interuallum animo, ita tamen, vt non reſoluatur, ſed vt remittatur. Sen. epiſt. 15.

Danda eſt remiſsio animis. meliores nanque, & acriores reſurgunt. idem de tranquilli. anim.

Cùm iuuenes relaxare animos, & dare ſe iucunditati volent, caueant intemperantiæ, meminerint verecundiæ. Cicer. 1. offic.

Primum argumentum bene compoſitæ mentis eſt, poſſe conſiſtere, & ſecum morari. idem.

Multùm ad tranquillitatem locus confert. idem epiſt. 53.

Nulla placida quies eſt, niſi quam ratio componit. idem epiſt. 57.

Interdum quies inquieta eſt. ibidem.

Grauior eſt quies, quibus ex laſſitudine calamitatum venit. Quint. declam. 2.

Grata eſt pigritia corporum fatigatis. Curt. lib. 8.

Remiſsio eſt malorũ, vitæ tranquillitas.

Fœlix, qui propriis æuũ tranſegit in aruis,
Ipſa domus puerum, quem videt ipſa ſenem. Claud. de ſenat. Veron.

Vix quenquam inuenies, qui poſsit aperto oſtio viuere. Senec epiſt. 43.

EX SACRIS.

AB animo petenda eſt trãquillitas. Eraſm. in Epiſt.

Quieſcere eſt, bene in poteſtate eſſe. Greg. 4. mor.

Quæ in tranquillitate perſiſtere nequeunt, ſe ipſa confundunt. idem lib. 8. mor.

Amor propriæ quietis, præiudicare non debet ſanctæ obedientiæ actibus. Bernard. ſer. 47.

Quies bonos lucratur, & malos perdit. Auguſt. in lib. 83. quæſt.

Nemo ſecurus debet eſſe in vita iſta, quæ tota tentatio nominatur, vt qui fieri potuit, ex deteriore melior, non poſsit fieri ex meliore deterior.

Aug.10.confeſſ.

Securitas diligentes homines negligentes facit.Chryſ.

Securitas noſtra in ſolis Dei promiſsionibus eſt. Auguſt. ſup.Pſal.49.

Conuerſio ſecuritatem parit. Greg.24.mor.

Quibuſdam ſæpe virtutis magnitudo, perditionis occaſio fuit, vt cùm de confidentia virium inordinatè ſecuri eſſent, per negligentiam inordinatè morerentur. Greg. in Paſt.

Nihil eſt ſecurius, quàm illi omnia committere, qui nouit ſuis cultoribus congruè profutura præſtare. Caſsian. ſuper Pſal.72.

Securitatis magna portio eſt, nihil iniquè facere: confuſam vitam, & perturbatam potentes agunt, tantũ metuunt, quantum nocent. idem Epiſtol.16.

Securitas, periculoſa res eſt. Auguſt.in ſent.ſuis.

Securitas, peſsima reipubl. perditio.idem ſup.Pſal.13.

Periculum.

EX GRÆCIS.

Circa labores, ac pericula fortitudine opus eſt, & patientia.Plut.de fort.

Prudenter periculum aggredere.Sodiad.

Quicquid tutum eſt, id ſolùm verè laudatur: quod verò cùm periculo fit, id etiam admiratione proſequitur. Plut. de educ.liber.

Nullus ſibi ſimilis in periculis homo, quoties ad audaciam ex metu venit. Euri.in taur.

Pro dignis ſubeundum eſt diſcrimen.idem in Rheſ.

Commune periculum ſæpe coniungit eos, qui alioquin inter ſe diſsident. Demoſt.in argument.lib.

EX LATINIS.

Ab homine homini quotidianum periculum.Senec. epiſt.104.

Quantum poſſumus, nos à lubrico recedamus, in ſicco etiam

parum firmiter ſtamus. idem epiſt.117.

Auida eſt periculi virtus. Senec.de proſp.

Miraris apud te aliquando pericula acceßiſſe, quæ circa te ſemper errauerunt. idem de tranq.anim.

Serò animus ad periculorum patientiam poſt pericula inſtruitur.ibidem.

In periculis maximè verſatur affectus. Quint.lib.6.

Periculo quæſita maximè placent. Plin.Sen.lib.9.

In ſuo quiſque periculo magnũ animum habet.idem.

Vbi paria ſunt periculum, & præmium, & ſecundis rebus amplior fructus eſt, & aduerſis ſolatiũ maius. Curt. lib.9.

Nunquam periculũ ſine periculo vincitur.Pub.Mimus.

Metus, periculúmque exhortationem audire non ſinunt. in hiſt.Sax.

Labor, & periculum impeditur, vnde honor, & periculum ſperatur. Liuius 1.Deca. lib.6.

Plus animi eſt inferenti periculum, quàm propulſanti. idẽ 3.dec.lib.8.

Incautum eſt magnas res eiſdem caſibus, eiſdem tempeſtatibus ſubdere. Plin. Iun. libro 3.

EX SACRIS.

NEmo diu tutus eſt, qui periculo proximus eſt. Cypr.

Periculis ſe offerre, temeritas eſt. Amb.1.de Off.

Periclitatur caſtitas in delitiis: humilitas in diuitiis: pietas in negotiis: veritas in multiloquio: charitas in hoc mundo.Bern.in quod.ſerm.

Singulare periculũ ſingularem exigit operam.idem.

Ex conſideratione remedij, periculi æſtimatur quantitas. Bern.in Nat.domin.

Periculum non incurris, quantumcũque te humilias. idem ſup.Cant.ſerm.27.

Periculosè viuitur abſque præceptore. idem de tribus ordinib.eccleſ.

Fortuna & ſors.

Bion apud Stobæum.

EX GRÆCIS.

Bona fortuna eſt, quando aliquod bonum eueniat: : mala autem, quando aliquod malum euenit. Ariſt. Phyſic. 2.

Fortuna non eſt in rebus anima carentibus, nec infantibus, nec brutis. ibidem.

Muliebre dictum eſt, neminem vitare poſſe fatum. Plut. de Rhet.

Quidam anteuertunt fortunã, ipſámque occupant. Plut. de tranq. anim.

Fortuna non eſt infœlicitatis effectrix; niſi improbitatis præſidio. idem de curioſit.

Naturæ operatio, fortunæ non indiget. ibidem.

Fortuna nobis cyatos exiccantibus, ſi vnum bonum infundit, tria mala infundit. apud Stobæum.

Fortuna diurna eſt. Eurip. in Heracl.

Fortuna diuitibus pecunias nõ donauit, ſed mutuo dedit.

EX LATINIS.

Qvod non dedit fortuna, non eripit. Senec. Epiſt. 60.

Malo me fortuna in caſtris ſuis, quàm in delitiis habeat. idem epiſt. 68.

Fortuna non ſemper vna via, ne tota quidem incurrit: modò noſtras in nos manus aduocat, modò ſuis contenta viribus inuenit pericula ſine autore; nullum tempus ei certum eſt. In ipſis voluptatibus cauſæ doloris oriuntur. idem epiſt. 91.

Nulli fortuna tam dedita eſt, vt multa tentanti vbique reſpondeat. Senec. de irac. libro 2.

Cum fortuna ruere; dementia eſt. Quint. Decl. 4.

Non ſolùm ipſa fortuna cæca eſt, ſed etiam ipſos plerunque efficit cæcos, quos amplexa eſt. Cic. in Lælio.

Fortunã laudare; ſtultitia eſt: vituperare, ſuperbia eſt. idem

1.de inuent.

Ei nō multùm obeſſe poteſt fortuna, qui ſibi firmius in virtute, quàm in caſu ſubſidium collocauit. idem 4. ad Herenn.

Fortitudini fortuna adiumento eſſe ſolet. idē 2. ad Herenn.

Ferenda eſt fortuna, præſertim quæ abeſt à culpa. idem ad Torq.

Fortuna multis in pœnam parcit. Plin. Senior. lib. 6.

Fortuna aduerſas res cupido animo infligit, ſecundas parco. Max. lib. 7.

Multùm tum in omnibus rebus, tum in re militari fortuna poteſt. Cæſar de bello. Gal. lib. 6.

Multum fortuna in repentino hoſtium aduentu poteſt. ibid.

Fortunæ quiſque faber eſt. Appius apud Salluſt.

Fortuna, quos vni ſibi credere coëgit, magna ex parte auidos magis gloriæ, quàm capaces facit. Curt. lib. 4.

Fortuna nunquam ſimpliciter indulget. ibid.

Fortuna rebus famam, præmiúmque impunit. idem li. 9.

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia, ſed te.

Nos facimus fortuna deam, cœlóque locamus. Iuuenalis. Sat. 14.

Efficacior eſt ad breue tempus fortuna, ad longum virtus. in hiſtor. Sax.

Fortuna virtutem ſequitur. Liuius Dec. 1. lib. 3.

Quî fit Mecœnas, vt nemo, quā ſibi ſortem

Seu ratio dederit, ſeu ſors obiecerit, illa

Contentus viuat, laudet diuerſa ſequentes.

O fortunati mercatores, grauis annis

Miles ait, multo iam fractus membra labore.

Contrà mercator, nauem iactantibus auſtris,

Militia eſt potior. quid enim? concurritur, horæ

Momento aut citò mors venit, aut victoria læta. Horat. 1. Serm.

Quid refert qualis ſtatus tuus ſit, ſi tibi videtur malus. Senec. Epiſt. 8.

Fata viam inuenient. Vergil.3. 3. Æneid.

Quod manere incipit, ſors eſſe deſiſtit. in Hiſtor. Sax.

Plerunque caſus imitatur induſtriam. ibidem.

Sibi quiſque dat mores, conditiones caſus aßignat. ibid.

Omnia, quæcũque agimus, mille caſibus ſubiecta ſunt. Liuius 3. Dec. lib. 10.

Cuius poteſt accidere, quod cuiquam poteſt. Senec. de tranq. anim.

Caſus fortuitus non dicitur, quem diligẽtißimus quiſque præuidiſſet. apud Iuriſconſul.

Si fortuna volet, fies de rethore conſul,
Si volet hæc eadem, fies de conſule Rhetor. Iuuena. Sat. 7.

EX SACRIS.

Sorte Ionas in mare miſſus, ſorte Matthias in Apoſtolum electus eſt. Gregor. ſup. 1. reg.

Sors vniuſcuiuſque propria, eſt conuerſatio. idem.

Sola fortuna proſpera eſt, quæ otium dat philoſophandi. Auguſt. lib. 2. contra Academic.

Fortuna neceſſaria eſt ſapienti. idem libro tertio, contra Acad.

Fortunæ bona ſapientes non timent. idem Epiſt. 151.

Sortem tuam ita reddes tolerabiliorem, ſi quod vis eſſe, ſis Eraſm. in Epiſt.

Conſtantia, & Perſeuerantia.

EX GRÆCIS.

Tardè aggredere, quod aggreſſurus ſis, perſeueranter proſequere. Demetr. Phaler.

Raræ fœlicitatis eſt, celeritas, et magnitudo: rarioris, diuturnitas, & conſtãtia. Demoſth. in arg. lib.

Inconſtans mẽte, cæcus, aut ſurdus. apud Stobæum.

Inter homines multi boni, malique ſermones incidunt, quibus haud exterrearis, nec ſinas ab inſtituto operis dimo-

ueri. Pythag.apud Stobæum.

Vt aduerſas,ſic ſecundas res immoderatè ferre, leuitatis eſt, præclaráque eſt in omni vita æquabilitas, idémque vultus eadémque frons. Cicer.2.Offic.

EX LATINIS.

NOn eſt ſatis iudicare,quid faciendum,vel non faciẽdum ſit,ſed ſtare etiam oportet in eo, quod ſit iudicatum. Cicer.2.de finib.

Nemo ad bonam mentem certo animo contendit,qui non peruenerit.Eraſm.in Epiſt.

Admittendũ eſt etiam,ſi ſumma deſperes.in Hiſt.Sax.

Non ſi præſtantis ingenij vis, vel inclytarum artium defecerit inſtrumentum, confeſtim debemus ad otium, inertiámque deuolui, ſed quod ſapiẽter ſperauimus, perſeuerãter conſectari debemus.Colum.lib.1.

Homines agere vnum,magnam rem puta:præter ſapiẽtem autem nemo vnum agit, cæteri multiformes ſumus. hoc exige à te, vt qualem te præſtare inſtitueris, talem te ad exitũ ſerues.de eo,quem vidiſti heri, meritò dici poteſt:hic quis eſt,tanta mutatio eſt. Senec. Epiſt.121.

Non eſt vir fortis, cui non creſcit animus in ipſa rerum difficultate.idem Epiſto.2.

Nihil eſt, quod non expugnet pertinax opera,& intenta,ac diligens cura.idem.Epiſt.66.

In excelſo eſt beata vita,ſed perſeuerantia penetrabilis.ibid.

Quærẽdi defatigatio turpis eſt, cùm id,quod quæritur,ſit pulcherrimum.2.de fin.

EX SACRIS.

COepiſſe,multorũ eſt: perficere autem paucorum. Hier.

Nititur qui fruſtra,niſi innititur.Bernard.ſuper Cant.Sermo.85.

Quod ſæpius agitur, crebróque retentatur, aliquando ſuccedit.Eraſm.in Epiſt.

Incaſſum bonum agitur, ſi an-

te vitæ terminum deſeratur, quia fruſtra velociter currit, qui prius, quàm ad metas venerit, deficit. Gregor. lib. 1. Mor.

Perſeuerantia eſt vnica filia ſummi regis, finis virtutum, earúmque conſummatio, totiúſque boni repoſitorium, & virtus ſine qua nemo videbit Deum. Bern. in Epiſt.

Abſque perſeuerantia, nec qui pugnat, victoriam, nec palmam victor conſequitur vigor virium, virtutis conſummatio eſt, nuptrix eſt ad meritum, mediatrix ad præmiū, ſoror eſt patientiæ, conſtantiæ filia, amica pacis, amicitiarum modus, vnanimitatis vinculum, ſanctitatis propugnaculum, tolle perſeuerantiam, nec obſequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. denique non qui incœperit, ſed qui perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit. Bernard. Serm. 2. in vigil. Pet. & Pau.

Non deſiſtit, qui non deficit. idem.

Nihil non poteris, modò animus non deſit. Eraſ. in Epiſt.

In via Dei non progredi, regredi eſt. Bern.

Perſeuerātia in bonis à Deo eſt. Auguſt. de Eccl. dogm.

Multò melius eſt non cœpiſſe, quàm non perſeueraſſe. idem de Continent.

Currite fratres, tota curia cæleſtis vos expectat. Bernard. in Vig. nat. Dom. Serm. 3.

Mutatio & inconſtantia.

EX GRÆCIS.

Vitæ genus aliud, atque aliud identidem mutare à moleſtiis, perturbationibúſque animū eximere nequit. Plutarc. de Tranq. anim.

Permutatio, res triſtis, cui verò ſemper malè eſt, nihil dolet, ex conſuetudine infœlix exiſtens. Eurip. in Herc. fur.

Clariſſimæ olim vrbes, nunc nihil ſunt, quæ nunc maximè ſuperbiunt, eandem aliquan-

do fortunam experientur. Demoſth. in Arg. lib.

Quanta res eſt miſeratio mortalium, qui nonnunquã eorum, quos oppugnarunt, opem implorare coguntur. ibidem.

Omnia mortalia propter neceſſitatem naturæ in mutationibus voluũtur, dum aut à meliore, in deteriorem ſtatum tranſeunt, aut cõtra: res enim natæ augentur, aut vigent: vigentes ſeneſcunt, & tandem corrumpuntur. Eurip. in Hippol.

Ipſa dies quãdoque parẽs, quandoque nouerca. Eurip. ibid.

Similis eſt vita theatro: quocirca ſæpius peßimi quique honoratißimum inter homines tenent locum. Demoſth. ibid.

Inconſtantia faſtidit amicos. Plutarc. de Amic. & adul.

EX LATINIS.

NVſquam eſt, qui vbique eſt. Senec. epiſt. 2.

Non conualeſcit planta, quæ ſæpius transfertur. ibid.

Quidam vt aliquid ſui viderentur afferre, etiã recta mutarunt. Quint. lib. 3.

Difficile eſt mutare animum, etſi quid eſt penitus inſitum moribus, id ſubitò euellere. Cic. ad Quint. frat.

Dies intermiſſus vnus, aut nox interpoſita ſæpe turbat omnia, & totam opinionem, & parua nonnunquam commutat aura rumores. Cicer. pro Mur.

Sæpe tempore fit, vt quod plerũque turpe haberi ſoleat, habeatur non turpe. idem 3. Off.

Tempore commutatur officiũ, vt non ſit. idem 1. Offic.

Abeunt omnia, vnde orta ſunt. Cato maior.

Non poteſt quiſquam noſtrum ſubitò fingi, nec cuiuſquam vita mutari, aut natura conuerti. idem pro Scyll.

Minimis momentis maximæ tẽporum inclinationes fiunt. idem Philip. 5.

Vindex inſolentia, varietas humanæ conditionis eſt. Max. lib. 4.

Plerunque mutatis rebus ea quoque mutata videtur, quæ

manent. Plin. Iun. lib. 8.

Neſcis, quid optes, aut fugias, ita ludit dies. Pub. Mim.

Quid quiſque velit, nunquam homini ſatis cautum eſt in horas. Horat. lib 2. Carm.

Optima quæque dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi, triſtiſque ſenectus.
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis. Virg. 3. Geor.

Optima quæque ferè manibus rapiuntur auaris.
Implentur numeris deteriora ſuis. Ouid. lib. 2. Amor.

Simul parta decora vnius horæ fortuna euertere ſolet. Liuius 3. Dec. lib. 10.

Tam facilè ſeruum tuum, ingenuum videre potes, quàm ille te ſeruum. Senec. Epiſt. 2.

Meliora præteruolant, deteriora ſuccedunt. Sen. Epiſt. 109.

EX SACRIS.

INconſtantia ex leuitate generatur. Greg. in Paſt.

Inconſtantes ſeipſos negligunt. ibidem.

Fruſtra currit velociter, qui prius quàm veniat, ad metã deficit. idem 1. Mor.

Afficit & mutabile eſt omne quod patitur. Aug.

Patientia.

EX GRÆCIS.

SImplicem dolorem cum liceat non feras duplicem. Eurip. in Taur.

Quidam magnis paßionibus, non mouentur: quidam verò paucis mouentur, & quidam nulla cauſa eminente mouentur. Ariſtot. de Anim. 1.

Cùm iratus fueris, nihil nec dixeris, nec feceris, prius, quàm viginti quatuor literas percurreris. Athenod. ad Cæſarem. apud Plutarch. in Apoph.

Tolerantia perpeßio eſt malorum propter honeſtatem, habitus perferendi laboris honeſtatis cauſa. Plat. in Definit.

Poſtquam quæ honeſta non ſunt, patrare auſus es, patere

& quæ non lubet. Eurip. in Hec.

Non eſt vlla ita difficilis aut paßio, aut calamitas, cuius non ſufficere queat pōdus, hominū natura. idem in Oreſt.

Stultitias eorum ferre, qui rerum potiuntur, neceſſe eſt. idem in Phœniſſ.

Vtile eſt, vt qui fideliter moneant, tolerentur. Demoſth. in Sext. ord.

Certamen patientiæ tale eſt, vt qui vincitur, ipſo victore eſt melior. Eurip. apud Stob.

Magnam peritiam exiſtimato, qua ferre potes aliorum imperitiam. Pythag. apud Stob.

Fortunæ mutationem ſuſtine: nauiga ſecundum fluuium: nauiga ſecundum fortunam. ibidem.

Prudentium virorum officium eſt, ne quid mali fiat, cauere: fortium autem, id, quod factum eſt, moderatè ferre. Pittac. ibid.

Lex dictat optimum eſſe in aduerſis, quàm maximè fieri poteſt, quietem agere, nec conqueri, quòd incertum ſit: id quod accidit, bonúmue, an malum: tum quòd nihil dolor ad ſequentia conferat, nec vlla humanarum rerum magni pendenda ſit, eique quod ſubito præſidio eſſe poteſt, dolor impedimento ſit. Plat. lib. 10. de Republ.

EX LATINIS.

Tormenta quidem à me abeſſe velim, ſed ſi ſuſtinenda fuerint, vt me in illis fortiter, honeſtè, animosè geram, optabo. Senec. epiſt. 68.

Cauere fortunā poteſt, qui ferre poteſt. idem epiſt. 99.

Non quid, ſed quemadmodum feras, intereſt. idem de Prouid.

Si imbellior eſt, qui te læſit, parce illi, ſi potentior tibi. idem de ira. lib. 3.

Fortior eſt patientia, cùm pietas ſcit ſe omnia feciſſe pro vita. Quint. declam. 8.

Inter ſanitatem, & patientiam nihil intereſt, ſi vtrūque ferre non poteſt. idem decl. 14.

Speremus, quod volumus, ſed quod acciderit, feramus. Cice. pro. Seſt.

Verſis rebus omnibus, cùm conſilio profici nihil poteſt: vna ratio videtur, quicquid euenerit, ferre moderatè. Cicer. ad Torq.

Patientia tam ſimilis eſt fortitudini, vt cum ea, vel ex ea nata videri poſſit. Max. lib. 3

Patiētia quæri debet, quod gratia impetrare nō poteſt. ibid.

Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim.

Sæpe tulit laſſis ſuccus amarus opem. Ouid. 3. Amor.

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum eſt.

Quæ venit indignè pœna, dolenda venit. idem epiſt. 5.

Fortiter malum qui patitur, idem poſt patitur bonum. Plaut. in Aſin.

Cuiuſuis doloris remedium, eſt patientia. Pub. Mim.

Feras, non culpes, quod vitari non poteſt. idem.

Furor fit læſa ſæpius patientia. idem.

Qui perferre nouit, vincit. in Hiſt. Sax.

Qui ſe vltro morti offerant, facilius inuenies, quàm qui dolorem patienter ferant. Cæſar de bell. Gall. lib. 7.

Qui ſua metitur pondera, ferre poteſt. Mart.

EX SACRIS.

Perfacile eſt veſtem contemptam habere, inclinato capite incedere, velim ſuper humeros dimittere, ſed verum humilem patiētia oſtendit iniuriæ. Auguſt. ad Probam.

Patientia vera ipſum amat, que portat: nam toleraſſe, & odiſſe non eſt virtus manſuetudinis, ſed velamentū furoris. Greg. ſup. Ezech. hom. 8.

Doctrina viri per patientiam cognoſcitur: tanto ergo quiſque minùs oſtenditur doctus, quanto conuincitur minus ſapiens. idem ſup. euang. Homil. 35.

Patientiæ finis, premiſſorum eſt expectatio. Amb.

Non bona patientia eſt, cùm poſſis eſſe liberum, ſeruum

te promittere fieri: vera patiētia eſt pati, vel agere, contra quod libeat, ſed non præter quod liceat. Bern. 2. de Conſid.

Nunquam eſt virtus patientia in proſperis: ille verò patiens, qui aduerſis conteritur, & tamen aſpectu ſuæ rectitudinis non curuatur. ibid.

Sapientes dum perturbationi ſuæ minimè reſiſtunt, etiam ſi qua fuerant à ſe tranquilla mente bene geſta, confundunt, & improuiſo impulſu deſtruunt, quicquid forſitan diu labore prouido conſtruxerunt. ibid.

Plerunque ideo patientes videmur: quia retribuere mala non poſſumus, ſed qui idcirco malum non retribuit, quia nequaquam valet, proculdubiò patiens non eſt: quia patientia non in oſtenſione inquiritur, ſed in corde. idem in Homil. ſup. Euang.

Nihil ita confuſionem facit patienti malum, quàm tolerantia patientis. Chryſoſt. ſup. Epiſtol. ad Hebr. ſer. 30.

Remedij pars eſt, nō ſentire malum. Eraſ. in Epiſt.

Verè magni animi eſt, quaſdam iniurias negligere, nec ad quorundam conuitia aures, vel linguam habere. ibid.

Pulchrius eſt, alienam petulantiam ferre, quàm referre. ibid.

Leuius feruntur mala, quæ non poſſunt eſſe diuturna. ibid.

Victoria non minor eſt, hoſtes tolerare, quàm hoſtes vincere. Greg.

Semel vincit, qui ſtatim patitur. Cypr.

Illud eſt magnificū, ſi ſubiectus contumeliis, iudicium Dei laudes: ſi vexatus ægritudine, iudicio Dei deputes: ſi te inopia premit, nō reuocet, quominus laudes iudicium Dei. Ambr. ſup. Beat. immac.

Paupertatem æquo animo ferre, virtus patientiæ eſt: ſponte appetere, ſapientiæ laus eſt. Bern.

Siue digni, ſiue indignè depoſiti ſunt, Deo iudicium derelinquunt, & patienter ſuſtinent, quod de ſe iudicatum eſt, iſti & à Deo miſericor-

diam conſequentur, & frequenter etiam ab hominibus reuocantur ad priſtinum gradum, & ad gloriam, quàm amiſerunt. Orige. ſup. Ezech. Homil. 10.

Magna virtus eſt, ſi non lædas, à quo læſus es: magna virtus eſt, ſi cui nocere potuiſti, parcas: nobile vindictæ genus eſt, ignoſcere victo. Hugo. 3. de Anim.

Patientia eſt honeſtatis, aut vtilitatis cauſa, difficilium rerum, ac arduarum voluntaria, ac diuturna perpeſſio. Caſſiodo. ſup. Pſalm.

Voluntariè Deo ſacrificauit, qui inter anguſtias paſſionum iugiter gratias agit. ibid.

Affirmandus eſt animus ad omnia, quæ poſſunt homini accidere. Eraſ. in Epiſt.

Patientis iniuſtè, melior conditio eſt, quàm facientis. Aug. ſup. Pſal. 5.

Patientia ſapientiæ comes eſt. idem de Sapient. cap. 2.

Patientia, & manſuetudinis exercitium in tribus conſiſtit: in verborum iniuriis, in damnis rerum, in corporis læſione. Bernard. in purific. beat. Mar.

Non in paſſione eſſe, ſed victorem eſſe paſſionis, beatum eſt. Auguſt. libr. de Sapient. lib. 2.

Impatientia.

IPſa, quæ mater eſt omnium per impatiētiæ vitium virtus charitatis amittitur. Gregor. in Paſt.

Magnum malum eſt, ferre non poſſe malum. Bion apud Diog. lib. 4.

Non fert vllum ictum illæſa fœlicitas. Sen. de prouid.

Impatientes quædam neſcita produnt. Greg. 22. mor.

Homines vt plurimùm ſunt impatientes. idem in Euang. Homil. 15.

Dominus iratus ſæpe concedit impatientibus, quod petunt. idem ſup. ſept. Pſalm.

Impatientia ſæpe inimica eſt poteſtati. idem 20. mor.

Impatientiæ ſtimulus ſummus libido eſt. Tertull.

Impatientia malum malo cumulat. Aug. de patient.

Magna cùm deliquimus, vix ferimus reprehendi. Bernard. ſup. Cant. ſerm. 37.

Impatientia Deum contra nos prouocamus. Chryſoſt. de prouid. Dei. lib. 2.

Abſurdè dicitur, malle non eſſe, quàm miſer eſſe. Aug. lib. 2. de liber. arbit.

Spes.

EX GRÆCIS.

Periti ab imperitis bona ſpe differunt. Chil. apud Diogen. lib. 1.

Dulcis res, ſpes eſt. Bias ibid.

Spes paſcunt exules. Eurip. in Phœniſ.

Sperare, non ignaui viri eſt. idē in Hercul. fur.

Meliora ſemper expectāda ſunt. Apollod. apud Stob.

Quod extremum in vita eſt, ſpes eſt. Diog. ibid.

Spes mala ſicut malus viæ dux ad peccata ducit. ibid.

Nec nauim vna ſola anchora, nec vitam vna ſola ſpe muniri oportet. ibid.

Vt crura, ſic ſpem quoque non vltra extēdere cōuenit, quàm fieri commodè poteſt. ibid.

Quod maximè commune eſt, ſpes eſt. Thal. ibid.

Spes temerariæ plerunque fallunt homines Eurip. ibid.

Spes vigilātium, eſt ſomnium. Pind. ibid.

EX LATINIS.

Volūtatē ſpes facit. Quint. lib. 5.

Ab altero expectes, alteri quod feceris. Sen. Epiſt. 95.

Mobiles ſunt miſerorū ſpes. idē Declam. 12.

O fallacem hominū ſpem, fragilémque fortunam, & inanes noſtras contentiones, quæ in medio ſpatio ſæpe franguntur, & corruunt: & ante in ipſo portu obruuntur, quàm portum conſpicere potuerint. Cic. 3. de Orat.

Sola ſpes hominem in miſeriis conſolari ſolet. Cicer. in Catil.

Strenuus metus eſt, velociter

tamen ſpes. Curt. lib. 7.

Sæpe aliquem ſolers medicorum cura reliquit,
Nec ſpes huic vena deficiente cadit. Oui. 1. de Pont.

Credulam vitam ſpes facit, & melius cras fore ſemper ait. Tibul. lib. 2.

Spes etiam valida ſolatur compede vinctum.
Crura ſonant ferro, ſed canit inter opus. idem.

Inſperata accidũt ſæpius, quàm quæ expectes. Plaut. in Moſt.

Nec lætabitur vnquam, nec mœrebit nimis, qui ſemper in ſeipſo omnem ſpem reponit ſui. Cicer. 5. Tuſcul.

EX SACRIS.

Spei certitudine futura, tanquàm iam facta cognoſcimus. Auguſt. lib. 11. contra Fauſt.

Vita vitæ mortalis, ſpes eſt vitæ immortalis. id. ſup. Pſal. 3.

Speranti grãdia, modica minus data ſunt. Bern.

Quæ præter ſpem eueniunt, ſolent eſſe gratiora. Eraſm. in Epiſt.

De diuina miſericordia amplius ſperandum eſt, cùm humana præſidia deficiunt. Ambr. in Hexam.

Spes commodi furatur labores, & metum abſcondit periculi. idem ſup. Pſal. 12.

Spem in creatura ponere, de creatore deſperare eſt. Grego. 1. mor.

Tria conſidero, in quibus tota ſpes mea conſiſtit, charitatem adoptionis, veritatem promiſſionis, poteſtatem reditionis. Bern.

Fruſtra ſperat, qui Deum non timet. Greg. 17. mor.

Sperantibus, non timentibus iuſtitia Dei reuelatur. Auguſt. lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 24.

Bene ſperant ſolùm, qui bonam conſcientiam habent. idem ſup. Pſal. 81.

Spes aliqua ſi ſubeſt, hominis vires auget. idem de quant. anim.

Spes, comes amoris eſt. idem de bono viduit.

Spes ſine fide eſſe non poteſt. idē in ſentent.

Spes futurorum omni præſentia temporalium certior. idem ſup. Pſal. 74.

Spes in dominum fallere nō poteſt. idem ſerm. 170. de temp.

Sperare debemus dominū cum ſilentio. Bern. ſuper Cantic. ſerm. 63.

Spes inter timorem, & ſecuritatem collocatur. idem ſerm. 52.

Spes ſunt vigilantium ſomnia. Baſil. in epiſt.

Bona nobis à Deo conceſſa, magnam de futuris ſpem concedunt. Chryſoſt. ſuper Geneſ. homil. 35.

Spes ſine fide non habet firmitatem. idem ſup. Geneſ. Homil. 22.

Sperare nihil, niſi à Deo, ſed nihil quærere, niſi Deum, ſingularis perfectionis eſt. Bern. ſup. Pſalm. Qui habit. ſermon. 9.

Spes miſerorum, Deus. ibidem ſerm. 15.

Spes vitæ æternæ lætitiam facit. idem ſuper Cantic. ſerm. 27.

Spes futurorum bonorum præſentem fortunam lenit. Chr. ſup. Gen. Hom. 27.

Deſperatio.

INſperatum rerum finem inuenit Deus. Euripid. in Alceſt.

Deſperationis cauſa eſt, ineuitabilis timor pœnæ. apud Stobæum.

Turpiter deſperatur, quicquid fieri poteſt. Quint. lib. 1.

Nihil grauius, quàm deſtitutæ ſpes torquent. idem Declam. 12.

Deſperatio vtilia honeſtis anteponit. Eraſm. in epiſt.

Dij immortales tum omnibus caſibus præſunt, tum præcipuè eis, quibus nihil ratione poteſt adminiſtrari. Cæſar de bell. Alex.

Nemo deſperet fieri poſſe, quæ facta ſunt. Veg. lib. 3.

Clauſis ex deſperatione creſcit audacia, & cùm ſpei nihil eſt, ſumit arma formido. ibidem.

Libẽter cupit commori, qui ſcit ſine dubio eſſe moriendum. ibidem.

Prima ſalus eſt declinare culpam: ſecunda, non deſperare veniam. Hugo de verb. Sap.

Deſperatio cum perpetratione nequitiæ ſociatur. idem libro 8. mor.

Licet non exaudiamur de tribulatione, non eſt tamen deſperandum. idem 26. mor.

Nullus deſperet veniam, etiãſi circa finem vitæ ad pœnitentiam conuertatur, vnũquemque enim Deus de ſuo fine, non de vita præterita iudicat. Iſid. de ſummo bon. lib. 2.

Deſperatio, certa mors eſt. Auguſt. ſup. pſal. 50.

Deſperatio, homicida eſt animæ. idem ſerm. 6.

Deſperatio ex ignorantia Dei naſcitur. Bernar. ſuper Cant. ſer. 27.

Deſperatio ſolicitudinem generat. Chryſoſt. ſup. Matth. Homil. 16.

Deſperationis radix, ignauia. idem Paræ. 1. ad Theod. Lapſ. Epiſt. 5.

Iniquiſſimũ eſt, deſperationem vocare, quoties remediũ medicina non inuenit. Quintil. Declam. 8.

Nemo magis deſperat, quàm qui ſe negat noſſe languorem. ibidem.

Fama.

EX GRÆCIS

FAmam, quam multi populi celebrant, non ex toto periit. Ariſt. Ethic. 7.

Non curandum multos cognoſcere, ſed à nullo ignorari. Scipio apud Plut. in Apoph.

Fit natura quadam, vt ignauiſſimi homines nihil curẽt, quæ ſit de ipſis futura opinio: probatiſſimi autem viri cuncta faciant, quæ in futuris ſeculis bene inter homines audiant. Plat. epiſt. 2.

Rerum geſtarum fulgor perſtringit oculos. Lucian. de vit. Demoſth.

Si bene vis audire, diſcito bene loqui: & cùm bene loqui didiceris, rectè facere conator:

hoc enim modo bonã famam acquires. Epith. apud Stob.

De homine mortuo bene ominare. Chil. ibid.

Omnibus hæc conſuetudo eſt præconibus, bis tantùm exaggerare, ac facta ſunt. Eurip. in Heracl.

EX LATINIS.

HÆc famæ natura eſt, vt primò ſit vnius hominis audacia. Quint. Declam. 11.

In rumore cuius probationes, cuius argumenta non habes, calumniæ genus eſt, primum credere. ibid.

Famam accendit contentio non credentium. Quint. Decla. 8.

Homines non minùs opinione famæ, quàm aliqua certa re commoueri ſolent. Cic. pro lege Manil.

Famam ex malo quærunt aliqui. Plin. Senior lib. 8.

Plerunque in nouitate fama antecedit. Cæſ. de bell. ciuil.

Rumoris publici autoritas inſtar oraculi eſt. Cicer. in Orat. perſe.

Multi famam, conſcientiã pauci verentur. Plin. Iun. lib. 3.

Summam rerum nunciat fama, non ordinem. idem lib. 4.

Fama bella conſtant, & ſæpe, quod falſum creditũ eſt, veri locum obtinet. Curt. lib. 8.

Nunquam ad liquidum fama perducitur, omnia, illa tradẽte, maiora ſunt vero. Curt. libro 9.

Sed famam vigilare iuuat: quis noſſet Homerum,
Ilias æternum ſi latuiſſet opus. Ouid. 3. amor.

Bona opinio homini, melior tamen pecunia eſt. Pub. Mim.

Honeſtus rumor, alterum patrimonium eſt. idem.

Nocte, diéque pater, totáque ex ære ſonanti,
Tota fremit, vocéſque refert, iterátque quod audit. Ouid. in Metamor.

Fama malum, (quo nõ aliud velocius vllum)
Mobilitate viget, viréſque acquirit eundo.
Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras,

Egreditúrque ſolo, & caput inter nubila condit. Virg. 4. Æneid.

Fama loquax, quæ veris addere falſa
Gaudet, & è minimo ſua per mendacia creſcit. Ouidius 9. Metam.

Famæ, ac fidei damna maiora ſunt, quàm vt æſtimari poſſint. Liu. Dec. 1. lib. 3.

Fama rerum geſtarũ poſt mortem viuere facit. idẽ 3. Deca. lib. 5.

Inſita cupido hominibus augendi rumores. idem 3. Dec. lib. 8.

Nomen bonum magis affectandum, quàm honores. idem 3. Dec. lib. 9.

Otium plebis rumores excitat. idem 3. Dec. lib. 6.

Negligere quid de ſe quiſque ſentiat, non ſolùm arrogantis eſt, ſed diſſoluti omnino. Cice. 2. offic.

Perditiſſima ratio eſt, diligere formam, & negligere famã. idem. 4. ad Herenn.

Ex ſententiis omnium noſtra fama pendet. idẽ in Piſon. ein. Minus gratiæ rebus ex nuntio venit. Quint. Decl. 15.

EX SACRIS.

DVo ſunt tibi neceſſaria: ſcilicet conſcientia, & fama: conſcientia propter te, fama propter proximũ. Chry. de commu. ſerm.

Pretium famæ perdit conſcientia ſe publicè prodens. in hiſt. Sax.

Sic doctor bonam eligat vitam, vt bonam etiam non negligat famam. Chry. de doctrin. Chriſt.

Quos fama bene commendat, ſe inuicem videre deſiderãt. Auguſt.

Fama virtutẽ reddit illuſtriorem, tametſi non maiorem. Bern. ſup. Cant. ſer. 17.

Fama mẽdacio gaudet. Tertul.

Famæ cupiditas ferè omnibus ingenita poſt mortem. idem.

Fama bona coram hominibus eſt neceſſaria. Anſel. ſup. Epiſt. ad Cor.

Falſus rumor citò opprimitur, & vita poſterior iudicat de

priori. Hier. in quad. Epiſt.

Homicidij genus eſt, famam hominis impetere. Eraſm. in Epiſt.

Honeſta fama multa commoda, quamuis non affectes, ſecum trahit. ibid.

Ad parandam famam, plurimum habebit momenti, ſi diligas argumentum fœcundum, & plauſibile: quod vtcunque tractatum, ſuis ipſius dotibus commendari poßit lectori. ibid.

Minus tantum eſt rumores ſubnaſcentes negligere, quàm eis non credere. ibid.

Famam ſuam negligens, crudelis eſt. Anſelm. ſup. Epiſt. ad Philipp.

Fama abſentes facit præſentes.

Fama monſtrum mille luminibus. Auguſt. libr. 2. contra Acad.

Famam qui cuſtodit, non tantum in ſe, ſed etiam in alios eſt miſericors. idē. de bon. vid.

Etiam ſi copia plurimum ſolet habere faſtidium, bonum tamen nomen repetitum ſemper efficitur glorioſum. Caſſiod. lib. 2. Epiſt.

Vide etiam in titulo de laude.

Solus, & ſolitudo.

Homo ſolitarius, aut angelus, aut beſtia. Ariſto. Polit. 1.

Vnus vir non omnia videt. Eurip. in Phœniſ.

Vnius manus imbecillis pugna. idem in Heracl.

Hominem ſolum quantumuis anguſta fortuna alit. ibid.

Solus poteſt eſſe quis inter multos exiſtens. Bern. ſup. Cant. ſerm. 33.

Solus eſt qui ſine amico eſt, Auguſt. de amici. cap. 5.

Experto crede, aliquid amplius inuenies in ſyluis, quàm in angulis, ligna, & lapides docebunt te, quod à magiſtris audire non poßis. Bern.

Solitudine vitia multa vitantur. Hierony.

Malum, quod nemo videt, nemo arguit, vbi autem non timetur reprehēſor, ſecurus accedit tentator, licentius per-

petratur iniquitas.idem

Vox vnius, vox nullius. apud iuriſconſul.

Solitudinis palæſtra difficilis. Cypri.de nat.

Non prodeſt ſolitudo corporis, ſi deeſt ſolitudo mentis.Gregor. 50.mor.

Solus eſt,qui à Deo relinquitur. idem ſup.1.Reg.

Solitudo menti neceſſaria.Auguſtin. tractat. 17. expoſi. Euang.

Eremus nudos amat. Hieron. ad Heliod.

Eremus aliquando deſerenda. idem ad Ruſt.monach.

Eremi ſolitudo multo ſpiritu ferventes euomuit.Bern.ſup. Cant.ſerm.64.

Solitarius incedere curans, cæteris eſt moleſtus. Bernard. in purific.Mar.ſerm.1.

Solitudo ſuperborum eſt, quia ſolos ſe reputant, & appetunt reputari.Bern. de fallac. præſent.vit.

Solitudo locus idoneus ad Philoſophiam.Chryſo.ſup.Ioann. Homil. 41.

Feſtinatio,& diligentia,& fuga.

Diligens induſtria vtilior, quàm bonum ingeniũ. apud Stob.

Diligentia iuſta irreprehenſibilis eſt. ibid.

In tumultu feſtinatio quoque mora eſt.Curt.lib.6.

Sat celeriter fit, quicquid ſatis bene fit. Augu. Cæſar. apud Tranq.

In rebus bellicis celeritas amplior ſolet prodeſſe,quàm virtus.Veget.lib.4.

Non poteſt in eo eſſe ſuccus diuturnus, quod nimis celeriter eſt maturitatem aſſecutus.Cicer.2.de Orat.

Animæ cupienti nihil ſatis feſtinatur.Bern.ſerm.73.

Feſtinemus, vt habitemus ſine metu, abundemus ſine defectu,epulemur ſine faſtu. ibid. ſerm.26.

Quorum opes ignauia noſtra auxit, eaſdem diligentia deſtruat.Demoſt.1.Olynth.

Non poteſt iuſtè diligentia vnquam reprehendi. Sophocl.a-

pud Stob.

Quod quæritur, comprehendi poteſt: effugit autem, quod negligitur. ibid.

Diligentiæ ſubiiciuntur omnia. Antiph. ibid.

Nimia diligentia ſuſpicionem facit. Hier.

Nemo futurum putat diligentem, quem in ipſa nouitate operationis ſuæ non videt eſſe cuſtodem. Caſſiod. lib. 1. Epi.

Vince naturam diligentia, exclude corporis ſomnium: naturam nobis formare non poſſumus, poſſumus diligentiam. Ambroſ. de Ioſeph.

Sicut in vnoquoque mater eſt diligentia, ita vniuerſæ doctrinæ, & diſciplinæ nouerca eſt negligentia. Boët. de diſciplin. ſcolaſt.

Diligentia in omnibus rebus plurimùm valet: hæc præcipuè colēda eſt nobis, hæc ſemper adhibenda, hac nihil eſt, quod non aſſequatur: qua vna virtute reliquæ omnes virtutes continentur. Cicer. 2. de Orat.

Diligentia nimia ſæpe nocet. Plin. Senior lib. 25.

Ad res gerendas ſimul adhibeatur, & induſtriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. Gell. lib. 10.

Somnium, & vinum, vtraque ſunt inimiciſsima diligentiæ Colum. lib. 11.

Plerunque caſus comitatur induſtriam. apud Terent.

Dij facientes adiuuant. Varro de re ruſt.

In nocte fugitiuus multùm valet. Eurip. in Rheſ.

Vide plura in titulo de cura, & ſolicitudine.

Mora, & negligentia.

EX GRÆCIS.

In ipſa mora malorum ſunt remedia. Eurip. in Herc. fur.

Cunctantē maximè Mars odit: idem in Heracl.

Sero eſt hoſti tunc demum occurrere, cùm finitimi omnes ſubacti ſunt. Demoſth. Olynt. 1.

Omnium noſtra vita cunctando perit: & hinc eſt, quòd vnuſquiſque noſtrum inter negotia moritur. Epic. apud Stob.

Perpetua cunctatio facit actiones imperfectas. Demetr. ibi.

Temporis dilatio lucrum non affert. ibid.

EX LATINIS.

NEgligentia naſcitur ex re bene geſta. Liuius li. 3. Dec. 3.

Pleriſque longiori tractatu vis quædam accidit, & pondus: vtq́ corpori ferrum, ſic oratio animo nõ ictum magis, quàm mora imprimitur. Plin. Iun. lib. 1.

Incitantur homines ad cognoſcenda, quæ differuntur. idem lib. 9.

Pelle moras, breuis eſt magni fortuna fauoris.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit vuas,
Et validas ſegetes, quod fuit herba, facit. Oui. de remed. lib. 1.

Vidi ego quod fuerat primò ſanabile vulnus,
Dilatum longæ damna tuliſſe moræ. ibid.

Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis. Luc. lib. 1.

Heleborum fruſtra, cùm iam cutis ægra tumebit,
Poſcentes videas. venienti occurrite morbo. Perſius. Sat. 3.

Mora omnis odio eſt, facit ſapientiam. Pub. Mim.

Magnum iræ remedium, eſt mora. Senec. lib. 2. de ira.

Nihil difficilius eſt, quàm differre gaudia. Quintil. Declam. 2.

Plerunque ſera pro nullis ſunt. idem Declam. 2.

Maxima vitæ iactura, dilatio eſt. Senec. de breuit. vit.

EX SACRIS.

QViſquis cunctatur, inuitus videtur dare. Eraſm. in Epiſt.

Quod differtur, non aufertur. apud iuriſconſult.

Mora ſæpe periculoſa eſt. ibi-

dem.

Neſcio hoc ipſum quod concupiſcimus, ſit iucundius, dum vitatur. Auguſt. de ſpirit. lit.

Hominem negligentem res dubia facit. Chryſoſto.

Omnes ſumus in minimis cauti, in maximis negligentes. hoc ita fit, quia vbi vera vita ſit ignoramus. Hier. de homi. perf.

Negligentia ſæpe de virtute facit peccatum. Grego. 13. mor.

Quodam modo cuſtodiri negligentiùs ſolet, quicquid facilè creditur poſſe reparari. Caſſiand.

Negligentes vix ſaluari poſſunt. Gregor. ſup. 1. Reg.

Vitanda negligentia eſt, nam in grauiore periculo eſt deſperationis indicium. Bern. ſup. Pſalm. qui hab. ſerm. 11.

Diuturnum tempus facit præſumi conſenſum. apud iuriſc.

Negligentia non inferenda, vbi ſtudium impendendũ. Chryſoſt. ſerm. 1.

Negligentiores facit incerta punitio malos. idem ſup. Geneſ. Hom. 24.

Quidã ea ſemper differũt, quæ differri non expedit: vbique ſunt præcipites, vbi res ſaniore conſilio indiget. Petr. Rab.

Cura, & ſolicitudo.

EX GRÆCIS.

NEmo habet parem curam ſuorum, & alienorum. Ariſt. Oeconom. lib.

Incommoda naturæ induſtria corriguntur in vit. Demoſth.

Iuuenis cura dolere non aſſolet. Eurip. in Med.

Stulta verborum cura cum negligentia rerum. Demoſth. exord. 10.

In magnis negotiis oportet vnum negotiari ad vnum opus. quia melior eſt cura intentam in vnum, quàm circa plura. Ariſtot. Polit. 3.

Dulciſſimum vitæ genus eſt, agere ſua.

Quod plurimorum eſt commune, minimè curam ſortitur. quia de propriis magis curãt homines: de communibus au-

tem minus, quàm quantum ſingulis competit. Ariſtotel. Polit.3.

EX LATINIS.

SImplex recti cura eſt, multiplex, praui. Senec. Epiſtol. 123.

Stulta cura eſt, quæ ſpem non habet. Quintil. Declam. 6.

Non eſt conſentaneum, vllam honeſtam rem, actionémue, ne ſolicitus ſis aut non ſuſcipere, aut ſuſceptam deponere. quòd ſi curam fugimus, virtus fugienda eſt, quæ neceſſe eſt: vt cum aliqua cura, res ſibi contrarias aſpernetur, atque oderit, vt bonitas malitiam, temperantia libidinem, ignauiam fortitudo. Cicer.

Attenuāt vigiles corpus miſerabile curæ. Ouid. 3. Metamor.

Humanum ingenium pro illis habet maximam curam, in quibus ſuam poſitam videt eſſe ſubſtantiam. Veget. lib. 2.

Cura ſomnium excitat. in Hiſtor. Sax.

Cura curam trahit. ibidem.

Solicitudo requiem moratur. Cur. lib. 4.

Curæ, fertilitatis cauſa eſt. Pli. Sen. lib. 18.

Alterum mater, alterum induſtria gignit. Max. lib. 8.

Otium ſecuritas eſt: negotium ſolicitudo. apud Ter.

Diligentia res in integrum reſtitui poſſunt, quæ negligentia perierant. Demoſth. Declam. 3.

EX SACRIS.

MEns curis occupata, ad ſuperna nō attollitur. Greg. 5. mor.

Quanto quis hic altius erigitur, tanto curis grauioribus oneratur. idem 17. mor.

Qui adhuc vitiis impugnari ſe ſentiunt, aliorum curam ſuſcipere omnino non præſumant. idem 23. mor.

Ex natura corrupta, & mala conſuetudine curæ oriuntur. idem 23. mor.

Soliciti eſſe vetamur, laborare iube-

iubemur. Chryſoſt.

Nequaquã vlterioris cura diei te conterat. cuius enim diei ſpatium te viſurum neſcis, quam ob cauſam illius ſolicitudine torqueris? idem ſup. Matth. 6.

Cura, & ſolicitudo æſtimatur pretio. apud iuriſconſ.

Terrenæ ſolicitudines impediũt orationis effectum. Gregor. 10. mor.

Nonnunquam qui quietus alicuius eſſe meriti creditur, poſitus in qualibet actione diuiditur. Greg. in mor.

Sicut homo nunquam inuitus bene ſeruit: ita nec occupatus bene commendata cuſtodit. Max. Epiſco. in quod. ſer.

Negotium ex negotio ſeritur. Eraſm. in epiſt.

Facito aliquod opus, vt te ſemper diabolus inueniat occupatum. Hieron. ad Ruſt.

Solicitus eſt Deus de his, qui de ipſo ſunt ſoliciti. Bern. ſup. Cant. ſerm. 70.

Solicitudo, officium prælati eſt, non celſitudo. idem de conſider. lib. 1.

Solicitudo deſperationis eſt filia Chryſoſtom. ſup. Matth. Homil. 16.

Labor, Opus, & Exercitium.

EX GRÆCIS.

Nimiæ vitæ exercitationes obſunt magis, quàm proſunt. Eurip. in Hipp.

Præcipuum opus ducũ, in prælio ſuperare: præcipuum opus agricolarum, ex terra alimenta colligere. Plat. de ſcient.

Vnum opus optimè fit ab vno. Ariſtot. Polit. 2.

Exercitium confert ad corpus, & animum. Plat. de ſcient.

Exercitatio infantum confert ad virtutem capeſſendam. idem de legib.

Repletis, & laſſatis non conuenit exercitiũ. Plut. de tuend. bona valet.

Nec corpus exercendum eſt ſine animo, nec animus ſine corpore.

Vt nauigatio iuxta littus, ſic

ambulatio iuxta mare iucundiſsima eſt. idem probl. Dec.1.

Qui exercitio vtitur, caueat laſsitudinem: qui bona fortuna fruitur, inuidiam. Bias apud Stobæum.

Diuturnum in operibus exercitium plus confert, quàm pulchrè inſtructi ſermonis breuis adhortatio. Thucyd. ibidem.

Plures fiunt exercitatione boni quàm natura. Democr. apud Stobæum.

Labor exiccat, & ſenium inducit. vnde multùm laborantes ſeneſcunt magis. Ariſt. de long. vit.

Circa labores, ac pericula fortitudine opus eſt, ac patientia. Plut. de fort.

Totius honeſti dux, & fundamentum, continentiæ labor in primis eſt. Pytt. apud Volat.

Operando viri pecunioſi fiunt, & dites: atque laborans multò magis amatur à diis. Heſiod. apud Stobæum.

Per labores virtus incedit. idē.

Labor (vt aiunt) bonæ famæ pater eſt. ibid.

Labores cùm abiêre, dulces ſunt. ibidem.

In rebus inutilibus noli plurimùm laborare. ibid.

Laborare non dedecori eſt, ſed otiari. ibid.

Labor generoſum facit. ibid.

Laborare nolle iuueni turpe. ibidem.

Labor fit ſeipſo fortior conſuetudine. ibidem.

Labores gloria ſequitur. ibid.

Laboribus patria proficit. ibidem.

Labor eſt, natum eſſe. ibid.

Hanc rationem Deus ſequitur in bonis viris, quàm in diſcipulis ſuis præceptores: qui plus laboris ab his exigũt, in quibus certior ſpes eſt. Plat. de proſper.

EX LATINIS.

Non eſt viri, timere ſudorem. Senec. epiſt. 30.

Ei labori incumbedum eſt, vbi effectus promittitur. Quintilia. Declam. 6.

Labor damno incenditur. idem Declam.13.

Viris labor, mulieribus munditiæ co͞ueniunt. Salluſt. in Iug.

Vaſtitas inſtantis laboris, animos debilitat. Colum. lib.4.

Præſtat opere fatigatum vnum aut alterum diem quieſcere, quàm preſſum nimio labore noxam concipere. idem lib.12.

Labor, & periculum impeditur, vnde honor, & emolumentũ ſperatur. Liuius Dec. 1. lib.4.

Labor, & voluptas diſsimillima natura, ſocietate quadam iuncta ſunt. ibid.

Onus non eſt appellandũ, quod cum lætitia feras, ac voluptate. Cicer. in Verrem.

Quem in ipſa re trepidare nolueris, ante ipſam rem exerceas. Senec. Epiſt.18.

Ea ſolidiſsima pars eſt, quæ exercitatur crebriùs. idem de Proſper.

In omni doctrina infirma eſt omnis artis præceptio ſine ſumma aſsiduitate exercitationis. Cicer. 3. ad Heren.

Vita humana propriè vti ferrum eſt: ferrum ſi exerceas, conteritur, ſi non exerceas, tamen rubigo interficit: item homines exercendo videmus conteri, ſi nihil exerceas, inertia, atque torpedo plus detrimenti affert, quàm exercitatio. Gell. lib.11.

Difficile eſt tenere, quæ acceperis, niſi exerceas. Plin. Iun. libr.8.

Habenda eſt ratio valetudinis; vtendũ exercitationibus modicis. Cato maior.

Omnium mortaliũ opera mortalitate damnata ſunt, inter peritura viuimus. Senec. Epiſt.92.

Omnis virtus in actione conſiſtit. Cicer.2. Off.

Plus in negotiis gerendis res, quàm verba proſunt. idẽ Offic.2.

Sunt facta verbis difficiliora. idem ad Quint. frat.

Opificium quæſtus ſuſtinetur frequentia, alitur otio. idem in Catil.

Commodè agendo factum eſt, vt ſæpe agerem: ſæpe agen-

do, vt minus commodè: quia aſsiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas paratur. Plin. Iunior. lib. 6.

Omne opus difficile videtur, antequàm tentes. Veg. lib. 2.

Quod ſemper agitur, aliquando ſuccedit. in hiſt. Sax.

Naſcitur ex aſsiduitate laborũ animi hebetatio quædam, & languor. Senec. de Tranq. ani.

EX SACRIS.

Otium parit faſtidium, exercitiũ famem. Bern.

Nullus labor durus, nullũ tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur. Hier. in Epiſt.

Libentiùs ſuſcipitur labor pro deſiderio voluntatis, quàm pro amore virtutis. Leo papa de Ieiun.

Nemo vult in incertum laborare. Lact. lib. 9.

Laborant etiam, qui mente operantur. Aug. de Ope. mon.

Laborandum eſt, vt victus paretur. idem libr. 2. de Serm. dom. in monte.

In omnibus laboribus fructus ſemper penſandus eſt. Gregor. 13. Mor.

Sine labore tranſire non poſſumus æſtum huius ſeculi. idem in Regiſt.

Inter laborandum pſallendum eſt. Aug. de Opere mon.

Laborauit Paulus nobis in exemplum. ibid.

Homo ad laborem natus eſt, ſi refugit laborem, non facit id, ad quod natus eſt. Bernar. in Decl.

Homo animal eſt onerificum. idẽ in Pſal. Qui habit. Ser. 71.

Laboret quiſquis poteſt propter corporis robur. Baſil. in Summo. mor.

Opus inferius artifice. Tertul.

Opera de mane eſt melior, quàm de ſero, apud Iuriſconſ.

Operamur tãto attentius, quanto difficilius. Auguſt. lib. 6. de Muſic.

Aliquod opus facito, vt te diabolus inueniat occupatũ: non enim ab illo facilè capitur, qui bono vacat exercitio. Hier. in Serm.

Labor noſter inanis, niſi manus

domini adiuuet. ſup. Gen. Homil.5.

Laborem, & dolorem multi ſuſtinent, quem tamen Deus nõ conſiderat. Bernard. Serm. de Pœnit.

Ad laborem cùm veneris, ſic temperabis opus agendum, vt ſolicitudo operis intẽtione animi tui ab his, quæ Dei ſunt, non auertat. Bern. in Doctr.

• *Laboribus prælatorum conſideratis, minus affectari debet eorum honor. idem dom. in ram. palm. Serm.3.*

• *Labor malos mores corrigit. Chryſoſtom. ſup. Pſal. Quis eſt. Homil.1.*

Laborantibus finis dulcis eſt. idem ſuper Matthæum Homil.48.

Homo natus eſt ad laborem, etſi non ad laborem creatus eſt. Bern. Ad frat.

Otium.

EX GRÆCIS.

Videant pueri, vt otium in quauis honeſta re collocent. Plat. apud Plutarch. de Tuend. bona valet.

Ingenium hominis, ceu cariem, & ſenium in otio contrahit, propter obſcuritatem: & muta quies, vitáque ſedentaria in otio ſemota, non corporibus modò, verùm etiam animis marcorem conciliat. Plutar.

Laboris condimentum, eſt otiũ. idem de Educ. lib.

Homo ſanus otioſus, quàm febricitans, multo miſerior eſt. Menand. apud Stob.

Idem eſt, otioſus, & malus ciuis. ibid.

Otium tabefacit corpus, animam verò ſocordia. Euſ. apud Stob.

EX LATINIS.

Nihil tam certũ eſt, quàm otij vitia negotio diſcuti. Senec. Epiſt.57.

In otio inconcuſſo iacere, non eſt tranquillitas, malitia eſt. idẽ Epiſt.68.

In facinus otioſus ardor erumpit. Quint. Declam.4.

Nihil eſt dulcius otio literario. Cicer. 5. Tuſc.

Otij non minus, quàm negotij ratio habenda eſt. idem pro Planc.

Otium, ſecuritas eſt: negotium autem ſolicitudo. apud Terent.

Ex otio prouenit amor. apud eundem.

Satius eſt otioſum eſſe, quàm nihil agere. Plin. Iun. libr. 1. Epiſt.

Multa otium, ſecretúmque dictat, atque inuenit. ibid.

Nihil eſt pigrius delicatis, aut curioſis otioſis. idem lib. 9.

Nihil agendo homines malè agere diſcunt. Colum. lib. 11.

Otia ſi tollas, periere Cupidinis artes. Ouid. 1. de Remed. amor.

Variam ſemper dant otia mentem. Lucan. lib. 4.

Animi otio, & copia laſciuiunt. Liuius 1. Dec. lib. 2.

Otium plebis rumores excitat. idem 3. Dec.

Luxuria, & otio diſciplina militaris tollitur. Liu. 4. Dec. libr. 10.

EX SACRIS.

IN otio viuens, res aliorum concupiſcit. Anſel. ſup. Epiſt. ad Theſſal.

Nihil tam facile, quàm otioſum, & dormientem de aliorum laboribus, & vigiliis diſputare. Hier.

Nihil in ſancto propoſito otio deterius eſt, quod non ſolummodo non acquirit noua, ſed etiam peracta conſumit, ſanctæ vitæ ratio proceſſu gaudet, & creſcit: ceſſatione torpeſcit, ac deficit: quotidianis, ac recentibus virtutum incrementis inſtauranda mens eſt, & viuendi hoc iter non de tranſacto, ſed de reliquo metiendum. idem ad Demetr.

Otium parit faſtidium: exercitium famem: fames autem miro modo dulcia facit, quæ faſtidium facit inſipida. idem in Epiſt.

Otium maleficij principium eſt. Baſil.

In otio cauendum eſt otium. Bern. Serm.

Sapientiæ otia negotia ſunt, & quo otioſior ſapientia, eo exercitatior in ſuo genere. Bernar. ſup. Cant.

Subitò procedenti de vmbra ad ſolem, de otio ad laborẽ, malè cernitur omne, quod incipit. ibidem.

Si propterea otioſum eſt verbũ, quod nullam rationabilem cauſam habeat, quam rationem de hoc reddere poterimus, quod eſt præter rationẽ. idem in ſerm.

Otium philoſophorum, eſt ſtudium, quia philoſophus otiatur, quando ſtudet: ſed otium vulgare eſt, quando vacatur ab opere ſeruili. apud Iuriſc.

Ab otioſis ad noxia verba, à leuioribus ad grauiora venimus. Greg. in Paſt.

Otio perit Roma, deleta Carthagine. Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 30.

Otium omnem malitiam docet. Chryſoſt. ſuper Geneſ. Homil. 14.

Abhorrenti quæuis cauſa perſuadet otium. Eraſm. in Epiſtol.

Magnanimitas.

MAgnanimitas virtus eſt, per quam vtraque fortuna, virtuſque, & ignominia feruntur. *Ariſtot. de Virt. & vit. diuiſ.*

Magnanimitas eſt pulchrè ferre & fœlicitatem, & infœlicitatem: & honorem, & ignominiam: & non admirari nec delitias, nec clientelas, nec poteſtatem, nec victorias gymnicas: habere autem animi altitudinem, & magnitudinem. eſt autem magnanimus, nec vitam magni faciens, nec vitæ amans, ſimplex porrò moribus, & generoſus, iniuria potens laceſſiri, & nõ vindex: ſequitur autẽ magnanimitatẽ ſimplicitas, & veritas. Ariſt. ibid.

Magnanimitas eſt ornatus omnium virtutum. idem Eth. 5.

Magnanimi eſt, magna cõtemnere, & mediocria malle, quàm nimia. Senec. epiſt. 39.

Magno animo de rebus magnis iudicandum eſt. idem Epiſt. 71.

Magnanimitas in Imperatore eſt. apud Iuriſconſ.

Magnanimitas pugnat cũ prodigalitate. Chryſoſt. ſup. act. Apoſt. Homil. 48.

Puſillanimitas, & Pigritia.

PVſillanimitas *vitium eſt animi, per quod neutram fortunam, nec honorem, nec ignominiam ferre poſſunt. Ariſt. de virt. & vit. diuiſ.*

Pigro, ſupplicij loco labor eſt: luxurioſo frugalitas pœna eſt. Senec. epiſt. 71.

Nec pigri quidem ſua fata diſponunt, ſed vnicum bonum, diuturnam vitam exiſtimantes ſæpe acerba mors occupat. Curt. lib. 9.

Grata eſt pigritia corporũ fatigatis. idem lib. 8.

Pigri eſt ingenij contentum eſſe iis, quæ ſunt ab aliis inuenta. Quint. lib. 10.

Sic ſunt animo conſternati homines inaſſueti laboris, vt omnia, quæ imperantur, ſibi patienda, & perferenda exiſtiment. Cæſar de bell. Gall. lib. 6.

Pigritia malitiæ coniuncta eſt. Baſil.

Pigritia cum auaritia certamen eſt. Auguſt. Serm. 22. *de verb. Apoſt.*

Puſillanimes ad orationem vix exurgunt. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 10.

Accuſatio.

EX GRÆCIS.

ALiud *accuſationis, aliud deliberationis eſt tempus. Demoſt. Exord.* 12.

Accuſare improbum periculoſum eſt. idem.

Criminationes mutuæ inter nos odia pariunt. idem 1. *Olynth.*

EX LATINIS.

FAcillimum *eſt alienam culpam accuſare, vbi ſiteris tuam. Quint. lib.* 2.

Eſt iniqua in omni re accuſanda, prætermiſſis bonis, malo-

rum enumeratio, vitiorúmq́; ſelectio. Cic. 3. de leg.

Nemo poteſt ſimul eſſe accuſator, & iudex. Scip. apud Plu. in Apophth.

Carere debet omni vitio, qui paratus eſt in alium dicere. is demum maledicit, qui nõ poteſt verum ab alio audire. Cicer. in Salluſt.

Semper ij diligentiſsimè, laborioſiſsiméque accuſarunt, qui ſeipſos veniſſe in diſcrimen exiſtimationis arbitrantur. idem in Verr.

Si accuſatores multos eſſe in ciuitate vtile eſt, vt metu contineatur audacia, verùm hoc ita eſt vtile, vt ne planè illudamur ab accuſatoribus. idem pro Roſcio.

Omnes, qui alterum in iudiciũ vocant, prouidere debet, non ſolùm quid oneris in præſentia tollant, ſed etiam quãtum in omnem vitam negotij ſuſcipere conentur. legem enim ipſi ſibi indicant innocentiæ, continentiæ, virtutúmque omniũ, qui ab altero rationem vitæ repoſcunt, atque eò magis ſi id faciunt, nulla alia re, niſi vtilitate communi commoti. etenim non ſolùm accuſator, ſed ne obiurgator ferendus eſt is, qui quod in altero vitium reprehendit, in eo ipſo deprehenditur. idem 5. act. in Verrem.

Ex accuſatione accuſatoris optimè intelligitur accuſationis veritas. Plin. Iun. lib. 3.

EX SACRIS.

PRæſumitur ſemper, quòd accuſatio fiat cauſa inuidiæ. apud Iuriſc.

Accuſator præſumitur calumniari, ſtatim quòd nõ probat ibidem.

Accuſatio non tenetur, ſi non conſtat de perſona, quæ produxerit illam. ibidem.

Accuſatio eſt iuſtus metus fugæ. ibidem.

Accuſatio de crimine non conſummatio fieri non poteſt. ibidem.

Accuſatus, non eſt reus, ſed conuictus. ibid.

Actio non datur contra patrẽ,

perſeuerare, ſed ab errato ſe reuocare moliuntur. Cicer. in Vat.

Eſt vtilius, vnius improbi ſupplicio multorum improbitatem coërcere, quàm propter multos improbos vni parcere. idem 5. act. in Verr.

Qui aliàs delinquit, delinquẽtibus facilè parcit. apud Terẽt.

Facilitas, cauſa eſt delinquendi. ibid.

Petere veniã ſolemus, aut cùm imprudenter errauimus, aut cùm compulſi peccauimus. Gel. lib. 11.

Nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus. Curt. lib. 6.

Ignoſcas aliis multum, tibi nihil. Pittac. per Auſon.

Bonis nocet, quiſquis pepercerit malis. Pub. Mim.

Crede mihi, miſeris cœleſtia numina parcunt,
Nec ſemper læſos, & ſine fine premũt. Ouid. 3. de Pont.

Tam obſeruans eſto ad vitandam culpam tuam, quàm facilis es ad remittendam alienam. in Hiſt. Sax.

Plus eſt, quàm abſoluere, dimittere defenſionem. Quint. Declam. 2.

Vtilius, eſt abſolui nocentem, quàm innocentem cauſam dicere. Cice. pro Roſcio.

Nemo abſolui poteſt, niſi qui dixerit cauſam. Curt. lib. 7.

Hominem improbum ſatius eſt accuſare, quàm abſoluere. Liuius 4. Decad. lib. 4.

Eſt non modo liberale paululum nonnunquam de ſuo iure diſcedere, ſed interdum etiã fructuoſum. Cicer. 2. Offi.

Magna eſt illecebra peccandi impunitatis ſpes. Cicero. pro Milon.

Quotusquiſque reperitur, qui impunitate propoſita, abſtinere poſſit iniuria? impunitas enim maxima peccãdi illecebra eſt. Cicer. 3. Offic.

Multa homines, ne bellare neceſſe ſit, voluntate remittunt, quæ bello, & armis cogi non poſſunt. Liuius lib. 5. Dec. 1.

EX SACRIS.

Plurimum intereſt, quo animo quiſque parcat, ſi-

cut enim aliquando eſt miſericordia puniens: ita & crudelitas parcens. Auguſt. ad Maced. Epeſt. 64.

Delicti ceſſatio, radix eſt veniæ. Tertull.

Gratia non fit, niſi offenſæ. idē.

Quoad licet parcendum eſt eis, qui ſumma, publicáque funguntur autoritate. Eraſm. in Epiſtol.

Culpam indulgentia præuenire non debet, ne ſecuritas audaciam alat, & ad delinquendum fiducia remiſſionis inuitet. Caſſiod. in quadam Epiſtola.

Veniæ via omnibus patet. Cyp. lib. 3. Epiſt.

Maior pars miſericordiæ eſt, dimittere, quàm dare. Greg. 12. mor.

In quibuſdam factis certi de venia redimus. Gregor. lib. 9. mor.

Impunitas incuriæ ſoboles, inſolentiæ mater radix impudicitiæ, tranſgreſſionum nutrix eſt. Bern. lib. 3. de conſid.

Occurrendum eſt, ne tractu tēporis, impunita malitia creſcat, & vires iniquitati diſſimulatio, vel indulgētior gratia ſubminiſtret, ſed clarius audita correctio doceat imperitiam, & coërceat audaciam. Caſſiod. in Epiſt.

Citius culpa dimittitur, quæ malitiæ ſtudio non perpetratur. Gregor. 10. mor.

In ſola eccleſia eſt purgatio culpæ. idem 8. mor.

Culparum remiſſio aliquando plus valet, quàm punitio. idē in regiſt.

Sunt culpæ in quibus culpa eſt relaxare vindictam. ibid.

Citò parcendum eſt iniurianti, ne veniæ viam tibi intercludas. Augu. lib. 4. de Ciuit. Dei. cap. 5.

Sceleris non innocentia, ſed magnitudo impunitatem facit. Auguſti. de Ciuit. Dei. li. 4. cap. 4.

Indulgentia Dei multi abutuntur. idem Epiſt. 54.

Sis humilis ad petendam veniam, facilis ad dandam: & ſi membra erunt in pace. Bernard. de verb. Apoſt. ſerm. 1.

Veniam delicti aſſecutus, ſi ite-

rum peccat, grauius iudicium ſibi præparat. Baſil. in ſummo moral.

Multitudo ſociorum impunitatem non facit criminis. Hier. in Epiſt.

De ſuo iure aliquid relaxare, non modò liberalitatis, ſed etiam cõmoditatis eſt. Ambroſ.

Iudex veniam dare peccatis non poteſt, quia voluntati ſeruit alienæ: Deus autem poteſt, quia legis ſuæ diſpenſator eſt, ac iudex. Tertul.

Humanitatis omnium id, in quo quiſque ſibi indulget, non ægrè ferre cæteris. Bernar. in Declam.

Probatio, & teſtimonium.

EX GRÆCIS.

NOn omne, quod videtur probabile, probabile eſt. Ariſtot. Top. 1.

Probabilia ſunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut ſapientibus, & iis, vel omnibus, vel pluribus, vel maximè notis, vel præcipuis. ibidem.

Mihi contingat, nec latere virtutes, nec turpia agenti multos habere teſtes. Eurip. in Hippol.

Partiuntur inter ſe mendacia teſtes. Demoſt.

Tutius eſt, famam citare teſtem quam ipſum aliquid affirmare. idem 1. Olynth.

Recta ſolutio eſt, manifeſtatio falſi. Ariſtot. Elench. 2.

EX LATINIS.

NVllum probationis genus debet inimicum videri, quod ſolum eſt. Quint. Declama. 7.

Fruſtra aſſerimus, quod fingimus, cùm vix prodeſt verum fateri. ibid.

Quis credibilior in cæde pauperis, quàm diues inimicus? ibidem.

Non debemus quicquam agere, cuius non poſſimus probabilem reddere cauſam. Cicer. 1. Offic.

Ad eligenda, quæ dubitationē afferunt, adhibere homines doctos debemus, vel etiam uſu peritos, & quid eis de vnoquoque officij genere placeat, exquirere. ibidem.

Satis abſolutū exiſtimo, de quo tanta diuerſitate regionum diſcreta hominum iudicia cōſentiunt. idem lib. de Orat. 2.

Nihil motum ex antiquo probabile eſt. Liuius lib. 4. Decad. 4.

Nullius calumniæ ſubiicienda ſunt, quæ dij comprobauêre. idem lib. 5. Dec. 4.

Non poteſt de veritate dubitare, quoties cum incertis experimenta conſentiunt. Quint. Decla. 4.

Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem. qui audiunt, audita dicunt, qui vident, planè ſciunt. Plaut. in Trucul.

EX SACRIS.

Tvrpe eſt ingenioſo, id dicere, quod ſi neget, probare non poſsis. Lact. lib. 3.

Probationis genus firmum, quod ab aduerſario ſumitur. Tertull.

De certis incerta probantur. Lact. lib. 2.

Magis credunt homines ornatæ veritati. ibid.

Apud bonos iudices ſatis habent firmitatis vel teſtimonia ſine ornamētis, vel argumenta ſine teſtimoniis. Lact.

Teſtimoniū fidele eſt, quod cauſas nō habet mentiendi. Hier.

In propria cauſa nemo idoneus teſtis eſt. idem.

Conſanguineus bonæ opinionis, ac famæ poteſt eſſe teſtis pro conſanguineo. apud iuriſconſ.

Voluerunt maiores noſtri, hanc patere inimicitiis viam vt quem quiſque adiſſet, eum teſtimonio poſsit tollere. mentiuntur enim ſæpe in eos, quos oderunt. Cicer. pro Font.

Onus probationis reo non incūbit. Greg. ſup. 1. Reg.

Textus legis, & canonis, eſt locupletiſsimus teſtis. apud iuriſconſul.

Efficacior probatio requiritur ab illo, qui vult probare id,

quod non eſt veriſimile. ibidem.

Teſtis non tenetur in tantum recordari de tempore, ſicut de loco. ibidem.

Teſtimonium proprium ſuſpectum eſt. Chryſoſt. ſup. Ioan. Hom. 12.

Quamuis vera ſunt, credenda non ſunt, niſi quæ certis indiciis comprobantur, niſi quæ manifeſto examine conuincuntur, niſi quæ ordine iudiciali publicantur: non enim qui accuſatur, ſed qui conuincitur, reus eſt. Iſid. lib. 1. Soliloq.

Defenſio, & excuſatio.

EX GRÆCIS

SI eſt turpe non poſſe ſe defendere corpore, turpius eſt non poſſe ſe defendere ſermone. Ariſt. Rhet. 1.

Odit Deus vim, ſed parta poßidere iubet, non ad rapinas relinquendæ ſunt diuitiæ. Eurip. in Hel.

Quos nobis defenſores paramus, hi ſæpe hoſtilia parant. Demoſth. ex Arg. lib.

Niſi ciues ipſi ſtudioſi defendendæ patriæ vna militent, mercenarij, qui ſolam mercedem expectant, rem plerunque malè gerunt. ibid.

Ii ſedulò tuendi ſunt, quibus perditis, & tibi ſedulò pereundum eſt. idem 1. Olynth.

Non curioſitatis, ſed officij eſt, amicorum cauſam agere. Demoſth. in epiſt.

Si gratè, vrbanitérque recuſes, non minùs grata fuerit excuſatio, quàm computatio. Plutar. de tuend. bona valet.

Oportet eum, qui pro ciuitate aliquid agit, ciuitatis ingenium imitari. Demoſth. apud Stob.

EX LATINIS.

DIfficilius ſemper eſt, defendere, quàm accuſare. Quint. lib. 8.

Neſcit tacere reprehenſorum ſcelerum trepidatio, & ſtatim reſpondet, illa cum ſuo ſibi ſcelere parata defenſio.

tacere facilius eſt deceptis, quàm deprehenſis. idem Declam. 2.

Qui confeſſum defendit, nõ abſolutionem ſceleris petit, ſed licentiam. idem.

Sine ſummo ſcelere non potes, quod maleficium in aliis vindicaris. idem in aliorum ſocio cùm ſcires, defendere. idem pro Scill.

Hominẽ ſeruare, ſumma laus. Plin. Sen. lib. 15.

Melior eſt cauſa ſuum non tradentis, quàm alienum poſcentis. Curt. lib. 7.

Vtcũque ſuccedat res, malo defenſionem meam diſplicere, quàm cauſam. ibidem.

Tu cùm defenderis, aliena oppugnas. Liuius lib. 9. Dec. 3.

Nihil minùs conuenit aduocati partibus, quàm reo capite periclitanti ſubſidium miſerationis auferre. Quintil. Declama. 2.

Domus iuriſconſulti, eſt totius ciuitatis oraculum. Cicer. 1. de Orat.

Qui adducti muneribus, aliis patrocinantur, honeſtam defenſionis ſpeciem quærunt. Demoſth. ex arg. lib.

Satius eſt purgatos eſſe, quàm ſuſpectos. Curt. lib. 7.

Culpam præſertim deprehenſam excuſare, altera culpa eſt. Quint. lib. 6.

Ingenia humana facunda ad ſuam cuique culpam leuandam. Liuius 3. Dec. lib. 8.

Aliquando exigit communis vtilitas, vt etiam falſa defendantur. Quint. lib. 2.

EX SACRIS.

Coepiſti non defendere peccatũ tuum, iam inchoaſti iuſtitiã. perficietur autem in te, quando nihil aliud facere delectabit. Auguſt. ſermo. 4.

Criminibus alterius nemo ſe defendat. idem.

Si alienum opus excuſare non potes, excuſa intentionem. Bernard. ſup. Cant. ſerm. 2.

Nihil impudentius arrogantia aduocatorum, qui in ſubiectos tumidè intonant. Auguſt.

Fidelis aduocatus eſt, qui non quærit quæ ſua ſunt. idem.

Peccatum peccato addit, qui in culpa, quam fecit, patrocinia defenſionis adiũgit. Grego. 22. mor.

Turpe eſt defendere, quod conſtat iuſtum non eſſe. idem.

Non debet iudex vendere iuſtum iudicium, aut teſtis verum teſtimonium: quia vendit aduocatus iuſtum patrocinium: illi enim ad vtranque partem ad examen adhibentur: iſti ex vna conſiſtunt. Aug. ad Maced.

Verboſum aduocatum, & ſtudentem eloquentiæ, cùm ſapientiæ ſit inanis, non aliud, quàm iuſtitiæ hoſtem putes. Bern. de conſid.

Apud cauſidicos ſilẽtium venale eſt. Caßiod. ſup. Pſal. 73.

Non eſt facile de perfecta ætate malum credendum, quam vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. idem in epiſt. ad Ruſt.

Fit plerunque, vt dum iniqui correpta in ſe mala defendere nequeant, ex verecundia peiores fiant, & ſic in ſua defenſione ſuperbiant, vt quædam vitia contra vitam corrigentis exquirant. Greg. 10. mor.

Aduocatus perfectus iniuſtas cauſas nullo modo ſuſcipiat. Greg. ſup. Ezech.

Nemo, quem crimen aggrauat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorũ. idem in Paſt.

Cùm is, qui mittitur ad intercedendum, diſplicet, irati animus ad deteriora prouocatur. ibidem.

Iudicem aditurus patronum quærat. idem ſup. Euang. Homil. 33.

Pauperes prouocare debemus nobis pro aduocatis. idem in Euang. homil. 2.

Incaſſum munita ſunt omnia, cùm locus vnus, quo hoſti pateat aditus, non eſt munitus. Grego. in mor.

Nulla eſt peccati excuſatio, ſi amici cauſa peccaueris. Aug. de Amic. cap. 7.

Criminis ſocius eſt, qui malè defraudantem defendit. idem

Epiſt.54.

Excuſatio perfecta, teſtimoniũ conſcientiæ ſuæ. Bern.de conſid.lib.2.

Excuſationis genus eſt, cùm argueris, alium incuſare. idẽ in paru.ſerm.

Excuſationem de ignorãtia non habent monachi.idem de aduent.domini.ſerm.3.

Conſultor perdit memoriam, ſi ſibi non ſoluatur debita merces.apud Iuriſconſ.

Habens loquendi locum apud diuitem, damnationem pro retento talento timeat, ſi non apud eum, ſicut valeat, pro pauperibus intercedat. idem in homil.

Doctor, qui conſuluit, in cauſa aliena, tenetur illud cõſilium ſequi in propria. apud iuriſconſul.

Studioſus iuris debet eſſe humilis, nec præſumat iudicare de lege, niſi tota lege perſpecta: & quare?ibidem.

Satisfactio veniam ſibi conciliat.ſerm.de confeſſ.ſerm.

Coniectura, & ſuſpicio.

EX GRÆCIS.

Optima coniectura eſt ſciẽtis.Plat.de nat.nom.

Veriſimile eſt in multis magis fieri peccatum, quàm in paucis. Ariſt.Top.7.

Non omne, quod apparet, verũ eſt.idem Metaph.4.

Oportet, quod ex vſu, ex his, quæ confinia ſunt, & ſimilẽ habent ſpeciẽ, colligere. Chryſippus.

Ex manifeſtis occulta deprehende. Demetr.Phaler.

Sæpe quodam animi præſagio diuinamus, à quibus nobis bona, vel mala impendantur. apud Demoſth.in arg.lib.

Suſpicio calumniam parit.ibid.

EX LATINIS.

Tutiſsimũ iter eſt, ſuſpectiſſimum.Senec.Epiſt.60.

Inter ſuſpecta malè viuitur. idem epiſt.75.

Morbum ſigna prænuntiant.

idem de ira lib.3.

Fœlicior innocentia eſt citra ſuſpicionem. idem Declam.17.

De futuris rebus difficile eſt dicere: tamen interdum poßis coniectura propiùs accedere, cùm res eſt eiuſmodi, cuius exitus præuideri poteſt. Cice. ad Troq.

Multis ſignis coniectura conſtat. apud Terent.

Signa quædam ſunt ſcelerum certißima. Cicer. in Catil.

Tam ſuſpicione, quàm crimine carere oportet. Cæſar apud Tranq.

Suſpicio, graue eſt hominibus malum. Pub. Mim.

Perinde vt eſt opinio de cuiuſque moribus: ita quod ab eo factum eſt, & non factum exiſtimari poteſt. Cicer. pro Cluent.

EX SACRIS.

Qvanti non dederunt errori locum, & dederũt ſuſpicioni? Ambr.

Suſpicio tollenda eſt, non inferenda. Chryſoſt.

Innocentiam præſtare poſſum, quid homines de me loquantur, nõ poſſum. Eraſ. in Epiſt.

Nunquam ſic eluuntur magna crimina, quin hæreat in animis hominum aliquod ſuſpicionis veſtigium. ibid.

Suſpicari de illo creditur, qui à pluribus admonetur. Caßiodo. lib.7.

Sicut difficilè aliquem ſuſpicatur malum, qui bonus eſt: ſic difficilè aliquem ſuſpicatur bonum, qui ipſe malus eſt. Chryſoſto. ſup. Matth.

Suſpiciones ſuas quiſque ferè cognitiones putat. Auguſt. Epiſt.54.

Suſpicio, amicitiæ venenum eſt. idem de vtilit. cred.

Non tantùm curemus habere bonã conſcientiam, ſed quantum poteſt noſtra infirmitas, quantum vigilantia fragilitatis humanæ, curemus nihil etiam facere, quod veniat in malam ſuſpicionem infirmo fratri. Auguſtin.

Arbitror eſſe boni viri, etiam falſam infamiam metuere. Eraſ. in Epiſt.

Cõiecturæ declarant, qualis fuerit animus. apud iuriſconſ.

Coniectura, eſt ſemiplena probatio. ibid.

Coniectura eſt, veriſimilis ratio ſuſpicionem inducens, non de neceßitate perſonam vincens. ibidem.

Ex circunſtantiis facta, & dicta æſtimanda ſunt. Aug. libr. 3. de doctr. Chriſt.

In incertis, non in certis locus eſt coniecturis apud iuriſcõſ.

Ex vſu, vel conſuetudine viuentis præſumitur voluntas eiuſdem morientis. apud iuriſconſ.

Talis quiſque præſumitur eſſe, qualis eſt habitus, quem geſtat. ibid.

Exemplum, & Imitatio.

EX GRÆCIS.

Arduum eſt, abſque exemplo res magnas lucidè oſtendere. Plat. de regno.

Exemplis vtimur in dicendo, vt facilius intelligatur. illud, de quo dicitur. Ariſtoteles de Poët. 1.

Exempla ponimus, vt ſentiant adoleſcentes. idem priorum. 1.

Eorum, qui reipublicæ præſunt, non modò ſingula verba, nec res tantùm publicitus geſta animaduerti, notarique ſolent, ſed virtus quoque, iocique ſimul, & ſeria quoque: domus ipſa, familia uxor, cubile curioſius conqueruntur. Plat. de Polit.

Laudatur imitatio, quæ rei ſimilitudinem artificiosè aſſequitur, ſiue illa ſit pulchra, ſiue deformis. Plutar. de Poët.

Vt plantarum ſemina: ſic hominum vitæ, regionibus ſimiles ſiunt. Cyrus apud Plutarch. in Apophth.

EX LATINIS.

Magna pars artis, imitatio eſt. nam vt inuenire primum fuit, éſtque præcipuum: ſic ea, quæ bene inuenta ſunt, vtile eſt ſequi. Quintil. lib. 10.

Non qui maximè imitandus,

etiã ſolus imitandus eſt. ibid.

Nihil eſt, quod facilius humana calliditas poſsit imitari, quàm dormientis ſimulatio. Quintil. Declam. 2.

Habenda eſt ratio diligenter, quos imitemur, quorum ſimiles eſſe velimus. Cicer. 1. de Orat.

Magni intereſt, quos quiſque audiat domi quotidie, quibus cũ loquatur à puero, quemadmodum patres, pædagogis, & matres etiam loquantur. Cic. de clar. Orat.

Imitandi ſunt maiores, primum illud exemplum, ne vitia ſint imitanda. Cicer. 2. Offic.

Cùm ſit arduum, ſimilitudinẽ fingere è vero: tum longè difficilima eſt imitationis imitatio. Plin. Iun. lib. 4.

Quæ imitari homines concupiſcunt, nemo, aut rariſsimi poſſunt. ibid.

Omnes dociles ſumus imitandis turpibus, ac prauis. Iuu. Sat. 14.

Studiosè plerique facta principum imitantur. Cicer. 1. Off.

Hoc generi hominum propè à natura datum eſt, vt qua in familia laus aliqua fortè floruerit: hanc ferè qui ſunt eius ſtirpis, cupidiſsimè proſequantur. Cicer. pro Rab.

Longum iter eſt per præcepta: breue, & efficax per exẽpla. plus ex moribus, quàm ex verbis trahimus. Senec. Epiſt. 6.

Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, & ſemper ante oculos habendus, vt ſic tanquã illo ſpectante viuamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. idem Epiſt. 11.

Magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſsiſtat. aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius autoritate etiam ſecretum ſuũ ſanctiùs faciat: fœlicem, qui aliquem ſic vereri poteſt, vt ad memoriam quoque eius ſe componat, atque ordinet. qui ſic aliquem vereri poteſt, citò erit verendus. ibid.

Niſi ad regulam praua nõ corriges. ibid.

Qui in altiorem honoris gradũ extenditur, magis in exemplũ ſpectantibus patet. Quin-

tilianus Declam.3.

Duo nos maximè mouent: exẽplum, & ſimilitudo. Cicer.3. de Orat.

Quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant homines. idem ad Caium Seuer.

Graues pœnæ, exempla dicuntur.apud Terent.

Exempla mala ex bonis initiis orta ſunt.Salluſt. in coniuratio.Catil.

Cùm aures hominum nouitate lætantur: tum ad rationem vitæ exẽplis erudimur. Plin. Iun.lib.8.

Poſt Deum pauci, ad Deũ omnes ire volunt.Bern.ſup. Cãt. ſermo.12.

Inuenio apud ſapientes honeſtiſsimũ eſſe maiorũ veſtigia ſequi, ſi modò recto itinere proceſſerint. Plin.Iun.lib.4.

EX SACRIS.

Exemplo bonorum, non malorum debemus duci. Auguſtin.de vtil. & neceſ. pœnitent.

Qui in conſpectu populi malè viuit, quantum in illo eſt, eũ, à quo attenditur, occidit. Gregor.in Paſt.

Cum maiores voluptati deſeruiunt, minoribus laſciuiæ fræna laxant.idem.

Pulcherrimus ordo eſt, & ſaluberrimus, vt onus, quod portãdũ imponis, tu portes prior, & ex te diſcas, qualiter oporteat aliis moderari. Bernard. Epiſtol. 72.

Exemplum nullum maius eo, cuius eſt exemplum. Tertul.

Sic ſit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, vt de bono opere proximis præbeatur exemplum, & tamen per intentionem, qua ſoli Deo placere quærimus, ſemper optemus ſecretum. Greg. Homil.11.

Nunquam exemplum à malis ſumitur.Hieronym.

Plerumque contingit, vt qui de ſe malè opinari permittunt, per ſemetipſos nulla vnquam mala faciant, ſed tamen per eos, qui ſe imitati fuerint, multiplicius delinquunt.Grego.in Paſt.

Nullum ego conſilium melius arbitror, quàm exemplo tuo fratrem docere ſtudeas. idem 1.Mor.

Sermo viuus, & efficax, exemplum operis eſt. Bern.ſer.56.

Exemplum vitioſum eſt, ſi aut falſum eſt, vt reprehendatur: aut ſi improbum, vt non ſit imitandum, aut maius, aut minus, quàm res poſtulabit. Cic.2.Rhet.

Exempla ſunt omnium: tormẽta paucorum. Cyp.de lap.

Antiquorum exempla ad inſinuandam huius vitæ inſtabilitatẽ intuenda ſunt. Greg. 4.Mor.

Ad exemplum non ſunt oſtendenda, niſi quæ firma ſunt. idem in Paſt.

Exempla adiungit Deus, cùm eius verba audire nolumus. idem in euang.

Parabolæ antiquorum non contemnendæ. Hierony.ad Orat. Roman.

Exempla bonæ vitæ à Chriſto, & ab eius actibus aſſumere debemus. Bernard.ſup.cant. ſermo.23.

Quiſquis malos non imitatur, offendit. Cyp.lib.2.epiſt.

Amat vnuſquiſque ſequi vitam parentum. Amb.

Seruata veritate hiſtoriæ, imitari ſpiritualiter poſſumus, quod carnaliter audiuimus. Greg.lib.1.mor.

Deum imitari deſiderat, qui faſtigium potentiæ adeptus alijs prodeſſe deſiderat, nõ præeſſe. Greg.26.mor.

Turpe eſt non imitari, quod ſumus. idem in Paſt.

Imitari nolle bonum, & apud Deum, & apud homines pœna eſt. idem in regiſt.

Imitatores doctorũ reproborum in idem præcipitiũ corruunt. idem ſup.1.Reg.

Exemplum multitudinis fugiendum. Chryſo.ſup.Luc.de Laz.conc.1.

Operatur filius, quæ viderit patrem facientem. Augu.2.de Trinit.

Æqualitas, Similitudo, Comparatio.

EX GRÆCIS.

Omnia omnibus ſunt ſimiliter, ac ſemper. Antig.

apud Plat. de rect. nom. ratio.

Qui à deceptione tutus eſſe vult, à deceptione caueat. idē de ſcient.

Similis ſimili ſemper hæret. idem de amore.

A ſimilibus ſimilia non licet fieri. Ariſt. Rhet. 2.

Tale additum tali, facit ipſum magis tale. idem Topic. 3.

Iuuenes ſe in ſpeculo intueantur, & qui formoſi ſunt, digni ea ſpecie fiant: qui autem deformes, eam deformitatem eruditione tegant. Socrat. apud Diogen. lib. 2.

Signa ferè præcedere ſolēt, quoties magna mala aut ciuitati, aut genti alicui imminent. apud Stob.

Multa per ſe dicta alia videntur comparata cum ſuis cauſis longè alia. ibid.

Non eſt natura comparatū, vt quilibet homo cuique conueniat, nec fortuna ſinit eadem quibuſuis eſſe paria. Plut. de Amic. mult.

Æqualitatem cole, quæ amicos ſemper amicis, ciuitatibúſque ciuitates, ſocios ſociis colligit: æqualitas enim legitima hominibus eſt. idem.

Si æqualis conditio omniū fuiſſet, nulla eſſet inter homines inuidia. apud Stob.

Inæqualibus æqualia, inæqualia fiūt, niſi mēſurā accipiāt. Plat. de Leg. Dialog. 6.

Æqualitas temporis cùm ad æquales voluptates propter ſimilitudinem trahat, amicitiam parit. ibid.

EX LATINIS.

Nihil poteſt eſſe æquabile, quod non à certa ratione proficiſcatur. C. c. 2. Tuſc.

Nō in omnes omnia conueniūt, idem pro Roſcio.

Aſsiduum inter pares diſcordia malum. Iuſt. lib. 6.

Cōparatio aliarum fœlices etiā quaſdā miſerias facit. Quint. Declam. 5.

Corpora quamuis excelſa, procerioribus admota decreſcūt. Plin. Iun. in Paneg.

Multa ſunt eadem, ſed aliter. Quint. lib. 2.

Aliud eſt proximũ eſſe, aliud, ſecundum. idem lib. 10.

Multum ſigna faciunt, & ex alia memoria venit alia. idẽ lib. 11.

Nihil in rebus humanis natura voluit eſſe tã ſimile, quod non aliqua proprietate ſecerneretur. idem decla. 8.

Omnibus veris falſa quædam adiuncta ſunt tanta ſimilitudine, vt nulla ſit iudicandi, & aſſentiendi nota. Cicer. de Nat. deor.

Duo nos maximè mouẽt, ſimilitudo, & exemplum. idem ad Quint. frat.

Nihil eſt, quod tã attrahat, & alliciat ad amicitiam, quàm ſimilitudo: qua fit, vt boni bonos diligant. idem in Lælio.

Pares cũ paribus facillimè congregantur. Cato maior.

Tantiſper ſimilis, & cõpar eorum fies, dum paria, & conſimilia dicas, atque audias. Gell. lib.

Signis opus eſt apud non intelligentes. Pli. Iun. lib. 2. epiſt.

Antiquis in rebus ſi qua ſimilia veris ſunt, pro veris accipiuntur. Liu. 1. Dec. lib. 5.

Imagines maiorum ad virtutes quoſdam accendunt. Sall. in Bell. Iug.

Ab altero expectes, alteri quod feceris. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Bona clareſcunt, cùm fuerint malis comparata. Bern. in epiſt.

Quæ per comparationem dicũtur, non per omnia eſſe ſimilia neceſſe eſt. Aug. lib. 16. cõtra Fauſt.

Comparatiuus nõ ſemper, quod antè dictum eſt, auget. idem lib. 3. contra Creſc.

Fœda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra, & magis fœda redduntur. Ber.

Vt æqualium vſus dulcior, ita ſenum tutior eſt. Amb.

Simulata æquitas, nõ eſt æquitas, ſed duplex iniquitas, quia iniquitas eſt, & ſimulatio. Auguſt.

Par in parem non habet imperium. apud Iuriſc.

Simile nõ poteſt dici, vbi diſſi-

militudo ineſt.ibid.

Simile dicitur, quod concordat in multis, licet in vno diſcrepet.ibidem.

Pictores imitantur arte naturam.Chryſ.

Pictura gentibus pro lectione eſt.Greg.

Fingimus aliquando ſine mendacio. Aug.lib.2.Quæſt.Euang.Quæſt.50.

Imago, & quod ad imaginem, de vicino ſe reſpiciunt. Bern. ſup.Cant. Serm.8.

Vbi duo ſunt ſimilia, magis ſimile eſt eligendũ.apud Iuriſ.

Falſitatis mater, ſimilitudo. Aug.lib.2.Solil.

Imagines non adorantur, ſed quod per imagines repræſentatur.Greg.in Regiſt.

Contrarium, & diſſimilitudo.

Contraria iuxta ſe oppoſita magis eluceſcunt. Ariſt.Rhet.2.

Impoſſibile eſt, contraria eidem ſemper ineſſe. idem Topic.2.

Omne, quod corrumpitur, à cõtrario corrũpitur. idẽ Phyſ.1.

Eiuſdem ſententiæ eſt, oppoſita conſiderare.idem Metaph.4.

Omnis commoditas ſua fert incõmoda, & rurſus omnis incommoditas ſua fert cõmoda. Demoſth.1.Olynth.

Contraria ſicut ſimul eſſe non poſſunt: ſic nec carnales, & ſpirituales diuitiæ. Bern.ſermon.4.

Non eſt vna omnium facies. Cic.1.de Nat.deor.

Diſpares mores diſparia ſtudia ſequuntur. Cato maior.

Oderunt hilarem triſtes, triſtémque iocoſi:
Sedatum celeres, agilem, gnauúmque remiſſi. Hor. Epi. lib.1.

Diſſenſio omnia turbat. Chryſ. ſup.Ioan.Homil.81.

Amor.

EX GRÆCIS.

Amor audaciæ, & confidentiæ præceptor eſt.apud Stob.

Natura quodammodo omnis

amans, tractabilis eſt.ibid.

Qui ad ſenectutem amare differt, ille vnà ſoluit iuuentutis fœnus. Menand. ibid.

Amor, nec coitus gratia ſit, nec ſine ea. Ariſt. ibid.

Si quod capit amantes, forma faciei eſſet, omnes eandem amarent. idem enim oculorum iudicium eſt. ibid.

Solus amor inter homines nullo ſermone, conſilióue mouetur. Menand. ibid.

Amor hominibus furor eſt. ibidem.

Amor otioſa res eſt, & inutilis ad opera. ibid.

Nullus mortalium mendicans victum amauit, ſed inter diuites iuuenis cupido agit. ibi.

Infidus amor eſt. ibid.

Amor, ſi cogas magis ſolet intendi. ibid.

Amor tenebras infundit. ibid.

Amor natura ſurdus eſt admonenti. ibid.

Amor eſt cuiuſdã irrationalis cupiditatis exceſſus, qui velocem habet acceſſum, tardum autem diſceſſum. Theop. ibid.

Amor animæ otioſæ affectus eſt. ibid.

Omnis voluptas ab amore ſuperatur. Plat. de Amor.

Quiſquis amat, hallucinatur, & cæcutit in eo, quod amat. Plut. de Amic. & adul.

Amor confidentiam ad quiduis audendum ſubminiſtrat. Plat. in Trim.

Amor vacantium occupatio eſt. Diog. lib. 7.

Amor eſt immortalitatis deſiderium. Plat. de Amore.

Amare, eſt alicui velle bene, eius gratia, Ariſt. Rhet. 2.

Amicus eſt, qui amat, & è cõuerſo amatur. ibid.

Vnuſquiſque naturaliter, & maximè amat ſeipſum. Ariſt. Polit. 2.

Amor ille validiſſimus, atque ſanctiſſimus omnium merito habetur, quẽ quis per virtutem à ciuibus, & popularibus ſibi cõparat. Plut. de Polit.

Cùm vbique ſit loquax amor, nunquàm is verborum profuſior, quàm in laudando. idẽ Probl. Dec. 1.

Flamma ſæui amoris parua

quidem primo vapere, ſed fomento cõſuetudinis exæſtuans totos comburit homines. Apul.lib.6.

In via amori nulla eſt via.

EX LATINIS.

SVnt, qui neminem amant, niſi cùm perdiderint. Senec.Epiſt.36.

Quantum amori in hominem liceat illi magis, qui amant, ſciunt. Quint.Decl.15.

Admirabilior charitas, in quã coimus viribus noſtris. idem Declam.6.

Minus debetur homini, qui aliquem ideo amat, quia neceſſe eſt.ibid.

A primis ætatibus in eandem coire vitam, habet aliquid fraternitatis affectuum. ibidem.

Neſcis an diligat, cuius non habeat experimentum, niſi ſola fœlicitas.ibid.

Laus, & charitas ſunt vitæ ſine metu degendæ præſidia firmiſsima.Cicer.2.de Finib.

Rerum omnium, nec aptius eſt quicquam ad opes tuendas, ac tenendas, quàm diligi, nec alienius, quàm timeri. idem Offic.2.

Nihil minus videtur hominis, quàm non reſpondere in amore iis, à quibus prouoceris. idẽ ad Brut.

Parcendum maximè charitati hominum, nec temere in eos dicas qui diliguntur.idem 2. de Orat.

Tantum amori fraterno dandum non arbitror, vt quiſque de ſalute eorum conſulat, communem relinquat.id. pro Scill.

Amor inuentionis cauſa.Plin. Senior.lib.5.

Vbi maximus, & honeſtiſsimus eſt amor, aliquando præſtat morte, quàm vita diſtrahi.Max.lib.4.

Eo certius, quo miſerius experimentum habet charitas. idem lib.5.

Notis ſuis amor plerunque percurrit.Plin.Iun.lib.4.

Eſt ſuſpectum, & anxium, de eo, quem ardentiſsimè diligas, interdum nihil ſcire. idẽ

lib.5.

Non obligandus, ſed remunerandus, qui prior cœpit. idem lib.7.

Facilius eſt, vnū amare, quàm multos. idem in Paneg.

Nemo fideliter diligit, quem aliquando faſtidit. Curt. lib.5.

Conciliari niſi turpi ratione amor turpis non poteſt. Senec. epiſt.29.

Amantes de forma iudicare non poſſunt, quia ſenſum oculorum premit amor. Quintil. lib.6.

Habet aliquod ſolatium, quiſquis in amore miſer eſt. idem Declam.13.

Is tantum in amore ſanatur, qui quod deſinit, ſibi debet. ibidem.

Ægrè amantes de re vxoria audiunt. Terent. in And.

Amicus perpetuò, amator ad tempus. apud eund.

Quinque ſunt amoris lineæ: viſus, colloquium, tactus, oſcula, concubitus. ibid.

Inſuauiſſimus amor eſt, quo frui non licet. ibid.

Stultus amator, irridenti credit. ibid.

Amantibus omnia ſunt ſuſpecta. ibid.

Amatores ſolatio angit non lædit. idem in Hecyr.

Penitus hærens amor faſtidio præſentium accenditur. Cur. lib.7.

Omnes humanos ſanat medicina dolores
Solus amor morbi non amat artificem. Propert. lib.2.

Heu mihi, quòd nullis amor eſt medicabilis herbis. Ouid. in Epiſt.

Difficile eſt longum ſubitò deponere amorem. Catul.

Errat, qui finem veſani ponit amoris.
Verus amor nullū nouit habere modum. Propert. libro.2.

Libertas quoniam nulli iam reſtat amanti,
Nullus liber erit, ſi quis amare velit. ibid.

Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur.
Maieſtas, & amor. Ouid. 2. Metam.

Finem qui quæris amori,
Cedit amor rebus, res age, tutus eris.idẽ 1.de remed.amor.
Diuitiis alitur luxurioſus amor.idem 2.de remed. amor.
Sed tamen apparet diſsimulatus amor.idem in Epiſt.
Iræ interueniunt, redeunt rurſus in gratiam: verùm iræ, ſi quæ fortè veniunt huiuſmodi inter eos rurſus, ſi reuentum in gratiam eſt, bis tanto amici ſunt inter ſe, quàm prius. Plaut.in Amph.
Amantium iræ, amoris redintegratio eſt. Terent. in And.
Nihil ita amorẽ incitat, quàm carẽdi metus. Plin.Iun.li.4.

EX SACRIS.

Amor formæ, rationis obliuio. Hier.in Epiſt.
Violenta res eſt, & impotens amor. Eraſm.in Epiſt.
Ardẽtiſsimus amor cum metu non cohæret.ibid.
Solet ſpretus amor in iram conuerti. ibid.
Amor pudorem, modum, conſilium nõ habet. Bernard. ſup. Cant. ſerm.73.
Amor purus, mercenarius non eſt.idem ſerm.83.
Amor vbi eſt, labor nõ eſt.idẽ ſerm.86.
Amari non niſi nota poſſunt. Auguſt.lib.3.de Trinit.
Amare alium nõ poteſt, qui ſe ipſum non amat.idem.
Quæcũque amore poſſeſſa ſunt, non ſine dolore pereunt. idem in Enchir.
Non amatur, quod propter ſe non amatur. idem de vnic. baptiſ.
Amatur aliquando res bona non bono amore.idem 2.cõtra ſec. Manich.
Quod non videtur, plus amatur.idem ſup.Ioann.tract.32.
Diligendi ſunt homines, vt eorum non diligantur errores. idem.
Non amatur, niſi quod delectat. idem ſerm.17.de verb. Apoſt.
Non potentior eſt ſpiritus noſter vbi animat, quàm vbi amat: niſi fortè magis putetur eſſe, vbi vinctus ex neceſsitate tenetur, quàm quo ſponte,

& alacri fertur voluntate. Bernard.

Lingua amoris ei,qui nõ amat, barbara eſt. idem.

Vſurpatio, vnanimitatis indicium eſt. idem.

Non eſt ſincerus amor, qui ſuſpicionis fæcem retinet. idem.

Vis amoris hoc agere ſolet in animo, vt in quem ipſe ſemper cogitat,nullum alium ignorare putet. idem.

Nemo aliquem amat,quem non vult eſſe meliorem. Gregor. 12.mor.

Nemo poteſt aliquid obliuiſci, quod amat: aut retinere, quod odit. Chryſoſt.

Verus amor animis conſtat, quem ſæpenumero vel minuit,vel diſſoluit corporis cõiunctio. Eraſm. in epiſt.

Solidus amor eſt à virtute profectus, tam finẽ neſcit, quàm ipſa virtus. ibid.

Qui puerili impetu ſe proſequũtur, pari leuitate deſciſcunt, qua acceſſerant. ibid.

Beneuolentiam conciliat malorum ſocietas. ibid.

Charitas cor vnum multorum fratrum facit. Auguſt. ſup. Ioan. tract. 14.

Charitas in totum ſe extendit orbem. idem ſup. Ioan. Epiſt.

Eſt inter bonos,ſtudioſóſq; viros publica quædam,ſed conſtantiſſima neceſſitudo, & ſimilium rerum adminiſtratione conflata. Eraſm. in epiſt.

Verè amat,qui gratis amat. ibi.

Amare nihil,difficile homini. Hier. de cuſt. virg.

Difficile eſt, ab his diligi, quos præcedas. idem.

Inaudita eſt dilectio, quæ amicũ amat, & præſentiam eius non amat. Caſſiod. ſup. Pſal.

Dilectio abſentiæ damnum non ſentit, cúmque diuturnitate temporis pleraque ſolent infirmari, dilectio & temporis tractu, & locali diſtantia conualeſcit. Petr. Rau. in epiſtol.

Amor verus eſt, ſi propter Deum amatur, quod amatur idem lib. 4. confeſſ.

Ad amorem inuitatio eſt maxima, præuenire amando. idẽ de Cate. rud.

Amor ordinatè amandus eſt.

idem lib.15.de Ciuit.Dei.

Amor læſus iraſci debet. Hieron.ad Heliod.

Amor monet & memorem. Eraſm.in epiſt.

: Amatæ rei ſubtractio, deſiderij augmentatio eſt. Bernar. ſup.Cantic.ſerm:56

Amor dominum neſcit, omnes ex æquo intuetur. idem ſermo.58.

: Mens amori occupata, ſui iuris non eſt.Bern.

: Amanti ſemel aſpicere nō ſufficit.Gregor.in homil.

Omnis creatura cùm bona ſit, & bene amari poteſt,& malè:bene,ordine conſtituto:malè, ordine perturbato. Aug. de Ciuit.Dei lib.15.

. Amor amore ſuperatur. Hier. ad Veſt.

: Nihil amantibus labor eſt. Hier.in epiſt.

• Quos amamus, nonnunquam morſu petimus. Chryſoſtom. ſup. Epiſtol.ad Corinth. Homil.24.

Amamus non ex neceſsitate. idem ſup.Epiſt.ad Epheſ.ſermo.2.

Amare neſcire, turpe eſt. idem ſuper Epiſt. ad Corinth. Hom.27.

Amare corporis famam,eſt deformitatem admirari. idem ſup.epiſt.ad Heb. Homil.4.

Cupidinis incendium, ſocordia eſt.idem ſerm.4.ſup.Epiſt.ad Rom.

Amoris affectum exprimit nutrix. idem ſup. Epiſt. ad Theſſ.Homil.3.

Odium.

EX GRÆCIS.

Odium cæcum eſt.Plutar. de vtili.cap.ab inimic.

Odia ſoluenda:non antem inimicitiæ. idem de amic. mult.

EX LATINIS.

Non eſt prudentis errantes odiſſe, alioquin ipſe ſibi odio erit. Senec. de ira. lib.1.

Infixa nobis eſt auerſatio eius rei,quam natura damnauit.idem

uit. idem epiſt. 99.

Vt optabile eſt, plus fauoris mereri: ſic proximum, odij minus. Quintil. lib. 4.

Semper odiorum honeſtus occaſus, & dum ſimultates nihil aliud habent, quàm nocendi cupiditatem, ſpecioſa in melius animi mutatio eſt. idẽ Declam. 9.

Perpetua res eſt, odiſſe ſine cauſa. Quintil. Declam. 14.

Multorum odiis nullæ opes ſufficere poſſunt. Cicer. 2. offic.

Quem metuunt, oderunt: quem quiſque metuit, periiſſe deſiderat. ibid.

Nõ tam ea, quæ ſunt recta probãtur, quàm quæ praua ſunt, faſtidiis adhærent. idem 1. de Orat.

Hoc natura inſitum eſt, vt quẽ timueris, quicum de vita, fortuniſque contenderis, cuius inſidiis euaſeris, hunc ſemper oderis. idem pro Scill.

EX SACRIS.

ODio habeantur peccata, non homines. Leo Papa diſtin. 89.

Qui præ ſe fert odium, protinus ſibi fidẽ abrogat, etiã in cauſa iuſtiſſima. Eraſ. in epiſt.

Facilè redit in gratiam, qui odit inuitus. ibid.

Nemo poteſt perfectè diligere, quò vocamur, niſi oderit, vnde reuocamur. Auguſt. de ver. relig.

Propemodum naturale eſt, vt ſocrus nurum, & nurus oderit ſocrum. Hier. ſup. Mic.

Sicut rex in imagine ſua honoratur: ſic Deus in homine diligitur, & oditur: nõ poteſt hominem odire, qui Deum amat, nec poteſt Deum amare, qui hominem odit. Chryſ. ſup. Matth. 22.

Nemo poteſt aliquid obliuiſci, quod diligit, aut retinere, quod odit. Greg. in Homil.

Odium proximi impedit orationis fructus. Greg. 10. mor.

Odia aliquando ſunt pro veritate ſuſtinenda. idem in Regiſt.

Odiũ, eſt ira inueterata. Aug. ſup. Pſalm. 25.

Odium tenebrat conſcientiam.

Greg.lib.5.mor.

Odientes nos debemus diligere, & quantum in nobis eſt, pacem habere. idem in Regiſt.

Odium, ſpiritus eſt tenebrarũ. Chryſoſt.ſup.Matt.Hom.43.

Odium omne malum ſuggerit. idem ſup.Matth. Homil.43.

Æmulatio, & Ambitio.

AEmulus eſt figulus figulo, atque fabro æmulus æris protinus eſt conſors. Heſiod. apud Plut. de tranq. animi.

Natura comparatum eſt, vt inter eos æmulatio contentioſa non innaſcatur, qui diuerſa virtute, diuerſis moribus, non eodem ſtudij genere operam rei cuipiam dant. idem de Polit.

Æmulatione virtus cognoſcitur. Homil.Iliad.23.

Inter pares nulla poteſt eſſe æmulatio. Quint.Decla.9.

Nihil eſt tam pronum ad ſimultates, quàm æmulatio, in fœminis præſertim. Plin.Iunior in Paneg.

Tunc bene fortis æquus reſerato carcere currit.

Cùm quos prætereat, quóſque ſequatur, habet. Ouid.3.de Art.

Cùm præſtare cæteris concupieris, difficile eſt ſeruare æquitatem. Cic.1.Offic.

Peſtis nulla maior in amicitiis eſſe poteſt, quàm in quibuſdã honoris, & gloriæ certamen, ex quo inimicitiæ ſæpe maximæ inter amiciſſimos extiterunt. idem in Lælio.

Æmulationi diſcretio neceſſaria eſt. Bern.ſup.Cãt.ſer.49.

Ambitio, improba res eſt, multi iam dũ materna quærunt, amiſere paterna. Herod.apud Stob.

Plurimæ ſeditiones ambitionis cauſa in ciuitate oriuntur, ne honoribus enim non quilibet, ſed potentiſſimi contendunt. Ariſt.apud Stob.

Ambitioſi obſequiis conciliandi.ibid.

Ambitio, frequenter cauſa virtutis eſt. Quint.lib.1.

Ambitio virtuti, quàm auari-

tiæ affinior. Salluſt. in coniurat. Catil.

Tunc maximè fauor, & ambitio dominatur, cùm ſub aliqua ſeueritatis ſpecie deliteſcit. Plin. Iun. lib. 3.

Cauenda eſt gloriæ cupiditas, eripit enim libertatem, pro qua magnanimis viris omnis debet eſſe contentio. ibid.

Ambitio poſſidet omniũ virtutum præmia. Aug.

Poteſtatis ambitio angelum poteſtate angelica priuauit: ſcientiæ appetitus hominem immortalitatis gloria ſpoliauit. non Euam cibus deflexerat, non mandatorum deſtituerat obliuio, ſed promiſſi honoris ambitio illecebroſa decepit. Ber. ſer.

Omnis adeũdi honoris eccleſiaſtici abſcindatur ambitio, ſi ſe iudicãdos potiùs, quàm iudicaturos hi, qui præeſſe volunt populis, cogitarent. Orig. ſup. Epiſt. ad Rom.

Ambitioſi tractantur eleganter. Hier. ad Ruſt.

Officiũ aliquando putatur ambitio. Hier. ad Saluinam.

Ambitio furoris cauſa. Bern. Epiſt. 126.

Ambitio latere vult. ibid.

Ambitio, hypocriſis mater. idẽ ſerm. 5. in dominic. Palm.

Ambitio, peſſimus dæmon. Baſil. in Epiſt.

Æmulari miſericordiam Dei debemus. Chryſo. ſup. Geneſ. Homil. 17.

Ambitio cæcos reddit homines. idem ſup. Act. Apoſt. Homil. 28.

Qui agit, vt prior ſit, forſitan ſi non tranſibit, æquabit. Quintil. lib. 10.

Quiſquis intelligit habere ſe vitæ, famæq́ æmulum, attentè ſibi cauet, facta ſua circunſpicit, vitam omnem componit: quandoquidem, & hoc habet peculiare malitia, vt in peccando magis vereatur inimicos, quàm amicos. Plutar. de vtil. cap. ab inim.

Multum ſibi adijcit laceſſita virtus. Senec. Epiſt. 13.

Exhortandi cunctantes optima ratio æmulum, qui, quod ipſi dubitant accipere, alij intercipere ſtudeãt. Demoſth. 1.

Olynth.

Marcet ſine aduerſario virtus. Senec.de prouid.

Contemptus.

EX GRÆCIS.

Contemptus, magnũ auſpicandæ Philoſophiæ inſtrumentũ eſt. Plut.de Tranq. anim.

Æquè contemnit pecunias is, qui largitur, ac is, qui nõ admittit. Plut.de virt. Alex.

Turpe eſt, voti factum compotem, ea negligere, quæ optaueras Demoſt.1.Olynth.

Eò magis dolẽdus virtutis neglectus, quò maiorem fructũ confert illius acceſsio. Plutar. de prof.morum.

EX LATINIS.

Dicimus, vt bona temporalia contemnas, non vt non habeas, ſed ne ſolicitus habeas. Senec.de vit. beat.

Breuiſsima ad diuitias, per diuitiarum cõtemptum via eſt. idem Epiſt.63.

Contemptus corporis mei, certa libertas eſt. idem Epiſt.66.

Quæ virtus eſt ſuperuacua contemnere? tunc te admirare, cũ contempſeris neceſſaria. idem Epiſt.111.

Ad quæ noſcenda iter ingredi, tranſmittere mare ſolemus, ea ſub oculis poſita negligimus. Plin.Iun.lib.8.

Pecuniam in loco negligere, interdum lucrum eſt. Terent.

Nemo eſt omnino negligendus, in quo aliqua virtutis ſignificatio apparet. Cicer. 1.Offic.

EX SACRIS.

Omnia contemnit, qui non ſolùm, quantum potuit, ſed etiam quantum voluit, habere contendit. Auguſt. de cat.rud.

Virtus eò pluris æſtimãda, quò plura contemnit: magnæ virtutis eſt, cum fœlicitate luctari: magnæ fœlicitatis eſt,

à fœlicitate non vinci.idem.

Bona hæc contemnit, qui præ virtute negligit: contemnit, qui non eis fidit: contemnit, qui ſibi non poßidet: contemnit, qui benignè erogat: contemnit, qui non affligitur ablatis, ſi quando fortuna, quod ſuum eſt, repetit. Eraſ. in Epiſt.

Rerum contemptu conſtat fortitudo. Amb.

Omnia relinquere poſſumus etiam retinendo. Greg.

Non ſunt contemnenda quaſi parua, ſine quibus magna cōſtare non poſſunt. Hier. ad Lætam.

Si reum regiæ maieſtatis quamuis humanæ humanis legibus capite plecti ſancitum eſt, quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit? Grego.1.in moral.

Contemne diuitias, & eris diues: cōtemne gloriam, & eris glorioſus: contemne ſupplicia inimicorum, & tunc eos ſuperabis. Chryſoſt. ſuper Epiſt. ad Hebr.

Age ergo, qui relinquere diſponis omnia, te quoque inter relinquenda memorare memento. Bern. in colla.

Quod non metuitur, contemnitur. Lact. de ira Dei.

Vtilius terrena opulentia tenetur humiliter, quàm ſuperbia relinquitur. Auguſt. ad Paul.

Plus eſt animum depoſuiſſe, quàm cultū. Hier. Epiſt. 120.

Qui ſpernit modica, paulatim decidit. Auguſt. libr. 9. confeſſ. cap. 8.

Magis eſt contemnere ſeipſum, quàm mundum. idem de ſpirit. & anim.

Mundus hic non corpore, ſed corde fugiendus eſt. idem de bon. perſeu.

Qui terrena contempſimus, neceſſe eſt, vt flagrante deſiderio cæleſtia requiramus. Ber. in paru. ſerm.

Relinquere omnia, quàm relinqui, melius eſt. idem in Declam.

Terrena eſurit auarus, mendicus fidelis contemnit, vt dominus liber. Ber. ſup. Cant. ſerm. 22.

Homo.

EX GRÆCIS.

Homo aliud eſt, quàm corpus ſuum. *Plat. de nat. nom.*

Omnis homo lucri cupidus eſt. idem de lucr. cupid.

Fœmina, & vir æquè ad omnia apti, ſed fœmina imbecillior. idem de republ.

Homines vt in pluribus ſunt mali: in paucioribus autem boni. Ariſt. Topic. 2.

Difficilis poſſeßio, homo eſt. Plat. de leg.

Nos ſumus quodammodo finis omnium. Ariſt. Phyſic. 2.

Homo eſt melioris carnis, quàm cætera animalia. idem de anima. 2.

Maſculi generaliter ſunt longioris vitæ, quàm fœminæ: quia maſculus calidior eſt, quàm fœmina. idē de lōg. vit.

Homo eſt rectißimum animalium. idem de mort. & vit.

Homines habitantes in montibus, fortiores ſunt habitantibus in planicie. idē de ani. 8.

Hominum ſaliua ſerpentū morſibus aduerſatur. ibid.

Homo mortuus quanquam habeat eandem effigiem, & formam figuræ, non tamen eſt homo. ibid.

Homines magis dominantur à primo patre, quàm à prima matre. idem Metaph. 5.

Omnes homines natura ſcire deſiderant. idem Metaph. 1.

Homo naturaliter eſt animal politicum. idem Polit. 1.

Maſculinum naturaliter dignius eſt fœminino. ibid.

Sicut omnium animalium melior eſt homo lege fruens, ſic omnium animalium peßimū homo à lege, & iuſtitia ſeparatus. ibid.

Hominem homini nihil aliud manſuetum, & mitem reddit, quàm beneuolentiæ, iuſtitiæ, & probitatis fides. Plut. de Polit.

Homo ex homine non alta cogitat. Pit. apud Volat.

Nihil habet commune cū mortali animante animal homo in immortalibus bonis exercitatus. Pitt. apud Diog.

lib.10.

Homines vehementer boni, aut mali perpauci ſunt: medij autem plurimi. Plat. in Phæd.

Fœlices aio homines innuptos, & ſine liberis: vna enim anima eſt, cui pro ſeipſa doloris onus eſt mediocre. Eurip. in Alceſt.

Homo nihil omnino, quàm ipſa calamitas eſt. Herod. apud Stob.

EX LATINIS.

Qvod naturæ ſatis eſt, homini non eſt. Senec. Epiſt. 120.

Homo in adiutorium mutuum generatus eſt. idem 1. de ira.

Sunt quidam non re, ſed nomine homines. Cic. 1. Offic.

Hoc natura præſcribit, vt homo homini quicunque ſit, ob eam ipſam cauſam tantùm, quod homo eſt, conſultum velit. idẽ 3. offic.

Sunt in terra homines, non vt incolæ, & habitatores, ſed quaſi expectatores ſuperarum rerum, atque cæleſtium. idem 2. de legib.

Nec figura corporis, nec excellẽs vis ingenij humani ſignificat ad hanc vnã rem natum hominẽ, vt frueretur voluptatibus. idem 1. de finib.

Sic caueto te non eſſe mortalem, ſed corpus hoc. idem de ſomn. Scip.

Homini ex homine plura mala. Plin. Sen. lib. 7.

Hominum natura nouitatis auida. ibid.

Hominis induſtria belluarum vim longè ſuperat. Salluſt. in coniur. Catil.

Homines aut mortalitatẽ ſuã, aut immortalitatem cogitare debent. Plin. Iun. in epiſt.

Homo, eſt imbecillitatis exemplum, temporis ſpoliũ, fortunæ luſus, incõſtantiæ imago, inuidiæ, & calamitatis trutina: reliquum verò pituita, & bilis. Ariſt. apud Stob.

Animalia cuncta noſcunt ſibi ſalutaria, præter hominem Plin. Sen. lib. 27.

Duplex eſt hominum natura ſed præſtantius eorum, qui ſunt viri. Cic. pro Roſc.

Hoc ſolum animal homo natũ pudoris, ac verecundiæ particeps, appetens coniunctionem hominum, ac ſocietatem, animaduerténſque in omnibus rebus, quas ageret, aut diceret, ne quid ab eo fieri, niſi honeſtum, & decorum. Cice. 4. de finib.

Nihil vni tam ſimile, tam par, quàm omnes inter noſmetipſos ſumus: quod ſi deprauatio conſuetudinem, ſi opinionum varietas imbecillitatem animorum non torqueret, ac flecteret, quocunque cœpiſſet, ſui nemo ipſe tam ſimilis eſſet, quàm omnes eſſent omnium: itaque quæcunque eſt hominis definitio, vna in omnes valet: quod argumenti ſatis eſt, nullam diſſimilitudinem eſſe in genere: quæ ſi eſſet, non vna omnes definitio contineret. Cic. 1. de leg.

Nullum eſt animal præter hominem, quod habeat aliquã notitiam Dei. ibid.

Si conſiderare volumus, quæ ſit in homine excellentiæ natura, & dignitas, intelligemus, quàm ſit turpe diffluere luxuria, & delicatè, ac molliter viuere: quàm honeſtum parcè, continenter, ſeuerè, ſobriè. idem 1. Offic.

Cùm aſpicere cœperimus, quid ſit ſentire, quid ſimus, & quid animãtibus cæteris differamus: tunc ea inſequi incipiemus, ad quæ nati ſumus idem 2. de finib.

Cùm voles verã nominis æſtimationẽ inire, & ſcire, quale ſit, nudum inſpice: ponat patrimoniũ, ponat honores, & alia fortunæ mendacia, corpus ipſum exuat, animũ intuere, qualis, quantúſque ſit. Senec. epiſt. 4.

Vt magnas vtilitates adipiſcimur ex conſenſu hominũ, ſic nulla tam deteſtabilis peſtis, quæ non homini ab homine naſcatur. Cic. 2. Offic.

EX SACRIS.

Optima medicina homini eſt homo. Petr. Ble. in li. de Amic.

Homo ſine crimine poteſt eſſe,

non autẽ ſine peccato. Aug.

Vniuerſis animalibus data eſt ratio: brutis tantùm ad vitã tuendam: homini autem ad propagandam. Lact.

Omne hominũ genus etſi ignoret, qualem Deum habere debet, tamen habendum ſcit. idem lib. 1.

Homo natura obediens homini nocere non poteſt. ibidem.

Animalia fecit Deus propter hominẽ: hominẽ autem propter ſeipſum, ſi ergo animalibus miniſtrat propter hominem, quomodo hominibus nõ miniſtrabit propter ſeipſum? Chryſ. ſup. Matth.

Præ omnibus malis homo eſt peßimum malũ. qualibet beſtia vnum habet & propriè malum: homo autem omnia. diabolus autem ad iuſtũ accedere non audet: ſed malus homo non timet, ſed contẽnit. idem ſup. Mat. Hom. 11.

In homine eſt omnis creatura. Augu. quæſt. 67. *in libr.* 83. *quæſt.*

Homo, magnum eſt miraculum. idem libr. 10. *de Ciuita. Dei.*

Homo eſt ſpiritus, & caro. Gregor. 4. *mor.*

Homo ad cõtemplandum creatorem ſuum conditus eſt. idẽ. 8. *mor.*

Quia homo de humo ſumptus eſt, iudicia Dei diſcutere, illius non eſt. idem 11. *mor.*

Plerunque homini non vacat, quod & brutis animãtibus. idem 10. *mor.*

Homo naſcitur in mundo: ſicut flos in campo. idem 11. *mor.*

Homo non ſolùm exterius, ſed etiã interius patitur mutabilitatem. ibid.

Homo ſemper ad deteriora tendit, niſi diſciplina arceatur. ibidem.

Homo cæteris animalibus, non hominibus per naturam prælatus eſt. ibid.

Plus libet homini intueri, quid ſibi in ſe placeat, quàm quid ſibi in ſe diſpliceat. idem 22. *mor.*

Homo non ex eo, quòd ipſe eſt, ſed ex iis, quæ circa ipſum ſunt, honorari debet. ide. 24. *mor.*

Omnis homo inquãtum rationalis debet ex ratione cognoſcere eum, à quo conditus eſt, eſſe Deum. idem 27. mor.

Homo poteſt dici Deus, non coli, vt Deus. idem 29. mor.

Hominum dignitas magna eſt, quia amici Dei vocantur. ibidem.

Homo mirabiliter conditus eſt, ſed mirabilius redẽptus. ibid.

Humanum genus, maximum ornamentum eſt terris. Auguſt. lib. 9. de Gene. ad liter. cap. 9.

Grande profundum eſt homo. idem lib. 4. confeſſ. cap. 14.

Homo omniũ elementorũ particeps. idem contra Priſc.

Omnes homines in Chriſto, vnus ſunt homo. idem ſuper Pſal. 29.

Homo, & peccator quaſi duæ res ſunt. idem tract. 13. in Euang. Ioan.

Homo de ſapientia, quã recepit à Deo, gaudet. idem tract. 14. in euang. Ioann.

Homo iumentum eſt, Deus autem poſſeſſor. idem.

Homine nulla immanior fera, ſi ſibi relinqueretur. idem lib. 22. de Ciu. Dei. cap. 24.

Homo vitreo vaſe fragilior eſt. idẽ tract. 1. de verb. domin.

Homo in ſeipſo Deũ cognoſcit. idem de ſpirit. & anim.

Homo Deo comparari non poteſt, etiam ſi eſſet ſine peccato. idem de nat. & grat.

Homo Trinitatis exemplar in ſe habet. idem 63. de verb. Domin.

Homo etſi ſine peccato eſſe poſſit, nemo tamen eſt, qui ſit. idẽ de ſpirit. & anim.

Homo ſua malitia malus factus eſt, non creatus. idem de continen.

Aduerte homo, quòd limus es, & non ſis ſuperbus: quòd Deo iunctus, & non ſis ingratus. Bern. in vig. nat. dom. ſerm. 4.

Homo exterior per faciem cognoſcitur: interior verò per voluntatem. idem in die 6. Petr. ſerm.

Homo nõ de qualibet terra, ſed de limo plaſmatus dicitur. idem de tripl. gener. cogn. noſt.

Homines duo ſunt, vetus, &

nouus.idem in paru.ſermo.

Homines prô dolor, plus ad ea, quæ facta ſunt, quàm ad ea, ad quæ facta ſunt, ſe occupãt. idem in die Pent.ſerm. 2.

Homo paruus mundus eſt.idem in Hexa.

Homo cognatus terræ. Chryſoſto.de verb.Eſaiæ.Vidi. dom. Hom. 4.

Homo duplex in homine. idem in cap.Matth.12.Homil. 29.

Hominem purum inuenire, difficile.idem ſup.Ioann. Homil. 59.

Mulier.

EX GRÆCIS.

Fœminæ omnes ſunt minus animoſæ, quàm mares, præter vrſam, & pantheram. Ariſt.de anim.8.

Mulier melioris eſt pietatis, quàm vir, ſed maioris inuidiæ, & malitioſior eſt viro, & facilius decipit.ibid.

Silentium præſtat mulieri ornamentum. Ariſt.Polit.1.

A mulieribus malè regitur ciuitas.ibid.

Mulierum nullum in tenebris diſcrimen. Plut. de præcept. connub.

Niſi ſermonum optima ſemina mulieres ſuſcipiant, & participes eruditionis virorũ fiant, abſurda multa, prauáque conſilia, atque cogitationes, & affectus malos pariunt.

Omnium, quæ prædita ſunt anima, mulieres ſumus miſerrima creatura, quas oportet primùm quidem diuitiarum excellentiis maritum emere, & dominum corporis accipere. malo etiam hoc ad hoc triſtius malum eſt, & in hac re periculum magnum eſt, aut malum adipiſci, aut bonum. non enim honeſta diuortia ſunt mulieribus. non licet repudiare maritum, ad nouos verò mores, & leges ea, quæ peruenerit, oportet vatem eſſe, quæ non didicerit domi, qua re maximè vtatur maritus. vir verò quando moleſtiam concipit in domeſticis, foris progreſſus moleſtiam animi ſedat, aut ad quendam

amicorũ, aut ad æqualẽ ſe cõferens: nobis verò neceſſe eſt ad vnam animam reſpicere, Eurip. in Medea.

Mulieres ad bona quidem ineptiſſimæ, malorum verò omnium effectrices ſapientiſſimæ. ibid.

Mulier ad lachrymas nata eſt. ibidem.

Habet vim quandam ad mouendam miſericordiam mulier. idem in Taur.

Ardua res eſt, contra reptiles beſtias remedia præbuiſſe deos ſed nullus contra mulierem malam remedia adhuc inuenit. idem in Androm.

Omnia per mares mulieribus peragere conuenit. ibid.

Mulieres beneuolæ inuicẽ ſunt, & ad ſeruandum res communes aptiſſimæ. idem in Taur.

Mulieri conuenit mulier. idem in Helen.

Bona mulier inter malas mixta odio habetur.

Perpetuum, & neceſſarium malum eſt mulier. apud Stob.

Inter omnes alias res maximè inexpugnabilis eſt mulier Eurip. ibidem.

Muliebre genus exempta parente odi. ibid.

Odi mulierem illam præcipuè, quæ cùm malè egerit, blandè loquitur. ibid.

Rarum eſt mulieris beneficium. apud Stob.

Non eſt vel murus, vel pecunia tam difficilis cuſtoditu, quàm mulier. ibid.

Ego mulieri hoc vnum credo, quod à morte non reuiuiſcat. Antiph. ibid.

Egregios mulierum mores improbi ſermones corrumpunt. ibidem.

Mulier nec alios videre, nec ipſa videri debet, præſertim quæ eleganter ornata ſit. vtrunque enim ad res inhoneſtas incitamentum eſt. Euſ. apud Stob.

Mulierem non in ciuilibus negotiis, ſed in domeſticis oportet ingenioſam eſſe. ibid.

EX LATINIS.

FAcilius mulieres incorruptam antiquitatem con-

ſeruant, quod multorum ſermonũ expertes: ea tenẽt ſemper, quæ prima didicerunt. Cicer.3.de Orat.

Mulieris famam multorum oculis lux clara cuſtodia.idem 2.de legib.

Mulier, qui vini vſum immoderatè appetit, & virtutibus omnibus ianuam claudit, & vitiis aperit.Max.lib.7.

Mulieri imperare non concedit natura.Publ.Mim.

Mulier domui damnum eſt,& ſalus.Publ. Mim.

Mulier à muliere parum diſtat.

Mulieris æmulatio totam turbat domum.ibid.

Theſaurus malorum eſt, mulier mala.ibid.

Aut amat,aut odit mulier, nõ habet medium.idem.

Qui poteſt mulieres vitare, vitet.Plaut.

Intolerabilius nihil eſt, quàm fœmina diues.Iuuenal.Sa. 6.

Nulla diu fœmina pondus habet.Propert.lib.2.

Varium, & mutabile ſemper, fœmina.Virgil.Æneid.lib.4

Malo in conſilio fœminæ vincunt viros.Pub.Mim.

Neue puellarum lachrymis moueare,caueto.

Vt flerẽt,oculos erudiere ſuos.
Ouid.de remed..Amor.

Fœmina cùm par eſſe cœperit, ſuperior efficitur.

EX SACRIS.

Audax eſt ad omnia,quæcunque amat, vel odit fœmina,& artificioſa eſt nocere, cùm vult. Valer. in Epiſt.ad Ruf.

Mulierum eſt linguæ telo vlciſci ſuos affectus. Eraſm. in Epiſt.

Mulier dicitur à mollicie mentis,& ideo varium, & mutabile teſtimonium profert. apud Iuriſconſ.

Mulierum genus auariſſimum præſumitur.ibid.

Fœmineus ſexus ad decipiendum vſitatus. Ambr. Sermo.44.

Fœmina viri portio eſt.Cypr.de Habit.virg.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Mulier dicitur mens infirma, & indiſcreta. Greg.13. mor.
Mulier viro propinauit mortē: mulier viro nūciauit vitam. idem in Regiſt.
Mulieris ſtulta petitio eſt.ibid.
Mulier, vocabulū ſexus eſt, non corruptelæ. Amb.ad Virg.
Mulier nec docere poteſt, nec teſtis eſſe, nec fidem dicere, nec iudicare, quanto magis non poteſt imperare? Auguſt. in Quæſt.ex vtroque teſt.
Mulier propter virum formata. Chryſ.ſup.Gen.Homil.15.
Mulierum ſexus incautus. idē ſup.Matth.Hom.44.
Mulier antiqua malitia. idem ſup.Matth.Hom.15.
Muliere bona nihil potentius. idem ſup.Ioann.Hom.60.
Mulier particeps imperij. idem Serm.6.ſup.Epiſt.ad Rom.
Mulier, maximum ſecuritatis remedium.idem ſup. epiſt. ad Corinth.Hom.26.
Mulier vorax, turpis res. idem ſup.Epiſt.ad Cor.Homil.43.
Mulieribus cum virtute imperandū, non temere. idē ſup. Epiſt.ad Epheſ.Hom.13.
Mulieres gloriæ vanæ ſtudium in ſe habent.ibid.
Mulieri peculiare eſt ornari. ibidem.
Mulierum omnia vitia, excepta fornicatione, ferenda ſunt à viris.idem ſup.epiſt. ad Epheſ.Hom.16.
Mulieres ſæpe pereunt, ſi lugere prohibeantur. idem ad popul. Antioch.Homil.18.

Lachrymæ.

EX GRÆCIS.

Mulier ad lachrymas nata eſt.Eurip. in Med.
Amare mortuum producit lachrymas. idem in Alceſt.
Lachrymare ignobilibus liberum eſt, & miſera loqui. idē in Suppl.
Afflictis hominibus ſuaues ſunt lachrymæ. idē in Troad.
Triſtitia profert lachrymas, tanquam arbor iſta fructum. apud Stob.
Hominibus etiam luctum, aliqua eſt gratia.ibid.
Mortuum ſepelito, nec ſupra v-

nam diem lachrymandum eſt. Homer. Iliad. 7.

Caſus veteres non deplorandi ſunt nouis lachrymis. ibid.

Suſpirium, morſus eſt doloris. apud Stob.

Si quis triſtantem aliquem ſecutus ei dixerit, ſalue: neceſſariò eum lugere iubet. Philom. ibid.

EX LATINIS.

SVnt, qui gratum facere mortuis, ſi grauiter eos lugent, arbitrentur. Cicero 1. Tuſcul.

Per lachrymas argumentũ deſiderij quærimus, & dolorem non ſequimur, ſed oſtẽdimus: nemo enim ſibi triſtis eſt. Senec. Epiſt. 63.

Nihil facilius quàm lachrymæ inareſcunt. Quint. lib. 9.

Lachrymæ pœnitentiæ ſunt indices. Curt. lib. 5.

Nemo ſibi triſtis eſt: clarius cùm audiuntur, gemunt, & taciti, quietique dum ſecretũ eſt, cùm aliquos viderint, in fletus nouos excitantur. Sen. Epiſt. 100.

Ingemiſcere nunquam viro cõceſſum eſt, ídque raro eiulatus, ne mulieri quidem, nihil eſt enim viro fletu muliebri turpius.

Lachrymæ prius nobis deerunt, quàm cauſa dolendi. Senec. de breuit. vit.

EX SACRIS.

VIncit lachryma inuincibilem, ligat omnipotentem, inclinat virginis filium. Hier. in Epiſt.

Eſt piis affectibus quædam flendi voluptas, & plerunque graues lachrymas euaporat dolor. Amb. de Obit. Valent.

Sæpe quod torpentibus latuit, flentibus innotuit: & afflicta mens citius inuenit malum, quod fecerat, & reatum ſuum, cuius ſecura non meminit, hũc in ſe commota deprehendit. Greg. 8. Mor.

Sicut per vehementes imbres, mũdus aër, ac purus efficitur ita & poſt lachrymarũ pluuias, ſerenitas mẽtis ſequitur,

atque tranquillitas. Chryſoſt. ſup. Matth.

Multis cōſolationi ſunt lachrymæ, & ex parte maxima magnitudinem doloris minuunt: dolor ſiquidem ſpeciem ignis gerit, qui dum plus tegitur plus igneſcit. Petr. Bleſ.

Etſi pietas pro defunctis fidelibus flere iubet, fides tamen pro eis lugere vetat. Iſid. 3. de Summo bono.

Lachrymæ pœnitentium cadūt in conſpectum domini. Aug. ſerm. 5. in feſt. nat.

Lachrymæ infantium, teſtes ſunt noſtræ miſeriæ. idē Homil. 10.

Fletus multus apud multos, ſed fructus nullus. Bernard. ſup. Cant. ſerm. 26.

Lugentes ſunt aliqui, ſed ſi ex corde procederent lachrymæ, non tam citò ſoluerentur in riſum. Bernard. de Aduen. dom. Serm. 4.

Lachrymæ, cibus ſunt animæ Baſil. de liber. arbitr.

Lugendum eſt, & poſt luctum conſolandum: poſt conſolationem ad cæleſtia contemplanda accedendum. Bernard. de Conuerſ. ad cleric. ſerm.

Lugere impudenter prohibetur. Chryſoſtom. ſup. Ioann. Hom. 61.

Lugendum cum modeſtia decoro. idem ſup. Epiſt. ad Philipp. ſerm. 3.

Lugere mortuos ex puſillanimitate fit. idem ſup. Epiſt. ad Heb. Hom. 26.

Riſus.

Riſus in eccleſia diaboli opus. Chryſoſto. epiſt. ad Heb. Homil. 15.

Riſus non procul abeſt à deriſu. Quintil. lib. 6.

Riſus grauitate ſit mixtus. Auguſt. de Spir. & anim.

Voluptas.

EX GRÆCIS.

Nec voluptas omne bonū, nec dolor omne malū. Plat. de ſum. bon.

Voluptas & triſtitia, quæ pro-

priè

prie animæ eſt, voluptates, & dolores corporis præcedunt. ibid.

Voluptas, effugium doloris eſt. ibidem.

Omnis voluptas ab amore ſeparatur. idem de amore.

A voluptatibus ſeparari, extrema inſcitia eſt. idem de Sophiſt.

Propter voluptatem mala operamur, & propter triſtitiam à bonis recedimus. idem Eth. 2.

Delitiæ fœneratores fecerunt, non ſecus ac aurifices, vnguẽtarios, ac tinctores. Plutarch. de Vit. vſur.

Voluptates corruptibiles ſunt: honores autem immortales. Cleo. apud Diog. lib. 1.

Natura ſolatium quidem haud poſtulat, ſi delitias ſolatium appellas: refocillationem autem poſtulat, quæ media eſt inter voluptatem, & laborem. idem de Tuend. bona valetud.

Ipſe voluptatis contemptus, ſi aſſuefecerimus, iucũdiſſimus eſt. Diog. apud Laërt. lib. 1.

Mali viri, voluptates malæ. Eurip. in Suppl.

Magnæ ſtultitiæ eſt propter breuem voluptatem cum aliis digladiari. Demoſth. in arg. libr.

Voluptates oportet tãquam Sirenes fugere eum, qui virtutem, tanquam patriam intueri deſiderat. Socrat. apud Stob.

Voluptates venari cõuenit, quæ labores ſequuntur, non illas, quæ præcedunt. Demoſthenes ibidem.

Delectatio vincta honeſto optima ſecus peſſima eſt. Iſocrat. apud Stob.

EX LATINIS.

IN præcipiti voluptas ad dolorem vergit, niſi modum teneat, modum autem tenere difficile eſt, in eo, quod bonum eſſe credideris. Senec. Epiſt. 13.

Quemadmodũ ſcelerũ etiamſi non ſint deprehenſa, cùm fierent, ſolicitudo non cum ipſis abiit: ita improbarum volu-

ptatum etiam poſt ipſas pœnitentia eſt. idem epiſt. 27.

Quis hoſtis in quenquam tam contumelioſus fuit, quàm in quoſdã voluptates ſuæ ſunt. idem 39.

Quidam voluptatibus ſuis ſeruiunt, non fruuntur, & quod malorum intimum eſt, mala ſua amant: tunc autem conſummata eſt infœlicitas, vbi turpia nõ ſolùm delectãt, ſed placent: & deſinit eſſe remedio locus, vbi quæ fuerãt vitia, mores ſunt. ibid.

Effœminat animos amœnitas. Senec. epiſt. 51.

Proba iſtas, quæ voluptates vocãtur, vbi tranſcẽderis modũ, pœnæ ſunt. idem Epiſt. 84.

Eò delitiarum peruenimus, vt niſi gemmas calcare nolimus idem Epiſt. 87.

Vis ciborum voluptatem contemnere, exitum expecta. idẽ Epiſt. 111.

Id actum eſt ab illo mundi cõditore, qui nobis viuendi iura deſcripſit, vt ſalui eſſemus, non delicati: ad ſalutem omnia apparata ſunt, & in prõptu, delitiis omnia miſerè, & ſolicitè comparantur. idem Epiſt. 120.

Voluptas nõ eſt merces, nec cauſa virtutis, ſed acceſſio. idem de Vit. beat.

Malorũ eſca voluptas, quà homines capiuntur, vt hamo piſcis. Cato maior.

Imitatrix eſt boni voluptas, malorum mater omnium, cuius blanditiis corrumpũtur, quæ natura bona ſunt. Cicer. 2. de Legib.

Maximas virtutes iacere oportet, voluptate dominante. idẽ ad Attic.

In voluptatis regno non poteſt virtus conſiſtere. Cato maior.

Impedit cõſilium voluptas, & rationis inimica eſt, ac mentis vt ita dicam, perſtringit oculos. ibid.

Nemo eſt dignus nomine hominis, qui vnum diem totũ velit eſſe in voluptate. idem. 2. de Finib.

Quo maior eſt voluptas, eò magis mentem à ſua ſede, ſtatuq́; dimouet. Cic. 1. Parad.

Fluit voluptas, & prima quæq;

euolat, ſæpiusq́; relinquit cauſas pœnitendi, quàm record indi. idem 2. de Finib.

Omnibus in rebus voluptatibus maximè finitimũ faſtidium eſt. idem 2. de Orat.

Trahit ſua quenque voluptas. Virg. Eclog. 2.

Cogitat cum animis veſtris, ſi quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille citò recedet à vobis: benefactum à vobis, dum viuetis, non recedet. ſed ſi qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abibit: nequiter factum illud apud vos ſemper manebit. Gel. lib. 16.

Voluptates commendat rarior vſus. Iuuenal. Sat. 11.

Voluptates abeuntes conſiderandæ. in Hiſt. Sax.

Voluptates peregrinæ vigorem animi extinguunt. Liu. 4. Dec. lib. 8.

Infœlix, qui huic rei viuit, vt altilia decenter ſecet, niſi quòd miſerior eſt, qui hoc voluptatis docet, quàm qui neceßitatis diſcit. Senec. Epiſt. 47.

EX ACRIS.

Minus voluptatibus ſtimulatur, qui non eſt, vbi frequentia voluptatum: & minus auaritiæ moleſtias patitur, qui non videt diuitias. Auguſtin. de ſing. cler.

Sicut vitãda ſunt amara ſalubria, ita ſemper vitanda eſt amara dulcedo. idem.

Semper voluptas famem ſui habet, & tranſacta non ſatiat. Hier. ad Damaſc.

Mortis eſt fabricatrix voluptas. Lact. lib. 6.

Te moneo, vt oblectamenta iſta terræ pro magnis, ac veris bonis habere, ne credas: quæ ſunt non tantùm fallacia, quia dubia, verùm etiam inſidioſa, quia dulcia. Lact. de opif. Dei.

Voluptas ſub neceßitate aliquando ſe paliat. Grego. 30. mor.

Voluptas, & dolor, ad ſenſum pertinent communem. Aug. lib. 2. de lib. arbitr.

Voluptatem pariunt cõuenien-

tia, dolorem reſiſtentia. idem de ver.relig.

Voluptas ex calore naſcitur. idem libr. 20. contra Fauſt. Manich.

Delectatio illecebroſa cogitationis, etſi paruam in anima moram faciat, fœda tamen poſt ſe relinquit veſtigia. idem de conſid.ad cler.

Voluptas corporis malum: afflictio bonum. Bern. de aduent. domin.ſerm.3.

Deliciæ ſunt ſpinæ. Chryſoſt. ſup.Matth.Homil.45.

Deliciæ animā reſoluunt, quaſi copioſus amnis. idē ſup. Act. Apoſt.Homil.24.

Deliciæ ad corporis neceſſitatem non pertinent. idē ſup. Epiſt. ad Epheſ.ſerm.5.

Deliciæ mortis autores. idem ſerm.13.ſup.Epiſt.ad Hebr.

In facetiis multa periuria. Chryſoſt. ſup.Epiſt.ad Epheſ. ſerm.15.

Valetudinis firmamentum luxus ſubruit. idem ad popul. Antioch.Homil.55.

Voluptati ineſt ſuppliciū. idem ſermon. 4. ſuper Epiſtol. ad Roman.

Voluptati formoſos difficile imperare. idem de continent. Ioſeph.ſerm.

Voluptas, vt torrēs, omnia ſubuertit.idē ſup. Act. Apoſt. Homil.27.

Voluptas fera grauis.idem contra lux.& crapul.ſerm.

Mundi luxus piæ animæ crux eſt. Aug.in manual.cap.5.

Triſtitia.

EX GRÆCIS.

Triſtitia ægritudinum maxima.apud Stob.

Propter voluptates mala operamur, & propter triſtitiam à bonis recedimus. Ariſt. Eth.2.

Melancholici naturaliter ſemper indigent medicina. idem Eth.7.

Natura omnia moleſta fugit. Plut. in conſol.ad vxor.

Seueris, ac tetricis omnibus me iudice vita, non vita eſt, ſed calamitas. Eurip.in Alceſt.

Mœrores hominibus pariunt

morbos. ibid.

Non appellandus eſt fœlix, qui pecunias habet plurimas, ſed qui non triſtatur. ibid.

Vbi quis dolet, illic animũ conuertit. ibid.

Triſtitia, multiplex malum. ibidem.

EX LATINIS.
ET SACRIS.

NOn debemus cauſas doloris accerſere. Sen. Epiſt. 100.

Sũma ſtultitia eſt, fruſtra conſici dolore, cùm intelligas nihil poſſe proſici. Cicer. 3. Tuſc.

Nihil eſt præcipuè dolendum cuiquam in eo, quod accedit vniuerſis. idem ad Torq.

Triſtitia ſomno mitigatur. Auguſt. lib. 10. conf. cap. 13.

Communis eſt triſtitia, vbi cõmunis eſt cauſa. Bern.

Triſtitia pia eſt, aliorum vitiis tribulari. idem Epiſt. 145.

Vis nunquam eſſe triſtis, bene viue, bona vita ſemper gaudiũ habet. Hugo. 3. de Ani.

Triſtis ex propinquo habet irã. Greg. in Paſt.

Triſtitia præcedit lætitiã. Auguſt. in ſerm. de temp.

Triſtitia ſæpe grauitatem cordis ſequitur. Greg. lib. 1. mor.

Non dolore ſtipitis eſt, non hominis. Auguſt. lib. 4. de Ciuit. Dei. cap. 9.

Triſtibus Deus læta ſemper miſcet. Chryſoſt. ſup. Act. Apoſt. Hom. 8.

Stultius nihil eſt, quàm famã captare triſtitiæ. Senec. Epiſtol. 97.

Lætitia.

EX GRÆCIS.

IN communi re gaudens ſolus non rectè facit. Eurip. in Ion.

Gaudium præſens eſt, odium in in poſterum. apud Stob.

Multa, quæ naturaliter nõ ſunt delectabilia, cùm ſunt aſſuefacta, delectabilia fiunt. Ariſtot. Rhet. 1.

Vnicuique eſt delectabile quod amat. idem Eth. 1.

Qui delectari velit ſine triſti-

tia, ad philoſophiam recurrat. idem Polit. 2.

Omnes habemus, vnde lætemur. Plut. de tranq. Anim.

Quod iucundiſsimũ, idem calamitoſum. Eurip. in Hippolyt.

EX LATINIS.

Animus debet eſſe alacer, & fidens, & ſuper omnia erectus. res ſeuera eſt, verum gaudium. Senec. Epiſt. 23.

Sola virtus præſtat gaudium perpetuum, ſecurum, etiamſi quid obſtat quod nubium modo interuenit, quæ infra ferũtur, nec vnquam diem vincunt. ibid.

Quia gaudium ſemper animos inquietat, modus raro lætis rebus interuenit. Caßiod. 4. Epiſt.

Nihil difficilius, quàm differre gaudia. Quint. Declam. 2.

Spem gaudia parãt, aduerſa cõtritionem. idem Declam. 15.

Recto ordine prius metus tollatur, quàm gaudium infundatur. Tert.

In profuſo gaudio lachrymæ erumpunt. idem.

Gaudia, principium noſtri ſunt ſæpe doloris. Ouid. 7. Metamorph.

EX SACRIS.

Lætitia noſtra ſit timore permixta. Auguſt. ſup. Pſal. 85.

Miſeria nulla maior, quàm falſa lætitia. Bern. de lib. arbit.

Lætitia, iuſti comes eſt. Chryſo.

Lætitiam quæ parere ſolent, extra nos ſunt. Baſil.

Gaudium priuatum, vanũ eſt. Greg.

Solet lætitia arcana mentis aperire, atq; aperienda amittere, aduerſa verò cũ nos exterius deprimunt, interius cautiores reddunt. Greg. 28. mor.

Verum gaudium non poßidetur, niſi pax, & iuſtitia teneatur. prima enim eſt, & quaſi radix iuſtitiæ, ſecunda pax: tertia, gaudium: de iuſtitia naſcitur pax, de pace gaudium generatur. Cæſarius in admonit. 2.

Gaudium properat, & nõ fert lætitia moras. Cyprian. Epiſt. lib.6.

In gaudio communi maior eſt epiſcopi portio. idem lib.1.

Lætitia ſatietatis, penuria eſt tribulationis. Greg.1.mor.

Lætitia ex propinquo habet luxuriam. idem in Paſt.

Delectatio eſt pondus animæ. Aug. lib.6. muſic. cap.11.

Delectatio parit tolerantiam laborum. idem de Patientia cap. 4.

Præſentis temporis ita agenda lætitia eſt, vt nunquam amaritudo ſequentis iudicij recedat à memoria. Gregor. hom. 32.

Vnde quis gaudeat, plurimum intereſt. Aug. libr.6. confeſſ. cap.6.

Gaudium malorum, ſtultitia eſt. idem de agone Chriſti capite 7.

Populi applauſus ex eorum eſt numero, quæ fortuna, non iudicio contingunt. idem libr.1. de muſic. cap.6.

Gaudendum eſt de iis, quæ expectamus, & gaudendum de iis, quæ ſuſtinemus. Bern. de verb. Apoſt. ſerm.2.

Gaudẽdum in bono alieno magno magis, quàm in proprio paruo. idem ſuper Cant. ſerm. 49.

Gaudium in materia conuertibili mutari neceſſe eſt remutata. idem de fallac. præſent. vit.

Gaudium ſolummodo verum eſt, quod de creatore concipitur. idem in Epiſt.

Hilarem diligit Deus. Bern. de mag. ſerm.3.

Lætos vos eſſe volo, ſed nondum ſecuros. Ber. ſup. Pſal. Qui habit. ſem 4.

Gaudere proſperitate aliorum generoſius eſt, quàm deflere calamitatem. Chry. ſerm.22. ſup. Epiſt. ad Rom.

Gaudere in calamitatibus aliorum, impudentium eſt. idem ad popul. Antioch. homil. 24.

Gaudium ex opinione venit. idẽ ſup. Epiſt. ad heb. hom.20.

Delectamur per volũtatem, & exercemur per rationem. Bernard. ſerm.

Orbitas.

EX GRÆCIS.

NVllum eſt viro maius malum, quàm fruſtrari fida uxore. Eur.in Alec.

Nullum inter homines maiorem dolorem inuenies, quàm liberos mortuos aſpicere.idem in Supp.

Vir ex familia cùm moritur, deſiderabilis: mulieris verò res imbecilles. idem in Taur.

In cæteris minus offendi poteſt mulier, atſi marito priuatur, vita priuatur. Eurip. apud Stobæum.

Mulier cum priuatur viro, priuatur vita.apud Stob.

EX LATINIS.

LIbenter ſe orbitas decipit, magnas calamitates vana ratio ſuſtetat. Quint.Declam.10.

Nihil eſt ſceleratius prudenti orbitate.ibid.

Quiſquis orbitatem facilè credit, feſtinat ad impatientiæ ſecuritatem. Quint.Decl.16.

Senectus, & orbitas licentiam præſtant.Max.lib.6.

EX SACRIS.

ORbitatis magnitudo, religionis occaſio eſt. Hier. ad Saluinam.

Viduæ præ cæteris vacare debent orationi. Anſelm.ſuper Timoth.

Vidua grauius contra concupiſcentiam confligit, quàm virgo.Aug.contra Iulian.

Vidua defenſorem nullum habet. Chryſoſt. ſuper Ioan.homil.6.

Viduæ pſallunt noctu, & die. idem ſup. Epiſt. ad Corinth. homil.30.

Conſolatio.

EX GRÆCIS

ANimo malè affecto medicinæ ſunt ſermones.Plu. in Orat.conſol.

Facilius eſt conſolari afflictũ, q̃ ſuſtineri. Eurip.in Alceſt.

Nunquã vlla de re dixeris, ꝙ amiſeris eã, ſed quòd reddideris.filius obiit,redditus eſt: ablatus eſt mihi ager, & hic redditus eſt, ſed malus eſt, qui abſtulit:quid eſt,quòd cu

res, per quem is, qui dederit, receperit? quãdiu verò conceditur tibi, curam eius habeto tanquam alienæ poſſeſsionis: quemadmodum prætereuntes diuerſorij. Epict. apud Stob.

Minus habet mœroris præſentem intuitus amicum. Suaue enim quiddam eſt amici ſermo. Philem. ibidem.

Ineſt etiam verbis quædam voluptas, cùm obliuionem inducunt malorum. ibid.

Cui corpus malè affectum eſt, is opus habet medico: cui autem anima, amico. ibid.

Conſolatio maximum eſt remedium triſtitiæ. Socion. ibid.

Qui aliorum mala perpenderit, minus ægrè feret ſua. Phil. apud Stob.

In rebus ſecundis oportet intueri ri in eũ, qui vtitur minus ſecundis: in aduerſis verò, in eũ qui vtitur magis aduerſis. Pythag. apud Volat.

EX LATINIS.

SI intelligimus, ſolatium eſt æquo animo perdere quod periturum eſt. Sen. Epiſt. 99.

Nihil tam acerbum eſt, in quo æquus animus non inueniat ſolatium. idem de Tranq. anim.

Neceſsitas ferendæ conditionis humanæ quaſi cum Deo pugnare prohibet, admonétque eſſe hominem, quæ cogitatio magnopere luctum leuat. Cicer. Tuſc. 3.

Leuis eſt conſolatio ex miſeriis aliorum. Cic. ad Torq.

Ipſa ægritudo lenitur, cum obijcimus mœrentibus imbecillitatem animi effœminati cúmque eorum grauitatem, conſtantiámque laudamus, qui non turbulenter humana patiuntur. Cic. 4. Tuſc.

Motus animi ſolicitudines, ægritudinéſque obliuione leniuntur, traductis animis ad voluptatem. ibid.

Hæc ſunt officia conſolantium: tollere ægritudinem funditus, aut ſedare: nec pati manare longius, aut ad aliã traducere. idem.

Sunt, qui conſolationẽ reſpuãt, ſed refert quomodo adhibeatur: vt enim tulerit quiſque

eorum, qui ſapienter tulerũt, non quo quiſque incommodo prædicandum eſt. Cicer. 3. Tuſc.

Cõſolationum multæ ſunt viæ, ſed illa rectiſſima: impetret ratio, quod dies impetratura eſt. idem ad Atticum.

Eſt in poteſtate abiicere dolorẽ, cùm velis, tempori ſeruiẽtem. ibidem.

Dies ſtultis mederi ſolet. Cicer. ad Attic.

Eſt tarda illa quidem medicina, ſed certiſſima, quã affert longinquitas, & dies. ibid.

Sola ſpes hominem in miſeriis conſolari ſolet. idem in Catil.

Difficillima eſt in luctu conſolatio. Eraſ. in Epiſt.

Amatores conſolatio angit, nõ lenit. Tert.

Mediocre ſolatium eſt, quos amamus, nihil queri. Pli. Iun. lib. 1.

Vt crudum adhuc vulnus medentium animos reformidat, deinde patitur, atque vltro requirit: ſic recens animi dolor conſolationes reiicit, atque refugit, mox deſiderat, & clementer acquieſcit. Plin. Iun. lib. 5.

Maximum ſolatium eſt, vacare culpa. Cic. ad Marc.

Nõ interpretemur malè naturæ beneficium: abſtulit, ſed dedit. Senec. Epiſt. 73.

Quiſquis aliquẽ queritur mortuum eſſe, queritur hominem fuiſſe. idem. 100.

Hominis eſt dolore affici, & ſolatia admittere, non ſolatiis non egere. Plin. Iun. lib. 8.

Vnicum doloris leuamentum, ſtudium eſt. ibid.

Flebile principium melior fortuna ſecuta eſt. Ouid. 7. Metamorph.

Nec fera tempeſtas toto tamen errat in anno.
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.

Bonus animus in re mala, dimidium eſt mali. Plaut. in Pſeud.

Animus æquus, eſt optimum fortunæ condimentum. idem in Rud.

Eſſet aliquod imbecillitatis noſtræ ſolatiũ, ſi tanto tẽpore repararentur cuncta, quanto ſi-

niuntur. Sen. Epiſt. 92.

Ratio in conſolando plurimum valere debet. Cic. apud Curt.

EX SACRIS.

FEſtina conſolatio bonorum, cōſideratus finis malorū, tunc enim ex eorum interitu malum conſpiciūt, quod euadunt. leue æſtimant quicquid in hac vita aduerſum patiūtur. Greg. 21. mor.

Facilis erit cōſolatio, ſi inter flagella, quæ patimur, quæ fecimus delicta, ad memoriā reuocemus. idem in Regiſt.

Sera cōſolatione nihil poteſt eſſe frigidius. Eraſ. in Epiſt.

Nō eſt probus conſolator, quem proprij vincūt gemitus. Hie.

Prolixior conſolatio diutius afficit, quē conſolari vis. Ambroſ.

Requieſcimus in memoria illius, quem amiſſum dolemus. idem.

Solatium dolentis eſt, doluiſſe. idem.

Conſolatio mitis eſſe debet, non aſpera, quæ magis dolorem leniat, feruorem mitiget, quàm commotionem excitet. idem in lib. de Ioſeph.

Conſolatur nos Deus, vt alios conſolemur. Anſel. ſup. Epiſt. ad Corinth.

Magna conſolatio tribulationū eſt, autoris noſtri dona ad memoriā reuocare. Greg. 1. mor.

Conſolationē vxor marito præbet. Chryſoſt. ſup. Geneſ. Homil. 38.

Conſolatio amplior eſt, quàm afflictio. idem ſup. Epiſt. ad Corinth.

Conſolatio ex præteritis ſæpe pio prodeſt. idem ſup. Epiſto. ad Hebr. Homil. 11.

Subleuatio eſt doloris, viſitatio collaborantis. Greg. 4. mor.

Poſtquā non abſtulit, niſi quod dedit, ſua recipit, non noſtra abſtulit. Greg. in mor.

Infœlicitas, & tormentum.

EX GRÆCIS.

INfœlicitas inops conſilij eſt. Eurip. in Ion.

Nec voluptas omne bonum, nec dolor omne malum. Plat. de ſummo bono.

Nemo eſt, qui miſeris inuideat. Plut. de inuid.

Malorum ſuorũ homo ſibi cauſa. Homer. Odyſſ. lib. 11.

Non reſpicit iuſtitia miſeros. Eurip. in Phœniſ.

Voluptas, & triſtitia, quæ propria eſt animæ, voluptates, & dolores corporis præcedunt. Plat. de ſummo bono.

Si ego miſerè habeo, nihil in hoc glorieris, & tu miſerè habere poteris. Eurip. in Androm.

Quando miſeris bene volũt dij, cedit aduerſa calamitas in melius. idem in Rheſ.

Quibus eſt aduerſa fortuna, nõ ſurdi ſolum ſunt, ſed ne videntes quidem res conſpicuas vident. Sophoc. apud Stob.

Non facile eſt inuenire dominũ ſine malis viuẽtem. quiſquis autem minus habet, illi videtur maius quiddam contigiſſe, quàm alteri. Herod. ibid.

Non poteſt ullum tam graue dici verbum, nec affectio, nec calamitas diuinitus immiſſa, cuius molem natura hominis non ferat. Eurip. ibid.

Bona quærentibus vix obtingũt mala etiam non quæſita. Demetr. ibid.

Infœlix, quem pater Saturnus in ſenectutis limine miſera calamitate perdidit. Homer. apud Stob.

Homo ſemper infœlix natura credulus eſt. ibid.

Quemadmodum & corpori, ſic & familiæ, vitæq́; morbus accidit. Democr. ibid.

Inuidus dæmon maximè videtur hoc ſtudere, vt inopinatam calamitatem inducat. ibidem.

Dolor apud illos libenter manet, apud quos alitur, & augetur. ibidem.

Dolor reſolutio animæ eſt. Cleant. ibid.

Quàm fœlices ſunt, qui à puero infœlices fuerunt. Dion. ibidem.

Aduerſa fortuna docet, quàm multos habeas amicos. Plut. in Apophth.

Si infœlicitates in commune

conferrentur, & vnuſquiſque ex æquo partiretur, futurum erit, vt plures ſuas capiẽtes, diſcedant. Socrat. apud Plutar. in Orat. conſol.

Promptius ad amicorum aduerſos caſus, quàm ad ſecundos ſucceſſus ſuccurrendum eſt. ibidem.

Difficilis res eſt ferre mutationem rerum in deterius. Bias apud Diog. lib. 1.

Et mortalium aduerſitates, & ventorum flatus non ſemper impetum habent. Eurip. in Herc. fur.

Dolentes per ſuſpiria leuantur. idem in Alceſt.

Calamitas eſt ipſis, qui perferunt, & ſpectatoribus vtilis. Plat. in Gorg.

EX LATINIS.

Est aliqua doloris ambitio. Senec. Epiſt. 64.

Plus oſtẽtatio doloris eſt, quàm dolor. ibid.

Oportet alios eſſe miſeros, & alios fœlices. Pub. Mim.

Repentè infœlicem eſſe, generat furorem.

Sine ſpectatore ceſſat dolor. Senec. Epiſt. 54.

Bonum virum Deus in deliciis non habet, experitur in dura, ſibi illum præparat. Senec. de prouid.

Eſt naturalis fauor pro laborantibus. Quint. lib. 4.

Qui intermittere in agendo dolorem poteſt, videtur poſſe etiam deponere. idem. lib. 11.

Semper ſe cuſtodiunt miſeri, ne eſſe meliores deſinant. idem Declam. 1.

Dolor membrorum totam cogitationem in ſe rapit. idem Declam. 6.

Non debet dolere, qui poteſt gloriari. ibid.

Eſt quidem difficilis fœlicibus miſeriarum vera æſtimatio. idem Declam. 9.

Quàm verum eſt, quicquid exclamat calamitas, nec ab infœlicibus ficti temere exeunt gemitus. ibid.

Nihil crudelius calamitate, quàm gaudia reducũt. idem Declam. 11.

Leuior eſt dolor, qui diſponitur.

idem Declam.12.

Quod vltimum miſeris eſt, miſerationem perdere. ibid.

Vltimum miſeris ſpes eſt. ibidem.

Nobiles ſunt miſerorum ſpes. ibidem.

Habet aliquod ſolatium, quiſquis in amore miſereſcit. Idem Declam.13.

Difficile eſt tacere cùm doleas. Cicer. pro Sil.

Doloris magnitudo vim quandam dicendi nobis dat, & tribuet. idem ad Atticum.

Leuiora ſunt ea, quæ repentino aliquo motu accidunt, quàm ea, quæ præmeditata, atque præparata inferuntur. idem in Offic.

Dolor diſſimulatione creſcit. Inſt. lib.8.

Nihil infœlicius eo, cui nihil euenit aduerſi. Sene. Epiſt.92.

Calamitas virtutis occaſio eſt. nemo duraret, ſi eandem vim haberet rerum aduerſarum aſſiduitas, ſicut primi ictus. Senec. de tranq. anim.

Spem gaudio parant: aduerſa contritionem. Quintil. Declam.5.

Aduerſæ res ſe domant, & docent, quid opus ſit factu. ſecundæ res lætitia tranſuerſum trudere ſolent, ac rectè conſulendo, atque intelligendo. Gell. lib.7.

Res humanæ ſemper in deterius prolabuntur. Sallust. in coniur. Catil.

Siqua venit ſero, magna ruina venit. Propert.

Si nihil infeſti durus vidiſſet Vlyſſes,
Penelope fœlix, ſed ſine laude foret. Ouid.5. de Triſt.

Miſerrima eſt fortuna, quæ nec in occulto quærit, nec in comperto auxilium implorare audet. Cæſar de bell. Gall. lib.1.

Miſeris parua eſt fides. Salluſt. in coniurat. Catil.

Si dolori frænum remittas, nulla materia magna non eſt. Plin. Iun. lib.4. Epiſt.

Multa luctuoſa dolor inuenit. ibidem.

Eſt quædam dolendi voluptas, præſertim ſi in amici ſinu defleas, apud quem vel laus ſit

parata, vel venia. idem lib. 8.

Dolendi modus eſt, timendi nõ eſt. ibid.

Aggrauat dolorem abſentia, & mali impendentis ignorantia. ibidem.

Habent ſua verba miſeri, ſua verba fœlices. idem in Paneg.

Diſcunt quidam eſſe infœlices, & quibuſdam ſolatio eſt noſſe ſortem ſuam. Curt. lib. 4.

Optimè miſerias ferunt, qui abſcondunt. ibidem.

Niſi mutuò eſſemus miſeri, olim alius alio potuiſſemus eſſe faſtidio. ibidem.

Dignus eſt omni malo, qui fortunæ ſuæ erubeſcit. idẽ lib. 5.

In communi calamitate ſuam quiſque habet fortunam. idẽ lib. 6.

Reperire verba innocenti facilè eſt, modum verborum miſero tenere difficile. ibidem.

Magna eſt calamitas. ibidem.

Recens dolor præteritum reuocat. idem. lib. 10.

Recludit aliquando ſoporatus dolor. idem lib. 7.

Miſerrima eſt fortũna, quæ inimico caret. Pub. Mim.

Crede mihi, miſeros prudentia prima relinquit.

Et ſenſum cum re, conſiliúmq; fuit. Ouid. 4. de Pont.

Non eſt miſer, niſi qui ſe eſſe credit. in Hiſt. Sax.

Aſſuetudo mali animos effert. Liuius 3. Dec. lib. 8.

Dedecori eſt fortuna prior. Lucanus.

Mobilis, & varia eſt fermè natura malorum. Iuuenalis. Sat. 8.

Omnia, ad quæ gemimus, & expalleſcimus, tributa vitæ ſunt. Senec. Epiſt. 27.

In dolore maximè eſt prouidendum, ne quid abiectè, ne quid timidè, ne quid grauè, ne quid molliter, ne quid ſeruiliter, muliebritérque faciamus. Cicer. 2. Tuſcul.

EX SACRIS.

AFfligit Deus nec iniuſtè, nec crudeliter. Aug. lib. Medit. cap. 36.

Nemo quãtum proficit, niſi inter aduerſa cognoſcit. Gregor. in mor.

Cùm quis poſitus in proſperitate diligitur incertum eſt, vtrùm proſperitas, an perſona diligatur. amiſſio autem proſperitatis interrogat vim dilectionis. nec proſperitas quippe amicum indicat, nec aduerſitas inimicum celat. idem.

Aduerſitates miſericordia interpollat. NaZanZ.

Afflictio, optimum quãdoque remedium eſt ad ſalutem. idem.

Calamitas, inuentrix eſt ingenioſa. idem.

Aduerſitas noſtra, non eſt ira Dei, ſed admonitio. Chryſoſtom.

Aduerſa non deiiciunt quem proſpera non corrumpũt. Gregor. 31. mor.

Aduerſitas prolatio virtutis eſt. idem epiſt. 126.

Impoſsibile eſt ſcire afflictiones afflictorum ei, qui experimentum afflictionis non habuit. Chryſoſtom. ſup. Epiſt. ad Hebr. ſerm. 30.

In afflictionibus philoſophandum. Baſil.

Dolor non ſolùm eloquentes, ſed etiam ingenioſos facit. Eraſm. in Epiſt.

Nihil aduerſum niſi quod nobis obſtat ad æternam fœlicitatem properantibus: nihil proſperum, niſi quod Deo conducit. ibidem.

Sæpe fit expulſa nube ſerenus dies. Cyp.

Aduerſitas, quæ bonis votis, aut viris obiicitur, probatio virtutis eſt, non indicium reprobationis. Greg in mor.

Moderata afflictio lachrymas exprimit. idem 9. mor.

Dolor animæ tortor eſt. Auguſt. de verb. Domini. ſermone 42.

Sine dolore non pereunt, quæ cum amore poſſeſſa ſunt. idem.

Tantò quiſque perfectus eſt, quãtò quiſque perfectius ſentit dolores alienos. ibid.

Fugere perſecutionem, non eſt culpa fugientis, ſed perſequentis. Bernard.

Incrementum doloris eſt, id quod dolet, ſcribere. Ambr.

Dolor nimius non deliberat. Bernard. ſerm. 1.

Vexatio dat intellectum. Petr. Chryſol.

Chryſol.in quod.ſerm.

Perſecutio non proficit ad ſalutem,niſi rationabiliter ſuſtineatur.Greg.in Regiſt.

Abſurdum eſt dicere,malle nō eſſe,quàm miſer eſſe. Auguſtin.

Miſeriæ comes indiuidua eſt malitia.idem.

Gratus eſt miſeris de miſericordia ſermo.Bern.

Horrēdo modo fit miſeris mors ſine morte,finis ſine fine, defectus ſine defectu: quia & mors ſemper viuit, & finis ſemper incipit,& deficere defectus neſcit.Gregor.

Quid miſerius miſero non miſerante ſe? Auguſtin.in confeſſ.

Ille bene nouit in exterioribus miſeriis ſubſiſtere, qui ſcit de ſpe interna gaudere. Gregor. ſup.Ezech.

Sicut pura veritas non niſi puro corde videtur, ſic miſeria fratris non niſi miſero corde ſeruatur.Bernar.de 12.grad. Homil.

Tribulantur boni,& mali, ſed magno diſcrimine. Auguſt. lib.2.de conſenſ.Euang.

Tribulatio cordis,merces eſt pœnitentis.idem in Quæſt.ex vtroque teſt.

Tribulatio omniū maxima eſt, delictorum conſcientia. idem ſup.Pſalm.45.

In tribulationibus mali decidunt,boni cōfirmantur.idem ſup Pſalm.144.

Dolor timere neſcit. in Hiſt. Sax.

Plus aduerſa, quàm proſpera prodeſt fortuna.hæc enim fallit,illa inſtruit.Veg.lib.3.

Ex infortunio ſunt aliqui fœlices.ibid.

Timendum eſt, ne nobis cadentibus ſurgat,qui nobis ſurgētibus irridetur. Gregor. 16. mor.

Aduerſitates ſolum mali malas æſtimant, & metuunt. Aug.lib.de Ciuit.Dei.

Perſecutio non ſemper iniuſtitiæ ſignum.idem.Epiſt.63.

Non omnis perſecutio bona, ſed quæ propter iuſtitiam toleratur. idem de ſermo. Domini in monte.

Perſequitur grauius mala fa-

ciẽdo, quàm bonus mala coërcendo. idem.

Amantis, & inuidentis ſimilis dolor eſt, Baſil. de Virg.

De tribulatione multum eruditionis ſanctis venit. Chryſoſto. ſup. Matth. homil. 12.

Afflictio, materia pietatis. idem ſup. Epiſt. ad Philipp. ſerm. 15.

Aduerſitas bonorum non eſt ira Dei, ſed admonitio. idem ſup. Matth. homil. 34.

Afflictio, pædagogus noſter eſt. idem ſup. Act. Apoſto. cap. 43.

Afflictione temporaria peccatum diluitur. idem ſup. Pſal. 49. homil.

Per afflictiones ſolùm regno cælorum nos fieri dignos eſt poſſibile. idem ſup. Geneſ. Homil. 32.

Afflictus valdè non propterea à Deo credẽdus derelictus. idem ſup. Geneſ. homil. 32.

Calamitas quæuis ex ſacra ſcriptura ſuam habet medicinã. idem ſup. Geneſ. homil. 28.

Calamitas, & tentatio ad ſapiẽtiam animam præparant. idem ſup. Ioann. homil. 60.

Dolor immodicus demergit animam. idem ſup. Lucam.

Tribulatio amicos facit. idem ſup. Act. Apoſt. hom. 42.

Dolore caremus, ſi delitiæ deſunt. idem ſerm. de diſpenſat. rerum tuarum.

Tribulatio vera philoſophiæ eſt mater. idem ad popul. Antioch. homil. 72.

Intelligat homo medicum eſſe Deum, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem. Auguſt. ſup. pſalm. 21.

Si putas te non habere perſecutionem, nondum cœpiſti eſſe Chriſtianus. idem in quod. ſermo.

Solatio dolentis eſt doluiſſe. Ambro.

Breuius miſer eſt, qui non ſua culpa miſer eſt, ſed fatorum iniquitate. Eraſm. in Epiſt.

Tribulationes non tantùm patienter, ſed etiam gratanter ferunt ſancti. Aug. in quæſtio. ex vtroque teſt.

Tormentis præmia creſcunt. Cypr. lib. 3. epiſt.

Non facilè inueniuntur in ad-

uerſitate præſidia, quæ non fuerūt in pace quæſita. Auguſt. in Epiſto.

Tormenta plerunque cruciant, ſed non emendant. Gregor. 7. mor.

In huius vitæ tormentis timor dolorem habet, dolor timorem non habet. idem 9. Mor.

Tormenta à notis illata plus nocent, quàm ab ignotis. idem in Euang. Hom. 35.

Corripit Deus, quem diligit. Tert.

Deus non ſolùm nos donis, ſed flagellis erudit. Greg.

Clementia, & miſericordia.

EX GRÆCIS.

Difficile eſt ſimul & miſereri, & ſapere. Plutarch. in Apophth.

Qui flagitioſum miſeratur, non mores miſeratur, ſed hominem. Ariſt. apud Diog. lib. 4.

Miſerendum immerito infœlicibus. apud Stob.

EX LATINIS.

Eſt clementia hominibus omnibus neceſſaria, maximè autem decora Imperatoribus. Senec. de Clemen.

Saluum regem in aperto clementia præſtat. ibid.

Ipſa regentis clemētia verecundiam peccandi facit ibid.

Clementia eſt temperantia animi in poteſtate vlciſcendi, vel lenitas ſuperioris aduerſus inferiorem in conſtituendis pœnis ibid.

Petant etiam innocentes miſericordiæ auxilium. Quintil. libro. 11.

Nihil minus videtur partibus aduocati conuenire, quàm reo capite periclitanti ſubſidium miſerationis auferre. Quint. Declam. 2.

Quod vltimum miſeris eſt, miſerationem perdere. idem Declam. 12.

Nihil eſt laudabilius, nihil magno viro, & præclaro dignius placabilitate, & clemētia, quæ ita probanda eſt, vt adhibeatur reip. cauſa ſeue-

ritas, ſine qua adminiſtrare rectè ciuitas non poteſt. Cicer. 2. Off.

Fauor, & miſericordia acres primos impetus habent, paulatim cōſilio, & ratione quaſi reſtincta concidunt. Plin. Iun. lib. 2. Epiſt.

EX SACRIS.

Melius eſt, vt nullus ſit miſer, quàm vt tu facias miſericordiam. Auguſt. ſup. Pſalm.

Plurimum intereſt, quo animo quiſque parcat: ſicut enim aliquando eſt miſericordia puniens: ita & crudelitas parcens. idem Epiſt. 64.

Gratus eſt miſeris de miſericordia. Serm. Bern.

Cùm alienæ infirmitati compatimur, valentius à noſtra roboramur. Greg. 7. Mora.

Tantò quiſque perfectus, quantò perfectius ſentit dolores alienos. idem 29. Mor.

Iuſtitia ſine miſericordia, nō eſt iuſtitia, ſed crudelitas: ſicut & miſericordia ſine iuſtitia, non eſt miſericordia, ſed fatuitas. Chryſoſt. ſup. Matth.

Miſereri volens proximo, ſibiipſi prius debet miſereri. Gregor. 19. Mor.

Miſericordia artem non habet. Hier.

Sub prætextu miſericordiæ non iudicandum iniuſtè. idem.

Sola miſericordia comes eſt defunctorum. Amb. Serm.

Plus eſt aliquando compati ex corde, quàm dare: quia quiſquis indigenti perfectè compatitur, minus æſtimat omne, quod dat: & rem quamlibet plerunque dat, qui non compatitur. Greg. 20. Mor.

Sic mens per compaſſionem doleat, vt etiam larga manus affectum doloris oſtēdat. idem in Homil.

Nonnulli dura ſunt ceruice, & attrita ſunt frōte, vt quò magis eis compatimur, tantò magis noſtra compaſſione, & patientia abutantur. Bern. in Ser.

Tria ſunt, per quæ probatur vera compaſſio: ſcilicet occulta beneficia, paupertas, & mors.

Hugo de Clauſt.anim. cap.9.

Miſericordia eſt animi cōdolentis affectus, cum additamento beneficij, vt compatiamur de proximo, & largiamur de proprio. Aug. de Finit.

Non eſt, quod fugias à deo irato, niſi ad deum placatum. idem ſup. Pſalm. 74.

Miſericordiæ virtus tanta eſt, vt ſine illa cæteræ etſi ſint, prodeſſe non poſſunt. Leo papa in Serm. de Appar.

Sola miſericordia eſt, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recuſant. Caßiod. in Epiſt.

Præcedentis miſericordiæ beneficiū perdidit, qui putat eſurienti ſufficere quod ſemel donauit. Valer. Epiſc. in quodam Serm.

*Miſericordia Dei eſt, ſummum ſolatium mæſtorum. Greg.*2. *Moral.*

*Miſericordiæ tempus nemo perdat. idē ſup. Euang. Hom.*34.

*Lex Dei, miſericordia eſt. idem ſup.*9.*Pſalm.*

*Miſericordia, verum eſt ſacrificium, ſi propter Deum fiat. Augu. lib.*10.*de Ciuit. Dei cap.*6.

Miſericorditer multos occidit Deus. idem libr. 3.*contra lit. Petil.*

In miſericordia Deus iudicium nō omittit. idem ſup. Pſal. 32.

Miſericordia laudabilior in paupere, quàm in diuite. idem in Quæſt. ex vtroque teſt.

Miſericors eſſe non poteſt, qui in ſe crudelis eſt. idem ſup. Pſal.

*Miſericordia domini deſperationi opponenda eſt. Auguſt. Ser.*122.*de Temp.*

Miſericordia quæ fit de exiguo, placet Deo. Hugo in Quæſt. ex vtroque teſt.

Miſericordia promittitur miſeranti. Bern. de Cōuer. ad cler.

*Natura mollior eſt homo ad cōpatiendum, quàm ad indignandum aſperior. idem ſup. Cant. Serm.*37.

*Clementia Dei menſuram non recipit. Chryſoſt. de Pœniten. Homil.*3.

Miſericordia apud Deum pelagus eſt. Chryſoſt. Serm.

*Miſericordia etiam iuſti indigent. idē Hom.*2.*ſup. Pſal.*50.

Miſericordia dei nequitiam hominis vincit. idem Ad pop. Antioch. Homil. 80.

Miſericordia Dei, palliū breue nō eſt. Bern. ſup. Cant. Ser. 66.

Peccata aliqua minima ſunt alia magna, alia mediocria, & propterea egent triplici miſericordia, parua, mediocri, & magna. Bern. de Primord. med. & nouiſſ. noſt. Serm.

Miſericordia rationē quandam habet. Chryſoſt. ſup. Matth. Homil. 33.

Miſericordia, eſt ſalutis præſidium. idem de Miſeric. Hom.

Miſericors vir, pretioſa res. idem de Verb. Eſaiæ Homil. 4.

Miſericors, magnus homo, & honorabilis vir. idem de Pœnit. Homil. 7.

Pij cordis eſt, cedere importunitati. Bern.

Fauor, & auxilium.

EX GRÆCIS.

Iuppiter mihi auxiliator, non metuo. Eurip. in Heracl.

Non eſt cadentis alium erigere, nec ignorantis docere, nec incompoſiti componere, nec imperare eius, qui nō pareat imperio. Plutarch. de Doctrina princip.

Odi auxilium ferre ſerò amicis. Eurip. in Rheſ.

Diis enim nihil opus eſt amicis ſatis enim ipſe Deus qui viuat, cum vult. idē in Her. fur.

Manus manum lauat, & digitus digitum.

Decretis auxiliis, apparatu celeri, legationibus facūdis, & promptis, animi trepidantes ſociorum confirmantur. Demoſth. 1. Olynth.

Ii, qui ſibiipſis benefacere nolunt, aliis cogendi ſunt bona ſuppeditare. Cyrus apud Plutarc. in Apophth.

Deus ante omnia opera inuocandus. Plat. de Legib.

Solet diuinitas auxilium ſui fauoris non in paruis oſtendere, ſed vbi ſpes humana deficit. Ioſep. lib. 1. Antiquit.

EX LATINIS.

Alteri viuas oportet, ſi tibi vis viuere. Sen. Epi. 43.

Homo in adiutorium mutuum generatus eſt. idem 2.de ira.

Paucis natus eſt, qui gẽtes ætatis ſuæ tantùm cogitat: multa annorũ milia, multa populorum ſuperueniunt, ad illa cogita, reſpice. idem epiſt.80.

Nocere facile eſt, prodeſſe verò difficile. Quint.lib.8.

Nihil habet alicuius fortuna melius, quàm vt poſſit, nec natura, quàm vt velit ſeruare plurimos. Cic.pro Marcel.

Homines hominũ cauſa generati ſunt, vt ipſi inter ſe alij aliis prodeſſe poſſint. Ci.2.Of.

Hoc natura præſcribit, vt homo homini, ob eam tantum cauſam, quòd is homo ſit, conſultum velit. idem 3.Off.

Si quam præſtantiam virtutis, ingenij, & fortunæ, conſecuti ſunt nonnulli, impartiant eam ſuis, communicéntque cum proximis: vt ſi parentibus nati ſunt humilibus, ſi propinquos habeant imbecilliores, vel animo, vel fortuna eorum augeant opes, eiſque honori ſint, atque dignitati. idem in Lælio.

Omnis pro laborante fauor eſt. Quint.decla.9.

Hoc natura affert, vt eis faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti ſumus ingrediuntur. Cic.pro Mur.

Fauor, & miſericordia acres primos impetus habent, paulatim ratione, & cõſilio quaſi reſtincta cõcidunt. Pli.Iun. lib.2.

Quò ſe fortuna vertit, eò ſe fauor hominum inclinat. Iuſt. lib.5.

Quis eſt, qui inopis, & optimi viri cauſa nõ anteponat in opere dando gratiã fortunati, & potentis? à quo enim expectatur, & celerior remuneratio fore videtur, in eum ferè eſt voluntas noſtra propenſior. Cic.2.Off.

Sat habet fautorum, ſemper qui recte facit. Plaut.in Amph.

EX SACRIS.

Solent principum fauores ventorum in morem ſubinde reflare in diuerſum. Eraſm. in epiſt.

Illis fauemus ſæpius, à quibus referendæ gratiæ vicem ſperamus. Amb.

Equorũ curſus fauore pernicioſior fit. Hier. ad Lætam.

Primus locus apud regem lubricus eſt. Pius 2. apud Plat. lib. 2.

Nihil tam ſecundum naturam eſt, quàm iuuare conſortem naturæ. Amb. de Off.

Si non poteſt alteri ſubueniri, niſi alter lædatur, commodius eſt, neutrum iuuare, quàm grauare alterum. ibid.

Adiuuare imbecillē charitatis eſt, adiuuare velle potentem, elationis. Greg. 7. Mor.

Vult enim deus vnumquēque alterius anguſtias ſentire vt proprias, & quomodo ſibi, ſi in tali tribulatione eſſet, ſubueniri cuperet: ita ipſe alteri propter Deum ſubuenire non poſtponat. Hier. in epiſt.

Impudens poſtulatio tempore neceſſitatis, & anguſtiæ, ab eo petere auxilium, quem in proſperitate contēpſeris. Hier. ſup. Hier. lib. 1.

Nullius ope indigere ſe putat, qui alteri ſuam negat. Lact. lib. 6.

In rebus deploratiſſimis plerũque opē numinis experimur. Eraſ. in Epiſt.

Age ſic aliud, vt tuum non obliuiſcaris negotium. amicis ita enim prodeſſe debemus, vt nobis non noceamus. Caſſ. in epiſt.

Gratum debet eſſe ſubſidium, vt ſicut in vna mercatione raro ſolet exiſtere, vterque videatur deſiderata commoda percepiſſe. ibid.

Homines omnes diligendi ſunt: ſed omnibus ſi prodeſſe non poſſis, iis potiſſimùm ſubueniendum eſt, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus conſtricti tibi quadam ſorte vniuntur. Augu. de doctr. Chriſt. ſerm. 2.

Hæc eſt lex diuinæ prouidentiæ, vt nemo à ſuperioribus adiuuetur ad cognoſcendam gratiam Dei, qui non ad eandem puro affectu inferiores adiuuerit, idem de ver. relig.

Eleganter dictum eſt, cùm quis in puteum cecidiſſet, & aqua eum ſuffocaret, acceſſit alius, eo viſo admirãs ait: Quomodo huc cecidiſti: obſecro (inquit) cogita, quomodo hinc me liberes, non quomodo huc ceciderim, quæras. idem ſuper epiſt. ad Hebr.

Auxiliũ diuinũ nobis adeſt, cùm in iniuriis manſueti ſumus. Chryſo. ad pop. Antioc. hom. 79.

Auxilium diuinum per bonã vitam conciliandam. idem ſup. Gen. Hom. 40.

Auxilium inimicis nec dare, nec ab eis accipere oportet. idẽ ſup. Mat. Hom. 1.

Coadiutores Dei ſumus cõſenſu voluntatis. Bern. de grat. & arbitr.

Crudelitas & vindicta.

EX GRÆCIS.

Crudelitas & gentes, & ciuitates, perdit ſemper. Eurip. in Oreſt.

Crudelitas, & perfidia deterrent à deditione, & reconciliatione. Demoſt. 1. Olynth.

Viro natura bono, neceſſitate autẽ ſæuo, multo durius eſt, de aliis, quàm de ſe ſumere ſupplicium. Lucian. in Phalar.

Optima inimici vindicta eſt, te honeſtum, & bonum virum præſtare. Diog. apud Plut. de vtilit. capi. ab inimic.

Humanũ habetur, vltionẽ inimici, ſi quando per occaſionẽ inciderit, negligere. ibid.

Nemini intendẽdæ minæ, muliebre enim eſt. Chilo apud Diog. lib. 1.

Frater fratris necem vlciſcitur Hom. Iliad. lib. 24.

Vltio vltionem vocat, & cædes cædem. Eurip.

Melior eſt venia, quàm vindicta. illa enim mitis eſt ingenij, hæc autem ferini. apud Stob.

Vltio, paſſio iniuſtitiæ eſt. ibid.

Vindex, malus, & miſer. ibid.

EX LATINIS.

Minuti ſemper, & infirmi animi voluptas, vl-

tio.Iuuen.Sat.14.

Rectius eſt in autores criminũ vindicari: ad multos metus, ad paucos pœna pertinet. Veget.lib.2.

Vltio proxima eſt auxilio.

Genus vltionis eſt, paſcere, & non miſereri. Quint.decla.5.

Vindicta nemo magis gaudet, quàm fœmina. Iuuenal. Satyr.6.

Crudelitas minimè humanum malum eſt, indignúmque regio animo: ferina iſta rabies eſt, ſanguine gaudere, ac vulneribus, & abiecto homine in ſylueſtre animal tranſire. Senec.de clement.

Sæuitia nõ vltra fata procedit. Quint.Decl.12.

Omnibus eſt odio crudelitas, & amori pietas, & clementia. Cic.

Nullis ſupplicum precibus crudelitas inhiberi poteſt. Curt. lib.7.

Nec crudelitati luxuria, nec luxuriæ crudelitas obſtat. idem lib.10.

Superbiæ, & crudelitati ſi ſeræ, non tamen leues veniunt pœnæ. Liu.lib.3.Dec.1.

Lento gradu ad vindictam ſui diuina procedit ira, & tarditatem ſupplicij grauitate compenſat. Max.lib.1..

EX SACRIS.

PAuperem, & mendicum perſequi, ſola ſæuitia eſt, & crudelitas: cuius nec honor quæritur, nec abũdantia, facultatis ambitur. Caſſiod. ſup.pſal.

Crudelitas non eſt punire malos cum autoritate iuris apud Iuriſconſ.

Crudelis eſt qui negligit famã ſuam.ibid.

Si vindicare vis, ſile, & funeſtam ei dediſti plagam. Chr. ſup.Matth.

Surgamus ad vindictam, non quia læſi ſumus, ſed quia diſciplina ſeruetur, mores corrigantur, licentia comprimatur. Lact.de ira Dei.

Non minus mali eſt referre iniuriam, quàm inferre.ibid.

Vindicta ſequitur ſcelus. Cypr. lib.4.epiſt.

Ira in vindicta malorum ſequi rationem, non præire debet. Greg.Epiſt.9.

In vlciſcendis vitiis ſæpe crudelitas fit, & iuſtitia putatur. Gregor.32.mor.

Vindicari velle, eſt de alieno malo lætari. Auguſt. lib.3. quæſt.ſup.Leuit.

Vindicta tarda ſit in regibus. idem 5.de Ciuit.Dei.

Vindictam, quam petunt Scripturæ, prophetia eſt, non vindicta. idem ſup.Pſalm. 108.

Vindicta in corde poſita nocentior vipera. Chryſ.ſup. Act. Apoſt.Homil.41.

Damnum.

EX GRÆCIS. ET LATINIS.

N*Ocere facilè eſt, prodeſſe verò difficile. Quint. lib.8.*

Quid refert animo, quis noceat, an membris? idem Declam.13.

Qui alteri exitium parat, eum ſcire oportet, ſibi paratam peſtem, vt participet parem. Cicer.2.Tuſc.

Animaduertamus, ne cùm alios iuuare velimus, cæteros offendamus. ſæpe enim aut eos lædimus, quos non debemus, aut eos, quos non expedit: ſi imprudenter, negligentiæ eſt: ſi ſcienter, temeritatis. Cicer.2.Offic.

Quod prudentis opus? cùm poſſit, nolle nocere.

Quod ſtulti proprium? non poſſe, & velle nocere. Bias per Auſon.

Non decet ob leuia magna accerſire mala. Eurip. in Androm.

EX SACRIS.

H*Omo naturæ obediens, homini nocere non poteſt. Lact. lib. 6.*

Deploratæ malitiæ eſt, cùm nulla parte ſis vtilis, totum conatum tuum vertere in perniciem aliorum. Eraſm.in Epiſt.

Etſi omnes, qui mare, & terram incolunt, conueniant

ad lædendum, nocere nequaquam poterũt ei, qui à ſemetipſo non læditur. Chryſoſtom. de rep.lap.

Perditionis indicium eſt, quando affectatis iniquitatibus ſubſequens fallit affectus. Gregor. 6.mor.

Fœlicitas.

EX GRÆCIS.

Nemo fœlix, niſi ſapiens. Plat.de nat.nom.

*Fœlix non differt à miſero per dimidium vitæ. Ariſtotel. Eth.*1.

Fœlix eget ſuffragio externorũ. ibidem.

Infirmans ponit ſanitatem eſſe fœlicitatem, pauper vero factus, diuitias. ibid.

Cùm puer nominatur fœlix, nominatur propter ſpem futuræ fœlicitatis. ibid.

*Quantò maior eſt fortuna, tantò minus eſt ſecura. idem Eth.*8.

*Fœlix amicis indiget honeſtis. idem Ethic.*9.

*Duplex eſt fœlicitas contemplatiua, & politica, quarum prima eſt melior. idem Polit.*7.

Fœlicitas perfecta vſus virtutis eſt. ibid.

Secundis maximè rebus homines meminiſſe Dei debent. Xenoph.apud Plut. de tranq. Anim.

Fœlicitatem rem eſſe putamus, ad quam admonitio non poſſit accedere. idem de Amicit. & adul.

Perpaucis contigit fœlices eſſe, & ſapere. ibid.

Nihil tam ſuperbum, nihil tam intractabile, quàm homo, quẽ fœlicitatis opinio corripit. idẽ de doctr.princ.

Fœlicitas non fortuitò, ſed ex ſe contingit. Plutarch. de virtu. & vit.

Fœlicitatis magnitudo, ac ſplendor ſæpenumero inuidiam extinguit. idem de inuid. & odio.

Generoſi viri officium eſt, ſecundam ferre fortunam: ſine inuidia verò hominis bene inſtituti. idem de liber. educ.

Non curo fœlicitatem ex funibus pendentem. Plutarch. in Apopth.

Ille maiore anxietate detinetur, qui ſe maximè cupit eſſe fœlicem. Diog. lib. 4.

Impartire amicis tuã fœlicitatem, & non ſolus bonum na ctus habet, quin intercipe etiam labores viciſsim. Eurip. in Oreſt.

Virum probum non conuenit auctum honoribus, mores mutare. idem in Supp.

Fortunato quæuis terra patria.

Pulchrum eſt quidem in foco ignem conſpici ſplendidum: in fœlicitate autem animum. Socrat. apud. Stob.

Difficilius inuenitur vir, qui ſecundam fortunam bene ferat, quã qui aduerſam. Hero. ibidem.

EX LATINIS.

Clauis cauſas, ſi alta deficiant, nimia ſibi fœlicitas inuenit. Senec. Epiſtol. 92.

Non eſt, quòd credas, aliquem fieri aliena fœlicitate fœlicem. idem Epiſt. 95.

In ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparet, & contra iniurias fortunæ inter beneficia formetur. idem Epiſtol. 18.

Omnia (mihi crede) etiam fœlicibus dubia ſunt. idem Epiſto. 102.

Non eſt, vt æſtimant homines, auida fœlicitas, ſed puſilla. idem Epiſt. 119.

Non egere fœlicitate, fœlicitas noſtra eſt. idem de proſp.

Res inquieta, fœlicitas eſt. ibidem.

Horum, qui faciles vocantur, hilaritas ficta eſt. ibid.

Complurimum ſeruus eſt, quem vulgus felicem appellat. idem de vit. beat.

Non eſt calamitatis loco numeranda parum plena fœlicitas. Quint. Declam. 6.

Triſtis menſura calamitatum eſt, magna fœlicitas. idem Declam. 8.

Difficilis eſt fœlicibus miſeriarum vera æſtimatio. idem Declam. 9.

Vt aduerſas, ſic ſecundas res

immoderatè ferre, leuitatis eſt, præclaráque eſt æquabilitas in omni vita, & idem ſemper vultus, eadémque frons. Cicer. 2. Offic.

Sapienter cogitant, qui temporibus ſecundis caſus aduerſos reformidant. idem 4. ad Heren.

Difficile eſt virtutes eum reuereri, qui ſecunda ſemper fortuna ſit vſus. ibid.

Etſi optabilius eſt, vitæ curſum confici ſine dolore, & ſine iniuria, tamen ad immortalitatem gloriæ plus affert deſideratum eſſe à ſuis ciuibus, quàm omnino nunquam eſſe violatum. idem pro domo ſua.

Difficile eſt ſecundis in rebus non obliuiſci ſui. Eraſ. in Epiſt.

Fœlicitas, & moderatio diuiduum contubernium habent. Max. lib. 8.

Conſueſcunt dij immortales, quò grauius homines ex commutatione rerum doleant, quos pro ſcelere eorum vlciſci volunt, iis ſecundiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedunt. Cæſar li. 1.

Res ſecundæ inſolentiam pariunt. Salluſt. in bell. Iugurt.

Tantò breuius omnia, quanto fœlicius tempus. Plin. Iun. lib. 8.

Ex aduerſis ſecunda, ex ſecundis aduerſa noſcuntur. idem in Paneg.

Vtile eſt ad vſum ſecundorum per aduerſa veniſſe. idem.

Fœlicitatis eſt, quantum velis, poſſe: magnitudinis, poſſe quantum velis. ibid.

Vera fœlicitas eſt, fœlicitate dignum videri. ibid.

Habet hoc primum magna fortuna, quòd nihil tectum, nihil occultum patitur. ibid.

Fortunati ſemper pares quærunt. idem lib. 5.

Fœlicitas præſſis manibus tenẽda eſt. lubrica enim eſt, nec inuita teneri poteſt. idem li. 7.

Qui fœlicitati ſuæ imponit frænum, melius illam regit. ibidem.

Inter obſequia fortunæ non ſatis cauta mortalitas eſt. Cur.

lib.8.

Res ſecundæ valent commutare naturam. idem lib.10.

Fortuna cùm blanditur, captatum aduenit. Publ. Mim.

Fortunã citius reperies, quàm retineas. idem.

Fortuna vitrea eſt, cùm ſplendet, frangitur. idem.

Leuis eſt fortuna, citò repoſcit, quæ dedit. idem.

Aſperius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum. Claud. lib.1.

Hæc infœlicitas infœlicitate eſt, quod nunquam tota perueniat, vel nunquam perpetuò ſubſiſtat. in Hiſt. Sax.

Rarò bona fortuna, bonáque mens datur homini. idem 3. Dec. lib.10.

Res ſecundæ negligentiã creãt. idem Dec. lib.2.

EX SACRIS.

Foelicitas non dea, ſed Dei donum. non igitur colenda, ſed Deo petenda. Augu. lib.4. de Ciuit. Dei.

Fœlicitas terrena, ſemper eſt ſuſpecta. idem.

Cùm quis poſitus in proſperitate diligitur, incertum eſt, vtrum proſperitas an perſona diligatur. amiſſio autem fœlicitatis interrogat vim dilectionis: nec proſperitas quidem amicum indicat, nec aduerſitas inimicum celat. Gregor. in mor.

Auræ citius, aut literis in aqua ſcriptis confidere poteris, quàm proſperitati humanæ. Nazanz.

Fœlicitas ſeculi euentus eſt contrarius. Anſel. ſup. euang.

Proſpera temperantur aduerſis. Chryſoſt.

Nulla res longa mortalium eſt, omníſque fœlicitas ſeculi dum tenetur, amittitur. cùm enim tribulationis tempus aduenerit, omne, quod præteritum eſt, nihil adiuuat ſuſtinentem. Hieron. ſup. Eſaiã. lib.7.

Difficile, imò impoſſibile eſt, vt præſentibus quis, & futuris fruatur bonis, vt hîc ventrem, & illic impleat mentẽ: vt de deliciis ad delicias trã-

ſcat, & in vtroque ſeculo primus ſit, vti n terra, & in cælo appareat glorioſus. Hieronym. in epiſt.

Proſperitas, nouerca virtutis eſt. Chryſoſtomus 2. de nug. curial.

Bona temporalia ſunt, non tantùm non fœlicia, quia dubia, vel etiam inſidioſa, quia dulcia. Lact.

Magna fœlicitatis pars eſt, nihil magnopere mirari. Eraſm. in epiſt.

Cenſeo fortunam amplectendam vel ob id, quòd pluribus prodeſſe queas, vel ob hoc, ne peſſimo cuique ſis cõtemptui. ibidem.

Nihil aduerſum niſi quod nobis obſtat ad æternam fœlicitatem properantibus: nihil proſperum, niſi quod Deo conducit. ibidem.

Nihil verè proſperum, nihil fœlix dici poteſt, quod non fortunarit totius fœlicitatis autor. ibidem.

Non admodùm plauſibilis fœlicitas eſt, quæ plurimorum emitur infœlicitate. ibid.

In hoc potiſſimùm ſita eſt hominum fœlicitas, ſi quiſque ad hoc applicetur, ad quod eſt ex natura compoſitus. ibidem.

Non omne, quod fœliciter, bene ſuccedit: nec omne, quod bene, fœliciter. Gregor.

In proſperitate turbatur iuſtus. idem.

Magnæ virtutis eſt, cum fœlicitate luctari: magnæ fœlicitatis, à fœlicitate non vinci. Auguſt. de verb. Domini. cap. 13.

Proſpera huius mundi proſperitatem habent veram, iucunditatem falſam. idem Epiſtol. 36.

Præſentis vitæ proſperitas aliquando idcirco datur, vt ad meliorem vitam prouocet, aliquando vt in æternum pleniùs damnet. Gregor. in Paſt.

In omni aduerſitate infœliciſſimum infortunij genus eſt, fuiſſe fœlicem. Boet. lib. 2. de conſolat.

Proſperitas animo periculoſior eſt, quàm aduerſitas corpori. Auguſt. ſup. pſal. 41.

Laus.

EX GRÆCIS

Reprehēditur collaudatio, in qua vt cuncta, & maxima præferantur, falſa proferantur. Plat. de amore.

Laus eſt, ſermo elucidans magnitudinem virtutis. Ariſt. Rhet. 1.

Laudare præſentem, adulatoris eſt. idem Rhet. 2.

Laus, & gratiarum actio debetur danti, non accipienti. idem Eth. 4.

Nec ignis concipit fumum, nec gloria gignit inuidiam, ſi repente vtrunque celeriter emicuerit. idem apud Plut. de Polit.

Non eſt, qui viuus gloriari poſſit. Menand. apud eund. de Tranq. anim.

Sic lauda hominem, tanquam animal mutabile. apud Plutar. de cohib. ira.

Graui ſermoni nō cōuenit laus ridicula.

Nulla eſt auditio laude ſuauior. Xenoph. apud Plut.

Gloria ſimulac fama, vt perſimilis, ita quoque haud difficilis cōſeruatio. modicis enim fomentis opus habet: ſi quis verò, & extingui eam, & frigere planè ſinat, non ſine magno negotio, vt iterum ardeat, effecerit. ibid.

In nobis eſt bene, & malè audire. Philipp. apud Plutar. in Apophth.

Qui à malis laudatur, timeat ne aliquid mali fecerit. An. apud Lact. lib. 1.

Boni cùm laudantur, quodammodo odio laudantes habent, ſi præter modum id fecerint. Eurip. apud Stob.

Etiā laus nimia, onus eſt. Zen. apud eund.

EX LATINIS.

Neminem gloriari, niſi in ſuo oportet. Senec. Epiſt. 42.

Gloria vmbra virtutis eſt. idē Epiſt. 79.

Qui virtutem ſuam publicari vult, non virtuti laborat, ſed gloriæ. idem epiſt. 114.

Non debet dolere,qui poteſt gloriari.Quint.Declam.6.

Lucrifacit mortis atrocitatem, quiſquis laudatus occiditur. idem declam.11.

Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur. ficta omnia tanquam floſculi celeriter decidunt, nec ſimulatũ quicquam poteſt eſſe diuturnum. Cicer.2.Off.

Ea eſt.profectò iucunda laus, quæ ab his proficiſcitur, qui & ipſi in laude vixerunt. Cicero ad Marc.

Breuis vita data eſt,& memoria bene redditæ vitæ ſempiterna.idem Philipp.24.

Exiguum nobis vitæ periculum natura circunſcripſit,immenſum gloriæ.idem pro Rab.

Honos alit artes, omnéſque incẽdimur ad ſtudia gloriæ, iacéntque ea ſemper quæ apud quoſque improbantur. idem in Tuſcul.

Opifices etiam poſt mortem nobilitari volunt.

Gloria formam,& ſimilitudinem honeſtatis habet.Cicero. ad Cat.

Cùm optimus quiſque maximè poſteritati ſeruiat, eſſe aliquid veriſimile eſt,cuius poſt mortem ſenſum ſit habiturus.idem 1.Tuſcul.

Non vita hæc dicenda eſt, quæ ſpiritu, & corpore cõtinetur. illa inquam illa eſt vita, quæ viget memoria ſeculorũ omnium, quam poſteritas alit, quam ipſa æternitas ſemper intuetur.idem pro Mar.

Laus,& charitas ſunt vitæ ſine metu degendæ firmiſsima præſidia.Cicer.2.de finib.

Non eſt vlla res tanti,aut commodum vllum tam expetendum, vt viri boni & ſplendorem, & nomen amittas. idem 3.offic.

Eſt hominis ingenui,& liberaliter educati,velle bene audire à parentibus,à propinquis, à bonis etiam viris, & futuræ poſt obitum famæ, etiam detracto ſenſu, conſulendum eſt.idem 3.de finib.

Sunt, qui nihil laudant, niſi quòd ſe imitari confidunt. idem 2.Tuſc.

Compendiaria ad gloriam via

eſt, ſi quis qualis haberi velit talis eſſet. Socrat. apud. Cicer. 2. Offic.

Paruum nihil tam eſt, quod gloriā parere non poßit. Plin. Senior. lib. 15.

Non eſt neceſſaria ſolidæ laudis cupidini anxia diuitiarum comparatio. Max. lib. 4.

Laudare ſe, vani: vituperare, ſtulti eſt. idem lib. 7.

Nulla tanta humilitas eſt, quæ dulcedine gloriæ non tangatur. idem lib. 8.

Gloria nec ab his etiam, qui cōtemptum eius introducere conantur: negligitur. ibid.

De ſuis homines laudibus inſolenter quidem, & libenter prædicant. Cæſar de bell. ciui. libr. 2.

Nemo tam efferis moribus eſt, quin faciat, aut dicat nonnunquam aliquid, quod laudari queat. Gell. lib. 2.

Magna laus non abeſt ab admiratione, admiratio autem, quæ maxima eſt, non parit verba, ſed ſilentium. idem libro. 4.

Gloria maiorum, poſteris lumen Salluſt. in bell. Iug.

Gloriæ itinera duo: ſcilicet pacis, & belli. idem in coniurat. Catil.

Gloria induſtria alitur. idem de cep. Ord.

Gloriam inuidiam vincere, difficillimum. idem in coniur. Catil.

Sequi gloria, non appeti debet. Plin. Iunior lib. 1. Epiſt.

Poſtquam deſinimus facere laudanda, laudari quoque ineptum putamus. idem lib. 3.

Omnes qui gloria, & fama ducuntur, mirum in modum aſſentit, & laus, à minoribus etiam profecta delectat. Plin. libr. 4.

Neſcio, quo pacto homines magis iuuat gloria lata, quàm magna. ibid.

Laudare, eſt acerrimus ſtimulus mouendi. idem lib. 5.

Multò deformius amittere, quàm non aſſequi laudem. Plin. Iun. lib. 8.

Nihil non parum gratè ſine cōparatione laudatur. idem in Paneg.

Laudabilia multa etiam mali

faciunt: laudare autem, niſi optimus non poteſt.ibid.

Magnum eſt differre honorem, gloriam,maius.ibid.

Omnibus patet honoris,& gloriæ campus.ibid.

Nec videri poteſt optimus, niſi qui eſt omnibus optimis in ſua laude præſtantior.ibid.

Eximia gloria aliquando fortunæ eſt, non virtutis beneficium.Curtius lib.8.

Clarior laus eſt, quo maior eſt, quem viceris. ibid.

Citò gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtibus.idem lib.9.

In omni genere ſciẽtiæ & ſummis admiratio, veneratióque eſt, & inferioribus merita laus contigit.Colum lib.1.

Excitat auditor ſtudium, laudatáque virtus.

Creſcit, & immenſum gloria calcar habet. Ouidius 3. de Pont.

Satis laudat,qui tacet. in Hiſtor.Sax.

Gratia, & honor interdum in cupientibus opportuniora. Liuius lib.1.Deca.

Principibus placuiſſe viris, non vltima laus eſt. Horat. lib.1. Epiſtol.

Dignum laude virum muſa vetat mori.idem lib.4.carm.

Cuius prædicatio omnibus nondum grata eſt, hunc memoriæ potius, quàm vocis teſtimonio comprobemus. Cic. 2. Philipp.

EX SACRIS.

Bonum laudare, non laudato, ſed laudantibus prodeſt. Auguſt. ſup. Ioannem.

Laus mundi parum prodeſt, ſi conſcientia criminis mordet. idem.

Laus, & gloria non in vulgo, ſed in re ipſa ſuauis eſt.idem.

Gloriam concupiſcens,non cogitat de labore.Chryſoſt.

Non eſt gloria, quæ affectatur. Eraſm.in Epiſt.

Malo gloriam mihi ſeriùs contingere,ſed ſolidã: quàm maturius, verùm pœnitendam. idem.

Si gloriari cupis,gloriam deſpice,& omnibus eris glorioſior.

Chryſoſto.Homil.92.

Cùm bene viuitur, valdè timẽdum eſt, ne mens deſpectis cæteris de gloriæ ſingularitate eleuetur. Greg.6.mor.

Nõ recti planè, ſed peruerſi animi eſt, quærere gloriam, & non exercere virtutẽ, & velle coronari, qui non legitimè certarit. Bern. in Sermo.

Virtus mater eſt gloriæ. ſola enim eſt, cui gloria iuſta debetur, & ſecura impẽditur. ibi.

Si verè laudabilis eſſe cupis, laudes hominum non requiras: quia quãuis alicui ſit facilè laudem non curare, dum negat: eſt tamen difficile, non delectari, cùm offertur. Hier. ad Cel.

Velle addere laudem in verè laudato, decipere eſt. Amb.

Laudes humanæ ſimul apparẽt, & euaneſcunt. Chryſoſt.

Valdè perfectorum eſt, ſic oſtento opere, autoris gloriam quærere, vt illata laude neſciat priuata exultatione gaudere. Greg.22. mor.

Neſcit laudem fugere, dum ſuppetit, qui ad hanc didicit anhelare, dum deeſſet. Idem in Paſt.

Natura ſæpe ad laudẽ vel ignauos impellit. Lact. libr.3.

Laus eſt, non facere, quod facere non poſsis. idem.

Æquo animo patitur laudem ſibi detrahi, qui ſibi nihil laudis arrogat. Eraſm. in Epiſt.

Iuſtus ex laude ſua polluitur. Gregor.

Remotis obſtaculis vanæ opinionis ſcelera nuda penſentur, nuda inſpiciantur, fallacia tegmina & vanæ laudis, & gloriæ auferantur, & apparebunt miſeriæ peccatorum. Auguſt. lib.3. de Ciuit. Dei.

Securitas laudis in laude Dei eſt, vbi laudator ſecurus eſt, vbi non timet, ne de laudato erubeſcat. idem ſup. Pſalm.

Quid eſt, quod dicis? ego diues, ille pauper. ſarcinam tuã cõmemoras, pondus tuum laudas. taceas laudes tuas, qui miſerationes tuas non cõmemoras. idem de doctrin. Chriſt.

Non valde gaudere debemus, quando laudamur, nec contri-

Qui deum laudat lingua, non ſemper poteſt, qui moribus ſemper poteſt. idem tract. 8. ſup. epiſt. Ioan.

Hominum laus etiam improbè actis periculosé quæritur. idẽ ſup. Pſal. 79.

Laude tentamur à diabolo. idẽ lib. 3. contra Petil.

Laus eſt in bonitate cauſæ, non in pœnæ acerbitate. idem ſup. Pſal. 38.

Falſa laus, adulatio eſt. idẽ ſup. pſal. 140.

Laus à conſcientia, non à vulgo æſtimanda eſt. idem tract. 6. ſup. epiſt. beat. Ioan.

Laudamus ſæpe, vt mordeamus. Chryſ. ſup. Epiſt. ad Corinth.

Caſtitas.

EX GRÆCIS.

AD pudicitiã nõnunquã conducit à propriis vxoribus abſtinere, ne quando cõmouearis in alienas. Plut. de curioſit.

Probæ mulieris nomen, itidẽ ac corpus domeſticis parietibus contineri oportet. Thucyd. apud Plut. de clar. mul.

Honeſtatis ſimul frõs, ac radix eſt, legitimam conſequi diſciplinam.

Ornamẽtum eſt, quod ornat, vt inquit Crates. ornat autem quod honeſtiorem mulierem facit: talem verò præſtat non aurum, non ſmaragdus, non coccus, ſed quæcunque grauitatis moderationis, & pudoris ſpeciem adhibent. Eurip. in Androm.

Pudicæ mulieris non cõcubitus modò, verum nec oratio publica eſſe debet. nec minus ſermo, quàm nudatio corporis eſt formidanda, & ab externis cauere debet: propterea quòd affectus, & mores, ac diſpoſitio animi in ſermone planè conſpiciuntur. ibidem.

EX LATINIS.

NOn carere libidine, ſed vincere libidinem, virtutis eſt. Eraſm. in epiſt.

Hæ ferè fœminæ incolumi pu-

ſtari, quando vituperamur: quia nec deprauare iniuria, nec coronare poteſt laus. idem in Epiſt.

Laus dum vitatur, appetitur. Hieronym. in Epiſt.

Vilium ſatis hominum eſt, & ſuam laudem quærentium, alios viles facere, quia alterius vituperatione ſe laudari putant: & qui ſuo merito placere nõ poſſunt, placere volunt in comparatione malorum. ibid.

Laudari interdum iuſti appetunt, interdum refugiunt. Gregor. ſup. 1. Reg.

Laus hominum, periculoſiſsima tentatio. Auguſt. lib. 10. confeſſ.

Laus hominum crudeliter aliquando contemnitur. idem in lib. de bon. vid.

Laus humana non appeti, ſed ſubſequi debet rectè operantem. idem libro 2. de ſermo. Dom. in mont.

Qui laudes humanas appetit, teſtem ſuum quærit in terra. Greg. lib. 13. mor.

Si laudibus erigimur, vituperationibus humiliamur. idem in regiſt.

Laudes quærere, vt maiora operetur, fallitur. idem in 1. Reg.

Laudibus diuinis imputandum eſt, quicquid agere penſamus. ibidem.

Cũ pro bono opere laus tranſitoria quæritur, æterna retributione res digna vili pretio venundatur. Grego. in Paſt.

Laus bonorum operum comes. Auguſtinus lib. 10. confeſſio. cap. 37.

Gloriæ cupiditas piæ fidei inimica. idem lib. 5. de Ciuitate Dei. cap. 14.

Gloriæ cupiditas nonnunquam bona eſt. idem lib. 5. de Ciuita. Dei. cap. 13.

Gloriari de malitia, peccatum maximum. idem lib. 3. contra Epiſto. Petil.

Laudator errans, ingens malum eſt. idem lib. 7. de Trinit.

Mali Deum laudare non poſſunt. in Pſalm. 47.

Laudibus noſtris non creſcit Deus, ſed nos. idem ſup. Pſal. 134.

Qui deum laudat lingua, non ſemper poteſt, qui moribus ſemper poteſt. idem tract. 8. ſup. epiſt. Ioan.

Hominum laus etiam improbè actis periculosè quæritur. idē ſup. Pſal. 79.

Laude tentamur à diabolo. idē lib. 3. contra Petil.

Laus eſt in bonitate cauſæ, non in pœna acerbitate. idem ſup. Pſal. 38.

Falſa laus, adulatio eſt. idē ſup. pſal. 140.

Laus à conſcientia, non à vulgo æſtimanda eſt. idem tract. 6. ſup. epiſt. beat. Ioan.

Laudamus ſæpe, vt mordeamus. Chryſ. ſup. Epiſt. ad Corinth.

Caſtitas.

EX GRÆCIS.

AD pudicitiā nōnunquā conducit à propriis vxoribus abſtinere, ne quando cōmouearis in alienas. Plut. de curioſit.

Probæ mulieris nomen, itidē ac corpus domeſticis parietibus contineri oportet. Thucyd. apud Plut. de clar. mul.

Honeſtatis ſimul frōs, ac radix eſt, legitimam conſequi diſciplinam.

Ornamētum eſt, quod ornat, vt inquit Crates. ornat autem quod honeſtiorem mulierem facit: talem verò præſtat non aurum, non ſmaragdus, non coccus, ſed quæcunque grauitatis moderationis, & pudoris ſpeciem adhibent. Eurip. in Androm.

Pudicæ mulieris non cōcubitus modò, verum nec oratio publica eſſe debet. nec minus ſermo, quàm nudatio corporis eſt formidanda, & ab externis cauere debet: propterea quòd affectus, & mores, ac diſpoſitio animi in ſermone planè conſpiciuntur. ibidem.

EX LATINIS.

NOn carere libidine, ſed vincere libidinem, virtutis eſt. Eraſm. in epiſt.

Hæ ferè fœminæ incolumi pu-

dicitia ſunt, quæ modeſta forma ſunt. Ennius apud Gell. lib. 4.

Caſtitatis indicium, frugalitas eſt. Plin. Iun. lib. 4.

-Nulla reparabilis arte
Lapſa pudicitia eſt, deperit illa ſemel. Ouid. epiſt. 15.

Lis eſt cum forma magna pudicitiæ. idem epiſt. 15.

EX SACRIS.

FAma pudicitiæ in fœminis tenera res eſt. Hie. ad Sal.

Bona pudicitia coniugalis, ſed melior continentia virginalis, vel vidualis. Auguſt. de Sanct. vid.

Honeſtati ſalus etiam poſtponenda eſt. Amb. 2. Off.

Honeſtas à [illegible]ura petenda. idẽ 1. offic.

Pudicitia neſcia eſt captiuitatis. Amb. de virg. lib. 3.

Pudicitiæ comes, verecũdia eſt, idem 1. Off.

Caſtitas cõſpectu impudico perditur. Aug. epiſt. 109.

Pudicitia vt nec in carne, nec in animo violari poteſt. idem epiſt. 122.

Pudicitia in diuite commẽdabilior. idem in Quæſt. ex vtroque teſta.

Pudicitia, virtus animæ eſt, & comitem habet fortitudinẽ. idem libr. 1. de Ciuitate Dei cap. 18.

Pudicitia violata non obeſt, niſi animus conſenſit. ibidem cap. 6.

Pudicitia coniugalis, Dei donũ. idem lib. 1. de Nupt. cap. 3.

Pudicus dicendus non eſt, qui propter Deum pudicus non eſt. ibid.

Qui de caſtimonia carnis ſuperbiunt, in immunditiã carnis cadere permittũtur. Gregor. lib. 11. mor.

Nec caſtitas ſine humilitate, nec humilitas ſine caſtitate valet. idem 21. mor.

Caſtitas non eſt magna ſine bono opere, nec econtra. idem in Euang. hom. 17.

Nihil æquè ſe prodit, quàm caſtitatis diſpendium. Amb.

Pudicitia res eſt animæ, virginitas corporis: deniq; illa in-

tegra in animo permanente, poteſt iſta de corpore violēter auferri: & cùm iſta integra manet corpori, poteſt illa in animo laſciua voluptate corrūpi. Aug.contra Iul.lib.4.

Nec caſta eſt, quæ metu cogitur: nec honeſta, quæ mercede conducitur.

Sex ſunt, quæ incorruptā conſeruant caſtitatē: ſcilicet ſobrietas, operatio, aſperitas cultus, inhibitio ſenſuum, raritas ſermonis cum honeſtate, euitatio opportunitatis, & perſonæ, & loci, & temporis. Caſſ. ſup.Matt.

Minoris laboris eſt, incognitam carnis cauere voluptatem, quàm reijcere iam cognitam. Bern.ſup.Eſd.lib.4.

Probatæ caſtitatis dicitur, qui non manifeſtè apparet incontinens.apud Iuriſp.

Caſta præſumitur mulier, quæ in præterito fuit caſta.ibid.

Continentia ſuaderi poteſt, imperari non poteſt.ibid.

Caſtitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamat caſtitatem. Amb.1.de Virg.

Concupiſcentia, luxuria, & adulterium.

EX GRÆCIS.

Animalia multùm coëuntia, citò ſeneſcunt. Ariſt.de Long.vit.

Incipiētibus venerem vox trāſit in ſonum virilem: abſtinētibus verò econtrario.idem de Ani.7.

Amatores aggrediuntur audacter terribilia cauſa concupiſcentiæ.idem Eth.3.

Iræ, & concupiſcentiæ venereorum tranſmutant corpus, & quibuſdam inſanias faciunt. idem Eth.7.

Plurimum Veneris habet non nox, vt Menander inquit, ſed fortuna. Plut.de fort.

Veneris finis, luxuria eſt. Plut. de tuend.bon.valet.

Vino ſublato, nō eſt venus. Eurip.in Rheſo.

Iniuriari fœminæ eſt, coire cum extranea muliere. Ariſt.œconom.lib.

Adulterium, curioſitas eſt alienæ voluptatis. Plut. de

Curioſ.

Veluti lupus animal eſt cani ſimile: ita & adulter, & adulator, & paraſitus amico ſimilis eſt: amicũ igitur aduerte, ne canũ cuſtodum vice, pernicioſum lupum neſciens, admittas. apud Stob.

Mulier eo die, quo proſtituit corpus, & pudicitiæ modũ deſeruerit, ſtatim animũ immutat, ita vt familiares pro inimicis habeat: alienos autem ſibi fidos reputet, ac de honeſtis & turpibus contrariam opinionem induat. Lyſias. ibi.

Nunquam nũquam (ne dicam ſemel tantũ) mentem habentes permittere oportet, quibus vxor eſt, vt domum ad ipſam ingrediantur aliæ mulieres: docent enim res malas: alia quæſtus gratia matrimonium corrumpit, alia cùm peccauerit, multas morbi ſui vult habere ſocias, multa autem ex ſtultitia: hinc eſt, quòd domus virorum malè habeant: aduerſus hæc igitur bene munitæ feris, & peſſulis oſtiorũ ædes. Eurip. in And.

EX LATINIS.

Lvxurioſo frugalitas, pœna eſt pigro, ſupplicij loco labor eſt. Senec. epiſt. 72.

Vacae pudicitia, libido occupatiſſima eſt. idem de irac. libro 3.

Non nutritur feruor concupiſcendi, vbi frui licet. Quint. decla. 13.

Fœlix, qui non niſi facultates in lupanari offudit. idem declam. 15.

Libidinoſa, & intemperans adoleſcentia effœtum corpus tradit ſenectuti. Cato maior.

Facilior eſt trãſitus de virtute ad luxuriã, quàm à luxuria ad virtutem. Max. lib. 2.

Blandum malum eſt luxuria, & quam accuſare facilius eſt aliquanto, quàm vitare. idem lib. 9.

Nec luxuriæ crudelitas, nec crudelitati luxuria obſtat. Curt. lib. 9.

Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſemper
Corporis arbitriis hebetat caligine mentes. Claudianus.

Luxuria, & otio militaris diſciplina tollitur. Liu. 4. Dec. lib. 10.

Adulterio quidam nobilitati ſunt. Plinius Senior. libr. 24. cap. 5.

EX SACRIS.

ADulterium, naturæ iniuria eſt. Ambroſ. lib. 5. Hexam.

Adulter non prolem, ſed voluptatem quærit. Anſel. ſuper epiſt. ad Corint.

Adulterium nihil aliud eſt, quàm matrimonium illicitũ. Tert.

Adulterium virum facit mulier, ab eo diſcedens. Aug.

Vxoris celans crimen, patronus eſt turpitudinis. Chryſoſt.

Adulter dicitur, qui nuptias violat. apud Iuriſc.

Adulterium etiam feris, ac barbaris deteſtabile. Ambr. lib. 1. de Abraham.

Qui adulterium perpetrari deſiderat, tenebras amat. Greg. lib. 5. Mor.

Adulter eſt in ſuam vxorem amator ardentior. Hieron. de Veſt. ſacerd.

Adulterium etiam voluntate committitur. Aug. libr. 1. de Liber. arbit. cap. 3.

Adulteria prolis cupiditate non excuſantur. idem contra Iul. ca. 7.

Luxuria, ignis Dei dicitur. Gregor. 3. Mor.

Luxuria in corde frænanda eſt. idem 20. Mor.

Luxuria ex ſuperbia naſcitur. idem 26. Mor.

Alia eſt luxuria carnis, alia eſt luxuria cordis. idem 28. Mor.

De ventris ingluuie luxuria naſcitur. idem 31. Mor.

Libidinem ſuam nemo factis patrum defendit. Aug. lib. 22. contra Fauſt.

Luxuriam fugere non prodeſt, ſi auaritiam ſectaris. idem in Euang. Hom. 34.

Luxuria pluſquam cætera vitia diffamat. Greg. ſup. 1. Re.

Luxuria ætatem omnem fœdat, ſenectutem extinguit. Pius ſecund. apud Plat.

Coitus animum deiicit. Aug.

lib.1.Soliloq.

Cor habet in ventre guloſus: laſciuus in libidine: cupidus in lucro. Auguſt.

Sæuus criminum ſtimulus eſt libido, quæ nunquã quietum effectum manere patitur, nocte feruet, die anhelat. Ambroſ.in lib.de Abel, & Cain.

Luxurioſè viuentes ſenes fieri non expedit. Chryſoſt.

Quemadmodum ſi videris hominem amicitias medicorum aſsiduè colentem, ex hoc facilè intelliges, quòd infirmus eſt: ſic & cùm videas, ſiue virum, ſiue mulierem, de dimittendis vxoribus, aut viris legẽ interrogantes, cognoſce, quia vir ille laſciuus eſt, & mulier illa meretrix eſt. idem ſup.Matt.19.

Non eſt morbus libidine commoueri, ſed eſſe libidinoſum. Lact.

Nihil ſic ad edomandum carnalium deſideriorum appetitum valet, quàm vt quiſque hoc, quod vnum diligit, quale ſit mortuum penſet. Greg. 26.Mor.

Læti ex propinquo habent luxuriam. Gregor. in Paſt. 3. part.

Libido in paupere culpabilior. Auguſt.in Quæſt. ex vtroque teſtam.

Libido coufuſionis eſt cauſa. idẽ 22.de Ciuit.Dei.cap. 17.

Concupiſcentia noſtra, tentationum cauſa. idem de Contr. cap.17.

Concupiſcentia minui poteſt, cõſumi non poteſt in hac vita. idem lib.5.contra Iulia.

Meretrices de rebus humanis aufert, & omnia libidinibus turbabis. idem lib.2. de Ord. cap.4.

Virorum peior eſt impudicitia propter ſuperbam iactãtiam. Auguſt. lib. 2. de Alter. coniug.

Adulterium conſummatum, aſpectus cũ curioſitate. Chryſoſt.ſup.Geneſ.Homil.6.

Adulterij mater concupiſcentia. idem de Pœnit. Hom.8.

Adulterium etiam impudicus viſus. ibid.

Adulterium, mala cæcitas. ibidem.

Adulter de omnibus ſuſpicatur. idem ſup. act. Apoſtol. Hom. 25.

Adulter erubeſcit, ſi adulter vocatur. idem ſup. act. Apoſtol. Hom. 26.

Concupiſcentia violentiſſima res eſt. idem aduerſus vitup. vit. monaſt. lib. 3.

Concupiſcentia ſaginato corpore efferueſcit. idem ſup. Epiſt. ad Galat.

Fornicatio otioſis peculiare crimen. Chryſoſt. in cap. Matth. 21. Homil. 40.

In fornicationem non corpus ducit, ſed incontinentia. ibid. ſup. Epiſt. prio. cap. 6. ad Corinth. Hom. 17.

Fornicatio ex amicitia naſcitur. ibi. ſup. Epiſt. Pauli ad Theſſ. cap. 3. Hom. 4.

Libido neſcit modum. Chryſoſt. ſup. Matth. Homil. 33.

Luxuria homicidas facit. ibid. in cap. Matt. 14. Homil. 49.

Luxuria ex temulentia venit. ibidem Carn. concup. ne ſect. Serm.

Meretrix amare neſcit. ibid. ad popul. Antioch. Homil. 14.

Meretrix eſt vita in delicijs acta. Quòd nemo læditur, niſi à ſemetipſo. Homil.

Deſiderium, Affectus & deſideria.

EX GRÆCIS.

Deſiderium præcedẽs comprehẽſionem rei, magis dicitur dolor, quàm voluptas. Ariſt. Metaph. 11.

Vehemens cuiuſque rei appetitio comitẽ habet formidinem illius amittendæ, quam hebetem ipſa lætitia facit. Plut. de tranq. anim.

Cupiditas res eſt valde ſuauis. Ariſt. de anim. 11.

Non magna res eſt, aſſequi quæ quis deſiderat, ſed non deſiderare ea, quibus nihil indiget. Tucyd. apud Stob.

Signa voluntatis ſunt, delectationes, & triſtitia. Ariſtot. Rethor. 2.

Vt promptam ad res gerendas voluntatem frangere, non eſt honeſtum: ita cùm illos nos re

linquit, impetu violentiæ non eſt opprimenda. Plut. Vtrum ſeni ſit ger. reſp.

Non quantum valeat decretum ſed ſcriptoris voluntas ſpectãda eſt. Demoſth. Aduerſ. Ariſt.

Volentem ſine difficultate vocamus. Eurip. in Helen.

Voluntas euentibus accommodanda. apud Stob.

Accidere ſolet, vt cùm alicuius probitatem, virtutéſque audiamus, ita neſcio quo pacto afficiamur, & haud ſecus eum diligamus, acſi ſæpe eum vidiſſemus, vt eius conſuetudine iamdiu vſi fuiſſemus. ibidem.

Affectio iudicio tenebras effundit. Æſch. in Thim.

Affectus ex animo tollendi non ſunt, ſed cum decore, & moderatione conciliandi. apud Stob.

Facillimum eſt omnium ſeipſum quiſque decipere. quod enim quiſque cupit, id etiam animum inducit, & ſibi perſuadet. Demetr. apud Stob.

Affectus caſtigandi ſunt. ibidem.

Efferatos affectus nõ parui negotij eſt componere. Plut. de tranq. Anim.

EX LATINIS.

CItò rebellat affectus: quocunque ſe verterit, pretium aliquod ſuæ occupationis inueniẽt. Senec. Epiſt. 68.

Imbecillis eſt omnis affectus, non obtinebis, vt deſinat: ſi incipere permiſeris, excluditur facilius, quàm expellitur. idẽ Epiſt. 117.

Facilè deficit affectus, qui deſcendit. Quintil. lib. 6.

In periculis maximè verſatur affectus. ibid.

Summa circa mouendos affectus hæc eſt, vt moueamur ipſi. ibidem.

Hic ſolus affectus maior eſt, quàm filios amare, filius miſereri. idem Declam. 5.

Nullum damnum nouit affectus. idem Declam. 6.

Quicquid rationem vincit, affectus eſt. idem Declam. 10.

Appetitus omnes coërcendi,

ſedandique ſunt, excitandáque eſt animaduerſio, & diligentia, vt ne qnid temerè, ac fortuitò, inconſideratè, ac negligenter faciamus. Cicer. 2. Offic.

Efficiendum eſt, vt appetitus rationi obediant, eámque nec præcurrant, nec propter pigritiam, ac ignauiam deſerant, ſintque tranquilli, atque omni animi perturbatione careant: ex quo elucebit omnis conſtantia, omníſque moderatio. idem 1. off.

Suum cuique pulchrum eſt. adhuc neminem cognoui poëtā, qui ſibi non optimus videretur. ſic res habet, me delectāt mea, te tua. idem 5. Tuſcul.

Ad omnes affectus impetu rapimur. Curt. lib. 7.

Non ferè eſt, qui ſui periculi iudex, non ſibi ſe æquiorem, quàm reo præbeat. Cicero pro Deiot.

Vt quiſque audit, mouetur. Quint. lib. 11.

Voluntatem ſpes facit. idē li. 3.

Diſſidet ambiguis ſemper mēs obuia votis,

Nec voluiſſe homini ſatis eſt, optata recuſat.

Eſſe in honore placet, mox pœnitet. Auſon. in Æglog.

In magnis & voluiſſe ſat eſt. Propertius.

Multum ad rem pertinet, quo propoſito ad rem accedas. Sen. Epiſt. 109.

Sacrificantium mens, non res attenditur. Plin. Senior in præf.

Plus voluiſſe peccare nocuit, quàm non peccaſſe, profuit. Maxim. lib. 6.

Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas. Iuuenal. Sat. 6.

Semper in fide quid ſenſeris, non quod dixeris, cogitādum eſt. Cicer. 2. off.

Nulli aſſecuto ſatis fuit, quod aptanti nimium videbatur. Sen. epiſt. 119.

Rerum expetēdarum tria ſunt genera. nam eſt quiddam, quod ſua vi nos alliciat ad ſe ſe non emolumento captās aliquo, ſed detrahēs ſua dignitate, quod genus, virtus, ſciētia, veritas eſt. aliud autem non propter ſuam vim et naturā,

ſed propter fructum atque vtilitatem petendam, quod pecunia eſt. tertium eſt ex omnibus partibus iunctũ, quod ex ſua vi & dignitate nos inducit, & præ ſe gerit quandam vtilitatem, quo magis expectatur, vt amicitia, bona exiſtimatio. Cicero. 2. de inuent.

Cupiditas agendi aliquid, adoleſcit vna cum ætate. idem 5. de finib.

Inutiliter aliquid concupiſcere, & in eo perſeueranter morari, exitio ea dulcedo vicina eſt. Max. lib. .

Nihil æquè gratum eſt adeptis, quàm concupiſcentibus. Plin. Iun. lib. 2.

EX SACRIS.

CVncta deſideria dilatione creſcunt: ſi autem dilatatione deficiunt, deſideria non ſunt. Grego. homil. 23.

Valentiores voces apud ſecretiſſimas aures Dei, non voces faciũt, ſed deſideria. idem in mor.

Ita fit, vt quod maximè quæratur, fugiat maximè. Eraſm. in epiſt.

In qualitate deſiderij poteſt mens honeſta cognoſci. Caſſiod. lib. 4. epiſt. 25.

Deſideriis religioſis facilè eſt cõcedendum. Greg. epiſt. 25.

Deſiderium mutabile eſt. Auguſt. de ſubt. Dialect.

Affectanti cæleſtia, terrena non ſapiunt. Bernard. in Epiſt. 110.

Deſiderium eſt, ipſa oratio. idẽ ſup. pſal. 37.

Deſiderium, vox etiam eſt valida. Bernard. ſup. Cant. ſermo. 74.

Voluntas ad malè agendum libera eſt, ad bene non ita. Auguſt. ſerm. de verb. Apoſt.

Voluntas non eſt, vbi eſt neceſſitas, Bernard. de lib. arbit.

Quicquid vis, & non potes factum Deũ computat. Auguſt. ſup. pſal. 57.

Mala voluntate miſer quiſque efficitur, ſed miſereor, cùm deſiderium malæ volũtatis impletur. idem 13. de Trinit.

Volun-

Voluntas Dei in omnibus operibus noſtris attendenda eſt. Greg.6.mor.

Quos plerunque voluntas praua peruertit, aduerſitas corrigit. idem 33.mor.

Voluntatem propriam alienæ ſubijcere, maioris eſt meriti. idem ſup.1.Reg.

Si propterea non facis furtum, quia times, ne videaris, intus in corde feciſti: furti reus teneris, etſi nihil tuliſti. Aug. de lib. arbit.

Abſit, vt id, quod propter bonum, & licitum facimus, ſi ex hoc quicquam mali acciderit, præter noſtram voluntatem nobis imputetur. idem in epiſt.

Bonum prorſus condemnat intentio praua, & non penitus excuſat recta. Bern. de præcep. diſcip.

Velle, fabricatio Dei eſt. Nazanz.

Quantum ad peccati rationem pertinet, nocuit qui nocere diſpoſuit. Hier.

Omnia reliquit qui voluntatem habendi deſeruit. idem.

In omni, quod dicitur, ſemper debemus tacitè recurrere ad mentem, & interiorẽ teſtem & iudicem requirere. Greg.

Voluntas humana nõ eſt libera, quãdiu cupiditatibus ſubditur. Aug. epiſt.144.

Voluntas non libertate gratiã, ſed gratia libertatem conſequitur. idem de concept. & grat.

Ex voluntatum qualitate, non temporum ſpatiis facta metiuntur. Aug. epiſt.49.

Sic ſit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto: vt & de bono opere proximo præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua ſoli Deo placere quærimus, ſemper optemus ſecretum. idem.

Voluntati nec leges imperant nec principes dominantur, libera eſt, & maximè, ſi ſpiritu ducitur: quia vbi ſpiritus, ibi libertas. Bern. in epiſt.

Nihil intereſt, quo animo facias quod feciſſe vitioſum eſt. Lact. lib.5.

Eſt aliqua pietatis pars, velle pium fieri. Eraſm. in epiſt.

Non ſunt omnia bona, quæ bona intentione fiunt. Aug.

Verba iuſtorum, & iniuſtorũ ſimilia ſunt. differunt autem intentione. Greg.

Humanæ aures talia verba noſtra iudicant, qualia foris ſonant: diuina verò iudicia, talia foris audiuntur, qualia ex intimis proferuntur. idem 28. mor.

Voluntas teſtatoris eſt lex. apud Iuriſconſ.

Cùm vult, non poteſt, quia quãdo potuit, noluit, & ideo per malum velle, perdidit bonum poſſe. Auguſt. de verb. Apoſt.

Intẽtio peruerſa ſi fuerit, prauũ eſt omne, quod ſequitur, licet rectum videatur. Greg. lib. 1. Dialog.

Bene velle, Dei donũ eſt. Aug. lib. 1. contra epiſt. Pelag.

Et velle, & facere facit in nobis Deus. idem de liber. arbit.

In voluntate meritum eſt. idem lib. 1. contra Pelag.

Voluntas Dei, eſt ipſe Deus. idem lib. 11. confeſſ. cap. 20.

Voluntas Dei, cauſa eſt omniũ. idem lib. 1. de Geneſ.

Voluntas Dei, eſt lex eius. idem in Pſalm. 36.

Bonæ voluntati virtutes omnes adhærent. idem lib. 1. de liber. arbitr.

Voluntas mali, non eſt permittenda ſuæ libertati. idem Epiſt. 204.

Voluntas mala, primum animæ vitium. in ſent.

Voluntatem malorũ in bonum Deus non conuertit, quia non vult. idem 11. de Geneſ.

Voluntas bona, etiam miſericordia eſt. idem ſup. pſal. 125.

Nihil tam in noſtra poteſtate, quàm ipſa voluntas. idem libro 3. de lib. arbitr.

Voluntas eſt, qua peccatur, & qua bene viuitur. idem lib. 1. retract.

Quod ardenter volumus, moderatè diſſimulare non poſſumus. Hier. ad Heliod.

Voluntas non cogitur, & propterea ſola meretur, vel demeretur. Ber. ſup. Cãt. ſer. 59.

Voluntas noſtra, grãde malum eſt, quo fit, vt bona noſtra, bona nobis non ſint. idem ſup.

Cant.ſerm.172.

Intentio bona, & recta requirit duo: rem, & cauſam, id eſt, quod intendas, & propter quid. idem ſup. Cant. ſerm. 33.

Intentio pugnantis, eſt cauſa, aut periculi, aut victoriæ. idẽ ſerm.

Voluntas noſtra voluntati diuinæ ſubijci debet. Bern. de ſubiect. noſtr. volunt.

Affectio ſine ratione, motus eſt beſtialis. Auguſt. lib. 1. de amic. cap. 9.

Affectus animi qui nõ habẽt, rectè non viuunt. idẽ lib. 14. de Ciuit. Dei. cap. 9.

Iudicare dignè de ſubditis nequeunt, qui in ſubditorum cauſis non merita, ſed odium, vel gratiam conſequuntur. Greg.

Omnis humanus affectus ponendus eſt ei, qui ſtudeat veram pietatem animis hominum inſerere. Eraſm. in Epiſt.

Affectus tuus pretium imponit operi tuo. Amb. 1. de Off.

Expreßio, affectus eſt iteratio. Bern.

Affectibus non eſt dandum tempus.

Multa nõ facere cogit affectus, dum propinquitatem proſpicimus corporum, & corporis, & animæ offendimus creatorem. Hier. ad Fabiol.

Quemadmodum fit, vt incertis de cauſis alia forma alios rapiat: ita videtur, & ingeniorum eſſe quædam cognatio tacita, quæ facit, vt certis ingeniis impẽsè delectemur, cæteris non item. Eraſm. in Epiſt.

Quicunque cõſanguinitate, aut amicitia, vel econuerſo hoſtili odio, & inimicitiis in iudicando ducitur, peruertit iudicium Dei Chriſti, qui eſt iuſtitia. Hier. in Orig. ſup. Amos.

Perſonam hominis accipere, eſt hominem, non quia homo, ſed propter aliquid, quod circa ipſum eſt, honorare. Gre. in Ho.

Affectuum omnium capita ſunt, delectatio, & dolor. Amb. lib. 2. de Iacob.

Affectus promerendi cæleſtia tantò fit capax, quantò fuerit ſpectando longanimis,

Grego.20.mor.

Appetitus lege naturæ ſubiectus eſt rationi. Amb.lib.1. Offic.

Affectio alia eſt, quam caro gignit: alia, quam ratio regit: alia, quam condit ſapientia. Bern. ſerm.2.ſup.Cant.

Affectiones ordinatæ, virtutes ſunt: inordinatæ, vitia. idem in paru.ſerm.

Affectionum animæ mutabilitas diuina mutat nomina. idem de diuerſ.affect.

Affectus liber eſt. idem Epiſt. 183.

Affectus ſuas voces habet. idē ſerm.69.ſup.Cant.

Abſit domine, vt in tabernaculo tuo pro pauperibus accipiantur perſonæ diuitum, aut ignobilibus nobiles, quando potius infirma mundi elegiſti, vt cōfunderes fortia. Auguſt.ſerm.

Affectus animæ, quaſi animalia ſunt cum corpore. Auguſt.lib.2.de Geneſ.

Appetitus reprimendus, quem omnino reſtinguere non poſſumus. Bern. de tripl. gener. cogn.noſt.

Appetitus vanitatis, eſt contēptus veritatis, & contemptus veritatis, cauſa eſt noſtræ cæcitatis. idem ſup. Cant. ſerm.22.

Affectio obtenebrat iudicium, Chryſoſt. ſup.act. Apo. Homil.28.

Affectionibus ſingulis pharmaca quærenda. idē ſup.Gen. Hom.32.

Voluntatem Dei ſcrutari, tutum, & pium eſt: maieſtatem verò, temerarium, & formidandum. Ber. ſup.Cant. ſerm.63.

Voluntas propria ceſſet, & infernus non erit. idem de reſurrect.Domini.ſerm.3.

Voluntas hominis libera cum adiutorio Dei. idē ſup. Matt. Homil.13.

Voluntas ſacrificium exhibeatur Deo. idem ſup. Epiſt. ad Corinth.Homil.41.

Inter verba laudantium, vel vituperantium ad mentem ſemper recurrendum. Greg. in regiſt.

Neceſſitas.

EX GRÆCIS.

NEceßitas facit induſtriã parandi victus. Plat. de Rhe.

Quæ neceſſaria ſunt, turpe eſt neſcire. idem de legib.

Neceſſariũ non contingit aliter ſe habere. Ariſt. Metaph.4.

Neceſſe eſt, alteram partem contradictionis eſſe veram. ibid.

Fortißima rerum omnium, neceßitas eſt. cuncta enim ſuperat. Thal. apud Diog. lib.1.

Omne, quod ex neceßitate fit, ſeruitus eſt, teſtibus Philoſophis. Eurip. in Oreſt.

Nulla res neceſſaria, turpis eſt hominibus. apud Stob.

EX LATINIS.

EFfugere non poteris neceßitates, vincere poteris. Senec. Epiſt.37.

Da operam, vt quicquid neceſſe futurum eſt, nunquam inuitus facias. idem Epiſt.62.

Repugnanti, non volenti neceßitas eſt: in volente neceßitas non eſt. ibid.

Neceßitas faſtidium excutit, recipiunt ſuperuacua delectũ. idem Epiſt.120.

Neceßitas cogit, quod non habeas, aliunde ſumere. Cicer. de Orat.

Humanæ imbecillitatis efficacißimum duramentum eſt, neceßitas. Max. lib.2.

Neceßitatis morbus grauißimus. Cicer. contra Catil.

Neceßitas, pars rationis eſt. Plin. Iunior. lib.6.

Efficacior in aduerſis neceßitas. Curt.

EX SACRIS.

FOelix neceßitas, quæ in meliora compellit. Aug. ad Arm. & Paul.

Neceßitatis tempore omnia ſunt communia. apud Iuriſconſ.

Neceßitas dicitur, quæ in poteſtate noſtra non eſt. Auguſt. lib.1. de Ciuit. Dei.

Neceßitas mater eſt omnium humanarum operationum.

Cogitatio, & conſideratio.

EX GRÆCIS.

Conſiderata meditatio orationem, & congrua menſura vagari nō ſinit. Plutarc. de educ. lib.

Antequam domo quis exeat, recogitet quid acturus ſit: cum redierit, quid egerit. apud Diog. lib. 1.

Eadem eſt meditatio bene viuendi, & bene moriendi. Epiſt. apud Diog. lib. 10.

Conſideratio eſt cogitationis cōtentio. Plat. in defin.

Apud mortales alteræ ſemper cogitationes ſapientiores ſunt. Eurip. in Hippol.

Et quæ longè abſunt, & quæ propè ſunt, conſiderari debēt. ibid.

Quod expediat, latet, atque obſcurum eſt: ſed ſapientis viri cogitatione cernitur, hominis eloquentis oratione declaratur. Demoſth. 1. Olynth.

Quorundam ſubitæ cogitationes meditatis aliorum conſiliis præcellunt. ibid.

Cogitatio, orationis eſt fons. Chryſipp. apud Stob.

Neſcimus æſtimare res, de quibus non cum fama, ſed cum rerum natura deliberandum eſt. Senec. Epiſt. 83.

EX LATINIS.

Aliquid quotidie aduerſus paupertatem, aliquid aduerſus mortem auxilij compara, nec minus aduerſus cæteras peſtes: & cùm multa percurreris, vnum excerpe, quod illa die cōcoquas. Senec. Epiſt. 2.

Quid pulchrius conſuetudine exaudiendi totū diem? idem de ira. lib. 3.

Nulla res magis prodeſt, quàm cogitatio mortalitatis. ibid.

Minus afficit ſenſus fatigatio, quàm cogitatio. Quint. libr. 1.

Cogitatio paucis admodum horis magnas etiam cauſas complectitur. hæc quoties intermiſſus eſt ſomnus, ipſis noctis tenebris adiuuatur: hæc inter medios rerum actus aliquid

inuenit vacui, nec otium patitur. Quintil. 10.

Ad rem gerendam qui accedit, caueat, ne id modo conſideret, quàm illa res honeſta ſit, ſed etiam vt habeat efficiendi facultatem: in quo cōſiderandum eſt illi, ne aut temere deſperet propter ignauiam, aut nimis confidat propter cupiditatem. in omnibus autem negotiis, prius quàm aggrediare, adhibēda eſt præparatio diligens. Cic. 1. Off.

Docto homini, atque erudito cogitare, eſt viuere. idem 4. Acad.

Quoniam multum prodeſt animi prouiſio, & præparatio ad minuendum dolorem, ſint ſemper homini omnia humana præmeditata. idem 3. Tuſc.

In omnibus quid tempora petant, aut perſonis dignum ſit, ſemper conſiderandum eſt. idem 2. de inuent.

Primus metus adimit conſiliū: recogitatio verò reddit confidentiam. Terent. in Eunuch.

Summa ſtultitiæ profeſſio eſt, cogitatis ſceleribus nō ire obuiam, ſed manere, operirique: vt cùm admiſſa, perpetratáque fuerint, tunc denique vbi facta ſunt, infecta fieri non poſſunt, puniantur. Gellius libro 7.

Simul cogitant defenſionem, iniuriam molientes. Salluſt. in bell. Iug.

Homines aut mortalitatē ſuā, aut immortalitatem cogitare debent. Plin. Iun. lib. 9.

Nemo aliud poteſt cogitare, quàm quòd diligit. Colum. lib. 11.

Verſamur in variis cogitationibus, vbi prima quæque dānamus. Curt. lib. 6.

EX SACRIS.

Qvicquid pudet dicere, pudeat & cogitare: aſſueſcat animus ſolicita ſemper, ac peruigili cuſtodia diſcernere cogitationes ſuas: & ad primum animi motū vel probare, vel reprobare quod cogitat, vel bonas cogitationes aiat, vel malas ſtatim

extinguat. Hier. ad Metr.

Cogitationes turpes vitare non poteſt qui honeſtas nõ habet. Greg. ſup. 1. Reg.

Ante oculos Dei vacuæ non tranſuolant cogitationes noſtræ, & nulla momenta temporis per animum tranſuolãt ſine ſtatu retributionis. Greg. 20. mor.

Quocunque tempore non cogitaueris Deum, puta te tempus illud perdidiſſe. Caßiod. ſup. Pſal.

Quemadmodum ortus cogitationum non pendet à nobis: ita reprobatio, vel electio conſiſtit in nobis. idem.

Cõſiderata infirmitas propria, mala nobis excuſat aliena. Greg. 5. mor.

Spiritualis homo omne opus ſuum æterna quadam conſideratione præuenit, prius quidem an liceat, deinde an deceat, poſtremò an expediat. Ber. de conſi.

Conſideratio tui in tria quadã diuidatur: ſi conſideres, quid, quis, qualis ſis: quid in natura, quis in perſona, qualis in vita. ibidem.

Omnis grauis anguſtia, ſi me inſpicio, non tolero: ſi non inſpicio, neſcio meipſum: ſi me conſidero, terret me facies mea: ſi me non conſidero, fallit me dãnatio mea. Anſel. in ſuis medit.

Fruſtra cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus eſt ad videndũ ſeipſum. prius enim eſt, vt cognoſcas inuiſibilia ſpiritus tui, quàm poßis eſſe idoneus ad cognoſcenda inuiſibilia Dei. etſi non potes cognoſcere te, ne præſumas apprehendere ea, quæ ſunt ſupra te. Præcipuum ſpeculum ad videndũ Deum, eſt animus rationalis intuens ſeipſum. Hugo 3. de Didaſc. cap. 3.

Conſideratio meliorũ multum prodeſt ad humilitatem ſanctorum. Greg. 31. mor.

Cuilibet officio, & ſtatui contemplatio tribuitur. idẽ ſup. Ezech.

Cogitationes noſtræ non ſunt in poteſtate noſtra. Aug. lib. 4. cont. epiſt. Petil.

Cogita, vnde venis, & erubeſce: vbi ſis, & ingemiſce: quò vadis, & contremiſce. Bern. de Prim. medit.

Cogitare debemus Dei maieſtatem cum timore, charitatem cum amore. idem de aduent. domin. ſerm. 3.

Conſideratio quærat quod ſermo non expedit. Bern. de conſidera. lib. 5.

Cõſideret ſeipſum homo, vt piè condeſcendat proximo. idem ſup. Cant. Serm. 45.

Cogitationes obſcœnæ omni beſtia ferociores. Chry. ſup. Mat. hom. 60.

Cogitationis peccatum cõtraria cogitatione diſſoluitur. idem ſup. Matt. hom. 12.

Verbi viſitationem putantes noſtram eſſe cogitationem, periculosè erramus. Bern. ſuper Cant. ſerm. 33.

Temeritas.

Res fallax, temeritas. Demetr. Phaler.

Temeritas, impetus eſt ſine ratione. apud Stob.

Temeritas omnis animorũ calamitate corporum frangitur. Quint. Decla. 1.

Temeritas cum ſapientia non commiſcetur. Cicer. pro Murena.

Omnis actio vacare debet temeritate, & negligentia. Cic. 1. Off.

Nihil eſt temeritate turpius, nec quicquam tam indignum ſapientis grauitate, & conſtãtia, quàm aut falſum ſentire, aut quod non ſatis exploratum, & cognitum ſine vlla dubitatione defendere. idẽ. 2. de Nat. deorum.

Temerarium eſt ſecundis non eſſe contentum. Plin. Iun. li. 4.

Temeritas fœlix nunquã inuenit modum. Curt. lib. 8.

Vnum eſt temeritatis ſolatium, perpetua fœlicitas. idẽ lib. 9.

Audaciæ, & temeritati potius ſerò, quàm nunquam obuiandum eſt. Liuius 1. Deca. lib. 4.

Nimium præceps eſt, qui tranſire contendit, vbi conſpexerit alium cecidiſſe. Augu. in

ſerm. de Aſcenſ.

Qui ſe dicit ſcire quod neſcit, temerarius: qui ſe negat ſcire quod ſcit, ingratus eſt. idem.

Compeſcat ſe humana temeritas, & id, quod non eſt, non quærat, ne quod eſt, non inueniat. idem contra Manich. lib.1.

Imperitiam comitatur temeritas. Nazanz.

Fortitudo ſi nulla neceßitate cogente, aut non pro cauſa honeſta certum periculum ſubierit, in temeritatem conuertitur. Lact.

Non ſibi quiſque proponat, & dicat, Habere volo, quod vincam. Aug.

Periculis ſe offerre, temeritas eſt. Amb.1.Off.

Cognitio, & Nomen.

EX GRÆCIS.

Philoſophia eſt, qua quis ſe, & alios, bonine, an mali ſint, cognoſcit. Plat. de Philoſoph.

Noti maximè de ſe inuicem ſoliciti ſunt.

Noſce teipſum. Delph. ſcript. apud Plat. de nat. nom.

Vnuſquiſq; bene iudicat, quod cognoſcit, Ariſt. Eth.1.

Cõuenit, vt ſui quiſque pulſus peculiares rationes non ignoret (ſingulis enim diuerſa ſunt) nec ſuæ temperaturæ ſit imperitus, quàm calidum, quàm ſiccum habeat corpus, nec quarum rerũ vſu vel iuuari ſoleat, vel offendi. Plu. de tuend. bona valet.

Omnibus quidẽ innata eſt cupiditas quædam & cognoſcendi, & innoteſcendi. ibidẽ.

Difficile eſt in voluptatibus ſe bene noſcere. Demet. Phaler.

Cognoſcens age. Sodiad.

O Iupiter, de auro, quod ſit adulterinũ indicium hominibus præbuiſti manifeſtũ: virorum autem quod conueniat malum exploratum habere, nullus character inſitus eſt corpori. Eurip. in Medea.

Pulchra nomina imponenda ſunt pueris. Plat. de Sap.

Denominatio fit ab affine, & à digniore. Ariſt. Polit.8.

Multi, vt eſt veriſimile, variis regionibus nomina eadem habent, & ciuitas cum ciuitate, & mulier cum muliere. Eurip. in Helena.

Nomina cum re conſentiunt. Demoſth. 1. Olynth.

Non oportet ex ſignificatione nominis de moribus iudicare.

EX LATINIS.

DIſcite omnia præter virtutẽ, mutare nomina. Senec. Epiſt. 96.

Errori par eſt, paruis dare modum excedentia nomina, niſi cum ex induſtria riſus inde captatur. Quint. lib. 8.

Initium eſt ſalutis, cognitio peccati. Senec. Epiſt. 29.

Multò ad rem magis pertinet, qualis tibi videaris, quàm aliis. idem Epiſt. 29.

Opus eſt ad lætitiam ſui experimento. idem de Proſp.

Totum inſpice mentis tuæ aditum, etiamſi nihil mali facti, potes facere. idem de ira lib. 3.

Noſcat ſe quiſque, & non tantùm ex communibus præceptis, quàm ex natura ſua capiat conſilium formandæ actionis. Quint. lib. 11.

Minimè ſibi quiſque notus eſt, & difficillimè de ſe quiſque iudicare, & ſentire poteſt. Cicer. 3. de Ret.

Cognitione turpium vehementium amantur honeſta. Eraſ. in Epiſt.

Caput eſt in omni negotio noſci, quid agendum ſit. Colum. lib. 1.

Pauci dignoſcere poſſunt.
Vera bona, atque illis multùm diuerſa, remota
Erroris nebula. quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? Iuue. Sat. 10.

Autorum nomina non ſupprimenda ſunt. Plin. Senior in Prolog.

EX SACRIS.

A Creatura nõ cognoſcitur Deus, niſi quantum vult ſe reuelare. Anſ. ſuper Euang.

Cognitio infælicitatis, eſt ſum-

mus ad fœlicitatem acceſſus. idem ſup.Epiſt.ad Rom.

Qui vult intelligere, qualis eſt, tales debet aſpicere, qualis nõ eſt.Gregor.24.mor.

Quantò quis minus ſe videt, tantò minus ſibi diſplicet,& quanto maioris gratiæ lumen percipit,tantò amplius reprehenſibilem ſe eſſe cognoſcit. ibidem.

Prudentis hominis eſt, noſſe mẽſuram ſuam.Hier.

Cognitio Dei nihil prodeſt, niſi mutetur conuerſatio. Aug. in Quæſt.ex vtroque teſt.

Abſque notitia ſui creatoris omnis homo, pecus eſt. Hier. ad Heliod.

Inuentionis pars eſt non minima, noſſe quod quæras. Auguſt.lib.1. Quæſt. ſup. Geneſ. cap.1.

Noſci ab omnibus amatur.idem 11.de Ciuit.Dei.cap 27.

Glutinum duplex, cognitionis, & dilectionis.Bernard.in dedic.eccleſ. Sermo.1.

Noſſe deum,doctum facit hominem:timere Deum, ſapientẽ. Bernard.in Epiſt.

Cognomen debet poni quãdo ex nominibus propriis reſultat incertitudo. apud Iuriſcõſul.

Niſi rei nomen ſcieris, cognitio rerum periit.Iſid.

Nomina apud veteres ratione aliqua ponebantur. Ambr. ſup.Epiſt.ad Rom.

Nomen à noſcendo dictum eſt. Aug.lib.de Magiſt.

Vnde fit,eius nomen habere poteſt,quod inde fit.idẽ lib.10. confeſſ.cap.19.

Nomen quaſi notamen dictum. idem in Geneſ.ad lit.

In nominibus non eſt laborandum, vbi de re conſtat. idem lib.2. contra Creſ.

Nomen ſine re, nihil eſt. Idem in Epiſt.beat.Ioan.

Res ſignificans ſignificatæ rei nomen,aliquãdo accidit. idẽ Epiſt.102.

Nomina rebus ſunt poſteriora. Baſil.contra Apolog.

Veſtigare,quid deſit, non ſit tibi pigrum,nec quod deſit, verecundum ſit fateri. Bern. de Conſ.lib.2.

Affectionum animi mutabilitas diuina mutat nomina.

Bernard. de diuerſ. affect.

Ars, & Ingenium.

EX GRÆCIS.

PEritiam ars, imperitiam fortuna ſequitur. *Plat. de Rhet.*

Quod caret ratione, ars non eſt. ibidem.

Omnes præceptiones artium, leges ſunt. idem de legib.

Res omnes vel natura, vel fortuna, vel arte fiunt. ibid.

Oportet vt ars in hoc naturam imitetur, vt quicquid agit, propter finem agat. Ariſt. de Poët. 2.

Omnes artes vtuntur quibuſdã communibus. idem Elench. 1.

Ex ſenſu fit memoria, ex multis memoriis fit experimẽtum: ab experimento autem vniuerſale accipitur, quod eſt principium artis, & ſcientiæ. idem Poſt. 1.

Ars imitatur naturã, in quantum poteſt. idem Phyſic. 2.

Ars multa complet, quæ efficere natura non poteſt. ibid.

Artifex, qui poteſt ſe aſsimulare naturæ, ſecundum ſuum poſſe, ſemper eſt melior. idem de ſenſu & ſenſ.

Artifex ſapientior eſt experto. idem Metaph. 1.

Experientia artem facit, imperitia verò caſum. ibid.

Experientia, ſingularium: ars verò vniuerſalium cognitio eſt. ibid.

Hominum genus arte, & rationibus viuit. ibid.

Ars gubernãdi ciuitates principatum tenet in omnibus artibus. Ariſt. Eth. 2.

Addimenta artium fiũt cum temporum longitudine. idem Eth. 1.

Circa difficilia ars fit ſemper, & virtus. idem Eth. 2.

Vnuſquiſque artifex diligit opus ſuum. idem Eth. 9.

Ars laborat citra fortunæ opẽ. idem de Forti.

Cuiuſque rei quiſpiam vſum habet, hoc eſt vnicuique maius, quàm Troiam capere. Eurip. in Andr.

Quisnam ſagittarius artis ſuæ tam peritus eſt, qui non ali-

quando aberret ab ſcopo? Demoſth. 1. Olynth.

Vir pauper, qui nullam didicit artem, nõ tutò viuere poteſt. apud Stob.

Artem natura requirit. ibidem.

Hominẽ ingenioſum, atque mãſuetum, atque virilem difficile reperies. Plat. de Scient.

Conſentaneum eſt, in genere nobili, quàm ignobili, ingenia eſſe meliora. idem de Natur. nom.

Hominis ingenium, ſeu cariem, & ſenium in otio contrahit. Plat.

Nullum magnum ingenium ſine mixtura dementiæ fuit. Ariſt. apud Sen. de tranq. anim.

Ingenium ſeruitute opprimitur. Homer. Odyſſ. lib. 12.

Bonis ingeniis minore periculo conſulitur. Demoſth.

Magni eſt ingenij, ſtatim in præſenti videre, atque intellige, quid dicto, & facto ſit opus: turpe eſt re facta intelligere, quid fieri debuiſſet. Demoſth. 1. Olynth.

Multa opportuna dictu fortunatis, & ingenioſis ſubitò veniunt iu mentem. ibid.

Homines acres nunquam otium agunt ſemper aliquibus negotiis faceſſunt. ibid.

Ingenium magnum & prauũ, calamitoſum eſt reipub.

Remum impellit, qui didicit. Plutarch de Curioſit.

Opus, quod fit à melioribus, ſemper eſt melius. Ariſt. Polit. 1.

Nullus eſt vſus ſtatuæ, etſi pulchrè fabricata ſit, niſi quis accedat, quid vim artis intelligat. apud Stob.

EX LATINIS.

Acutiora ingenia, & ad intelligẽdum apertiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aër ſit purus, ac tenuis, quàm eorum, qui vtuntur craſſo cælo, atque concreto, quinetiam cibo quo vtaris, intereſt ad mentis aciem. Cicer. 2. de Nat. deorum.

Ferè fit, vt ingenia acriora cor-

puſcula ſortiantur imbecillio-ra. Eraſm.in epiſt.

Parilitas ingeniorum, æmulationem facit. Gell.lib.14.

Nulli tam clarum ſtatim ingenium eſt, vt poßit emergere, niſi illi materia, occaſio, fautor etiam, atque commendator contingat. Plin. Iun. lib.6.

Aliud ſolicitudinis, aliud ſecuritatis ingenium eſt. idem in Pan.

Sæpe ſumma ingenia in occulto latent. Plaut.in Capt.

Aurum, & opes, & rura frequens donabit amicus.

Qui velit ingenio cedere, rarus erit. Mart.lib.8.

Singula quid referam? nil non non mortale tenemus,

Pectoris exceptis, ingeniíque bonis. Ouid.3.de Triſt.

Infœliciter euenire ſolent quæ tentantur inuita Minerua. in hiſt.Sax.

Ingenium hominis ad vitia procliue, pernicioſa ſtatim arripit.ibid.

Fœlix illud ſeculũ ante architectores fuit: iſta nata ſunt iam naſcente luxuria. idem epiſt.91.

Non deſiderabis artifices, ſi naturam fueris ſecutus.ibid.

Omne, quod ars conſummauit, à natura duxit initiũ. Quin. lib.2.

Tradi omnia, quæ ars efficit, nõ poſſunt. Quint.lib.7.

Artes virtutis ſunt magiſtræ. Cicer.

Omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, habent commune quoddam vinculum, & quaſi cognatione quadam inter ſe continentur. idem pro Arc.poët.

Non eſt interdictum aut rerum natura, aut à lege aliqua, atque more, vt ſingulis hominibus, ne amplius quàm ſingulas artes noſſe liceat. idem 2. de Orat.

Quàm quiſque nouit artem, in ea ſe exerceat. idem 1.Tuſc.

Ad quas artes aptißimi erimus, in his potißimum elaborabimus, ſi aliquando neceßitas nos ad ea detruſerit. idem 1.Off.

Nulla ars imitari naturæ ſo-

lertiam poteſt.idem 2.de nat. deorum.

Meliora ſunt quæ natura, quàm quæ arte perfecta ſunt. ibid.

Vt non omnia prudenter dicantur, tamen in pleriſque officio fungi præclarrum eſt.Demoſt.1.Olynth.

Auaritiæ cauſa artes colũtur. Plin.Sen.lib.2.

Quod ars adumbrare non valet,ea caſus imitatus eſt. ibidem.

Vſus, & experientia dominatur in artibus. Columel. libro 1.

Nulla eſt ars, aut diſciplina, quæ ſingulari ſit conſummata ingenio.idem lib.4.

Vt nulli venatori fuit vitio,nõ omnes feras capere: ita diffuſam artem tractantibus, ſatis eſt maximam partem tradidiſſe.ibid.

Indubitatæ artis approbatio eſt rerum ſemper effectus. Veg. lib.2.

Omnes artes in meditatione cõſiſtunt.ibid.

Nauta de ventis, de tauris narrat arator:

Enumerat miles vulnera,paſtor oues.Propert.lib.2.

Caput eſt artis dicere quod facias.Quint.lib.11.

Quicquid fieri potuit,poteſt.Senec.epiſt.99.

Magnum lenocinium eſt,autor gratioſus.Eraſ.in epiſt.

Maius eſt propria facere, quàm aliena diſponere. Lact.lib.2.

Opus nullum certum eſt mercedis incœptæ.Tert.

EX SACRIS.

ARs infœcunda eſt ſine vſu,& vſus temerarius eſt ſine arte. Chryſoſt. ſuper Pſal.6.

Artifex nouit ſuum opus. Aug.ſup.Ioan.tract.2.

Omnes artes inſtructore indigent.Hier.

Qui non intelligunt artes, non mirantur artifices. Sidon.5. epiſt.

Artes materiis poſteriores.Baſil.in Hexam.

Artes paſcendi, & regnandi, ſorores ſunt. idem in Conc. ſanct.

ſanct.Mart.

Ingenioſum naſci, fœlicitas eſt. Aug.lib.4.de Ciuit.Dei.

Doctrina politiora quidem, ſed non meliora ingenia facit. Tert.

Sicut qui tardus eſt ad percipiẽdum, pro intentione tamen boni ſtudij præmium percipit: ita qui præſtitum ſibi à Deo ingenium negligit, cõdemnationis reus exiſtit: quia donũ, quod acceperat, deſpicit, & per deſidiã derelinquit. Iſid. de ſummo bono.

Grandes materias ingenia parua non ſuſtinent. Hier. ad Nepot.

Maximum vitiũ eſt ſubtilitatis, nimis ſe oſtendere, vtiliſſima eſt diſſimulatio ſubtilitatis, quæ affectu apparet, habitu latet. Pet. Rauen. in ſerm.

Artis ſuæ neminem pudeat. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Corinth. Homil.6.

Artes nõ docent moderari paſſiones. idem ſup.act.Apoſtol. homil.28.

Adde, quòd ingenuas didiciſſe fideliter artes, Emollit mores, nec ſinit eſſe feros. Ouid.2.de Pont.

Nulla vitæ pars vacare debet officio, in eoque excolendo ſita eſt vitæ honeſtas omnis, & in negligendo turpitudo. Cic. 2.Off.

Officia viri, & mulieris Deus pulchrè digeſſit. Chryſoſtom. homil.34.ſup.epiſt.

Eloquentia.

EX GRÆCIS

Mores dicentis ſunt, qui perſuadent, non oratio. Menand. apud Plut. de Polit.

Ars rectè dicendi non abſque veritate. Plat.de Republ.

Rhetorica perſuadet, ſed non docet. idem de Rhet.

Rhetorica docet & iuſta perſuadere, & horum contraria fugere. Ariſt. Rhet.1.

Rhetor non ſemper perſuadet, nec medicus ſemper ſanat. idẽ Top.1.

Ciuile ius, & gratia eloquen-

tiæ non in poſtremis ducenda eſt virtute magiſtra, & principe: non enim rhetoricam ſuadendi opificem, ſed adiutricem eſſe debemus exiſtimare. Plut. de Polit.

Rhetorum eſt agere verbis, philoſophari autem licet etiam tacendo. Plutarc. probl. 1.

Tumidum orationis genus, ciuile nequaquam eſt. tenue verò nuſquam mouet. quemadmodum enim corpus non ſolùm incolume, ſed etiam bonæ habitudinis eſſe oportet: ita & orationem non modò non ægram, ſed etiam robuſtam eſſe conuenit: nam quicquid tutum eſt, id ſolummodo collaudatur: quod cum periculo fit, id etiam admiratione proſequimur. Plutarc. de lib. educ.

Dicendi peritus, dicendi quoq; tempus cognoſcit. Arch. apud Plut. in Apophth.

Præclara geſta præclaris indigent orationibus. ibid.

Quantum in bello poteſt ferrũ, tantum in Reipubl. prodeſt eloquentia. Demetr. apud Diog. lib. 5.

Bona cauſa bonæ orationis ſemper accuſationem præbet. Eurip. in Hec.

Cùm facundus orator malè ſentiens perſuaderit populũ, exitium fert Reipubl. Eurip. in Oreſt.

Oratoris eſt conſilium dare, populi rem gerere. Demoſthe. in Cher.

Non orator, ſed oratio inſpectanda. idem Exord. 14.

Grata, quàm vtilia dicere, difficilius eſt. idem Exord. 18.

Orator ad captum auditorum, & ad rei naturam accommodanda. idem Exord. 18.

Orator in bona cauſa autoritate imperandi perditus eſt. Demoſth. ex arg. lib.

Magna eloquentiæ vis potentiſſimos etiã reges repugnat. idem 1. Olynth.

Cauenda eſt oratori præſertim in rebus dubiis affirmatio, quæ contentioſiorem facit auditorem. ibid.

Tanquam bonus figulus, oratio animam ornat. Plato apud Stob.

EX LATINIS.

NOn eſſet in rebus huma-nis eloquentia, ſi tantũ cum ſingulis loqueremur. Quint. libr. 1.

Eloquentia, quæ admirationem non habet, nullam iudico. idẽ lib. 8.

Non ſatis efficit, nec vt debet, plenè dominatur, ſi vſque ad aures tantùm volet oratio. ibid.

Minus eſt totum dicere, quam omnia. ibid.

Sunt qui diſerti eſſe malunt, quàm boni. idem lib. 12.

Nemo eſt orator, qui non ſe ſimilem Demoſthenis eſſe velit. Cic. de optim. gener. orat.

Miſer, & vt ita dicam, pauper orator eſt, qui nullum verbum æquo animo perdere poteſt. Quint. lib. 8.

A philoſopho ſi afferat eloquẽtiam, non aſpernor: ſi non habet, non admodum deſidero. Cicer. 2. Tuſc.

Pacis eſt comes, otijq́; ſocia, & iam bene conſtitutæ ciuitatis velut alumna quædam eloquentiæ. idem declar. orat.

Duæ ſunt artes, quæ poſſunt homines locare in ampliſſimo gradu dignitatis: vna imperatoris: altera oratoris boni. ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo verò belli pericula propulſantur. idem pro Muren.

Eloquentia principibus maximè ornamento eſt. idem 4. de Finib.

Nihil eſt tam inhumanum, quàm eloquentiam ad ſalutẽ hominum, & ad conſeruationem datam, ad bonorum peſtem, perniciémque conuertere. idem 2. Offic.

Nihil eſt tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non ſplendeſcat oratione. idem in Parad.

Vt hominis decus eſt ingenium: ſic ingenij lumen, eſt eloquentia. idem de clar. Orat.

Sunt aliqui ita fortunæ muneribus habiles, ita ornati, vt non nati, ſed ab aliquo Deo ficti eſſe videantur. idem 1. de Orat.

Orator triſtitiam, atque ſeueritatem mitigat, & relaxat, odioſaſq́ res ſæpe, quas argumentis dilui non facile eſt, riſu, iocóque diſſoluit. ibid.

Scholaſticæ declamationes ſunt eiuſdem hominis, eiuſdem fortunæ, non eiuſdem tamen quotidie fœlicitatis. Gel. libro. 14.

Eloquentia eſt incunabula virtutum. Salluſt. contra Catil.

Supremus fœlicitatis cumulus, eſt laudator eloquentiſsimus. Plin. Iun. lib. 2.

Malè eloquentia ſine moribus diſcitur. idem lib. 3.

Inuenire præclarè, enũtiare magnificè, interdum etiam barbari ſolent diſponere aptè, figurare variè, niſi erudito, negatum eſt. ibid.

Ac velut in magno populo, cũ ſæpe coorta eſt
Seditio, ſæuítque animis ignobile vulgus,
Iámque faces, & ſaxa volant: furor arma miniſtrat.
Tum pietate grauem, ac meritis ſi fortè virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectiſque auribus aſtant.
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet. Verg. libro 1. Æneid.

Diſcitur, innocuas vt agat facundia cauſas:
Protegit hæc ſontes, immeritoſq́ premit. Ouid. 2. de triſt.

Comes facundus in via pro vehiculo eſt. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Finis oratoris eſt, perſuadere. Aug. in princ. Rhet.

Eloquentia Ambroſii Auguſtinus liberatus eſt. idem lib. 5. confeſſ. cap. 14.

Eloquentia non ſemper vera perſuadet. idem lib. 2. de doctri. Chriſt.

Eloquentiam ſummam pauci aſſequuntur. idem de vtil. cred.

Eloquẽtiam non natura, ſed diſciplina parit. Chryſoſt.

Ex duobus imperfectis melius eſt ruſticitatem ſanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem. Hier. ad Nepot.

Benedicere ad paucos pertinet:

bene autem viuere, ad omnes. Lact. lib. 1.

Non in lingua, ſed in corde ſapientia eſt. idem.

Vtinam tam multi bene facerẽt, quàm multi bene loquũtur. ibid.

Rectus, ac nudus orationis ductus ſimplici naturæ cõgruit. Eraſm. in Epiſt.

Præcipua eloquentiæ pars eſt, appoſita dicere. ibid.

Non habet inter lachrymas eloquentia locum. Hier.

Eloquens eſt ille, qui ſcit parua ſubmiſſè, media temperatè, magna granditer dicere: qui ſcit inuenire præclarè, enuntiare magnificè, diſponere apertè, & figurare variè. Caſſiod. ſup. Pſalm. 73.

Sæpe reperitur ſimplicitas veridica, & falſitas cõpoſita, quæ hominem ſuis erroribus illicit. Iſid. de ſomno Bono.

Eloquentia nec veram, nec falſam efficit orationem. Auguſt. 5. *confeſſ.*

Eloquentia ſine ſapientia multum obeſt. idem lib. 3. *de doct. Chriſt.*

Eloquentiæ præceptis loquuntur etiam qui nunquam didicerunt. ibid.

Eloquentia in homine prauo, eſt venenum in poculo aureo. idẽ lib. 1. *de Anim.*

Artificioſa oratio ſtultos, non ſapientes flectit. Pius. II. *apud Plat.*

Oratio difficillima moderatu. ibidem.

Oratio tempeſtiua melior ſilentio. ibid.

Oratio non longa eſt, quæ ordinata eſt. ibid.

Non debet ſibi omnino diſplicere orator. Auguſt. de Cathec. rud.

Breuitas.

Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora. Ariſt. Phyſic. 2.

Orationi breui multum ineſt ſapientiæ. Soph. apud Stob.

Breuiloquium ſilentio finitimũ eſt, & ideo commendabilius. Lycurg. apud Stob.

Breuitatem in hoc ponimus, vt non minus, nec plus, quàm

oportet, dicatur. Quint. lib. 4.
Quicquid præcipies, eſto breuis, vt citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles. Horat. de Arte poët.
Paucis opus eſt, & efficacibus. Senec. Epiſt. 38.
Nihil ita abſque labore manifeſtam facit veritatem, ſicut breuis, & pura narratio. Bern. ad Eug. lib. 1. cap. 9.
Quod inter principium, & finẽ clauditur breue eſt. Aug.
Breuitas obſcuritatem parit. Aug. lib. 3. retract. cap. 13.

Viſus, dies, & lux.

EX GRÆCIS.

Difficile eſt, multa ſimul conſpicere. Ariſt. Elench. 1.
Oculi morum indices. Demoſt. in Orat. Amet.
Oculi inſpiciendi in ducenda vxore.
Dies eſt latio ſolis ſuper terram. Ariſt. Topic. 6.
Quiuis homo, etſi ſeruus, delectatur, dum lumen videt. Eurip. in Oreſt.
Non licet præſentem diem rectè viuere, niſi quaſi vltimã victurus cogitaueris. Muſ. apud Stob.

EX LATINIS.

Inſtar totius vitæ dies eſt. Senec. Epiſt. 62.
Vnumquenque diem non tanquam vltimum capio, ſed tãquam poſſet eſſe vnus. ibid.
Nullus agenti dies longus eſt. idem Epiſt. 123.
Faſtidio eſt iam lumen gratuitum. ibid.
Quod illuſtrandæ alterius rei cauſa ſumitur, debet eſſe clarius eo, quod illuminat. Quintil. lib. 8.
Lux naturale ſolatiũ eſt. Curt. lib. 8.
Diſcipulus eſt prioris poſterior dies.
Vitiis noſtris in animũ per oculos via eſt. Quint. Decla. 1.
Totius hominis debilitas eſt, oculos perdidiſſe. idem Decl. 2.
Non inuenies debilitatem, quæ

magis cum paupertate conueniat, quàm viſus priuatio. ibidem.

Oculi augent dolorem, quia ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſeriis cogitationem ſinunt. Cic. ad Torquat.

Acerba audire tolerabilius eſt, quàm videre. idem ad Curion.

Facilius ad ea, quæ viſa ſunt, quàm ad ea, quæ audita ſunt, oculi mentis feruntur. Cicer. 3. de Orat.

A conſuetudine oculorum animum abducere, difficillimũ. idem 2. de Nat. deorum.

EX SACRIS.

Subitò procedenti de vmbra ad ſolem, & de otio ad laborem, graue cernitur omne, quod incipit. Bern.

Oculo prauo, vitiatóque mala ſunt, etiam quæ optima. Eraſ. in epiſt.

Impudicus oculus, impudici cordis eſt nuntius. Auguſt. de comm. vit. cleric.

Oculi corporis ad corporata: oculi verò cordis ad ſpiritualia ſunt. Greg. ſup. Ezech.

Oculi ad cognoſcendum inter ſenſus principes ſunt. Augu. lib. 10. confeſſ. cap. 35.

Cæcitas ipſa viſus præſtantiam commẽdat. idem 22. de Ciui. Dei. cap. 1.

Oculi per animã vident. Greg. ſup. Cant.

Dum alia negligimus, oculum nõ habemus. idem ſup. Ezec. hom. 6.

Oculi ſunt feneſtræ animæ. idẽ in euang. homil. 6.

Viſionis internæ claritatem nemo, niſi bonis operibus inueniet. idem ſup. 1. Reg.

Nouum iudiciũ habemus, quoties aliquid contemplamur. Eraſm. in prolog. ſup. Plut.

Lux, regina oculorũ eſt. Aug. 10. confeſſ. cap. 34.

Dies, imago vitæ: nox, mortis. idem de fid. & oper.

In nocte dies, & in die veſpera deſideratur. Gregor. lib. 8. mor.

Dies mentis, eſt ſplendor eruditionis. idem in 1. Reg.

mus ad fœlicitatem acceſſus. idem ſup. Epiſt. ad Rom.

Qui vult intelligere, qualis eſt, tales debet aſpicere, qualis nõ eſt. Gregor. 24. mor.

Quantò quis minus ſe videt, tantò minus ſibi diſplicet, & quanto maioris gratiæ lumen percipit, tantò amplius reprehenſibilem ſe eſſe cognoſcit. ibidem.

Prudentis hominis eſt, noſſe mẽſuram ſuam. Hier.

Cognitio Dei nihil prodeſt, niſi mutetur conuerſatio. Aug. in Quæſt. ex vtroque teſt.

Abſque notitia ſui creatoris omnis homo, pecus eſt. Hier. ad Heliod.

Inuentionis pars eſt non minima, noſſe quod quæras. Auguſt. lib. 1. Quæſt. ſup. Geneſ. cap. 1.

Noſci ab omnibus amatur. idem 11. de Ciuit. Dei. cap 27.

Glutinum duplex, cognitionis, & dilectionis. Bernard. in dedic. eccleſ. Sermo. 1.

Noſſe deum, doctum facit hominem: timere Deum, ſapiẽtẽ. Bernard. in Epiſt.

Cognomen debet poni quãdo ex nominibus propriis reſultat incertitudo. apud Iuriſcõſul.

Niſi rei nomen ſcieris, cognitio rerum periit. Iſid.

Nomina apud veteres ratione aliqua ponebantur. Ambr. ſup. Epiſt. ad Rom.

Nomen à noſcendo dictum eſt. Aug. lib. de Magiſt.

Vnde ſit, eius nomen habere poteſt, quod inde ſit. idẽ lib. 10. confeſſ. cap. 19.

Nomen quaſi notamen dictum. idem in Geneſ. ad lit.

In nominibus non eſt laborandum, vbi de re conſtat. idem lib. 2. contra Creſ.

Nomen ſine re, nihil eſt. Idem in Epiſt. beat. Ioan.

Res ſignificans ſignificatæ rei nomen, aliquãdo accidit. idẽ Epiſt. 102.

Nomina rebus ſunt poſteriora. Baſil. contra Apolog.

Veſtigare, quid deſit, non ſit tibi pigrum, nec quod deſit, verecundum ſit fateri. Bern. de Conſ. lib. 2.

Affectionum animi mutabilitas diuina mutat nomina.

Bernard.de diuerſ.affect.

Ars,& Ingenium.

EX GRÆCIS.

PEritiam ars, imperitiam fortuna ſequitur. *Plat.de Rhet.*

Quod caret ratione, ars non eſt. ibidem.

Omnes præceptiones artium, leges ſunt. idem de legib.

Res omnes vel natura, vel fortuna, vel arte fiunt. ibid.

Oportet vt ars in hoc naturam imitetur, vt quicquid agit, propter finem agat. Ariſt. de Poët.2.

Omnes artes vtuntur quibuſdã communibus. idem Elench.1.

Ex ſenſu fit memoria, ex multis memoriis fit experimẽtum: ab experimento autem vniuerſale accipitur, quod eſt principium artis, & ſcientiæ. idem Poſt.1.

Ars imitatur naturã, in quantum poteſt. idem Phyſic.2.

Ars multa complet, quæ efficere natura non poteſt. ibid.

Artifex, qui poteſt ſe aſſimulare naturæ, ſecundum ſuum poſſe, ſemper eſt melior. idem de ſenſu & ſenſ.

Artifex ſapientior eſt experto. idem Metaph.1.

Experientia artem facit, imperitia verò caſum. ibid.

Experientia, ſingularium: ars verò vniuerſalium cognitio eſt. ibid.

Hominum genus arte, & rationibus viuit. ibid.

Ars gubernãdi ciuitates principatum tenet in omnibus artibus. Ariſt. Eth.2.

Addimenta artium fiũt cum temporum longitudine. idem Eth.1.

Circa difficilia ars fit ſemper, & virtus. idem Eth.2.

Vnuſquiſque artifex diligit opus ſuum. idem Eth.9.

Ars laborat citra fortunæ opẽ. idem de Forti.

Cuiuſque rei quiſpiam vſum habet, hoc eſt vnicuique maius, quàm Troiam capere. Eurip.in Andr.

Quiſnam ſagittarius artis ſuæ tam peritus eſt, qui non ali-

quando aberret ab ſcopo? Demoſth. 1. Olynth.

Vir pauper, qui nullam didicit artem, nõ tutò viuere poteſt. apud Stob.

Artem natura requirit. ibidem.

Hominẽ ingenioſum, atque mãſuetum, atque virilem difficile reperies. Plat. de Scient.

Conſentaneum eſt, in genere nobili, quàm ignobili, ingenia eſſe meliora. idem de Natur. nom.

Hominis ingenium, ſeu cariem, & ſenium in otio contrahit. Plat.

Nullum magnum ingenium ſine mixtura dementiæ fuit. Ariſt. apud Sen. de tranq. anim.

Ingenium ſeruitute opprimitur. Homer. Odyſſ. lib. 12.

Bonis ingeniis minore periculo conſulitur. Demoſth.

Magni eſt ingenij, ſtatim in præſenti videre, atque intellige, quid dicto, & facto ſit opus: turpe eſt re facta intelligere, quid fieri debuiſſet. Demoſth. 1. Olynth.

Multa opportuna dictu fortunatis, & ingenioſis ſubitò veniunt iu mentem. ibid.

Homines acres nunquam otium agunt ſemper aliquibus negotiis faceſſunt. ibid.

Ingenium magnum & prauũ, calamitoſum eſt reipub.

Remum impellit, qui didicit. Plutarch de Curioſit.

Opus, quod fit à melioribus, ſemper eſt melius. Ariſt. Polit. 1.

Nullus eſt vſus ſtatuæ, etſi pulchrè fabricata ſit, niſi quis accedat, quid vim artis intelligat. apud Stob.

EX LATINIS.

Acutiora ingenia, & ad intelligẽdum apertiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aër ſit purus, ac tenuis, quàm eorum, qui vtuntur craſſo cælo, atque concreto, quinetiam cibo quo vtaris, intereſt ad mentis aciem. Cicer. 2. de Nat. deorum.

Ferè fit, vt ingenia acriora cor-

puſcula ſortiantur imbecillio- ra. Eraſm. in epiſt.

Parilitas ingeniorum, æmulationem facit. Gell. lib. 14.

Nulli tam clarum ſtatim ingenium eſt, vt poßit emergere, niſi illi materia, occaſio, fautor etiam, atque commendator contingat. Plin. Iun. lib. 6.

Aliud ſolicitudinis, aliud ſecuritatis ingenium eſt. idem in Pan.

Sæpe ſumma ingenia in occulto latent. Plaut. in Capt.

Aurum, & opes, & rura frequens donabit amicus.
Qui velit ingenio cedere, rarus erit. Mart. lib. 8.

Singula quid referam? nil non non mortale tenemus,
Pectoris exceptis, ingeniíque bonis. Ouid. 3. de Triſt.

Infœliciter euenire ſolent quæ tentantur inuita Minerua. in hiſt. Sax.

Ingenium hominis ad vitia procliue, pernicioſa ſtatim arripit. ibid.

Fœlix illud ſeculũ ante architectores fuit: iſta nata ſunt iam naſcente luxuria. idem epiſt. 91.

Non deſiderabis artifices, ſi naturam fueris ſecutus. ibid.

Omne, quod ars conſummauit, à natura duxit initiũ. Quin. lib. 2.

Tradi omnia, quæ ars efficit, nõ poſſunt. Quint. lib. 7.

Artes virtutis ſunt magiſtræ. Cicer.

Omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, habent commune quoddam vinculum, & quaſi cognatione quadam inter ſe continentur. idem pro Arc. poët.

Non eſt interdictum aut rerum natura, aut à lege aliqua, atque more, vt ſingulis hominibus, ne amplius quàm ſingulas artes noſſe liceat. idem 2. de Orat.

Quàm quiſque nouit artem, in ea ſe exerceat. idem 1. Tuſc.

Ad quas artes aptißimi erimus, in his potißimum elaborabimus, ſi aliquando neceßitas nos ad ea detruſerit. idem 1. Off.

Nulla ars imitari naturæ ſo-

lertiam poteſt. idem 2. de nat. deorum.

Meliora ſunt quæ natura, quàm quæ arte perfecta ſunt. ibid.

Vt non omnia prudenter dicantur, tamen in pleriſque officio fungi præclarrum eſt. Demoſt. 1. Olynth.

Auaritiæ cauſa artes colũtur. Plin. Sen. lib. 2.

Quod ars adumbrare non valet, ea caſus imitatus eſt. ibidem.

Vſus, & experientia dominatur in artibus. Columel. libro 1.

Nulla eſt ars, aut diſciplina, quæ ſingulari ſit conſummata ingenio. idem lib. 4.

Vt nulli venatori fuit vitio, nõ omnes feras capere: ita diffuſam artem tractantibus, ſatis eſt maximam partem tradidiſſe. ibid.

Indubitatæ artis approbatio eſt rerum ſemper effectus. Veg. lib. 2.

Omnes artes in meditatione cõſiſtunt. ibid.

Nauta de ventis, de tauris narrat arator:

Enumerat miles vulnera, paſtor oues. Propert. lib. 2.

Caput eſt artis dicere quod facias. Quint. lib. 11.

Quicquid fieri potuit, poteſt. Senec. epiſt. 99.

Magnum lenocinium eſt, autor gratioſus. Eraſ. in epiſt.

Maius eſt propria facere, quàm aliena diſponere. Lact. lib. 2.

Opus nullum certum eſt mercedis incœptæ. Tert.

EX SACRIS.

Ars infœcunda eſt ſine vſu, & vſus temerarius eſt ſine arte. Chryſoſt. ſuper Pſal. 6.

Artifex nouit ſuum opus. Aug. ſup. Ioan. tract. 2.

Omnes artes inſtructore indigent. Hier.

Qui non intelligunt artes, non mirantur artifices. Sidon. 5. epiſt.

Artes materiis poſteriores. Baſil. in Hexam.

Artes paſcendi, & regnandi, ſorores ſunt. idem in Conc. ſanct.

ſanct.Mart.

Ingenioſum naſci, fœlicitas eſt. Aug.lib.4.de Ciuit.Dei.

Doctrina politiora quidem, ſed non meliora ingenia facit. Tert.

Sicut qui tardus eſt ad percipiēdum, pro intentione tamen boni ſtudij præmium percipit: ita qui præſtitum ſibi à Deo ingenium negligit, cōdemnationis reus exiſtit: quia donū, quod acceperat, deſpicit, & per deſidiā derelinquit. Iſid. de ſummo bono.

Grandes materias ingenia parua non ſuſtinent. Hier. ad Nepot.

Maximum vitiū eſt ſubtilitatis, nimis ſe oſtendere, vtiliſſima eſt diſſimulatio ſubtilitatis, quæ affectu apparet, habitu latet. Pet. Rauen. in ſerm.

Artis ſuæ neminem pudeat. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Corinth. Homil.6.

Artes nō docent moderari paſſiones. idem ſup. act. Apoſtol. homil.28.

Adde, quòd ingenuas didiciſſe fideliter artes, Emollit mores, nec ſinit eſſe feros. Ouid.2.de Pont.

Nulla vitæ pars vacare debet officio, in eoque excolendo ſita eſt vitæ honeſtas omnis, & in negligendo turpitudo. Cic. 2.Off.

Officia viri, & mulieris Deus pulchrè digeſſit. Chryſoſtom. homil.34.ſup.epiſt.

Eloquentia.

EX GRÆCIS

Mores dicentis ſunt, qui perſuadent, non oratio. Menand. apud Plut. de Polit.

Ars rectè dicendi non abſque veritate. Plat. de Republ.

Rhetorica perſuadet, ſed non docet. idem de Rhet.

Rhetorica docet & iuſta perſuadere, & horum contraria fugere. Ariſt. Rhet.1.

Rhetor non ſemper perſuadet, nec medicus ſemper ſanat. idē Top.1.

Ciuile ius, & gratia eloquen-

tiæ non in poſtremis ducenda eſt virtute magiſtra, & principe: non enim rhetoricam ſuadendi opificem, ſed adiutricem eſſe debemus exiſtimare. Plut. de Polit.

Rhetorum eſt agere verbis, philoſophari autem licet etiam tacendo. Plutarc. probl. 1.

Tumidum orationis genus, ciuile nequaquam eſt. tenue verò nuſquam mouet. quemadmodum enim corpus non ſolùm incolume, ſed etiam bonæ habitudinis eſſe oportet: ita & orationem non modò non ægram, ſed etiam robuſtam eſſe conuenit: nam quicquid tutum eſt, id ſolummodo collaudatur: quod cum periculo fit, id etiam admiratione proſequimur. Plutarc. de lib. educ.

Dicendi peritus, dicendi quoq; tempus cognoſcit. Arch. apud Plut. in Apophth.

Præclara geſta præclaris indigent orationibus. ibid.

Quantum in bello poteſt ferrũ, tantum in Reipubl. prodeſt eloquentia. Demetr. apud Diog. lib. 5.

Bona cauſa bonæ orationis ſemper accuſationem præbet. Eurip. in Hec.

Cùm facundus orator malè ſentiens perſuaderit populũ, exitium fert Reipubl. Eurip. in Oreſt.

Oratoris eſt conſilium dare, populi rem gerere. Demoſthe. in Cher.

Non orator, ſed oratio inſpectanda. idem Exord. 14.

Grata, quàm vtilia dicere, difficilius eſt. idem Exord. 18.

Orator ad captum auditorum, & ad rei naturam accommodanda. idem Exord. 18.

Orator in bona cauſa autoritate imperandi perditus eſt. Demoſth. ex arg. lib.

Magna eloquentiæ vis potentiſſimos etiã reges repugnat. idem 1. Olynth.

Cauenda eſt oratori præſertim in rebus dubiis affirmatio, quæ contentioſiorem facit auditorem. ibid.

Tanquam bonus figulus, oratio animam ornat. Plato apud Stob.

EX LATINIS.

NOn eſſet in rebus huma-nis eloquentia, ſi tantũ cum ſingulis loqueremur. Quint. libr. 1.

Eloquentia, quæ admirationem non habet, nullam iudico. idẽ lib. 8.

Non ſatis efficit, nec vt debet, plenè dominatur, ſi vſque ad aures tantùm volet oratio. ibid.

Minus eſt totum dicere, quam omnia. ibid.

Sunt qui diſerti eſſe malunt, quàm boni. idem lib. 12.

Nemo eſt orator, qui non ſe ſimilem Demoſthenis eſſe velit. Cic. de optim. gener. orat.

Miſer, & vt ita dicam, pauper orator eſt, qui nullum verbum æquo animo perdere poteſt. Quint. lib. 8.

A philoſopho ſi afferat eloquẽtiam, non aſpernor: ſi non habet, non admodum deſidero. Cicer. 2. Tuſc.

Pacis eſt comes, otijq́; ſocia, & iam bene conſtitutæ ciuitatis velut alumna quædam eloquentiæ. idem declar. orat.

Duæ ſunt artes, quæ poſſunt homines locare in ampliſſimo gradu dignitatis: vna imperatoris: altera oratoris boni. ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo verò belli pericula propulſantur. idem pro Muren.

Eloquentia principibus maximè ornamento eſt. idem 4. de Finib.

Nihil eſt tam inhumanum, quàm eloquentiam ad ſalutẽ hominum, & ad conſeruationem datam, ad bonorum peſtem, perniciémque conuertere. idem 2. Offic.

Nihil eſt tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non ſplendeſcat oratione. idem in Parad.

Vt hominis decus eſt ingenium: ſic ingenij lumen, eſt eloquentia. idem de clar. Orat.

Sunt aliqui ita fortunæ muneribus habiles, ita ornati, vt non nati, ſed ab aliquo Deo ficti eſſe videantur. idem 1. de Orat.

Orator triſtitiam, atque ſeueritatem mitigat, & relaxat, odioſaſq; res ſæpe, quas argumentis dilui non facile eſt, riſu, iocóque diſſoluit. ibid.

Scholaſticæ declamationes ſunt eiuſdem hominis, eiuſdem fortunæ, non eiuſdem tamen quotidie fœlicitatis. Gel. libro. 14.

Eloquentia eſt incunabula virtutum. Salluſt. contra Catil.

Supremus fœlicitatis cumulus, eſt laudator eloquentiſſimus. Plin. Iun. lib. 2.

Malè eloquentia ſine moribus diſcitur. idem lib. 3.

Inuenire præclarè, enũtiare magnificè, interdum etiam barbari ſolent diſponere aptè, figurare variè, niſi erudito, negatum eſt. ibid.

Ac velut in magno populo, cũ ſæpe coorta eſt
Seditio, ſæuitque animis ignobile vulgus,
Iámque faces, & ſaxa volant: furor arma miniſtrat.
Tum pietate grauem, ac meritis ſi fortè virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectiſque auribus aſtant.
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet. Verg. libro 1. Æneid.

Diſcitur, innocuas vt agat facundia cauſas:
Protegit hæc ſontes, immeritoſq; premit. Ouid. 2. de triſt.

Comes facundus in via pro vehiculo eſt. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Finis oratoris eſt, perſuadere. Aug. in princ. Rhet.

Eloquentia Ambroſii Auguſtinus liberatus eſt. idem lib. 5. confeſſ. cap. 14.

Eloquentia non ſemper vera perſuadet. idem lib. 2. de doctri. Chriſt.

Eloquentiam ſummam pauci aſſequuntur. idem de vtil. cred.

Eloquẽtiam non natura, ſed diſciplina parit. Chryſoſt.

Ex duobus imperfectis melius eſt ruſticitatem ſanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem. Hier. ad Nepot.

Benedicere ad paucos pertinet:

bene autem viuere, ad omnes. Lact. lib. 1.

Non in lingua, ſed in corde ſapientia eſt. idem.

Vtinam tam multi bene facerẽt, quàm multi bene loquũtur. ibid.

Rectus, ac nudus orationis ductus ſimplici naturæ cõgruit. Eraſm. in Epiſt.

Præcipua eloquentiæ pars eſt, appoſita dicere. ibid.

Non habet inter lachrymas eloquentia locum. Hier.

Eloquens eſt ille, qui ſcit parua ſubmiſsè, media temperatè, magna granditer dicere: qui ſcit inuenire præclarè, enuntiare magnificè, diſponere apertè, & figurare variè. Caſſiod. ſup. Pſalm. 73.

Sæpe reperitur ſimplicitas veridica, & falſitas cõpoſita, quæ hominem ſuis erroribus illicit. Iſid. de ſomno Bono.

Eloquentia nec veram, nec falſam efficit orationem. Auguſt. 5. confeſſ.

Eloquentia ſine ſapientia multum obeſt. idem lib. 3. de doct. Chriſt.

Eloquentiæ præceptis loquuntur etiam qui nunquam didicerunt. ibid.

Eloquentia in homine prauo, eſt venenum in poculo aureo. idẽ lib. 1. de Anim.

Artificioſa oratio ſtultos, non ſapientes flectit. Pius. II. apud Plat.

Oratio difficillima moderatu. ibidem.

Oratio tempeſtiua melior ſilentio. ibid.

Oratio non longa eſt, quæ ordinata eſt. ibid.

Non debet ſibi omnino diſplicere orator. Auguſt. de Cathec. rud.

Breuitas.

F*Ruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora. Ariſt. Phyſic. 2.*

Orationi breui multum ineſt ſapientiæ. Soph. apud Stob.

Breuiloquium ſilentio finitimũ eſt, & ideo commendabilius. Lycurg. apud Stob.

Breuitatem in hoc ponimus, vt non minus, nec plus, quam

magis cum paupertate conueniat, quàm viſus priuatio. ibidem.

Oculi augent dolorem, quia ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſeriis cogitationem ſinunt. Cic. ad Torquat.

Acerba audire tolerabilius eſt, quàm videre. idem ad Curion.

Facilius ad ea, quæ viſa ſunt, quàm ad ea, quæ audita ſunt, oculi mentis feruntur. Cicer. 3. de Orat.

A conſuetudine oculorum animum abducere, difficillimũ. idem 2. de Nat. deorum.

EX SACRIS.

Subitò procedenti de vmbra ad ſolem, & de otio ad laborem, graue cernitur omne, quod incipit. Bern.

Oculo prauo, vitiatóque mala ſunt, etiam quæ optima. Eraſ. in epiſt.

Impudicus oculus, impudici cordis eſt nuntius. Auguſt. de comm. vit. cleric.

Oculi corporis ad corporata: oculi verò cordis ad ſpiritualia ſunt. Greg. ſup. Ezech.

Oculi ad cognoſcendum inter ſenſus principes ſunt. Augu. lib. 10. confeſſ. cap. 35.

Cæcitas ipſa viſus præſtantiam commẽdat. idem 22. de Ciui. Dei. cap. 1.

Oculi per animã vident. Greg. ſup. Cant.

Dum alia negligimus, oculum nõ habemus. idem ſup. Ezec. hom. 6.

Oculi ſunt feneſtræ animæ. idẽ in euang. homil. 6.

Viſionis internæ claritatem nemo, niſi bonis operibus inueniet. idem ſup. 1. Reg.

Nouum iudiciũ habemus, quoties aliquid contemplamur. Eraſm. in prolog. ſup. Plut.

Lux, regina oculorũ eſt. Aug. 10. confeſſ. cap. 34.

Dies, imago vitæ: nox, mortis. idem de fid. & oper.

In nocte dies, & in die veſpera deſideratur. Gregor. lib. 8. mor.

Dies mentis, eſt ſplendor eruditionis. idem in 1. Reg.

Dies primus, lux prædicationis, craſtinus eſt diuinæ gratiæ. ibid.

Lux mentium præſentiũ lucem multò ſuperat. Aug. lib. 22. contra Fauſtum.

Ante lucem creatam Deus non fuit in tenebris. ibid.

Lux erimus per fidem. idẽ epiſt. 200.

Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit. Ber. ſup. Cant. ſerm. 24.

Videmus nunc Deum per ſpeculum, & in ænigmate, & ita videre nobis eſt. idẽ ſuper Cant. ſerm. 32.

Cæcitas, & nox.

EX GRÆCIS.

CÆcus à natiuitate non poteſt diſputare de colore, quantum ad quid rei, ſed quantum ad quid nominis. Ariſt. Phyſic. 2.

Cæcus à natiuitate eſt ſapiẽtior ſurdo, & muto. idem de ſenſ. & ſenſato.

Nati ſine viſu, & auditu habent virtutes interiores perfectiores. idẽ de ſomn. & vig.

Noctu plerunque reuerentiam habẽt tenebræ. Euri. in Bacch.

Surgere de nocte ad ſanitatem, & ad philoſophiæ ſtudia, prodeſt quãplurimũ. Ariſt. Oecon. lib.

EX LATINIS.

PAruulis noctium turbamur offenſis, excitant nos exigui plerunque motus, vox incerta longinqua, & aliquãdo ipſum ſilentiũ. Quint. Decla. 2.

Hoc boni habet cæcitas, quòd mala ſua non videt. idem decla. 5.

Nox ex incerto omnia maiora territis oſtentat. Liu. 1. Deca. lib. 8.

Nox ob quietem data natura beneficio mortalibus. idem 4. decl. lib. 10.

EX SACRIS.

TEnebrarum portenta ſua ſponte euaneſcũt ad cla-

ram lucem. Eraſ. in epiſt.

Sub noctem omnia ſunt ſuſpecta. Ambr.

Cæcitas, morbus eſt. apud Iuriſconſ.

Cæcitas ipſa viſus præſtantiam commendat. Auguſt. 22. de Ciuit. Dei. cap. 1.

Cæci magis vident dormientes, quàm vigilãtes. idẽ libr. 10. in Geneſi ad liter.

Nox, eſt vita præſens. Auguſt. in pſal. 75.

Tenebræ nonniſi in comparatione lucis malæ ſunt. idem in Quæſt. ex vet. teſt.

Tenebræ non videndo vidẽtur. idem libro 11. de Ciuit. Dei, cap. 7.

Tenebræ morum, non oculorum timendæ ſunt. idem tract. 37. expoſi. euang.

Tenebræ ſunt, vbi Chriſtus non reſpicit. Greg. in 7. pſalm.

Noctem non tenebræ, ſed lucis diſceſſus facit. Auguſtin. in Quæſt. ex vtroque teſt.

Tenebræ videri non poſſunt. Aug. lib. 2. de Ord.

Tenebræ timorem ſignificant. idem in lib. Quæſt. euang.

Tenebræ ſunt, aër carens luce. idem 11. de Ciuita. Dei. capite 10.

Ira.

EX GRÆCIS.

Maxima bona fiunt per furorem diuinitus cõceſſum. Plat. de pulch.

Ira eſt triſtitia, & perturbatio quædam cum vehementi appetitu vindictæ. Ariſtot. de Poet. 2.

Ira eſt factiua inimicitiæ, & odij. idem Rhet. 2.

Tempus quietat iram. ibid.

Ira res eſt impetuoſiſſima ad aggredienda pericula. Ariſt. Eth. 2.

Satisfactio quietat iram. idem Eth. 5.

Iraſci in quibus non oportet, & non iraſci in quibus oportet, hominis eſt inſipiẽtis. Ariſt. Eth. 9.

Ira, & cõcupiſcentia venereorum tranſmutant corpus, & quibuſdam inſanias faciunt. idem Eth. 7.

Cæca eſt ira, & ſæpe non ſinit cernere, quæ apertiſſima ſunt & percepta ſæpe obſcurat. Chryſip. apud Plut. de virt. morum.

Vt incendium, qui non addit materiam, extinguit: ſic & iram, quiſquis non aluit naſcentem. Plut. de cohib. irac.

Quemadmodum ſperma mixtura eſt, ac temperamentum ex omnibus animæ viribus reuulſa: ita & ira, ſemen quoddam eſt ex omnibus animæ perturbationibus commixtum. ſiquidem & à dolore, & à voluptate, & à ferocia decerpta eſt. ibid.

Quando res ardua videtur, verèque eſt iram compeſcere: multò haud dubiè maior erit cuſtodia ipſa, & prouidentia, quæ prohibet, ne in iram incidas. Plut. de Poet.

Potentum ira, tuménſque indignatio non cõmouenda. Plut. apud Diog. Laert. lib. 8.

Ira perturbatrix omnium. Homer. Iliad. lib. 7.

Vir aut mulier ſtatim excandeſcens, facilius cauetur, quã taciturnus ſapiens. Eurip. in Med.

Grauis, & immedicabilis ira exiſtit, quando amici cum amicis congreſſi fuerint contentione. ibid.

Furor ſuperior eſt conſilio, qui ſanè maximorum autor eſt malorum. ibidem.

Laudo iras placabiles. idem in Troad.

Maximum eſt iræ medicamentum, oratio.

Fugere ſemper oportet dominos iratos.

Iracundia, vitium eſt animoſæ partis, ad iram præcipitans. Ariſtot. de virt. & vit. diuiſ.

Iracundiæ ſunt ſpecies tres: excandeſcentia, ſæuitia, & iracundia. eſt autem iracundi non poſſe ferre fœdas contemptiones, nec imminutiones. eſſe autem plagoſum, & vindictæ cupidum, eſt de facili ad iram facto, verbóue quouis moueri: affectatur autem iracundiam moroſitas, & inconſtantia, & ſordida illiberalitas, & de paruis angi,

& de eiſdem derepente affici, & per breue tempus. ibi.

Non aliud iræ pharmacum eſt, niſi viri grauis oratio. Menand. apud Stob.

Ab omnibus, quæ per irã committuntur, ratio recedit, fugiens iracundiam, tanquã acerbiſsimum tyrannum. Herod. apud Stob.

Affectus iræ niſi curentur, & caſtigentur, in naturalem morbum abeunt. Apoll. ibidem.

Iracundia eſt perturbatio immanis affectione, dura, & violenta potentia, cædiũ cauſa, calamitatis ſocia, iacturam concilians, & dedecus: pecuniarum pernicies: adhæc perditionis origo. Ariſto. apud Stob.

EX LATINIS.

Sapiens nunquam potentioris iram prouocabit, imò declinabit nõ aliter, quã in nauigando procellam. Sen. epiſt. 14.

Iracundi hominis iracunda oratio eſt. idem epiſt. 115.

Ira ſæpius ſibi exitioſa eſt. idem de ira. lib. 1.

Nihil minus, quàm iraſci punientem decet. ibid.

Si tantùm iraſcendum eſt ſapienti, quàm ſcelerum indignitas exigit, non iraſcẽdum illi, ſed inſaniẽdum eſt. idem de ira, lib. 2.

Tollit iram ſapientis turba peccantium. ibid.

Nemo iraſcitur, vbi vitium natura defendit. ibid.

Maximum iræ remedium, eſt mora. ibid.

Non vis eſſe iracundus, non ſis curioſus. idem lib. 3.

Retinemus iram, & augemus, quaſi argumentum ſit iuſtè iraſcendi, grauiter iraſci. ibi.

Non decet Regem ſæua, & inexorabilis ira. Sene. de Clem.

In facinus otioſus ardor irrumpit. Quint. Decla. 4.

Hæc eſt celebranda virtus, hæc animi ſuſpiciendi moderatio, vincere irã, & inter ſimultates quoque vincere animũ. idem Decl. 9.

Ira, vt inquit Ennius, eſt prin-

cipium inſaniæ. Cicer. 4. Tuſcul.

Prohibenda eſt maximè ira in puniẽdo. nunquam enim qui iratus accedit ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ eſt inter nimium, & parum. cauendum eſt igitur, ne maior ſit pœna, quàm culpa. Cicer. 1. Offic.

Non ſunt audiendi qui grauiter iraſcendum inimicis putant. ibid.

Semper ira procul abſit, cũ qua nihil rectè, nihil conſideratè fieri poteſt: quæ enim cum aliqua perturbatione fiunt, ea nec conſtanter fieri poſſunt, nec ab his, qui adſunt, probari. ibidem.

Proprium eſt irati cupere, à quo læſus eſt, eíque maximum dolorem inurere. ibid.

Malo impunitum dimittere, quàm propter iram grauius iuſto punire. Max. lib. 3.

Ira dolorem cùm inferre vult, patitur. idem lib. 9.

Ira, atque cupido conſultores peſſimi. Salluſt. in bell. Iug.

Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori.

Difficiles aditus impetus omnis habet. Ouid. de remed. amor.

Sed nunquam dederis ſpatioſum tempus in iram:
Sæpe ſimultates ira morata facit. Ouid. lib. amor.

Ne fræna animo permitte calenti,
Da ſpatium, tenuémque morã mala cuncta miniſtrat,
Impetus. Statius lib. 10.

Bonum apud virum cito moritur iracundia. Publ. Mim.

Conſilio melius vincas, quàm iracundia. idem.

Homo extra corpus ſuum eſt, cùm iraſcitur. idem.

Iracundiam qui vincit hoſtem vincit maximum. idem.

Iracundiæ vitium generoſos animos ſemper inuitat. in Hiſto. Sax.

Vana eſt ſine viribus ira. Liuius. 1. Decad. lib. 1.

EX SACRIS.

Sicut acetum corrumpit vas, ſi diutius ibi fuerit: ſic i-

ra corrumpit cor, ſi in alium diem durauerit. Auguſt. in Epiſt.

Quid iracundo furor ſuus confert, quem ſuauiſſimis exagitatum ſtimulis conſcientiæ, ita ab omni conſilio, ac mente deturbat, vt dum iraſcitur, inſanire credatur? Hier. ad Demetr.

Per iram ſapientia perditur, vt quid, quóue ordine agendum ſit, neſciatur. Gregor. 5. Mor.

Plerunque per ſilentium clauſa ira intra mentem vehementius æſtuat, & clamoſas tacita voces format. ibid.

Dandus eſt iræ locus. Amb.

Reſiſte iræ, ſi potes: cede, ſi non potes. idem 2. Offic.

Non mediocre eſt mitigare iracundiam, non inferius, quàm animo non commoueri, hoc noſtrum eſt, naturæ illud. ibid.

Non poteſt fieri, vt rerum indignitate non moueamur. alioquin non virtus, ſed lenitudo eſt. ibid.

Non iraſci, vbi iraſcendum eſt, nolle emendare peccatum eſt. Bern. in Epiſt.

Indignatio rationalis eſt, quæ ex affectu diſciplinæ eſt. Tertul.

Ira inimici tui in manu tua eſt. Chryſoſt.

Per iram iuſtitia relinquitur: quia dum perturbata mens iudicium ſine ratione exaſperat, omne, quod furor ſuggerit, rectum putat. Gregor. 5. Mor.

Quoties ira animum inuadit, mentem edoma, vince teipſum, differ tempus furoris: cùm tranquilla mens fuerit, fac quod placet. ibid.

Ira conſilium non habet. Chryſoſt. ſup. Matth. 2.

Non eſt morbus iraſci, ſed iracundum eſſe. Lact. lib. 5.

Ira vltionem deſiderat. ibid.

Iraſci, rationis eſt: auferuntur enim delicta, & refrænatur licentia, quod vtique iuſtè, ſapientérque fit. idem de ira Dei.

Naturale eſt bono, ad alterius peccatũ moueri, incitaríque. ibid.

Nullus eſt, qui peccatorem poſ-

ſit videre tranquillè.ibid.

Vitioſa eſt in peccatis iræ cohibitio.ibid.

Facilè placatur, qui nollens iraſcitur.Eraſm.in Epiſt.

Si non potes iram vitare, tempera: ſi non potes furorem cauere,cohibe.Iſid.lib.1.Soliloq.

Ira interdum ex virtute, interdum ex vitio oritur. Gregor.5.Mor.

Ira plus in vindicta exigit, quàm iniuria accipit. idem 28.mor.

Ira in vindicta malorum debet ſequi rationem, non præire.idem Epiſt.9.

Iracundus in amicitiam non recipiendus. Aug. de Amic. cap.12.

Iracundi, & contentioſi plurimum valent memoria. Viues apud Auguſt.de Ciuit. Dei. lib.7.cap.7.

Iraſci hominis eſt: iracundiæ autem finem ponere,Chriſtiani.Hier.ad Demetr.

Ira,animæ ebrietas eſt. Baſil. in Hexam.

Homicidij radix, iracundia. Chryſoſtom.ſup. Matth. Homil.16.

Ira truculenta fera eſt. idem ſup.Geneſ.Homil.4.

Ad iram nec dæmõ poteſt pios concitare.idem de Dauid, & Saul.

Ira iuſto mater eſt diſciplinæ. idem ſup.Matth. Homil.11.

Iræ etiam indicium fugiat concionator.idem ſup.Ioann.Homil.26.

Motio locorum, iræ aut viſitationis indicium. Chryſo.ſup. Actus Apoſt. Hom.11.

Ira tenebroſa res eſt.idem ſup. Actus Apoſt. Hom.39.

Ira manſuetudine ſoluitur. idẽ ad pop. Antioch.Hom. 62.

In iracundo omnia ſunt turpia. ibidem.Hom.18.

Iraſcens peccatis, miſericors eſt. idem ſup. Epiſtol.ad Cor. Hom.14.

Iraſcens,diaboli ludibrium eſt. idem de manſuet.Serm.

Manſuetudo.

EX GRÆCIS.

Hominem manſuetum & ingenioſum, & virilẽ

difficilè reperies. Plat. de ſcient.

Manſuetudo eſt ſedatio motus, qui ab ira ſolet excitari, temperatio animi moderata. idem de defi.

Manſuetudo, virtus eſt animoſæ partis, qua præditi ægrè mouentur ad iram. Ariſt. de virt. & vit. diuiſ.

Manſuetudinis eſt poſſe ferre moderatè obiecta crimina, & contẽptus, nec celeriter rapi in vltiones, nec eſſe de facili mobilem ad iras, eſſe autem moribus comem, ac mitem, & ingenio quieto, & ſtabili. ibidem.

Hominem homini nihil aliud manſuetum, & mitem reddit, quàm beneuolentiæ, iuſtitiæ, & probitatis fides. Plut. de Polit.

EX SACRIS.

PAx, & manſuetudo, characteres animæ piæ. Baſil. in epiſt.

Manſuetus homo, cordis eſt medicus. Ambr. ad Vercel. Epiſc.

Beatus, qui ſeueritatem, & manſuetudinem timet: vt altero diſciplina ſeruetur, altero innocentia non opprimatur. idem.

Sunt quidam mites, ſed quandiu nihil dicitur, nec agitur niſi pro eorũ arbitrio. patebit autem quã longè ſint à vera manſuetudine, ſi leuis oriatur occaſio. Bern. ſup. Cant.

Mitis eſt, quem nec rancor, nec ira afficit, ſed omnia æquanimiter ſuſtinet. non irritat, nõ nocet, nõ nocere cogitat. Hier. in gloſ. ſup. Matth. 5.

Regat diſciplinâ rigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet rigorem: & ſic alterum commendetur ab altero, vt nec rigor ſi rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. Gregor. 19. mor.

Magna eſt virtus, ſi non lædas, à quo læſus es: magna eſt fortitudo, ſi etiam læſus remittas: magna eſt gloria, ſi cui potuiſti nocere, parcas. Iſid. in Soliloq.

Multi manſuetè patiẽtes iniu-

tiæ non in poſtremis ducenda eſt virtute magiſtra, & principe: non enim rhetoricam ſuadendi opificem, ſed adiutricem eſſe debemus exiſtimare. Plut. de Polit.

Rhetorum eſt agere verbis, philoſophari autem licet etiam tacendo. Plutarc. probl. 1.

Tumidum orationis genus, ciuile nequaquam eſt. tenue verò nuſquam mouet. quemadmodum enim corpus non ſolùm incolume, ſed etiam bonæ habitudinis eſſe oportet: ita & orationem non modò non ægram, ſed etiam robuſtam eſſe conuenit: nam quicquid tutum eſt, id ſolummodo collaudatur: quod cum periculo fit, id etiam admiratione proſequimur. Plutarc. de lib. educ.

Dicendi peritus, dicendi quoq; tempus cognoſcit. Arch. apud Plut. in Apophth.

Præclara geſta præclaris indigent orationibus. ibid.

Quantum in bello poteſt ferrū, tantum in Reipubl. prodeſt eloquentia. Demetr. apud Diog. lib. 5.

Bona cauſa bonæ orationis ſemper accuſationem præbet. Eurip. in Hec.

Cùm facundus orator malè ſentiens perſuaderit populū, exitium fert Reipubl. Eurip. in Oreſt.

Oratoris eſt conſilium dare, populi rem gerere. Demoſthe. in Cher.

Non orator, ſed oratio inſpectanda. idem Exord. 14.

Grata, quàm vtilia dicere, difficilius eſt. idem Exord. 18.

Orator ad captum auditorum, & ad rei naturam accommodanda. idem Exord. 18.

Orator in bona cauſa autoritate imperandi perditus eſt. Demoſth. ex arg. lib.

Magna eloquentiæ vis potentiſſimos etiā reges repugnat. idem 1. Olynth.

Cauenda eſt oratori præſertim in rebus dubiis affirmatio, quæ contentioſiorem facit auditorem. ibid.

Tanquam bonus figulus, oratio animam ornat. Plato apud Stob.

EX LATINIS.

NOn eſſet in rebus huma-nis eloquentia, ſi tantũ cum ſingulis loqueremur. Quint. libr. 1.

Eloquentia, quæ admirationem non habet, nullam iudico. idẽ lib. 8.

Non ſatis efficit, nec vt debet, plenè dominatur, ſi vſque ad aures tantùm volet oratio. ibid.

Minus eſt totum dicere, quam omnia. ibid.

Sunt qui diſerti eſſe malunt, quàm boni. idem lib. 12.

Nemo eſt orator, qui non ſe ſimilem Demoſthenis eſſe velit. Cic. de optim. gener. orat.

Miſer, & vt ita dicam, pauper orator eſt, qui nullum verbum æquo animo perdere poteſt. Quint. lib. 8.

A philoſopho ſi afferat eloquẽtiam, non aſpernor: ſi non habet, non admodum deſidero. Cicer. 2. Tuſc.

Pacis eſt comes, otijq́ ſocia, & iam bene conſtitutæ ciuitatis velut alumna quædam eloquentiæ. idem declar. orat.

Duæ ſunt artes, quæ poſſunt homines locare in ampliſſimo gradu dignitatis: vna imperatoris: altera oratoris boni. ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo verò belli pericula propulſantur. idem pro Muren.

Eloquentia principibus maximè ornamento eſt. idem 4. de Finib.

Nihil eſt tam inhumanum, quàm eloquentiam ad ſalutẽ hominum, & ad conſeruationem datam, ad bonorum peſtem, perniciémque conuertere. idem 2. Offic.

Nihil eſt tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non ſplendeſcat oratione. idem in Parad.

Vt hominis decus eſt ingenium: ſic ingenij lumen, eſt eloquentia. idem de clar. Orat.

Sunt aliqui ita fortunæ muneribus habiles, ita ornati, vt non nati, ſed ab aliquo Deo ficti eſſe videantur. idem 1. de Orat.

tiæ non in poſtremis ducenda eſt virtute magiſtra, & principe: non enim rhetoricam ſuadendi opificem, ſed adiutricem eſſe debemus exiſtimare. Plut. de Polit.

Rhetorum eſt agere verbis, philoſophari autem licet etiam tacendo. Plutarc. probl. 1.

Tumidum orationis genus, ciuile nequaquam eſt. tenue verò nuſquam mouet. quemadmodum enim corpus non ſolùm incolume, ſed etiam bonæ habitudinis eſſe oportet: ita & orationem non modò non ægram, ſed etiam robuſtam eſſe conuenit: nam quicquid tutum eſt, id ſolummodo collaudatur: quod cum periculo fit, id etiam admiratione proſequimur. Plutarc. de lib. educ.

Dicendi peritus, dicendi quoque tempus cognoſcit. Arch. apud Plut. in Apophth.

Præclara geſta præclaris indigent orationibus. ibid.

Quantum in bello poteſt ferrū, tantum in Reipubl. prodeſt eloquentia. Demetr. apud Diog. lib. 5.

Bona cauſa bonæ orationis ſemper accuſationem præbet. Eurip. in Hec.

Cùm facundus orator malè ſentiens perſuaderit populū, exitium fert Reipubl. Eurip. in Oreſt.

Oratoris eſt conſilium dare, populi rem gerere. Demoſthe. in Cher.

Non orator, ſed oratio inſpectanda. idem Exord. 14.

Grata, quàm vtilia dicere, difficilius eſt. idem Exord. 18.

Orator ad captum auditorum, & ad rei naturam accommodanda. idem Exord. 18.

Orator in bona cauſa autoritate imperandi perditus eſt. Demoſth. ex arg. lib.

Magna eloquentiæ vis potentiſſimos etiā reges repugnat. idem 1. Olynth.

Cauenda eſt oratori præſertim in rebus dubiis affirmatio, quæ contentioſiorem facit auditorem. ibid.

Tanquam bonus figulus, oratio animam ornat. Plato apud Stob.

EX LATINIS.

NOn eſſet in rebus huma- nis eloquentia, ſi tantũ cum ſingulis loqueremur. Quint. libr. 1.

Eloquentia, quæ admirationem non habet, nullam iudico. idẽ lib. 8.

Non ſatis efficit, nec vt debet, plenè dominatur, ſi vſque ad aures tantùm volet oratio. ibid.

Minus eſt totum dicere, quam omnia. ibid.

Sunt qui diſerti eſſe malunt, quàm boni. idem lib. 12.

Nemo eſt orator, qui non ſe ſimilem Demoſthenis eſſe velit. Cic. de optim. gener. orat.

Miſer, & vt ita dicam, pauper orator eſt, qui nullum verbum æquo animo perdere poteſt. Quint. lib. 8.

A philoſopho ſi afferat eloquẽtiam, non aſpernor: ſi non habet, non admodum deſidero. Cicer. 2. Tuſc.

Pacis eſt comes, otijq́ ſocia, & iam bene conſtitutæ ciuitatis velut alumna quædam eloquentia. idem declar. orat.

Duæ ſunt artes, quæ poſſunt homines locare in ampliſſimo gradu dignitatis: vna imperatoris: altera oratoris boni. ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo verò belli pericula propulſantur. idem pro Muren.

Eloquentia principibus maximè ornamento eſt. idem 4. de Finib.

Nihil eſt tam inhumanum, quàm eloquentiam ad ſalutẽ hominum, & ad conſeruationem datam, ad bonorum peſtem, perniciémque conuertere. idem 2. Offic.

Nihil eſt tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non ſplendeſcat oratione. idem in Parad.

Vt hominis decus eſt ingenium: ſic ingenij lumen, eſt eloquentia. idem de clar. Orat.

Sunt aliqui ita fortunæ muneribus habiles, ita ornati, vt non nati, ſed ab aliquo Deo ficti eſſe videantur. idem 1. de Orat.

Orator triſtitiam, atque ſeueritatem mitigat, & relaxat, odioſaſq́ res ſæpe, quas argumentis dilui non facile eſt, riſu, iocóque diſſoluit. ibid.

Scholaſticæ declamationes ſunt eiuſdem hominis, eiuſdem fortunæ, non eiuſdem tamen quotidie fœlicitatis. Gel. libro. 14.

Eloquentia eſt incunabula virtutum. Salluſt. contra Catil.

Supremus fœlicitatis cumulus, eſt laudator eloquentiſſimus. Plin. Iun. lib. 2.

Malè eloquentia ſine moribus diſcitur. idem lib. 3.

Inuenire præclarè, enũtiare magnificè, interdum etiam barbari ſolent diſponere aptè, figurare variè, niſi erudito, negatum eſt. ibid.

Ac velut in magno populo, cũ ſæpe coorta eſt
Seditio, ſæuítque animis ignobile vulgus,
Iámque faces, & ſaxa volant: furor arma miniſtrat.
Tum pietate grauem, ac meritis ſi fortè virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectiſque auribus aſtant.
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet. Verg. libro 1. Æneid.

Diſcitur, innocuas vt agat facundia cauſas:
Protegit hæc ſontes, immeritoſq́ premit. Ouid. 2. de triſt.

Comes facundus in via pro vehiculo eſt. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Finis oratoris eſt, perſuadere. Aug. in princ. Rhet.

Eloquentia Ambroſii Auguſtinus liberatus eſt. idem lib. 5. confeſſ. cap. 14.

Eloquentia non ſemper vera perſuadet. idem lib. 2. de doctri. Chriſt.

Eloquentiam ſummam pauci aſſequuntur. idem de vtil. cred.

Eloquẽtiam non natura, ſed diſciplina parit. Chryſoſt.

Ex duobus imperfectis melius eſt ruſticitatem ſanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem. Hier. ad Nepot.

Benedicere ad paucos pertinet:

bene autem viuere, ad omnes. Lact. lib. 1.

Non in lingua, ſed in corde ſapientia eſt. idem.

Vtinam tam multi bene facerēt, quàm multi bene loquūtur. ibid.

Rectus, ac nudus orationis ductus ſimplici naturæ cōgruit. Eraſm. in Epiſt.

Præcipua eloquentiæ pars eſt, appoſita dicere. ibid.

Non habet inter lachrymas eloquentia locum. Hier.

Eloquens eſt ille, qui ſcit parua ſubmiſſè, media temperatè, magna granditer dicere: qui ſcit inuenire præclarè, enuntiare magnificè, diſponere apertè, & figurare variè. Caſſiod. ſup. Pſalm. 73.

Sæpe reperitur ſimplicitas veridica, & falſitas cōpoſita, quæ hominem ſuis erroribus illicit. Iſid. de ſomno Bono.

Eloquentia nec veram, nec falſam efficit orationem. Auguſt. 5. confeſſ.

Eloquentia ſine ſapientia multum obeſt. idem lib. 3. de doct. Chriſt.

Eloquentiæ præceptis loquuntur etiam qui nunquam didicerunt. ibid.

Eloquentia in homine prauo, eſt venenum in poculo aureo. idē lib. 1. de Anim.

Artificioſa oratio ſtultos, non ſapientes flectit. Pius. II. apud Plat.

Oratio difficillima moderatu. ibidem.

Oratio tempeſtiua melior ſilentio. ibid.

Oratio non longa eſt, quæ ordinata eſt. ibid.

Non debet ſibi omnino diſplicere orator. Auguſt. de Cathec. rud.

Breuitas.

FRuſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora. Ariſt. Phyſic. 2.

Orationi breui multum ineſt ſapientiæ. Soph. apud Stob.

Breuiloquium ſilentio finitimū eſt, & ideo commendabilius. Lycurg. apud Stob.

Breuitatem in hoc ponimus, vt non minus, nec plus, quam

magis cum paupertate conue- niat, quàm viſus priuatio. ibidem.

Oculi augent dolorem, quia ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſeriis cogitationem ſinunt. Cic. ad Torquat.

Acerba audire tolerabilius eſt, quàm videre. idem ad Curion.

Facilius ad ea, quæ viſa ſunt, quàm ad ea, quæ audita ſunt, oculi mentis feruntur. Cicer. 3. de Orat.

A conſuetudine oculorum animum abducere, difficillimũ. idem 2. de Nat. deorum.

EX SACRIS.

Subitò procedenti de vmbra ad ſolem, & de otio ad laborem, graue cernitur omne, quod incipit. Bern.

Oculo prauo, vitiatóque mala ſunt, etiam quæ optima. Eraſ. in epiſt.

Impudicus oculus, impudici cordis eſt nuntius. Auguſt. de comm. vit. cleric.

Oculi corporis ad corporata: oculi verò cordis ad ſpiritualia ſunt. Greg. ſup. Ezech.

Oculi ad cognoſcendum inter ſenſus principes ſunt. Augu. lib. 10. confeſſ. cap. 35.

Cæcitas ipſa viſus præſtantiam commẽdat. idem 22. de Ciui. Dei. cap. 1.

Oculi per animã vident. Greg. ſup. Cant.

Dum alia negligimus, oculum nõ habemus. idem ſup. Ezec. hom. 6.

Oculi ſunt feneſtræ animæ. idẽ in euang. homil. 6.

Viſionis internæ claritatem nemo, niſi bonis operibus inueniet. idem ſup. 1. Reg.

Nouum iudiciũ habemus, quoties aliquid contemplamur. Eraſm. in prolog. ſup. Plut.

Lux, regina oculorũ eſt. Aug. 10. confeſſ. cap. 34.

Dies, imago vitæ: nox, mortis. idem de fid. & oper.

In nocte dies, & in die veſpera deſideratur. Gregor. lib. 8. mor.

Dies mentis, eſt ſplendor eruditionis. idem in 1. Reg.

Dies primus, lux prædicationis, craſtinus eſt diuina gratia. ibid.

Lux mentium præſentiũ lucem multò ſuperat. Aug. lib. 22. contra Fauſtum.

Ante lucem creatam Deus non fuit in tenebris. ibid.

Lux erimus per fidem. idẽ epiſt. 200.

Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit. Ber. ſup. Cant. ſerm. 24.

Videmus nunc Deum per ſpeculum, & in ænigmate, & ita videre nobis eſt. idẽ ſuper Cant. ſerm. 32.

Cæcitas, & nox.

EX GRÆCIS.

CÆcus à natiuitate non poteſt diſputare de colore, quantum ad quid rei, ſed quantum ad quid nominis. Ariſt. Phyſic. 2.

Cæcus à natiuitate eſt ſapiẽtior ſurdo, & muto. idem de ſenſ. & ſenſato.

Nati ſine viſu, & auditu habent virtutes interiores perfectiores. idẽ de ſomn. & vig.

Noctu plerunque reuerentiam habẽt tenebræ. Euri. in Bacch.

Surgere de nocte ad ſanitatem, & ad philoſophiæ ſtudia, prodeſt quãplurimũ. Ariſt. Oecon. lib.

EX LATINIS.

PAruulis noctium turbamur offenſis, excitant nos exigui plerunque motus, vox incerta longinqua, & aliquãdo ipſum ſilentiũ. Quint. Decla. 2.

Hoc boni habet cæcitas, quòd mala ſua non videt. idem decla. 5.

Nox ex incerto omnia maiora territis oſtentat. Liu. 1. Deca. lib. 8.

Nox ob quietem data natura beneficio mortalibus. idem 4. decl. lib. 10.

EX SACRIS.

TEnebrarum portenta ſua ſponte euaneſcũt ad cla-

ram lucem. Eraſ. in epiſt.

Sub noctem omnia ſunt ſuſpecta. Ambr.

Cæcitas, morbus eſt. apud Iuriſconſ.

Cæcitas ipſa viſus præſtantiam commendat. Auguſt. 22. de Ciuit. Dei. cap. 1.

Cæci magis vident dormientes, quàm vigilātes. idē libr. 10. in Geneſi ad liter.

Nox, eſt vita præſens. Auguſt. in pſal. 75.

Tenebræ nonniſi in comparatione lucis malæ ſunt. idem in Quæſt. ex vet. teſt.

Tenebræ non videndo videtur. idem libro 11. de Ciuit. Dei, cap. 7.

Tenebræ morum, non oculorum timendæ ſunt. idem tract. 37. expoſi. euang.

Tenebræ ſunt, vbi Chriſtus non reſpicit. Greg. in 7. pſalm.

Noctem non tenebræ, ſed lucis diſceſſus facit. Auguſtin. in Quæſt. ex vtroque teſt.

Tenebræ videri non poſſunt. Aug. lib. 2. de Ord.

Tenebræ timorem ſignificant. idem in lib. Quæſt. euang.

Tenebræ ſunt, aër carens luce. idem 11. de Ciuita. Dei. capite 10.

Ira.

EX GRÆCIS.

Maxima bona ſunt per furorem diuinitus cōceſſum. Plat. de pulch.

Ira eſt triſtitia, & perturbatio quædam cum vehementi appetitu vindictæ. Ariſtot. de Poet. 2.

Ira eſt factiua inimicitiæ, & odij. idem Rhet. 2.

Tempus quietat iram. ibid.

Ira res eſt impetuoſiſſima ad aggredienda pericula. Ariſt. Eth. 2.

Satisfactio quietat iram. idem Eth. 5.

Iraſci in quibus non oportet, & non iraſci in quibus oportet, hominis eſt inſipiētis. Ariſt. Eth. 9.

Ira, & cōcupiſcentia venereorum tranſmutant corpus, & quibuſdam inſanias faciunt. idem Eth. 7.

Cæca eſt ira, & ſæpe non ſinit cernere, quæ apertiſſima ſunt & percepta ſæpe obſcurat. Chryſip. apud Plut. de virt. morum.

Vt incendium, qui non addit materiam, extinguit: ſic & iram, quiſquis non aluit naſcentem. Plut. de cohib. irac.

Quemadmodum ſperma mixtura eſt, ac temperamentum ex omnibus animæ viribus reuulſa: ita & ira, ſemen quoddam eſt ex omnibus animæ perturbationibus commixtum. ſiquidem & à dolore, & à voluptate, & à ferocia decerpta eſt. ibid.

Quando res ardua videtur, veréque eſt iram compeſcere: multò haud dubiè maior erit cuſtodia ipſa, & prouidentia, quæ prohibet, ne in iram incidas. Plut. de Poet.

Potentum ira, tuménſque indignatio non cōmouenda. Plut. apud Diog. Laert. lib. 8.

Ira perturbatrix omnium. Homer. Iliad. lib. 7.

Vir aut mulier ſtatim excandeſcens, facilius cauetur, quã taciturnus ſapiens. Eurip. in Med.

Grauis, & immedicabilis ira exiſtit, quando amici cum amicis congreſſi fuerint contentione. ibid

Furor ſuperior eſt conſilio, qui ſanè maximorum autor eſt malorum. ibidem.

Laudo iras placabiles. idem in Troad.

Maximum eſt iræ medicamentum, oratio.

Fugere ſemper oportet dominos iratos.

Iracundia, vitium eſt animoſæ partis, ad iram præcipitans. Ariſtot. de virt. & vit. diuiſ.

Iracundiæ ſunt ſpecies tres: excandeſcentia, ſæuitia, & iracundia. eſt autem iracundi non poſſe ferre fœdas contemptiones, nec imminutiones. eſſe autem plagoſum, & vindictæ cupidum, eſt de facili ad iram facto, verbóue quouis moueri: aſſectatur autem iracundiam moroſitas, & inconſtantia, & ſordida illiberalitas, & de paruis angi,

& de eiſdem derepente affici, & per breue tempus. ibi.

Non aliud iræ pharmacum eſt, niſi viri grauis oratio. Menand. apud Stob.

Ab omnibus, quæ per irā committuntur, ratio recedit, fugiens iracundiam, tanquā acerbiſſimum tyrannum. Herod. apud Stob.

Affectus iræ niſi curentur, & caſtigentur, in naturalem morbum abeunt. Apoll. ibidem.

Iracundia eſt perturbatio immanis affectione, dura, & violenta potentia, cædiū cauſa, calamitatis ſocia, iacturam concilians, & dedecus: pecuniarum pernicies: adhæc perditionis origo. Ariſto. apud Stob.

EX LATINIS.

Sapiens nunquam potentioris iram prouocabit, imò declinabit nō aliter, quā in nauigando procellam. Sen. epiſt. 14.

Iracundi hominis iracunda oratio eſt. idem epiſt. 115.

Ira ſæpius ſibi exitioſa eſt. idem de ira. lib. 1.

Nihil minus, quàm iraſci punientem decet. ibid.

Si tantùm iraſcendum eſt ſapienti, quàm ſcelerum indignitas exigit, non iraſcēdum illi, ſed inſaniēdum eſt. idem de ira, lib. 2.

Tollit iram ſapientis turba peccantium. ibid.

Nemo iraſcitur, vbi vitium natura defendit. ibid.

Maximum iræ remedium, eſt mora. ibid.

Non vis eſſe iracundus, non ſis curioſus. idem lib. 3.

Retinemus iram, & augemus, quaſi argumentum ſit iuſtè iraſcendi, grauiter iraſci. ibi.

Non decet Regem ſæua, & inexorabilis ira. Sene. de Clem.

In facinus otioſus ardor irrumpit. Quint. Decla. 4.

Hæc eſt celebranda virtus, hæc animi ſuſpiciendi moderatio, vincere irā, & inter ſimultates quoque vincere animū. idem Decl. 9.

Ira, vt inquit Ennius, eſt prin-

cipium inſaniæ. Cicer. 4. Tuſcul.

Prohibenda eſt maximè ira in puniẽdo. nunquam enim qui iratus accedit ad pœnam, mediocritatem illam tenebit, quæ eſt inter nimium, & parum. cauendum eſt igitur, ne maior ſit pœna, quàm culpa. Cicer. 1. Offic.

Non ſunt audiendi qui grauiter iraſcendum inimicis putant. ibid.

Semper ira procul abſit, cũ qua nihil rectè, nihil conſideratè fieri poteſt: quæ enim cum aliqua perturbatione fiunt, ea nec conſtanter fieri poſſunt, nec ab his, qui adſunt, probari. ibidem.

Proprium eſt irati cupere, à quo læſus eſt, eique maximum dolorem inurere. ibid.

Malo impunitum dimittere, quàm propter iram grauius iuſto punire. Max. lib. 3.

Ira dolorem cùm inferre vult, patitur. idem lib. 9.

Ira, atque cupido conſultores peſſimi. Salluſt. in bell. Iug.

Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori.
Difficiles aditus impetus omnis habet. Ouid. de remed. amor.

Sed nunquam dederis ſpatioſum tempus in iram:
Sæpe ſimultates ira morata facit. Ouid. lib. amor.

Ne fræna animo permitte calenti,
Da ſpatium, tenuémque morã mala cuncta miniſtrat,
Impetus. Statius lib. 10.

Bonum apud virum cito moritur iracundia. Publ. Mim.

Conſilio melius vincas, quàm iracundia. idem.

Homo extra corpus ſuum eſt, cùm iraſcitur. idem.

Iracundiam qui vincit hoſtem vincit maximum. idem.

Iracundiæ vitium generoſos animos ſemper inuitat. in Hiſto. Sax.

Vana eſt ſine viribus ira. Liuius. 1. Decad. lib. 1.

EX SACRIS.

Sicut acetum corrumpit vas, ſi diutius ibi fuerit: ſic i-

ra corrumpit cor, ſi in alium diem durauerit. Auguſt. in Epiſt.

Quid iracundo furor ſuus confert, quem ſuauiſsimis exagitatum ſtimulis conſcientiæ, ita ab omni conſilio, ac mente deturbat, vt dum iraſcitur, inſanire credatur? Hier. ad Demetr.

Per iram ſapientia perditur, vt quid, quóue ordine agendum ſit, neſciatur. Gregor. 5. Mor.

Plerunque per ſilentium clauſa ira intra mentem vehementius æſtuat, & clamoſas tacita voces format. ibid.

Dandus eſt iræ locus. Amb.

Reſiſte iræ, ſi potes: cede, ſi non potes. idem 2. Offic.

Non mediocre eſt mitigare iracundiam, non inferius, quàm animo non commoueri, hoc noſtrum eſt, naturæ illud. ibid.

Non poteſt fieri, vt rerum indignitate non moueamur. alioquin non virtus, ſed lenitudo eſt. ibid.

Non iraſci, vbi iraſcendum eſt, nolle emendare peccatum eſt. Bern. in Epiſt.

Indignatio rationalis eſt, quæ ex affectu diſciplinæ eſt. Tertul.

Ira inimici tui in manu tua eſt. Chryſoſt.

Per iram iuſtitia relinquitur: quia dum perturbata mens iudicium ſine ratione exaſperat, omne, quod furor ſuggerit, rectum putat. Gregor. 5. Mor.

Quoties ira animum inuadit, mentem edoma, vince teipſum, differ tempus furoris: cùm tranquilla mens fuerit, fac quod placet. ibid.

Ira conſilium non habet. Chryſoſt. ſup. Matth. 2.

Non eſt morbus iraſci, ſed iracundum eſſe. Lact. lib. 5.

Ira vltionem deſiderat. ibid.

Iraſci, rationis eſt: auferuntur enim delicta, & refrænatur licentia, quod vtique iuſtè, ſapientérque fit. idem de ira Dei.

Naturale eſt bono, ad alterius peccatũ moueri, incitaríque. ibid.

Nullus eſt, qui peccatorem poſ-

difficilè reperies. Plat. de ſcient.

Manſuetudo eſt ſedatio motus, qui ab ira ſolet excitari, temperatio animi moderata. idem de defi.

Manſuetudo, virtus eſt animoſæ partis, qua præditi ægrè mouentur ad iram. Ariſt. de virt. & vit. diuiſ.

Manſuetudinis eſt poſſe ferre moderatè obiecta crimina, & contẽptus, nec celeriter rapi in vltiones, nec eſſe de facili mobilem ad iras, eſſe autem moribus comem, ac mitem, & ingenio quieto, & ſtabili. ibidem.

Hominem homini nihil aliud manſuetum, & mitem reddit, quàm beneuolentiæ, iuſtitiæ, & probitatis fides. Plut. de Polit.

EX SACRIS.

PAx, & manſuetudo, characteres animæ piæ. Baſil. in epiſt.

Manſuetus homo, cordis eſt medicus. Ambr. ad Vercel. Epiſc.

Beatus, qui ſeueritatem, & manſuetudinem timet: vt altero diſciplina ſeruetur, altero innocentia non opprimatur. idem.

Sunt quidam mites, ſed quandiu nihil dicitur, nec agitur niſi pro eorũ arbitrio. patebit autem quã longè ſint à vera manſuetudine, ſi leuis oriatur occaſio. Bern. ſup. Cant.

Mitis eſt, quem nec rancor, nec ira afficit, ſed omnia æquanimiter ſuſtinet. non irritat, nõ nocet, nõ nocere cogitat. Hier. in gloſ. ſup. Matth. 5.

Regat diſciplinã rigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet rigorem: & ſic alterum commendetur ab altero, vt nec rigor ſi rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. Gregor. 19. mor.

Magna eſt virtus, ſi non lædas, à quo læſus es: magna eſt fortitudo, ſi etiam læſus remittas: magna eſt gloria, ſi cui potuiſti nocere, parcas. Iſid. in Soliloq.

Multi manſuetè patiẽtes iniu-

riam, poſtea manſuetudinem in malitiam vertunt. Greg. in Paſt.

Manſueti cùm præſunt, ſæpe torporem deſidiæ patiuntur ibid.

Manſueti homines indignante domino ad iracūdiam prouocantur. idem in Regiſt.

Manſuetudinem homini connaturalem cōcupiſcentiæ carnales exterminant. Bern. ſup. Cant. ſerm. 37.

Tunc præcipua manſuetudinis laus, cum iræ cauſa iuſtiſſima. Plin. Iun. lib. 9.

Manſuetudine nihil potentius. Chryſoſtom. ſup. Geneſ. Homil. 57.

Manſuetudine furor vincitur. idem ſup. Act. Apoſt. Homil. 31.

Manſuetudinem in periculis oſtendamus. idem ſup. epiſt. ad Corinth. homil. 18.

Manſuetudo ſit in corripiente. idem ſup. Epiſto. ad Corinth. hom. 27.

Manſuetudo præcipuè eos ornat, qui in poteſtatibus ſunt. idem ſup. Act. Apoſt. Homil. 84.

Manſuetus, ſibi & aliis vtilis. idem ſup. Act. Apoſt. hom. 4.

Manſuetus homo, velut nerui in corpore. idem de manſ. ſermo.

Mitis, orphanorum eſt pater. ibid.

Memoria.

EX GRÆCIS.

MEmoria, ſcriba eſt intus manens. apud Stob.

Mater muſarum memoria eſt. Plat. de ſcient.

Minus conſeruant orationes homines perturbati. Ariſtot. Elench. 1.

Eorum, quæ frequenter intelligimus, citò reminiſcimur. idem de Mem.

Futura repeti memoria non poſſunt, ſed opinione potius comprehendi, & ſæpe præſumi poſſunt. ibid.

Memoria magis valent, qui hebeti, obtuſoque ſunt ingenio: reminiſcentia verò magis vigent

gent, qui acuto, docilique ingenio excellunt. ibid.

Memoria non eſt futurorum, nec præſentium, ſed præteritorum. vnde ſenſus eſt præſentium: opinio, ſeu fides futurorum: & memoria præteritorum. ibidem.

Qui adoleſcunt, quiq; ad ſummam perueniunt ſenectutem, memoria acri non ſunt: alteri propter auctionem, alteri propter diminutionem. ibid.

Quædam ſemel videntes magis memoria tenent, quàm alia frequenter. ibidem.

Bonitas memoriæ attribuitur iuuenibus. ibid.

Rerum præteritarum memoria, ad futurorum cõſultationem exemplar quoddam exiſtit. Plut. de educ. lib.

Faciendus eſt ex iugi memoriæ exercitatione habitus. Epic. apud Diog.

Recordatio rerum præteritarum ſecundarum addit animos vulgò: ſapienti non item humanarum inconſtantiam conſideranti. Demoſth. 1. Olynth.

EX LATINIS.

Fortior forſan memoria eſt, qui nullum ſubſidium extra ſe habet. Senec. epiſt. 89.

Omnis diſciplina memoria conſtat, fruſtráque docemur, ſi quicquid audimus, præterfluat. Quintil. lib. 11.

Multum ſigna faciunt, & ex alia memoria venit alia.

Eſt ſitum in nobis, vt aduerſa quaſi perpetua obliuione obruamus, & ſecunda iucundè, ac ſuauiter meminerimus. Cice. 1. de finib.

Habet præteriti doloris ſecura recordatio delectationem. idẽ ad Luceium.

Memoria eſt ſignatarũ rerum in mente veſtigium. idem. 1. Tuſc.

Memoria minuitur, niſi exerceas eam: nunquam tamen quenquam ſenum oblitũ audiui, quo loco theſaurum obruiſſet. Cato maior.

Rerum omnium theſaurus, memoria eſt. Cicer. 2. de Orat.

Multò acrior eſt memoria in-

proborum, quàm bonorum. idem pro Flacco.

Mallem obliuionis, quàm memoriæ artem. memini enim eorum, quæ volo, obliuiſci non poſſum quæ nolo. Themiſt. apud Cicer. 4. de Finib.

Exultat animus, magnorum virorum memoriam perluſtrans. Max. lib. 4.

Stultum eſt eorum meminiſſe, propter quæ tui obliuiſceris. Curt. lib. 4.

EX SACRIS.

NOn poſſunt memores eſſe qui multa mentiuntur. Eraſm. in Epiſt.

Memoria in primis oratori neceſſaria eſt. Aug. in princip. Rhet. cap. 1.

Memoria, infida cuſtos rerum. idem libr. 2. contra Acad. cap. 9.

Memoriam optimam iracundi, & contentioſi habent. idem libro 7. de Ciuita. Dei. cap. 3.

Recordatio iniuriæ magis inſtigat, quàm mitigat. Bernard. in epiſtol.

Oſtiarius voluntatis, ſit recordatio cæleſtis gloriæ, & eius thalami cuſtos, ſit recordatio profundæ gehennæ. Bern. in paru. Sermon.

Memoria auditorum, multitudine verborum non obruenda eſt. Chryſoſt. ſup. Matth. homil. 22.

Obliuio.

OBliuiſci eorum, quæ quis fœdè egit, bonorum eſt: reminiſci autem, malorum. Ariſto. Topic. 3.

Verè ſapientis eſt ineptiarum obliuio. Eurip. apud Plut.

O veneranda obliuio malorum, quàm es ſapiens, & miſeris optabilis dea. Eurip. in Oreſt.

Obliuio exitus eſt memoriæ. apud Stobæum.

Obliuio odioſa eſt. ibid.

Obliuio non fit repentè, ſed paulatim. Auguſt. lib. 6. Muſic. cap. 4.

Obliuio quædã bona eſt: quædã mala. Bern. in vigi. Nati. Do.

Gratitudo,& Gratiarum actio.

EX SACRIS.

QVicquid boni egeris, in deos refer. *Bias apud Diogen.lib.1.*

Gratia ſequitur eum, qui dat: non autem eum, qui non capit. Ariſtot. Ethic.4.

Non perinde gratum, eſt de amico bene mereri, quàm fœdum, id non facere, quoties opus eſt. Plut. de vtilit. capiēd. ab inim.

Accipiens redde: habens gratificare. Sodiad.

Nec à mortuo ſermonem, nec ab auaro gratiam expectes. Socr. apud Volat.

Gratiæ non tranſgrediātur iuſtitiam. apud Stob.

Quod citiùs conſeneſcit, gratia eſt. Ariſt. apud Diog. lib.5.

EX LATINIS.

IN conferendo beneficio, & in referēda gratia hoc maximè officij eſt, vt quiſque opis indigeat, ita ei potiſſimum opitulari. quod contra fit à pleriſque: à quo enim plurimum ſperant, etiamſi illi eo non egeant, tamen ei potiſſimum inſeruiunt. *Cicer. 2. Offic.*

Acceptorum beneficiorum delectus habendi, & in primis quo quiſque ſtudio, vel beneuolentia fecerit, pōderandum eſt. multi enim multa faciunt temeritate quadam, ſine iudicio, vel modo in omnes, vel repentino quodam impetu animi, quaſi vento incitati: quæ beneficia æquè magna habenda non ſunt, ac ea, quæ iudicio conſideratè, conſtantérque delata ſunt. ibid.

In referenda gratia, ſi modo Heſiodo credimus, debemus imitari agros fertiles, qui multò plus afferunt, quàm acceperunt: etenim ſi in eos, quos ſperamus nobis profuturos, non dubitamus officia conferre, quales in eos eſſe debemus, qui iam profuerunt. ibidem.

Heſiodum illud laudatur ab

omnibus, qui eadem menſura reddere iubet, qua acceperis, aut etiam cumulatiore ſi poſſis. Cic. de Clar. orat.

Leue eſt onus, beneficij gratia. idem pro Planco.

Sera gratulatio reprehendi non ſolet præſertim vbi nulla negligentia intermiſſa eſt. Cic. ad Curt.

Non eſt æquum tempore, & die memoriam definiri. idem ad Quir.

Vlciſcendæ iniuriæ facilior eſt ratio, quàm beneficij remunerandi: propterea quod ſuperiorem eſſe contra improbos, minus eſt negotij, quam bonis exæquari: tum etiam ne tam neceſſarium quidem eſt malè meritis, quàm optimè meritis referre quod debeas. ibidem.

Diſsimilis eſt pecuniæ debitio, & gratiæ: nam qui pecuniam diſſoluit, ſtatim non habet id, quod reddidit: qui autem debet, æs retinet alienum: gratiam autem & qui refert, habet: & qui habet, in eo ipſo, quod habet, refert. Cicer. pro Planco.

Nõ ſolùm gratus eſſe debet qui accipit beneficium, verùm etiam is, cui poteſtas accipiendi fuit. idem.

Cui gratia referri non poteſt, quanta debetur, habenda tamen eſt, quantam maximam animi noſtri capere poßint. idem Philip. 3.

Qui habet, non meminit gratuitæ eſſe beneficentiæ quod accipit. Eraſm. in Epiſt.

Eſt aliqua gratitudinis portio, ſua quenque bona noſſe. ibidem.

Tantò turpior gratiam non referri, quanto honeſtior cauſa referendæ. Plin. Iun. lib. 8.

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt: gratia nanque

Cùm fieri properat, gratia grata magis. Auſon. in Epigr.

Bis eſt gratum, quod opus eſt, ſi vltro offeras. Pub. Mim.

Quod bonis bene fit beneficium, gratia ea grauida eſt bonis. Plaut. in Capt.

Fictè refertur gratia inuitè dãti. in Hiſt. Sax.

Vt his, qui imprudenter læſerunt, ignoſci conuenit: ita his, qui neceſſariò profuerunt, habere gratiam non oportet. Cicer. 1. de Inuent.

EX SACRIS.

GRatiæ Deo etiam preces noſtras non exaudienti agendæ. Aug. epiſt. 121.

Gratias agere Deo poſſumus, referre non poſſumus. idem ſup. Pſalm. 47.

Gratiarum actio beneficiis reſpondeat acceptis. idem libr. Soliloq. cap. 18.

Deo reputare debemus, ſi quid virtutis habemus, alioquin fures ſumus. Bernar. ſup. Cantic. Serm. 12.

Non eſt ſuperbia elati, ſed confeſſio non ingrati, & habere te cognoſce, & nihil ex te habere, vt nec ſuperbus ſis, nec ingratus. Auguſtin. ſup. Pſalm. Cuſtodi animam meam.

Grato animo nihil acerbius contingere poteſt, quàm ſi quibus immenſam gratiam habeat, ne mediocrem quidem referendi ſuppetat facultas. Eraſ. in Epiſt.

Gratia gratiam parit. ibid.

Si libenter, & ingenuè debeas, ex parte ſatisfacere creditori eſt. Hiero.

Non eſſe ſuperiorem in referendo, quàm in conferendo beneficio, hoc eſt eſſe inferiorem. Amb.

Danti rependi gratius quicquã ab accipienti nõ poteſt, quam ſi gratum habuerit quod accepit. nam ſpiritui gratiæ contumeliam facit qui beneficiũ dantis grata mente non accipit. Bern. in Epiſt.

Gratia indignos nequaquam tangit. Nazanz.

Nemo poteſt intelligere quod accipit, niſi meminerit. Caſſiod. in quad. Epiſt.

Non dare cuiquam vix licet: non reddere verò non licet. Amb.

In omnibus benedicendus eſt Deus. Chryſ. de Expul. Hom.

Gratiarum actio pudica ſit, & mera ſimplicitate procedat. Bern. ſup. Cant. Serm. 16.

Gratiæ mentio non reijcit boni propoſiti præmium. Chryſoſt. Ser.2.ſup.Epiſt.ad Rom.

Gratitudinem noſtram deus amat.idem ſup.Gen.Hom.18.

Gratitudo pauperis nunquam perit.idem ſup. Epiſt. ad Coloſſ.Homil.1.

Ingratitudo.

EX GRÆCIS.

INgratitudinem potiſſimum impudentia ſequitur, ad omnem turpitudinem maxima eſt dux.apud Stob.

Ingratus quiſquis eſt, is maiorem in modum deos,parentes, ac patriam negligit.ibid.

Ingrati cum iniurioſis commemorandi ſunt.ibid.

Quanto quiſque maioribus beneficiis acceptis nō reddit gratias tanto iniuſtior.ibid.

EX LATINIS.

MAximum omnium vitiorum ſignum,eſt ingratitudo.Quint.Declam.9.

Dedecus eſt ſemper ſumere, nilque dare.Martial.

Dixeris maledicta cuncta,cùm ingratum hominum dixeris. Pub.Mim.

Ingrato homini nihil peius terra creat.idem.

Ita ſunt iſti omnes noſtri diuites,ſi quid bene feceris, leuior pluma ea gratia eſt: ſi quid peccatum eſt, plumbeas iras gerant.Plau.in Pœnu.

Paupertas multos ingratos facit.idem.

EX SACRIS.

QVi ſe dicit ſcire quod neſcit, temerarius eſt: & qui ſe negat ſcire quod ſcit, ingratus eſt. Auguſt.in Ser. de Aſcen.

Si gratiam homini non referre, ſimile homicidio eſt,quantum crimen eſt, Deo non referre? Ambr.

Peruerſi cordis eſt, occaſiones ingratitudinis inueſtigare, nemo id facit, niſi qui etiam gratis ingratus eſt. Bernard. Serm.52.

Quod non venit gratum, perditum eſt, non datum. idem.
Ingratus eſt, qui poſt veniam peccat. Chryſ.
Suſpecta res eſt verbis beneficia rependere. Eraſ. in epiſt.
Nulla eſt intolerabilior contumelia, quàm quæ pro benefactis rependitur. ibid.
Amico vero gratiam referre, ingratitudinis genus eſt. ibidem.
Sunt qui pro beneficio reponunt maleficium. ibid.
Bis malus eſt, qui de bene merente dicit malè. ibid.
Non eſt æquum ob ingratitudinem quorundam fruſtrari cunctos. ibid.
Ingratis bene feciſſe, bono viro dignum arbitror, præſertim Chriſtiano. ibid.
Ingratitudo nullam recipit excuſationem. ibid.
Sicut boni per contumelias meliores exiſtunt: ita ſemper reprobi de beneficio peiores euadunt. Greg. in homil.
Quantò maiora ſunt beneficia hominibus conſtituta, tantò grauiora peccantibus iudicia. Chryſ. ſup. Mat.
Ingratitudo eſt ventus vrens, ſiccãs fontes pietatis, & fluẽta gratiæ. Bern. de Contemp. mun.
Ingrati ſunt Deo, qui ſe peccatores negant. Aug. Serm. 10. de Verb. Apoſt.
Ingratitudo, perẽptoria res eſt, & hoſtis gratiæ. Bernard. de Euang. 7. Pan. ſer. 1.

Sobrietas, frugalitas, & temperantia.

EX GRÆCIS.

Omnis humana turba expers temperantiæ viuit. Plat. de legib.
Temperatis hominibus, lex eſt Deus: intemperatis verò voluptas. idem epiſt. 9.
Summo iure vtere moderatè: nauis enim tenſa vi ſumma rudentibus mergitur, erigitur iterum, ſi laxaueris rudentes. Eurip. in Oreſt.
Temperantia, quæ iucunda ſunt, auget, & voluptatem maiorem facit. Democr. apud

Stobæum.

Cuſtos vitæ hominum, temperantia eſt. Plat. in Charm.

Temperantia in moderatione voluptatum conſtat. apud Stob.

Frugalitas auget animi magnitudinem. ibid.

Magiſtra conſiliorum prudentium frugalitas eſt. Soph. apud Volat.

Viaticum in parſimonia reponendum. apud Stob.

Penu virtutis, eſt temperantia. Menand. ibid.

Tam puram eſſe temperati vitam oportet, vt ne ſuſpicionem quidem criminis incurrat. Æſch. ibid.

Difficile eſt aut diuitem eſſe temperantem, aut eum, qui temperans ſit, diuitiis affluere. ibid.

Temperantiæ eſt, nihil mirari corporis voluptates, & cuiuſuis fœdæ voluptatis & delectationis minimè appetentem eſſe, & timere etiam iuſtam licentiam, & intentum eſſe in vitæ rationem ſimiliter in paruis, & magnis aſſectatur autem temperantiam ordo, moderatio, pudor, reuerentia. Ariſto. de Virt. & vit. diuiſ.

Sobrietas, virtus eſt appetentis, per quam prauæ voluptates ne appetuntur quidẽ. Ariſt. de Virt. & vit. diuiſ.

Quicunque modum imperare ventri neſcit, hic plura mala malis coaceruat. Sophoc. apud Stob.

Commendamus frugalitatem, non quòd tanti res viles, ac minimè ſumptuoſas faciamus, ſed vt hoc pacto animi magnitudinem augeamus. Apoll. apud Stob.

Dulcium, quæ rariſſima ſunt, maximè delectant, ſi quis modum exceſſerit, iucundiſſima quæque iniucũdiſſima fient. Democr. ibid.

Modeſta vita, diuinum officium. ibid.

Temperantia harmoniæ ſimilis. ibid.

Firmiſſimus, atque fortiſſimus honorum cuſtos, modeſtia eſt. Plut. de Polit.

Sicut hyemi per ſerenitatẽ pa-

rare conuenit: ita & mores boni, & optimum ad ſenectutem viaticum, modeſtia in ipſa iuuentute reponentur. idem de educ.lib.

EX LATINIS.

IN omnibus adhibendus eſt modus neceſſarius. nam & gratia ſi minima eſt, & immodica: ita & mores ſi multi, ac varij: & verba ſi perpetua, & infinita, & obtundentia: & fama ſi magna, & inquieta, & inuidioſa ſit: nec laudabilia, nec vtilia ſunt. Gel.lib.4.

Nihil tã æquè tibi proderit ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio breuis æui, & huius incerti: quicquid facies, reſpice ad mortem. Sen.epiſt.115.

Temperantia eſt, quæ in rebus aut fugiendis, aut expetendis, vt rationem ſequamur monet: quæ animis pacem affert, & eos quaſi quadam concordia lenit, ac placat. Cicer.de finib.

Temperantia eſt libidinum inimica. idem 3.Off.

Suus cuique modus eſt, tamen magis offendit nimiũ, quàm parum. idem de Orat.

Inconſtantis non puto ſententiam aliquam, tanquam aliquod nauigium, è reipu. tempeſtate moderari. idem pro Corn.Balb.

Nihil eſt tam præclarum, támque magnificum, quod non moderatione temperari deſideret. Max.lib.3.

Fœlicitas, & moderatio diuiduum contubernium habent. idem lib.9.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltra, citráque nequit conſiſtere virtus. Horat. I. ſermon.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.

Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper,
Propoſitíque, precor, contrahe vela tui. Ouid.3.epiſt.

Vbique moderatio viriũ adſit,

& quantum quiſque poſſit, nitatur. Cato maior.

Magna pars libertatis eſt, bene moratus venter. Senec. epiſt. 114.

Quod ſatis eſt, cui contingit, nihil amplius optet,
Non domus, & fundus, non æris aceruus, & auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. Horat. 1. Epiſt.

Frugalitatem exigit philoſophia, non pœnam. Senec. Epiſt. 5.

Frugalitas paupertas voluntaria eſt. idem epiſt. 17.

Frugalitas producere ſenectutem poteſt. idem epiſt. 59.

Eas tres virtutes, fortitudinem, iuſtitiam, prudentiam, frugalitas eſt complexa. Cicer. 5. Tuſcul.

Frugalitas, caſtitatis indicium eſt. Plin. Iun. lib. 4.

Nunquam periclitati ſunt fama, qui frugalitatem inter copiam ſeruare cœperũt. Veg. lib. 4.

EX SACRIS.

Frugalitas virtutum omnium mater. Auguſt. de vit. beat.

Sobrietas mentis, medicina eſt corporis. Amb. de Noë.

Frugalitas, nequitiæ contraria eſt. Aug. de beat. vit.

Temperantia cordis habeat animæ mũditiam, iuſtitia miſericordiam, prudentia pacem fortitudo manſuetudinem. Amb. 3. de Offic.

In te conſiſtito, non ſuprà attolli, non infrà deiici, non euadere in longius, non extendi in latius, tene medium, ſi nõ vis perdere modum. locus medius tutus eſt, ſedes medÿ, & modus, virtus. Bern. 3. de conſid.

Quia gaudia ſemper animos inquietant, modus raròlætis rebus interuenit. Caſſiod. 4. epiſt.

Moderatio virtutum pulcherrima. Amb. in lib. de vid.

Temperantia, fœminarum virtus eſt. ibid.

Pulchrius eſt aliquando modeſtia, quàm cauſa ſuperiorem

eſſe.Eraſm.in Epiſt.
Modeſtiæ comes eſt vrbanitas. ibidem.
Modeſtia eſt, cultum, & motum, & omnem noſtram occupationem vltra defectum, & citra exceſſum ſiſtere. Hug.
Modeſtia à modo dicta eſt. Auguſt.de beat.vit.
Modus pater eſt ordinis. idem lib.2.de ord.
Modeſtia ſit loco diuitiarum. Chryſoſt.ſup.Epiſt.ad Coloſſ. Homil.12.
Modeſtiæ radix, paupertas. idem ſerm.10.ſup. Epiſt.ad Rom.
Iam ruſticitatis, & miſeriæ, velle,quantum ſat eſt. Senec. Epiſtol.91.

Intemperantia.

Intemperantia, vitium eſt cupidæ partis prauas voluptates amplectens. Ariſt. de vit.& virt.diuiſ.
Intemperantiæ eſt, ſequi delectationes voluptatum noxiarum, & turpium, & arbitrari maximè fœlices eos eſſe qui in huiuſmodi voluptatibus verſantur, & facetum eſſe, & dicacem, & vrbanũ, & verſutum tam in verbis, quàm in rebus: ſectatur autem intemperantiam ordinis perturbatio, imprudentia, confuſio, iniuria, negligentia, diſſolutio. Ariſt. ibidem.
Sũptuoſitas, incontinentiæ pars eſt.apud Stob.
Pauperibus, imò ditiſſimis impenſæ inſolitæ moleſtiſſimæ ſunt.Demoſth.in arg.lib.
Nihil magis à contemplatione veritatis impedit, quàm luxus vitæ.Aug.de ver. relig.
Mundi luxus, animæ piæ crux eſt.idem in manual.cap.5.
Superfluitas exterior, interioris vanitatis indicium eſt.Bern. in Apolog.

Cibus.

EX GRÆCIS.

Qvod eſt modicum, citò digeritur. Ariſt.de

Anim.17.

Cibo non indigent æterna. idem Metaph.2.

Diuerſitas alimentorum facit diuerſas vitas animalium. idem Polit.9.

Plurimum genus hominum ex fructibus terræ domeſticis viuit. idem Polit.1.

Cauendi ſunt cibi, qui non eſurientes denuò ad edendum inuitent: cauendi ſunt potus, qui non ſitientes denuò ad bibendum illectēt. Socrat. apud Plut. de tuend. bona valet.

Ex carnium numero dulciores illæ habentur, quæ non ſunt carnes: ex piſcibus ij, qui non ſunt piſces. idem.

Mali ideo viuunt, vt edant, ac bibant: boni verò cibum ſumūt, ac potum, vt poßint viuere. Plut. de Poët.

Vtere legibus antiquis: opſoniis verò recentibus. Demet. Phaler.

Cibus vt famis medicamentum ſumitur. Plut. in conui. 7 Sap.

Qui ſuauißimè comedit, minimè opſoniis indiget. Socrat. apud Diog. lib.2.

Hora prandendi eſt diuiti, quādo vult: pauperi, quando poteſt. Dig. apud Laërt. lib.7.

Cibus, non qui plurimus, ſed qui ſuauißimus eligitur. Epic. apud Diog. lib.10.

Simplicibus, & non magnificis apparatis cibis aſſueſcere, & ſalubritatis eſt. & hominem ad vitæ vſus neceſſarios impigrum reddit, ib. d.

Venter, imperioſa corporis pars eſt. Homer. Odyſſ. lib.11.

EX LATINIS.

Parabile, & appoſitū eſt, quod natura deſiderat: ad ſuperuacanea ſudatur, ad manum eſt, quod ſatis eſt. Senec. Epiſt.4.

Quemadmodum delicatas res deſiderare, luxuriæ eſt: ita vſitatas, & non magno paratas fugere, dementiæ eſt. idem Epiſt.5.

Copia ciborum ſubtilitas animi impeditur. idem Epiſt.15.

Facile eſt paſcere paucos ventres, & bene inſtitutos, &

nihil aliud deſiderãtes, quàm impleri paruo fames conſtat, magno faſtidium. idem Epiſt. 17.

Dij boni, quod hominum vnus venter exercet. idẽ Epiſt. 96.

Natura ventrem non delectari vult, ſed impleri. idem Epiſt. 120.

Cùm optimis ſatiati ſumus, varietas etiam ex vilioribus grata eſt. Quint. lib. 10.

Victus, cultúſque corporis ad valetudinem referantur, & ad vires, non ad voluptatem. Cicer. 2 Offic.

Tantùm cibi & potionis adhibendum eſt, vt reficiantur vires, non opprimantur. Cato maior.

Iucunditas victus eſt in deſiderio, non in ſatietate. Cicer. 5. Tuſc.

Cibi condimentum eſt fames: potionis, ſitis. idem 2. de finib.

Cibus ſimplex vtiliſsimus. Plin. Senior. lib. 12.

Cibum ſomno concoquere, corpulentiæ prodeſt, non viribus. idem lib. 24.

Turpe eſt ſtomachi ſui nõ noſſe menſuram. Senec. Epiſt. 83.

EX SACRIS.

Alimenta, & medicamenta ſunt. Auguſt. 10. confeſſ.

Non cibus, ſed appetitus in vitio eſt: vnde & lautiores cibos plerunque ſine culpa ſumimus, & abiectiores non ſine reatu conſcientiæ guſtamus Gregor. 3. mor.

In cibo hæc mihi menſura tenenda videtur, vt nec contra honeſtatem, nec ſupra neceſſitatem ſumatur. Hug. de didaſc. monaſt.

Fames amica virginati eſt, inimica laſciuiæ: ſaturitas verò caſtitatem proÿcit, nutrit illecebram. Amb. ſerm. 40.

Simplicior cibus, & menſa mediocris complurimum iucunditatis habent. Chryſoſt.

Cibus animæ, ſermo Dei. Greg. ſup. 1. Reg.

Aqua, & panis naturæ ſatisfaciunt. Hier. ad Surd. & fratr.

Cibus omnis cum gratiarum

actione ſumendus eſt. Aug. 10. confeſſ.

Alimentum nonniſi corruptum, in corpus mutatur. idẽ de ver. relig.

Eſca ſolùm ſecũdum naturam nobis medicina eſt. Ambr. Hexame. lib. 3.

Ciborum cupiditas malè ſub munditiæ nomine excuſatur. idem de morib. eccleſ.

Cibus omnis mundus mundis. idem Epiſt. 59.

Cibus immodicus & animæ, & corpori nocet. idem de ſalut. doct. cap. 35.

Cibus nullus contaminat animam. idem in libr. expoſ. quarund. quæſt.

Cibum cum homine creauit Deus. idem lib. 2. ſerm. Domini in monte.

Non cibus, ſed luxus vituperandus eſt. idem contra Manich.

Ita ſe res habet. vt pro vniuſcuiuſque corporis congruentia vel delectet eſca, vel offendat. idem lib. 21. contra Fauſt.

Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit. Bern. ſup. Cant. ſerm. 8.

Cibus meus, Chriſtus eſt, & ego eius. idẽ ſup. Cant. ſerm. 7.

Cibo indigeſto comparatur ſcientia ſine operibus, idem ſuper Cant. ſerm. 36.

Potus, aqua, & vinum.

EX GRÆCIS.

Vinum, remedium aduerſus ſenectutis duritiẽ. Plat. de legib.

Sicut igne ferrum: ita vino corpora ſenum molliuntur. ibid.

Dulce per ſe deſideratur, vinũ autem per accidens. Ariſtot. Topic. 2.

Inter pocula non eſt admonendum. Plut. de amic. & adulat.

Cauendi ſunt cibi, qui non eſurientes denuo ad edendum inuitent: cauendi ſunt potus, qui non ſitientes denuo ad bibendum illectẽt. Socrat. apud Plutar. de tuend. bona valet.

Vinum potus eſt ſuauiſſimus, & pharmacum vtiliſſimum & opſonium quam minimè noxium: ſi quidem tempe-

ratum eſſe contigerit, ídque magis vt in tempore modicè ſumas, quàm vt aqua diluas, aqua verò non ſolùm ſi vino admiſceatur, verùm ſi ſubinde inter vina diluta per ſe ſola bibatur, magis innoxium reddit quod dilutum eſt. ibidem.

Vinum ad moderationis legem ingenia reuocat, placidiorem reddit hominẽ, aſperitatémque mitigat. idem probl. Decad. 1.

In vino, ſicut in ſpeculo, multorum ingenia præuidentur. Plat. apud Plut. probl. Dec. 2.

Vitis tres vuas fert: primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiam mœroris. Anac. apud Diog.

Vinum, & caro vires quidem maiores faciunt, verùm mentis impediunt actiones. Plut. apud Volat.

Vinum laborum pharmacum eſt. Eurip. in Troad.

Vino ſublato, non eſt Venus. idem in Bacch.

Maximè ſitum eſt lignum vitis. idem in Cyclop.

Vehemens res eſt vinum, & ad colluctandum grauis. ibi.

Æs, formæ ſpeculum eſt: vinum, mentis. ibid.

Primum poculum ſanitatis eſt, alterum voluptatis, tertium contumeliæ, vltimum inſaniæ. Pythag. apud Stob.

Pueri vſque ad decimumoctauum annũ, vini vſum prorſus ignorent: nempe eos monebimus non oportere ignem igni in corpus, atque animam ſuggerere, antequam viri effecti, ſubire labores incipiant. Plat. 2. de legib.

Vinum bibere non conuenit pueris, nec horum nutricibus: quia nihil differt pueros vinum bibere, & nutrices. Ariſt. de ſomn. & vigil.

EX LATINIS.

Aqua, & panis naturæ ſatisfaciunt. Senec.

Nam quanquam ſapor eſt oblata dulcis in vnda,
Gratius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.

Et magis adducto pomum de-

ducere ramo,
Quàm de celata ſumere lance iuuat. Ouidius.
Quis ſit vini, quis muſti ſapor iam ſcis. nihil intereſt cētum per veſicam tuam, an mille amphoræ tranſeant, ſaccus eſt. Senec. epiſt. 78.
Mulier quæ vini vſum immoderatè appetit, & virtutibus ianuam claudit, & delictis aperit. Max. lib. 6.
Id præſtantius vinum eſt, quod ſuapte natura placere poteſt. Colum. lib. 12.

EX SACRIS.

Vinum vetus corpori commodius. Aug. lib. 12. *de morib. Manich.*
Vinum ad lætitiam, non ad ebrietatem datum eſt. idem de ſalut. docum.
Aqua omnium naſcentium mater. idem ſup. Gen. ad lit. cap. 2.
Aqua, ignis alimentum eſt. idem libro 2. *de mirab. Sacr. ſcript. cap.* 31.
Aqua liquorum omnium mater. ibid. cap. 18.
Triſtitiæ remedium, vini vſus. Chryſoſtom. ſup. Geneſ. homil. 29.
Vini abuſus ſolùm malus. ibidem.

Ebrietas.

Temulentus, bis puer. Pla. de legib.
Ebrietas homines impetuoſos facit. Ariſt. Polit. 7.
Senes in primis, fœminæ minus cæteris vino capiŭtur. Ariſt. de ebriet. apud Plutar. probl. dec. 1.
Quicunque ebrius, modò domi manſerit, ſapiens eſt. idem in Cyclop.
Vinum æqualem habet vim, vbi hominem ſubierit, quem conturbat, illico prodit latentia in mentis receſſu, animúmque vniuerſum concutit. apud Stob.
Ebrietas nihil aliud, quàm inſania voluntaria eſt. Senec. epiſt. 84.
Ebrietas facit delictum mitius puniri. apud Iuriſp.

Ebrietas

Ebrietas, cauſa ſeruitutis. Ambr. de Helia.

Ebrietas cor mutare, & mentem alienare ſolet. Gregor. ſup. 1. Reg.

Primum ebrietatis malum eſt, pudicitiæ periculum. idem de virg. lib. 1.

Ebrioſi delectantur falſiuſculis. Aug. lib. 8. confeſſ. cap. 3.

Ebrioſa virgo, coniugata ſobria peior eſt. idem de bon. coniug. cap. 24.

Ebrietas excæcat ſenſus. Chryſoſt. ſup. Geneſ. homil. 29.

Ebrietas, volūtarius eſt dæmō. ibidem.

Ebrioſo aſinus melior. idem ſuper Matth. homil. 59.

Ebrietas quædam ira, idem ſuper Ioann. homil. 26.

Ebrietas mater ſcortationis. Chryſoſt. ſer. 24. ſup. epiſt. ad Rom.

Ebrietatem immodeſtia facit. idem ad pop. Anth. hom. 1.

Ebrietas, tempeſtas eſt tam in animo, quàm in corpore. ibidē hom. 46.

Ebrietas ſeipſam ignorat. idem de ieiun. ſerm. 1.

Manifeſtum eſt, ſenem nō modò bis fieri puerum, ſed inebriatum quoque. Plato apud Stob.

Conuiuium.

EX GRÆCIS.

Non eſt res apta conuiuiis eſſe ſapientem. Ageſil. apud Plut. de cohibend. ira.

Inter pocula non eſt admonendum. idem de amic. & adul.

Si dextrè, vrbanitérque recuſes, non minus grata fuerit excuſatio, quàm potatio. idem de tuend. bona valet.

Odi memorem cōpotorem. idem, an conueniat philoſophari inter pocula.

Quotus noſtrū eſt, qui aut poſſit eſſe ſapiens, aut velit? ibid.

In conuiuio eadem ſermonis ſit, quæ vini communio. ibidem.

Eiuſdem eſt viri, & aciem terribiliſſimam, & conuiuium lætiſſimum inſtruere. Plut. probl. Dec. 1.

Non edēdi, bibendíq; cauſa, ſed

combibendi, comedendíque cauſa nos mutuò inuitamus. Ægias apud Plut. probl. Dec.2.

Intempeſtiua inter potandum garrulitas pleroſque, dum nugantur, tranſuorſum rapit, & animos libidini obſecundare compellit. Plut. probl. Dec.7.

Ferenda eſt ſocij moleſtia in nauigatione, & militia, quibus cùm neceßitas communis impoſuerit: ſed quibuſuis ſe conuiuiis immiſcere, hominis eſt amentis. idem de conui.7. Sap.

Lingua ſemper certè, præſertim in conuiuio retinenda. apud Diog. lib.1.

Præſens frequentia hominum in conuiuio habet ex ſeſe delectationem. Eurip. in Med.

Ingenuum eſſe eum, qui ad conuiuia inuitatur, oportet.

Non conuenit epulantes audire luctus. Eurip. in Alceſt.

Tam inter epulas fortis vir eſſe poteſt, quàm qui in bello pugnas ſequitur luctuoſas. apud Stob.

EX LATINIS.

Cura, ne conuiuiorum miniſtri maioris ſint pretij, quàm quibus miniſtratur. dedecet enim paucis toris, quibus accumbitur, multas animas inſeruire. Epict. apud Stob.

Litigare, & contendere cùm vbique ſit vitioſum, tum inter pocula maximè. ibid.

Quidam cœnent tecum, quia digni ſunt, quidam, vt ſint. Senec. Epiſt.47.

EX SACRIS.

Conuiuium vix ſine culpa celebrari poteſt. Gregor.1.mor.

Quædam ſunt vitia, quæ à conuiuiis vix ſeparari poſſunt. ibidem.

Fames.

EX GRÆCIS.

Eſuriens neceſſariis vtatur potius, quàm ſuauibus.

Plut. de tuend bon. valet.

Difficilè eſt verba facere ventri aures non habenti. Cato apud Plut. in Apophth.

Fames omnia reddit dulcia præter ſeipſam. Antiph. apud Stob.

EX LATINIS.

PAruo fames cõſtat: magno faſtidiũ. Senec. Epiſt. 17.

Fames famem vincit. idem Epiſto. 111.

Nihil contemnit eſuriens. idem Epiſt. 120.

Ambitioſa non eſt fames, contenta eſt deſinere. ibid.

Expecta, nec antè edas, quàm aut bonum panem habere cœperis, aut malum deſinas faſtidire. idem Epiſt. 124.

In aliena fame ſui quiſque miſeretur. Quint. Declam. 5.

Non habitant ſimul pudor, & fames. idem Declam. 12.

In magna inopia quicquid emi poteſt, vile eſt. ibid.

Cibi condimentum eſt fames: potionis, ſitis. Socr. apud Cice. 5. Tuſcul.

Fames audaciam præſtat. in Hiſt. Sax.

Fames, vltimum ſupplicium. Liuius 3. Deca. lib. 1.

Fames, & frigus, miſerrima mortis genera. idem lib. 8.

Fami nullum licet contradicere verbum.

Fames multorum eſt magiſtra.

EX SACRIS.

MIrabile martyrium, & graue, inter epulas eſurire. Bern. in paru. ſerm.

Fames, naturalis morbus eſt. Auguſt. ſup. Pſalm. 37.

Fames mentis, eſt ſilentiũ diuinæ elocutionis. Greg. 6. mor.

Fames carnis, eſt ſubtractum ſubſidium corporis. ibid.

Famelici non facilè ab alieno cibo abſtinent, ſi ſit oblata quouis modo edendi facultas. apud Plat.

Fames ab edendi amore differt. Aug. lib. 4. contra Iulian.

Fames ſeptem dierũ intolerabilis ſanis. idem ſup. Pſal. 122.

Eſuries domini nõ ex neceſſitate. Chryſ. ſup. Matt. Hom. 4.

Non eſurire, diuinæ eſt naturæ. idem ſup. Matth. Homil. 5.

Fames ingens ſanctos Dei vexat. idē ſup. Geneſ. Hom. 66.

Fames crudeles mortes tētauit. idem ad popul. Antioch. Homil. 39. de eleemo. & miſer.

Sitis.

Cibi condimentum eſt fames: potionis, ſitis. Socra. apud Cicer. 5. Tuſc.

Sitis conſuetudine vinci poteſt. Plinius Senior lib. 7.

Sitis eſt famis medicamentum. Anſel. ſup. Epiſt. ad Roman.

Gula, & Guſtus.

EX GRÆCIS.

Vini, & carnium plenior vſus corpus quidem validum, animum verò imbecillum facit. Plut. de tranquill. anim.

Ædificant homines tanquam immortales, & opſonant tanquam parum victuri. Strat. apud eund. de cupid. diuit.

Sunt, qui acutius pollent ſenſu palati, quàm cordis. Cato apud Plutarch. de Poët.

Guſtus mercatum inuitat. Eurip. in Cyclop.

EX LATINIS.

Vitium ventris, & gutturis, non ſolùm non minuit ætas hominibus, ſed etiam auget. Cicer. pro Marc. Cælio.

Cibo homo maximè perit. Plin. Senior. lib. 26.

Epularum repletio vim veneni tardat. Liuius Decad. lib. 10.

Amara non ſunt eadem omnibus. Plin. Senior. lib. 22.

Faſtidientis ſtomachi eſt multa deguſtare, quæ vbi varia ſunt, & diuerſa, coinquinant potiùs, quàm alunt. Senec. Epiſt. 2.

Nullis animalibus, niſi ex faſtidio noſtro pax eſt. idē Epi. 90.

EX SACRIS.

Sæpe edendi ratio ſeruit gulæ, & ſeruire ſe ſimulat

indigentiæ naturæ. Gregor.7. mor.

Cor habet in ventre guloſus, laſciuus in libidine, cupidus in lucro.Hier.ſup.Matth.

Gulæ ſaturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniúmq; euertere facit. Iſidor. lib. 1. de ſummo bono.

Valde abſurdum eſt nimia ſaturitate velle placare martyrem, quem cognouimus Deo placuiſſe ieiuniis. Hie.in Epi.

Gula eſt mater luxuriæ, quia venter, & genitalia ſunt vicina.apud Iuriſp.

Non cibus, ſed appetitus in vitio gulæ eſt.Greg.lib.30.mor.

Gula ſæpe loquacitatem, & luxuriam generat.idem in Paſt.

Gula per abſtinentiam frangitur.idem ſup.1.Reg.

Gulæ vitio reciſo, multa ſimul vitia ſubiugantur.

Gula innumera vitiorũ agmina ad animæ conflictum producit.ibid.

Ebrioſi delectãtur falſiuſculis. Auguſt.lib.8.Confeſſ.

Guſtu contemplationis refectus diuina habet intelligere. Ber. de conſidera.ad cleric.

Guſtus diuinæ præſentiæ variatur animæ pro variis eius deſideriis. idem ſup. Cantic. Serm.30.

Saporem boni perdidimus in Eua.Bernard.ſup. Cant.Sermon.85.

Sapores Dei, diuersè ſumimus. Bernard.in Paru.Serm.

Gula excæcat intellectum.idem ſup.Ioann.Homil.44.

Saturitas, morborum fons.Chryſoſt.ad popul.Antioch. Homil.55.

Saturitas eadẽ diuitis, & pauperis.Aug.Serm.6. de verb. Domini.

Saturitas, caſtitati inimica eſt. idem Serm.17.de temp.

Iuramentum.

Nullum iuramentum graue eſt furi, & impoſtori.Sophoc.apud Stob.

Improborum iuramentum in aqua ſcribe.

Iuramenta non fidem afferunt viris, ſed viri iuramentis. ibidem.

Præſente flagello non poſtules iuramentum. Apollod. ibid.

Qui iuramentum à malo viro poſtulat, inſanit. ibid.

Amatorum iuramẽta, deorum non ſubeũt aures. Callimach. ibidem.

Dico vobis, ne iurare omnino: ne ſcilicet iurando ad facilitatem iurandi veniatur, de facilitate ad conſuetudinem, de conſuetudine in periurium decidatur. Auguſt. contra mendac.

Iurauit Dauid temere, ſed non impleuit iuramentum maiore pietate. idem de Decol. Ioan. Bapt.

Ille, qui hominem prouocat ad maiorem iurationem, & ſcit eum falsò iuraturũ eſſe, vincit homicidam. quia homicida corpus occiſurus eſt, ille animam. imò duas animas, & eius, quem iurare prouocauit, & ſuam. ibid.

Non penitus iurare prohibuit, ſed occaſionem periurij, quod perfectius eſt, euitare docuit. Grego. ſup. Matth.

Quacunque arte verborũ quis iuret, Deus tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ſic illud accipit, ſicut ille, cui iuratur intelligit. Iſid. de ſummo Bono. lib. 2.

Iurans ſecundum illius, cui iurat, expectationẽ, fidem præſtet. idem Epiſt. 124.

Iurans multùm, peccatum non effugiet. idem de Salut. doct.

Dei iuratio, promiſſionis eſt cõfirmatio. Idem ſup. Pſalm. 88.

Iuramentum facit præſumi verum, quod iuratum eſt, niſi contrarium probetur. apud Iuriſp.

Iurans ex calore iracundiæ, non obligatur. ibidem.

Iuramentum interpretatur ſecundum intentionem deferentis. ibid.

Iurans per metum, ſeruare contractum, ſoluendo non cenſetur approbare, & repetere poteſt. ibid.

Iuramentum iocosè prolatum obligat ſaltem ad veniale peccatum. ibid.

Iuramentum impedit obliuionem. ibid.

Iuramentum magis indicium

incredulitatis, quàm fidei. Chryſo. ſuper epiſt. ad Epheſ. ſerm. 2.

Iurat Deus, vt incredulitatem condemnet. idem ſup. Matth. homil. 21.

Iuramenra ſequuntur periuria. idem ad popul. Antioch. hom. 19.

Non iurare, ſecurus portus eſt. Chryſoſto. ſup. Act. Apoſto. homil. 14.

Ad iurandum facilis, parum pietatis habet. idem ſup. epiſt. ad Epheſ. ſerm. 2.

Periurium.

PEriurus eſt, qui etiam per id, quod nihil eſt, falſum iurat. Auguſt. ſerm. 28. de verb. Apoſt.

Falſum iurantem audiens, & tacens, peccat. idē lib. 3. Quæſt. ſup. Leuit.

Ecce dico charitati veſtræ, & qui per lapidem iurat, periurus eſt. idem de decollat. Ioan. Bapt.

Eatenus amicis, & familiaribus auxiliandum eſt, quatenus, periurium non admittatur. Lycurg. apud Stob.

Teſtimonium falſum nemo contra ſeipſum dicere poteſt. Auguſt. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 20.

Nemo eſt, qui frequenter iuret, qui aliquando non periuret. Sicut qui conſueuit multum loqui, aliquādo loquitur importuna. Chr. ſup. Matt.

Teſtis falſus accuſati pœnam ſubibit. idem lib. 5. Quæſt. ſuper Deut.

Teſtis de falſo nonpunitur, qui in acceſſoriis mentitur, ſi in principali verax ſit, apud Iuriſcon.

Teſtis falſidicus tribus eſt perſonis obnoxius. primum Deo, quem periurando contemnit: conſequenter iudici, quē mentiendo fallit: poſtremò innocenti, quem falſo teſtimonio lædit. Iſid. 3. de ſum. bon.

Qui ſemel à veritate deflexit, is non maiore religione ad periurium, quàm ad mendacium perduci conſueuit. Cice. pro Roſcio.

Periurium tolerabile in pro-

miſsis non honeſtis. Ambr. lib.3. de Off.

Difficultas, & Impoſſibilitas.

IMpoſsibile eſt idem eſſe proprium, & pluriũ. Ariſto. Topic.5.

Impoſsibile eſt ſcire quid ſcit ignorare, ſi eſt. idem Poſt.2.

Nullũ impoſsibile fit. idem de cælo, & mund.

Deus hoc ſolùm priuatur, infecta facere quæ facta ſunt. Ariſt. Ethic.6,

Non eſt poſsibile ſine alimento viuere, & bene viuere. ibid.

Quicquid vult, habere nemo poteſt: illud poteſt, nolle, quod non habet. Sen. epiſt.124.

Non tentanda non effici omnino non poſſunt. Quint. lib.4.

Difficilia ſunt arcana reticere, & otium rectè diſpenſare, iniuriáſque tolerare poſſe. apud Diog. lib.1.

Nullus cogitat quàm difficile ſit, idem factis præſtare, quod inter deliberandum promittit, namq; conſultamus ſecuri; in opere autem cum timore deficimus. Thucyd. apud Stobæum.

Difficilia ſunt, quæ præclara. Plat. de Repub.

Difficillima res eſt, ſeipſum cognoſcere. ibidem.

Rebus maximis difficultatem ipſa natura propoſuit. in Sen. Cicer.

Difficile videtur omne opus, antequam tentes. Veg. lib.2.

Difficile eſt, quod non poteſt expediri, niſi per principem. apud Iuriſconſ.

Impoſsibile, Deum peccare. Chr. ſup. Ioan. hom.37.

Impoſsibile nihil, quod à Chriſto imperatur. idem ſup. epiſt. ad Hebr. cap.6.

Facilitas.

MAlum eſt facile, & bonum difficile. Ariſt. Ethic.2.

Qua in re excellit quiſque, eò libenter, & promptè ducitur. Plut. Probl. Dec.1.

Vltro nonnunquam fiunt quæ magno labore vix poſſunt fie-

ri. Demoſt.1. Olynth.

Facilia ipſos quoque fugiunt negligentes: difficilia verò cura, & diligentia capeſſuntur. Plut. de lib. educ.

Omnium rerum cupido lãgueſcit, cùm facilis occaſio eſt. Plin. Iun. lib. 8.

Contemptui eſt obnoxium omne, quod facilè ſuperatur. Nazanzen.

Intellectus.

INtelligentes & illuminati plures reperiuntur, ſed affecti pauci. Bern. in Aſcenſ. Domi.

Intellectus eſt lumẽ, quod Deus infundit animæ. Ariſtotel. Rhet. 3.

Plura contingit ſcire. ſed nõ intelligere. idem Topic. 2.

Scire, eſt per demonſtrationem intelligere. idem Poſter. 1.

Quod parum diſtat ab intellectu, quaſi nihil diſtare videtur. idem Phyſic. 2.

Vbi plurimus intellectus, & ratio, ibi minima fortuna: & vbi plurima fortuna, ibi minimus intellectus. idem de bon. fort.

Qui vnum non intelligit, nihil intelligit. Ariſt. Metaph. 4.

Intellectum fac ducem. Solon. apud Diog. lib.

Deputemus intelligentiam datam, quaſi pecuniam mutuatam. quo plus nobis creditur ex benignitate, eo debitores tenemur amplius in opere. Greg. in Mor.

Intelligere eſt quaſi eueſtigio ſubſequi. Lact. lib. 6.

Qui vult intelligere, qualis eſt, tales videre debet, qualis non eſt. Greg. 24. Mor.

Punge, & dabit lachrymam: ſtringe, & dabit intellectum. Orig. ſup Exod.

Intellectus, ſpirituale donum, Amb. ſup. pſal. 118.

Intelligere ſuperflua non nocuit: nocuit autem didiciſſe, Aug. de Vtil. cred.

Intellectus cùm intẽditur, eius in Deum affectus ardentior aperitur. Greg. 20. Mor.

Intellectus donum exercitandum, ne in otio torpeat. idem 22. Mor.

Quidam de intelligentia, aliј de operatione exultant.ibid.

Affectu intellectui,& intellectui repugnantibus, vita infernalis eſt.Ber.epiſt.176.

Intellectus eſt pars animæ. ex ſenten.Aug.

Intellectui fides viam aperit: infidelitas claudit.ibid.

Intellectus, merces eſt fidei. idẽ tract.29.in euang.Ioan.

Aliud eſt intellectus, aliud ratio. idem ſer. 28. de Verb. Apoſt.

Intellectus ex litera erudiendus, atque diripiendus eſt. Ber.ſup.Cant.ſerm.73.

Intellectus rerum ſpiritualium verus eſt animæ panis. Bern. in Annunt.beat.Mar.

Intellectus, armatura eſt cordis Chr.de Spir.ſanct.hom.

Ita magis intelliges quædã placuiſſe, ſi quædam diſplicuiſſe cognoueris.Plin.Iun.lib.3.

Qui dubitant, vtrũ oporteat venerari deos, & honorare parentes, ánnon indigent pœna? Ariſt.Topic.1.

Qui dubitat, vtrum nix ſit alba, indiget ſenſu.ibid.

Dubitatorum ſolummodo eſt, veritatis inquiſitio. idẽ Metaphyſ.3.

In obſcuris vti oportet apertis teſtimoniis.idem Eth.2.

Solutio dubitationis, eſt inuentio veritatis.idem Eth.7.

Maximum indicium eſt malæ mentis fluctuatio.Cic.

Bene præcipiũt qui vetãt quicquam agere, quod dubites, æquum ſit, an iniquum. idem 2.Offic.

Satius eſt, idipſum, de quo ambigitur, concedere, quàm impudenter reſiſtere. ibid.

In dubiis autores citandi ſunt. Plin.Sen.lib.23.

Semper æſtuabit qui de ſingulis temporum articulis deliberauerit. Suet.Tranq.

In dubio plus alieno, quàm proprio credimus conſilio.Ber.

Ambigua in meliorẽ partem ſunt vertenda. Anſel.ſuper epiſt.ad Rom.

Res dubia hominem negligentem facit. Chryſ.

Ad incertum nemo vult laborare.Lact.

Satius eſſe puto in nonnullis

hallucinari, quàm odioſa diligentia ea perquirere, quæ melius latuiſſent. Eraſm. in Epiſt.

In rebus dubiis non debet eſſe iudicium abſolutum, Greg.

Dubitatio electis oritur ex virtute humilitatis. Gregor. ſup. 1. Reg.

Multa cadunt inter calicem, ſupremáque labra. Homer. apud Stob.

Fruſtratio ſpei, & alius euentus perturbat, ac magnopere debilitat animos. Demoſth. 1. Olynt.

Si omnes morerentur, quibus non contingunt ea, quæ deſiderant, omnes ſanè morerentur. apud Stobæum.

Tepidi quaſi in inferno ſunt. Bern. de Aſcen. Dom. Ser. 3.

Dubitare de Chriſto, mors eſt. Aug. Quæſ. 73. ex nouo teſt.

Senſus.

SEnſus pluribus intẽtus, eſt minor ad ſingula. apud Iuriſc.

Vnuſquiſque ex ſuo ſenſu abundat. Hier. ad Demetr.

Senſus magis attendendus, quàm verba. Ambr. ſuper Luc. libr. 2.

Sentire prius eſt, quàm mouere. Auguſt. lib. 7. de Gen. ad Lit.

Senſus melior in brutis, quàm in hominibus. idem de Quãt. ani.

Senſus omnes falli poſſunt. idem lib. 2. Soliloq. cap. 6.

Senſibus veluti naui vtimur. idem lib. 1. Soliloq. cap. 4.

Senſus diuerſi in corpore, ijdem in animo. idem lib. 5. de Trinitat.

Sẽſuum ita clara ſunt iudicia, & certa, vt ſi optio naturæ noſtræ detur, & ab ea Deus aliquid requirat, contenta ne ſit ſuis integris, incorruptiſque ſenſibus, an poſtulet melius aliquid, non videam quid quærat amplius. Cicer. 2. Acad.

Omnes tacito quodam ſenſu ſine vlla arte, aut ratione quæ ſunt in actibus, aut rationibus, recta, ac praua diiudicant. idem 3. de Orat.

Auditus.

Auditus in homine eſt via ad diſciplinam. Ariſt. de Senſ. & ſenſato.

Aures magnæ, & erectæ vltra modum ſunt indices ſtultitiæ, atque loquacitatis. idem de Anim. 1.

Auditus à turpitudine cohibendus. Plut. de Aud. poët.

Audiẽdi magis, quàm loquendi ſtudioſos eſſe oportet. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Qualia dixeris, talia audies. Homer. Iliad. lib. 20.

Auditor non ſolum ab oratoris verbis, ſed ipſe, quæ opus ſunt, omnino conſiderare debet. Demoſth. 1. Olynth.

Audiamus duplo, quàm loquamur. apud Stob.

Audiendum ſine ira. ibid.

Qui libenter audiunt, & magis attendunt, & facilius credunt. Quint. lib. 8.

Abſentium ſermones tinnitu aurium præſentiuntur. Plin. Senior lib. 28.

Legendi ſemper occaſio eſt, audiendi non ſemper. Plin. Iunior. lib. 2.

Sunt quædam audientium auribus danda, præſertim ſi materia non refragetur. ibid.

Quotus quiſque auditor, quem non potius dulcia, quàm auſtera, & preſſa delectant? ibidem.

Auris bona eſt, quæ libenter audit vtilia, prudenter diſcernit, obedienter operatur intellecta. Bernard. in quad. Epiſt.

Ipſa etiam audire, etiam ſcientibus prodeſt. Chryſoſt. Serm. 2. ſup. Epiſt. ad Hebr.

Non æque amici audiunt, & inimici. Hier.

Secundum capacitatem auditorum moderetur lingua doctorum. Greg. 12. Mor.

Propter bonos auditores malis doctoribus ſermo datur: & propter malos auditores bonis doctoribus ſermo ſubtrahitur. idem ſup. Ezech.

Humanæ aures talia verba noſtra iudicant, qualia foris ſonant. idem 26. Mor.

Audire, volentis eſt: ſuſtinere nolentis. idem lib. 15. Mor.

Boni auditores verba non impugnant audita, ſed credunt. idem 20. Mor.

Alia ſunt, quæ iacentes, alia, quæ ſtantes audire debemus. idem ſup. Ezech. Homil. 9.

Audientes libenter prædicatorum verba, facilè non exaudiuntur. idem in Regiſt.

Auditu, & non viſu peruenitur ad notitiam veritatis. Bern. ſup. Can. Serm. 23.

Auditus, viſus eſt præparatio. idem ſup. Cant. Serm. 22.

Auris ad obediendum præparari debet. ibid.

Auditus ad meritum, viſus ad præmium. ibid.

Auris prima mortis ianua, prima aperiatur & vitæ. ibidem.

Audire non ſolùm debemus, ſed imitari. Chryſo. ſup. Epiſt. ad Hebr. Homil. 6.

Auditor in deliciis agens, oſcitans eſt. idem ſup. Act. Apoſt. Homil. 42.

Auditores quique ſuum remedium in concionibus capiant. idem ſup. Geneſ. Homil. 6.

Auditores beneuoli, alacres reddunt prædicatores. idem ſup. Gen. Hom. 54.

Vocem illius doctoris libenter audio, qui non ſibi plauſum, ſed mihi planctum moueat. Bern. ſup. Cant. Serm. 59.

Detractio, & execratio.

INſita oblectatio mulieribus eſt, præſentia mala in lingua habere. Euri. in Alceſt.

Amans obtrectationem res eſt mulierum genus, paruas enim occaſiones ſermonum ſi nactæ fuerint, plures inſuper inferunt: voluptas quædam eſt nihil ſani ſibi inuicem loqui. idem in Phæniſſ.

Pœnas dat quiſquis bonis male dicit. Plut. in Apophth.

Quòd omnia nos pueritia mala ſequuntur, cauſa eſt, quòd inter execrationes parentum creuimus. Senec. Epiſt. 6.

Quid intereſt, vtrum deos neges, an infames? idem Epiſtol. 124.

Nihil eſt tam volucre, quàm maledictum: nihil tam faci-

lè emittitur, nihil latius diſsipatur. Cicer. pro Planc.

Deus maledicit, & maledicere homo prohibetur. Gregor. lib. 5. Mor.

Nõ debes aliis detrahere, quòd vni ſis obſequentior. Plutar. Probl. 2.

Caue, ne ipſe detrahas aliis, aut alios audias detrahentes. non minus auribus, quàm lingua fugias detractationem: nam detractor dum te videt non libenter audire, non facile poteſt detrahere. Hier. in Epiſt. ad Nep.

Vilium ſatis hominum eſt, & ſuam laudem quærentium, alios viles facere: quia alterius vituperatione ſe laudari putant, & qui ſuo merito placere non poſsint, placere volunt in comparatione malorum. Hier.

Ii, quorũ vita in exemplo imitationis eſt poſita, debent, ſi poſſunt, detrahentium ſibi verba compeſcere: ne eorum prædicationem non audiant: qui audire poterant, & in prauis moribus remanentes, bene viuere contẽnunt. Greg. ſup. Ezech. Hom. 9.

Linguas detrahẽtium ſicut noſtro ſtudio non debemus excitare, ne ipſi pereant: ita per ſui malitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, vt nobis creſcat in meritum. ibidem.

Habet hoc obtrectatio, vt etiãſi fidem faciat, tamen auditor prius de eo ſentiat, qui narrauit. Eraſm. in Epiſt.

Aduerſus malitiam calumniandi nihil eſt tutum. ibid.

Omnem, qui palàm veretur dicere: quod in aure loquitur, ſuſpectum habeas: quòd ſi coram te iudicare ille renuerit, delatorem iudices, non accuſatorem. Bern. de Conſid.

Detractio, eſt locutio ex inuidia, bona aliorum denigrans. Hug.

Qui contra ſupra poſitam ſibi poteſtatẽ murmurat, liquet, quod illum redarguit, qui eandem homini poteſtatem dedit. Greg. in Mor.

Diſcat nõ murmurare, qui malè patitur, etiamſi ignoret, cur

mala patitur. per hoc quiſque iuſtè ſe pati arbitretur, quia ab illo iudicatur, cuius nunquam iniuſta iudicia ſunt. Iſid. 3. de ſum. bon.

Permittitur detractio, vt caueatur elatio. Greg. 22. mor.

Detractio, venenum eſt amicitiæ. Aug. de amici. cap. 13.

Detractione patientia noſtra probatur. idem libr. 3. contra lit. epiſt. Petil.

Detrahenti inimico non eſt credendum. ibid. cap. 10.

Peior eſt detractio in magni nominis viris quàm in plebeis. idem ſup. pſal. 49.

Detrahentes, in terram inſufflant, & puluerem in ſuos oculos mittunt. Greg. in regiſt.

Murmurantes dicantur intrare in iudicium cum Deo. idem ſup. 7. pſal.

Lingua detractoria, vipera eſt. Bern. de trip. cuſt. ſer. 1.

Non maledicere, virtutis quædam particula eſt. Chryſ. ſup. Matth. homil. 65.

Suum cuique incommodnm ferendum eſt, potiuſquam de alterius commodis detrahendum. Cicer. 3. Off.

Iniuſtè in malis deos incuſamus. Homer. Odiſſ. lib. 1.

Iudicium Dei imprecari, maledicẽtis eſt. Aug. ſup. pſal. 53.

Non amicum eſt, ſed ſophiſticum, ex alienis erratis ſibi gloriam parare. Plut. de amic. & adul.

Homines alij aliis multa poſſunt obiicere. Homer. Iliad. lib. 10.

De alienis vxoribus nihil tandem dicendum eſt. Plut. in Apophth.

Adulatio.

EX GRÆCIS.

LAudare præſentem, adulatoris eſt. Ariſt. Rhethor. 2.

Non poſſumus aliquo amico vti, & adulatore. Plut. de præcep. connub.

Sicut extremum iniuſtitiæ genus eſt, iuſtum haberi, qui iuſtus non eſt: ita & adulatio eſt periculoſior, quæ latet, non ea, quam aliquis præ ſe

fert. Plat. apud Plut. de amic. & adulat.

Adulatori ſemper cura eſt, ſecundas agere partes: ſic imitatur æqualitatem, vt ſuperetur, ſitq́; inferior omnibus in rebus, præterquã in malis. ibid.

Animal inter omnia maximè noxium eſt, inter immitia tyrannus: inter mitia adulator. Bias apud Plut. ibid.

Aſſentatoribus, & adulatoribus præſertim, res aduerſæ acceptæ ferendæ. Demoſth. in Philip. Decl. 3.

Aſſentatio gratior eſt admonitione. idem Exord. 24.

Ligna dum augẽt ignem, ab ipſo conſumuntur: opes dum alunt adulatores, ab ipſis pereunt. apud Stob.

Vt meretrices bona omnia præter mentem, & prudentiam ſuis amatoribus imprecantur: ſic adulatores iis, quibuſcum agunt. Pythag. apud Stob.

EX LATINIS.

SEmper auget aſſentatio id, quod is, à quo dicitur, vult eſſe magnum. Cicer. in Lælio.

Cauendum eſt, ne aſſentatoribus patefaciamus aures, ne adulari nos ſinamus, in quo falli facilè eſt. tales enim nos eſſe putamus, vt iure laudemur ibid.

In obſequio comitas adſit, aſſentatio omnium vitiorum nutrix procul amoueatur. ibidem.

Blanditia cùm vitioſa ſit, ac turpis in cætera vita, tamẽ in petitione magiſtratus eſt neceſſaria. Cicer. de pet. conſul.

Mihi hæreditates honeſtæ non videntur blanditiis officiorum, non veritate, ſed ſimulatione acquiſitæ. idem 3. Offic.

Omnia aſſentari eſt nunc quæſtus multò vberrimus. Terent. in Eunuch.

Regum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis euertit. Curt. lib. 8.

Adulationis eſt ſpecies, cùm laus poſtulationem præcedit. in Hiſtor. Sax.

EX SACRIS.

DVo ſunt genera perſequutorum: vituperantium ſcilicet, & adulantium: ſed plus perſequitur lingua adulatoris, quàm manus perſequentis. Aug. ſup. Pſal. 69.

Emolliri adulationibus, non ſolùm fortitudinis non eſt, ſed etiam ignauiæ. Amb. libr. 1. de Off.

Beata mens, quæ nec adulatur aliquando, nec adulanti credit: quæ nec decipit alterum, nec ipſa decipitur: denique nec malum facit aliquando, nec patitur. Hiero. ad Demetr.

Iſto maximè tempore regnat vitium adulationis: quodque eſt grauiſsimum, quod humilitatis, ac beneuolētiæ loco ducitur. & ira fit, vt qui adulari neſcit, aut inuidus, aut ſuperbus reputetur. idem.

Natali ducimur malo, & adulatoribus noſtris libenter fauemus: & quanquam reſpondeamus nos indignos, & calidus rubor ora perfundat tamen ad laudem ſuam anima intrinſecus lætatur. idem ad Sabinia.

Sicut finis oratoris eſt, dictione perſuaſiſſe, & medici, medicina curaſſe: ſic adulatoris eſt finis ſuauiloquio decepiſſe. Chryſoſt.

Adulatio blanda omnibus applaudit, omnibus Salue dicit: prodigos vocat liberales: auaros, parcos, & ſapientes: laſciuos, curiales: garrulos, affabiles: obſtinatos, conſtantes: pigros, maturos, & graues. hæc ſagitta leuiter volat, & citò infigit. Caſsiod. in epiſt.

Adulatio ſi ad tempus ſuſcipitur, augetur. Gregor. lib. 2. ſup. Ezech.

Adulatio fallax, crudelis eſt. Aug. lib. 2. contra lit Petil. cap. 67.

Adulari eſt, ſeductorū. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Theſſ. Homil. 2.

Adulari egregiè norunt auari. idem ſup. Epiſt. ad Hebr. homil. 15.

Superbia.

EX GRÆCIS.

Gloriamur, ac ſuperbimus in his, quæ ſapimus. Plat. de Amic.

Ciuibus placere omnibus ſtude, habet enim id multum gratiæ, contrà verò ſuperbia, ac faſtus ſemper nocuit. Bias apud Diogen. lib. 1.

Nunquam de te ſuperbam opinionem concipias, nec contra de te humiliter ſentias. Phauo. apud Stob.

Superbia ſuperſtitionis parens. ibidem.

Superbiam fœlicitas excitat. ibidem.

EX LATINIS.

Superbia, commune nobilitatis malum. Salluſt. in bell. Iug.

Citò ignominia fit ſuperbi gloria. Pub. Mim.

Superbiæ, & crudelitati ſi ſeræ, non tamen lenes veniunt pœnæ. Liuius 1. *Dec. lib.* 3.

EX SACRIS.

Superbia ex bene geſtis plerunque naſcitur. Anſel. ſup. epiſt. ad Theſſal.

Superbus cenſetur, qui vult bonũ facere ſine timore Domini. idem ſup. epiſt. ad Corint.

Superbus neminem putat humilem. Chryſoſt.

Superbus ſæpe cõtrarium, quod optat, conſequitur. idem.

Diuitem non eſſe ſuperbum, eſt difficile. Aug. homil. 13.

Inuidia eſt filia ſuperbiæ: ſed iſta mater ſuperbia neſcit eſſe ſterilis, vbi fuerit, continuò parit. ſuffoca matrẽ, & non erit filia. idem ſer. 52. *de verb. domini.*

Superbia, & cupiditas intantùm vnum malum ſunt, vt nec ſuperbia ſine cupiditate, nec cupiditas ſine ſuperbia poßit inueniri. Ber. ſerm. 37. *ad Sor.*

Magis cogitare debetis quid vobis deſit, quàm quid vobis adſit. quod habes, caue ne perdas: quod nondum habes, ſupplica, vt habeas: inquantu m

ſis minor, eſt conſiderandum, non inquantum ſis maior. Si enim cogitas, quantum præceſsiſti alterum, time tumorẽ. ſi verò cogitas, quantum tibi deeſt, ingemiſcis, curuaris, & humilis eris, tutius ambulabis, non præcipitaberis, non laberis. Ber. ſup. Matt. ſerm. 59.

In ſuperbiam tãtò facilius quis incidit, quantò ex humiliori gradu ad dignitates euehitur. idem.

Superbia non eſt ſine puſillanimitate. idem.

Superbia, vitium eſt, vt quod fateri de ſe quiſque ſua ſponte dignatur, hoc ſibi dici ab altero dedignetur. Greg.

Potentiam Deus tribuit, elationem malitia noſtra adinuenit. idem.

Superbia eſt vitiorum regina. idem.

Tunc incipit adeſſe virtus diuina, quando incipit deficere præſumptio humana. Caſsio. ſup. Miſer. mei Deus.

Si vix toleratur diues ſuperbus pauperum ſuperbum quis ferat? Aug. ſerm. 29.

Omnis vitioſus diligit ſui ſimilem, ſolus ſuperbus odit elatum, vnde inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia. Iſid. cond. human.

Superbia, initium eſt omnis peccati. Anſel. ſup. Epiſto. ad Tim.

Principiũ hæreſis, ſuperbia eſt. Greg. 3. Mor.

Magna ſuperbia eſt, in iudiciis diuinis rationem quærere. idem 9. Mor.

Superbia ſemper à veritate aliena eſt. idem 24. Mor.

Superbia vbi naſci intelligitur, ſtatim eradicanda eſt. ibid.

Difficilè quis in ſe inueteratam ſuperbiam deprehendit. ibid.

Superbia lumen intelligentiæ abſcondit. Greg. 8. Mor.

Multi per opera, & dona virtutum in ſuperbiam cadunt. idem 33. Mor.

Euidentiſsimum reproborum ſignũ eſt, ſuperbia. idem 34. Mor.

Contra Conditorem ſuperbire, eſt præcepta eius tranſcendere. idem 23. Mor.

Longos animo dies ſuperbi ſibi

proponunt. idem 12. Mor.

Superbi cùm ſe deſpici ſuſpicantur, ad contumelias proſiliunt. idem 13. Mor.

Superbi tantò aliquem Deo deſpectum iudicant, quantò afflictum vident. idem 14. Mor.

Superbi iudicium diuinum non timent, ſed humanum. idem 25. Mor.

Superbis graue onus eſt, doctrina humilitatis. idem 15. Mor.

Si qui lætãtur, quia ſimiles iniuſtis non ſunt, iij ſuperbi ſunt. idem 16. mor.

Superbi ſibi attribuũt quicquid ſciunt. idem 18. Mor.

Superbi ea, quæ rectè ſentiunt, rectè proferre non poſſunt. idem 23. Mor.

Superbi afflictorum tribulationibus non compatiũtur. idem 25. Mor.

Elatio ſuperborum iuſtis viris ſolet eſſe occaſio virtutũ. idem 26. Mor.

Corripiendo ſuperbos, interdum laudum fomenta miſceantur. idem in Paſt.

Superbia cõſortium odit. Aug. Epiſt. 120.

Superbia humana eſt, mala in Dominum referre, bona autem nobis tribuere. idem Epiſtol. 244.

Quantò à ſuperbia recedimus, tantò dilectioni accedimus. idem Epiſt. 85.

Superbiæ remedium eſt, ſæpiſſius cogitare tenuitatem. idem in lib. 83. Quæſt.

Superbiam pœna ſequitur. idem in lib. de amicit.

Superbia mala, voluptatis initium eſt. idem lib. 14. de Ciuit. Dei.

Superbia peruersè Deum imitatur. idem libr. 19. de ciuit. Dei cap. 12.

Superbia nonnunquã maior in inopia, quàm in copia. idem lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 14.

Superbia bonis etiam inſidiatur operibus. idem in Regulis.

Superbia virtutum maximè fugienda. idẽ in lib. Quæſt. 83.

Superbia nos à Deo ſeparat. idẽ de morib. Eccleſ. cath. lib. 1.

Superbia ruinæ maxima cauſa eſt, idem libr. 8. de Geneſ.

ad liter.
Superbia fidei maximè reſiſtit. idem in lib. expoſ. ad Galat.
Superbus indignus eſt miſericordia. idem Epiſt. 137.
Superbis in peccata cadere vtile eſt. idem lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 13.
Quoties hominibus præeſſe deſidero, toties Deo meo præire contendo. Aug. ſup. Pſalm.
Superbi precibus contumaciores fiunt. Baſil. in Epiſt.
Superbia eccleſiæ corpus ſcindit. Chryſoſt. ſerm. 22. ſup. Epiſto. ad Roman.
Superbia in animo idem, quod tumor in corpore. idem ſup. Epiſt. ad Timoth. Homil. 17.
Superbia, extrema quædam dementia eſt. idem contra deſp. & ſuperb. ſerm.

Humilitas.

EX GRÆCIS.

NE nimiùm de te humiliter ſentias. apud Stob.
Humiliter loquantur humiles. ibidem.
Humilitas cum grauitate pulchra eſt. ibid.

EX LATINIS.

VIm rebus aliquando ipſa verborũ humilitas affert. Quint. lib. 8.
Nulla tanta humilitas eſt, quæ dulcedine gloriæ non tangatur. Max. lib. 8.
Quò maior es, hòc te magis ſubmittas. in Hiſt. Sax.
Humilis ſatis eſt, qui æquo iure in ciuitate viuit, nec inferendo iniuriam, nec patiendo etiam. Liuius 1. Dec. lib. 5.

EX SACRIS.

HOnorari appetunt multi in ſchola humilitatis. Bern. ſup. Miſſus eſt. ſerm. 1.
Humilitas, bonus fundus eſt. idem de conſid. libr. 2.
Humilitas cordis, receptaculũ eſt gratiæ. idem in Annunt. ſerm. 1.
Humilitas docet locum nouiſſimum tenere. idem ſup. Cant. ſerm. 27.

facit. idem ſup. epiſt. ad Cor. homil. 1.

Humiles ad locum ſuperborum eriguntur. Greg. 25. Mor.

Deum non niſi humiles contemplari poſſunt. idem 27. Mor.

Humiles dum ſe deiicıunt, ad Dei ſimilitudinem aſcendũt. Greg. in Paſt.

Humiles ſæpe ex timore peccant. ibid.

Humilis eſt in oculis, qui ſe perfectè reſpicit. idem ſup. 1. Reg.

Humilitatis effectus, eſt ſalus. Greg. 16. Mor.

Potẽtibus viris magna eſt virtus humilitatis. idem 21. Mor.

Minus inops eſt, qui veſtem nõ habet, quàm qui humilitatẽ. ibidem.

Perfectæ humilitatis indicium eſt, peccatum accuſare, & accuſantibus non negare. idem 22. Mor.

Ex humilitate vera ſecura naſcitur autoritas. ibid.

Humilitas maximè facit in veritate ſciri ſe. idem ſup. Cant. ſermo. 76.

Humilitas, odor bonus eſt. idem ſup. Cant. ſer. 40.

Humilitas ſolitò, & ex conſueto placet Domino. ibid.

Humilitas, ſtabile fundamentum eſt. idem ſuper Cant. ſerm. 36.

Humilitas virtus magna, cui etiam deitatis maieſtas ſe inclinat. ibid. ſerm. 37.

Humilitatis odor, voluntatis deuotio. ibid. ſerm 42.

Humilitatis perfectio, conſummatio eſt iuſtitiæ. ibid. ſerm. 48.

In humilitatis regno etiam militat ſuperbia. ibid. ſermo. 18.

Humilitatis ſumma in eo cõſiſtit, ſi voluntas noſtra per omnia diuinæ voluntati ſubiecta fuerit. idem de ſubiect. noſt. volunt.

Nõ indocta humilitas, ſed quæ habeat ſui modeſtiã, & ſcientiam, laudatur. Ambr. de Offic.

Non magnum eſt eſſe humilem in abiectione magna prorſus, & rara virtus eſt, humilitas

honorata. Bernard.ſup.Miſſ. eſt.

Solus, qui verè humilis, parcit animæ ſuæ, qui ne putetur quod non eſt, ſemper quãtum in ſe eſt, vult neſcire quod eſt.idem.

Nec ſterilis verecundia grata eſt, nec humilitas præter veritatem laudabilis. idẽ ſuper Cant.

Humilitatis nõ eſt, facere quod neceſſitate cogeris.Chryſ.

Ne nimium religioſus videri velis, nec plus humilis, quàm neceſſe eſt: gloriam fugiendo ne quæras.Hier.

Humilitatis tres gradus ſunt, fructus pœnitentiæ, deſideriũ iuſtitiæ, opus miſericordiæ. Bern.de grad. Humil.

Humilitate quid ditius? quid pretioſius? qua regnum cælorum emitur? idem in vigil. Nat.domi.

Humilis ſis ad petendum veniam, facilis ad dandum, & ſic omnia membra erunt in pace.idem de verb.Apoſt. ſerm.2.

Humiles, & non elati replebunt templum paradiſi.idem de verb.Eſaiæ.ſer.2.

Humiles exaltari, ſuperbos deiici, nuntiauit Maria. idẽ ſuper Cant.ſerm.6.

Humiles, qui de ſe præſumere neſciunt, martyrio in idonei ſunt.ibid.ſer.48.

Germinabimus ſicut lilium, ſi humiles inuenti fuerimus. ibidem.

Humiliantur alij nequiter, alij patienter, alij libenter. idem ſup.Cant.ſerm.35.

Humiliare, & apprehendiſti. idem de Quadrag.ſer.5.

Humiliatos plures videmus, ſed non humiles. idẽ de verb. Apoſt.ſerm.

Humiliari, propinquantis gratiæ ſignum eſt.idem ſup. Cãt. ſerm.35.

Humiliat quoſdam veritas, quos voluntas extollit. idem ſerm.42.

Humiliauit ſe Chriſtus non neceſſitate, ſed voluntate. ibidem.

Sola humilitas eſt læſæ charitatis reparatio. Ber.

Multi homines, & culpã con-

ſitētur, & humiles nō ſunt. nam multos nouimus, qui arguente nullo, peccatores ſe eſſe confitentur: cùm verò de culpa ſua fuerint fortaſſe correcti, patrocinium defenſoris quærunt, ne peccatores eſſe videantur. Greg. 21. mor.

Qui ſine humilitate virtutes congregat, quaſi inuentum puluerem portat. idem Homil. 6.

Humilitas vera eſt, qua quis de ſe parua æſtimat, & bona alterius ſine inuidia, & liuore commendat. idem.

Viuimus ſolùm tempore, quo innocenter, & hnmiliter viuimus. idem.

Humilitas eſt ex intuitu propriæ conditionis, voluntaria mentis inclinatio. Hugo.

Humilitas in paupertate grata eſt, in diuite glorioſa. Valer. epiſt. in quod. ſerm.

Sæpe flectit humilitas, quod nec virtus potuit ſuperare, nec ratio. Ambroſ. in quad. Epiſt.

Humilitas rara in iuuenibus. idem in pſal. 118.

Humilitate omnia facta noſtra condiantur. Aug. epiſt. 58.

Viſitat Deus humiles, ſuperbos tranſilit. Ber. ſuper Cant. ſer. 174.

Humilitas, ſacrificium maximum. Chryſ. in Pſal. 50. Homil. 2.

Humilitas, ſublimioris philoſophiæ mater. idem ſup. Matt. hom. 39.

Lumen intelligentiæ humilitas aperit, ſuperbia abſcondit. Greg. 25. Mor.

Seruanda eſt in corde humilitas, & in opere diſciplina. idem 26. Mor.

Humilitas non debet deiicere prælatos. idem in Paſt.

In rebus dubiis humilitas ſeruari iubetur. idem.

Iactantia.

EX GRÆCIS

Aliena, tanquam propria narrare, iactantia eſt. Ariſt. Rhet. 2.

Iactator vituperabilior menda-

ce. Ariſt. Eth. 4.

Quò magis cuique accedit ex philoſophia rationis, eò plus decedit faſtus, & arrogantia. Plut. de prof. morum.

Elatio, profectus impedimentum eſt. Biō apud Diog. Laër. lib. 4.

Faſtuoſi acerbè ferūt à tenuioribus potiores ſermones. Eurip. in Androm.

In arrogantia, ſicut in armis deauratis nō ſimilia ſunt interiora exterioribus. Diog. apud Stob.

Arrogans nemini amicus. ibi.

EX LATINIS.

Nihil facias eorum more, qui non proficere, ſed conſpici cupiunt. Sene. epiſt. 5.

Vnuſquiſque aliter viuit populo, aliter ſibi. idem epiſt. 95.

Omnis ſui iactatio vitioſa eſt. Quint. lib. 11.

Ex copia, atque rerum omnium affluentia primùm arrogantia nata eſt. Cic. de Leg. Agraria.

Deforme eſt de ſeipſo prædicare, falſa præſertim, & cum irriſione audientium imitari militem glorioſum. idem 1. Offic.

Tum omnis arrogantia eſt odioſa, tum illa ingenij, atque eloquentiæ moleſtiſſima. Cice. de diuin. in Ver.

Eſt minimè inepti hominis, & eiuſdem etiam faceti, cùm de ſapientia diſceptatur, hanc ſibÿpſi detrahere, eiſque tribuere illudentem, qui etiam ſibi arrogant. idem de Clar. Orat.

Qui benefacta ſua verbis adornant, nō ideò prædicare, quia fecerunt, ſed vt prædicarent, feciſſe creduntur. Plin. Iun. lib. 1. epiſt.

Homines cùm rem deſtruere non poſſunt, iactationem eius inceſſunt. ibid.

Nemo oculis tantùm ſuis lautus eſt. itaque irritamentnm eſt omnium, quæ inſanimus, admirator, & conſcius, ne concupiſcamus, efficies, ſi vt non oſtēdamus, effeceris. Sen. Epiſt. 93.

EX SACRIS.

IActantiam tolle, & erimus pares omnes. Augu. lib. 5. de Ciuit. Dei. cap. 11.

Arrogantia deponatur, cùm veritas inquiritur. idem.

O homo ideo non viciſti, quia de tuo præſumpſiſti: qui præſumit de viribus ſuis antè, quàm pugnet, ipſe proſternitur. idem

Iactantia, non eſt vitium laudis humanæ, ſed vitium animæ peruersè amantis humanam laudem ſpreto teſtimonio conſcientiæ. idem 12. de Ciuit. Dei.

Noli te putare quicquam feciſſe, cùm aliquid feceris, & pleniſſimè cuncta feciſti. Chryſoſt. ſup. Matth.

Dum cauſa iactantiæ pauper patitur, ipſum etiam miſericordiæ opus in peccatum conuertitur. Iſidorus de Summo bono.

Melior eſt in malis factis humilis confeſſio, quàm in bonis ſuperba gloriatio. apud Iuriſp.

Detracta diuitibus inſolentia, & iniquitate, nihil intereſt, vtrum alij diuites, alij pauperes ſimus. Lact. lib. 3.

In proprias laudes odioſa iactatio eſt. Cypr. lib. 2. Epiſt.

Inſipiens, quod tibi prodeſt vanæ gloriæ memoria, ſi vbi es, torqueris, vbi non es, laudaris? Hugo. 1. de Anim.

Qui ex deteriore factus eſt melior, caueat, de acceptis virtutibus extolli, ne grauius per vanam gloriã corruat: quàm prius per lapſum vitiorum iacebat. Iſido. lib. 1. de ſomno Bon.

Cùm per accepta bona reprobi in ſua laude ſe eleuant, ipſis muneribus contra largitorem pugnant. Greg. 8. mor.

Nulla præſumptio pernicioſior, quàm de propria iuſtitia, ac ſcientia ſuperbire. Auguſt. ſup. Eccleſiaſt.

Immenſa præſumptio eſt, à ſeniore ſibi reuerentiam exigere, ſilentium imperare meliori. Greg. in mor.

In præcipiti pedem porrigit, qui mẽſurarum ſuarum limitem non attendit: & plerunque

amittit, quod poterat, qui audacter ea, ad quæ pertingere non valet, eripere feſtinat. idem.

Præſumptio in errore, noxia. Aug. lib. 2 de Trinit.

Inanis gloria, ſummum malum. idem de Quantit. anim. cap. 34.

Iactantia non tantum in pompa, & nitore, ſed etiam in ſordibus eſt. idem lib. 2. de ſerm. Domin. in monte.

Mirabile iactantiæ genus eſt, vt non poßis putari ſanctus, niſi ſceleratus appareas. Bernard. ſup. Cant. ſerm. 1.

Præſumptioni debetur correctio, correctioni emendatio: emendationi remuneratio. idem ſup. Cant. Serm. 45.

Arrogantia malorum omniũ fons. Chryſoſt. de verb. Eſaiæ. Homil. 3.

Arrogans omnium eſt accuſator. idẽ ſup. Epiſt. ad Corinth. Hom. 27.

Gloria inanis vbique arcem tenet. idem ſup. Matth. Homil. 12.

Gloriæ cupiditas ſinceram amicitiam non admittit. idẽ ſup. Matth. Hom. 59.

Gloria inanis gehennæ procreatrix. idẽ de inan. glor. cupid. Sermon.

Gloriatio, præcipuè iuuenile vitium. idem ſup. Matth. Homil. 33.

Gloriatio, voluptatis eſt intentio. idem ad popu. Antioch. Hom. 18.

Gloriari, inſipientiæ eſt. idem ſup. Epiſt. ad Corinth. Homil. 24.

Iactantiam ſubſequitur ruina. idem. ſup. Matth. Hom. 6.

V. na gloria excitat ad maiora audendum. Gregor. ſup. 1. Reg.

Inuidia.

EX GRÆCIS.

Inuidia neceſſar[illegible] eſt potentiæ comes. Th[illegible] apud Plut. de vit. verec.

Inuidet & cantor ca[illegible], & egenus egeno. Heſi[illegible] apud Plut. probl. 1.

Sicut rubigo ferrum, [illegible]

dia inuidos conſumit. Antiſt. apud Diogen. lib. 6.

Fac, ne declines inuidiam, miſerabilis fias. Pittac. apud Stob.

Tandiu mihi fortunatus videor, quandiu inuidioſus fuero. ibid.

Inuidus hoſtis eſt ſibiipſi. Menand.

Haud vlla fuiſſet in terris hominum inuidia, ſi æqualis fuiſſet hominum conditio. ibidem.

Inuidiam non probo, velim tamen propter bona, ab aliis inuideri. Eurip. ibid.

Sapientiæ cauſa potius, quàm diuitiarum cauſa inuidere licet. ibid.

Si quis inuidet viro fortunato, is etiã patriæ, ac toti reipubl. denique ſibiipſi inuidet. Euſeb. apud Stob.

Iter facientes per ſolem, neceſſariò comitatur vmbra: incedentibus verò per gloriam comes eſt inuidia. ibid.

Inuido vultu in terram deiecto aut magnum malum contigit, aut alteri magnum bonum. Plat. ibid.

Inuidia ſeditionis parit initiũ. Democr. ibid.

EX LATINIS.

QVàm magnus mirantium, tam magnus inuidentium eſt populus. Senec. de vit. beat.

Inuidia eſt ægritudo ex alterius rebus ſecundis. Cicer. 3. Tuſc.

Virtutis comes inuidia plerunque bonos inſectatur. Cice. 4. ad Herenn.

Mos hominũ eſt, vt nolint eundem pluribus rebus excellere. idem de clar. Orat.

Inuidia virtute parta, non inuidia, ſed gloria putanda eſt. idem 1. inuect. in Catonem.

Inuidia ex opulẽtia oritur. Salluſt. in coniur. Catil.

Non eſt congruum quem augere honoribus cupias, huic pietatis titulis inuidere, qui ſunt omnibus honoribus pulchriores. Plinius Iunior lib. 3. Epiſt.

Qui inuidet, minor eſt. idem

lib.6.

Inuidi homines nihil aliud, quàm virtutis ſunt tormenta. Curtius lib.8.

Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris,

Vicinúmque pecus grandius vber habet. Ouid. 1. de Arte amand.

Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors. Horat. 1. Epiſt.

Alienum nobis, noſtrum plus aliis placet. Pub. Mim.

Inuidia ſupplicium ſuum eſt. Ouid. 2. Metamor.

Nulla ingenia tam prona ad inuidiam ſunt, quàm eorum, qui genus, ac fortunam ſuam animis non æquant. quia virtutem, & alienum bonum oderunt. Liuius 4. Dec. lib.5.

Inuidia filia eſt ſuperbiæ, ſed iſta mater ſuperbia neſcit eſſe ſterilis, vbi fuerit, continuò parit. ſuffoca matrem, & non erit filia. Auguſt. de verb. Dom.

Tolle inuidiam, & tuum eſt, quod habeo: tolle inuidiã, & meum erit, quod habes. idem ſup. Ioan.

Inuidia diabolum facit diabolum. Baſil. in conc. habit. in La.

Inuidia, arma diaboli. idem in Hexam.

Inuidia non ſolùm multos, ſed & optimos tangit. Nazanz.

Inuidi color pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, membra frigeſcunt, fit in cogitatione rabies, in dẽtibus ſtridor. Grego.

Tantò quis plus inuidet aliis bona præſentia, quantò minus ea ipſe contẽpſerit. idẽ. 5. mor.

Inuidia, occultum vulnus eſt. Cyprian. de Zelo, & liuore.

Inuidia eſt in meliores. Greg. lib.18. mor.

Inuidia cuncta bene geſta conſumit. ibid.

Inuidia de ſuperbia naſcitur. idem lib.5. mor.

Inuidis nihil infœlicius, quos dum aliorum afficit pœna, nequiores reddit. idem in Paſt.

Neminem inuenies alienæ famæ inuidere, niſi qui omnibus probris contaminatus

deſperat ſuum apud poſteros celebre nomen futurum. apud Platinam.

Dolere intra nos ipſos debemus, ſi inuidos nos eſſe ſentiamus. Bern. ſup. Cant. Ser. 59.

Rara virtus eſt alienæ non inuidere virtuti, nedum gaudere ad illam. ibid. Serm. 49.

Inuidia, radix eſt homicidij. Chryſ. ſup. Geneſ. homil. 54.

• *Inuidia, diaboli iumentum eſt. idem ad popul. Antioc. Homil. 42.*

Inuidus contra ſuam ipſius ſalutem omnia facit. idem ſup. Geneſ. homil. 61.

Inuidus alienas iacturas, ſuos quæſtus exiſtimat. idem ſup. Matth. homil. 41.

Cuſtodia, & Conſeruatio.

QVi cuſtodiæ præeſt, debet eſſe cuſtodiæ obſeruantiſſimus. Pluth. probl. Dec. 1.

Longè facilius eſt, quæ quis habet, cuſtodire, quàm omnia denuò acquirere. Demoſth. apud Stobæum.

Cuſtodes vrbium fideles ſint. ibid.

Qui multorum ſe profitetur cuſtodem, eum ſapientes ſui primum capitis aiunt eſſe oportere. Cicer. Philip. 2.

Carcer vindex nephariorum eſt. Saluſt. in Orat. 2. contra Cat.

Carcer habet tenebras, ſed lumen ſunt pij. Tertul.

Cuſtodiens rem ſibi datam, hoſtis declinat inſidias. Greg. in reg.

Carcer, pœna eſt. Aug. libr. 1. de ſer. dom. in monte.

Solet dici: Bonum caſtellum cuſtodit, qui corpus ſuum cuſtodit. Bern. in p[illegible]u. ſer.

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.
Caſus ineſt illic, hîc erit artis opus. Ouid. 2. de Art. aman.

O faciles dare ſumma deos, eadémque tueri
Difficiles. Lucan. lib. 1.

Res familiaris quæri debet ab his rebus, à quibus abeſt turpitudo, conſeruari autem di-

ligentiæ, & parſimoniæ, eiſdē etiam rebus augeri. Cicer. 2. Offic.

Propria cuſtodi, alienis abſtine. Sodiad.

Præſentia bona tuebitur, qui nō omnia fortunæ crediderit. Plutarc. in Apoph.

Maiore tormento pecunia poßidetur, quàm acquiritur. Senec. Epiſt. 116.

Ordo.

Lapis cōponi debet ad regulam, non regula ad lapidem. Plutarch. de Profect. morum.

Nihil ordinatum eſt, quod præcipitatur, & properat. Senec. Epiſt. 40.

Ordinatißimum eſt, minus ordinatum interdum aliquid facere. Bern.

Ordinatè ad ordines accedendum eſt: nam caſum appetit, qui ad ſumma loci faſtigia poſitis gradibus, per abrupta aſcenſum quærit. Gregor. in regiſt.

Nunquam poteſt inueſtigari quod non per viā ſuam quæritur. Lactan.

Ordo pater eſt modi. Aug. lib. 2. de Ordine.

Omne ordinatum, pulchrum. idem de vera relig.

Ordines ab ortu eccleſiæ diſtincti. Greg. in Regiſt.

Nemo fauore, venalitate, aut ſupplicationibus ad ſacros promoueatur ordines. ibid.

Ordines maiores, & minores debent eſſe in Eccleſia inſtar angelorum in cælo. ibid.

Ordo eccleſiæ confunditur, ſi illicita præſumantur. ibid.

Ordo Eccleſiæ bene cuſtoditus, lætitiam generat, expellendo triſtitiam. ibid.

Accedendum ad Deum, non irruendum. Bern. ſup. Cant. ſerm. 30.

Ordinem, quo mundus regitur, oſtendere difficillimum eſt. idem de Or. lib. 1.

Ex ordine rerum Deus cognoſcitur. Auguſtinus de Vera religione.

Ordinatum ad vnum finem non debet eius contrarium operari. apud Iuriſconſ.

Curioſitas.

EX GRÆCIS.

Evitãda eſt curioſitas verborum. Plat. de Regno.

Ridiculum eſt, cùm quis ſua ignoret, aliena ſcrutari. idem de pulchr.

Homo curioſus vtilior eſt hoſtibus, quàm ſibi. Plut. de Cur.

Curioſitas non gaudet perantiquis, & obſoletis malis, ſed calidis, ac recentibus, nouáſque tragœdias libenter ſpectat. ibid.

Exiſtimat curioſus tribus horis immutari ciuitatem. ibid.

Curioſitas, adulterium eſt alienæ voluptatis. ibid.

Multa cognoſcendi ſtudia comitatur garrulitatis vitium. ibidem.

Omni fide caret homo curioſus: quamobrem famulis, & hoſpitibus citius credimus epiſtolas, ac ſigilla, quàm amicis, ac familiaribus curioſis. ibid.

Curioſum eſſe, pernicioſum eſt vitæ. Eurip. in Hippol.

EX LATINIS.

Vt non ſis iracũdus, ne ſis curioſus. Senec. de ira. lib. 3.

Satis ſupérque ſit cuique ſuarũ rerũ cura: alienis nimis implicari, nimis moleſtum eſt. Cic. in Lælio.

Aliorum patroni, noſtra tueri, teneréque non poſſumus. Cic. de Orat.

EX SACRIS.

Multò facilius inuenit ſiderum conditorem humilis pietas, quàm ſiderum ordinem ſuperba curioſitas. Auguſt. in ſerm. de Eclip.

Curioſus animus quãtò fit peritus alieni meriti: tantò fit ignarus ſui. Greg. homil. 36.

Tandiu quis peccata ſua, quæ flere debet, ignorat, quandiu curioſè aliena conſiderat. Proſper de Vit. contemp. lib. 2.

Multi ſtudent plus alta, quàm apta proferre, & erubeſcunt plana, & humilia, vt hæc ſolùm ſcire videantur. Bern.

in Serm.

Quæ Deus occulta eſſe voluit, non ſunt ſcrutanda: quæ autẽ manifeſta fecit, non ſunt negligenda, ne & in illis illicitè curioſi, & in his dãnabiliter inueniamur ingrati. Proſper. de Vocat. gent.

Vbi inueſtigari nõ poteſt, quare ita iudicet Deus, ſufficiat ſcire, quis iudicet. ibid.

Lauda, & venerare, quod agitur, quia tuũ eſt neſcire, quod agitur. ibid.

Curioſitas eſt ſuperflua inueſtigatio ad ſe non pertinentium. apud Iuriſconſ.

Omnis indoctus, curioſus eſt. Aug. de Mirab. ſacr. ſcript.

Curioſitas, cauſa ferè eſt omniũ, quæ cognoſcũtur à nobis. idem lib. 10. confeſſ. cap. 35.

Curioſitas cum temperantia pugnat. idem de Mor. ecc. cap. 21.

Per oculos maximè curioſitas præualet. idem in pſal. 8.

Homo cùm ſeipſum ignoret, omnia cupit cognoſcere. idem libro 10. confeſſ. cap. 8.

Propter ſolam curioſitatem naturæ ſecreta inquiruntur. ibidem cap. 35.

Pius pulſator plerunque inuenit, quod temerarius ſcrutator inuenire non poteſt. Bernar. ſup. Cant. ſer. 24.

Scrutanda non ſunt, quæ ſupra nos. Chryſoſt. ſup. Gen. Hom. 4.

Maieſtatis ſcrutator opprimitur à gloria, nõ mirator. Bern. ſup. Cant. ſerm. 63.

Curioſi ſæpe decipiuntur. idem homil. 1. in pſal. 50.

Affinitas.

EX GRÆCIS

DEcet conſanguineorũ pericula vna ſubire, facultatem, ſi dederit Deus. *Eur. in Oreſt.*

Antiqua nouis cedunt affinitatibus. idem in Med.

Graues mortalibus conſanguineæ cædes. ibid.

Affinitas ipſa præclara res eſt: inque aduerſis rebus non eſt quicquam melius domeſtico amico. Eurip. in Andr.

Cognatorum colloquia reconciliatio non parua ſunt mentis. idem in Troade.

Conſanguinei omnes omnibus ſint. apud Stob.

Qui relictis fratribus alios amicos quærũt, ſimiles illis ſunt, qui ſuum rus incultũ ſinunt, & alienum excolunt. Deip. apud Stob.

Nec diuitiarũ, nec regni, quod apud homines imperium eſt diuiniſſimum, ſine fratribus aut gratia, aut fructus eſſet vllus. Plut. de Amore frat.

Qui fratrem ſuum non amat, is nec parentes quidem, qui amborum generationis cõmunes autores fuerunt.

Fratrum amantem, & pauperẽ dici præſtat, quam fratrum oſorem, ac diuitem. Socr. apud Stob.

Fratres ſunt corporis tui partes. ibid.

Communio cognationis colẽd: ibidem.

EX LATINIS.

CVm fratrũ ſeditiones fœdæ ſint, ac truculentæ, prudẽtibus fœdiſſimæ, ac truculentiſſimæ videntur. Plutarch. de Fratr. beneuol.

Inſanire mihi videtur, qui ſibi firmam, conſtantem, verámq; amicitiam cum eo fore perſuaſum habebit, qui fraternam prodiderit. ibid.

Peſſimus eſt mortaliũ, qui amari fratrem ſuum ſine ſui charitate putat. Quint. Decl. 5.

Pretioſum propinquitatis genus eſt, prius eſſe charum, quàm proximum. in Hiſt. Sax.

Soror ſorori matrimonium ſuo fortunatius inuidet. Liuius lib. 6. Dec. 1.

Quod cõmune alteri eſt, deſinit eſſe proprium. Quinti. lib. 7.

Quod omnibus naſcitur induſtriæ præmiũ eſt. idem Decl. 3.

Fas eſt vti publicis. Eraſm. in Epiſt.

Publica à paucis emi, periculoſum eſt. Sall. in Coniur. Catil.

EX SACRIS.

EST approbanda liberalitas, vt proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cogno-

ſcus: non tamen vt illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu potes conferre pauperibus. Ambroſ.de Offic.

Non ſanguinis neceſsitudo, ſed virtutis cognitio proximos facit. Amb.ſup.Malach.

Conſanguineis potius eſt ſubueniẽdum, quàm cæteris. Anſel.ſup. Epiſt.ad Rom.

Collegium totum eſt ſuſpectum, quando eius caput eſt ſuſpectum.apud Iuriſconſ.

Fratres homines omnes inter ſeſe. Aug. li.2.cõtra Acad.

Fratrem non tolerans, infirmũ non diligit. idem ſup.10. tract.21.

Frater infirmitates fratrũ tam corporales, quàm ſpirituales ſuſtinens, eſt verè fratrum amator.Bern.ſup.Cant. Ser.13.

In congregatione commemorari facilius eſt,quàm in ſolitudine. Bern. in Circunc. Dom. Ser.3.

Fratres non ſint ſoliciti de gubernatione Præpoſiti, ſed ſua curent.Baſil.in Quæſt.

Fratris egeſtati, impendendum quicquid vltra vitæ neceſsitatem habemus. idẽ in Sum. mor.

Frater à fratre protectus,eſt fortis vrbs.Chryſoſt.de Sacerd. lib.1.

Philoſophia.

EX GRÆCIS.

AD diſputationes forenſes ineptus philoſophus. Plat.de Scient.

Philoſophia eſt,qua quis ſe, & alios,boníne an mali ſint, cognoſcit.idem de Philoſoph.

Philoſophi propter veritatẽ debent ſibi etiam contradicere. Ariſt.Topic.1.

Melius eſt non indigenti neceſſariis philoſophari, quàm ditari.idem Topic.3.

Philoſophia docet homines cognoſcere creatorem ſuum. idẽ de Mor.

Purus,& perfectus philoſophus mortificat deſideria huius ſeculi, quæ adducunt ad mortificationem animæ, & corporis.ibidem.

Qui inuenerit philoſophiam, inuenit vitam in vtroque ſeculo. ibidem.

Propter admirari cœperunt homines in principio philoſophari, & nũc. Ariſt. Metaph. 1.

Sophiſta intendit ſe videri philoſophum, vt acquirat gloriam, aut aliquid gratiarum humanarũ: philoſophus autem tantùm ſcire verũ. idem Metaph. 4.

Facile eſt ditari philoſophi, ſi volunt. Ariſt. Polit. 1.

Ad philoſophiã recurrat, qui delectari vult ſine triſtitia. idem Polit. 2.

Magnum inſtrumentũ eſt auſpicandæ philoſophiæ, cõtemptus. Plut. de tranq. anim.

Verè philoſophantes ſpõte agũt, quæ cæteri legum metu facere ſolent. Xenoph. apud Plut. de virt. morum.

Dei munus eſt, quòd viuimus: philoſophiæ autem, quòd bene viuimus. Stoic. apud Plut. de ſera numin. vindict.

Rhetorum eſt agere verbis: philoſophari autem licet etiam tacendo. idem Probl. 1.

Ideo philoſophi diuitum limina terunt, & diuites non ita: quia illi ſciunt quibus indigent: hi verò neſciunt. Ariſtotel. apud Diog. lib. 5.

Hoc ex philoſophia lucramur, quòd nobiſcum loqui poſſumus. Antiſt. apud Diog. libro 6.

Vel propter rempub. opera danda philoſophiæ eſt. Demoſth. in Orat. amat.

Quemadmodum nullus eſt fructus medicinæ, niſi morbos à corporibus exterminet: ita nec philoſophiæ, niſi animæ vitia expellat. Pyth. apud Stob.

EX LATINIS.

Satis ipſum philoſophiæ nomen, etiamſi modeſtè tractetur, inuidioſum eſt. Sen. Epiſt. 5.

Frugalitatem exigit philoſophia, non pœnam. ibid.

Quid aliud philoſophia, quàm vitæ lex eſt? idem Epiſt. 95.

Ad philoſophiam confugiendũ eſt: eæ literæ, nõ dico apud bo-

nos, ſed apud mediocriter malos inſularum loco ſunt. idem Epiſt.14.

Nunquam intantùm conualeſcet nequitia, nunquam ſic contra virtutes coniurabitur, vt non philoſophiæ nomen venerabile, & ſacrum maneat. ibidem.

Non eſt philoſophia populare artificium, gubernaculum eſt per ancipitia fluctuantium, dirigit curſum: hæc adhortabitur, vt Deum ſequaris, feras caſum. idem Epiſt. 16.

Quantum autem potes, in philoſophiam ſecede: illa te ſuo ſinu proteget, in huius ſacrario aut tutus eris, aut tutior. idem Epiſtol.104.

Non præſtant Philoſophi quæ loquuntur, multum præſtant, quòd loquuntur. idem de vit. beat.

Cùm tota philoſophia fructifera, & fructuoſa, nec vlla pars eius inculta, ac deſerta ſit: tũ nullus in ea feracior locus eſt, nec vberior, quàm de officiis, à quibus conſtanter, honeſtéque viuendi præcepta ducuntur. Cicer.3.Offic.

Philoſophia, deorum inuentio eſt. Plat. apud Cicer.2.Tuſc.

Eſt laudatarum artium omniũ procreatrix, & quaſi parens, ea, quam Græci philoſophiam vocant. idem 2.de Orat.

Philoſophia nihil aliud eſt, ſi rectè interpretari volumus, quàm ſtudium ſapiẽtiæ. idem 2.Offic.

Cultura animi, philoſophia eſt, quæ extrahit vitia radicitus, & præparat animos ad ſatus accipiendos. idẽ 2.Tuſc.

Philoſophia eſt animi medicina. in Hiſt. Sax.

Qui philoſophiam profitetur, grauiſsimam mihi perſonam ſuſtinere videtur. Cicero. in Piſ.

Philoſophi virtutis magiſtri. idem 5.Tuſc.

Non ex ſingulis vocibus philoſophi ſpectandi ſunt, ſed ex perpetuitate, & conſtantia, réſq; ſpectari oportet, non verba. ibidem.

A philoſopho ſi afferat eloquentiam, non aſpernor: ſi

non afferat, non admodum deſidero. idem 2. Tuſc.

Deguſtandum è philoſophia, non in ea ingurgitandũ. Gel. lib. 5.

Non oratoria diſciplina deſideratur, quia perfectus orator nunquam repertus eſt: vel philoſophia, quia nullus conſummatæ ſapientiæ. ſed econtrario plurimi ſemetipſos exhortantur, vel aliquas partes earum addiſcere, quia vniuerſas percipere non poſſunt. Colum. lib. 11.

Quotus quiſque philoſophorum inuenitur, qui ſit ita moratus, vt diſciplinam, non oſtentationem ſcientiæ, ſed legem vitæ putet, qui obtemperat ipſe ſibi, ac decretis ſuis videre licet alios, cum quorum vita mirabiliter pugnat oratio, quod quidem eſt turpiſsimũ. Cic. 2. Tuſc.

Facere philoſophia docet, non dicere: & hoc exigit, vt ad legem ſuam quiſque viuat, ne orationi vita diſſentiat, vt ipſa inter ſe vita ſine omniũ actionum diſſenſione vnius coloris ſit. Sen. epiſt. 20.

EX SACRIS.

SI qua vera philoſophi dixerunt, ab eis ſunt, tanquam ab iniuſtis poſſeſſoribus, vendicanda in vſum noſtrum. Auguſt. libro 2. de doctrina Chriſt.

Philoſophia docet iuſtè, ac rectè regnare. Hug. in didaſc. 3.

Philoſophiæ præcepta noſcenda: viuendum autem ciuiliter. Lact. lib. 3.

Philoſophia, amor ſapientiæ interpretatur. Aug. lib. 3. confeſſ. cap. 4.

Philoſophia rerũ rationes promittit. idem lib. 2. de ord.

Philoſophia nõ qualis, ſed num animarum ſaluti proſit, diſputandum eſt. idem Epiſt. 40.

Philoſophiæ ſtudium in actione, & contemplatione verſatur. idem lib. 8. de Ciuit. Dei. cap. 4.

Verè philoſophari, eſt amare Deum. idem eodem li. cap. 9.

Philoſophandi cauſa, eſt finis

boni. idem lib. 19. de Ciu. Dei cap. 1.

Philoſophorum omnium commune ſtudium fuit, quærere vitam beatam. idem de Epic. & Stoic.

Philoſopiæ mater afflictio eſt. Chryſoſt. ſuper Act. Apoſt. cap. 15.

Pudor.

EX GRÆCIS.

INter homines pudentes verſatur Deus. Plat. de ſcient.

Pudor adoleſcentiam decet, deinde admodum generoſè reſpondet. idem.

Metus, & pudor ſunt custodes ſufficientes. idem de repub.

Viro probo verecundia non conducit, quippe quæ pro rebus improbis fiat. Ariſt.

Verecundiam in iuuene laudamus, in ſene verò vituperamus. ibid.

Magis mihi placent iuuenes, qui rubeſcũt, quàm qui palleſcunt. Plat. apud Plut. de vita verecund.

Habet hoc peculiare pudor vitioſus, quòd cùm cæteras cupiditates ſequatur pœnitentia, hîc non ſequitur, ſed protinus in ipſis factis adeſt. ibidem.

Rubor, virtutis color eſt. Dioge. apud Diog. Laer. lib. 7.

Pudor medico inutilis. Homer. Odiſſ. lib. 11.

Ingenuitas tendit ad pudorem. Eurip. in Alceſt.

Vir turpis verecundia moueri non poteſt. Eurip. in Suppl.

Malus eſt pudor, vbi vincit imprudentia. Theog. apud apud Stob.

Omnes res humanæ conſeneſcunt, præter ſolam impudentiam. ibid.

Pudorem mulier cum veſte exuit. ibid.

Pudorem in muliere, pulchritudinis arcem eſſe dicebat Demades, apud Stob.

EX LATINIS.

NEc de altero quidem ſatis fiduciæ habeo, excepto eo, qui adhuc peccare eru-

beſcit: nutriendus eſt hic pudor, qui quãdiu in animo eius durauerit, aliquis erit bonæ ſpei locus. Sen. epiſt. 25.

Plures pudore peccandi, quàm bona volũtate prohibitis abſtinent. idem epiſt. 84.

Verecundia vitium eſt, ſed amabile. Quint. lib. 12.

Non habitant ſimul, pudor, & fames. idem Decl. 12.

Cuſtos virtutum omnium dedecus fugiẽs, & laudem maximam conſequens, verecundia eſt. Cic. de Orat.

Moderatrix cupiditatum, verecundia eſt. idem 2. de finibus.

Sæpe videmus fractos pudore, qui nulla ratione vincerentur. idem 2. Tuſc.

Pudor in bello eſt maximè periculoſus. Planc. ad Cic.

Verecundia parens eſt omnis honeſti conſilij, tutela ſolennium officiorum, magiſtra innocentiæ chara proximis, accepta alienis, omni loco, omni tempore fauorabilem præ ſe ferens vultum. Max. li. 4.

Vbi ſtudium verecundiæ eſt, cupiditas rationi ſeruit. idem lib. 6.

Verecũdia liberi eſt, ſerui verò timor. apud Terent. in And.

Formam pudor honeſtas. Curt. lib. 9.

Sæpe minus eſt conſtantiæ in rubore, quàm in culpa. Curt. lib. 9.

Illum ego periiſſe dico, cui quidem perit pudor. Plaut. in Bacch.

Verecundia timorem vincit. Liu. 1. Dec. lib. 2.

Pudor malignitatem vincit. idem 4. lib. 8.

EX SACRIS.

VErecundia, ſoror eſt continentiæ. Ber. ſup. Cant. ſerm. 86.

Nec ſterilis verecundia grata, nec humilitas præter veritatem laudabilis. idem.

Eſt verecundia pudicitiæ comes, cuius ſocietate caſtitas ipſa tutior eſt. Ambroſ. 1. de Offic.

Pudore culpa minuitur, defenſione cumulatur. idẽ de mor.

Abel.

Mitigat iudicem pudor reorum excitat autem pertinacia denegantium. Aug.

Verecundia laudabilis in malo, reprehenſibilis in bono. Greg. hom. 10.

Quos tormenta non vincunt, interdum vincit pudor, & ingenia liberaliter educata facilius verecundia, quàm metus ſuperat. Hier. ad Pammach.

Verecundiæ magiſtra ipſa natura eſt. idem.

Suſtineat in audiēdo verecundiam, qui noluit in faciendo habere diſciplinam. Hug. de diſcip. Monach.

Quicquid pudet dicere, pudeat & cogitare. Hier.

Confuſio naſcitur ex reprehenſione. Anſel.

Erubeſcentiæ cauſa, eſt peccatum. Aug. ſerm. 4. de verb. domini.

Erubeſcimus vulnerū ligaturis, qui de vulneribus interdum gloriamur. Bern. in circumciſ. domi. ſerm. 1.

Verecundia vetuſtatem ingerit, & gratiam auget. idem ſup. Cant. ſerm. 33.

Pudor bonus, quo peccare, aut peccaſſe confunderis. Bern. ad milit. templ.

Pudor frænum vitiorū eſt. Chr. ſup. Matt. Hom. 33.

Impudentia.

QVisquis pudore vacat, non ſentit dolorem ex turpiter factis. Plut. de vit. verec.

Impudentia falsò magnanimitas putatur. Plu. de Of. audit.

Maximum omnium vitiorum, quæ inter homines ſunt, impudentia eſt. Euri. in Medea.

Impudentia dux eſt ad turpia. apud Stob.

Impudētia, morbus maximus. ibidem.

Impudentia non conſeneſcit. ibidem.

Impudentia poſt peccata maximè Deo diſplicet. Chryſoſt. de verb. Eſaiæ. Vidi domi.

Quantum Deo diſplicet peccatorum impudentia, tantùm verecundia placet. Bern. ſup.

Cant.ſerm.3.

Impudentes quidã abſque cauſa ſunt. Chryſoſt. ſuper Geneſ.Homil.8.

Impudentem facit mala conſcientia. idem ſuper Act. Apoſt.Homil.17.

Mores, & qualitas.

EX GRÆCIS.

QVot mores hominum, totidem reſpub. Plat. de republi.

In re frequenti cognoſcuntur habitus. Ariſt.Eth.3.

Qualis vnuſquiſque eſt, taliter viuit.idem Eth.4.

Diuerſitates morum nequaquam ad dilectionem ſunt aptæ. Ariſto.Oecon.lib.

Mores boni approbant verba. Plut.de Offic.audit.

Ne ſis nimium moribus facilis, neu nimium difficilis. Demetr.Phaler.

Habebis in negotio memoriam, in occaſione cautionem, in moribus generoſitatem, in labore conſtantiam, in diuitiis amicitiam, in oratione perſuaſionem, in ſilentio ornatum, in ſententia iuſtitiam, in audacia fortitudinem, in actione potentiam, in natura pietatem.idem.

Sis in adoleſcentia continens, in media ætate iuſtus, in ſenectute ſapiens, in morte ſine dolore.Sodiad.

Nec vinum auſterum eſt aptũ potioni, nec mores agreſtes conuerſationi. Socrat. apud Stob.

Mores iuſti peculium ſuũ pretioſiſsimum.ibid.

Mos bonus ſtabilior eſt lege. ibidem.

Mores dicentis, non verba perſuadent.ibid.

Perſarum reges ante ſacrificia de pietate diſſerunt: antequã bibant, de temperantia: pugnaturi verò, de fortitudine. ibidem.

EX LATINIS.

SIbi quiſque dat mores, miniſteria caſus aſsignat. Senec.Epiſt.

Plura moribus, quàm viribus vincimus. Quint. Declam. 5.

Ea magna voluptas, æqualem, ac parem verbis vitam agere, atque ita viuere, vt omnis oratio moribus conſonet. Cicero contra Salluſt.

Pectoribus mores tot ſunt, quot orbe figuræ:
Qui ſapit, innumeris moribus aptus erit. Ouid. 1. de ar. am.

EX SACRIS.

QVoniam in diſponẽdo ſtatu, ornandiſque moribus periculo maiore peccatur, maior diligentia adhiberi debet. Lact. lib. 2.

Mores praui grauiores inimici ſunt, quàm inimici infeſti. Ambro.

Mores noſtri ex eo, quod diligimus, iudicantur. Auguſt. Epiſt. 52.

Non omnes par morum qualitas aſtrinxit. Greg. 30. Mor.

Qualitas morum permutat ordinem perſonarum. idem in Paſt.

In omnibus moribus noſtris nihil fiat, quod cuiuſque offendat aſpectum, ſed quod noſtram deceat ſanctitatem. Aug. in Regul.

Quiſquis rebus prætereuntibus ſtrictius vtitur, quàm ſeſe habẽt mores eorum cum quibus viuit, aut intemperans eſt, aut ſuperſtitioſus. Aug. 3. de doct. Chriſt.

Conditio perſonarum ſemper inſpicitur.

Remedium.

REmedia malorum in ipſa ſunt mora. Eurip. in Herc. fur.

Quibuſdam remedia monſtranda ſunt, quibuſdam inculcanda. Senec. Epiſt. 27.

Animi remedia inuenta ſunt ab antiquis: quomodo autem admoueantur, aut quando, noſtri operis eſt quærere. idem Epiſt. 65.

Gubernator vbi naufragium timet, iactura, quicquid ſeruari poteſt, redimit. Curtius lib. 5.

Tutius arbitror mali remediũ ab animo, quàm à loco petere. Eraſm. in Epiſt.

Qui remedium expectat, celare ſuum malum non debet. ibid.

Remedium ſemper tempus affert rebus immedicabilibus. ibid.

Ex conſideratione remedij, periculi æſtimatur quantitas. Bernar. in Natiuit. Domin. ſerm. 6.

Remedia ſuperſtitioſa fugienda ſunt. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Coloſſ. Homil. 8.

Roma.

EX LATINIS.

Roma lux orbis terrarum, & arx gentium eſt. Cicer. in Catil.

Roma domicilium eſt imperij. ibidem.

Romani præclara agere, quàm ſcribere malebant. Salluſt. in coniurat. Catil.

Romanis principiò viſum eſt melius, amicos, quàm ſeruos quærere.

Romanum eſt fortiora facere, & pati. Liuius lib. 1. Dec. 1.

Romani plus auxerunt imperium parcendo victis, quàm vincendo. idem lib. 10. Dec. 3.

Patres cenſent, populus iubet. idem lib. 1. Dec. 4.

Spiritus Romani magis magni, quàm vtiles. idem libr. 1. Dec. 3.

Romanus ſenatus præcipiebat Conſuli, ne quem inuitum militem duceret in aciem. idem libro 2. Dec. 4.

Romani, nec, ſi vincantur, animos minuunt, nec ſi vincant, ſecundis rebus inſoleſcunt. Iuſt. lib. 32.

EX SACRIS.

Roma eſt communis patria. apud Iuriſconſ.

Romæ diuinitus apoſtolica ſedes eſt collocata. ibid.

Tot in Roma reges videbantur, quot ciues. Cineas Pyrrhi legatus apud Platin.

Natura vires omnes in vnam vrbem effudiſſe videtur. ibi.

Quæ orta ſunt, occidunt: quæ

aucta, ſeneſcunt. Imperium Romanum magnum habuit incrementum: verùm poſtea principum, ac populi ignauia ſplendor ille Romani nominis in obſcuras tenebras cõuerſus eſt. ibid.

Roma caput eſt omnium ciuitatum. Auguſt. in Quæſt. ex vtroque.

Roma ſe ſua ipſius magnitudine fregit. idem lib. 18. de Ciuit. Dei.

Curia Romana facilius bonos recipit, quàm facere conſueuit. Bern. de Conſ. lib. 4.

Veſtis.

CVm veſte mulier pudorẽ exuit. Herod. apud Stob.

Veſtis, corporis concinnitatem, beneuolẽtia autem peccatum obtegit. ibid.

Veſtiri decet in foro honeſtè, domi, quod ſatis ſit. Gel. lib. 1.

Cultus, & victus familiaris vitam indicant. Terent. in Heaut.

Non veſtis, ſed pudicitia, vera matronarũ ornamenta. Iuſt. lib. 20.

Quòd pro ſola inani gloria veſtimentum pretioſius quæritur, res ipſa teſtatur: quia nemo vult ibi pretioſis veſtibus indui, vbi ab aliis nõ poſſit videri. Gregor. in Homil.

Exterior ſuperfluitas, interioris hominis indicium eſt. Bern. in Apolog.

Sub quauis veſte bene colitur pietas. Bern. in Epiſt.

Neglecta mundities, & inculta veſtis, cultus ipſe ſine cultu. Aug. de doctr. Chriſt.

Veſtis pontificis, oſtentatio eſt bonæ conuerſationis. Gregor. ſuper 1. Reg.

Qui veſte muliebri vtuntur, neſcio vtrum falſos viros, an falſas mulieres meliùs vocẽ. Aug. lib. 1. Soliloq.

Veſtitus mundus ſecũdum viri voluntatem mulieri conceditur. idem Epiſt. 19.

Cultus prouinciæ morem ſequatur. Hieron. in Epitaph. Nepotis.

Sordidæ veſtes, candidæ mentis

indicia ſunt. idem ad Ruſt.

Muliebri veſte vtentes, infames redduntur. Aug. lib. 2. Soliloq. cap. 6.

In veſtibus pretium affectatur à multis, non neceßitas. Bern. ſup. Miſſ. eſt. ſerm. 1.

Veſtium curioſitas, deformitas mentium, & morum indicium. idem de conſid. lib. 3.

Veſtes noſtræ, virtutes ſunt. idem de Quadrag. lib. 3.

Habitus exterior clarus, cum mentis grauitate eſt accipiendus. Greg. in regiſt.

Opportunitas.

OPportunitas non obſeruata cùm omnibus quidẽ in rebus ingens affert malum, tum verò maximè in admonendo detrahit vtilitatem. Plut. de amic. & adulat.

Cupidæ occaſiones tandem oblatæ arripiuntur. Demoſth. ex argu. lib.

Grauißimæ ſunt, & ſapientiſſimæ occaſionum cõcionee, eædémque perſpicuæ, nec ſine pernicie negliguntur. idem 1. Olynth.

Occaſionis vox nihil aliud eſt, quàm diligens temporis, & cæterarum circunſtantiarum conſideratio. ibid.

Adoleſcentibus præſertim fugienda occaſio mali. Eraſm. in epiſt.

Temporibus medicina valet, data tempore proſunt.
Et data non apto tempore vina nocent. Ouidius 1. de remed. amoris.

Sum dea quæ rara, & paucis Occaſio nota.
Quid rotulæ inſiſtis? Stare loco nequeo.
Quid talaria habes? Volucris ſum, Mercurius quæ
Fortunare ſolet, tardo ego, cùm volui.
Crine tegis faciem? Cognoſci nolo. Sed heus tu,
Occipiti caluo es? Ne tenear fugiens. Auſonius.

Occaſio in prælio amplius ſolet iuuare, quàm virtus. Veg. lib. 3.

Occaſione dimidium negotium conficis. in hiſt. Sax.

Tempus ſortitus mẽdicus, mul-

tum poteſt.

Magna res, parua in tempore data.

Cùm vult nõ poteſt, quia quando potuit, noluit: ideo per malum velle perdidit bonũ poſſe. Auguſtin.

Delinquẽdi materia debet præcidi. apud Iuriſp.

Nihil prætereundum eſt, quod ad rem pertineat. Demoſth. in argum. lib.

Ad opportunitatem ſuperfluum inutile eſt. Chryſoſt. de pœnitent.

Mare, & Nauigatio.

EX GRÆCIS.

F*Idelis terra, infidele mare, inſatiabile lucrum. Demetr. Phaler.*

Vt nauigatio iuxta littus: ſic ambulatio circa mare iucundiſsima eſt. Plut. probl. Dec. 1.

Qui nauigant, tantùm à morte diſtant, quanta eſt nauis craſſitudo. Anacharſis apud Diogen. lib. 1.

Securiſsima è nauibus eſt, quæ in portum venit.

Boni gubernatoris eſt, ventorum ſe flatibus accommodare: viri autem ſapientis, animi affectibus. Ariſto. apud Stob.

Iucundum eſt, mare ex terra intueri. Callimach. apud Sto.

In terra pauperem eſſe præſtat, quàm diuitem nauigare. Menand. ibidem.

EX LATINIS, ET SACRIS.

M*Agna pars hominum, quæ nauigatura eſt, de tempeſtate non cogitat. Senec. de tranquil. anim.*

Maris nauigatio, mortis cauſa, Plin. Senior. lib. 19.

Mare nauigare coegit auaritia. idem lib. 22.

Improbè Neptunum accuſat, qui iterum naufragium facit. Pub. Mim.

Venturam melius præſagit nauita mortem:
Vulneribus didicit miles habere metum. Proper. lib. 3.

Nec violaſſe fidem tentantibus æquora prodeſt:
Perfidiæ pœnas exigit ille locus.Dido apud Ouid.

Difficile naufragium patitur qui ventorum rationem diligenter inſpexerit.Veg.lib.4.

Mare viua in ſe corpora retinet, mortua reijcit.Greg.6.mor.

Maris fluctus dicuntur, mentis cogitationes. idem libr.11. mor.

Nauis Petri, eccleſia deſignatur.idem 17.mor.

Promiſſio.

EX GRÆCIS.

Sponde, propinqua eſt noxa. Plut.in Conu.Sapien.

Iniuſtum,quod promittitur,dicitur, ſed non promittitur. Ageſil. apud Plut. in Apophth.

Fac magna, nõ magna promitte.Phocio apud Stob.

EX LATINIS.

Pacta ſemper,& promiſſa ſeruanda ſunt, quæ nec vi, nec dolo malo facta ſunt. Illa ſeruanda non ſunt, quæ non ſunt ipſis vtilia, quibus illa promiſeris. Cicer.3. offic.

Promiſſa ſeruanda non ſunt, ſi tibi plus noceant, quàm illi proſint,cui promiſeras.idem 1. Offic.

Quod affirmatiuè, quaſi Deo teſte promiſeris, id tenendum eſt.idem 2.Offic.

Sponſionis vinculum non leuat dignitas rerum ſponſarum, Liuius 1.Dec.lib.8.

Sponſio neminem præter ſponſorem obligat.ibid.

EX SACRIS.

Promiſſionum perceptio, eſt cuſtoditio præceptorum. Chryſoſt.ſup.Act.Apoſtol. Homil.1.

Quoniam iam vouiſti, iam te aſtrinxiſti, aliud tibi facere non licet,non talis eris, ſi non feceris, quod vouiſti, qualis manſiſſes, ſi nihil tale vouiſſes. minor enim tunc eſſes, non prior:modò autem (quod ab-

ſit)miſerior, ſi ideo fidem fregeris, quantò beatior, ſi perſolueris. Augu. de Armet. & Paul.

Tolerabilius eſt promiſſum non facere, quàm facere quod turpe eſt. Amb.

Cuius animum neſcis, de eius voluntate periculosè promittis. Hieronym.

In malis promiſſis reſcinde fidem, in turpi voto muta decretum, quod incautè vouiſti, non facias: impia eſt promiſſio, quæ ſcelere adimpletur. Iſid. 2. Solilo.

Quantò citius malum votum impleri promittitur, tantò celerius punitur. Greg. libr. 16. mor.

Bona vota quoties effectum percipiunt, multiplicantur. idem 34. mor.

Dignus eſt ſupplicio, qui ſeipſum Deo ſubtrahat, à voto reſiliens. ibidem.

Mundi promiſſa ſemper fallunt: Dei autem promiſſa nunquam fallunt. Auguſt. ſerm. 3. de verb. Apoſt.

Promiſſio eſt beneficium. idem epiſtol. 120.

De promiſſionibus Dei nihil dubitandum. idem in Quæſt. ex vtroque.

Promiſſa ſua vt Deus cõpleat, non eſt in Dei, ſed in hominis poteſtate. idem libr. 1. de prædi. Sanct.

Vultus.

EX GRÆCIS.

EX ſpecie comprehendũtur mores. Cleant. apud Diogen. lib. 7.

Ad vultum boni viri aſpicere, dulce eſt. Eurip. in Ion.

Non intemperanter, ſed arte quadam facies futuræ vxoris conſideranda. benigni enim oculi ſummam animi pulchritudinem comitantur: quæ autem maligna, & odioſa fuerit, ea ſtatim & oculis tranſuersè, implacidéque intuetur. Qui ſtolidus, ac ſimplex eſt, pupillas, & oculos patentes gerit, vt aſini, & oues. Cui ſupercilia coniunguntur, improbus eſt.

Cuius ſuperficies in vultu non rubet, ſed obſcura, caliginoſáque eſt, huius anima nunquam vllo modo exhilaratur. caterùm eiuſmodi notæ non ſolùm virginibus, & mulieribus, ſed etiam viris inſunt. vnde de mulieribus, quales futuræ ſint, multò antè vaticinantur Indi. Nicoſt. apud Stob.

EX LATINIS.

Magnorum virorum nõ minus vtilis eſt præſentia, quàm memoria. Senec. Epiſto.102.

Frons pluribus generibus peccat. Quint. lib.1.

Fronte ac vultu ſimulatio facillimè ſuſtinetur. Cicer. ad Lent.

Vultus, ac frons, animi eſt ianua, quæ ſignificant voluntatem abditam, & occultam. idem de petit. Conſul.

Frons triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueritatis index. Plin. Senior lib. 11.

Heu quàm difficile eſt, crimen non prodere vultu. Ouid. 2. Metamorpho.

Nec bene mendaci riſus componitur ore,
Nec bene ſolicitis ebria verba ſonant. Tibul.

Fronti nulla fides. Iuuenal. Sat.11.

EX SACRIS.

Non ita exprimit affectum digitus, ſicut vultus. Bern.

In pleriſque iuſti aſpectus, admonitio correctionis eſt: perfectioribus autem lætitia. Amb. ſup. Beat. immac.

Faciem craſſitudo operit. Greg. lib.12. mor.

Facies Dei, cognitio eius eſt. idem in 2. Reg.

Facies notat conuerſationem. ibidem.

Frons, pudoris ſedes. Auguſt. de verb. Apoſt.

Formarum varietas, & ſpecierũ numeroſitas in rebus conditis quid, niſi quidam radij deitatis? Bernard. ſup. Cant. Sermo.31.

Mercatura, & Lucrum.

EX GRÆCIS.

Cui nihil reſtauratur, habita finiuntur velociter. Ariſtot. Ethic. 4.

Lucrum turpe, accuſatio naturæ eſt. apud Stob.

Omnis homo lucri cupidus eſt. Plutarch. de cupid. lucri.

Lucrum eſt auxilium indigentiæ. Ariſt. Ethic. 8.

Quod cum maiore labore acquiritur, magis diligitur. idẽ Eth. 8.

Neceſſarium eſt in omni ciuitate aliquid vendi, & aliquid emi. idem Polit. 6.

Fidelis terra, infidele mare, inſatiabile lucrum eſt. Demetr. Phal.

Damnum potius, quàm turpe lucrum eligendum eſt. Diog. libr. 1.

Niſi lucrum eſſet, nemo eſſet improbus. Deiph. apud Volat.

Mercatura exercetur rerũ permatatione. Homer. Iliad. libro 7.

Non in omnibus lucrum tibi propon as.

Parua lucra maiora detrimenta afferunt.

Pecunia in emendo, & vẽdendo æquat ſummos infimis, tollitq́ diſsidium. Demoſth. in arg. lib.

In emendo tempore qui prior eſt, prior etiam iure putatur. ibidem.

Vt paucis dicam, quantumuis ſapientem animum lucrum vi ſuperat. apud Stob.

Spes mali lucri, initium eſt iacturæ. Xenoph. apud Stob.

Lucrum iuſtitiæ præferunt impij. ibid.

Agricolæ, & mercatores ab admittendo bello melius deterreri non poſſunt, quàm ſi eis negotiationis euerſio, illis agrorum vaſtatio proponatur. Demoſt. in arg. libr.

EX LATINIS.

Auarus animus nullo ſatiatur lucro. Senec. Epiſt. 95.

Nullus, niſi ex alterius damno quæſtus eſt. idem de ira lib. 2.

Sordidi putantur, qui mercantur à mercatoribus quod ſtatim vendant.nihil enim proficiunt, niſi admodum mentiantur.Cic.1.Offic.

Malo emere,quàm rogare. idem 6.Act.in Verr.

Emptum cùm malè eſt, ſemper pœnitet.Plin.Senior lib.18.

Quid nõ facit, aut patitur mercator?Eraſm.in Epiſt.

Publicum à paucis emi, periculoſum eſt. Salluſt. in Coniur. Catil.

Lucri bonus odor ex re qualibet.Iuuen.Sat.24.

Difficilè ſalua erit ciuitas, in qua pluris,quàm bos, venundatur piſcis. Cato apud Plutarch.in Apophth.

Qui præcocia magno emunt, deſperant ſe ad maturitatis tempus peruenturos. Socr. apud Diog.Laër.lib.2.

In magna inopia quicquid emi poteſt,vile eſt. Quintilia. Declam.12.

Res partim emuntur pecunia, vt domus: partim tempore, & diligentia, vt liberalis diſciplina.Diog.lib.6.

Terra omnia parit, & rurſum recipit.

EX SACRIS.

Quæſtus magnus,conſcientiæ puritas. Chryſoſt. ſup.Matth.Homil.58.

Damnum qui certat euitare,potior eſt eo, qui certat lucrum quærere.apud Iuriſconſ.

Lucrum non quærendum in rebus diuinis.Amb.ſup.Luc.

Mercatorum laborioſa vita eſt. Aug.Ser.48.

Nemo habet iniuſtum lucrum ſine iuſto damno.idem.

Non ſic ſapit lucrum,quàm dolet damnum.idem.

Quæſtum facilè negligit generoſus animus.Hier.

Aurum, & diuitias per bella quærere, nefas eſt: per maria periculũ: per falſitates opprobrium: per agriculturam verò licitum eſt. honeſtum verò eſt lucrum,per quod nemo læditur, iuſtè acquiritur, & nulli præiudicatur. Caßiodorus in Epiſt.

Vltroneæ vileſcunt merces, &

pretia facilitate decreſcunt. Hieron.ad Demetr.

Pretium rebus imponit affectus. Amb.1.de Offic.

Emptio præſumitur facta ex pecunia illius, cuius cantat inſtrumentum. apud Iuriſconſ.

Emptor bonæ fidei dicitur eſſe, qui aut ignorauit rem alienam, aut putauit eum qui vendidit, habere poteſtatem vendendi. ibid.

Lucra interdum damni occaſione colligimus. Chryſoſt. ſup. Matt. Homil.9.

Lucri ſpes omnia difficilia facit iucunda. idem de Sacerdo. lib.3.

Mercator homo vix Deo poteſt placere. idem ſup. Matth. Homil.38.

Vſura, & mutuatio.

Habes, ne fœnereris, quia non indiges: non habes, ne fœnereris, quoniam ſatisfacere non poteris. Plutar. de Vſur. vit.

Fœnus, onus eſt etiam diuitibus intolerabile. ibid.

Si neceſſariis contenti eſſemus, minimè vſurariorum genus peſſimum inueniretur. ibid.

Deliciæ fœneratores fecerunt, non ſecus ac aurifices, unguẽtarios, ac tinctores. ibid.

Et eſca, vſura eſt & veſtis, vſura eſt, & quodcunque ſorti accidit, vſura eſt: quod velis ei nomen imponas, vſura eſt. Ambroſ. lib. de Dauid.

Peior ciuis exiſtimatur fœnerator, quàm fur. Cato de Re ruſt.

Fœneratio etiam iis inuiſa eſt, quibus ſuccurrit. Colum. libro 1.

Turpia lucra fœnoris, & velox inopes vſura trucidat. Anſ. in Æglog. de Vit. hum.

Vſuræ liberos ſeruos faciunt. Pub. Mim.

Qui ſub vſura accipit, ſub tempore quaſi beneficium ſentit, ſed vſura per omnes eius facultates decurrit, & totum conuertit in debitum. Chryſ.

Prudentis viri eſt, qui mutuum prudenter dedit, id amicè recipere: non poſtquam humaniter contractum eſt, odioſè

recipere. Theoph. apud Stob.

Ad ſacros ordines non ſunt promouendi vſurarij. Gregor. in Regiſt.

Fænus, extremæ impudentiæ ſignum. Chryſoſt. ſup. Matth. homil. 57.

Vſurarius ſuper omnes mercatores maledictus. idem ſuper Matt. hom. 38.

Latro.

O*Mnis fur malignus eſt. Ariſt. Rhet. 2.*

Non ſolùm qui clàm tollit, ſed etiam qui palàm tollere vult, latro eſt. idem Topic. 6.

Nemo ad humanum ſanguinem propter ipſum venit, aut admodum pauci, nudum latro tranſmittit: etiam in obſeſſa via, pauperi pax eſt. Sen. epiſt. 14.

Nulli etiam, cui rapina fœliciter ceſſit, gaudium rapti durauit in poſterum. idem epiſt. 17.

Nullum eſt aliud latronnm beneficium, niſi vt commemorare poßint iis ſe vitã diſſe, quibus non ademerunt. Cic. Phil. 2.

Inſidiatori, & latroni non poteſt afferri iniuſta nex. idem pro Milone.

Nihil eſt turpius ingenuo, nihil minus libero dignum, quàm in conuentu maximo cogi à magiſtratu furtum reddere. idem 4. Actione in Verrem.

Furtum deprehendi, infœlicis ingenij eſt. Plinius Senior in præfat.

Furto ſublata quædã fertilius proueniunt. idem lib. 19.

Turpe eſt, virtutis gloriam magnitudine prædæ minui. Maxim. lib. 6.

Si propterea nõ feciſti furtum, quia times, ne videaris, intus in corde feciſti: furti reus teneris, etſi nihil tuliſti. Aug.

Fur nemo rei ſuæ eſt. Tertull.

Maleficio præda coniuncta eſt. Lact. lib. 3.

Si pœnale eſt clanculò auferre, multo maioris pœnæ eſt violenter cripere. Aug. in quodam ſerm.

Plerunque amittit qui poterat

retinere, qui audacter ea, ad quæ pertingere non valet, eripere feſtinat. Greg.

Qui recipiet, qui aliena tulerit, ſi ſemper ardebit, qui ſua non dedit. Rabir. ſup. Matt.

Vltra omnes crudelitates eſt diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Eraſm. in epiſt.

Latro meritò grauiora legibus patitur, quàm cõtra leges ipſe commiſit. Aug. contra epiſt. Parm. cap. 7.

Latro bonus magnam peccatoribus præſtat fiduciã. Grego. in Regiſt.

Fur nocturnus ſi occiditur, non cõmittitur homicidiũ. Auguſt. lib. 2. Quæſt. ſup. Exod.

Quod inueniſti, & non reddidiſti, rapuiſti. idem ſerm. 19. de Verb. Apoſt.

Ablatio rei alienæ, reſtitutione diſſoluitur. Chr. ſup. Matt. Hom. 12.

Abſtinenda manus ab alienis, ſi pecunias exigere non poſſumus. idem de Virt. & vit. Ser.

Fur mentitur, ac peierat. idem ſup. Epiſt. ad Philip. Ser. 1.

Furtum ſegnitiei eſt. idem ſup. epiſt. ad Heb. Ser. 6.

Debitum.

Magis redde mutuum, quàm amicis tribue. Ariſt. Eth. 9.

Secundum delictum arbitrantur per ſe mentiri: ſecundum verò debitorem eſſe, quandoquidem qui debent, vt plurimum mentiri coguntur. Plutarch. de Vit. vſur.

Mutuũ ſumere, mendacij principium eſt. Baſil. in Hexam.

Nihil grauius, quàm aud.re, Redde. ibid.

Parum intereſt, vtrum ab homine, vel à fortuna mutuum acceperis. Sen. epiſt. 87.

Eſt animi ingenui, cui multum debeas, ei plurimũ velle debere. Cic. ad Curt.

Reddit beneficium, qui libenter reddit. in Hiſt. Sax.

Stultus eſt debitor, qui gaudens, pecuniam accipit, & tempus, quo reddere debeat, non attendit. Greg. in Mor.

Cenſum non ſoluere, eſt vſur-

patio libertatis. apud Iuriſpe.
Debita, quæ diuiti oramus, peccata ſunt. Aug. epiſt. 54.
Debitum qui exigit, nõ peccat. idem lib. 19. contra Fauſt.
Debitores ſumus præcipuè quinque, ſcilicet, corpori, cordi, fratri, ſanctis, & mortuis. Bern. de Verb. domini.
Bellantibus ſumptus debentur ab iis qui in pace ſunt. Chryſ. ſup. epiſt. ad Philip. Ser. 4.

Priuilegium.

NIhil odioſius, quàm reuocare ea, quæ maiorum benignitas indulſit. Eraſm. in epiſt.
Priuilegium eſt principis beneficium cõtrà ius commune indultum. apud Iuriſc.
Priuilegiũ ita vni eccleſiæ concedatur, vt alteri iniuria non irrogetur. Gregor. ex Regiſt. lib. 2.

Spectaculum, ludus.

VIta ſine feſtiuitatibus lõga eſt via ſine diuerſoriis. Democ. apud Stob.
Iocus ſæpenumero remiſſio ſtudij eſt. Plat. de ſummo bono.
Requies, & ludus in vita neceſſaria. Ariſt. Eth. 4.
Ludus eſt propter requiem. idẽ Polit. 8.
Statim à primis annis pueri honeſtis iocis aſſuefaciendi ſunt: nam ſi iocis minus decẽtibus aſſueſcant, nunquam legitimi, probique viri euadere poterunt. ibid.
Ludendi eſt quidam modus retinendus, vt ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem elabamur. Cic. 1. Offic.
Pueris non omnem licentiam ludendi damus, ſed eam, quæ ab honeſtatis actionibus non ſit aliena. idem 1. offic.
Aduerſus miſeros inhumanus eſt iocus. Quint. lib. 4.
Si damnoſa ſenem iuuat alea, ludit & heros. Iuue. Sat. 4.
Inſtrumenta luxuriæ, tympana, & tripudia. Iuſt. lib. 30.
Ambitioſiſſimum gloriandi genus eſt, etiam deridere. Quint. lib. 11.

Ioci ab eccleſia remouēdi. Ambro.1.Off.

Saltatio ad adulteras pertinet, non ad pudicas. idem de Virg. lib.3.

Aleam inuenit dæmon. Aug. lib.4.de Ciuit.Dei.

Spectacula, & ludi ſeculi pœnitendi, fugienda. Auguſt. de vera & falſa pœnitentia. cap.15.

Spectacula theatri, vera inſania ſunt. Auguſt. de Catec. rudib.

Saltatio, barathrum eſt diaboli. Chryſoſtomus ſup. Matth. homil.48.

Spectaculorum admiratio eloquentiam Dei in cōtemptum ducit. Chryſo. de verb. Eſaiæ. homil.1.

Theatra riſuum, ac turpium voluptatum incentores ſunt. Chryſoſt. ſup. Matth. Homilia 6.

Theatra, magna mala efficiunt ciuitatibus. idem ſup. Acta Apoſt. hom.52.

Theatrum officina iniquitatis eſt. idem de pœnit. hom.8.

Vrbanitas mollem animum facit. idem ſup. Epiſt. ad Epheſ. ſerm.17.

Vrbano nihil impudentius. ibidem.

Nouerca.

QVi liberis ſuis nouercam ſuperinduxit, non honore dignus, ſed infamis ſit, vt pote diſſenſionis autor domeſticæ. apud Stob.

Nihil boni aiunt nouercam cupere filiis ſpuriis, quarum reprehenſionem vita. Eurip. apud Stob.

Inimica conſequens nouerca liberis prius genitis, vipera nihilo clementior eſt. Eurip. in Alceſt.

Nunquam duplicia connubia laudauero mortalium, nec binas matres habentes liberos. idem in Androm.

Diuiſio.

CVm nimis in diuiſione properamus, tardiores abſoluimus. Plat. de Regn.

Diſtincta melius ſeruantur.

Sen.Epiſt.8.

Reficit animos, ac reparat varietas ipſa: aliquantóque difficilius eſt in vno ſemper perſeuerare. Quint.lib.1.

Facilius eſt multa facere, quã diu.ibid.

Diſtinguẽdum ſemper eſt inter manifeſta, & dubia. Bern. ſup.Cantic.ſerm.18.

Numerus.

OMnia terminantur numero. Ariſt.Eth.3.

Oportet eſſe vnum numero id quod maximũ, & optimum dicitur. Ariſt.Topic.7.

Vnus quidẽ, nec vnus quidem eſt. Arch.apud Diog.lib.3.

Multi dicuntur pauci, habito reſpectu ad plures. apud Iuriſc.

Perfectio ſolet in ſeptenario numero deſignari. Gregor. in 1. Reg.

Venatio.

VEnandi ſtudium, ac voluptas multo labore afficit, & incommodo. Liuius 1. Decad. lib.1.

Iucundis poſt venationem menſa plena eſt. Eurip.in Med.

Animal brutum.

ANimalia cuncta noſcunt ſibi ſalutaria præter hominem. Plin.Senior lib.27.

Animalia gulæ carcere coërcere cœpimus. idem lib.22.

Beneficiorum Dei animalia etiam partem habent. Chryſ. ſuper.Geneſ.Hom. 28.

Senſus melior in brutis, quàm in hominibus. Auguſt. de Quantit.Anim.

Vniuerſis animalibus data eſt ratio, brutis tantùm ad vitam tuendam: homini autem ad propagandam. Lact.

Animalia fecit Deus propter hominem: hominem autem propter ſeipſum. Si ergo animalibus miniſtrat propter hominem, quomodo hominibus non miniſtrabit propter ſeipſum? Chryſoſt. ſuper Matth.

Nullũ eſt animal præter homi-

nẽ, quod habeat aliquam notitiam Dei. Cicer. de legib.

Meritum.

Habent in meritis gratiã periculum, & difficultas. Quint. lib. 7.

Iniquiſsima magnorum meritorum conditio eſt, ſi quicquid non fuerit abiectum, de prioribus periit. idem Declamation. 5.

Non perdat autoritatem meritum, quod vltra expectationem eſt. idem lib. 6.

Multiplicata obſequia demerẽtur potiùs, quàm offendunt. Lact. lib. 4.

Nemo meritis Deum praeuenit. Gregor. 23. Mor.

Magna ſunt vitæ actiuæ merita, ſed contemplatiuæ potiora. ibid.

Sis auarus in petendo, modò ſis idoneus in promerendo. Amb.

Multorum merita quatiuntur vnius delicto. idem.

Sufficit ad meritum ſcire quòd non ſufficit meritum. Bern. ſerm. 53.

Præpoſterus ordo eſt, ante meritum exigere præmium, & ante laborem ſumere cibum. idem ſup. Cant.

Iuxta meritum plebis Deus ſolet prouidere de paſtore. Gregor. 28. Mor.

Merita maiorum in natos traiiciuntur. Auguſt. libr. 6. de Geneſ. ad lit.

Meritum diſpar habet, qui ſociabiliter viuit, & qui vtiliter præeſt. Bern. ſup. Cantic. ſerm. 23.

Meritum hominis totum eſt, ſi totã ſpem ſuam ponat in Domino. idem ſup. Pſalm. Qui habitat.

Reſpectus domini variatur pro meritis eorum, quos reſpicit. idem ſup. Can. ſerm. 57.

Merita noſtra ſunt munera Dei Auguſt. confeſſ. 10. cap. 13.

Dona ſua, non merita noſtra coronat Deus. idem Epiſtol. 105.

Meritis parentum gaudent nati. idem 6. de Geneſ. ad lit, cap. 9.

Scandalum.

SI de veritate ſumitur ſcandalum, vtilius permittitur naſci ſcandalum, quàm veritas relinquatur. Gregor. ſup. Ezechie.

Scandalum malè ſcandalo reſarcitur. Bern. de præcept. & diſcipl.

Cùm carpuntur vitia, & inde ſcandala oriuntur, ipſe ſibi ſcandali cauſa eſt, qui fecit quod argui debeat, nõ ille, qui arguit. non ergo timeas contra charitatem eſſe, ſi vnius ſcandalum multorum compenſaueris pace: melius enim eſt, vt pereat vnus, quàm vnitas. Bern.

Odor.

ODor bonus, teſtimonium bonum. Bern. ſup. Cant. ſerm. 71.

Odorem morum fama diiudicat colore conſcientiæ. ibid.

Odorat tantùm peccator Dominũm: iuſtus etiam guſtat. Bern. ſup. Cant. ſerm. 67.

Non bene olet, qui bene ſemper olet. Hier. ad Demetr.

Sepultura.

SEpulturæ nullus ſit reſpectus. Aug. in ſent. ſuis.

Sepultura nulla eſt piæ iacturæ. idem lib. 19. Quæſtio. ſuper Geneſ.

Sepulturæ pompa magis eſt viuorum ſolatium, quàm mortuorum refugium. idem de cura pro mort.

Sepelitio fidem reſurrectionis aſtruit. idem lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 13.

Hominis ſolùm poſt mortem ſepulturæ cura. Plin. Seni libro 7.

Teſtamentum, & hæreditas.

TEſtatoris voluntas ſeruãda, aut hæreditate carẽdum. Auguſt. de quinque hæreſ.

Tabulæ teſtamenti etſi abolitæ ſunt, è legatis tamen patrimonij amplitudo poteſt intel-

ligi. Demoſth. contra Aphobum.

Teſtamenta hominum ſpectacula ſunt morum. Plin. Iun. lib. 8.

Optima hæreditas, quæ à patribus traditur liberis, eſt gloria virtutis, rerúmque geſtarum, cui dedecori eſſe nefas, & vitium iudicandum eſt. Cicer. 1. Officio.

Licet patri apud filium gloriari, ad quem hæreditas ſuæ huius gloriæ, & factorum imitatio pertinet. ibid.

Omnia hæredum officia ſunt præſumenda. Plin Iun. lib. 4.

Quod meum eſt, mihi legari nõ poteſt. apud Iuriſp.

Teſtamentum vetus mutabile erat, teſtamentum nouum immutabile eſt. Gregor. ſup. Ezech. lib. 1.

Qui hæreditatem aut ſucceſsionem paternam renuit, hæreditaria non debet onera ſubire. Greg. in Reg. lib. 5.

Vxor hæres, pudicitiæ pretium eſt. Hier. ad Saluinam.

Teſtamentum, hominis morte confirmatur. Auguſt. in expoſ. Epiſt. ad Galat.

Hæreditas, in qua Chriſti cohæredes ſumus, non minuitur multitudine filiorum, nec fit anguſtior numeroſitate cohæredum. in ſent. Auguſt.

Hæreditas noſtra, pater immortalitatis eſt. Aug. in lib. 83. Quæſt.

Hæreditas noſtra pax eſt. idem Pſalm. 124.

Hæreditas eccleſiæ, eſt Deus. idem in Pſalm. 5.

In teſtamento aliquid pauperibus relinquendum eſt. Chryſoſt. Homil. 2. ſup. Pſalm. 50

Teſtatoris voluntas, lex eſt. apud Iuriſconſult.

Experientia.

Experiẽtia artem facit: imperitia verò caſum. Ariſtotel. Metaph. 1.

Experientia ſingularium, ars vniuerſalium cognitio eſt. ibidem.

Multitudo temporis facit experientiam. idem Ethic. 6.

Inſania aliena frui, optimum eſt. Plin. Seni. lib. 18.

Par eſt eos, qui generi humano res vtiliſsimas conquirere, & perpenſas, exploratáſque memoriæ tradere concupierint cuncta tentare. Colum.lib.1.

Per varios caſus vſus experientiam fecit, exemplo monſtrante viam. Manil.lib.1.

Non trepidat de euentu inuentionis ſuæ qui probatis eam experimentis comparauit. Iulius Front. in præfa.

Aſsiduitas experiendi ſubtrahit paulatim admirationem. Auguſt.

Multa fieri reipſa cõperio, quæ inexperto nullatenus perſuaderi queunt. Bernard. in Epiſtol.

Experto in ſua ſcientia credendum eſt. apud Iuriſconſ.

Rerũ progreſſus oſtendunt multa, quæ initio præcaueri non poterant. Demoſthen. in argumen. lib.

Argumentum, & diſputatio.

ARgumẽtum eſt quicquid quocunque modo rei dubiæ, de qua diſputatur, fidem facit. apud Iuriſconſ.

Arguendo, & diſputando veritas inuenitur. ibid.

Argumento cognoſcitur quod liquidò conſtare non poteſt. ibidem.

Arguitur iniuria tripliciter nempe lege, ratione, & exemplo. ibidem.

In diſputationibus validius, et vrgentius argumentum in finem ſeruandum eſt. ibid.

Optimus, & efficaciſsimus modus conuincendi aliquem, eſt per retortionem, & legem propriam. ibid.

Studioſus iuris in quouis argumento præcipuè conſiderare debet, an peccet penes aliquã fallaciam. ibid.

Diſputans non debet extra propoſitum vagari. alioquin audit, Amice quod ais, impertinens eſt. ibidem.

Ars contradicendi, omnia in dubium vertere poteſt. Plat. de ſcient.

Qui poſitioni nõ credit, reprobare debet: qui reprobare non poteſt, poſitioni credat. idem.

Manifeſta negare, irreuerentia eſt. Ariſt. Rhet. 2.

Seruos negantes, ac contradicentes magis flagellamus. ibid.

Quolibet contra opiniones ſapientum proferente, ſolicitum eſſe, ignorantia eſt. ibid.

Vno incōueniēte dato, plurima contingunt. idem Phyſic. 1.

Magis dicimus ſcire illum rem, qui ſcit eā affirmatiuè, quàm qui ſcit eam negatiuè. idem Metaph. 3.

Prudenti incredulitate non eſt quicquā vtilius mortalibus. Eurip. in Helena.

Colloquentium duorum irato altero, iſte, qui verbis non refragatur, prudentior eſt. Eurip. apud Stob.

Ingētia mala non aliter, quàm ex aliqua contentione oriuntur. Plat. in Phæd.

Contradicentem docere oportet, non contradicendo compeſcere. nam nec inſano, ſi viciſſim inſaniat, aliquis medebitur. ibid.

Sermones ſophiſtici facilius cōtradicuntur, quàm diſputantur. Ariſt. Phyſic. 2.

Quædam quæſtiones, ſubtilius eſt contemnere, quàm ſoluere. Senec. epiſt. 50.

Diſputare docemur, nō viuere. idem epiſt. 46.

Non te prohibeo aliquando ſophiſmata tractare, ſed tunc cùm non voles aliquid agere. idem epiſt. 113.

Neceſſe eſt contentiosè loquaris, quod probare non poſſis. Quint. Declamat. 18.

Mala, & impia cōſuetudo eſt, contra Deos diſputandi, ſiue ex animo hoc facias, ſiue ſimulatè. Cicer. 2. de nat. Deorum.

Contentio tandiu ſapiens eſt, quandiu proficit, aut ſi non proficit, non obeſt. idem pro Cluent.

Rem manifeſtam negare, augentis eſt crimen, non diluentis. Plin. Iun. lib. 4.

Nimium altercando veritas amittitur. Pub. Mim.

Contentione nonnunquā obruūtur ingenia diſcentium. Eraſ. in epiſt.

Nunquam ad rationem veritatis intrabit, quiſquis à diſcuſſione cœperit erudiri. in Collect.

Collect.Neſt.abbat.

Contentio ſummæ difficultatis eſt initium. Auguſt.de ver. relig.cap.24.

Argumenta captioſa breuibus regulis ſoluenda ſunt. Aug. contra Acad.lib.3.

In diſputationibus non eſt quærenda victoria, ſed bonum, & rectum. idem contra Acad.lib.1.

Non diſputatio veritate, ſe veritas diſputatione requiritur. idem lib.1.ſup. Geneſ.

In diſputationibus ſine ſcripturarum autoritate nihil temerè aſſerendum. idem libro 2. cont.Pelag.

Argumentum ab abſurdo tollitur, ſi abſurdius ſequatur. apud Iuriſconſ.

Diſputare ſine timore Dei, eſt veritatem ſubuertere. Chryſ. ſup.Matth. homil.35.

Diſputationes inſanæ à Satana ſuggeruntur. idem ſup.Ioan. homil.7.

Quæſtionis nulla neceſſitas, vbi fides eſt. Chryſoſt.ſup.Matt. homil.1.

Neceſſe eſt alteram partem contradictionis eſſe veram. Ariſt.Metaph.4.

Nemo à ſimilitudine vocũ, niſi qui diſputat, captus eſt. Sen. epiſt.45.

Diſputatio ad iudicium pertinet. Greg.in Mor.

Litigium.

Lis de rebus facilè corruptibilibus, celeriter debet terminari, vel res vendi. apud Iuriſconſul.

Publicæ contradictiones, & cõtrouerſiæ, ſi priuatas offenſiones ſubducas, leuiores effici ſolent.Plut.de Polit.

Paruo ab initio contentionẽ magnam hominibus lingua ſuppeditat: hoc verò ſapientes homines maximè cauent, amicis non fabricare litem. Eurip.in Andrem.

Diuerſitas opinionum, eſt cauſa litis. Metaph.5.

Multi litigant in foro, non tam vt ipſi aliquid conſequantur, quàm vt alios vexent, atque moleſtent. Heſiod.

Ille forum, & litigium vitare

debet, qui ſibi non eſt conſcius magnarum diuitiarum. ibidem.

Maior plerunque lite quæſtio eſt. Quint. Declam. 13.

Nihil bono viro, ac quieto magis conuenit, quàm abeſſe à ciuilibus controuerſiis. Cicero ad Atticum.

Cauſarum occupationibus agitatus debet ad aliquem habere recurſum. Gregor. in regiſt.

Cauſæ dubiæ ſunt Romæ determinandæ. ibid.

Inter turbas cauſarum non moueri, magni eſt animi. ibidem.

Contentionis finis nunquam inuenietur, ſi ea, quæ iudicata ſunt, differantur. Greg. in Regiſt.

Cõtentiones de terrenis diu habere, religioſis indignum eſt. Greg. in regiſt.

Contentiones per formam pacis concordiam componere, valde laudabile. ibid.

Genus humanum ad cõtentiones natum eſt. Chryſoſt. ſup. Act. Apoſt. homil. 7.

Contumacia, & impœnitentia.

IN malè cœptis honeſtior videtur pertinacia, quàm impœnitentia. Senec. de ira. libro 1.

Cuiuſuis eſt hominis errare, nullius niſi inſipientis perſeuerare in errore. Cic. Phil. 2.

Hominibus nimia pertinacia, atque arrogantia accidere ſolet, vti eò recurrant, & id cupidiſſimè appetant, quod paulò antè cõtempſerint. Cæſ. de bell. ciuil. lib. 1.

Abſit pertinax contentio in familiari ſermone. Ambr.

Contumacia redargui non poteſt, niſi exemplo. Lact. lib. 4.

Pertinaces plus de ſe, quàm ſunt, ſentiunt. Greg. in Paſt.

Pertinacia ex ſuperbia oritur. ibidem.

Contumax habetur pro præſenti. apud Iuriſconſ.

Contumaces plerunque auari. Auguſt. de bon. vid.

Obſtinati in ſuo ſenſu peſſimi. Bernar. de reſurrect. Domini. ſerm. 3.

Impœnitentia cordis, eſt peccandi obſtinata voluntas. Bern. de conuerſ. ad cleric. ſerm.

Pertinacia non ſinit hominem corrigi. Aug. Epiſt. 210.

Motus.

Corporis motus, vox quædam eſt animi. Amb.

Motum natura informet: ſi quid ſanè in natura vitij eſt, induſtria emendet. idem.

Motio locorum, iræ, aut viſitationis indicium. Chryſoſt. ſuper Act. Apoſt. Homil. 11.

• *Primi motus non ſunt in nobis. Ariſtot.*

Conditio.

Conditio, cuius euentus operatur, non debet ſpectari. apud Iuriſconſ.

Conditio difficilis habetur pro impoßibili. ibid.

Exprobratio.

• *Beneficia non ſunt exprobranda apud memores. Liuius 1. Dec. lib. 9.*

Odioſum eſt genus hominum officio exprobrantium, quæ meminiſſe debet is, in quem collata ſunt, non commemorare, qui contulit. Cicer. in Lælio.

Beneficium qui dicit ſe dediſſe, petit. Pub. Mim.

Crede mihi, quamuis ingentia Poſthume dones,
Autoris pereunt garrulitate ſui. Mart. lib. 5. •

Hypocrita, & ſimulatio.

Hypocrita, ſi bonum eſt, bonũ eſſe, vt quid vis apparere, quod non vis eſſe? ſi malum eſt, malũ eſſe, vtquid vis eſſe, quod non vis apparere? melius eſt bonum eſſe, ſi malum eſt, malum apparere, peius malum eſſe: ergo aut appare, quod es, aut eſto, quod appares. Chryſoſt. ſup. Matth. 7.

Hypocriſeos macula pauci carent. Hier. in Epiſt.

Quod maximè dißimulas, fre-

quentius exit in lucem.

Simulata æquitas, non æquitas eſt, ſed duplex iniquitas: quia iniquitas eſt, & ſimulatio. Aug. ſup. Pſalm. 63.

Vult hypocrita ſcire diuina eloquia, nec tamen facere: vult rectè loqui, nec tamen viuere. Greg. 11. Mor.

Hypocriſim excludit ſimplicitas. Anſel. ſup. Epiſt. ad Roman.

Hypocritarum laus præda dicitur. Greg. 5. Mor.

Hypocrita ſua opera perdidiſſe putat, ſi à nemine conſpiciantur. Greg. 8. Mor.

Hypocriſis Eccleſiaſticorum putida labes eſt. Bern. ſuper Cant. ſerm. 43.

Hypocriſis malũ abſcõdit, quod eſt, & bonum, quod non eſt, mentitur. ibid. ſerm. 65.

Hypocriſis contra veritatẽ præualere nõ permittatur. Greg. in Regiſt.

Hypocrita ſanctus eſſe nõ appetit, ſed vocari. idẽ ſup. Cant.

Hypocritarum opera ante finem deficiunt. ibid.

Hypocritæ domus eſt delectatio fauoris. ibid.

Hypocritæ in hac vita recipiunt mercedem ſuam. ibid.

Deus hypocritis largitur dona operis, ſed ſortem denegat hæreditatis. Greg. lib. 8. Mor.

Hypocritæ pro peccatis alienis cruciabuntur. ibid.

Mens hypocritæ ſemper præparat dolos. idem 12. Mor.

Hypocritæ gaudium ad ſimilitudinem puncti eſt. idem 15. mor.

Vita hypocritarum in fine ab omnibus plerunque cognoſcitur reproba. idem.

Hypocritæ malũ ſub lingua, nõ in lingua habent. ibid.

Hypocrita ſacris literis interdũ ſtudet ad inanem gloriam. ibidem.

Hypocrita ſæpe in hæreſim labitur. ibid.

Hypocrita Græcè dicitur, Latinè ſimulator. idem 18. mor.

Hypocrita in Deo delectari non poteſt. ibid.

Hypocritarum facies rationalis, ſed corpus beſtiale eſt. idem. 33. mor.

Hypocritæ viuunt aliis, & ſibi

moriuntur.idem in Paſt.

Muſica.

Melodia iratos, & aliis paſsionibus occupatos ſæpe alleuiat, ipſos lætos faciens.Ariſtot.Polit.8.

Muſica eſt potens lætificare homines.ibid.

Muſica valet ad deductionem temporis, & ad delectationẽ. & ideo pueris conuenit ſtudere muſicæ.ibid.

Muſicam docebit amor, imperitus ſis licet. apud Plu.Prob. Dec.1.

Muſicis Iupiter canenda ſuggerit.Homer.Odyſ.lib.1.

Muſica ſenſum docet. apud Sto.

Muſica, & nuptiæ comparantur.ibid.

Occultæ muſicæ nullus eſt fructus.Suet. Tranq.

Muſica, Dei donum. Auguſt. Epi.28.

Muſicæ ignoratio Scripturarum intellectũ impedit. idẽ lib.11. de doctr.Chriſt.cap.16.

Muſicis cantibus animæ citantur, & ſedantur. idem lib. 1. contra Iulianum.

Non ſolùm cantantes, ſed intelligentes pſallere debemus. nemo enim ſapienter quicquam facit, quod non intelligit. Caſsiod. ſup. Pſalm. Pſallite ſapienter.

Pſallere, & orare inter laborandum res eſt Deo accepta. Auguſtin. de opere monach.

Benè pſallere, & malè viuere, Deo abominabile. idem in Pſalm.40.

Mundus, & Terra.

Terra patria noſtra eſt, & ſepulchrum. Chryſ. ſup. Geneſ.Homil.9.

Mundus diligendus, & odiendus eſt. Aug. in ſent. ſuis.

In terra, & ſub terram, & infra terram ignis eſt. idem libro 2.de Ciuit.Dei.

Mundus, maximum omnium viſibilium.idem lib.11.de Ciuitate Dei, cap. 4.

In mundo nihil melius, quàm ſpiritus.idem 22. de Ciuitat. Dei, cap.1.

Mundus, ratione, non caſu adminiſtratur. idem de duabus anim.

Mundi huius ornatus pulcher quidem per ſe: in Dei verò comparatione nihil. idem de Quant. ani.

Mundus hic, quaſi diluuium quoddã exiſtit. idem de ſubſtitut. dilect.

Mundus inimicus eſt iis, quos beatos facit. idem in Quæſtio. ex vtroque.

Mundus amaram potionẽ ſuis dilectoribus propinat. idem Sermo.120. de temp.

Mũdi huius diuites, & ſuperbi experiuntur in fine, vanitatem fuiſſe. Idem Sermo 181. de temp.

Mundus hic, velut carcer eſt. idem ſup. Pſalm.141.

Mundo viuere, mortis opus eſt. idem Epiſt.36.

Mundi amicitia fornicatio eſt. idem lib.1. Confeſſ. cap.9.

Chriſtianus vtatur mundo, nõ fruatur. Bernard. ſup. Cantic. Sermo.86.

Mundus, nauigiũ eſt. Chryſoſt. ad popul. Antioch. Hom.10.

Quidam mundi actiones fugiunt, ſed nullis virtutibus exercentur. Grego.5. mor.

Mundus tot floribus, quot hominibus plenus eſt. idem 11. mor.

Cor.

Cor in quatuor affectibus eſt quid diligas, quid metuas, vnde gaudeas, ſeu contriſteris. Bern. de ieiun. Serm.2.

Cordis cuſtodia, quæ præſtantior eſt, ſine manu, & lingua haberi nõ poteſt. idem de quadrup. deb.

Cordis pij eſt, cedere importunitati. idem in Epiſt.

Non diſcordet cor tuum à facie tua: non habeas faciem ſurſum, & cor deorſum. idẽ ſup. Cant.

Apud omnes cor ex verbis: apud Deum verò verba penſantur ex corde. ibid.

Plura machinatur cor meum vno momento, quàm omnes homines perficere poterunt vna anno. Hugo.1. de anim.

Cor paruum eſt, & magna cupit: vix ad vnius milui refectionem ſufficere poteſt, & totus mundus ei non ſufficit.ibid.

Vis ſcire de fratre tuo quale cor habeat? attende, vnde libentius, & frequentius loquatur. ex abundantia enim cordis os loquitur. Caßiod.ſuper pſalm.

Nihil nobis vicinius eſt corde noſtro, & tamen ſæpius euagatur.Greg.ſup.1.Reg.

Cor, & anima Dei, eſt ſacra eius ſcriptura.idem.

Cor noſtrum non habemus, quoties grauiter deliquimus. ibidem.

Corda ſecularium aſpera ſunt, ſi prius religioſorum exempla non vident. ibid.

Cor ſacerdotis, eſt arca Dei. idẽ in Regiſt.

Anima, & Mens.

EX GRÆCIS

ANima libro, & tabulæ raſæ ſimilis. Plat. de ſummo bono.

Anima eſt principium, quo viuimus, ſentimus, & mouemur. Ariſt. de Anim. 2.

Anima dat viuere viuentibus.ibidem.

Plus temporis proficit anima in ignorantia, quàm in ſcientia. ibidem.

Delectationes animæ ſunt: cognoſcere Creatorem, conſiderare opera cælorum, & ſapiētiam ſuam. idem de Morte.

Bona animæ propriiſsimè, & maximè dicuntur bona. idem Eth.1.

Animal conſtat ex anima, & corpore, inter quæ anima eſt regens naturaliter: corpus vero rectum. idem Polit.1.

Mens cernit, mens audit, reliqua ſurda, cæcáque ſunt, & rationis indiga. apud Plutar. de Fort. Alex.

Præcipuus animi morbus, dementia eſt. idem de Morb. anim. & corp.

Corpus indigentia, & alimento: animus verò remißione, atque labore conſeruatur. idẽ

de educ.lib.

.. Velociſsima omnium rerum mens eſt: per omnia enim diſcurrit. Thal. apud Diog.

Mens optima, vates eſt, & bonum conſilium. Euripid. in Helen.

Animus, virtutis ſtudioſus adinuenit artem carminum ad laudandum bona, & ad vituperandum mala. Ariſt. de Poet. 1.

EX LATINIS,

Cogita, in te, præter animum, nihil eſſe mirabile, cui magno nihil eſt magnum. Sen. epiſt. 8.

Bona mens non emitur, nec commodatur: & puto ſi venalis eſſet, non haberet emptorem. idem.

Quid aliud voces animum, niſi Deum in humano corpore hoſpitem? Sen. epiſt. 32.

Non eſt huius animus in recto, cuius acta diſcordant. idem epiſt. 34.

Cogenda eſt mens, vt incipiat: deinde non eſt opus acerba medicina. idem epiſt. 51.

Corpus multis eget rebus, vt valeat: animus ex ſe creſcit, ſeipſum alit, ſe exercet. ibid.

Valentior omni fortuna animus eſt: beatæ, ac miſeræ vitæ ſibi cauſa eſt. idem Epiſt. 99.

Rege incolumi, mens omnibus vna eſt: amiſſo, rumpitur fides. rex noſter, eſt animus, hoc incolumi, cætera manent in officio. idem epiſt. 115.

Quodcunque ſibi imperauit animus, obtinuit. Senec. de ira. lib. 2.

Maximum eſt argumentum animi, ab altiore venientis ſede, ſi hæc in quibus verſatur, humilia iudicat, & anguſta, ſi exire non metuit. ſcit enim, quò exiturus ſit, qui vnde venerit, meminit. idem epiſt. 121.

Humanus animus facilius ſequitur, quàm ducitur. idem Clem.

Opus eſt, te animo bene valere, vt corpore poſsis. Cicer.

Animus ſolus nec cùm adeſt, nec cùm diſcedit, apparet. Ca-

to Maior.

Omnium animi immortales ſunt, ſed bonorum, fortiúmque diuini. Cice. 2. de leg.

Sic habeto te non eſſe mortalem, ſed corpus hoc. idem de ſomn. Scip.

Duplex eſt vis animorum, vna pars in appetitu poſita: altera in ratione, quæ docet, explanat quid faciendum, fugiendúmve ſit: ita vt ratio præſit, appetitus verò obtemperet. Cic. 2. Off.

Ægris corporibus ſimillima eſt animi ægritudo. idem 2. de finib.

Errat, qui vllum aut corporis, aut fortunæ vitium, animi vitiis grauius exiſtimat. idem 3. Tuſc.

Vt multò maiora ſunt opera animi, quàm corporis: ſic eæ res, quas perſequimur ingenio, ac ratione, gratioſiores ſunt, quàm hæ, quas viribus. idem 2. Offic.

Corpus tandiu gaudet, dũ præſentem ſentit voluptatem: animus & præſentem percipit pariter cum corpore, & proſpicit venientem, nec præteritam præterfluere ſinit. idem 5. Tuſc.

Corpus eſt, quaſi vas animi, & quoddam receptaculum. idem 5. Tuſc.

In animis hominũ multæ ſunt latebræ, & multi receſſus. idem pro Marcello.

Animus æger nec pati, nec perpeti poteſt. Ennius apud Cic. 3. Tuſc.

Vt ciuitas in diſcordia non poteſt eſſe beata, nec in diſcordia dominorum, domus: ſic animus à ſeipſo diſcedens, ſecúmque diſcordans, nullam guſtare partem liquidæ voluptatis, ac liberæ poteſt. idem 1. de finib.

Illud modò videto, vt Deũ noris, etſi ignores locum, & faciem: ſic animum tibi tuum notum eſſe oportet, etiamſi ignoras locum, & formam. idem 1. Tuſc.

An dubium eſt habitare Deũ ſub pectore noſtro,
In cœlúmque redire animas, cœlúmque venire? Manil. libro 4.

Exemplúmque Dei quiſque eſt in imagine parua. ibid.

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo,
Impetus hic ſacræ ſemina mẽtis habet. Ouid.6.Faſt.

Summum crede nefas, animam præferre pudori
Et propter vitam, viuendi perdere cauſas. Iuuen.Sat.8.

EX SACRIS.

ANima oculus, mens eſt. *Auguſtin. in Soliloq. cap.5.*

Animæ patria, eſt Deus ipſe. idem de Quant.ani.cap.1.

Animæ nihil propinquius carne. idem epiſt.21.cap.13.

Anima nihil minus vult, quã falli. idem de Epic. & Stoic. cap.8.

Anima iuſti, eſt ſedes ſapientiæ. idem ſup.pſal.

Animæ pes, amor eſt. idẽ ſuper pſal.9.

Animæ pinguedo, eſt ſapiẽtia. idem ſuper pſal.

Anima hominis aut à Deo, aut à diabolo regitur. idẽ ſer. 84.de Temp.

Animæ medicina eſt, credere in Chriſto. idem de Verb. Domin.

Anima etiam peſſima melior optimo corpore. idem lib.9.de Ciu.Dei.cap.9.

Anima poſt Deum nihil melius. idem lib.de hæreſ.

Animas mortuas multi in corpore viuo habent. idem Hom. 3.in Apoc.

Animæ opus regere inferiorem & regi à ſuperiore. idẽ lib.6. Muſic.cap.5.

Animæ, & corporis dulce conſortium. idem epiſt.120.

Animæ mortuæ ſepulchrũ eſt corpus. idem ſup.pſal.87.

Animus humanus vult quidem latere: ſe aliquid lateat, non vult. idem lib.12.cõfeſſ. cap.23.

Animus, corporis decus eſt. idẽ ſup.Ioan. Tract.2.

Vis vt ſeruiat caro tua animæ tuæ, Deo ſeruiat anima tua, debes regi, vt poſſis regere. idem.

Sic conditi mirabiliter ſumus, vt ratio animam, & anima

poſſideat corpus. Gregor.

Tutius arbitror mali remedium ab animo, quàm à loco petere. Eraſm. in Epiſt.

Spiritus quorundam magis magni, quàm vtiles. ibid.

Animus autor culpæ, caro verò miniſtra. Ambr. Offic. 1.

Maior animorum, quàm corporum præſentia eſt. idem lib. de Pœnit.

Semper in robuſto, & vegeto corpore animus mollior iacet, atque tepidũ cor, & rurſum in corpore debili, & infirmo fortior viget, promptiórque ſpiritus. Bern. in Apolog.

Non minus pium eſt docere animam ſcientiam, quàm præbere eſcam corpori. ibid.

Nobilem hoſpitẽ habet corpus, quem honorare debet. idem.

Animi motus ſi non euelli, at præcaueri conuenit. Ambr. Offic. 1.

Homo animam ſuã non cognoſcens, patienter Deum non intelligit. Cypr. in Prolog.

Anima malignitate capta, ſtultior cunctis efficitur. Chryſoſt. ſup. Matth. Hom. 7.

Anima inſenſibilis eſt, quæ peccat. idem ſup. 4. Matth. Homil. 14.

Anima ſegnis continua admonitione indiget. idẽ Hom. 4.

Anima, conſilij locus eſt. idem ſup. Matth. 17. Homil. 51.

Anima reiuueneſcit inter anguſtias. idem de Reſurrect. Serm. 1.

Anima locum artificis obtinet. idẽ ſup. Epiſt. ad Rom. 7.

Anima inter virtutes, & vitia poſita eſt. idem ſup. Epiſt. ad Galat. 5.

Anima reſultat, vt æquus indomitus. idem ſup. Epiſt. ad Heb. Homil. 31.

Anima luctu impedita nihil ſani, nec audit, nec dicit. idem.

Animæ nobilitas perpetuò cogitanda. idem ſup. Gen. Homil. 12.

Animæ alacritatem corporis imbecillitas vincit. idem ſup. Geneſ. 12. Homil. 41.

Animæ magnæ eſt curare quietem alienam, & ſuam deſpicere. idem ſup. Act. Apoſt. Hom. 47.

Quidam venalem animam habent pro tenui argento. idem.

Dilatari oportet animam, vt fiat habitatio Dei. Bern. ſup. Cant. Serm. 28.

Gemit anima deuota Chriſti abſentiam. idem. ſup. Cant. Serm. 59.

Rectitudo animæ, fides, & actio. idem ſup. Cant. Ser. 24.

Similitudo animæ ad Deum, per peccatum non deleta, ſed obſcurata eſt. idem ſup. Cant. Serm. 83.

Mens, verborũ comes ſit. Chryſoſt. ſup. Geneſ. Hom. 30.

Mens ſine oculis videt. idem ſup. Matth. Homil. 30.

Mentem nouit nemo, quàm qui habet. idem ſup. Ioann. Homil. 32.

Videre perperam, animi eſt. idẽ ſup. Epiſt. ad Galat.

Vt viſus in oculo, ita mens in anima. Sophoc. apud Stob.

Animus ex corpore motu cognoſcitur. Amb. 1. *Offic.*

Anima à Deo derelicta redire plerunque vult, & non poteſt: tanta eſt in reditu difficultas. Bern. Serm. 38.

Anima Dei ſtudioſa, tria non ceſſat inquirere, iuſtitiam, & iudicium, & locum habitationis. ibid. Sermo. 33.

Anima Deo chara, iuxta varias ſui diſpoſitiones Deum videt transformatum. ibidem.

Anima diſcedente à corpore, lingua ſilebit, & omnes ſenſus obmuteſcent. idem Hom. 1. *de aduentu Dom.*

Anima fidei, deuotio eſt: fides verò, quæ non operatur ex dilectione, cadauer eſt. ibid.

Anima ſedes Chriſti eſt, vbi libenter inhabitat. ibidẽ Sermo. 27.

Anima in carne inter ſpinas verſatur. ibid. Serm. 47.

Anima in ſpiritu ambulans, domus eſt ſponſi. ibid.

Anima in ſui conditione accepit, etſi non eſſe, poſſe tamen eſſe beata. ibid.

Anima magna res eſt, quæ Chriſti ſanguine redẽpta eſt. idem in Epiſt.

Anima non eſt imago Dei, ſed ad imaginem, & imaginis

capax.idem Serm.80.

Anima prior reparanda eſt, deinde corpus.idem in aduentu Dom.Hom.1.

Anima quærens Deum, præuenitur ab eo, vt quærat.idem Serm.84.

Mens plerũque decipitur, vt aut qualitate mali, aut quantitate boni fallatur. Greg.1. Mor.

Mens cùm ſe in elationem erigit, quaſi in tyrannidẽ erumpit.idem 2.Mor.

Mens iuſti arca teſtamenti. idem.5.Mor.

Mens reproba coram iudice turbatur.ibid.

Mens ad cæleſtia ſecreta eleuata contremiſcit.ibid.

Machina mentis, eſt vis amoris.idem lib.6.Mor.

Mens intus conſilio carens, anxia eſt.ibid.

Mens peccati conſuetudine cæcata, neſcit quò vadat. idem lib.7.Mor.

Accuſat mens ipſa quod perpetrat.idem lib.9.Mor.

Mens à luce veritatis excuſſa, nihil in ſe niſi tenebras inuenit.idem lib.11.Mor.

Vera lætitia mentis, creator eſt. idem 12.Mor.

Mens prauis dilatata cogitationibus, vẽtri pleno comparatur. idem 23.Mor.

Mens noſtra amore præſentis ſeculi proſtrata dormitat. idẽ 27.Mor.

Mens, quæ apud ſe tota non eſt, ſeipſam cogitare non poteſt. idem.32.Mor.

Quantò mens circa terrena plus ſatagit, tantò in cæleſtibus minus videt.idem ſup. Ezechiel.lib.2.

Quies mentis in hac vita perfecta eſſe non poteſt.ibid.

Bonarum mentiũ eſt, agnoſcere culpã, vbi culpa non eſt. ibid.

Mens humana per ignorãtiam tenebroſa eſt: per veritatem, lucida.idem ſup.1.Reg.

Mentes noſtras regis imperio ſubiugamus.ibid.

Corpus, & caro.

EX GRÆCIS.

IN prauis, ac malè diſpoſitis, corpus dominatur animæ.

Ariſt Polit.1.

Bene corpus, & animam habe. Demetr.Phaler.

Bona in pueris corporis habitudo, bonæ quoque ſenectutis fundamenta iacit.Plut.

Corpus indigentia, atque replemento:anima verò remiſſione, atque labore conſeruatur. idem de Educ. lib.

Corporis bona propriè bona non ſunt.Plat.de Legib.

EX LATINIS.

Hanc ſanam, & ſalubrem formam vitæ teneto, vt corpori tantum indulgeas, quantum bonæ valetudini ſatis ſit.

Durius tractandum eſt, ne animo malè pareat, cibus famem ſedet, potio ſitim extinguat, veſtis arceat frigus, domus munimentum ſit aduerſus infeſta corpori.contemne omnia, quæ ſuperuacuus labor velut ornamentum, ac decus ponit:cogita,in te, præter animum, nihil eſſe mirabile, cui magno nihil eſt magnum.Senec.Epiſt.8.

Fateor corporis noſtri nobis inſitam charitatem: fateor huius gerere tutelam: non nego indulgendum illi: ſeruiẽdum nego.idem.Epiſt.13.

Gerere non debemus, non tanquam propter corpus viuere debeamus, ſed tanquam non poſſimus ſine corpore. ibid.

Honeſtum ei vile eſt,cui corpus nimis charum eſt, agatur eius diligẽtiſſima cura, ita tamen,vt exigit ratio: cùm dignitas,cùm fides exigit, mittendum in ignem eſt.ibid.

Quantum potes, circunſcribe corpus tuum, & locum animo laxa: multa ſequuntur incommoda huic deditos curæ.idem Epid.15.

Quicquid facies,citò redi à corpore ad animam.ibid.

Corpus hoc animi pœna,ac pondus eſt,premerendo, illa vrgetur, in vinculis eſt. idem Epiſt. 66.

Maior ſum, & ad maiora genitus, quàm vt mancipium ſim corporis mei: quod certè nõ aliter aſpicio,quàm vincu-

lum libertati meæ circundatum.ibid.

Contemptus corporis ſui, certa libertas eſt.ibid.

Vis aduerſus hoc corpus liber eſſe, propone tibi quandoque hoc cōtubernio carendum, & fortior eris ad neceßitatem exeundi.idem epiſt.71.

Corpora noſtra motum non niſi de mente ſumunt, & otioſa ſunt membra, donec illis animus vtitur.Quint.Decl.11.

Sic habe, te non eſſe mortalem, ſed corpus hoc.Cicer.de ſomn. Scipio.

Corpus eſt, quaſi vas animi, aut aliquod receptaculum. idem Tuſc.1.

Corporis bona facilè dilabuntur. Salluſtius in coniuratio. Catil.

EX SACRIS.

Vis vt ſeruiat caro tua animæ tuæ, Deo ſeruiat anima tua: debes regi, vt poſſis regere.Aug.ſup.Ioan.

Quocūque pergimus, nobiſcum inimicum portamus. Hier.in epiſt.

Nobilem hoſpitē habet corpus, quem honorare debet.Bern.de aduent.Domin. homil.1.

Sic conditi mirabiliter ſumus, vt ratio animā anima poßideat corpus.Greg.1.Mor.

Corporis debilitas nimia etiam vires animi frangit, mentis quoque ingenium marceſcere facit.quicquid cum modo, & temperamēto fit, ſalutare eſt: optimus in omnibus modus, laudabilis vtique menſura. Hiero.in Epiſt.

Animus autor culpæ, caro verò miniſtra.Amb.

Carnis inſtitutio facilior, quàm reſtitutio.Tertul.

Caro aliquando nobis eſt ſeductrix in malo opere, aliquando autem adiutrix in bono. Si igitur ei plus, quàm debemus, tribuimus, hoſtem nutrimus: & ſi neceßitati ei, quæ debemus, non reddimus, ciuem necamus. ſatienda eſt itaque caro, ſed adhoc, vt in bono opere nobis ſufficiat.Gregor.homil.5.

Corpore molli reddito & deli-

cato, neceſſe eſt & animam participare ex corporis morbo. Chryſoſt. homil. 29.

Carne hîc æquamur, ſeparamur autem ſpiritu. Cypr. de Mortal.

Corpora vincula ſunt animarum. Auguſt. ſerm. 143. de temp.

Corpus noſtrum tactus vſum habet, caput verò omnium ſenſuum. Gregor. mor.

Corpus ſi non reficitur, vox ipſa ſubtrahitur. Gregor. in Euang. hom. 19.

Caro mala non eſt, ſi malo careat. Auguſt. de Continent. cap. 8.

Carnis paſſiones duriſſimæ ſũt animo. idem epiſt. 120.

Caro iuſta lege repugnat ſpiritui. idem libr. 9. de Geneſ. cap. 21.

Carnis concupiſcentiæ cum vita hac tantum finiuntur. idem in expoſitio. Epiſtolæ ad Galatas.

Carnẽ qui ſapiunt, à Deo recedunt. idem in expoſi. Euang. Ioan. tract. 21.

Corpora propter ciborum defectum minora fiunt iuſtæ menſuræ. Aug. de Vit. beat.

Inter corpus, & animam nullum eſt medium. idem lib. 33. Quæſt. 54.

Corporis noſtri præſtantia, Dei prouidentiam loquitur. idem lib. 22. de Ciuit. Dei.

Corporis partium harmoniam, & numerum, vt nemo inuenit: ita nemo ſatis admirabitur. ibid.

Carnales concupiſcentiæ naturalem homini manſuetudinem exterminant. Bernard. ſup. Cant. ſerm. 37.

Caro ſemper propoſitum peccandi habet. Chryſoſt. ſup. Matt. homil. 16.

Caro vinculum ſpiritus eſt. idẽ ſup. epiſt. ad Rom. ſerm. 24.

Carnis natura non eſt impedimentum ad ſalutem. idem ſup. Ioan. hom. 75.

Caro inſtrumentum eſt animæ. idem ſup. Epiſt. ad Galatas.

Carnis miniſterium innumerabilium bonorum cauſa. ibidem.

Corporis vitia ſine animi dolore

re non ſunt. idem de Adam.

Corpus veſtimentum eſt animæ. idem ſuper Matth. Homil. 25.

Corpus, frænum optimum eſt. idem ſuper Epiſtol. ad Corint. Homil. 17.

Corpus coercendum, non accuſandum. ibidem.

Corpora noſtra, vaſa fictilia ſunt. idem ſup. Epiſt. ad Timoth. homil. 5.

Corpus aggrauat animam, ne lumen incircunſcriptum videat. Bernard. ſuper Cantic. ſerm. 26.

Corpus trahit animam in regionem ſuam. idem in feſt. ſanct. Mart.

Hi frequenter maiores tribulationes ex carne ſuſcipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur. Greg. 12. Mor.

Hoſtes hominis Chriſtiani, ſunt facta carnis. Auguſt. de Continent.

Hoſtem crudeliſſimnm circunferte cogimur, quem ſuſtentare licet, non primere. Bern. ſup. Euang. ſeptem. an.

Carne quieſcente, ſpiritus deficit: ſed ea laborante conualeſcit.

Corporis bona propriè bona non ſunt. Auguſt. lib. 9. de Ciuit. Dei. cap. 4.

Carnem Chriſti nemo manducat, niſi prius adoret. Augu. in enarrat. Pſalm. 98.

Carnis inobedientia, iuſta primùm peccati pœna eſt. idem 14. de Ciuit. Dei. cap. 15.

Spiritus deficit, vbi caro requieſcit: vt enim caro mollibus, ſic anima duris nutritur: illam blanda refouent, hanc aſpera exercent. Augu. ſup. Ioann.

Cur carnem tuam pretioſis rebus impinguas, & adornas, quam poſt paucos dies, vermes deuoraturi ſunt in ſepulchro: & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ Deo, & angelis eius præſentanda eſt in iudicio? cur ergo animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna abuſio eſt. Bernard. in ſerm.

Deus.

EX GRÆCIS.

Deus nec lætatur, nec triſtatur. Plato de ſummo bono.

Deus boni cauſa eſt, non mali. idem de Rep.

Deus inter homines pudentes verſatur. idem de ſcient.

Qui dubitant vtrum oporteat Deos venerari, & parentes honorari, annon indigent pœna? Ariſt. Topic. 1.

Deus hoc ſolùm priuatur, infecta facere, quæ facta ſunt. idē Ethic. 6.

Deus diuidit omnia bona, vnicuique ſecundum merita, vel ſecundum aptitudinem eius. idem Eth. 9.

Dij taciti iuuant. Plut. de Amic. & adul.

Cauere debemus, ne quaſi ex oppoſito ad ſolem conuerſi, & in meridie noctem agentes, perinde reſpiciamus Deū, acſi mortalibus oculis ſufficienter conſpici poßit: tutius enim videbimus, ſi ad imaginem eius reſpiciamus. Plato.

Antiquißimum eorum omnium quæ ſunt, Deus eſt, ingenitus enim eſt. Thal. apud Diogen. lib. 1.

Non latet Deos homo malè agens, nec cogitans quidem. ibidem.

Deus initio & fine caret. ibidem.

Deus, animal immortale, ad beatè viuendum ſeipſo contentus, vis ſempiterna, & bona naturæ cauſa. Plat. in definit.

Phœbum ſolum oportet futura prædicere hominibus, qui neminem metuit. Euripid. in Phæniſſ.

Diuitiæ ſunt ſapiētibus, Deus: cætera, inania verba ſunt, & verborum ornamenta. idem in Cyclop.

Non quærendum eſt, an Dij ſint, ſed protinus credere. nam quæſtione propoſita, etiam ille qui impijßimā opinionem defendit, nempe Deos non eſſe, ſuperare conatur. Euſeb. apud Stobæum.

Deum cogitare animo, eſt difficile: alioqui, impoßibile. ibid.

EX LATINIS.

DEus eſt, qui viget, qui ſentit, qui meminit, qui regit, & moderatur. Cicer. de Som. Scip.

Nulla gens nec tam immanſueta, nec tam ferrea, quæ non etiam ſi ignoret qualem Deũ habere deceat, tamen habendum ſciat. idem 1. de leg.

Quid poteſt eſſe tam conſpicuũ, támq; apertum, cùm cœlum conſpicimus, cœleſtiáque contemplati ſumus, quàm eſſe aliquod numen præſtantißimæ mentis, quo hæc regantur? idẽ de nat. Deorum.

Dij ſemper fuerunt, nati nunquã ſunt, æterni futuri. ibid.

Deum cognoſcimus ex operibus eius. idem Tuſc. 1.

Deus ipſe qui non intelligitur à nobis, alio modo intelligi non poteſt, niſi mens ſoluta quædam & libera & ſegregata ab omni concretione mortali, omnia ſentiens & mouens, ipſáque prædita motu ſempiterno. ibid.

Mala & impia conſuetudo eſt, contra Deos diſputandi, ſiue ex animo hoc fiat, ſiue ſimulatè. Cic. 2. de natu. Deorum.

Illud videto, vt Deum noris, etſi ignores & locum & faciem: ſic animum tuum tibi notum eſſe oportet, etiamſi ignores & locum & formã. idem 1. Tuſcul.

Homini timidè de poteſtate Deorum, & pauca dicenda ſunt. idem pro leg. Man.

Quãtò magis conſidero Deum, tantò mihi videtur obſcurior. Simonid. apud Cicer. 1. de nat. Deorum.

Dei formam quærere, imbecillitatis humanæ eſt. Plin. Senior lib. 2.

Dei eſt immortalis iuuare mortalem. ibid.

Eſtq; Dei ſides, niſi terra & pontus & aër,
Et cœlum & virtus: ſuperos quid quærimus vltra?
Iupiter eſt quodcunque vides, quodcũque moueris. Luc. lib. 9

Cedunt Iouis omnia regno. Ouid.12. Metamorph.
Rex Iupiter omnibus idē. Verg. 12. Æneid.
Propè Deus eſt, tecum eſt, intus eſt, ita dico Lucili, ſacer intra nos ſpiritus ſedet, bonorum malorúmque noſtrorum obſeruator & cuſtos: hic prout à nobis tractatus eſt, ita nos ipſe tractat: bonus verò vir ſine Deo nemo eſt. Senec. in Epiſt.

EX SACRIS.

QVæramus, inueniendum, quæramus inuentum, vt inueniendus quæratur, occultus eſt: vt inuentus quæratur, immenſus. Auguſtin. ſup. Ioan.
Cum Deo non eſt diſputandū. idem ſup. Pſal. 61.
Deus mentium rex eſt. idem Cant. Ioan. tract. 8.
Dei coniux, ipſius eſt voluntas. idem de quinque hær. cap. 3.
Deum ſemper credamus eſſe præſentem, cuius diuinitati ſecreta mentis patent: ita viuamus, vt propitium ſemper habeamus: nunquam vereamur iratum. idem.
Ex perpetuitate creaturarū intelligitur creator æternus, ex magnitudine omnipotens, ex ordine & diſpoſitione ſapiēs, ex gubernatione bonus. Auguſt. ſup. Ioan.
Deus totus oculus eſt, quia omnia videt: totus manus eſt, quia omnia operatur: totus pes eſt, quia vbique eſt. idem Epiſt. 36.
Tunc minus inuenitur Deus, quando is qui vbique totus eſt, in parte quæritur. Greg. libro 2. Mor.
Penè omne quod de Deo dicitur, eo ipſo iam indignum eſt, quod potuit dici: nam cuius laudi non ſufficit obſtupeſcens conſcientia, quomodo ſufficiet loquens lingua? ibidem.
Deus nuſquam deeſt, & tamen ab iniquorum cogitationibus longè eſt: nec tamen ibi deeſt, vbi longè abeſt. quoniā vbi non eſt per gratiam, adeſt per vindictam. Deus vbique

præſens eſt: & vix inueniri poteſt. ſtantem ſequitur, & apprehendere non valemus. ibidem.

Iniquorum malis operibus bene vtitur Deus. Auguſt. ſuper Ioan.tract.27.

Deus animæ decus eſt. idem tracta.32.

Dulciſsimũ eſt Dei colloquium. idem in Solil. cap.24.

Deus ſimul iuſtus, & miſericors eſt. idem ſermo. 107. de Temp.

Deus ſine diuina gratia non poteſt cognoſci. idẽ ſerm. vltim. inter octau.Epiph.

Omnia habet, qui Deum habet.idem ſer.177.de Temp.

Deus melius ſcitur neſciendo. idem lib.2 de Ord.cap. 16.

De Deo optimè exiſtimare, pietatis eſt exordium.idem lib.1. de Lib.arb.cap.3.

Vnuſquiſque quod præ cæteris colit, quod ſuper omnia miratur, & diligit, hoc ei Deus eſt. ſi quid illud eſt, quod in dilectionis laude præponderat, hoc tibi Deus eſt. Orig.Homil.2.

Neſcio quid ſpiritualiter & corporaliter in nobis facit Deus, quod nec ſonus ſit qui percutiat, nec color qui oculis diſcernatur, nec odor qui naribus capiatur, nec ſapor qui faucibus indicetur, nec durũ & molle, quod tangendo ſentiatur: & tamen aliquid eſt quod ſentire facile eſt, explicare non poſsibile. Auguſtinus ſuper Ioan.

Deum vt cognoſcamus, vacandum eſt ab omnibus. idem de ver.Relig.cap.37.

Deũ nemo vidit vnquàm, viſuri tamen ſumus. idem Epiſtol.112.

Deus inuiſibilis, inuiſibiliter videtur.idem Epiſt.101.

Deum videt, qui cor mundat. ibidem.

Nulla Dei cognitio ſatis magna.idem ſup.Pſal.39.

Prima Dei cognitio eſt, ſcire quid homo ſit.ibid.

Duo ſunt, quæ in cognitionem Dei ducunt, Scriptura ſcilicet & creatura. idem ſuper Pſalmo 34.

Ad Deum, credẽdo venimus.

idem Serm.12. de verb. Apoſtol.

Deus in homine tanquàm in ſpeculo relucet. idem de Spir. & anim. cap. 52.

Deus facit, quæ ſe rogari præcipit. idem Epiſt. 107.

• *Deus ſi fert auxilium, miſericors: ſi non, iuſtus eſſe creditur. idem in Quæſtio. vet. Teſt. cap. 36.*

Deus adiuuat, ita vt homines etiam aliquid agant. idem in Quæſt.

Deus in omnibus quæ bene fiunt, laudatur. idem ſuper Pſalmo 34.

Merces Deum colentium eſt ipſe Deus. idem ſup. Pſal. 35.

Dei manus, illius poteſtas. idem ſup. Pſal. 118.

Paſcit nos Deus, & profectibus noſtris paſcitur. Bern. ſup. Cant. ſerm. 71.

• *Penes Deum nec pietas eſt ſine iuſtitia, nec iuſtitia ſine pietate. Chryſoſt. Serm. 145.*

Deus diſſimulat nonnunquam ſe ſcire quod nouit. idem.

De Deo etiam vera dicere periculoſum eſt. Cypr. in Symb.

Diuinitas definiri nequit. idem in quod. prol.

Deus tibi totum eſt: ſi eſuris, panis tibi eſt: ſi ſitis, aqua, tibi eſt: ſi in tenebris es, lumen tibi eſt: ſi nudus es, immortalitate tibi veſtis eſt. Aug. ſuper. Ioan. Serm. 29.

Deus medicamentum eſt non ſano, regula eſt plano, lux eſt tenebrato, habitatio eſt deſerto. Idem de charit.

Quicquid præter Deum eſt, dulce nõ eſt, quidquid mihi vult dare Dominus meus auferat totum, & ſe mihi dat. idem ſuper Pſalm. 26.

Deus in aduerſis cogitandus. Hierony. ad Paul.

Deus non reprehendendus in creaturis. idem libro 3. aduerſus Pel.

Dei ſubſtantia, omnis creatura eſt. idem ad Damaſum.

Deo vnum ſumus, ſecundũ gratiam, non naturam. idem aduerſ. Iouin. lib. 2.

De beneficio Dei ſuperbire, maledicere Deo eſt. Greg. 1. Mor.

Neſcire Dei, reprobare eſt. ibidem,

Deus tempora ſine tempore intuetur, & in luce tenebras videt. & diuerſa ordinans, non eſt diuerſus. ibid.

Deus iniquos patitur, vt iniquorum vita purgetur. idem lib.5.Mor.

Deus aliquando iniuſtos celeriter trucidat. ibid.

Deus multis modis ſe nobis dat intelligi.ibid.

Reſpondere Dei eſt, effectũ precibus præbere. idem 30.Mor.

Deus quem ſpectando vult corrigere,aſpiciendo nõ vult punire,idem 8.Mor.

Deum per ſui amoris veſtigia indagandus eſt.idem 11.Mor.

Deus in quibuſdam donis ſuis, quaſi in veſtigiis cognoſcitur. ibid.

Deus angelicæ atque humanæ ſubtilitati inueſtigabilis eſt. ibidem.

Aliud eſt, quod Deus miſericorditer tribuit: aliud quod iratus habere permittit. ibidem.

Diſputare cum Deo, eſt facta conſcientiæ noſtræ ſubtiliter diſcutere.ibid.

Deus mendacio non eget. ibidem.

Deus ab æterno futura præuidit, & decreuit. idem 12. Mor.

Deus manet intra omnia, ipſe extra omnia, ipſe ſupra omnia,ipſe infra omnia, ſuperior eſt per potentiam, inferior per ſuſtentationem, exterior per magnitudinem, interior per ſubtilitatem, ſurſum regens, deorſum continens, extrà circundans, interius penetrans. Greg.2.Mor.

Non parum apprehendiſti, ſi hoc tibi de Deo compertum ſit:quod nuſquam ſit,qui non clauditur loco, & nuſquam non ſit,qui non excluditur loco.Bern.de conſid.lib.5.

Deus non partibus conſtat vt corpus, non affectibus diſtat, vt anima,non formis ſubſtat, vt omne quod factum eſt. ibidem.

Quàm diues in miſericordia, quàm magnificus in iuſtitia, quàm munificus in gratia. Domine Deus noſter non eſt qui ſimilis ſit tibi. Bernard.

ſermo.57.

Omnia in ipſo reperimus: vnus eſt, qui quæritur, ſed in quo omnia continentur, ô lucrum mirabile, ô compendium ſingulare, cur nos per diuerſa fatigamus? ad ipſum ergo vnanimiter feſtinemus, poſt quẽ cuncta bona vltrà non quæremus, ſed tenemus. Caßiod. ſup.pſal.

Deus nõ attendit quantũ quiſque facit, ſed quantum velit. Greg.12.mor.

Deus perſequutor bonus dicitur. idem 14.mor.

Deus mutat ſententiam, conſilium verò immobile manet. idem 16. mor.

Deus ita nos aſpicit, vt à nobis aſpici nequeat. ibid.

Deus propriè nec recordari, nec obliuiſci dicitur. ibid.

Deus ab homine ſumpſit naturam, non culpam. idem 17. mor.

Deus interdum quos in exordio vitæ deſeruerat, ad virtutis culmen reuocat. ibid.

Quos Deus in æternum diligit, aliquando ad tempus relinquit. idem 20.mor.

Deo nec peccata noſtra nocent, nec bene geſta concurrunt. idem 26.mor.

Deus qui magna dona tribuit, etiam parua reprehenſibilia relinquit. idem 3.Dial.

Deo ſe amicum denegat, qui eius placet inimico. idem lib.1. ſup.Ezech.

Deus vni regioni non dat quod alteri. ibid.

Deus non quærit, quòd pro eo moriamur. idem ſup. euang. homil.12.

Deus eligit, quos mundus deſpicit. idem ſuper Euang.Homil.36.

Deus vult placari precibus. ibidem.

Deus in cælis non erubeſcet, qui Deum in terris non erubuit. idem ſup.euang. hom.11.

Deus non permittit nobis homines nocere quantum volunt. idem in Regiſt.

Deus eſt ſplendor nũquam deficiens, vita indefeſſa, nõ moriens, fons ſemper ſcaturiens, ſeminale vitæ ſeminaliũ, ſapientiæ principale principiũ,

initiale bonitatis initium. Alan.de Conq.nat.

Diuina natura melius credendo, quàm diſputando intelligi ac comprehendi poteſt. Pius 2.apud Platinam.

Deus non omnia quæ poteſt facit. Aug.de quinque hæreſ. cap.3.

Cauſa Dei, cum magno timore debet diſponi. Greg.in Regiſt.

• Deus ſæpe humano more loquitur.ibid.

• Deus cùm reprobos punit, ſanctos erudit.ibid.

Deus vult nos ſignis ad ſuæ cognitionem potentiæ peruenire. Amb.in Hex.

• Deus non placatur muneribus, ſed affectu. Ambr.de Cain, lib.2.

Deus & dominus, nullam in nominibus diuerſitatem habet. Chryſo.ſuper Geneſ.Homil.11.

Deus miro modo obſequitur iuſto. idem ſuper Geneſ.Homil.42.

Cùm Deus aliquem punit, condoleamus. idem ſuper Actus Apoſt.hom.43.

De Deo multa intelligimus, quæ alloqui non poſſumus. idem ſuper epiſt.ad Heb. Homil.2.

Deus iudex, medicus, & magiſter eſt.idem ad pop. Ant. hom.17.

Deus ſi quid ſanciat, non eſt opus vltrà inquirere.idem homil.76.

Deus ſine mediatore exorabilis eſt.idem de pœn.Hom.4.

Deus non eſt velox ad pœnam. ibid.hom.5.

Deus timeri exigit vt dominus, honorari vt pater, vt ſpõſus amari. Bern.ſuper Cantic. ſerm.83.

Deus veritas eſt, & tales quæſitores requirit, qui quærant eum in ſpiritu, & veritate. idem ad frat.ſermo.

Dei poteſtas ſeruo reuelatur, mercenario felicitas, filio veritas.idem ſup.Cant.Serm.

Operatio Dei triplex, creatio, formatio, conſummatio.Bern. de grat.& lib.arbit.

Deus amat vt charitas, nouit vt veritas, ſedet vt æquitas, dominatur vt maieſtas, regit

vt principium, tuetur vt ſalus, operatur vt virtus, reuelat vt lux, aßiſtit vt pietas. Bern. de Conſid. lib. 5.

Deus charitas eſt, & quantò quis Deo coniunctior, tantò charitate plenior. idem ſuper Cant. ſer. 4.

Deus cui proprium eſt miſereri, ex ſe miſerandi ſumit materiam: quòd autem condemnet, eum cogimus. idem ſup. Cant. ſer. 7.

Deus de ſeruitute corporea non efficaciam, ſed congruentiam quærit. idem ſup. Cant. ſermon. 6.

Deus eſt pœna reproborum. idẽ de conſid. lib. 5.

Deus æternitas eſt: ideo non inuenitur, niſi ab iis qui perſeueranter eum quærunt. idem ad frat.

Deus in nobis loquitur pacem, pietatem, & iuſtitiam. idem ſup. Cant. ſer 33.

Deus in omnibus creandis, gubernandis & diſponendis, corporis non indiget inſtrumentis. idem ſup. Cant. ſer. 2.

Deus quamuis omnipotens, non tamen potuit facere creaturam ei æqualem. idem ſuper Miſſ. eſt. homil. 4.

Deus quærendus eſt debito tempore, modo, & loco. idem ſup. Cant. ſerm. 75.

Deus ratione vtẽtibus lux eſt, rectè vtentibus virtus, vincentibus gloria. idem ſuper Cant. ſer. 5.

Deus requiri vult, quod pollicetur. idem ſup. Miſſ. eſt. ſermo. 1.

Deus ſimplex eſt, ſimplicitatem cordis requirit. idem ad frat. ſer. 3.

Deus ſolicitè quærendus eſt. idem ſup. Cant. ſer. 84.

Deus nec maior in magno, nec minor in minimo. Augu. 7. de Confeſſ.

De Deo diſputandum eſt animo ſereno. idem epiſt. 178.

Deus verius cogitatur, quàm dicitur. idem 7. de Ætern. cap. 4.

De Deo nihil dicendum quàm quod ſcriptura habet. idem lib. 4. ſup. Gen.

Deus non carnis, ſed cordis oculis contemplandus. idem de

eſſent.diuinit.

Nihil de Deo dicitur,quod non eſt Deus.idem in Quæſt. noui Teſtamen.Quæſt.51.

Dei viſio,fidei præmium eſt. idem 22.de Ciuit.Dei,cap.23.

Trinitas.

VNius diuinitatis tres eſſe perſonas,non qua ratione probetur, ſed à quo dicatur,animaduertendum. Pius 2.apud Platinam.

Trinitatis ſeu diuinitatis arcanum nec ab Angelis, nec ab hominibus niſi Spiritu ſancto reuelante cognoſcitur. Ber. ſup.Cant.Serm.5.

Trinitas exactiſsimè vnica eſt. Chryſoſto.ſup.Epiſt.ad Rom.

Trinitas nullis terminis circunſcripta.Aug.de fide.

Trinitas ad perſonam refertur, vnitas ad naturam.ibid.

Trinitas vnitatis ſimplicitatem non excludit. idẽ de Trinit.lib.7.

Trinitas, verbo multis, re paucis cognita.idem lib.83. Quæſtio.

Trinitatis veſtigia in anima ſunt.idẽ de Ciuit. Dei.lib.11.

Trinitatis nomina ſunt dulciſſima.idẽ de Spirit. & anim.

Vbi quæritur vnitas trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, nec periculoſius alicubi erratur, nec laborioſius aliquid quæritur,nec fructuoſius aliquid inuenitur: non pigebit me,ſicubi hæſito, quærere: nec pudebit, ſicubi erro, diſcere. Quiſquis ergo hoc audit,vel legit, vbi pariter certus eſt, pergat mecum: vbi pariter hæſitat, quærat mecum: vbi errorem ſuum cognoſcit, redeat ad me: vbi mecum,reuocet me: ita ingrediamur ſimul charitatis viam, tendentes ad Deum, de quo ſcriptum eſt: Quærite faciem eius ſemper. Auguſt. 1. de Trinita.

Qui hoc, id eſt, Trinitatis myſterium, vel ex parte, vel per ſpeculum, & in ænigmate videt, gaudeat cognoſcens Deum, & gratias agat: qui verò non videt,tẽdat per pietatem ad videndum, non

per cæcitatem ad calumniandum, quoniam vnus eſt Deus, ſed tamen Trinitas. Idem 6. de Trinit.

Videmus ſolem in cælo currentem, fulgentem, colentem: ſimiliter ignis tria habet, hoc eſt motum, lucem, & feruorem: diuide ergo ſi potes Ariane ſolem vel ignem, & tunc demum diuide Trinitatem. idem de verb. Domini.

Apertè tūc videbimus, quomodo & vnū diuiſibiliter tria ſunt, & indiuiſibiliter tria vnum. Gregor. in mor.

Inquirere de Trinitate peruerſa curioſitas eſt: & credere & tenere ſicut ſancta eccleſia tenet, fides & ſecuritas eſt: videre autem eam ſicuti, eſt perfecta, & ſumma fœlicitas eſt. idem. Bern. in paru. ſerm.

Pater.

Loqui Dei, eſt verbum genuiſſe. Greg. 23. mor.

Deus exercituum dicitur Deus Pater. idem ſup. 1. Reg.

Deus pater vnicum filiū ſuum in vtero virginis humanæ naturæ coniungens, Deum ante ſecula ſibi coæternū. fieri voluit hominem in fine ſeculorum: & quem ſine tempore genuit, ſaluandis hominibus cum tempore oſtendit. Greg. 2. mor. & 6.

Pater Filium oſculans, illi arcana ſuæ diuinitatis pleniſſimè eructat. Bernard. Cant. Serm. 8.

Gignētis, genitíque cognitio & dilectio oſculum eſt ſuauiſſimum, ſed ſecretiſſimum. ibidem.

Teſtis Filij Dei Pater eſt. Greg. 13. mor.

Pater videt Filium, & contrà Filius Patrem. Auguſtinus Epiſt. 113.

Semper gignit Pater, & ſemper naſcitur Filius. idem Epiſtol. 174.

Pater eſt totius deitatis principium. idem lib. 4. de Trinitat.

Pater non eſt vnus, ſed vnum cum Filio. idē de Fide ſymb.

Pater nō eſt prior tempore Filio. idem de Trinit. & dig. Dei.

Filius.

Filius eſt imago Patris. Gregorius 5. Mor.

Filius Dei dicitur manus eius. idem 18. Mor.

Filius per incarnationem dicitur Angelus. idem 28. Mor.

Sermo Filij, eſt ipſius Patris. idem ſup. Euang. Hom. 30.

Initium Dei Filius eſt. idē ſup. 7. Pſalm.

Imago Verbum, anima verò ad imaginem. Bern. ſup. Cāt. Serm. 8.

Filij Dei natiuitas in diuinis comparationem nullam admittit. Aug. Serm. de verb. Domi.

Filij Dei participatione fieri poſſumus, quia ipſe participatione factus eſt Filius carnis. idem Epiſt. 120.

Filij Dei efficimur, voluntatem eius implendo. idem lib. 1. de Serm. Domini in monte.

Spiritus Sanctus.

Spiritus ſanctus omnia viuificat. Ambr. de Spiritu ſanct.

Spiritus ſancti tēplum ſumus. ibidem.

Spiritus ſancti opus eſt regeneratio. idem de ſacr.

Spiritus ſancti cognitio ab ipſo Spiritu ſancto eſt. Baſil. in Conc. de Spiritu ſanct.

Spiritus ſanctus ſcriba eſt. idem in Hexam.

Mens quæ ſpiritus ſancti ignorat abſceſſum, patet ſeductioni: & quæ reditum non obſeruat, erit ingrata viſitationi. Bern. ſup. Cant. Serm. 18.

Patre & Filio cognitis, cognoſcitur vtriuſque bonitas, quæ eſt ſpiritus ſanctus. idem ſup. Cant. ſerm. 8.

Spiritus ſancti doctrina non curioſitatem acuit, ſed charitatem accendit. idem ſup. Cant. ſerm. 5.

Spiritus ſancti gratia indigemus, vt cuſtodiat corda & intelligentias, ne fortè cùm non aderit, adeſſe putemus. idem ſup. Cant. ſerm. 18.

Spiritus ſanctus non ſemper eſt eodem modo in viris ſpiritualibus. idē ſup. Cant. ſerm. 12.

Spiritui ſancto præparare nos debemus. idem ſup. Cant. ſermon. 18.

Spiritus ſanctus quos repleuerit, cognoſcere facit eos à miſericordia fuiſſe præuentos. idem in die Pent. ſerm. 3.

Spiritus ſancti nomina non naturæ conuenientia, ſed apparitioni. Chryſoſto. de Spirit. ſancto. Homil.

Spiritus ſanctus, eſt impletio legis. ibidem.

Spiritus ſanctus, regia ſubſtantia eſt. idem ſup. Epiſt. ad Corinth. Hom. 24.

Spiritus ſanctus in cauſa eſt, quòd ſcripturas habemus. idẽ ſup. Epiſt. ad Heb. Homil. 8.

Dona Spiritus ſancti vſq; adeò nectuntur, vt ſeparari nequeant. Gregor. 1. mor.

Spiritus ſanctus per ſonum ſe diſcipulis manifeſtauit. idem 5. mor.

Spiritus ſanctus mentem quam replet, obumbrat. idem ſuper Cant.

Vmbra Chriſti protectio eſt Spiritus ſancti. ibid.

Spiritus ſanctus inter perfectos diſcurrit. idem 9. mor.

Spiritus ſanctus in quibuſdam virtutibus, electis ſuis adeſt, aliquando ſe ſubtrahit. ibidem.

Spiritus vitæ animum tangit legentis diuerſis modis & ordinibus. ibid.

Spiritus ſanctus cor replet, ſimplices facit & ardentes. idem in Regiſt.

Vbi Spiritus ſancti præſentia eſt, ibi deſperatio eſſe non poteſt. ibid.

Graue facinus, Spiritum ſanctum, qui omnia redemit, venundare. ibid.

Spiritu ſancto repleti, cœleſtia prædicant, & amant. idem ſup. 1. Reg.

Spiritus ſanctus æqualis non minor Patre & Filio. Auguſt. de Trinit. lib. 5.

Spiritus ſanctus non cedit veniente Patre & Filio. idem de Trinit. lib. 15.

Spiritus ſanctus nec genitus eſt, nec ingenitus, ſed procedens. idem lib. 2.

Spiritus ſancti dona etiam indignis vita æterna dantur.

idem ad Simpl.li.2.Quæſt.2.
Spiritus ſanctus in confitente eſt.idem de Bapt.lib.7.
Spiritus ſanctus gemit, id eſt, gemere nos facit.idem ſup. Euang.Ioan.tract.6.
Spiritus ſanctus nonniſi credentibus datur. idem ſup.Epiſt. ad Roman.
Spiritus ſancti vires ſufficiunt martyribus. idem de Temp. ſerm.185.
Spiritus ſanctus ſolus aperit oculos, & docet veritatem. ibidem.

Ieſus.

Nomen Ieſus,cibus eſt.Bernard.ſup. Cant.ſer.16.
Nomen Ieſu,lux eſt.ibid.
Dilectionis aculeus, Ieſus, & hic crucifixus. Bernard. de dilig.deum.
Diſcere Ieſum, omni ſcibili eſt ſalubrius.idem in epiſt.
Ieſus manſuetus omnem tulit aſperitatem. idem in Epipha. dom.ſerm.4,
Ieſus nomen,lux,cibus,medicina eſt.idem ſup.Cant.ſer.16.
Ieſum cum nomino, hominem mihi propono mitem, & humilem corde, benignum, ſobrium,caſtum,miſericordem, omni honeſtate,& ſanctitate conſpicuum.ibid.
Paruulus eſt Ieſus, pro paruo placari poteſt.idem in Epiph. dom.ſerm.1.
Vocatum eſt nomen Ieſus, non impoſitum. idem ſup. Ioann. hom.1.
Ieſus,id eſt,ſaluator. Aug.17. de Ciuit.dei. cap.18.

Chriſtus.

Chriſtus ſemper meditandus. Hier.in Catal.
Chriſti exemplo aduerſa patienda.idem ad Euſtoch.
Chriſtus in carne virgo,in ſpiritu monogamus. idem aduer Iouin.lib.1.
Chriſtum imitari tutiſſimum eſt.idem ad Celant.
Chriſti qui non eſt, antichriſti eſt.idem ad Damaſum.
Chriſtus Eccleſiæ ſponſus eſt idem in hom.ſup.Cant.
Chriſtus p ſcripturas cognoſci-

tur. Aug. in Epiſt.

Chriſtus Eccleſiam ſuam, tanquam homo carnem ſuam, amat. idem de Continent.

De Chriſti nomine gloriantur omnes ſectæ, quamuis peruerſè. idem de Subſt. dilect.

Chriſtus ſemper eſt prædicatus. idem contra Fauſt. Manich.

Aut cum Chriſto, aut cũ diabolo nos eſſe oportet, nec eſt locus medius. idem de Grat. Chriſti contra Pelag.

Chriſtum in corde habere, parũ eſt, niſi ore confitearis. idem ſup. pſalm. 118.

Chriſtus propter ſe quærendus, non propter aliud. ibid.

Chriſtum quod non ſapit, inſipidum eſt. idem ſup. Euang. Ioan. tract. 9.

Per Chriſtum ad Chriſtum venitur. idem ſup. Euang. Ioan. tract. 13.

Chriſtus intus docet. idem de Mag.

Chriſtus de patre natus ſine matre, & de matre natus ſine patre. idem Euang. Ioan. tract. 8.

Vita Chriſti tota diſciplina morum fuit. idem de vera relig.

Chriſti vita tota, humilitatem docet. idem ſup. pſal. 31.

Chriſti facta omnia ad fidem nos vocant. idem de verbis Dom.

Chriſti humilitas, miſericordia, non impotẽtia fuit. idem ſup. pſalm. 96.

Chriſtus iuxta humanitatis naturam Deum timuit. Gregor. in Paſt.

Chriſtus vt Deus dat omnia, vt homo accipit omnia. ibid.

Chriſtus per corpus adhuc multa quotidie patitur. idem 3. Mor.

Chriſtus ipſos à quibus tenebatur, tenebat. idem 13. Mor.

Multi qui gladiis non poſſunt, peruerſis actibus Chriſtum perſequuntur. idem 13. Mor.

Chriſtus eſt caput bonorum, ij autem corpus eius. idem 4. Mor.

Chriſtus eſt expectatio iuſtorum. idem 13. Mor.

Chriſtus poſtquam per prophetas loquutus eſt, tandem proprio

prio ore loquutus eſt. idē 14. Mor.

Chriſtus contradictor eſt ad culpam, amicus ad pœnam. idem 9. Mor.

Inſtabilis eſt domus, quæ Chriſtum non habet in fundamento. idem 7. Mor.

Chriſtus hominibus peccata quæ ignorabant, aperuit. idem 11. Mor.

Chriſtus non eſt alter in humanitate, alter in diuinitate. idem 18. Mor.

Chriſtus aliud ex patre eſt, aliud ex matre, non tamen alius. idem 18. Mor.

Chriſtus dicitur murus. idem Mor. 20.

Chriſtus nūc manſuetus eſt in ſuo teſtamento, ſed diſtrictus erit in iudicio. idem 22. Mor.

Chriſtus duos parietes coniunxit in vnum. idem 24. Mor.

Chriſtus ex patre natus ſine tēpore, ex matre autem cū tempore. idem 28. Mor.

Chriſtus eſt via, per quam lux ſpargitur. idem 29. Mor.

Chriſtus fugit quod omnes appetunt: appetit quod omnes fugiunt. idem 30. Mor.

Chriſtus vitam nobis ignotam demonſtrauit. ibid.

Chriſtus in carne diuinitatem abſcondens, quaſi hamo diabolum cepit. idem 23. Mor.

Corpus Chriſti dicitur domus & templum Dei. ibid.

Chriſtus, Rex fieri noluit, ad crucis verò patibulum ſponte peruenit. idem in Paſt.

Chriſtus dicitur flos cāpi. ibid.

Chriſtus dicitur arbor fructifera. ibid.

Caput Chriſti, Deus eſt. ibid.

Chriſtus fuit Rex & Sacerdos idem ſup. euang. hom. 19.

Chriſtus creuit, & Ioannes imminutus eſt. idem ſup. euang. homil. 20.

Chriſtus fuit mors mortis, & morſus inferni. idem ſup. Euang. homil. 22.

Chriſtus conditor noſter, factus eſt præliator noſter. idem lib. 2. Dial.

Chriſtus ante mortem gloriam fugit, poſt mortem cognoſci voluit. idem ſup. 1. Reg.

Chriſtus legis finis eſt. Ambr. ſup. Pſal. 118.

Chriſtus omnia nobis eſt. Ambro. de Verg. lib. 3.

Chriſti velle feciſſe eſt. idem de bono mort.

Chriſtus nunquam riſit. Baſil. in Quæſt.

Chriſtus intrepidè confitendus eſt. ibidem.

Appropiat Chriſtus de ſe loquentibus. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 9.

Chriſtus comes eſt facundus. idem ſup. Cant. ſerm. 3.

Chriſtus factus eſt nobis ſapientia in prædicatione: iuſtitia, in peccatorũ abſolutione: ſanctificatio, in conuerſatione: redemptio in paſsione. idẽ ſup. Cant. ſerm. 22.

Chriſtus communitatis amator eſt. idem in Epiph. Domi. ſerm. 4.

Chriſtus fidelis conſiliarius, fortis auxiliarius, efficax patronus. idem de Aduentu domini.

Chriſtus humanitatem ſuam ab Eccleſia ſubtraxit, vt daret locum fidei. idem ſup. Cãtic. ſer. 75.

Chriſtus in carne didicit miſereri. idem ſup. Cant. ſer. 56.

Chriſtus miniſter bonus, carnẽ ſuam in cibum, ſanguinem in potum, animam in pretium dedit. idem ſup. Cantic. ſermo. 50.

Chriſtus totus mihi datus, totus in meos vſus expẽſus eſt. idem in circunc. dom. ſer. 3.

Chriſtus viuendo, viuere docuit: moriendo, mortem ſecuram reddidit. ibid.

Chriſtum apprehendere poteris citiùs, ſequendo, quàm legendo. Bern. in epiſt.

Nomen Chriſti ſonat aut maieſtatem, aut pietatem. Bern. de Fallac. præſen. vitæ.

Vilem & contemptibilẽ monſtrarẽ ſe Chriſtus potuit, ſed planè non reputare. Bern. ſup. Cant. ſer. 40.

Chriſtus requies noſtra eſt. idẽ ſup. Matth. homil. 1.

Chriſtus porta eſt cæli. ibid.

Chriſtus & dominus, nomina dignitatis ſunt. idẽ ſup. Ioan. hom. 2.

Chriſti caro Spiritum ſanctum quaſi pædagogum habuit. idẽ de Spir. ſanct.

Chriſtus ſuos nō ſignis, ſed charitate dignoſci voluit. idem de incomp. Deit.

Chriſtus ſeruator manet, etiam ſi multi pereant. idē de Fide.

Chriſti gloria inimicorum impugnatione creuit. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Heb.

Habemus in Chriſto quod amemus, imitemur, admiremur. idem Epiph. Dom. ſer. 3.

Incaſſum laborat in acquiſitione virtutum, qui eas alibi quàm in Chriſto quærit. Ber. ſup. Cant. ſer. 22.

Sicut mare eſt origo omnium fluminum, ſic Chriſtus omnium virtutum. idem ſup. Cant. ſer. 16.

Lectus Chriſti, vterus Virginis: præſepium, tumulus. idē ſup. Cant. ſer. 75.

Prudentia vera in Chriſti doctrina, iuſtitia in Chriſti miſericordia, tēperantia in Chriſti vita, fortitudo in eiuſdem paſſione, reperiuntur. idem ſup. Cant. ſerm. 2.

Chriſtus pretium hominis eſt. Baſil in Hexam.

Odor Chriſti prædicatio eſt. Auguſt. Sene. 351.

Chriſtum ſapiētiſſimum etiam gentes fatentur. idem 1. de Conſen. Euang. cap. 7.

Chriſtum etiam exteri prophetæ prædixerunt. idem ſup. Epiſt. ad Rom.

Aduentus, & incarnatio.

A*Duentum Domini in luxu ciborū ducens, Chriſtum inhonorat. Bern. de aduen. Domi. ſer. 3.*

Aduenientis perſonæ conſideranda maieſtas, dignationis magnitudo, charitatis latitudo, humanæ naturæ exaltatio. ibid.

Agnoſcitur in Chriſti incarnatione longitudo breuis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana. idem ſup. Miſſ. eſt.

Apparuerat potētia in rerum creatione, ſapientia in rerum gubernatione, ſed humilitas & benignitas in humanitatis aſſumptione apparuit. Ber. in vig. Nat. Dom. ſer. 1.

Humanitas Chriſti fidem inſtruit, ſpem roborat, charitatem accendit. idem in Epiph. Dom. ſer. 2.

Chriſti primus aduentus erat vt iudicaretur, ſecundus vt iudicet. Auguſt. ſup. Epiſt. Ioan. tract. 4.

Chriſti incarnatio, noſtra emundationis oblatio eſt. Gregor. in Paſt.

Chriſtus ſuæ incarnationis & autor & opus eſt. Auguſt. contra Fælic.

Incarnationem Chriſti tota Trinitas operata eſt. idem.

Chriſti incarnatio fidelium nuptiæ. idem de Trini. lib. 6.

Chriſti incarnatio vix inueſtigari poteſt. Gregor. ſup. Euangel. Homil. 7.

Chriſtus ad nos veniens, videamus quis veniat, vnde, quò, ad quem, quãdo, & quà. Ber. de aduentu Dom. ſer. 1.

Chriſtus in mundum venit, à quo non aberat, ſed apparuit qui latebat. idem de aduentu Dom. ſer. 3.

Chriſtus in ſpirituali præſepio quærendus. Chryſ. ſer. 7. ſup. Epiſt. ad Rom.

Incarnato Domino, diſcordata corda, concordata ſunt. Greg. 17. Mor.

Incarnatio, opus reſtaurationis eſt. Auguſtin. libr. de ſubſt. dilect.

Humanitas Chriſti non eſt mutata in diuinitatẽ, nec econtra. idem ſup. Epiſt. ad Rom.

Formam viri ſumendo, & de virgine naſcendo, vtrunque ſexum honorandum indicauit. Aug. cont. Fauſt.

Si ratio quæritur, non erit mirabile: ſi exemplum poſcitur, nõ erit ſingulare, demus Deũ aliquid poſſe, quod nos fateamur inueſtigare non poſſe, in talibus rebus tota ratio facti eſt, potentia facientis. Aug. ad Voluſianum.

Vultis eius ſaltus agnoſcere? de cœlo venit in vterum, de vtero in præſepium, de præſepio in crucem, de cruce in ſepulchrum, & de ſepulchro rediit in cœlum. Greg. Hom. 39.

Venit medicus ad ægrotos, redemptor ad venditos, ad errantes via, ad mortuos vita.

Bern.ad milit.Temp.

Nulla cauſa veniendi fuit, niſi peccatores ſaluos facere. tolle morbos, tolle vulnera, & nulla cauſa eſt medicinæ. Hugo de Sacramen.

Natiuitas.

Clamat ſtabulum pœnitentiam, clamat præſepe, clamant lachrymæ, clamant panni in Chriſti natiuitate. Bern.in Nat.Domini ſer.6.

Natus quibuſdam nondũ Chriſtus eſt, quibuſdam nondum paſſus, quibuſdam nondum ſurrexit, quibuſdam nondum aſcendit, aliis nondum miſit ſpiritum ſanctũ. idem de reſurrect.Domini.

Aurum ſoluitur quaſi Regi magno, thus immolatur vt Deo, myrrha præbetur, tãquã pro ſalute omnium morituro. habet enim prædicatores angelos, narrãtes cœlos, adoratores magos. Aug.ſer. de Epip.

Nobilitas fuit Chriſti naſcentis in virginitate parientis, nobilitas parientis in diuinitate naſcentis. idem ſup.Ioan.

Cœli Rege nato, Rex terræ turbatus eſt: quia nimirum terrena altitudo confunditur, cùm celſitudo cœleſtis aperitur. Greg.Homil.

Vbi aula regia, vbi thronus, vbi curiæ regalis frequentia? nunquid aula eſt ſtabulum, thronus præſepium, & totius curiæ frequentia Ioſeph & Maria? Ber. in ſer. de Epiph.

Non mediocre hoc tibi fidei videatur exemplum, non vilis perſona paſtorum. certè quò vilior ad prudentiam, eò pretioſior ad fidem, non ſapientes, ſed ſimplices, qui fucare audita neſcirẽt. Dominus ſui præcones elegit, non rhetores, ſed piſcatores ad euangelizandum deſtinauit. Bed. ſup. Luc.lib.1.

Licet Deus cunctos dies creauerit, ſingulariter tamen hunc diem feciſſe dicitur, qui Chriſti Domini natiuitate ſacratus eſt, in quo meritò exultare conuenit & lætari, quoniam in eo & diabolus ius perdidit, & ſalutem mundus

accepit. Caſsiod. ſup. Pſal.

Mihi impoſsibile eſt generationis ſcire ſecretum: mens deficit, vox ſilet, non mea tantùm, ſed & angelorũ: ſupra Poteſtates, ſupra Cherubin & ſupra Seraphin, & ſupra omnem ſenſum eſt. Quomodo eſt ſupra omnem ſenſum tanta generatio? tu ergò manum ori impone, ſcrutari non licet ſuperna myſteria, licet ſcire quòd natus ſit, non licet diſcutere quomodo natus ſit. hoc enim quærere metus eſt: ineffabilis enim illa generatio. vnde Eſaias ait, Generationem eius quis enarrabit? hæc humanum ſenſum & intelligentiam mundi excedit: hoc non capit humanæ intelligentiæ ratio, ſed prudentiæ fidelis profeſsio eſt. Amb. contr. Her.

Paſſio.

CHriſtus multatur morte, turpatur cruce. Bernar. in Decl.

Paſsio Chriſti opus noſtræ redemptionis, totũ amorem noſtrum vindicare debet. Ber. ſup. Cant. ſermo. 20.

Paſsiones Chriſti meditari ſapientia eſt & ſublimis philoſophia. idem ſup. Cãt. ſer. 47.

Paſsio domini tria habet, opus, modum, cauſam: in opere patientia: in modo, humilitas: in cauſa, charitas commendatur. idem in Dom. Ram. Pal.

Quidquid es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, vocanti. idẽ de verb. Apoſt. ſer.

Recordatio vulnerum Chriſti, medicamentum eſt efficax. idem ſup. Cant. ſerm. 51.

Videri vult vulnera ſua Chriſtus, tanquam bonus dux ſigna. idem ſup. Cant. ſerm. 61.

Paſsio Chriſti, beatitudinis caput. Chryſoſt. ſup. Matth. Homil. 55.

Paſsio Chriſti, credentibus ſolùm vſui. idem ſup. Epiſto. ad Galat.

Paſsionum Chriſti communicatio ex fide eſt. idem ſup. Epiſto. ad Philip. Serm. 10.

Fructus noſtræ redẽptionis Chriſtus, rationi futurus eſt ple-

nitudo lucis, voluntati multitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis. Bern.ſup. Cant.ſer.12.

Chriſtus ſanguinem ſudãs,paſſiones martyrum præfigurat. Aug.ſup.pſal.93.

Paßio Chriſti & reſurrectio, vitæ noſtræ figuræ ſunt. Aug.de ſpirit.& lit.

Chriſti paßio etiam veteribus profuit. idem de peccat. orig. lib.2.

Imminente paßione, Chriſtus diſcipulis ſuis vbique præcepta dedit. Greg.in Paſt.

Sãguis Chriſti, noſter potus eſt. Chryſ.ſup.Mat.hom.7.

Sãguis Chriſti nobis cauſa vitæ.idem ſup.Mat.hom.7.

Sanguis Chriſti nobilitatem animæ irrigat. idem ſup.Ioan. hom.45

Homo mirabiliter conditus eſt, ſed mirabilius redemptus. Greg.in Euang.hom.26.

Homo eius bonitate reformandus,cuius formatus eſt. Auguſt.de quant.anim.

Si totum me debeo pro me facto, quid addam iam pro me refecto? Ber.de dilig.Deum.

Crucifigũt Chriſtum quotquot verbo illius reſiſtunt. Aug. ſup.Pſal.48.

Fuſus eſt ſanguis medici, & factum eſt medicamentum phrenetici. Aug.cont.quinque hæreſ.

Congruit noſtræ deuotioni, vt qui Domini crucifixi paßionem celebraturi ſumus, reprimendarum carnaliũ voluptatum crucem nobis ipſi etiam faciamus. idem in ſer. de Quadrag.

Fratres, vt à peccato ſanemur, Chriſtũ crucifixum intueamur:quomodo qui intuebantur ſerpentem æneum in deſerto, non peribant morſibus ſerpentum: ſic qui intuentur fide Chriſti mortem, ſanãtur morſibus peccatorum.idẽ ſup. Ioan.

Stultum eſt cũ gladiis quærere eũ, qui vltro ſe offert, & in nocte per proditorem inueſtigare quaſi latentem, qui quotidie in templo docet: ſed factum congruit tempori & perſonæ, quia cùm eſſent te-

nebræ in tenebroſo tempore, tenebroſum opus exercebant. Amb.ſup.Euang.

Autor pietatis in cruce pendens teſtamentum condidit, ſingulis pietatis opera diſtribuens.

Apoſtolis perſequutionem, Iudæis corpus, patri ſpiritũ, virgini paranymphum, latroni paradiſum, peccatori infernum, Chriſtianis pœnitentibus crucem. Ambroſ.ſuper Matt.27.

Doles Domine non tua vulnera, ſed mea, non tuã mortem, ſed noſtram infirmitatem. idem ſup.Luc.

Hora Chriſti non fatalis, ſed voluntatis fuit. Auguſt. in quæſt.ex vtroque teſt.

Omnis creatura cõpatitur Chriſto morienti. ſol obſcuratur, terra mouetur, petræ ſcinduntur, velum templi diuiditur, ſepulchra aperiuntur, ſolus miſer homo non compatitur, pro quo ſolus Chriſtus patitur. Hier.ſup.Mat.

Cùm poßit etiam nobis nõ moriendo ſuccurrere, voluit tamẽ hominibus moriendo ſubuenire: quia nos videlicet minus amaſſet, nec vim ſuæ dilectionis nobis oſtenderet, niſi hoc quod à nobis tolleret, ad tempus ipſe ſuſtineret. Greg. lib.moral.

Nihil adeò graue eſt, quod non æquanimiter ſuſtineatur, ſi Chriſti paßio ad memoriam reducatur. idem in quadam Epiſt.

Paßio tua, domine Ieſu, vltimum eſt refugium, ſingulare remedium, deficiente ſapientia, iuſtitia nõ ſufficiẽte, ſanctitatis ſuccumbẽtibus meritis, illa ſuccurrit: cùm tamen defecerit virtus mẽa, nõ conturbabor, nõ diffido, ſcio quid faciam, calicem ſalutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. Ber.ſup.Cant.ſer.

O bone Ieſu, quid tibi eſt? mori nos debuimus, & tu ſoluis? nos peccauimus, & tu luis? opus ſine exemplo, gratia ſine merito, charitas ſine modo. idem.

Scio quòd merita mea nõ mihi ſufficiunt: quod mihi deeſt,

audacter vſurpo ex viſceribus Chriſti, quæ miſericordia effluunt, nec deſunt foramina, per quæ defluant. patet enim arcanum cordis per foramina cordis, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos Oriens ex alto. Bernard. in quodam ſermo.

Quid feciſti dulciſsime puer, vt ſic iudicareris? quid commiſiſti ô amantiſsime iuuenis, vt tam viliter tractareris? quod ſcelus tuum, quæ noxa tua, qua cauſa mortis, quæ occaſio damnationis? ego tui ſum cauſa doloris, ego tuæ paſsionis liuor, tui cruciatus labor, tuæ vitæ meritum, tuæ vindictæ flagitium. Anſel.

Crux.

Signo Crucis omnia auſpicāda. Amb. ſer. 47.

Crux in mente formanda eſt. Chryſoſto. ſuper Matth. Homil. 55.

Crux Chriſti paradiſi clauis eſt. idem ſup. Luc.

In Cruce omnes inueniūt virtutem. idem de Cruc. & Latron.

Crux in fronte, quaſi columna quædam figuranda. idem aduerſ. Gentil.

Crux omni cultu dignior eſt. ibidem.

Crux gloriandi eſt piis materia. idem ſuper Epiſtol. ad Galat.

Crux vitæ fons eſt. idem ad popul. Antioch.

Non eſt aditus ad cæleſtem gloriam, niſi per crucem. Eraſm. in epiſt.

Crux Chriſti contra vitiorum pugnationes eſt adiutorium. Aug. epiſt. 4.

Crux Chriſti nobis eſt multorum bonorum cauſa. idē ſermon. 29.

Crux Chriſti candelabrum eſt. idem in ora. de quinque hæreſ.

Crucē, vt in ea gloriemur, Dominus ſuo geſtās humero, pro virga regni nobis commendauit, quod eſt grande ludibriū impiis, grande myſteriū piis, & vnde mundi philoſophus

erubuit, ibi Apoſtolus theſaurum reperit. quod illi viſum eſt ſtultitia, Apoſtolo factum eſt ſapientia, & gloria. idem ad Galat.6.

Si ingreſsi fuerint ad te latrunculi per oculos, per aſpectum crucis preme eos. Hier. in Epiſt.

Duobus modis crux tollitur, cũ aut per abſtinentiam affligitur corpus, aut per compaſsionem proximi affligitur animus. Greg. in hom.

Crux Chriſti, clauis eſt paradiſi: hæc infirmorũ baculus, paſtorũ virga, conuertentium manuductio, proficientiũ perfectio, animæ ſalus, & corporis, omnium malorũ auerſio, omnium bonorum datrix. Damaſc. lib.4.

Crux non ſolùm dicitur, quæ tempore paſsionis ligni affixione conficitur, ſed quæ totius vitæ curriculo cunctarum diſciplinarum virtutibus coaptatur, vt non ſolùm intelligatur crux ligni patibulum, ſed piæ vitæ, virtutiſque propoſitum: vnde omnis Chriſtiani vita, qui ſecũdum Euangelium vixerit, crux eſt, atque martyrium. Max. in ſer. de Marty.

Reſurrectio.

Reſurrectio Chriſti vera fuit non in phantaſmate. Hier. ad Pammach.

Reſurrectionis fide ſolari debemus. Amb. de Iacob.

Fides noſtra de reſurrectione Chriſti, regulanda eſt per fidem Apoſtolorum. Greg. 14. Mor.

Reſurrectio ex miraculis indubitata probatur. Chryſ. ſup. Act. Apoſt. hom. 1.

Corpora meliora erunt poſt reſurrectionem, quàm erant ab initio. Aug.

Caro noſtra poſt reſurrectionem eadem erit per naturam, & diuerſa per gloriã. Grego. 14. Mor.

Reſurrectioni non credens nullius virtutis curam habet. idem de reſur. ſer. 1.

Reſurrectionem abſoluta contemplatione, nemo poteſt do-

cere.idem de incompreh. Dei nat.Hom.2.
Reſurrectioni nemo diffidat. idem ſup.Epiſtol.ad Corinth. Homil.17.
Reſurrectionem diabolus conatur in dubium ponere. idem ſuper Epiſt.ad Galat. cap.1.
In reſurrectione vniuerſa fidei noſtræ ſpes ſita eſt.idem ſup. Epiſt.ad Corinth.Homil.2.
Reſurrectio mortuorum non ſinit nos lugere. idem ſuper Epiſto.ad Corinth.Hom.2.
Reſurrectio eſt diuinæ virtutis opus.idem ſup.Epiſt.ad Theſſal.Hom.9.
Reſurrectio corporum exemplis deprehendi poteſt, ratione nõ poteſt.Greg.6.Mor.
Redemptor noſter oſtendit reſurrectionem,vt nos reſurrecturos ſperemus.idẽ 14. Mor.
Reſurrectionem noſtram in alimentis ſuis mundus imitatur.ibid.
Exemplo Iob credimus reſurrectionem Chriſti factam, qui cognouit faciendam.ibid.
Reſurrectio credenda eſt nõ inueſtiganda. idem ſup. Ezech. lib.2.
Reſurrectio Chriſti eſt feſtiuitas hominum, & Angelorũ.idem ſup.Euãg. Hom.21.
In Chriſti reſurrectione ablata ſunt omnia argumenta perfidiæ.ibid.
Reſurrectionis gloria eſt virtus Chriſti.idem ſup.7.Pſalm.
Multi cum Chriſto ſurrexerũt, ne de reſurrectione noſtra dubitaremus.idem 14.Mor.
Corpora ſic reſurgent, vt deforme & indecorum nihil habeant.Aug.lib.12. de Ciuit. Dei.cap.19.
Reſurrectio non eſt contra naturam.Aug.in ſent.ſuis.
Reſurrectio mortuorum ex aliorum operum Dei fide ediſcẽda. idem ſup.Pſalm. 144.
Reſurrectionis fides ſumma laus eſt Chriſtianorum. idem ſuper Pſalm.101.
Reſurrectio Chriſti, potentiam eius declarauit. idem ſuper Pſalm.61.
Surrexit Chriſtus,exultet vniuerſus mundus. par etenim eſt, vt ſicut omnis creatura lugubri doluit ploratu in

morte Creatoris ſui, & quæ funere noctis obſcuro proſequuta eſt exequias in cruce morientis: nunc triumphalẽ ab inferis reditum læta ſuſcipiat reſurgentis. Auguſt. in Enchir.

In hac die peccator de indulgentia deſperare non debet. ſi enim latro paradiſum meruit, cur non mereatur veniã Chriſtianus? etſi illi Dominus, cùm crucifigitur, miſeretur, multò magis huic miſerebitur, cùm reſurgit. nam ſi paſſionis humilitas tantum præſtitit cõfitenti: reſurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? largior enim ſolet eſſe ad præſtandũ læta victoria, quàm addicta captiuitas. Aug. in ſerm. de Paſch.

Venit Chriſtus, & completa ſunt in ortu eius, vita, dictis, factis, paſsionibus, morte, reſurrectione, aſcenſione, omnia præconia prophetarum. Auguſt. in Epiſt. ad Voluſ.

Quòd diſcipuli tardè crediderũt, non tam infirmitas illorum, quàm noſtra infirmitas fuit. nam illis dubitantibus reſurrectio multis argumentis monſtratur. quia & comedit, & ſe oculis videndũ, & manibus palpandũ, & contrectandum præbuit quod de ſolo ſpiritu eſſe non poteſt. minus Maria Magdalene præſtitit, quæ ſtatim credidit, quàm Thomas, qui diu dubitauit. Greg. ſuper Matth.

Conſideremus paruum cuiuſlibet arboris ſemen quod in terra iacitur, vt arbor ex illo producatur: & comprehendamus, ſi poſſumus, vbi in illa tanta paruitate ſeminis tã immenſa arbor latuit, quæ ex illo proceſsit? vbi lignum, vbi cortex, vbi viriditas foliorum, vbi vbertas fructuũ? nunquid non in ſemine tale aliquid videbatur, cùm in terra iaceretur? quid ergo mirum, ſi tenuiſsimum puluerem à noſtris oculis in elemẽta redactum, cùm vult Deus in hominem reformat, qui ex tenuiſsimis ſeminibus immẽſa arbuſta redintegrat? Greg. in Mor.

In omni re, aut actu virtus agẽdi ſpes eſt futuri: qui enim arat, arat vt metat: qui pugnat, pugnat vt vincat. Et poſt pauca, Tolle ergo ſpem reſurrectionis, & reſoluta eſt omnis obſeruantia pietatis. Chryſoſt. Super Matth.

Si igitur reſurrectio non eſt, nec Deus eſt, nec prouidentia eſt: tunc caſu omnia feruntur, & aguntur. videmus enim plurimos iuſtos eſurientes, & iniuriam patientes: peccatores autem & iniuſtos in diuitiis, & in omni voluptate abundantes: ſed quis vſquam hoc iuſti iudicij, vel ſapientis prouidentiæ opus bene ſentiens ſuſpicabitur? Erit ergo reſurrectio: iuſtus enim Deus eſt, & his, qui confidunt in eum, mercedis retributor. Damaſc. lib. 4.

Reſurget iuſtus, vt iudicet: peccator, vt iudicetur: impius, vt ſine iudicio puniatur. Caſſiod. ſuper Pſalm.

Affligimur in eius paſsione, gaudeamus in eius reſurrectione. ſic enim poſſumus pij dici, ſi eius diſpenſationibus meremur aptari. Caſsiod. ſup. Pſalm.

Quòd Apoſtoli reſurrexiſſe Dominum mulieribus nuntiantibus aut non credunt, aut deliramentum indicaſſe referuntur, grauiter nemo arguat: altè dubitat qui altius credit: decipi non poteſt qui non eſt facilis audire: ignauus nimis eſt, qui poſt exemplum inuenitur incautus: rudis miles ad aciem concurrit, qui cauſam belli neſcit, vim bellatoris ignorat. peritia autem eſt, non ſegnities, cùm ſenſim miles veteranus accedit. Chryſoſt. ſerm. 79.

Maria.

Maria aula regalis dicta eſt. Ambroſ. 3. de virg.

Mariæ Deiparæ exemplo viuant virgines. ibid.

Acceſſum ad Deum habemus per Mariam. Bernard. de aduent. Dom. ſerm. 2.

Maria antè ſancta, quàm nata.

idem in Epiſt.
Maria aquæ ductus eſt.idem in natal.Beat.Mar.
Maria gratia plena eſt: quia Deo & hominibus grata . idem de virg.Mariæ.
Maria in omnibus inuocanda neceßitatibus. idẽ ſup. Miſſ. eſt.Hom.2.
Maria mediãte, habemus quid quid gratiæ in nobis eſt. idem in feſt.S.Mich.
Maria quater dũtaxat legitur loquuta fuiſſe, & eius taciturnitas laudatur . idem de virg.Mar.
Maria ſi piè à nobis pulſata fuerit,non deerit neceßitati noſtræ.idem.
Maria veneratione digna , in qua humilitatem exaltat,fœcunditas, & partus conſecrat virginitatẽ. idem ſup. Miſſ. eſt.Hom.1.
Mariam venerari vult, qui totum nos habere per Mariam voluit.idem in natiuit. Mar.
Vt ſole ſublato non luceſcit, ſic ſublata Maria nihil niſi denſißimæ tenebræ relinquũtur. idem in nat.Mar.
Fœlix Maria cui nec humilitas defuit, nec virginitas. Bern. ſup.Miſſ.eſt.Hom.2.
Gloriatur Maria virgo, ſingulariter multis de cauſis.ibid.
Index certißimus manſuetudinis, & verecundiæ in Maria fuit, tarditas ad loquendum. Bernard.in circunci. Domini, ſerm.3.
Maria ab Angelo interrogata,Quomodo fiet iſtud , quoniã virum non cognoſco? non de facto dubitauit, ſed modũ inquiſiuit. Bernar. ſup. Miſſ. eſt ſerm.4.
Maria facies terræ eſt, quæ à fonte,id eſt,ſpiritu ſancto irrigatur.Aug.lib. 2. de Geneſ.
Maria ex gratia mater facta. idem in Enchir.
Mariæ magis profuit , quòd Chriſtum in corde, quàm in carne geßit. idẽ de ſanct. vir.
Mariæ virginitas non ideo non credenda , quia ſemel accidit. idem Epiſt.7.
Auctrix peccati,Eua: auctrix meriti, Maria . Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit:illa percußit, iſta ſa-

nauit. Auguſtin. in ſerm.de Aſſump.

Aue Maria gratia plena Dominus tecum, tecum in corde, tecum in ventre, tecum in vtero, tecum in auxilio. idem in ſerm.de nat. beat.Mar.

Non quia peperit innupta, terretur: ſed quia genuit, cum exultatione miratur.idem de virg.

Fœlicior partus ſpiritualis, quàm carnalis beatior enim Maria fuit cōcipiēdo Chriſtū fide, quàm carne materna enim propinquitas nihil ei pro fuiſſet, niſi fœlicius ipſum fide, quàm carne geſtaſſet. ibidem.

Quam appellatis fœlicem? inde eſt fœlix, quia verbum Dei cuſtodiuit, non quia in illa Verbum caro factum eſt.idem ſuper Luc. 11.

Quantæ in vna virgine ſpecies virtutum emicant, vexillum fidei, deuotionis obſequium, virgo intra domum, comes ad miniſterium, mater ad templum? Ambr.de virg.2.

Quod naturam nō habuit, vſus neſciuit, ignorauit ratio, mens non capit humana, pauet cælū, ſtupet terra, creatura omnis etiam cæleſtis miratur. hoc totum eſt, quod per Gabrielem Mariæ diuinitus nūtiatur. Hieronym.in ſerm. de Aſſumpt.

Quid nos tantilli, quid actione puſilli, quid in eius laudibus referamus: cum etiam ſi noſtrum omnium membra verterentur in linguas, eam laudare ſufficeret nullius? altior cū cælo eſt de qua loquimur: abyſſo profundior, cui laudes dicere conamur. Si cælum te vocem, altior es: ſi matrem gentium, præcedis: ſi formam Dei te appellem, digna exiſtis: ſi dominam Angelorum, prima eſſe probaris. Quid ergo de te dignè dicam? idem.

Cæteris virginibus per partes præſtatur gratia, Mariæ verò ſe tota infundit gratiæ plenitudo.idem.

Non eſt in mūdo locus dignior vtero virginali, in quo Dei filium Maria ſuſcepit, nec

in cælis ſolio regali, quò Mariam Dei filius ſublimauit. ibidem.

Virgo, regia eſt via, per quam Saluator aduenit, procedens de ipſius vtero, tãquam ſponſus de thalamo ſuo. per te acceſſum habeamus ad Filium ô benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater ſalutis, vt per te ſuſcipiat nos, qui per te datus eſt nobis, excuſet apud ipſum integritas tua culpam noſtræ corruptionis, & humilitas Deo grata noſtræ veniam impetret vanitati, copioſa charitas tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorum, fœcunditas glorioſa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Bernard. ſerm. 2.

Nihil eſt, quod tantùm me terreat, nec eſt aliquid quod tantùm me delectet, ſicut de beata Virgine ſermonem habere. terret inquam me indignitas propria, ſed me delectat Virginis laus & excellentia. idem in quod. ſerm.

Quicunque ſibi Mariæ optat præmiũ, imitetur exemplum. Amb. de Virg.

Sicut in tranſitu meo Mariæ non eſt corrupta virginitas, ſic mea ibi non eſt maculata maieſtas. Auguſtin. contra duas hær.

Eua inobediens meruit pœnam, Maria obediendo conſequuta eſt gratiam. illa guſtando prohibitum maledicta. hæc credendo Angelo benedicta. ibidem.

Sicut in comparatione Dei nemo bonus, ita etiam in comparatione matris Domini nulla inuenitur perfecta, quamuis eximia virtutibus comprobetur. Hier. in ſerm.

Maria, quia mente paſſa eſt, pluſquam martyr fuit: nimirum & eius dilectio amplius fortis, quia mortem Chriſti ſuam fecit. ibidem.

Magna fuit ſanctificatio Hieremiæ, qua potuit facilè vitare culpam mortalium: maior Ioannis Baptiſtæ, qua potuit frequentiam vitare venialium: maxima virginis Mariæ, qua potuit vitare,

imò

imo vitauit omne peccatum. Bern. ad Canon. Lugd.

Quæ eſt virgo tam ſublimis, vt ſalutetur ab Angelo? tã humilis, vt deſponſata ſit Fabro? idem homil. 2.

Angelus.

Angelus *Græcè, Latinè nũtius. Augu. de Trinit. lib. 2.*

Per Angelos Deus patribus loquutus eſt, & apparuit. idẽ de Trinit. lib. 3.

Angelus tuba Dei eſt. idem de æternit. deit.

Angelus officij, non naturæ nomen eſt. idem in tract. Ego ſum qui ſum.

Angeli multas formas aſſumere poſſunt. idem de mirab. ſacr. ſcripturæ.

Angeli capilli ſunt Dei. idem de eſſent. diuinit.

Angeli ad miniſterium pro noſtra ſalute ſemper mittantur. Greg. in Paſt.

Angeli quocunque mittãtur, ſemper faciem Dei vident. ibid.

Vox Angelorum eſt in laude Conditoris ipſa admiratio intimæ contemplationis. ibid.

Sancti Angeli nos à diabolo defendunt. idem in Paſt.

Angeli præſunt hominibus, Archangeli præſunt Angelis. idem lib. 1. Dialog.

Singulis prouinciis ſinguli Angeli præponuntur. idem in Euangel. homil. 4.

Ante Chriſti aduentũ Angeli ſe permittebãt adorari, non autem poſt. idem in regiſt.

Angelus eſt prima Dei creatura. ibidem.

Apoſtatæ Angelo ſimilis efficitur homo, qui hominibus eſſe ſimilis dedignatur. idem in Paſt.

Angeli perſiſtentes in munere acceperunt, vt omnino cadere non poſſunt. idẽ ſuper Ezech. homil. 7.

Angeli aſtant orantibus, & credentibus. idem.

Angelo noſtro debemus reuerentiam pro præſentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro cuſtodia. idem.

Angelorum auxilium implo-

rãdum eſt. idem de trip. gen. bon.

Angelos Deus collocauit nõ in ſummo, ſed in tuto: homines autem non in ſummo, nec in tuto, ſed in cauto. ibidem.

Angelus vehiculum eſt verbi. Chryſoſt. de Dauid. ſerm.

Angelorum natura ſomno nõ eſt obnoxia. idem ſup. Ioann. homil. 15.

Vnuſquiſque inquantum ſufficit, ſi à prauitate proximum reuocat, ſi exhortari ad bene operandum curat, ſi æternum regnum, vel ſupplicium erranti denuntiat, cùm verba ſanctæ annuntiationis impendit, profectò Angelus extitit. Gregor. in Homil. 6. ſup. euang.

In hoc eſt natura angelica à natura noſtræ conditione diſtincta, quòd nos & loco circunſcribimur, & cæcitatis ignorantia coarctamur. angelorũ verò ſpiritus loco quidem circunſcribuntur, ſed tamen eorum ſcientiæ longè ſuper nos incomparabiliter dilatantur: interius & exterius ſciendo diſtincti ſunt, quoniam ipſum fontem ſcientiæ contemplãtur. quid enim de his, quæ ſcienda ſunt, neſciunt, qui ſcientem omnia ſciunt? Gregor. 2. lib. mor.

Nouem Angelorũ eſſe ordines, teſtante ſacro eloquio, ſcimus: ſcilicet Angelos, Archangelos, virtutes, poteſtates, principatus, dominationes, thronos Cherubim, atque Seraphim. Gregor. in homil.

Apoſtolus.

Apoſtoli fruſtra dicũt, niſi Chriſtus miſerit. Hier. ad Alg. Quæſt. 5.

Apoſtoli ex æquo fundant Eccleſiam. idem aduerſ. Iouin. lib. 1.

Apoſtoli ſunt oculi. Auguſt. in bened. Iacob.

Apoſtolus non ab hominibus, ſed à Deo doctus eſt. idem Quæſt. ex nouo teſta.

Apoſtoli nihil diuerſum à Chriſto docuerunt. idem de conſen. Euang.

Apoſtolorũ honoratiores fue-

runt Petrus, Iacobus, & Ioannes. idem ſup. Epiſt. ad Galat.

Apoſtolorum eloquia fuerunt eorum miracula. idem de Ciuitate.Dei,lib.2.

Apoſtoli Iuriſperiti, & conſiliarij Chriſtianorum fuerũt. idem cont. Iudæos. Pag. & Arrian.

Multa tradiderunt Apoſtoli, quæ literis non mandauerũt. Aug.de Bapt.lib.2.

Apoſtoli ſunt pedes Domini. idem ſup.Pſalm.92.

Apoſtoli portæ ſunt duodecim. Auguſt.ſup.Pſalm. 86.

Apoſtoli columnæ dicti. idem ſup.Pſalm.73.

Apoſtoli, medici. idem ſup. Pſalm.87.

Apoſtoli Prophetis ſucceſſerũt. Greg.27.Mor.

Apoſtoli plus quam prophetæ edocti ſunt.idem ſup.Ezech. hom.

Doctrinæ ianua per Apoſtolos orbi patefacta eſt. Chryſoſto. ſup.Matth.hom.16.

Doctrina apoſtolica perpetuò manet.idẽ de Aſcenſ.Domi.

Apoſtoli illiterati Philoſophorum orta obturauerũt.Chryſoſt.ſup.Geneſ.hom.28.

Apoſtoli tyrannis facti ſunt fortiores. idem ſup. Geneſ. hom.52.

Apoſtoli aliis odor mortis,aliis vitæ.idem ſup.Matt.hom.15.

Apoſtoli ceu volucres orbem terrarum percurrunt. idem ſup.Actus Apoſt.hom.1.

Ebrij fuerunt Apoſtoli in die Pentecoſtes non muſto, ſed Spiritu ſancto.Ber.ſup. Cant. ſer.47.

Paulus gelu erat, ſed in aquam rediјt.Greg.25.mor.

Quis iam non deſperet aut de humilitate generis, aut de magnitudine criminis, cùm videat ſic inundaſſe cœleſtis gratiæ fontem, vt & piſcatorem regibus præponeret, & perſecutorem Apoſtolis coæquaret? ille enim dum pauperiem ſuã curat alimẽta quotidiani victus quærit in pelago,factus eſt diues in Chriſto, cui reges, & nationes famulantur in ſeculo. Paulus verò dum vrget gladiis ſanctorum

fidem, ſuſcepit iugum, & magiſter factus eſt gentium, forma martyrij, formido dæmonum, indultor criminũ, fonsq́; virtutum. Aug. in ſer. Apoſt. Pet. & Paul.

Dedit Dominus poteſtatem Apoſtolis ſuper naturam, vt eã curarent: ſuper dæmones, vt eos euerterent: ſuper elemẽta, vt ipſa immutarẽt: ſuper mortem, vt eam contẽnerent: ſuper Angelos, vt corpus Domini conſecrarent. hæc etiam poteſtas data eſt eorum ſucceſſoribus ſecundũ illud Apoc. 6. Hi habent poteſtatem claudendi cœlum, & conuertendi aquam in ſanguinem. idem in ſermon. de Apoſt.

Chriſtum Ieſum, & Petrũ, & Andream, & alios, per quos operatus eſt ſalutem, non de foro Iuſtiniani, ſed de ſimplicitate piſcatoria legimus aſſumpſiſſe. inflat enim ſapientia huius mundi, & legum ventoſa loquacitas: elegit non reges, non ſenatores, non philoſophos, ſed plebeios, pauperes, indoctos, piſcatores, ineruditos liberalibus diſciplinis: non peritos Grammatica, non armatos Dialectica, non Rhetorica inflatos. piſcatores Chriſtus cum retibus fidei pauciſſimos admiſit, atque ita ex omni genere tam multos piſces, & tã multò mirabiliores, quantò rariores etiã ipſos philoſophos cepit. Auguſt. in ſerm. de Apoſt.

Piſcatores illiterati mittuntur ad prædicandum, ne fides credentium non virtute humana, ſed eloquentia, & doctrina Dei fieri putaretur. Hier. ſup. Matt. lib. 1.

Nemo apoſtolis pauperior fuit, nemo tantum pro Domino dereliquit. idẽ in Epiſt. ad Exuberan.

Miſit Chriſtus Apoſtolos, quaſi ſol radios, quaſi roſa ſuauitates odoris ſui, quaſi ignis ſcintillas ſuas diſperſit: vt ſicut ſol in radiis apparet, ſicut roſa in odoribus ſuis ſentitur, ſicut ignis in ſcintillis ſuis aſpicitur: ſic in illorum virtutibus Chriſti potentia agnoſcatur. Quis enim videns

diſcipulos ſuos bene inſtructos, non ſcientiam magiſtri collaudat? faciebat enim mirabilia Chriſtus: faciebãt & diſcipuli eius: & inter mirabilium operationes maior fama virtutum creſcebat. Chryſoſt. ſup. Matth.

Frater mi Timothee, ſi vidiſſes agones conſummationis ipſorum, defeciſſes quidem præ triſtitia, & dolore. Quis non fleret illa hora, quando præceptum ſententiæ egreſſum eſt in eos, vt ſcilicet Petrus crucifigeretur, & Paulus decollaretur? vidiſſes quidem tunc turbas Iudæorum, & Gentium percutientes eos, & expuentes in facies eorum, ſed aduenienti terribili tempore conſummationis ipſorum ligarunt columnas mundi, non vtique abſque fratrum gemitu, atque ploratu: & cum ſepararentur abinuicem, tunc Paulus ait Petro, Pax tecum, fundamẽtum eccleſiarum, paſtor ouium & agnorum Chriſti. Ac Petrus ad Paulum: Vade in pace prædicator bonorum, mediator, & dux ſalutis iuſtorum. Cùm autem elongaſſent eos abinuicẽ, ſecutus ſum magiſtrum meum, ſcilicet Paulum: non in eodem loco, ſiue vico occiderunt eos. Dionyſ. in Epiſt. ad Timoth.

Scimus, quòd viri iſti nec ſibi vixere, nec ſibi ſunt mortui, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt: magis autem nobis omnibus propter illum: pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, & etiam mors ipſa, & in conuerſione eminẽtiam, in prædicatione ſapientiam, in paßione ſua patientiam nobis beati Apoſtoli contulerunt, qui etiam vſque hodie conferre non ceſſant, miſericordia pleni, & ſanctarum orationum fructibus. Ber. in ſer. Pet. & Paul.

Martyrium.

Martyres nõ honorãtur ſaturitate. Hie. ad Euſto

Martyr quiſque eſſe poteſt ſine voluntate, ſed non contra voluntatem. Bern. in Natiui.

*Dom.ſerm.*1.

*Martyrÿ genus eſt paupertas voluntaria. idem in Feſt.omnium Sanct.ſer.*1.

*Martyrum fiducia, fortitudo, & tolerãtia ex vlceribus & vulneribus Chriſti ibid.ſup. Cantic.ſer.*61.

Martyrium fructus eſt Eccleſiæ.ibidem.

*Martyrum loculi viſitandi, vt benedictionem percipiamus. Chryſoſt.ſup.Gene.*3.

Martyres magnis luminaribus clariores.idem de aduẽtu Do.

Martyrium exercitatio pietatis eſt.ibid.

Martyrium propoſito non euentu æſtimatur. idem de Aduentu Domini.

*Martyrium ſine charitate implere impoßibile eſt. idẽ ſup. Epiſt.ad Hebr.Hom.*20.

*Veri martyres in Eccleſia fiunt. Greg.*18.*Mor.*

Sancti martyres præſentem vitam non deſpexiſſent, niſi certiorem animarũ vitã ſubſequi ſcirent.idem Dial.lib. 4.

Martyrem non facit pœna, ſed cauſa.idem in Reg.

*Totus mundus martyribus plenus eſt. idem ſup. Euang. Hom.*26.

*Martyres fœliciter infœlices ſunt.Aug.ſup.Pſal.*127.

*Martyres vt fidem ſeruarent, omnia perdiderunt.idem ſup. Pſal.*52.

*Martyrum ſanguis ad multiplicationem Eccleſiæ proficit. idem ſup.Pſal.*40.

Non conſtituimus martyribus templa, & ſacerdotia, quoniam non ipſi, ſed Deus eorũ nobis eſt Deus. Aug. 8. *de Ciuit.Dei.*

Mori à perſequẽte, martyrium in aperto opere: ferre verò cõtumelias, & odientem diligere, martyrium eſt in occulta cogitatione.Greg. in Hom.

Hoc enim baptiſma, ſcilicet martyrium in gratia maius in pietate ſublimius, in honore pretioſius.Cyp.in quad.Epiſt.

Sanctitas.

DE *Sanctorum meritis periculum eſt diſputare. Hier.ad Damaſ.*

Sancti non mortui, ſed dormientes ſunt. idem aduerſ. Vig.

Sanctorum fides nos ſeruat. Amb. de Abrah.

Mirabile ſanctitatis genus eſt, vt non poßis putari ſanctus, niſi ſceleratus appareas. Bernard.

Iſta ſunt, quæ ſanctitatis cauſa ſeruanda ſunt, pudicitia corporis, caſtitas animæ, & veritas doctrinæ. Aug. de Vita Chriſti.

Dicamus ad Sanctorum inuidiam, vt imitemur patientiam, & cognoſcamus illos non naturæ præſtãtioris fuiſſe, ſed obſeruantiæ maioris, nec vitia reſciſſe, ſed emẽdaſſe. Amb. de Ioſeph.

Sancti viri, quò altius, virtutis dignitate proficiunt, eò ſubtilius indignos ſe eſſe deprehendunt, quia dum proximi lucrifiunt, quicquid eos in ſeipſis latebat, inueniunt. Greg. in Mor.

Summopere nobis deſideranda ſunt ſuffragia Sanctorum, vt quod poßibilitas noſtra non obtinet, eorum interceßione donetur. Ber. Ser.

Quæ eſt iſta iuſtitia ſanctos colere, & ſanctitatem negligere? Primus gradus eſt ſanctitatem diligere, poſtea ſanctos, qui non ſancti ante ſanctitatem fuerũt, ſed ſanctitas ante eos. ſine cauſa enim iuſtos honorat, qui iuſtitiam negligit. Chryſ. ſup. Matt. 24.

Sanctum facit affectio ſancta. Ber. ad Frat.

Sanctorum exempla ad emendationem fidei multum proſunt. idem ad Soror.

Sancti in terra poſiti, ſi multa potuerunt, nunquid non plura in cælo? idem.

Sanctorum bona opera, nobis ſcripta ſunt. Chryſ. ſup. Gene. hom. 45.

Sanctorum mos eſt afflictis compati. idem ſuper Geneſ. Homil. 44.

Sanctimonia eſt excellens mentis caſtitas. idem ſup. epiſt. ad Theſſ. hom. 4.

Sancti viri in proſperitate diſſimulant. Greg. 5. Mor.

Sanctis bonorum ſtudiis malorum vita contradicit. idem

5.Mor.

Sanctis bonorum ſtudiis malorum vita contradicit. idem 7.Mor.

Sancti viri nec ex elatione liberi, nec ex timore ſunt ſubmiſſi.ibid.

Sancti viri ex conſcientia bonæ vitæ fidenter expectant præmium æternum.ibid.

Sancti ad cordis ſecreta ſemper redeunt.ibid.

Sancti certiſſimè ſciunt, quia in hac vita requiem habere non poſſunt.ibid.

Quò vetius ſancti ſummè cognoſcunt, eò ſublimius terrena deſpiciunt.ibid.

Sancti etiam ſine cauſa flagellantur, non vt puniantur, ſed vt probentur. idem 9.Mor.

Viris ſanctis ab improbis deriſi, ad teſtem conſcientiæ Deum recurrant. idem 10. Mor.

Sancti viri irrideri non metuunt.idem 15.Mor.

Sanctorum virorũ eſt bona ſua occultare.idem 19.Mor.

Sancti viri interdum coram hominibus bona facere compelluntur, vel facta narrare. ibidem.

Quidam ſancti venerari appetunt, vt reuerenter audiantur.ibid.

Sancti ſic de ſpe certi ſunt, vt tamen ſint ſemper de tentatione timidi. idem 10.Mor.

Probatio ſanctitatis non eſt ſigna facere.ibid.

Sanctos ſuos Dominus veniendo adiuuat, derelinquendo probat, donis firmat, tribulationibus tentat.ibid.

Sancti viri non praeſſe cæteris gaudẽt, ſed prodeſſe. idem 21. mor.

Sancti viri cùm præſunt, nõ in ſe poteſtatem ordinis, ſed æqualitatem conditionis attendunt.ibidem.

Sancti viri non ſuam gloriam, ſed ſubditorum iuſtitiã quærunt.ibid.

Sancti viri interdum de bona opinione ſua gaudent, idẽ 21. mor.

Sancti ſententiam ſuam abſcondunt, quando aliorum vitam, loquendo, lucrari non poſſunt. ibidem.

Non ſolùm quod ſancti viri dicunt, propheta eſt, ſed etiam quod agunt. ibid.
Sancti in hac vita diuinæ naturæ ſecreta, quaſi ſub quadã imaginatione conſpiciunt. idẽ 13. mor.
Sancti humanũ iudicium non timent, ſed diuinum. idẽ 24. Mor.
Sancti viri nec inſidiis, nec minis, nec diſputationibus, nec pœnis terrentur. idem 31. Mor.
Vir ſanctus quò maiore perſequutione premitur, eò ad prædicandum acrius inſtigatur.
Qui viam ſanctitatis appetunt in errorẽ lapſi, tardius emendantur. idem 32. Mor.
Sancti dum tentantur, humiliantur: dum humiliantur, iam diaboli eſſe deſinunt. idẽ 33. mor.
Sancti viri ſunt templa Dei. idem in Paſt.
Sancti viri vt ab illicitis longè abſint, etiã licita abſcindunt. idem Dial. lib. 4.
Sancti viri inter eluſiones & reuelationes ſomniorũ diſcernunt. ibid.
Sancti viri caueant, ne vitia ſub ſpecie virtutis nutriantur. idem ſup. Ezech. lib. 1.
Nemo ſanctorum ad cæleſtem gloriam, niſi patientiam ſeruando peruenit. ibid.
Sancti viri in iudiciis ſuis faciles non ſunt, qui Deo diſplicere metuunt. idem ſuper 1. Reg.
Sanctus quiſque hoc accepit à Chriſto, quòd ſanctus eſt. ibidem.
Sanctificatio corporis, caſtitas: mentis autem, charitas & humilitas. ibid.
Sanctitas à ſanciendo dicta eſt. Aug. de Trin. lib. 1.
Sanctitas in iuſtitiæ operibus conſiſtit. idem de Salutaribus document.
Sanctitatis iudicium eſt pax. idem de Temp. ſer. 144.
Sanctorum numerus certus eſt apud Deum præſcitus. idem epiſt. 106.
Sanctis pauperibus à diuitibus miniſtrandum eſt. idem de Oper. monach.

Dei reſpectu nec angeli ſancti dicũtur. idem contr. Priſc. & Orig.

Sanctorum vita vna, ſed præmia diuerſa. idem de temp. ſerm. 191.

Sancti honorandi imitatione non adoratione. idem de ver. relig.

Sancti non in ſeipſis, ſed in Domino ſunt laudandi. idem cont. duas Epiſt. Pel. lib. 3.

Iuſtificatio, & Innocentia.

EX GRÆCIS.

Iuſtus vir, & bonus, & fœlix: iniuſtus, turpis, & miſer. Plat. de Rhet.

Quod iuſtè fit, ſapiẽter fit, quod verò iniuſtè, ignoranter. Ariſtot. Top. 2.

Non ſufficit iuſtè egiſſe, ſed ſecundum iuſtitiam agere. Plutar. An ſeni ſit gerend. reſp.

Iuſtus vir pluris faciendus, quàm propinquus. Antiſt. apud Diog. lib. 6.

Non eſt ſignum innocentiæ, à paucis accuſari. Demoſt. cont. Mid.

Iuſtus vir natus eſt in proximi commodum. Eurip. apud Stobæum.

Vnus iuſtus infinitos iniuſtos vincit adiuuantibus Deo & iuſtitia. ibid.

Iuſtus eſt, qui legibus obtemperat. ibid.

EX LATINIS.

Prima virtus eſt vitio carere. Quint. lib. 8.

Petant etiam innocentes miſericordiæ auxilium. ibidem lib. 11.

Innocentia per gradus certos ab homine diſcedit, & ne in maximis trepidet audacia, diu vires in minoribus colligit. ibid. Decla. 1.

Nihil innocenti facere conuenit quod negandum ſit. ibid. Decla. 3.

Malè hæret ibi innocentia, vbi ſecretum eſt vulnus. ibidem Decla. 13.

Verba reperire innocenti facilè

eſt.Sophoc.apud.Stob.
Si iuſtus fueris, mores habebis tanquam leges.Menand. ibidem.
Iuſti mores iniuriam facere neſciunt.ibid.

EX SACRIS.

IVſtus proſperitate turbatur. Greg.4.mor.
Eſca iuſtorum eſt conuerſio peccatorum.ibid.
Iuſtus vir murus eſt patriæ. Ambr.1.de Abrah.
Nunquam iuſtus ſolus eſt,quia cum Deo ſemper eſt. ibid. 3. de virgin.
Iuſtè fit quod iure fit. Augu.
Prudentia iuſtorum à ſapientibus mundi ſtultitia iudicatur.Greg.10.mor.
Iuſtorum proprium eſt, non ſolùm ſuam, ſed & proximorũ ædificationem in dictis & factis quærere.Greg.11.mor.
Verba iuſtorum & iniuſtorum ſimilia ſunt, differunt autem intentione.ibid.12. mor.
Ille bene agit quæ pia ſunt, qui ſcit prius agere quæ iuſta ſunt.ibid.
Iuſtus iniuſta patiens,non tam ad iram,quàm ad preces conuertitur.ibid.4.mor.
Iuſti partem à Domino non accipiunt,ſed ipſum Dominum. ibid.15.mor.
Iuſtus in principio ſermonis ſeipſum accuſat.Baſil.
Iuſti de errore pereuntium lætari non poſſunt. Gregor. 16. mor.
Iuſti ſemper ad cordis ſecretarium redeunt.ibid.
Iuſtorum mentes per intentionẽ Domino ſemper aſſiſtunt. ibid.17.mor.
Indignum eſt iuſtum ab iniuſtis iudicari.ibid.
Iuſtorum vita conſpicienda eſt. ibid.24.mor.
Iuſti non humana, ſed diuina iudicia aſpiciunt. ibidem ſuper Ezech.
Iuſti vituperiũ ſuum non ſemper patiuntur.ibid.
Iuſti aliquando opera ſua aliis narrant. Gregor. ſuper Ezechiel.
Iuſtorum mos bonis eſt in adiutorium. ibidem ſup. Euang.

Hom.34.

Innocens non eſt qui reus iudicatur. Aug.

Innocentem condemnare peius eſt, quàm nocentem abſoluere. ibid.

Sæpe fit calamitas innocentis, ignorantia iudicis. ibid.

Nemo ſibi innocẽtiam tribuat. ibid. lib. 2. Conf. cap. 7.

Ille eſt innocens, qui cùm aliis non nocet, nec ſibi nocet: qui enim & ſibi nocet, non eſt innocens. ibid.

Difficile eſt innocentiam preſſam malis non dolere. Hiero.

Innocentia eſt ſapienti ſpes impunitatis, non latebra. Ambroſ.

Hoc eſt innocentem eſſe, ignorare quod noceat. ibid.

Abſtinens ſe à malis, innocens eſt, non iuſtus. Chryſoſt.

Quæ virtus eſſet innocentia, niſi raritas pretium dediſſet? Lact. lib. 5.

Iuſti afflictionem requiem putant. ibid. lib. 8. Mor.

Iniuſtis ſemper ſunt grauia verba iuſtorum. ibid.

Iuſtorum bona vſque ad terminum vitæ creſcunt. ibid.

Iuſti nec præſentia bona curãt, nec præſentia mala timent. ibid. 9. mor.

Iuſti etſi ſæuiendo, aliorum facta arguunt, cum tamen compaſsione reprehendunt. Greg. 11. mor.

Iuſtus Dei illuſtratione non cõparatione iuſtus eſt. ibid. 17. mor.

Vtilitati iuſtorum militat poteſtas iniquorum. ibidem. lib. 20. mor.

Iuſti, quos clementer tolerant, docere non ceſſant. ibid.

Iuſti aliquando in correctione mites, aliquando ſeueri ſunt. ibid. 25. mor.

Laus ſua iuſtos cruciat, iniquos exaltat. ibid. 26. mor.

Iuſti cùm laborem ſuum ſine fructu eſſe conſiderant, in alium locum ad laborem cum fructu migrant. ibidem Dialog. lib. 2.

Iuſti detrahentium verba redarguunt. ibid.

Adhærens Deo, vnus ſpiritus eſt, ſed non vnũ cum eo, Bern. ſerm. ſup. Cant.

Innocentiam ſeruare plures inueniuntur, quàm qui dignè pœnitentiam agant. Bernard. de quad.deb.

Iuſtus quiſque ſapiens eſt. Bernard.ſup.Cant.ſerm.63.

Noli eſſe nimiùm iuſtus. ibid. ſup.Pſal. Qui habitat in adiut.ſerm.6.

Rectitudinem ſpiritus ſeruare monet rectitudo corporis. ibidem ſerm.24.ſup.Cant.

Recta facere & inutilem ſe præſtare, apud paucos reperitur.ibid.in Epiſt.

Æquitas, magnæ virtutis indicium eſt.Chryſoſt.in Act. Apoſt.cap.23.Hom.48.

Iuſtus non continuè, ſed tantùm in principio ſermonis accuſator eſt ſui. Bernard.ſup. Cant.ſerm.12.

Iuſtificatio ex timore & amore procedit.ibid.in Epiſt.

Iuſtorũ via totius philoſophiæ continet doctrinam.Chryſoſt. ſup.Geneſ.Hom.54.

Iuſti ſæpe pro iniuſtis mortem patiuntur.ibid.ſup.Pſal.96. Homil.

Iuſtus eſt ſolùm peccãtibus apparens grauis.ibid.ſup.Epiſt. ad Corinth.Hom.9.

Illud eſt magnificum, ſi ſubiectus contumeliis, iudicium Dei laudes: ſi vexatus ægritudine, iudicio Dei deputes: ſi te inopia premit, nõ reuocet, quò minus laudes iuſtitiam Dei Ambr.

*Magnificentia Domini eſt, peccatoris iuſtificatio.Aug.ſup. Pſalm.*110.

Perfectio.

EX GRÆCIS.

*Totum & completum eſt, quod habet principium, medium, & finem. Ariſt. de Poët.*2.

*Totum nihil aliud eſt, quàm cõgregatio partium. idem Phyſic.*2.

*Totum & perfectum eſt, cui nihil deeſt.idem Phyſic.*3.

Is demum in magnis viris eſt habẽdus, qui quidquid è rep. ſit, intelligit, atque idem dicendo explicare poteſt, quòd ſi id quoque acceſſerit, vt ſtre-

nuè conficiat, nihil ad eius laudes accedere poſſe videtur. Demoſthen.1.Olynth.

Qui rem in integrum reſtituere volunt, cauſam malorum inueſtigare & tollere debent. Demoſthen. in argum.

EX LATINIS.

Non eſt perfectum quicquam, quo melius eſt aliud. Quint.lib.12.

Nihil eſt ſimul & inuentum, & perfectum. Cice. de Clar. Orat.

Omnia præclara rara, nec quicquam difficilius, quàm reperire quod ſit ex omni parte perfectum in ſuo genere. Cicer.in Læl.

Id eſt integrũ quod eſt vt fuit. Cæſar.de bel.Alex.

Nihil in ſimplici genere natura omni ex parte beatum atque perfectum expoliuit, tãquam cæteris non habitura quod largiatur, ſi vni omnia conceſſerit. Cicero.2.de inuent.

EX SACRIS.

Perfectus nemo eſt, qui perfectior eſſe non appetit. Bernard.in Medit.

Et ſtudere perfectioni, eſt eſſe perfectum, & nolle proficere, deficere eſt. idem in Epiſt.

Hæc eſt in omnibus ſola perfectio, ſuæ imperfectionis cognitio. Hier.in Epiſt.ad Theop.

Tantò quiſque perfectior eſt, quantò perfectius ſentit dolores alienos. Greg.in Hom.

Quidquid verum eſt ac bonũ, id perfectum non poteſt eſſe, niſi fuerit ſingulare. Lact.

Sicut perfecta laudem pariunt, ita & vituperationem generant, quæ in mediis conatibus ægra deſeruntur. Caßiod. lib. 4.Epiſtol.

Perfectio ſolet in ſeptenario numero deſignari. Gregor. ſup. 1. Reg.

Perfectio de ſapientia naſcitur. idem lib.3.mor.

Omnes perfecti perfectionis ſuæ rectitudinẽ ex quatuor Euangeliis didicerunt. idem lib. 1. ſup. Ezech.

Vbi honor non eſt, ibi & contemptus eſt: vbi contemptus ibi frequens iniuria, ibi & indignatio: vbi indignatio, ibi quies nulla: vbi quies non eſt, ibi mens à propoſito ſæpe deiicitur: vbi & per inquietudinem aliquid aufertur ex ſtudio, minus ſit ab eo quod tollitur: & quod minus eſt, perfectum dici non poteſt. ex hac ſupputatione ſententia illa naſcitur, Monachum non poſſe in patria ſua eſſe perfectum: perfectum autem eſſe nolle, delinquere eſt. Hieronym. in Epiſtol.

Valde perfectorum eſt, oſtenſo opere, autoris gloriam quærere, vt illata laude, priuata neſciat exultatione gaudere. Greg. 8. Mor.

Altior virtutis perfectio, altiorem debet tenere viam. in gloſ.

Perfecto omnia dimittenda. Hier. ad Heliod.

Homo perfectus, cautus ſibi, placens Deo, vtilis ſuis. Ber. ſup. Cant. ſerm. 59.

Hominis perfectio continentia ſibi, innocentia proximo, patientia vtrique. Bernard. ſup. Cant. ſerm. 70.

Beatitudo, & æternitas.

EX GRÆCIS, ET LATINIS.

Mortalium nemo eſt beatus vir, ſed diuitiis affluentibus alius alio eſt fœlicior, beatus verò nõ. Eurip. in Med.

Beatitudo in excelſo eſt, ſed volenti penetrabilis. Senec. Epiſtol. 65.

Miraris hominem ad Deum ire, Deus ad hominem venit: nulla ſine Deo mens bona eſt: ſemina in corporibus humanis diſperſa ſunt, quæ ſi bonus cultor excipit, ſimilia origini prodeunt. idem Epiſtol. 74.

Summum bonum nec ſatietatem habet, nec pœnitentiam. idem de vit. beat.

Cùm vnuſquiſque maximè po-

ſteritati ſeruiat, eſſe aliquid veriſimile eſt, cuius poſt mortem ſenſum ſit habiturus. Cicer. 1. Tuſcul.

Beatus eſſe ſine virtute nemo poteſt. idem 1. de nat. Deorum.

Beati dicuntur, qui ſunt in bonis, nullo adiũcto malo. idem 5. Tuſc.

Qui beatus eſt, non intelligo quid requirat, vt ſit beatior: ſi eſt enim quiddam quod deſit, non beatus quidem eſt. ibidem.

Cui aſcenſus in cælum patet, quanuis maxima, tamen debito minora ſunt, quæ in terris tribuuntur. Max. lib. 8.

Immortalitatis naturâ vnuſquiſque magnopere cupidus eſt. Plat. 4. Dial.

EX SACRIS.

IN gloria cæleſti, mira ſerenitas, plena ſecuritas, æterna fælicitas. idem ſuper Cant. ſerm. 12.

Gloria Dei in rebus videri poteſt, in ſeipſo pro hac vita non poteſt. Gregor. ſuper Ezech. Homil. 8.

Quærenda eſt gloria Dei, per vias eius. idem 16. Mor.

Æternum pro eo, cuius finis non conſtituitur. Auguſt. lib. 1. Quæſt. ſup. Geneſ.

Vera æternitas, in ſolo Deo eſt. idem in ſent. ſuis.

Æternitas Dei eſt ipſius ſubſtantia. idem ſup. pſalm. 101.

Æternitatis præmia præſtolantes, vires ex aduerſantibus ſumunt. Greg. 26. Mora.

Ad æternitatis gloriam acquirendam nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet. Bern. in Doct.

Pro magno diligi nõ debet quid quid fine concluditur: illa appetenda, illa magnopere diligẽda, quæ nec inuẽta tranſeunt, nec adepta deficiunt. Greg.

Facilius dicere poſſumus in vita æterna, quid ibi ſit, quàm quid ibi non ſit. Aug.

Regnum cælorum non eſt dantis, ſed accipientis. Hier. ſuper Pſalm. 68.

Ecce venale eſt regnum Dei: eme ſi vis, nec multũ exiſtimes

mes de pretio propter rei magnitudinem: tantum valet, quantus es: te da, & habebis illud. Sed dices, Malus ſum, & fortè me nō accipiet. Dādo te illi, bonus eris. Aug. de ſpir. & anim.

Immortalitas noſtra magna nō mole, ſed virtute. Auguſt. epiſt. 57.

Immortale corpus, cibo nō eget. idem in Quæſt. ex vet. Teſt.

Immortalitas, ſanitas ſola eſt. idem ſer. 75. de temp.

In gloria recedet error à ratione, dolor à voluntate, à memoria timor. Bern. ſuper Cantic. ſer. 12.

Paradiſus, patria noſtra eſt. Baſil. de virg.

Beatitudo duplici modo tenetur, ſpe, & re. Aug. 10. confeſſ.

Alterius beatitudine, nemo fit beatus. idē lib. 2. de lib. arb.

In beatitudine alius alio præſtantior. idem in Enchir.

Beatitudo ab humilitate incipit. idem de ſerm. Domini in mont. lib. 1.

Beatitudo vera nō eſt, de cuius æternitate dubitatur. idem de Ciuit. Dei. lib. 12.

Beatitudinem externam quietem dicit Ariſtoteles. Aug. de vnit. Eccleſ.

Beatitudo poſita eſt in vera fide. idem de temp. ſerm. 6.

Beatus neceſſario eſt ſapiens. idē cont. Acad. lib. 2.

Qui beatus non eſt, miſer eſt. idem de beat. Vir.

Beatus, non poteſt errare. idem cont. Acad. lib. 1.

Beatus ex ſeipſo nemo eſſe poteſt. idem de Ciu. Dei. lib. 12.

Beati videntes ſupplicia dānatorum, magis ſe ſentiunt debitores Deo. Greg. 33. mor.

Beatum nihil, niſi quod caret peccato. Amb. lib. 2. Off.

Beatitudo noſtra fortuna, non præſens. idem 1. Off.

Beatitudo eſt & in doloribus, nec perditur aduerſis. idem de Iacob.

Regnum Dei conceditur, oſtenditur, promittitur, percipitur. Bern. lib. Sap.

Regni cælorum via arcta, nec recipit niſi paruos. idem de paſſ. domini.

Cæli iuſtos deſignant. Gregor. lib.15. Mor.

Cælum dicitur Eccleſia electorum.idem 30.mor.

Cælum eſt anima iuſti. idem ſup.Ezech.hom.15.

Ornamenta cælorum, ſunt virtutes prædicantium. idem in euang. homil.31.

Cælum nulli hominum pateret, niſi filius hominis carnem ſumpſiſſet. idem ſup.7. pſal.

Curia cæleſtis præſtolatur conſummationem noſtram. Bernar.in vig.nat.domini.

In cælum aſcendere mente licet.Chryſoſt.de verb.Eſaiæ.

Cælum propter eccleſiam creatũ eſt.idem de expulſ.hom.

Cælum ager eſt fidelium. idem ſup.epiſt.ad Rom.ſerm.8.

Cælum ne curioſè ſcrutemur. idem ſup.epiſt.ad Theſſal.

Cælo meliores licet nobis fieri. idem ſup.epiſt.ad Heb.

Cælum mercatura eſt. idem de pœnit.homil.9.

In cælis Deus habitare dicitur, quòd ibi ſit voluntas eius. Auguſt.epiſt.57.

Beatus non eſt, qui quæ vult habet, ſi mala velit. ibid.

Eccleſia.

IN eccleſia illicitum, nec domi licet. Auguſt.in Apolog.aduerſus Iouin.

Eccleſia iſta certa, quæ ab Apoſtolis fundata. idem aduerſus Lucif.

Eccleſia non eſt, quæ non habet ſacerdotem.ibid.

Eccleſia nũc orat pro omnibus, nec tamen pro omnibus exauditur.idem.

Eccleſia ciuitas vna ex Angelis, & hominibus.idem.

Eccleſia velut lilium inter ſpinas malis, & bonis eſt permixta. idem lib.5.de Baptiſ.

Eccleſia velut domus vaſa habet varia. idem lib.3.cont.Epiſto.Pelag.

Eccleſia de latere Chriſti facta eſt.idem ſup.pſal.26.

Eccleſiæ hæreditas Deus eſt. idem ſup.pſal.5.

Eccleſiæ amatores Spiritum ſanctum accipiunt. idem ſup.Euang.Ioan.

Eccleſia & Chriſtus vnũ corpus ſunt.idem ſup.Pſal. 142.
Eccleſia mater eſt, ſicut Maria virgo.idem de temp.ſer.16.
Eccleſiæ oſſa,ſunt Apoſtoli. idẽ Epiſt.120.
Eccleſiæ caput humanitas Chriſti,anima, & vita ipſa diuinitas.idem 10.de Ciuit. Dei.
Impudentia eſt eccleſiæ vnitatem propter hominum ſcelera relinquere.idem Epiſt.50.
Sola eccleſia ſequenda eſt, nullus autem hominum. idem lib.3.cont.lit.Petil.
Eccleſia ager Dei eſt fertiliſſimus.idem.
Sedes apoſtolica de aliarum eccleſiarum tuitione debet eſſe ſolicita. Gregor. in regiſt.lib. indict.9.cap.70.
Cauſæ arduæ ſunt ad ſedem apoſtolicam deducendæ. idem in reg.lib.2.
Quæ ſemel autoritate apoſtolica formata ſunt, non amplius egent firmitate. idem in Regiſt.
Eccleſia dicitur lilium inter ſpinas.idem 1.Mor.
Eccleſia aduerſitatibus proficit. idem lib.3.Mor.
Eccleſiæ veſtimẽta, cuncti ſunt eccleſiæ fideles.ibid.
Eccleſiæ rectores, principes dicuntur.idem lib.4.Mor.
Sãcta eccleſia ſimplicitatis, & rectitudinis vias à timore incipit, & in charitate conſumitur.idem 1.Mor.
Eccleſia ex gentibus electa iuuencula dicitur reſpectu ſynagogæ. idem 11.Mor.
Dolore eccleſia premitur, quando peruerſos in ſua malitia creſcere intuetur. idẽ 13.Mor.
Maxillam eccleſiæ peruerſi feriunt.ibid.
Eccleſia in omnibus, quæ ſapit, ſenſum ſuum humiliter deprimit.idem lib.14. Mor.
Eccleſia omnes ab hæreticis ad veritatem reuertentes recipit. idem lib.16.Mor.
Columnæ eccleſiæ ſunt prædicatores.idem 17.Mor.
Eccleſia per ſynagogam tranſit, ſed non pertranſit,idẽ lib.18. Mor.
Eccleſia ſancta per ſpiritum agnoſcit quod ſynagoga antea non valuit.ibid.

Eccleſiæ incremẽtum ex ſignis, & prodigiis emicuit. ibid.
Eccleſia eſt oculus cæco, & pes claudo. idem lib. 19. Mor.
Sancta eccleſia conſiſtit vnitate fidelium, ſicut corpus vnitate membrorum.
Eccleſia filios ſuos in nido nutrit. ibidem.
Eccleſia quotidie corda fideliũ conſolatur. ibid.
Eccleſia in ſua prædicatione ſpem miſcet, & metum. 16.
Eccleſia afflictionis tẽpore prouerbium prauis efficitur. idem lib. 20 Mor.
Sãcta Eccleſia perſecutionis ſuæ tempore fide ſtat, deſideriis clamat. ibid.
Eccleſia multa mala, vltima perſecutione paſſura eſt. idem libr. 2. mor.
Eccleſia deflet quos exhortando trahere non poteſt. ibid
Locus videntium Deum, eſt eccleſia. idem 25. Mor.
Deus eccleſiam ſuam ſine digna adminiſtratione non deſerit. idem 26. Mor.
Eccleſia tot veſtibus induitur, quot veſtibus fidelium decoratur. idem 28. mor.
Non ſolùm ex Iudæis, ſed ex Gentibus eccleſia doctores accepit. idem 30. mor.
Extra eccleſiam non eſt ſalus. idem 35. mor.
Vna erit in fine mundi de Iudæis, & Gẽtibus eccleſia. ibi.
Eccleſia ſic nouum Teſtamentũ recipit, vt vetus non abiiciat. idem in Cant. cap. 8.
Eccleſia in veteri lege Chriſtũ exoptabat. ibid.
Eccleſia ſancta, murus dici poteſt. ibidem.
Eccleſia ſoror Chriſti vocatur. ibid.
Riui eccleſiæ, ſunt ſancti prædicatores. idem ſup. Ezech. libro 1.
Deus de tota ſimul eccleſia loquitur, acſi de vna anima loquatur. idem ſuper Ezech. Homil. 15.
Ferculum regis noſtri, eccleſia eſt. ibidem.
Sancta eccleſia duas vitas habet: temporalem, & æternã. idem ſup. Ezech. Homil. 21.
Eccleſia nunc ſpiritualiter facit, quod per Apoſtolos cor-

poraliter faciebat. ibid.
Eccleſia præſens vocatur regnũ Dei. idem ſup. Ezech. Homil. 27.
In eccleſia nec boni ſine malis, nec mali ſine bonis eſſe poſſunt. idẽ ſup. Ezech. Hom. 31.
Eccleſia filios ſine dolore Deo generat. idem ſup. 7. Pſalm. pœnitent.
Sacculum eccleſiæ nõ decet turpibus lucris inquinari. idem ex Regiſt. lib. 1.
Eccleſia defuncto paſtore, diu ſacerdotio priuari non debet. idem ex Regiſt. lib. 2.
Eccleſiæ militantis ordines eccleſiæ triũphanti conformari oportet. idem ex Regiſt. lib. 5.
Æ nullo debet ſuſcipi, quem Romana depellit eccleſia. ibidem.
Eccleſia non poteſt vltra tres menſes carere Epiſcopo. idem ex Reg. lib. 7.
Eccleſia tenetur neceßitatem patientibus præbere ſubſidium. ibidem.
Eccleſia relicta retinere ſacrilegium eſt. idem ex Reg. libro 8.
Eccleſia ſola ſuccedit in bonis Epiſcopi, in epiſcopatu acquiſitis. idem ex Regiſt. lib. 9.
Eccleſia habet pauperes defendere. ibidem.
Eccleſia vſque in mundi finem ducitur. Greg. in Reg.
Eccleſiæ ſublimatio, eſt ſynagogæ depreßio. ibid ſup. Reg.
Eccleſiam Chriſtus crucis hæredem conſtituit. ibid.
Eccleſiaſtica poteſtas erecta eſt in humanitate Redemptoris. ibidem.
Eccleſiæ autoritas ſine miſericordia nulla eſt. ibid.
Eccleſia creditur à Iudæis ebria. Greg. in Reg.
Eccleſia doctorũ, eiecta ſynagoga, magnam apud Gentes inuenit reuerentiam. ibid.
Eccleſiaſticis famulantes obſequiis eccleſiaſticum debent adipiſci ſubſidium. ibid.
Eccleſiaſtici reditus, in quatuor partes diuidantur. ibid.
Eccleſia ciuitas Dei eſt. Amb. ſup. Pſalm. 118.
Eccleſiæ poſſeßio, ſumptus eſt egenorum. ibidem. libr. 5. Epiſt. 31.

Præſumit eccleſia non de ſuis meritis, ſed de Dei miſericordia.Bernard.ſup.Cant.ſer.6.

Synagoga pactum conuentionis egit cum Deo, eccleſia verò beneplacito voluntatis innititur.ibid.ſup.Cant.ſerm.11.

Tenet eccleſia Chriſtum, & ab eo tenetur. ibidem ſup. Cant. ſer.79.

Eccleſia ſynagogæ non inuidet, ſed ad eam Chriſtum introducere nititur.Bern.ſup. Cãt. ſer.79.

Eccleſiæ nomine non tantùm vna anima,ſed multarũ vnitas deſignatur.ibid.ſup.Cant. ſer.61.

Eccleſiæ pulcher ſtatus autoritas prælatorum , clericorum decus,populi diſciplina,monachorum quies. ibid.ſup.Cant. ſerm.46.

Eccleſia varias artes, & varia vaſa habet.Baſil.in Hexam.

Eccleſiæ nauis demergi non poteſt. Chryſoſt.de verb. Eſaiæ. Hom.4.

Eccleſia locus eſt medicinæ ſpiritualis. ibidem ſup. Geneſ. Hom.1.

Eccleſiæ radix in cælo eſt . ibid. de verb.Eſaiæ.Homil.4.

Eccleſia cælo honoratior eſt.ibidem.Homil. 4.

Eccleſia angelorũ celebritas eſt. ibid.ſup.Matth.Homil.51.

Eccleſia vna ſit in vniuerſo orbe. ibid. Homil.1. ſup. Epiſt. ad Corinth.

Eccleſiæ nomẽ eſt conſenſus, & concordiæ nomen.ibidem. ſup. Epiſtol.ad Galat.cap.1.

Eccleſiæ diuiſio Deum irritat. ibid.ſup.Epiſt.ad Eph.cap.4. ſerm.11.

Eccleſiæ nomen plerunque multitudinis eſt.ibi.ſup. Epiſt.ad Theſſal.cap.1.Homil. 1.

In eccleſia omnia quæ conſiderantur, in Chriſtum referri poſſũt.ibid.ſup.Epiſt.ad Heb. cap.1.Hom. 2.

Eccleſia columna orbis eſt. ibid. ſup.Epiſt. ad Timo. 1. cap. 3. Hom.11.

Eccleſia, eſt Deus. ibid. de expulſ.Ioann.Chryſoſt.

Eccleſiæ rudi leuia imponenda. Hier.aduerſ.Iouinian.lib.1.

Eccleſiaſtica tantùm prædicanda non humana & philoſo-

phica. ibidem. ad Hedibiam, Quæſt.10.

Eccleſiam pauperum fraudare nefas. ibid.ad Nepot.

Summus pontifex.

IN Sacerdotis ſummi dignitate pendet eccleſiæ ſalus, id eſt, Chriſti. Hiero.aduerſ. Lucifer.

Apoſtolica cathedra propter hominum iniquitatem nõ eſt calumnianda. Auguſt.cont. Pet.lib.2.

Poteſtas eccleſiaſtica nec ex libidine amplecti debet, nec amplexa pro formidine deſeri. Greg.25.mor.

Priuilegia eccleſiaſtica Apoſtolicus debet illæſa ſeruare. idem 28.mor.

Graue Pontificis onus, ſed beatum ei, qui bene refert.

Concilium.

COncilia debent cum maturitate celebrari. Greg. in 7.pſal.pœnit.

Concilia ſine odio, & inuidia celebranda ſunt.ibid.

Concilia debent celebrari ad vtilitatem eccleſiarum, & pauperum.ibid.

Concilia ſine autoritate Romani Pontificis congregata nihil valent. idem ex Regiſtr. libro 7.

Concilia vniuerſalia particularibus, & poſteriora prioribus ſemper antepoſita. Aug. lib.2. de baptiſ.contra Donatiſt.cap.10.

Sacramentum.

SAcramenta foris percipimus, vt intus ſancti Spiritus gratia repleamur. Greg. ſup.1.Reg.

Sacramenta dicta ſunt, quoniã ad res pertinẽt diuinas. Auguſt.epiſt.4.

Sacramentum non intellectum terret intellectum, gaudium pium parit. idem 3. Quæſt. ſup.Leuit.

Sacramenta qui contemnit, in ſe vitam non habet. idẽ contra Fauſt.lib.13.

Sacramentorum ſanctitas in

nullo peruerſo violatur. idem contra epiſt. Parm. lib. 2.

Sacramentorum miniſtratio ex Spiritu ſancto eſt, ſiue per bonum, ſiue per malum fiat. idem.

Sacramentum habent pleri que, at ſacramenti virtutem minimè. idem ſup. epiſt. Beati Ioan. 1.

Sacramenti aqua corpus, at ſpiritus animam abluit. ibid.

Sacramentorum mutatio Propheticis vocibus prædicta eſt. idem epiſt. 4.

Sacramenta omnia & veterum, & noſtra ad vnam fidem recurrunt. idem Epiſt. 158.

Sacramenta nouæ legis pauciſſima, facillima, ſed præſtantiſſima ſunt. idem epiſt. 118.

Sacramentum gratiæ Deus dat per malos, ſed ipſam gratiam non niſi per ſeipſum. idem de baptiſ.

Sacramenta tutius in eccleſia, quàm extra eam accipiũtur. ibidem.

Sacramenta talia cuique ſiunt, qualis accedit. idem cont. lit. Petil. lib. 2.

Sacramentorum virtus, eſt gratia. idem ſup. pſal. 77.

Sacramenta indignè ſumens, ſibi, non alteri nocet. idem de verb. Apoſt. ſerm. 2.

Non omnes, qui ſacramenta ſumũt, ſunt de membris Chriſti. idem de verb. domini.

Baptiſmus.

Ante baptiſmum liberius olim peccabatur, Aug. lib. 1. confeſſ.

Baptiſmi aqua per Spiritum efficax. idem libr. 13. confeſſ. cap. 114.

Baptiſmus non eſt tantò melior, quantò à meliore datur. idem in epiſt.

Baptiſmus ſecundus, eſt fons lachrymarum. idem de ſalut. docum.

Baptiſmus, Trinitatis eſt opus. idem contra Pelag.

Baptiſma per Circunciſionem ſignificatum. idem contra Iulianum. lib. 2.

Baptiſmus propter fidem falſam non corrumpitur. idem

de vnic. baptiſ.
Baptiſmi aqua non eſt illius, aut alterius, quæ nos mũdat. idem cont. Petil. lib. 1.
Per baptiſmũ ſuos voluit Chriſtus regenerari. idem de pecc. merit. & rem.
Per baptiſmum oues Chriſti incipimus eſſe. ibidem.
Baptiſmũ qui accipit indignè, iudicium accipit, non ſalutem. idem contra Fulgent.
Non omnes, qui tenent baptiſmum, tenent eccleſiam. idem de bapt. cont. Donat. lib. 5.
Baptiſmum legitimum hæretici habent, ſed non legitimè. ibidem.
Baptiſma character infixus. idem ſup. pſal. 59.
Baptiſma tale eſt, qualis eſt, per cuius potentiam datur, non qualis ille, per quem datur. idem id euang. Ioan. tract. 5.
Baptiſmus ſemel mundat per fidem. idem de verb. Domin. ſerm. 30.
Baptiſmi vices, paßio, fides, conuerſio cordis ſupplent. idem contra Donat. lib. 4.
Baptiſmum ſuo exemplo commendauit Chriſtus. idem de mira. ſacr. ſcrip. lib. 3.
Baptiſmo carentes, ſaluari non poſſunt. idem de eccleſ. dog.
Baptizati tam fidem, quàm opera docendi. idem de fid. & operib.
Baptizare poteſt laicus in neceßitate. idem contra Epiſt. Parme. lib. 2.
Baptizandi poteſtatem Dominus ſibi tenuit, ſeruis miniſterium dedit. idem in euang. Ioan. tract. 5.
Baptizati inuiti ad priſtinam infidelitatẽ vertuntur. Greg. in reg.
Baptiſmi typus, fuit tranſitus maris rubri. Ambroſ. de iis, qui myſt. init.
Baptizantur paruuli propter originale peccatum. Chryſ. de Adam, & Eua. Hom.
Baptizantur non à ſacerdote, ſed à Deo. idem cap. Mat. 14. homil. 51.
Baptizari mortuos, ridiculum, idem ſuper Act. Apoſt. Homil. 2.
Baptizare cuiuſlibet eſt, modò fungatur ſacerdotio. idem in

epiſt.ad Cor. Homil.2.

BaptiZare iterum, eſt Chriſtum ſecundò crucifigere. idem de laud. D.Paul.hom.5.

BaptiZatus fundamentum fidei ſciat. idem de laud. Paul.

Baptiſma Chriſti ineffabilium donorum liberalitate donatum. idem ſuper Matth. Homil.12.

Baptiſmo accepto, deliciis non eſt vacandum.

Baptiſmus, ſignaculum fidei. idem ſup. Mat.hom.5.

In baptiſmo præcipua pars ſpiritus. idem ſup. Act. Apoſt. hom.1.

Baptiſmi dilatio periculoſa. ibidem.

Baptiſmus nobis crux, & ſepulchrum. idem ſer.12. ſuper epiſt.ad Rom.

In baptiſmo Rex, Sacerdos, & Propheta efficimur. idem in epiſt.ad Cor.hom.3.

Baptiſmus non corporis eſt lauatio, ſed animæ. idem epiſt. adHebr.hom.19.

In baptiſmo ſenſibilis aqua donum confert. idem de ſumm. indignè miniſt. diuin.

Baptiſmus etiam rerum temporalium ſpe acceptus, regenerat. Aug.epiſt.25.

Baptiſmus omnia peccata mundat. idem epiſt.50.

Baptiſmus non eſt irritus, à malo collatus miniſtro. idem epiſt.166.

Baptiſmus extra eccleſiam eſſe poteſt, ſed non prodeſſe. idem epiſt.50.

Baptiſmi gratia nunquam, niſi propria impietate amittitur. idem epiſt.22.

Baptiſmo vita reſpondeat. idem lib. de fid. & oper.cap.16.

Baptiſma crux eſt. idem contra Iul.lib.1.

Baptiſmus baptiZato inſeparabiliter adhæret. idem libr. 5. de Bapt.contra Donat.

Confeſſio.

Confeſſio Dei ad ſalutem non ſufficit. Hier. ad Celan.

Plerique homines mala ſua con ſitentur, & humiles nõ ſunt. Greg.21.mor.

Mala, quæ facimus, ſponte con-

fiteamur, & hæc aliis arguẽtibus non negemus. ibid.
Apud aures Dei vox valida, deuota confeſſio eſt. idem 26. Mor.
Per amarum poculum confeſſionis perueniturad gaudium ſalutis. idem in Euang. Homil. 6.
Confeſſio eſt via ad portam paradiſi. idem ſup. Ezech. 2.
Confeſſio aperit vulnus peccati. idem in Euang. Hom. 40.
Confeſſio eſt & peccati, & laudis. idem ſup. 7. Pſalm.
Confeſſio vi extorta non recipitur à iure. idem in Regiſt.
Confeſſio extorta facit crimen, non factum fateri. ibid.
Confeſſionis veræ ſignum eſt in afflictione pœnitentiæ. idẽ ſup. 1. Reg.
Confeſſio erroris, medicina eſt. Amb. de Inſti. virg.
Bonæ mentis eſt, ibi agnoſcere culpam, vbi culpa non eſt. Gregor.
Apertas confeſſionis feneſtras inueniat in nobis Dominus. Bernard. ſup. Cant. Serm. 59.
Confeſſio, ornamentum eſt animæ. idem in Epiſt.
Confeſſio humilis ſit, pura, fidelis. idem ſup. Cant. Serm. 16.
Confeſſio mater eſt indulgẽtiæ. Chryſ. de Confeſſ. Serm.
Confeſſio peccatorum, eſt etiam abolitio peccatorũ. idem ſuper Geneſ. Hom. 20.
Confeſſio vera fontes lachrymarum habet. idem Hom. 1.
Confiteri peccata, non eſt confuſio. idem Serm. de Pœnit.
Confeſſio peccatorũ habet mercedem. ibid.
Confeſſionis ſuſpectæ nõ eſt ſtãdum. apud Iuriſconſ.
Confeſſio partis, eſt pleniſſima probatio. ibid.
Quod maximè accuſatori eſt optandum, confitens eſt reus. Quint. lib. 8.
Optimus eſt portus erranti, mutatio conſilij. Cicer. Philip. 2.
Confeſſio extraiudicialis ſine cauſa nõ inducit probationẽ, niſi ſit geminata. apud Iuriſ.
Non confitetur Deum, qui negat factis. Auguſt. lib. 1. ſup. Geneſ. Quæſt. 151.
Confeſſio non tantùm peccatorũ, ſed & laudis Dei eſt. idẽ

epiſt. 121.

Confeßio peccatorum humiles nos facit. idem in Enarrat. Pſal. 47.

Confeßio peccatorum in corde antè, quàm os petat, exauditur. ibid. Pſalm. 31.

Confeßio oris ad fidem pertinet. idem Pſal. 114.

Cõfeßione, & humilitate vincunt Chriſtiani. idem Hom. 5.

Euchariſtia.

Corpus Chriſti accipere, maius, quàm orare. Hieron. ad Celant.

Corpus Chriſti accipere prohibent coitus. idem in Apolog. aduerſ. Iouin.

Euchariſtia, charitatis eſt ſymbolum. idem ad Theoph.

Carnem ſuam ad manducandũ cordi, & ori tribuit Deus. Aug. ad Oraſ.

Communione priuantur contumaces, & inobedientes, etiam ſi alia culpa deſit. Gregor. in Reg.

Chriſti corporis, & ſanguinis participatio neceſſaria eſt ad vitam æternã. Baſil. in Sum. mor.

Euchariſtiam indignè ſumentes, ſaturari non poſſunt. Gregor. ex Regiſt.

Corpus Chriſti aliter pius, aliter incredulus ſapit. Chryſ. ſup. Epiſt. ad Cor. Hom. 7.

Corpus, & ſanguinem illius, qui in cæleſtibus ſedet guſtamus. idem ſup. Epiſtol. ad Epheſ. Serm. 3.

Peccata ſi non tanta ſunt, vt excommunicandus quiſque videatur, non ſe debet à quotidiana medicina Domini corporis ſeparare. Aug. lib. 1. *Epiſt.*

Ille non audet honorando ſumere, & ille honorando non audet vnum diem prætermittere contemptum ſolùm non vult cibus iſte. ibid.

Quotidie euchariſtiæ communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo: omnibus tamen dominicis diebus ſuadeo, & hortor, ſi tamen mens ſine voluntate peccandi ſit. Aug. de Eccleſ. dogm.

Quanta enim cordis contritio-

ne, & lachrymarum fonte, quanta reueretia, & tremore, quanta corporis caſtitate, atque animi puritate illud diuinum, & cæleſte myſterium eſt celebrandũ. Domine Deus. vbi caro tua in veritate ſumitur, vbi ſanguis tuus in veritate bibitur, vbi ſummis ima, humanis diuina iunguntur: vbi adeſt ſanctorum præſentia angelorum: vbi tu es ſacerdos, & ſacrificium mirabiliter & ineffabiliter? quis dignè hoc celebrare myſteriũ poteſt, niſi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum? Ambr. in orat. ante Miſ. dicen.

Si tantum valuit ſermo Eliæ, vt ignem de cælo deponeret, non valebit ſermo Chriſti, vt ſpecies elementorum mutetur? De totius mundi operibus legiſti, quia ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt. Sermo igitur Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat: non poteſt ea, quæ ſũt, mutare in illud, quod non ſunt? non enim minus eſt, nouas rebus dare formas, quàm mutare naturas. Amb. de Sacr. lib. 3.

Liquet, quia præter naturæ ordinem Virgo generauit, & hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine eſt: quid quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe partus ex Virgine? ibid.

Ne veluti quidam horror eſſet cruoris, ſed maneret gratia redemptionis: ideo in ſimilitudine quidem acceptis ſacramentis, ſed veræ naturæ gratiam, virtutémque conſequẽris. Ambroſ. de Sacr.

Sacramentum Dei altiſſimi ſuſcipiendum eſt, non diſcutiendum: venerandum, non diiudicandum: fide ſortitum, non innatum: traditione ſancitũ, non ratione adinuentum. Bernard. in Epiſt.

Sicut corporalis cibus cùm ventrem inuenerit, aduerſis humoribus occupatum, amplius lædit, magis nocet, & nullum præſtat auxilium: ita & iſte ſpiritualis cibus, ſi aliquem reperit malignitate pollutum,

magis eum perdit, non ſua natura, ſed accipientis vitio. Chryſ.Hom.5.ſup.Matt.

Væ tradentibus Chriſtum ad crucifigendum: ſed væ cum maligna conſcientia ſub ſacramento ſumentibus illum: etſi non tradant Iudæis ad crucifigendum, tradunt tamen ipſum membris inimici ad ſumendum. Remig. ſuper Matt.gloſ.

Contritio.

Compunctionis principalia ſunt, timor, & amor.Greg.lib.3.Dialog.

Compunctio prima electorum ex timore naſcitur. idem ſup. 1.Reg.

In culpam incidiſſe naturæ eſt: dolere,virtutis.Amb.

Alia eſt compūctio,ſiue cōtritio, quæ per amorē naſcitur: alia quæ per timorem, quia aliud eſt ſupplicia fugere, aliud præmia deſiderare. Gregor.lib.8.mor.

Afflicta mens certius inuenit malum quod fecerat quàm reatum ſuum, cuius ſecura non meminit.ibid.

Quò vberius culpa fletur,eò altius cognitio veritatis attingitur.idem 27.mor.

Dominus neſcit differre, quem compunctio corde ſibi ſenſerit ſupplicare. Caßiodorus ſuper Pſalm.

Pungeris bene, ſi compungeris. Bernardus ſuper Cant. ſermone.47.

Compunctionem, vel contritionem peccatorum qui non habet, non habet mundam orationem.Ber.ad Soror.

Contritio eſt vnguentum, ſua fragrantia totam domum eccleſiæ replens.idem ſup.Cant. ſerm.10.

Compunctio cordis non viget in deliciis.

Indicium veræ compunctionis, ſubtractio occaſionis eſt. Ber. in die ſancto Paſchæ.

Qui neſcit lugere quod grauat, non valet proferre quod ſubleuat. vis compunctionis poros cordis aperit, & pennas virtutum fundit: cúmque ſe ſtudioſè mens de pigra vetu-

ſtate redarguit, alacri nouitate iuueneſcit. Gregor. 21. Mor.

Sola compunctio eſt, quæ facit animam horreſcere purpurã, deſiderare cilicium, amare lachrymas, fugere riſum. Chryſoſtomus in lib. de Compunct. cord.

Contritio eſt humilitati cordis vera compunctio: magna agere, & humilia loqui: iuſtè operari, & ſuper peccatis timere, ac tremere. ibid.

Contritio eſt gemebundi cordis commotio ſalutaris, ſeipſum lachrymarum eruptione teſtificans. Hugo.

Pœnitentia.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

Qvi non pœnitet ex concupiſcentiarum proſecutione, inſanabilis eſt. Ariſt. Ethic. 3.

Quædam emendatio pœnitentia eſt. Quint. Decla. 9.

Grauior in dies facti pœnitentia eſt. idem Declam. 12.

Sæpe leuant pœnas, ereptáque lumina reddunt,
Cùm bene peccati pœnituiſſe vident. Ouid. 1. de Pont.

Satis pœnarum eſt, pœnitentia erroris. Liu. 3. Dec. lib. 8.

EX SACRIS.

EGreſſus malitiæ, virtutis operatio eſt. Ambroſ. de Cain, & Abel.

Fit plerunque gratior Deo amore ardens vita poſt culpam, quàm in ſecuritate torpens innocentia. Greg. in Paſt.

Semper maior eſt ex pœnitentia fides. Lact.

Pœnitentia nulla ſera eſt. Cypr. contra Demetr.

Pœnitentia, ſecũda tabula naufragis. Hier. ad Demetr.

Per culpam Deo diſcordes ſumus, & per flagella ad Deũ redimus. Greg. 3. mor.

Pœnitentia, arma Chriſtianorum. Chryſ. ſup. epiſt. ad Corinth. cap. 2. hom. 3.

Pœnitentiæ ſapor, ieiunium eſt. idem ſerm. de Pœnit.

Pœnitentia, medicamētum eſt, peccatum extinguens. idem de pœnit. homil. 5.

Pœnitētia præoccupat pœnam. ibidem.

Pœnitentia miſericordiæ eſt mater. idem de pœnit.

Pœnitentia reſerat quod peccatum claudit. ibid.

Dilatio pœnitentiæ vſque ad mortem, valde periculoſa eſt. Pern. in paru. ſerm.

Poſt pœnitentiam virtus virtutem excitat. Greg. lib. 1. ſuper Ezech.

Pœnitentia eſt vnum ex perfectis donis deſcendentibus à patre luminum. idē ſup. 7. pſal.

Pœnitētiam in præſenti pro peccatis faciens, tribunal Chriſti ſecurus aſpiciet. ibid.

Suſpirat antè, quàm comedat pœnitens. idem 5. mor.

Pœnitens, de miſericordia Dei, quam poſtulat, præſumat. idē in Paſt.

Pœnitentes de ſpe fiduciam habeant. idem 12. mor.

Plerique pœnitere incipiunt, ſed ſtatim ad ſolita recurrūt. idem.

Pœnitentia vera, vix ſine lachrymis eſſe poteſt. Aug. de ver. & falſ. pœnit.

Pœnitentia in baptiſmo, tanquam in fundamento operatur. idem ſup. Epiſt. ad Rom.

Pœnitentiam gratia Dei præcedit. idem in Quæſt. ex vtroque teſt.

Pœnitentia à ſolo Deo datur, et completur. idem de ſanctit. virg.

Pœnitentia non eſt alienæ naturæ, ſed noſtræ volūtatis. idem de act. cum Manich. lib. 2.

Pœnitentiam non agimus, niſi Domini beneficio excitati. idem de grat. Chriſt. lib. 1.

Pœnitentiæ prædicatio ad emendationem magis, quàm ad licentiam prouocat. idem ſup. Pſalm. 101.

Pœnitentia in alio eſt ſeculo, ſed caſſa. idem ſup. pſal. 36.

Pœnitētia ſine fide inutilis eſt. idem de ver. & falſ. pœnit.

Pœnitentia non proderit permanentibus in peccatis. idem de fide, & operib.

Pœnitentia quotidiana, pœna fidelium. idem epiſt. 109.

Pœnitentia ſine ieiunio vacua eſt. idem contra Iulian. lib. 1.

Pœnitētia non eſt ſeruanda vſque in ſenectutem. idem de temp. ſerm. 45.

Quòd Dauid peccauit, conditionis eſt: quòd ſupplicauit, correctionis: lapſus communis: confeſsio ſpecialis. in culpam itaque incidiſſe, naturæ eſt: dolere, virtutis. Ambr. de Dauid. lib. 1.

Qui pœnitentiam agit, paratus eſſe debet ad opprobria perferenda, iniuriáſq; ſubeundas, nec commoueri, ſi quis ei peccati ſui crimẽ obijciat. Amb. lib. de Ioſeph.

Quoniam ſic pœnitẽs, vt tibi amarum ſapiat in anima, quod antè dulce fuit in vita, & quod te prius oblectabat in corpore, ipſum te cruciat in corde, iam tunc bene ingemiſcis ad Deum. Ambr. in quod. ſerm.

Apud Deum non tam valet menſura temporis, quàm doloris: non abſtinentia tam ciborum, quàm mortificatio vitiorũ propter quod tempora pœnitentiæ pro fide, & conuerſatione pœnitentium abbreuianda præcipiuntur, & pro negligentia protelāda exiſtimantur, cum pro quibuſdam culpis modi pœnitentiæ ſunt impoſiti. Hier. in quod. ſer.

Deus etſi pœnitenti veniam ſpopondit, peccāti tamen craſtinum non promiſit. Gregor. in Homil. quad.

Nunc laudandi tempus eſt, nũc purificationem patet eſſe neceſſariam ⁖ quoniam nemo mundus à ſorde, nec infans, cuius vita eſt vnius diei ſuper terram. Ber. in quod. ſerm.

Si erramus, paruam pœnitentiam imponendo, melius eſt de miſericordia Deo rationem reddere, quàm de auſteritate. vbi enim paterfamiliās eſt largus, diſpenſator non debet eſſe auarus: etſi Deus benignus, vt quid ſacerdos auſterus? Chryſoſto. ſup. Matth.

Non dolere, quia peccauerimus, magis indignari, atque iraſci facit Deum, quàm illud peccatum, quod antè perpetraueras. Chryſoſt. homil. 32.

ſup.Matth.

Clerici peccantes, difficilè pœnitentiam agunt. erubeſcit enim aliquando fieri reus, qui ſemper fuerat iudex. Chryſoſt. ſup.Matth.

Sicut in præceptis medicinæ medicamentum quidem multas herbas recipit, vnã autem dominantiſsimam: ſic in pœnitentia eleemoſyna dominantior, & potentior eſt, & vniuerſum ipſa conficit. Chryſ. in quod. ſerm.

Pœnitentia appellata eſt, quaſi punientia: eò quòd ipſe homo in ſe pœnitendo, punit quod malè admiſit. Hugo lib.3. de myſter. eccleſ.

Pœnitentia aboleri peccata indubitanter credimus, & in vltimo vitæ ſpiritu, ſi admiſſorum pœniteat. Aug. de eccleſ. dogma.

Nolite negligere, quòd vos Dominus pius peccantes ſuſtinet: quia quantò diutius expectat vt emendetis, tantò grauius iudicabit, ſi neglexeritis. Auguſt. in lib. de vtil. agend. pœnit.

Ad agendam pœnitẽtiam non ſufficit mores in melius commutare, & à malis factis recedere, niſi & de his, quæ facta ſunt, ſatisfacias Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis. Aug. lib. de pœnit.

Inanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat: nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata: nihil valet à malis veniam poſcere, & mala de nouo iterare. Auguſt. in Soliloq.

Qui per pœnitentiam peccata diluit, angelicæ fœlicitatis conſors in æternum erit. Auguſt. de mirab. ſacr. ſcript.

Si quis poſitus in extrema neceſsitate ſuæ ægritudinis voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus quod petit, ſed non præſumimus, quod bene hinc exit: ſi ſecurus hinc exit, ego neſcio, pœnitentiam dare poſſumus, ſecu-

ritatem autem non. non quidem dico: dãnabitur, ſed nec dico, liberabitur. vis ergo à dubio liberari? tene certum, & dimitte incertum, age pœnitẽtiam, dum ſanus es. ſi ſic agis dico tibi quòd ſecurus es: quia pœnitẽtiam egiſti eo tempore, quo peccare potuiſti. ſi vis agere pœnitentiam, quando iam peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa. Aug. ſer. 36.

Conuerſio.

NOn cadere facilius eſt, q̃ poſt caſum reſurgere. Chryſo. ſup. Ioan. Homil. 70.

Expectat Deus delinquentes, benignè ſuſcipit reuertentes. Bernard. ſup. Cant. ſerm. 9.

Conuerſio peccatorum, eſca eſt iuſtorum. Greg.

Nunquam eſt ſera conuerſio, Hier. ad Lætam.

Corporis cõuerſio ſi ſola fuerit, erit nulla. forma quidem conuerſionis eſt, non veritas, vacuam virtutem gerens, & formam pietatis. Bernar. ſup. Cant. ſer. 4.

Primordia conuerſorum, blãdis ſunt refouenda modis, ne ſi ab aſperitate incipiant, exterriti ad peiores lapſus recurrant. Iſid. lib. 3. de ſum. Bon.

Multos remiſſa conuerſio ad priſtinos errores reducit, ac viuendi tempore reſoluit. idem 2. de ſum. Bon.

Valet interdum conuerſis pro animæ ſalute mutatio loci, plerunque enim, dum mutatur locus, mutatur mentis affectus, congruum enim eſt, inde etiam corporaliter euelli, vbi quiſque illecebris deſeruiuit. nam locus vbi quiſque prauè vixit, hîc aſpectui mentis opponit quod ſemper ibi vel cogitauit, vel geſſit. ibid.

Conuerſionis initia bonis, maliſq́ morbus ſunt permixta. Grego. 31. mor.

Conuerſio noſtra ſemper inueniet Deum paratum. Aug. ſup Pſal. 6.

Nouiter conuerſorum immoderata vehementia. Bern. ſup. Cant. ſerm. 19.

Homo reductus ad veniam, ſub

diſciplina melius viuit. Gregor.9.mor.

Homo lapſus in peccati foueã, ſuis viribus ſurgere non valet.ibid.

*Conuerſio ad bonum non homini, ſed Deo aſcribenda. Aug. Epiſt.*130.

*Plerunque conuerſus quiſque talibus tentationum ſtimulis agitatur, qualibus ante conuerſionis gratiam, nunquam pulſatum ſe eſſe reminiſcitur: non quia tunc hæc eadem tentationis radix deerat, ſed quia nõ apparebat. Greg.*24. *mor.*

*Maius de peccatore conuerſo, quàm de iuſto ſtante gaudium ſit in cœlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reuerſus, hoſtem fortiter peremit, quàm illum, qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. ſic agricola illam amplius terram amat, quæ poſt ſpinas vberes fruges profert, quàm eã, quæ nunquam ſpinas habuit, & nunquam fertilem meſſem produxit. Greg.Hom.*34. *ſuper Euangel.*

Ieiunium, & Abſtinentia.

I*Eiunio alæ duæ ſunt: orationis videlicet, & iuſtitiæ. Bern. de Quadrag.lib.*4.

Ieiunia moderata eſſe debent. idem ad ſoror.

*Ieiunare non ſolùm ore, ſed omnibus membris tenemur. idẽ de Quadrag.ſerm.*3.

*In ieiunio, fletu, & plãctu quærendus eſt Dominus. idem in feſt.omnium ſanct.ſerm.*5.

Ieiunandum continentius in Quadrageſima. Hier. ad Læt.

Sic debes ieiunare, vt non palpites, & reſpirare vix poſſis. idem ad Demetr.

Ieiunium non perfecta virtus, ſed cæterarum virtutũ fundamentum eſt.ibid.

Paradiſi vita, ieiunij imago eſt.Baſil.in Hexam.

Delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre de ieiuniis diſputat.Hier.in Epiſt.

Ieiunium, vnguentum eſt ſpi-

rituale. Chryſoſt. ad popul. Antioch. Homil. 10.

Ieiunans fermè angelus eſt. idẽ de ieiun. ſerm. 1.

Ieiunium in paradiſo inſtitutum eſt. idem ſup. Geneſ. 1. Homil. 1.

Ieiunium, animæ alimentum eſt. ibidem.

Ieiunium arma miniſtrat contra diabolum. ibid.

Ieiunium animarum tranquillitas, ſenum decor. idem ſup. Geneſ. Homil. 2.

Ieiunium eſt abſtinentia à vitiis. idem ſuper Geneſ. 1. Homil. 8.

Ieiunio preces oportet eſſe coniunctas. idem ſuper Geneſ. 11. Homil. 30.

Ieiunium, præceptum Dei. ibid.

Ieiuniũ abſque eleemoſyna nihil vtilitatis habet. idem ſuper Matth. 25. Homil. 74.

Ieiunium, cõmilito maximus. idem ad popul. Antioch. Homil. 5.

Ieiunium, modeſtiæ principium eſt. ibid. Homil. 43.

Ieiunium, angelorum eſt imitatio. idem de ieiun. ſerm. 1.

Ieiunium ſententiam Dei reuocat. ibidem.

Ieiunium immortalitatis conciliatrix. ibid.

Ieiuniũ ægrotis maximè opus. Chryſoſt. ſuper Matt. 17. Homil. 58.

Ante annos robuſtæ ætatis periculoſa eſt teneris grauis abſtinentia. Hier. ad Læt.

Melior eſt abſtinentia vitiorum quàm ciborum. Bern. ad ſoror.

Per abſtinentiam non caro, ſed carnis vitia extinguẽda ſunt. Greg. 20. Mor.

In abſtinentia diſcretio ſeruanda eſt. ibidem.

Abſtinentia nimia ſæpe vitiũ generat. idem in Paſt.

Abſtinẽtia tua, atque ieiuniũ tuum eò magis Deo grata ſunt, quò cum moribus ſanctis offeruntur, vt quæ in aliis ſunt vmbracula vitiorũ in te ſint ornamenta virtutũ. Hierony. ad Demetr.

Mater ſanitatis eſt abſtinentia: mater ægritudinis voluptas: ſine enim carne, & vino citò friget Venus: & patre Li-

bero ad inconceſſam Venerem proximus eſt intemperantiæ locus. Hiero. in Epiſt.

Modicus, & temperatus cibus, & animæ, & corpori vtilis eſt. idem ad Ruſt. mon.

Abſtinentiæ virtus nulla eſt, ſi tantum quiſque corpus non edomat, quantum valet, aut valde inordinata eſt, ſi atterit plus, quàm valet. Gregor. 20. Mor.

Quid prodeſt tenuari corpus abſtinẽtia, ſi animus intumeſcit ſuperbia? Hiero. ad Celãt.

Qui à paradiſi gaudiis per cibũ cecidimus, adhac inquantum poſſumus, per abſtinentiam reſurgamus. Greg. in Homil.

Sic abſtinere, & ieiunare debemus, vt non nos neceſsitati ieiunandi ſubdamus, ne iam non deuoti, ſed inuiti rem voluntariam faciamus. Proſp. lib. 2. de vit. contemp.

Ipſis grauior conſuetudo ſubtracti cibi: qui ſe eſcis aliis neſciunt conſolari. Caßiod. ſuper Pſalmo 130.

Abſtinens eſt etiam, qui bene comedit. apud Iuriſconſ.

Abſtinemus magis propter ſanitatem, quàm propter beatitudinem. Chryſ. ſup. Matt. 7. Homil. 31.

Ieiunare multi in futurũ proponunt, nunquam in præſens. Greg. ſup 1. Reg.

Ieiunia, & eleemoſynæ orationem iuuant. Aug. Epiſt. 121.

Ieiunium, humilitatis ſignum. idem Epiſt. 176.

Ieiunium res magna, ſed gula aliquando patrocinatur. in Pſalmo 86.

Eleemoſyna.

PAuperes qui nutrit, Chriſtum cibat. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Heb. Homil. 1. 9.

A morum ſuauitate cura pauperum profluit. idem de mãſ. ſermo.

Eleemoſynas ex rapinis non ſuſcipit Deus. Gregor. libr. 12. mor.

Qui ſemper vult peccare, non redimit animam ſuam, dando eleemoſynas continuas. ibid.

Eleemoſyna ſuperbi diuitis eum

redimere non valet. ibid.

Qui cum faſtu eleemoſynam tribuit, maiorem culpam intus peragit ſuperbiēdo, quàm extrà, largiendo mercedem. idem lib.2.Mor.

Mundari debet prius animus, qui dat eleemoſynam. idem 22.mor.

Aliud eſt eleemoſynā ex præcepto facere: aliud ex charitate. idem ſuper Ezech. homil.10.

Eleemoſynæ tergunt maculas peccatorum. idem in Euang. homil.36.

Ætas, debilitas, & verecūdia largiendo pauperibus conſideranda. Amb.1.Offic.

Res pauperum non pauperibus dare, par ſacrilegij crimen eſſe dignoſcitur. Bernard. in declamat.

Sunt qui pauperibus parū tribuunt, vt amplius accipiant, quæ magis venatio appellanda eſt, quàm eleemoſyna. melius eſt enim nō habere, quod tribuas, quàm impudēter petere, quod des. Hieronymus in epiſto.

Quamuis omnem cēſum tuum pauperibus diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretioſius, quàm quod manibus tuis ipſe confeceris. ibid.

Qui vult ordinatè dare eleemoſynam, à ſeipſo debet incipere, & eā primùm ſibi dare. Aug. in Nicher.

Si potes dare, da: ſi nō potes, affabilem te fac. Auguſt. ſup. pſalm.13.

Multa ſunt genera eleemoſynarum, quæ cùm facimus, adiuuamur, vt nobis dimittantur peccata: ſed ea nihil eſt maius, quàm cùm ex corde dimittimus peccata. idem in Nicher.

Fœcundus eſt ager pauperum, citò reddit donantibus fructum. Aug. de verb. domini.

Via cæli, pauper eſt. ibid.

Quid prodeſt miſereri inopis, niſi eleemoſynam largiaris eidem? Amb. ſup. pſal. Beati immaculati.

Pars ſacrilegij eſt, rem pauperū dare, non pauperibus. Laudēt te eſurientium viſcera, non ructantium opulenta conui-

uia. Hiero. in epiſt.

Quicquid tribuitur pauperi, ſi ſubtili conſideratione penſatur, non eſt donū, ſed mutuū: quia quod datur, ſine dubio, multiplicato fructu recipitur. Greg. in regiſt.

Qui indigenti proximo exteriorem ſubſtantiam præbet, ſed vitam ſuam à nequitia non cuſtodit, rem ſuam Deo tribuit, & ſe peccato hoc, quod minus eſt, tribuit autori: & hoc quod maius eſt, ſeruauit iniquitati. Greg. 19. mor.

Quæ ſtultitia eſt, illic relinquere, quo exiturus es, & illic nō præmittere, quò iturus es? illic ergo ſubſtātiam tuam colloca, vbi patriam habes. Chr. ſup. Matt. 6.

Quicquid pro anima tua feceris hoc tuum eſt: quod autem reliquiſti, perdidiſti. ibid.

Non eſt ingrata Deo, quæ viſa fuerit ab hominibus eleemoſyna, ſed quæ ideo facta eſt, vt viſa ſit. Chryſoſtom. ſuper Matt. 5.

Cur tu abundas, & ille mēdicat, niſi vt tu bona compenſationis merita conſequaris, ille verò patientiæ brauio decoretur? Baſil. Hom. 5.

Quicquid pauperi dederis, tu habebis: quicquid non dederis, habebit alter. Pet. Rau. in quod. ſer.

Eleemoſynæ, ac fides ne nos deſerant. Chryſoſt. ad Philipp. ſerm. 1.

Eleemoſyna ſemini comparatur. Chryſoſt. ſuper Gen. Homil. 35.

Eleemoſyna donorum caput. idem ſup. Gen. Hom. 43.

Eleemoſyna etiam decima eſt. idem ſup. Mat. Hom. 73.

Eleemoſyna carens, peribit. idē ſup. Mat. Hom. 79.

Eleemoſyna, preparatio eſt orationis. idem ſup. Matth. Homil. 15.

Eleemoſyna, veſtis mortuorum. idem ſup. Ioan. Hom. 85.

Eleemoſyna pædagoga veræ philoſophiæ. idem ſup. Act. Apoſt. Hom. 14.

Eleemoſyna tua alios liberat à peccatis. idem ſuper Act. Apoſt. Hom. 1.

Eleemoſyna ex malitia profe-

cta nihil prodeſt. idẽ ſuper epiſt.ad Cor.hom.14.
Eleemoſyna, gratia dicitur. idẽ ſuper Epiſtol. ad Corint. Homil.15.
Eleemoſynam dare non ſemper in poteſtate noſtra eſt. idem ſup.epiſt.ad Galat.
Eleemoſyna, torquis aurea. idem ſuper epiſtol. ad Philipp. ſermo.1.
Eleemoſyna artifex magna, & auxiliatrix. idem ſup.epiſtol. ad Heb.Hom.32.
Eleemoſyna ars omnium quæſtuoſiſſima. idẽ ad pop. Ant. Hom. 35.
Eleemoſyna nobiſcum ſemper ſit, ſicut veſtimentum. ibid.
Eleemoſyna cæli nota ianitoribus. ibid.
Pauperi datum, non eſt datum, ſed mutuum. Gregor. in Regiſt.
Fœcundus eſt ager pauper, citò reddit donantibus fructum: via cæli eſt pauper, per quem venitur ad patrẽ, incipe erogare, ſi non vis errare. Aug. de verb.domini.
Deo dat, qui pauperi dat. idem ſup.pſal.56.
Eleemoſyna vtilius malis negatur, quàm conceditur. idem epiſt.48.
Eleemoſynã vxor præſtet, mariti conſenſu eam faciat. idem epiſt.199.
Eleemoſyna ad neceſſitatẽ, non ad pigritiam accipiẽda. idem de oper.monach.cap.16.
Eleemoſyna eſt, ignoſcere proximo. idẽ in Enchir.ad Laurent.cap.71.
Eleemoſyna extra eccleſiam nihil prodeſt. idem libr. de fid. ad Petr.cap.3.
Eleemoſyna ſumma eſt, inimicos diligere. idem in Enchir. ad Laurent.cap.73.
Eleemoſynæ ſceleratè viuentibus nihil proſunt. ibidem cap.75.
Eleemoſyna in noſipſos primum eſt facienda. idem lib.1.de Ciuit.Dei.cap.27.
Eleemoſynæ ex rapina Deo odibiles. ibid.cap. 5.
Eleemoſyna triſtis meritum perdit. idem in enarrat. pſal. 43.
Plus accipit, quàm dat, qui præ-

ſtat eleemoſynam. idem in enarrat.pſal.102.

Eleemoſynæ aliæ orationes ſunt idem ſerm.de temp.59.

Eleemoſyna præmittenda, vt paratam domum inuenias. idem ſer.26.de verb.domi.

Eleemoſyna etiam ingrato conceſſa non perditur. idem de verb.Apoſt.ſer.22.

Petitio,& Oratio.

EX GRÆCIS.

NOn precandum, vt voluntatem noſtram cuncta ſequantur, ſed vt prudentiam noſtram voluntas. Plat. de legib.

Preces parentum aduerſus liberos ſæpe audiuntur. ibid.

Aliquando preces maioribus precib. indigent. Plut. in Apopht.

Homines, quæ ſibi bona videntur, non quæ re vera bona ſunt, precantur. Diogen. apud Laert. lib. 7.

Iniquum aliquando eſt petendum, vt æquū feras. Demoſt. 1. Olynth.

EX LATINIS.

TVnc ſcito te omnibus cupiditatibus eſſe ſolutum, cùm eò perueneris, vt nihil Deum roges, niſi quod rogare poſſis palàm. Senec. epiſt.100.

Sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant, ſic cum hominibus, tanquam audiat Deus. ibidem.

Honeſtis precibus occurre, exorare, antequam rogeris. idem de vit. beat.

Qui maleuolo ſunt animo, deteriores fiunt rogati. Cicer. ad Curt.

Malo emere, quàm rogare. idem 6. Act. in Verr.

Rogat efficaciſſimè, qui reddit cauſas rogandi. Plin. Iunior lib.2.

Quid honeſtius aut efficacius piis precibus amantis? idem lib.9.

Animaduerto deos ipſos non tam accuratis adorantium precibus, quàm innocētia &

ſanctitate lætari, grauiorémque exiſtimari qui delubris eorum puram caſtámque mentem, quàm qui meditatum carmen intulerit.

Efficaciſſimum pro candidato rogandi genus eſt gratias agere.

Flectitur iratus voce rogante Deus. Ouidius 1. de arte amand.

Orandum eſt, vt ſit mens ſana in corpore ſano. Iuuenalis Satyr.10.

EX SACRIS.

ORatio tua, locutio eſt ad Deum quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris. Auguſt. ſup. Pſalm. 85.

Si pro te rogas tantum, ſolus pro te rogabis: ſi autem pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt. Ambro. in Hexam. lib.1.

Multorum preces impoſsibile eſt contẽni. idem de pœnitent.

Talis requirendus eſt ad orandum, qui ſit idoneus ad placandum: quia ſi is qui diſplicet, ad intercedendũ mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Greg. in Paſt.

Orandi tempus tota vita. Baſil.

Orandi horæ diuiſæ habeantur. Hier. ad Euſtoch.

Orationis inſtãtia exauditur. idem ad Damaſum.

Auxilium Dei in oratione poſtulandum eſt. Chryſoſt. ſup. Matth. Hom.2.

Orare commune opus angelorũ & hominum. idẽ de Orand. Deum.

Orante homine legitimè nihil fortius. idem de ieiun.

Orandum ſemper etiam cum acceperimus poſtulata. Hier. aduer. Pela.

In oratione ſacrificiũ offertur. Hier. in Epitaph.

Ne deficias in oratione, Deus quod conceſſurus eſt, etſi differt, non aufert: non leuitate ducitur, qui promiſit: non facilè de ſententia mouetur: quod promiſit, eſt fixum, fallere non poteſt, habet vnde faciat. Aug. ſup. Pſalm. 65.

Orationis adiutorium, ieiuniũ

eſt.Chryſoſtom.ſuper Matth. Hom.5.

Oratio indigentibus medicina eſt.idem ad pop. Antioch. Homil.1.

Oratio cælum aperit.idem ſup. Act.Apoſt.Hom.36.

Oratio in eccleſia efficacior, quàm quæ domi ſit. idem de incomprehen.Dei nat.

Oratio feruidam mẽtem requirit. idem ad pop. Antioch. Homli.39.

Orationes aliorum proſunt nobis, cùm nobis cooperamur.ibidem.

Oratio ingentia pericula depellit. idem de orando Deum. lib.1.

Oratio ſignum totius iuſtitiæ eſt.ibid.

Sæpe Deus multos non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad ſalutem. Auguſt.de ſummo Bon.lib.3.

Non verè inuocat Deum, qui ea deſiderat, quæ illi diſplicent.idem ſup.Pſalm.13.

Cogitando,& orando, pij plus proficiunt,quàm legendo. idẽ Epiſt.112.

Exaudiri non poſtulat,qui tepidè poſtulat.Bern.ſerm.16.

Orans conſiderare debet quid petiit,quem petit,ſeipſum qui petit.Bern.in Sent.

Orationes noſtras non parui pẽdamus. nam aut quod orantes petimus,dabitur: aut aliquid aliud vtilius. idem in Quadr.ſerm.5.

Orantes verecundiam ſeruare debent.idẽ ſup.Cant.ſerm.8.

Orans non ſit multiloquus.Bernar.in ſum.Mor.

Oret vir nudato capite, mulier verò velato. ibid.

Oratio ad eos ſanctos præcipuè fiat,quibus orans magis afficitur.Bernar.ſup. Cant. ſermo.33.

Oratio & meditatio coniunctione ſibi inuicem copulantur.idem in Homil. de duob. diſcip.

Per orationem illuminatur meditatio.ibid.

Oratio cordis eſt non labiorum. idem ad ſoror.

Oratio fidelis,humilis, feruẽs ſi fuerit,cælum ſine dubio pene trabit.vnde certum eſt, quòd

vacua non redibit. idem de Quadr.lib.4.

Oratio potus eſt animæ.ibid.

Oratio præcipuum eſt remediũ, ne quid contra Dei voluntatem velimus aut faciamus. idem ſup.Cant.ſerm. 47.

Oratio recta non eſt, ſi aliud petitur præter Deum, vel propter Deum, idem ſup. Cant. ſerm.89.

Oratio ſecretum amat.ibid.

Orantes nonnunquam in principio tepidi ſunt, qui tandem feruentes euadunt. idem ſup. Cant.ſerm.9.

Perſiſtẽtibus in oratione infunditur gratia, quamuis fortè in initio aridi ſint.ibid.

Nemo noſtrum parui pendat orationem noſtram: dico enim vobis, quod ipſe ad quem oramus, non parui pendet eam. ibid.

Orationibus mundamur, lectionibus inſtruimur. vtrunque bonum eſt ſi liceat: ſi nõ licet vtrunque, melius eſt orare, quàm legere. idem de ſummo Bono.lib.3.

Quomodo obtinet quis, vt in oratione ſenſus ſuus non vagetur, ſi certus ſit aſſiſtere ante oculos Domini? Baſi.in Hexam.lib.9.

Ipſius eſt oratio perfecta, cuius & cauſa clamat & lingua, & actus, & ſermo, & vita, & cogitatio. Caſsiod. ſuper Pſalm.16.

Petentis negligentia reprehenditur, vbi de dantis miſericordia non dubitatur. Chryſoſt.

Iuſtum eſt, vt iugiter rogetur, qui ſi non petatur, offenditur, Caſsiod.ſup.Pſalm.

Animus ingenuus nihil magis quàm rogare erubeſcit. Auguſt.

Oratio ſit cõmunis & publica. Cypr.de Lapſis.

Petentes ſuperbè non accipiunt, eo quòd malè petunt. Gregor. 21.mor.

Petentes iniuſta audiri non debent, & iuſta petentes exaudiri. Greg.in Regiſt.

Precibus noſtris obedit Deus. Aug. lib.2. de mirab.ſacræ Scripturæ.

Oratio omnis boni caput eſt. Chryſoſt.de cruce.

Oratio, animi nerui. idem de orando Deum.

Oratio merces eſt calamitatum. Chryſoſt. de par. Iob Hom. 3.

Orare pro altero gratiæ eſt. idem ſup. Matth. Hom. 14.

Orare cũ ira, fruſtaneus eſt labor. idẽ ſup. act. Apo. Ho. 28.

Orare non eſt, multa loqui. idem ſup. Epiſt. ad Epheſ. ſerm. 13.

Orationis vis naturã ſuperat, idem Geneſ. Homil. 5.

Oratio iugis infirmitas hoſtiũ. idem de Moſe, ſerm.

Oratio ſit breuis & crebra. idẽ de fide Annæ.

Oratio habeat mentis vigilantiam. idem ſup. Pſalm.

Oratio promeruit, quod amicitia non potuit. idẽ ſup. Epiſt ad Hebr.

Oratio bona armatura eſt. idem ſup. Epiſt. ad Hebr. Hom. 14.

Oratio continua indignam facit dignam. ibidem.

Oratio etiam ingenium malum ad miſericordiam pertrahit. idem de orando Deum.

Preces difficilia leuia faciunt. idem ſup. Geneſ. Hom. 29.

Preces iuſtorũ plus valẽt quàm arma. idẽ de orãdo Deũ. li. 2.

Petitiones noſtras Dominus præuenit. Chryſoſt. ſup. Gen. Hom. 27.

Petitiones noſtras Deus ſua liberalitate tranſcendit. idem ſup. Geneſ. Hom. 75.

Ad petitionis vtilitatem Deus ſpectat. idem ſup. Matth. Homil. 26.

Quærendi Dei tria obſeruanda ſunt, tempus, modus, locus. Bernar. ſup. Cant. ſerm. 61.

Quiſquis orat inimici detrimẽtum, contra Deum pugnat. Greg. Hom. 27.

Orãs & non attẽdens, clamans tacet. idẽ ſup. Euãg. Hom. 37.

Non eſt orandum pro damnatis, ſicut nec pro diabolo. idem in Reg.

Cùm Deus in oratione nõ quæritur, citiùs in oratione laſſatur. idem 18. mor.

Importunæ cogitationes in orationis ſacrificio ſe ſæpe ingerunt. idem in Regiſt.

Apud Deum oratione fulciatur operatio, & operatione oratio. idem 28. mor.

Orationis præſidio temporum

procellam ſuperamus. idem ſup. 7. pſalm.

Oratio mutua orantes inuicem ſuſtentat. ibid.

Orationes noſtræ à domino exaudiuntur, ſi nos proximorũ neceßitatibus ſubuenimus. ibidem.

Oratio electi deuota, nunquam eſt infructuoſa. idem ſuper 1. Reg.

Preces noſtræ tantò celerius ad diuinas feruntur aures, quantò eas vicißim efferimus. ibi.

Orare etiam gratia eſt ſpiritualis. Aug. lib. 2. de perſeuer.

Orantes ſine Chriſto ad vitam æternam non exaudiuntur. idem ſup. pſal. 42.

Qui rectè nouit orare, rectè nouit viuere. idem ſuper Pſal. 118.

Malè orantes tutius eſt nõ exaudiri. idem in ſent. ſuis.

Orandi tempus eſt poſt galli cãtum. idem ſup. pſal. 118.

Orando prius Dei eſt laudanda iuſtitia. idem ſuper Pſalmo 144.

Oratio obedientis citò auditur. idem lib. de Opere monach.

Alimentum ſpirituale eſt oratio, & eloquium diuinum. idem lib. 1. Quæſt. ſup. Geneſ.

Orationes ſanctorum incenſum ſunt Domini. idem cont. aduer. leg. lib. 1.

Oratio quò ſpiritualior, hòc melior eſt. idem de Temp. ſerm. 157.

Oratio, niſi bona vita præcedat, non exauditur. idem de Ordi. lib. 2.

Oratio inter gratiæ munera eſt. Aug. epiſt. 105.

Oratione diabolus vincendus eſt. idem lib. 1. de Cont.

Oratio plus confert, quàm exhortatio. idem de Bon. vid.

Orationem ſedulam etſi nõ exaudit Deus, non tamen inanis eſt. idem ſup. Epi. B. Ioan. tract. 6.

Oratio & ſacra lectio iungit nos Deo. idem de Temp. ſermo. 112.

Meditatio, & contemplatio.

Contemplationi deditus quaſi dormire dicitur.

Gregor.5.Mor.

Animus contemplantis videre valet, quod loqui non valet.ibidem 5.Mor.

Ne contemplatio inflet, tentatio aggrauat. ibidem ſuper Ezech.2.

Cuilibet officio & ſtatui contemplatio tribuitur.ibid.

Contemplantes, in terra paleas metunt, in cælo panem. ibidē in 1.Reg.

Ad contemplatiuam vitam actiua via eſt. Bernard.ſerm. 47.ſup.Cant.

Vitam contemplatiuam qui perfectè vult tenere, debet ab omni opere terreno ceſſare.Bernard.ad Soror.

Contemplatio humanis miniſteriis occupatur. Gregor.libr. 5.Mor.

Contemplatio nunquam commotioni iungitur.ibid.

Homo conditus fuit ad contemplandum Creatorem. ibidem lib.8.Mor.

Contemplationi deditus poteſt minimis interdum negotiis implicari. ibid.19.Mor.

Contemplatio non ſemper ſummis, ſed interdum infimis datur.ibid.ſup.Ezech.

Contemplatio interdum tumultus tolerat. ibidem in euang. hom.36.

Contemplatio internæ lucis clariſſima dies eſt. ibidem 1. Reg.

Meditatio Dei dulcis eſt. Auguſt.in Man.cap.13.

Meditatione pericula agnoſcimus, oratione euadimus. Bernard. de ſanct. And.ſerm.2.

Cogitationes vanæ contemplationem impediunt. Bernar.de trip.gen.bon.

Cōtemplatio diuinæ ſuauitatis & gloriæ ſolis mente & corpore puris conceditur. ibidem ſup.Cant.ſerm.67.

Cōtemplationis & actionis neceſſaria viciſſitudo eſt.ibidem ſup.Cant.ſerm.38.

Contemplationis acceſſus duo ſunt: vnus in intellectu, alter in affectu: vnus in lumine, alter in feruore: vnus in acquiſitione, alter in deuotione. ibid.ſerm.49.

Contemplationis otium & ſtudium prædicationis viciſſim inter-

intermittat anima Deo deuota. ibidem ſup. Cant. ſer. 57.

Contemplationis quies pro lucro animarum libenter intermittenda eſt. ibid. ſer. 52.

Contemplationis quies præiudicari non debet ſanctæ obedientiæ actibus. ibid. ſup. Cant. ſer. 48.

Contemplationi vacantes, non ſunt vt otioſi ſpernendi. ibid. ſer. 13.

Contemplatione pauſat anima ægrota. ibid. ſer. 16.

Contemplatiuam ante actiuam (quæ ſub obedientia agitur) quærere, eſt ordo præpoſterus. ibid. ſer. 45.

Contemplatiua vita eſt nobis eligenda, actiua verò ſi præcipitur, patienter eſt toleranda. ibid. ſup. pſal. 84.

Contemplatiuorum alij aſcendunt, alij rapiuntur. ibid. in Epiſt.

Tepidum cùm te reperis, ne diſcedas ab eloquio Dei, qu d valde eſt ignitum. Bernar. de multip. vtilit. verb. Dei.

Contemplatio, merces eſt fidei. Aug. lib. 1. de Trin. cap. 8.

Dilectio.

EX SACRIS.

Amor verus ſeipſo contentus eſt. Bern. de Dilig.

Amoris Dei ſuauitas experimento & non ratione percipitur. ibid. ſer. 67.

Quos fama bene commendat, ſe inuicem videre deſiderant. Auguſt.

Amor ſanctus verum incenſum. idem 20. de Ciuit. Dei.

Dilectio, donum eſt Dei. idem in ſentent. ſuis. 308.

Qui verè diligit, credit, & ſperat. ibid. in Ench. cap. 117.

Dilectio vacare nō poteſt. ibid. ſup. pſal. 31.

Sola charitas lucem domini videt. ibid. lib. 7. confeſſ.

Charitas finis eſt præcepti. ibid.

Semper habet, vnde det, cui plenū eſt pectus charitatis. ibid. ſup. pſal. 36.

Amandus eſt Deus affectuosè circunſpectè, dulciter, fortiter, & prudenter. ibidem in ſer. de Tribulat.

Amans quilibet vigilat, &

obſeruat. ibid. ſerm.56, ſup. Cant.

Amor Dei amorem animæ parit. ibid. ſer.70.

Amor Dei Zelum parit, amor proximi manſuetudinẽ. ibid. ſer.45.

Dilige, & fac quicquid voles: nihil tam facilè bonæ voluntati quàm ipſa ſibi, & hoc ſufficit Deo. Augu.de verb. Dom.

Non memini me legiſſe mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit. habet enim multos interceſſores: & impoßibile eſt multorum preces non exaudiri. Hier.

Si neceßitas venerit, vt amor parentum, ſiue filiorum, amore Dei comparetur, & non poßit vtrunque ſeruari, odiũ in ſuos, pietas in Deum ſeruanda eſt. ibidem.

Ille in amore Dei maior eſt, qui ad illius amorem plurimos at trahit. Greg.in Hom.

Nunquam Dei amor otioſus eſt, operatur enim magna, ſi eſt: ſi verò operari renuit, amor non eſt. ibid in Hom.

Incipiat homo amare, & non amabit in homine, niſi Deum Auguſt.

In charitate pauper eſt diues, ſine charitate diues eſt pauper. Aug.de Laud.char.

Ad Deum, qui vbique præſens eſt, vbique totus eſt, non pedibus licet ire, ſed moribus: mores autem noſtri non ex eo quod quiſque nouit, ſed ex eo, quod quiſque diligit, iudicari ſolent. ibid.in Epiſtol.ad Maced.

Beatus qui amat te, & amicum in te, & inimicum propter te. idem lib.Confeſſ.

Ponderibus ſuis feruntur omnia. pondus meũ, amor meus: illò feror, quocunque fertur. idem 13.Confeſſ.

Verus amor non ſentit amaritudinem, ſed dulcedinem: quia ſoror amoris dulcedo eſt, ſicut ſoror odij amaritudo. ibid.

Dilectio character eſt diſcipulorum Chriſti. ibid.

Superna amare iam ſurſum ire eſt. Greg.5.mor.

Amor ſanctus impatientiam

non habet. Hier. ad Damaſ.

Perfecta dilectio excludit timorem. idem.

Amanti Deum dilatio imponitur, vt ex dilati amoris deſiderio, meritum retributionis augeatur. Greg. 16. Mor.

Amor Dei amorem proximi generat, & amorem proximi calefacit amor Dei. Grego. in Homil.

Quantùm Deum diligas, debes ex dilectione legis oſtendere. Auguſt. de Spir. & lit.

Primum diligendus eſt Deus, ſecundò parentes, inde filij, pòſt domeſtici, qui etiam ſi boni ſint, malis filiis præponendi ſunt: inimicos autem non ſicut teipſum, ſed ſimpliciter, ſufficit enim, quòd odio non habeas. Auguſt. ſup. illud can. Ordinauit me in char.

Verè diligit, qui ſine triſticia, ſine timore, voluntario potius ſtudio quàm coacto præcepta conſeruat. Ambr. ſup. Beati immac.

Non melius, nec decẽtius, quàm per dilectionem rependi poteſt quod per dilectionem datum eſt. Bern. ſup. Pſal.

Dilectionis flãmas Satan ferre non poteſt. Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Corinth.

Ordinem dilectionis illi peruertunt, qui modum diligendi non cuſtodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus eſt, diligunt: aut corpora ſua minus contemnenda plus diligunt: aut proximos ſuos ſicut ſeipſos: aut Deum pluſquam ſeipſos fortè non diligunt. Proſper. libr. 1. de Vit. contemp.

Vis ſcire vbi theſaurizas? attẽde quid cogitas. ita fiet vt theſaurum ex tuo amore cognoſcas, & amorem tuum ex iudicio tuæ cogitationis intelligas. Fulg. in quod ſerm.

Charitas vinculum eſt. Chryſ. ſup. Epiſt. ad Coloſſ. Hom. 10.

Charitas magnus doctor eſt. idem ſup. Epiſt. ad Cor. Homil. 33.

Charitas omnes philoſophiæ partes explet. idem ſup. Epiſtol. ad Corinth. Hom. 25.

Charitas optimum amoris genus. idem de Char. ſerm.

Charitas id poteſt, quod natura negat. idem ad pop. Antioch. Homil. 50.

Dilectionis aculeus Ieſus eſt, & hic crucifixus. Bernar. de dil. Deo.

Diligere ex ſe toto quiſque debet, à quo ſe totum habet. ibi.

Diligere nos ipſos debemus propter Deum. ibid.

Diligere tota anima, eſt ſapienter amare. ibid.

Diligere tota virtute, eſt fortiter pro iuſtitia ſuſtinere. ibid.

Diligere toto corde, eſt omne quod blanditur, amore Chriſti poſtponere. ibid.

Diligendi Deum modus eſt, eum diligere ſine modo. Bern. de Dilig. Deum.

Lingua amoris ei barbara eſt, qui amorem non nouit. Bern. ſup. Cant. ſer. 71.

Dilectio ſit ſine ſimulatione. Chryſoſtomus ſerm. 17. ſuper Epiſtol. ad Rom.

Diligentes diligendi ſunt. idem ſuper Epiſtol. ad Corinth. Homil. 26.

Diligentes beſtia diligit. idem ſer. 27. Epiſt. ad Rom.

Signum is habet à Deo diligi, qui Deum ardenter diligit. Bern. ſup. Cant. ſer. 70.

Sapientia Deus eſt, propterea non ſolùm dulciter, ſed & ſapienter vult diligi. idem ſup. Cant. ſer. 20.

Accedendum eſt ad Deum, non irruendum. idem.

Amandus eſt generator, ſed præponendus eſt creator. Auguſt.

Charitas fortis æquè vt mors. Aug. Epiſt. 29.

Charitas impendendo augetur, nō minuitur. idem Epiſt. 62.

Charitas prius infirmos, quàm fortes reſpicit. idem Epiſt. 158.

Charitas via Dei ad homines eſt, & via hominis ad Deū. idem de ſpirit. & lit.

Charitas fidē & ſpem incluſas habet. idem in Ench. cap. 17.

Charitas ſine fide langueſcit. idem lib. 1. de doct. Chriſt.

Charitas melior eſt ſcientia. idē de bono coniug. cap. 8.

Ex charitate multa ſunt agenda, quæ non ſunt præcepta.

idem de adult.cõiug.cap.14.

Charitas haberi non poteſt, niſi in vnitate eccleſiæ. idem lib. 2.cont.lit.Petil.

Charitas & emendat, & commendat cætera. idem lib.1. de bapt.

Charitas eſt radix, fructus ſunt opera. idem ſup. Pſal.41.

Charitas latum mandatum eſt. idem ſup.Pſal.118.

Charitas languet peccatis multiplicatis. idem ſup.Pſal. 39.

Charitas vbi eſt, ibi & pax. idem ſup.Epiſt.Beat. Ioan.

Charitas cor vnum fratrũ multorum facit. idem ſup. Euãg. Ioan.cap.3.

Charitas nobis non eſt è longinquo petenda. idem ſermo.59.

Scriptura Sacra.

MOdus ipſe dicendi, quo ſacra ſcriptura cõtexitur, quamuis omnibus acceſſibilis, pauciſsimis tamen penetrabilis. Aug.2.Epiſt.ad Voluſ.

Scriptura ſacra aliquãdo nobis cibus eſt, aliquando potus. cibus eſt in locis obſcurioribus, quia quaſi exponendo frangitur, & mãducando glutitur: potus verò eſt in locis apertioribus, quia ita ſorbetur, ſicut inuenitur. Greg.in mor.

In ſacra ſcriptura quicquid docetur, veritas: quicquid præcipitur, bonitas: quicquid promittitur, fœlicitas eſt. nam Deus veritas eſt ſine fallacia, bonitas ſine malitia, fœlicitas ſine miſeria. Hug. 3. de Anim.

Autoritates diuinæ ſcripturæ ſunt approbatæ, & poſſunt tãquam leges allegari in cauſis. apud Iuriſconſ.

Scripturæ exigua cognitio toti humanæ philoſophiæ præferenda. Auguſt.lib.2. Geneſ. ad lit.

Scripturarũ vnicus ſcopus, eſt dilectio, idem lib. 2. de doctr. Chriſt.

Scripturis credendum, non propriis ſuſpicionibus. idem lib.3. de Trinit.

Scriptura amara, ſed perfidis. idem in Quæſtio. ex nouo te-

ſta.72.
Scriptura doctrinæ regulã præſcribit. idem libr. de Sapient. cap.1.
Scriptura noſtro captui ſe accõmodat. idem in Dialog.65. quæſt.
Scriptura prius amanda, quàm diſcenda. idem de vtilit. credend.
Scriptura non culpanda, quæ peccata hominum nonnunquam recenſet. idem libr.22. cõtra Fauſt. Manich. cap.82.
Scriptura vbi deficit, illic autoritas eccleſiæ incipit. idem libr. 2. cont. Creſcon. gram. cap.33.
Scriptura, Dei ager. idem tract. 23. in Euang. Ioan.
Scripturam nemo iudicare debet. idem libro 12. confeſſ. cap.29.
Quæ ſcriptura dicit. Deus dicit. idem libro 13. confeſſ. cap.29.
Scripturæ diuinæ obſcuritas propter noſtram exercitationem relicta eſt. idem Epiſt.5.
Sine ſcripturarum autoritate nihil definiendum eſt. idem Epiſto.151.
Scripturæ autoritatem circunſtantiæ aperiunt. idem in lib. 83. quæſt.
Scriptura pleraque prætermittit, quæ magis intelligere, quàm quærere debemus. idẽ libr.1. quæſt. ſup. Geneſ.
Scriptura non omnia, ſed quæ neceſſaria ſunt, complectitur. idem libr.5. Geneſ. ad lit. cap.5.
In ſcripturarum interpretatione temeritas reſpuenda. idem lib.12. confeſſ. cap.25.
Ad ſcripturæ intellectum rerum naturalium cognitio neceſſaria eſt. idem lib.2. de doctrin. Chriſt. cap.16.
Scripturæ locum vnum variè intelligi, nihil prohibet. Idem lib.3. de Doct. Chriſt. cap.27.
Scripturas ſcripturis interpretari iucundius eſt, quàm humanis rationibus. idem 3. de doctrin. Chriſt. cap.28.
Scripturam nemo intelligit, qui linguam, qua ſcriptæ ſunt, ignorat. idem lib.2. de Ciuit. Dei. cap.13.
In ſcriptura non ſolùm quid,

ſed à quo dicitur, obſeruãdum eſt. idem contra Priſc. & Origeniſt.

Scripturæ intellectus in diuerſis diuerſus. idẽ ſup. pſal.75. verſu, Quia calix.

Scripturæ tunc commodiſsimè explicantur, cùm hæreticis reſpondere cogimur. idem ſuper Pſal.76.

Scripturarum intellectus à Deo petẽdus. idem tract.1. expoſi. ſup.euang.Ioan.

Scripturarum intellectũ impedit mens impia. idem ſer.13. de verb.Apoſt.

Scripturarum intellectus eſt fidei præmium. idem ſermon. 51.de verb. Domini ſuper Euang.Ioan.

Scriptura, gladius eſt bis acutus. idem ex libr. quæſtio. ex Matth.

Scriptuta bonis vbertas, malis laqueus. idem ſup.pſal.10.

Scriptura in hac vita iuuamur. idem in pſal.124.

Scripturæ lectio obiecta fortuitò, eſt oraculo. idem libr. 8. confeſſ.

Scripturæ deuotis, & ſolicitis ſenſus aperiunt. idẽ in quæſt. ex nouo teſt.

Ab ſcripturæ ſenſu aberrare leuius eſt, quàm ſcripturam falſam dicere. idem libro 12. confeſſ.

Scriprura ſemper manet integra, etiamſi falſis opinionibus corrumpatur. idem lib.3. de bapt.cap.15.

Euangelium, mare eſt. Ambr. in Hexam.

Sacræ literæ habent etiam ſermonis rhetorici ornamentum. Amb.ſup.Luc.

Hiſtoriæ lectionem ſacrã multùm iuuant. idem libr. 2. de doctr.chriſt.

Euangelij præcones, ſunt labra Chriſti. Baſil.in Hexam.

Euangelium præterita, & futura bona annuntiat. Chryſoſt. ſuper epiſt.ad Rom. cap. 1.hom.1.

Euangelij ſermo ad omnia vtilis.idem de ſacerd.lib.4.

Scripturæ non credens, vt vel furibundus vitandus. Chryſ. ſup.Gen.1. hom.2.

Scriptura nihil temerè loquitur.idem ſuper Geneſ.4. Ho-

mil.18.

Scripturæ mens non in ſuperficie eſt.idem ſuper Ioan.5.Homil.46.

Scripturæ expendendæ, non reprehendendæ ſunt. idem ſup. Gen.9.Hom.24.

Scriptura diuina, arma quotidiana pijs dat. idẽ ſup.Geneſ. 11.hom.31.

Scriptura diuina domeſticam gratiam habet. idem ſup.Geneſ.16.hom.36.

Scripturarum exercitatio dæmonis inſidias excludit. ibid.

Scripturæ diuinæ cum timore audiendæ ſunt.idẽ ſup. Gene. 29. hom.49.

Scripturarum intelligentiã Dominus dat diligenti lectori. idem ſuper Geneſ.14. Homi. 35.

Scripturæ loca obſcura frequenter percurrenda. idem ſuper Luc.16.conc.3.

Scriptura, fons eſt nunquã deficiens. idem ſuper Luc. 16. conc.4.

Scripturæ lectio non ſufficit, niſi fides accedat. idem ſuper Ioan.5.hom.40.

Scripturæ ſanctæ etiam angelis præponendæ ſunt. idem ſuper epiſt.ad Gal.1.

Scripturæ verba nuda, expenſa ſolùm, multis errores dant. ibidem.

Scripturæ à Deo venerunt. ibidem.

Scripturas quòd habemus, ſpiritus ſanctus in cauſa eſt. idem ſuper epiſt.ad Heb. Homil.8.

Scriptura tota, conſolatio eſt. idem ad pop. Antioch. Homil.7.

Scripturarum lectio, murus firmiſſimus. idem de pœnitent. hom.7.

Hiſtoriæ veteris teſtamenti in cordibus depingendæ ſunt. Chryſoſtom. de Dauid, & de Saul.

Sacra ſcriptura habet eruditionem, admonitionem, & conſolationem. Bern. ſuper pſalm. Qui habit. ſerm.8.

Intellectus ſacræ ſcripturæ à ſolo Deo ſperandus eſt. idẽ ſup. Cant.ſer.2.

Sacræ ſcripturæ verba pudicis auribus ſuſcipienda ſunt. Ber.

ſuper Cant.ſer.63.

Verba ſacræ ſcripturæ delicioſa, ſolida, atque efficacia ſunt. idem ſup.Cant.ſer.69.

Scriptura in aduerſitatibus, ſolatio eſt.Hier.

Quid ſcripturam dixerim, niſi ſyluam, cuius ſentētias, quaſi fructus quoſdam dulciſſimos legendo carpimus, tractando ruminamus? Hugo 3.de Didaſc.

Liber ſacri eloquij intus ſcriptus eſt per allegoriam, & foris per hiſtoriam. Greg.ſuper Ezech.hom.10.

Oculis fidei in ſcripturis indigemus.Chryſ.ſuper Gen. Homil.8.

Euangelij doctrina vtilis reip. moribus.Aug.epiſt.5.

Euangelium iam prædicatum eſt in toto mundo. idem Epiſt.79.

Euangelium prædicant exterius homines: interius autem Deus operatur. idem lib.3. de Trin.cap.8.

Euangelium gratia dicitur, quia gratuitò datum. idem expoſi. epiſt. ad Roman.lib.1. cap.1.

Euangelium annuntiantibus debetur victus. idem libr. 2. de conſenſ.euang.cap.31.

Euangelio nō crederem, niſi eccleſiæ Catholicæ me commoueret autoritas. idem contra epiſt.Manich.cap.20.

Euangelium etiam contradicentibus prædicandum. idē cont. Creſco.cap.7.

Euangelium à malo bene prædicatum proderit.idem lib.2. contra epiſt.Parm.cap.9.

Euangelio contradicentes magis Chriſtum lædunt, quàm qui illum crucifixerūt. idem de nat. & grat.cap.11.

Euangelium, & legem dedit idem Deus. idem de tempor. ſer.49.

Euangelio nulla pietas temporalis præferatur. idē de verb. Dom.ſerm.7.

Vetus teſtamentum noui prophetia eſt.idem lib.15. contra Fauſt.Manich.cap.2.

Veteris teſtamēti ſacrificia remiſſionem peccatorum ſignificabāt,non præſtabant. idem epiſt.59.

Veteris teſtamēti librorum autoritas à Chriſto roborata eſt. idem 1.de peccat.merit.& remiſſ.cap.29.

Teſtamentum nouum, charitas eſt.idem.

Teſtamentum nouum, abolitio eſt peccatorum. idem quæſt. ex vet.Teſt.44.

Teſtamentum nouum veteribus in ſignificatione datum. idem lib.12.cont.Fauſt.Manich.cap.3.

In veteri teſtamento eſt occultatio noui, & in nouo manifeſtatio veteris. idem libr.de catech.rudib.cap.4.

Teſtamentum vetus eſt initium: nouum, finis.idem in pſal.77.

Lex diuina,& præceptum.

Lex iram: Euāgelium gratiam nuntiat. Hieron.ad Damaſ.

Diuina eloquia meſſes, & diuitiæ vocantur. Grego.libr.5. mor.

Eloquiorum Dei obſcuritas, magnæ eſt vtilitatis. idem ſup. Ezech. homil.6.

Diuina eloquia cum legente creſcunt.ibidem.

Sacri eloquij lector, quicquid ſcire quærit, hiſtoricum, myſticum, aut morale, hæc illum ſequuntur.ibid.

Diuina eloquia aliquando ex tēpore, aliquando ex loco cauſas aſsignant.ibid.

Eloquium omne ſacrum intelligere, difficillimum eſt. idem in euang. homil.24.

Qui lege accepta nati ſunt, plerique lucem non viderunt. Greg.24.mo.

Lex oſtendere peccata potuit, non auferre.idem 17.mor.

Legis laborem mutauit Chriſtus in libertatem. idem 29. mor.

Adueniente lege Chriſti, præcepta, quæ per figuram dicta ſunt, iuxta figuram prohibentur ſeruari. idem in regiſt.

In his rebus, in quibus nil ſtatuit certum ſcriptura diuina, mos populi Dei, vel inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt: & ſicut præuarica-

tores legum diuinarum, ita contemptores conſuetudinum eccleſiaſticarũ coërcendi ſunt. Aug.in Epiſt.ad Caſ.

Lex naturæ maior eſt, quàm legum perſcriptio. Ambr.1. de Abraham.

Lex iubet, gratia iuuat. idem Epiſt.95.

Lex data eſt, vt hominem ſibiipſi oſtenderet.idẽ Epiſt.157.

Maiorum præcepta leges apoſtolicas arbitrentur prouinciæ. Hier.ad Lucianum.

Præceptum Dei duplex, prohibendi, & imperandi. idem ad Celant.

Iuſſa nõ ſine culpa negligũtur, & non ſine crimine contemnuntur. Bernard. de præcept. & diſcipl.

Qui vnum mandatum cuſtodit, & aliud præuaricatur, nihil ei prodeſt. Aug.de para.

Non eſt amicus recti, quando ſi fieri poſſet, mallet id, quod rectum eſt, non iuberi. Augu. ſuper.Pſalm.66.

Contemptus cuiuſque præcepti, recipientis iniuria eſt. Hier. in Epiſt.

Meritò dedit præceptum, qui præmiſit exemplum. Caſſiod. ſuper.Pſalm.

Præceptum idẽ amantibus gratia, & timentibus lex eſt. Auguſt.ad Simpl.Quæſt.1.

Multa, quæ non ſunt præcepta, ex charitate facienda ſunt. idem lib.1.de adult.cong.

Præcepta ex ſtatuto, ita ſeruanda, quaſi iuraſſes. idem ſuper Pſalm.118.

Præcipientium autoritas, & præceptorum qualitas attendenda eſt.Bern.de præcept.& diſcipl.

Ad mandata Dei hominibus ineſt ſecundum naturam inclinatio, ac vis.Baſi.in quæſt.

Finis mandatorum Dei eſt vita æterna.ibid.

Mandati operatio eſt cibus animæ.ibid.

Præcepta Dei poſſibilia ſunt homini.Baſil.in Hex.

Mandata Dei leuia, & facilia. Auguſt.ſup.Geneſ.

Sine lege naturæ nullus vnquã hominum vixit.Chryſ.ſuper Epiſt.ad Roman.ſerm.12.

Lex oſtẽdit peccatum. idẽ ſuper

Epiſt.ad Cor.hom.7.
Lex fræni vice impoſita eſt. idē ſup.epiſt.ad Galat.
Lex inſtar ſcalæ eſt.idem ſuper epiſt.ad Philip.ſer.11.
Lex malis ſuppliciorum eſt denuntiatrix. idem ſuper epiſt. ad Theſſ.Hom.2.
Legem per fidem ſtatuimus, nō euacuamus.idem ſer. 14.ſup. epiſt.ad Rom.
Præcepta decalogi magnum eſt gaudium ſeruare. Greg.libro 14. mor.
Qui diuina præcepta metuunt, Dei tabernacula fiunt. idem 19.mor.
Qui Dei præceptis inſeruiunt, aduentū illius ſpe certa præſtolantur.idem 31.mor.
Præcepta Dei comparantur ſpeculis mulierum. idem in Euang.hom.17.
Præcepta dominica, & multa ſunt,& vnum.ibid.
Lex omnium artium veritas. Auguſt.de ver. relig.cap.3.
Lex ſcripta in cordibus eſt ſpiritus ſanctus.idem lib.de ſpirit.& liter.cap. 21.
Lex æterna, diuina eſt voluntas.idem lib.7.quæſtio. ſuper Iudic.13.
Legem, & Euangelium idem dedit.idem ſerm.de temp. 53.
Veteris, & nouæ legis varietas ad ſapientiam Dei referenda eſt. idem Epiſt.95.
Præcepta Dei ſemper ſeruanda, etiamſi contra mores fuerint. Aug.lib.3.confeſſ.
Præcepta ſua Deus non dedit ſuæ vtilitatis, aut voluptatis cauſa.idem lib.1.Retract.
Præcepta decem omnia ſeruanda præter ſabbati, quod figura eſt.idem in Enchir.
Ex decem præceptis omnia, quæ iuſſit Deus, pendent.ibid.
Qui legem carnaliter accipit, inſulſum cibum comedit. Gregor.lib.6.mor.

Religio.

EX LATINIS.

CVm in amicitia, quæ honeſta nō ſunt, poſtulantur, religio, & fides anteponātur amicitiæ. Cicer.3. Offic.
Omnes religione mouentur, &

deos patrios, quos à maioribus acceperunt, colendos ſibi diligenter, & retinendos arbitrantur. idem 6. Act. in Verr.

Religione vita conſtat. Plin. Senior. lib. 14.

Omnia proſpera eueniunt ſequentibus Deos: aduerſa autẽ ſpernentibus. Liuius 1. Dec. lib. 5.

Religiones piè magis, quàm magnificè coli debent. idem 1. Dec. lib. 2.

EX SACRIS.

Augetur religio Dei, quantò magis premitur. Lactant. libr. 5.

Nemo religioni præferre debet pietatem. Hier. in Epiſt.

Religionis cauſa eſt, probitatis magnitudo. ibid.

Tu, qui in congregatione es, bene viue, ordinabiliter, ſociabiliter, & humiliter. ordinabiliter tibi: ſociabiliter proximo: humiliter Deo. Bernard. in quod. ſermo.

Superſtitione peruertitur religio. Cypr. lib. 4. Epiſt.

Chriſtiana religio etiamſi miraculis non eſſet approbata, ſua honeſtate recipi debuerat. Pius 2. apud Platinam.

Monachalis obſeruantia in duo diuiditur: in præcepta videlicet, & remedia. Bern. de præcept. & diſcipl.

Religio munda ſecundum baptiſma eſt. idem de pub. bapt.

Religio non ſentit fatigationem. Chryſoſt. ſuper Matt. Hom. 35.

Religionis difficilis mutatio eſt. idem ſuper Epiſt. ad Corint. Hom. 7.

Bona religionibus conceſſa ſunt perpetuo poßidenda. Gregor.

Religio, pietas eſt erga Deum. Auguſt. 4. de Ciuit. Dei. cap. 23.

Religio vbi nulla eſt, virtutes eſſe non poſſunt. idem 19. de Ciuit. Dei. cap. 24.

Religio vera prius fide, quàm ratione diſcenda. idem 2. de Ciuit. Dei. cap. 4.

Religione indignus eſt, qui ficto pectore accedit. ibid.

Religio in veritate, nõ in falſi-

tate conſiſtit. idem lib. 3. contra Gaud. cap. 15.

Monachus.

Monachus ſugiendo mundum vincat. Hier. aduerſ. Vigilant.

Monachi non cum matre habitent. idem ad Ruſt. Monach.

Monachi lectioni ſacræ inſtent. ibidem.

Monachi minimè otientur. ibi.

Monachi nihil in futurum reponant. idem ad Demetr.

Vagus monachus, diaboli mancipium eſt. Pius 2. apud Platinam.

Virtutes clerum ditant, vitia pauperem faciunt. ibid.

Otij ſpe plerique monachatum amplectuntur. Auguſtin. de operib. monach.

Monachorum vita crucigera. Baſil. in ſerm. exercitat.

Monachi plures cũprimum religionem intrant, timorati ſatis; ſed fiducia tandem accepta in ſuperbiam, & præſumptionem aſſurgunt. Bernard. cõtr. vit. ingrat. ſerm.

Monachi officium, non docere, ſed lugere. idem ſuper Cant. ſerm. 64.

Monachis, quibus vtique nunquam doctrina cæleſtis deeſt, nulla de ignorãtia excuſatio. idem in aſcenſ. Domini. ſermo. 6.

Pertinaces monachi magiſtram habent voluntatem ſuam, nõ regulam, non abbatem. idem ſup. Cant. ſerm. 19.

Monachorũ dulcis vita. Chryſoſt. ſup. Matt. 21. Homil. 69.

Monacho preces id, quod venatori gladius. idem de comp. reg. & monach.

Excuſationem de ignorantia nõ habent monachi. Bern. de aduent. Domini ſerm. 3.

Habitus monachi eſt contemptus mundi. Greg. in regiſt.

Monachi aut ſummè boni, aut ſummè mali. Aug. Epi. 137.

Sacerdos, & clericus.

Sacerdotis lapſus difficilè reſtituitur. Hie. ad Helio.

Abbas prius probandus, quàm eligendus. Gregor. in regiſt.

lib.8.

Nec imperatoris eſt, libertatem dicendi negare: nec ſacerdotis, quod ſentiat, non dicere. Amb.

Sacerdotis petitio, doctrina pietatis eſt. idem.

Sobriam à turpis grauitatem, ſeueram vitam, ſingulare pondus dignitas ſibi vendicat ſacerdotalis. idem epiſt. 6.

Sacerdotis eſt ſcire legem Domini, & ad interrogationem reſpondere de lege. Hier. ſup. Aggæum prophet.

Non qui ex oblatione fidelium viuimus, quæ quaſi illi pro ſuis peccatis obtulerunt, ſi comedimus, & tacemus, proculdubio peccata manducamus. Grego. in hom.

Caſtitas perpulchrum ornamẽtum, ſacerdotium honorat. Bernard. in epiſt.

Sacerdotium regno maius eſt. Chryſoſtom. de verb. Eſaiæ, hom. 4.

Sacerdotis eſt monere, non arma mouere. ibid.

Sacerdotem manſuetudo ornat. idem de verb. Eſaiæ, Hom. 5.

Sacerdos medius inter Deum, & hominem. ibid.

Sacerdotum bona conuerſatio, populi cõditura eſt. idem ſuper Matth. Hom. 10.

Sapientiſſimum eſſe oportet, & perſpicacem in omnibus ſacerdotem, & mille (vt aiunt) ex omni parte oculos habentem, quippe qui non ſolùm ſibi, ſed etiam populo viuit. Chryſoſt. de dignit. ſacerd.

Multi ſunt ſacerdotes, & pauci ſunt ſacerdotes: multi in nomine, & pauci in opere. Chryſoſt. ſup. Matth.

Melius eſt propter bonos etiam malos fouere, quàm propter malos etiam bonos contẽnere: propter bonos ergo ſacerdotes etiam malos honorate, ne propter malos etiam bonos contemnatis. ibidem.

Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiunt, aut peccantes non arguunt. Iſido. 3. de ſummo Bon.

Sacerdos pro populo oret, non contra. Ambroſ. ſuper Pſalmo 37.

Sacerdotibus ſolùm ius eſt ligandi, & ſoluendi. idem de vid.

Sacerdotis officium eſt munus Spiritus ſancti.ibid.

Sacerdotis eſt, velle prodeſſe omnibus. idem lib.3.Off.

Sacerdotis eſt, liberalem eſſe. ibidem.

Mali medici corpora: imperiti ſacerdotes animas occidunt. Pius 2.apud Platin.

Sacerdotes vicarij ſunt Chriſti. idem ſup.Matth.hom.17.

Sacerdos Dei orationem offert pro cunctis. idem ſup.epiſt.ad Hebr.Hom.16.

Pulchritudo animi ſacerdotis clareſcat omnibus. idem de ſacerd.lib.3.

Clerici Dominum poßideant, & ab eo poßideantur. Hieron.ad Nepot.

Clerici nudi ſint, et nudi Chriſtum ſequantur.ibidem.

Clerici hoſpitalitatē exhibeant. ibidem.

Clericis conuiuia declinanda ſunt.ibidem.

Clericorū eſt ſepelire mortuos. idem ad Innocent.

Clerici colloquia mulierum deuitent.idem ad Nepot.

Clerici munuſcula à mulieribus non accipiant.ibid.

Clericorum officium ad eccleſiæ ornatum, non ad fœditatem actuum pertinere debet. Gregor.in regiſt.

Clerici à laicis iudicibus non ſunt opprimendi.ibid.

Clerici pro ſuis exceßibus à ſuis epiſcopis puniti, non ſunt ab ab aliis defendendi. ibid.

Vehementer eccleſiam Dei deſtruit, meliores eſſe laicos, quàm clericos. Hiero. ſup. Epiſt.ad Timoth.

Clericorum nomen nouerint fœmina, vultum neſciant. Hieron.ad Ruſt.

Clericis conceditur, vt bene viuentes, & altario ſeruientes, de altario viuant: viuant quidem, non luxurientur. Bernard.in epiſtol.

Magna ſacerdotis gloria eſt, rectitudo ſubditorum. Greg.in 10.mor.

Sacerdotes membrorum Domini prima pars ſunt. idem 14. Mor.

Sacerdos irreprehenſibilis graditur, cùm priſcorum patrum exempla indeſinenter intuetur. idem in Paſt.

Sacerdos prædicationis neſcius, eſt præco mutus. ibid.

Sacerdos debet eſſe petra ſalis in populis. idem Euangel. Homil. 17.

Sacerdos ſit ſeuerus, & mãſuetus. ibidem.

Mundus multas ex ſacerdotibus malis calamitates patitur. ibidem.

Sacerdotes mali ſimiles ſunt aquæ baptiſmatis. ibidem.

Sacerdotes etiam hodie dæmonia poſſunt eÿcere. idem in Euang. Homil. 29.

Populus ſæpe ruit ex culpa ſacerdotum. idem in Euang. Homil.

Sacerdotis opera debent charitate decorari. idem in regiſt.

Sacerdotes, ſonitum dare debẽt. ibidem.

Sacerdotis magna merces eſt, poſt iniurias in veritate permanere. ibidem.

Contumelia ſacerdotum eſt, de Diuinis cultibus admoneri. ibidem.

Sacerdos humilitatem in mente, & dignitatem in honorem ſacerdotÿ ſeruare debet. ibidem.

Deus à ſacerdotis officio non quærit aurum, ſed animas. ibidem.

Clerici ſpecialius ad laudẽ Dei electi Auguſtinus in præfat. Pſalm.

Clericus mercimonia exercens, interceſſiones vẽdens, viduarum munera amplectens, negotiator magis, quàm clericus eſt. idem in ſermo. 20. Væ prægn.

Clerici, milites ſpirituales. ibid.

Sacerdotes bonorum eccleſiæ nõ poſſeſſores, ſed diſpenſatores ſunt. Aug. in epiſt. 50.

Sacerdotibus manibus operari nõ licet. idem ad frat. ſer. 30.

Electio.

EX GRÆCIS. ET LATINIS.

O*Pinio diuiditur in verũ, & falſum: electio verò*

in bonum, & malum. Ariſt. Ethic. 2.

Electio non eſt de præterito, ſed de futuro probabili. idem Eth. 6.

Pluralitas perſonarum in electione præfertur paucitati, ſimiliter magnitudo præfertur ibidem.

Etiam in minimis eligendum eſt, quod melius eſt. Plut. de vitioſ. verec.

In duobus malis leuius eligendum. Cicer. ad Quint. frat.

Non poteſt eſſe dilectus, vbi numero laboratur. Quintilianus lib. 8.

EX SACRIS.

Deus non eligit dignos, ſed dignos eligendo facit. Auguſt. libr. 5. contra Iulian.

Electi in tentatione proficiunt, & quod eis diabolus præparat ad ruinam, hoc Deus conuertit eis in gloriam. Gregor. lib. 2. mor.

Deus electum ſuum cuſtodiendo deſerit, & deſerendo cuſtodit. ibidem.

Deus eligit, quos hic mundus deſpicit. idem lib. 5. mor.

Electos ſuos nō permittit Deus tentari ſupra id, quod poſſūt. idem lib. 6. mor.

Electi non compatientur damnatis. ibid.

Electi Deo ſeruiētes, vitæ præſentis ſubſidiis indigent. idem lib. 8. mor.

Electi ad æternitatis intentionem tendunt. ibidem.

Electi peccata, quæ confitentur, diſtrictæ animaduerſionis fletibus proſequuntur. ibid.

Electus mundi honores metuit. idem 10. mor.

Electi culpis ſuis neſciunt parcere. idem lib. 11. mor.

Electi plus ſtudent agere, quàm ſit eis præceptum. idem lib. 15. mor.

Electi caſum in peccatum præuident. idem lib. 16. mor.

Electis, & reprobis vita diſpar eſt, carnis in morte corruptio diſpar non eſt. ibid.

Electi nihil præſentis gloriæ quærunt, vt poſſint in fine coronari. ibidem.

Electus niſi Deum cognoſceret, vtique non amaret.ibid.
Electi Deum per fidem cognoſcentes, ipſum per fidem videre anhelant.ibid.
Electi non promittant ſibi pro hac vita ſecuritatem. idē 20. mor.
Deus electorum ſuorum aduerſarios temporaliter permittit excreſcere.ibid.
Electi perſecutionis tempore paratiores ſunt mori, quàm tacere.ibid.
Electi tātò acrius timent, quātò æternæ retributio vicinior eſt.idem lib.24.mor.
Mors carnis electos luci reſtituit: lucem ſuam reprobis tollit.idem 24.mor.
Nemo perſcrutetur, cur alius eligatur, & alius reprobetur, & econtra.ibid.
Argumenta prauorum ad electorum ſalutem proficiunt. idem 31.mor.
Electi in deſideria praua aliquādo ruentes, à Domino retinentur.idem 34.mor.
Egeſtas electorum alia eſt ab egeſtate reproborum.ibid.
Si electi tanti iudicij terrorem expaueſcunt, quid facient qui iudicis aduentum oderunt? ibid.
Electorum proprium eſt, quòd de ſe ſemper ſentiunt infrà, quàm ſunt.idem 34.mor.
Electi de nulla virtute ſuperbiunt.ibid.
Electus bene vtitur malo.ibid.
Omnes electi ſunt membra noſtri Redemptoris. idem lib. 1. ſup.Ezechie.
Electi ſic ad bona tēdunt, vt ad mala perpetrāda non redeant. ibidem.
Electi in faciem, reprobi retrorſum cadūt. idem ſup.Ezech. Homil.9.
Electi quantumuis à Deo donentur bonis, humiliātur amplius.idē ſup.Ezech. Hom.9.
Vnum ſignum electionis eſt, ſoliditas charitatis. idem ſup. Ezechie. Homil.15.
Deus quandoque ſuos electos labi permittit.idem in Euangel.Homil.22.
In electione non fit venalitas. idem ex Regiſt.lib.4.
Electus pretio, indignus effici-

tur ſacerdotio.ibid.
Electum præmiis, & eligentes par pœna reſpicit.ibid.
Non ex fauore, ſed ex iudicio debet fieri electio. idem ex Regiſt.lib.8.
Extraneus non præponatur intraneis in electione.ibid.
Electio differri poteſt, ſi non inueniatur idoneus. idē ex Regiſt.lib.9.
Electi, ſpirituales eſſe cupiunt, ſed non videri.idem in 1.Reg.
Electorum eſt peccare, & reſipiſcere.ibid.
Electi nō ſolùm prædicatio, ſed & conuerſatio Deo placet. ibidem.
Electorum multiplicatio, reproborum eſt diminutio.ibid.
Electi à malis etiam prædicatoribus bona ſuſcipiunt.ibid.
Electi ſine peccato eſſe non poſſunt.ibid.
Electi boni antiſtitis nō fit humano iudicio, ſed Diuino.ibidem.
Eligendi ad eccleſiam, à Deo monſtrari debent.ibid.
Diſcant electorum principes, ſucceſſores ſibi non eos, qui conſanguinitate generis iuncti ſunt, nec qui carnis propinquitate oriuntur, teſtamentum ſignare, nec hæreditariū tradere eccleſiæ principatum, ſed referre ad iudicium Dei. Orig.ſup. illud Numero 27. Prouideat Dominus.
Hæc eſt iuſta ex æquitate veniēs partitio, vt meliores ſemper in officiis præferātur: peſſimi autem ciues, vel minus boni luce careant dignitatis. non poteſt quiſquam eligere quæ meliora ſunt, niſi ſciat ſimul reijcere, ac vitare quæ mala ſunt.Lact.de Ira Dei.
Electio Dei non eſt violenta. Chryſoſt.Hom.46.
Electio diuina, benignitatis indicium eſt. idem ſup. Epiſto. ad Epheſ.ſer.1.
Electio, virtutis ſignum. idem ſer.16.ſup.Epiſt.ad Rom.
Ex electis nemo peribit, nec deficiet fides illorum. Auguſt.libr.de Correct. & grat. cap.7.
Electionis nomen non inuenitur in malis.idē lib.1. Quæſt. ſup.Gen.cap.17.

Prælatio.

Prælatus increpationem, & inſtructionem ſuam vacuam aſpiciens, non mediocriter torquetur. Bernard. ſup. Cantic. ſerm. 42.

Prælati eſſe volunt formidini, vtilitati raro. idem ſup. Cantic. ſer. 22.

Prælatus debet habere dementiæ pietatem, Zeli rectitudinem, diſcretionem harum mediatricem. idem de Conſid. lib. 2.

Prælatis contraria Deo iubentibus non eſt obediendum. idem in Epiſt.

Prælati cauere debent perſonarum acceptionem, quo vitio ſolent iudices inquinari. idem de Conſid. lib. 3.

Prælati boni aduerſus murmur ſubditorum parant medicinam. idem ſup. Cant. 25.

Paſtorum eſt vigilare ſuper gregem propter tria neceſſaria: videlicet ad diſciplinam, ad cuſtodiam, ad preces. idem in Sent.

Nauis prælatorum tribus lateribus cõpacta eſſe debet, cordis puritate, conſcientia bona, & fide non ficta. idẽ in feſt. Magdal. ſer.

Prælati manſueti ſint ſubditis, vt matres filiis. idẽ ſup. Cantic. ſerm. 22.

Prælati medici ſint, non domini. ibid.

Prælatus paratus ſit omnium neceſſitatibus ſuccurrere. idem ſup. Cant. ſer. 72.

Prælatorũ profectus, debet eſſe profectus ſubditorũ, & quicquid plus eis merentur, cum eiſdem debent partiri. idem de Tripl. gen. bon.

Prælati ſunt oneri infirmæ animæ. idem in Epiſt.

Paſtorum gloria ouium multitudo eſt. Chryſoſt. Poſt red. prio. exil. Homil.

Paſtoris gaudium eſt, cùm agni exultant. idem de Regreſſ. 3. exilij de Aſia.

Nil me prælatus prohibeat horum, quæ promiſi, nec plus exigat, quàm promiſi. Ber. de præcept.

Nonnulli abbates humili ſub habitu, ſuperbè agendo, volũt

à ſuis ſubditis ſtrictiſſimè obediri, & ipſi ſuperioribus obedire recuſant. Amb. in Epiſt.

Nulla eſt excuſatio paſtoris, ſi lupus eo ſciente, oues comedat. Greg. in Regiſt.

Paſtores, Dei contẽptores, ſimiles angelis erunt, quorum imagines veſtiunt. idem in Paſt.

Paſtorum culpæ ſubtilius iudicantur. idem ſup. 1. Reg.

Paſtores cupiditate intruſos Dominus ignorat. ibid.

Paſtor bonus à Domino magnis precibus quærendus eſt. ibid.

Paſtores tã conuertendis, quàm conuerſis debent vigilare. ibidem.

Paſtor negligenter præeſt, qui ſubditorum & fortitudinem, & infirmitatem neſcit ibid.

Eccleſiæ prælati ſubditorũ peccata, quaſi propria plangunt. Gregor. 13. mor.

In prælatis debet eſſe conſolans miſericordia, & piè ſæuiens diſciplina. idem 20. Mor.

Prælati debent humiliter pati increpationem à ſubditis. idẽ in Paſt.

Poteſtas prælati non honor, ſed onus æſtimatur. idem 24. Mor.

Prælati omnes ſubditorum, minus ſapientes, quàm ipſi ſunt, arbitrantur. idem 25. Mor.

Prælatus debet ſtudere, non timeri, ſed diligi, & amorem ſuum pro ſeipſo non quærere. idem in Paſt.

Nonnulla peccata apertè cognita ſunt à prælato maturè tollenda, aliqua diſſimulanda, aliqua ſubtiliter & occultè perſcrutanda, aliqua vehementer increpanda, aliqua leuiter arguenda. ibid.

Prælati tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla trãſmittunt. ibid.

Prælati circunſpectionis ſtudio, oculos peruigiles habeant. ibid.

Peccatum prælati grauius eſt peccato ſubditi. idem ſup. 7. Pſal.

Prælatus etſi nihil ſibi timeat, commiſſis tamen ſibi timere debet. ibid.

Prælati ſuis precibus debẽt ad-

iuuare ſubditos. ibid.
Prælati defectu, non debet grex paſtorali cura deſtitui. ibid.
Prælatus plus miſericors, quàm ſeuerus eſſe debet. idem in Reg.
Prælatus per ignorantiam peccans, negligentiæ arguitur: per ſcientiam verò dignus eſt magna punitione. idem in Reg.
Prælatis propria vita non ſufficit, ſubditis verò ſufficit. ibidem.
Prælatus electus, dicitur ſalus domini. ibid.
Prælati, & ſubditi reprobam vitam ſimul ducentes, pœnas pariter patiuntur. ibid.
Prælationis officium, electi viri refugiunt. ibid.
Prælationis culmen pro aliis, nõ pro nobis aſcendimus. ibid.
In præpoſitorum operibus ſibi ratio totum vendicet. idem in Reg.
Præpoſitorum ſolicitudo, ſubditorum eſt cautela. ibid.
Hoc ſcire ſolicitè rector debet, quod plerunque vitia virtutes eſſe mentiuntur. idem in Paſt.
Rector ſpiritualis gubernatori nauis comparatur. idem in Reg.
Rectorem ſancti Spiritus gratiam petere neceſſe eſt. ibid.
Debet quiſque proprias virtutes perpendere, ac pro qualitate virium ſuarum curam aliorum ſuſcipere: ne dũ delectatur loco gloriæ, fiat ſubditis autor ruinæ: & qui grauatur pondere ſuarum, velit fieri iudex alienarum culparum. durum eſt enim, vt qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ, iudex fiat vitæ alienæ. Chryſ. ſup. Eccl.

Epiſcopatus.

Epiſcopi ſacris literis eruditi ſint. Hier. ad Paul.
Epiſcopus, eccleſiæ lumen eſt. idem aduerſ. Lucif.
Epiſcopo errante, magnus in eccleſia error. ibid.
Epiſcopi patres ſint, non domini. idem in Epithap. Paul.
Epiſcopi locũ Apoſtolorum tenent. idem ad Marcel.

Tam epiſcopo, quàm laico non licet, quod non licet Chriſtiano. idem aduer. Lucifer.

Epiſcopus, eccleſiæ condimentũ eſt. ibid.

Non omnes Epiſcopi, Epiſcopi ſunt. idem ad Heliod.

Epiſcoporum grandis eſt honor, ſed grande pondus huius honoris. Gregor. in Euang. Homil. 34.

Epiſcopus eligitur, vt ſit interceſſor ad Dominum pro populo. idem ex regiſt.

Epiſcopi violenter à ſuis locis expulſi, ab aliis ſunt recipiendi. ibidem.

Epiſcopus ad exemplum Chriſti debet habere curam orphanorum, & viduarum. ibid.

Epiſcoporum ſedes propter hoſtiles incurſus mutari ſolent. ibidem.

Epiſcopus conuiuiis occupatus corripiendus eſt. ibid.

Epiſcopus debet potius animarum lucris intendere, quàm temporalibus. ibid.

Pro iniuria propria Epiſcopo aliquem excommunicare non licet. ibid.

Eligendus in Epiſcopum debet eſſe Deo gratus, & hominibus. ibid.

In electione Epiſcopi communi vtilitati, non ſuo commodo quiſque proſpiciat. ibid.

Epiſcopus verborum correptione, non verberibus timeri debet. ibid.

In epiſcopali ceruice nihil ſplendidius fulget, quàm humilitas. ibidem.

Epiſcopi officium eſt, in eccleſiæ vnitatem reducere, qui à fidei veritate diſſentiunt. idẽ in regiſt.

Epiſcopi exhibeãt in opere quod ſignificant in nomine. ibid.

Epiſcopi eccleſiæ dicuntur aſtra cæli. ibid.

De rebus, quas Epiſcopus ante ordinationem habebat, poteſt teſtari. ibid.

Epiſcopus non ſolùm lectioni, & orationi: ſed & eleemoſynis vacare debet. ibid.

Epiſcopus in cauſis pauperum exercendus eſt, vel ſaltem bonæ ſit voluntatis. ibid.

Epiſcopus tenetur ſcandalũ datum auferre. ibid.

Epiſcopo ægroto ſufficiatur vicegerens.ibid.

Nullus epiſcopus propter infirmitatem eſt deponẽdus. ibid.

Tres ſunt paſtoris voces:ſuauis, dulcis,& alta : ſuauis ad infirmum:dulcis ad moriẽtem : ad ſurdũ pertinet alta. Hug. de Clauſtr.ani.

Epiſcopus, eccleſiæ lucerna eſt. Baſil.in epiſt.

Epiſcopus iuramenta purgare poteſt. Greg.in Reg.

Epiſcopus cauſas clericorum nonniſi cum ſenioribus audiat.ibid.

Epiſcopi neceſſarij ſunt in Epiſcopi conſecratione.ibid.

Epiſcopus vnius diœceſis, vel prouinciæ, nihil in aliena diœceſi, vel prouincia exerceat.ibidem.

Quilibet epiſcopus priuilegium ſuæ dignitatis ſeruarę debet. ibidem.

Qui epiſcopatum ad gloriam honoris quærit, non ad miniſterium quærit.Greg.in Paſt.

Duos epiſcopatus in vnum redigere epiſcopatum catholica poteſt autoritas. idem in Reg.

*Epiſcopus, id eſt, ſpeculator. Auguſt. de Ciuit.Dei. lib.*1. *cap.*9.

*Epiſcopus ne cum alio Epiſcopo in eadem ſede ſimul ſedeat. idem epiſt.*110.

*Epiſcopi munus, vt hac vita nihil difficilius, ita apud Deum nihil beatius. idem epiſt.*124.

*Epiſcopi eſt, poſſe contradicentes conuincere. idem contra Creſc.cap.*9.

*Epiſcopi cuſtodes ſunt eccleſiæ. idem in Pſal.*126.

*Epiſcopi in locum Apoſtolorum ſucceſſere. Auguſtin.in pſal.*45.

Prædicatio.

V*Erbum Dei audire & non facere, etiam vtile eſt. Chryſoſtomus ſup. Matt. hom.*13.

Verba ſalutis ſæpius audita, reprobis vileſcunt. Bern.in die Apoſt.

Prædicandi officium viris non mulieribus commiſſum eſt. Amb.in epiſt.ad Rom.

Prædicatio cum puritate mentis, Deo accepta eſt. Bern. ſup. Cant. ſer. 63.

Prædicatio cũ impuritate mentis, Deo odibilis eſt. ibid.

Prædicationis fructus magis neceſſarius eſt, quàm contemplationis. idem ſuper Cantic. ſerm. 9.

Prædicator plus intendere debet, ad imbuenda corda, quàm ad exprimenda verba. idem . ſup. Cant. ſer. 16.

Verbũ Dei aliter ſapit electis, aliter reprobis. Bern. de verb. Abach.

Verbi Dei impletio, cibus & paſtus eius eſt. idem ſup. Cãt. ſerm. 61.

Concionari mortuis auribus, tædioſa res eſt. Chr. ſup. Gen. hom. 6.

Concionandum eſt ad horam. idem ſuper epiſt. ad Rom. ſermon. 17.

Iuuenes etiam rectè ſapientes non debent incautè ad prædicandum proſilire. Gregor. 10. mor.

Multi verbis prædicant, quæ moribus impugnant. idem in Paſt.

Infirmis mentibus non debent alta prædicari. ibid.

Idem prædicant lex, Prophetæ & Euangelium, & Apoſtoli. idem lib. 1. ſup. Ezech.

Vt ſeruetur veritas prædicandi, teneatur neceſſe eſt altitudo viuendi. ibid.

Prædicans Ieſum, debet eius paßiones imitari. idem ſuper 1. Reg.

Deus rudes prius prædicatione non aperta docuit. idem 28. Mor.

Prædicatio non facilè accipitur eius, qui moribus leuis eſſe videtur. idem libro 1. ſuper Ezech.

Laudem de prædicatione quærere, eſt rem magnam vili pretio venundare. idem libro 2. ſup. Ezech.

Ignari literarum debent prædicatione inſtrui. idẽ in Reg.

Prædicator audientis modum conſideret. idem 17. mor.

Prædicator prius euellat nociua ab auditorum auribus, & poſtea plantet vtilia. ibidem 18. mor.

Prædicator cauſarũ origines, à ſacris paginis ſumat. ibid.
Cùm auditores prædicantium vitam ſuſpiciunt, vim prædicationis neceſſariò admirantur. idem 19. mor.
Boni prædicatores honorem propter elationem fugiunt, licet honorari propter imitationem velint. ibid.
Prædicatores nòn ſibi tribuant profectum auditorum, ſed Deo. idem 19. mor.
Prædicator verba auribus dare poteſt, aperire corda nõ poteſt. ibid.
Dum doctrinæ diſcretio à prædicatore cautè cuſtoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur. ibidem.
Forma bellica, prædicatoribus eſt ſeruanda. idem 31. mor.
Prædicatores ſancti propter perſecutionem à prædicatione nõ deſiſtunt. ibid.
Inanis gloria ſæpe inuadit prædicatores. idem in paſt.
Prædicator poſt aliorum curationem, ad ſeipſum redeat. ibidem.
Quantò auditores in charitate proficiunt, tantò prædicatoribus gratia datur. idem 12. mor.
Prædicator, ſanguinis iuſti cadentis reus erit, ſi tacuerit. ibidem.
Prædicatores ponunt cõtra dæmones, inſidias, caſtra, & munitiones. ibid.
Prædicator poteſt petere ſumptus & alimenta. idem ſup. Euang. Hom. 18.
Prædicator meritum accipit, etiam ſi auditores non conuertantur. idem in reg.
Prædicator carnalis, dicitur lucerna cæca. idem ſuper 1. Reg.
Prædicator in ordine prædicationis perfectus non eſt, ſi contemplationis reuelatione caruerit. ibid.
Prædicator circunſtantias conſiderare debet. ibidem.
Prædicator in vmbra Redemptoris requiem habet. ibid.
Prædicatores falſi mel in lingua, nõ ſub lingua portãt. idẽ.
Prædicare nihil eſt, ſi corde diſſentiat. Aug. ſup. Pſal. 57.
Fruſtra prædicatur, niſi Dominus det incrementum. idem

ſup.Pſal.125.

Prædicatio Chriſti bona eſt à quocunque fiat. idem contr. Epiſt.Parm.

Prædicatores ex omnibus gentibus ſunt eligendi. idem ſup. Pſalm.67.

Prædicatoribus dandum eſt liberalius cæteris egentibus. idem ſup.Pſalm.103.

Chriſtianus.

Chriſtianus ſemper patitur perſecutionem.Hieron.ad Hel.

Chriſtianus à bono opere ceſſans, vix ſe excuſabit apud Dominum. idem in Euang. Homil.18.

Chriſtiani ſunt membra Chriſti. Greg.in reg.

Chriſtianus eſt lux,ſal,fermentum.Chryſoſt. ſup.Ioan. Homil.52.

Chriſtianorum ſpes in futuris eſt.idem ad Coloſ.ſerm.

Chriſtianum non faciunt parietes. Aug. li.8.cõfeſ. cap.1.

Chriſtiani non pugnando, ſed moriendo vincunt. idem Epiſt.42.

Chriſtianus non generatur, ſed fit idem lib.quæſt.ex nouo teſtament.

Chriſtianorum dignitas non in terra,ſed in cælo poſita eſt. idem lib.quæſt. ex vtroque.

Nec captiuitas Chriſtianis nocet, quoniam illic Deũ ſuum inueniunt. Auguſt. lib.1. de Ciuit.Dei.cap.14.

Per malos Chriſtianos nemo ſe excuſare poteſt, ne fiat Chriſtianus.idem ſup.Pſalm.25.

Nihil periculoſius falſis Chriſtianis.idem ſup.Pſal.53.

Fides & Fidelis.

Fidelis totum mundum habet, cùm Deum habeat. Aug.lib.5.confeſſ.cap. 4.

Fides indubitata arduè ad Deũ reperitur. Hier. aduerſ. Lucif.

Fides eſt ſimplicitas mentis, & deuotio animæ ad Dominũ. ibidem.

Accedere ad Deum eſt illi credere. Aug.aduerſ.Iud.

Fides, ſpes & charitas ſunt ſpi-

ritalis ædificij portæ. Gregor. ſup.Ezech.Hom.19.
Atrium ſpiritualis ædificij eſt multitudo fideliũ populorũ. ibid.ſup.Ezech.Hom.22.
Fidelis in modico cenſetur dignus munere ampliori.Ber.
Semper maior eſt fides,quã pœnitentia reponit.Lact.lib.5.
Dormiens fides cenſura cœleſti erigitur.Cyp.de lapſis.
Fides vera nunquam turbatur.Amb.de fide contr.Arrianos.
Fides præcedit deuotionem.ibidem lib.de Ioſeph.
Fides inexercitata citò langueſcit. ibid.in Pſal.118.
Fides animæ redemptio eſt. ibidem lib.1.epiſt.1.
Fides eſt bonorum omniũ fundamentum.ibid.de fide.
Fides vna eſt,nõ multa. ibidem lib.13.de Trin.cap.2.
Quandiu homo altiora ſcrutari non poteſt,fide viuat.ibidem de Ago.
Fides noſtra ſine initio eſt.ibid. in quæſt.ex vtroque.
Fides niſi præcedat, bona vita ſequi non poteſt. ibid. de fide & oper.
Fides poteſtati terrenæ non eſt ſubdita.ibi.in expoſit. quart. quæſt.
Fides excitat voluntatem ad exercitium. ibidẽ in quæſtio. ex vtroque.
Fides omnem differentiam ſexus, conditionis, & generis tollit.idem.
Fides in rebus humanis neceſſaria eſt. ibidem de fide rerũ inuiſ.
Ratio ſubſequatur fidem,vt intelligat fidelis quid credat. ibid.in quæſt.ex vtroque.
Fidem inextremis ſuſcipere non ſatis tutum eſt.ibid.
Vires fidei tentatione diſcuntur.ibid.in Pſal.36.
Fidei opus eſt dilectio. ibidem in Pſal.31.
Fidem Domino non ſeruans ſeipſum fraudat.ibid.tract.3.in expoſi.in epiſt.6.Ioan.
Fides alia magnam ſcripturarum cognitionem habet, alia non magnam habet. ibid.ſer. 139.de temp.
Sicut cuiq; à Deo parata eſt mẽſura fidei, ſic quiſque profi-

cit. ibi. ſerm.144. de temp.

Omnia temporaliter geſta à Domino noſtro Ieſu Chriſto fidem nobis inſerunt. ibi. ſer. 19 de verb. Domini.

Fides ex auditu, ex viſu confirmatio eſt. Bern. ſup. Cant. ſermo. 6.

Credere, intelligere, & facere cõſequuntur. Baſil. de baptiſ.

Deus non glorificatur abſque fide in Chriſtum. Baſil. in Apolog.

Qui Deum fide tenent, adhuc ſpeciem ignorant. Gregor. 16. mor.

Plurimi fidem tenent, vitam fidei non tenent. ibidem 26. mor.

Deus militibus ſuis ante omnia fidei fortitudinem præbet. ibid. 31. mor.

Niſi quis fidei ſoliditatem tenuerit, diuinam præſentiam non cognoſcet. ibid. 35. mor.

Non charitas fidem, ſed fides charitatem præcedit. ibidem ſuper Ezech.

Fideles miracula non quærant. Auguſt. libr. 4. de conſenſu Euang. cap. 9.

Fideles nos eſſe audemus dicere, iuſtos non item. ibidem in Pſalm. 32.

Fidelis hoc tantũ gaudet, quòd nomen ſuum ſcriptum eſt in cælo. Aug. in Pſalm. 130.

Fideles perſequẽtes, foueam ſibi faciunt. ibid. ſuper Pſal. 5.

Cùm Chriſtus ſe nobis oſtenderit, fides finietur. ibid.

Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. ibidem in Euangel. Hom. 26.

Vera fides eſt, quæ verbis credit, moribus non contradicit. ibidem in Euangel. Homil. 29.

Fide carens, iuſtus eſſe non poteſt. Greg. ſup. ſept. Pſalm.

Meritò fidei bellorum paratur victoria. ibid. ex regiſt.

Fides præcepta bonis operibus eſt exercenda. ibid.

Fidei noſtræ ſacramenta aliis ſublata, aliis ſunt reuelata. ibidem ſuper 1. Reg.

Fide velut fama Deum cognoſcimus. ibid.

Fundamentum animæ humanæ eſt fides. Greg. 28. mor.

Auditus præcedit viſum, & fides viſionem. Bernar. ſuper Cant. ſerm. 45.
Dei viſio fidei præmiũ eſt. Auguſt. 22. de Ciu. Dei. cap. 29.
Myſteria magna fidei cognoſcẽtes, ea maioribus communicent. Bern. ſup. Cant. ſer. 33.
Oculus fidei theſaurum inuenit abſconditum. Bernard. in Pſal. Qui habitat. ſerm. 17.
Fera & plena fides vniuerſa præcepta complectitur. Bern.
Diuina credenda, non diſcutienda. Chryſoſt. ſup. epiſt. ad Timoth. 1. cap. 1. hom. 1.
Fides in Deo ſecura anchora. Chryſo. ſup. Gen. 6. hom. 25.
Fides, lumen animarum eſt. ibi. ſup. Matth. 2. hom. 2.
Fides recta nihil proficit, ſi vita praua eſt. ibidem. ſuper Ioan. 11. hom. 62.
Fide perſuadet Deus, non rationibus. ibid. ſup. epiſt. ad Corinth. cap. 1. hom. 4.
Fides ſcutum eſt. ibidem ſuper Epiſt. Paul. ad Epheſ. cap. 8. ſerm. 23.
Fidei proprium, nunquam omnino turbari. ibid. ſup. epiſt. ad Tim. cap. 1. hom. 1.
Fides animam facit quieſcere. ibidem.
Fides petra infracta eſt. ibidem ſup. epiſt. ad Timoth. cap. 6. hom. 17.
Credere Deo oportet ſine iuramento. Chryſo. in epiſt. Paul. ad Heb. cap. 6. hom. 11.
Credunt quidam quando fidei nulla vtilitas. Chryſ. in epiſt. ad Coloſ. cap. 1. ſerm.
Credens, omnia patitur. ibidem ſuper epiſt. ad Theſſal. cap. 1. Hom. 1.
Fides non eſt noſtrũ opus. Chryſoſt. in Act. Apoſt. cap. 14. Hom. 30.
Fide indigẽt quæ rationem humanam excedunt. ibidem in epiſt. prior. cap. 1. ad Corinth. homil. 4.
Fides mater ſignorum. ibidem in epiſt. prior. cap. 12. ad Corinth. hom. 29.
Fides certior ratione eſt. ibid. ſuper Epiſt. ad Coloſſ. cap. 1. hom. 4.
Fides & ſpes, mutua ſibi vice coniuncta ſunt. ibi. ſuper epiſtol. ad Heb. cap. 1. hom. 2.

Fides ex rebus ipſis elicitur.ibi. ſuper Epiſt. ad Timot. cap.1. hom.1.

Fides contraria cogitationibus vagãtibus.ibidem ſuper Epiſtol.ad Hebr.cap.13.

Deo credidiſſe, Deum audiſſe eſt.Bern.ſup. Cant.ſerm.4.

Fidelis, qui nec ſibi credit, nec in ſe ſperat.Bernard.in vigil. nat.Domin.ſerm.5.

Fideli homini totus mundus diuitiarum eſt. ibidem ſuper Cant.ſerm.22.

Fides ſuadenda, non imponenda.ibid.ſup.Cant.ſerm.63.

Fides ſola abſque baptiſmo in neceßitate ſufficit ad ſalutẽ. ibid.in epiſt.

Fidei vita, charitas eſt. ibidem in die ſanct. Paſch.ſerm.2.

Fide mutandus eſt oculus, quo Deus videndus eſt. ibid. ſup. Cant.ſerm.23.

Credendo ſanatur anima. Auguſt.confeſſ.lib.6.cap.4.

Credere aliud eſt ab intelligere. ibidem lib.2. de liber.arbitr. cap.2.

Prius credendum, quàm intelligendum.ibidem.

Credit fruſtra, qui non amat. Auguſt. in Enchir. ad Laurent.cap.17.

Credere velle dat ipſe Deus.ibi. de ſpiritu, & litera, cap.34.

Credimus, quia non videmus. ibid.lib.13.de Trinit.cap.1.

Non omne credere, bonum eſt. ibidem de ſpiritu, & liter. cap.3.

Credere omnia, æquè vitioſum, vt nihil credere. ibid. de ver. & falſ.pœnit.cap.20.

Quantò eſt occultius, quod creditur, tantò maior eſt merces. ibidem in quæſt. ex vtroque teſtam.22.

Nullus credit inuitus. ibid.lib. 1.ad Simplic. quæſt.2.

Credere ſapientibus eſt tutißimum.ibid. de vtilit.credend. cap.12.

Credere in Deum, Dei donum eſt.ibidem de ſpirit.& anim. cap.18.

Qui credit, iam ſurrexit. ibidẽ expoſ.in euang. Ioan. cap.15. tract.22.

Credendo venimus ad Deum. ibidem.cap.8.

Credẽtium ſignum, eſt acceptio ſpiritus

Spiritus ſancti. ibid. in quæſt. ex vtroque. 122.
Credentibus humana non negligenda auxilia. ibidem in quæſt. ſup. Gen. 102.
Credentes tardè, dilationis pœnitebit. ibid. in quæſt. ex vtroque. 123.
Credulitas via eſt ad religionẽ. ibid. de vtilit. cred. cap. 8.
Fides ab eo, quod fit. Auguſt. epiſt. 19.
Fides etiam hoſti ſeruanda. ibidem epiſt. 205.
Fides eſt bonorum omnium fundamentum. ibid. libr. de fide. cap. 1.
Fides tollitur, ſi non eſt aſſenſio. ibid. in Enchir. ad Laur. cap. 20.
Fides electorum, aut nunquam deficiet, aut ſtatim reparatur. Auguſt. de correct. & grat.
Fidei opus eſt dilectio. idem ſuper Pſal. 31.
Fidei cuique menſura eſt ſua. idem de temp. ſer. 144.
Ad fidem nos omnia facta Chriſti inuitant. idẽ de verb. Dom. ſer. 18.
Fides viſibilium negligens, inuiſibilibus inhiat. idem Epiſt. 31.
Fides vna eſt, qua omnes ſaluari eſt neceſſe. idem libr. 2. *cont. Arrian.*
Fides perfecta rariſſimè inuenitur. idem cont. Manich.
Fide euacuata, nulla remanet iuſtitia. idem epiſt. 95.
Fidem poſſe habere omnium eſt, ſed habere ſolius gratiæ Dei, idem 1. *de prædeſt.*
Fide meremur ſcire quod credimus. idem de morib. eccleſ.
Fides animam Deo ſubiicit. idẽ de agone Chriſt.
Omnes fideles Apoſtolorum dicuntur filij. Grego. ſuper 7. *pſal.*
Omnes fideles vnum ſunt in Chriſto. idem in reg.
Omnes fideles corpus conſtituunt eccleſiæ. ibid.

Opera bona, & mala.

Opus bonum intentio facit. Aug. ſup. pſal. 31.
Operum bonorum initium, confeſſio malorum eſt. idem ſup.

Euang.Ioan.

Opera miſericordiæ ſunt ſemina futuræ meſſis. idem quæſt.4.

Boni operis ſolicitudo contemplationi nocet. Gregor.ſup.1. Reg.

Vt opera digniora videantur, neceſſe eſt, vt indigna reputentur. idem idem 5.mor.

Vnuſquiſque pro operibus ſuis mercedem accipiet, nec poſſunt in die iudicij aliorũ virtutes vitia ſubleuare. Hier. in epiſt.

In opere perfectus non eſt, cui adhuc linguæ prauitas cõtradicit: nec in ſermone laudabilis, qui hoc quod loquitur, opere non oſtẽdit. Greg.in mor.

Actus noſtri cauſa, etſi omnibus non datur, tamen ab omnibus examinatur. Amb.

In operibus noſtris omnibus nos & non Deũ iuuamus. Grego. 15.mor.

Sicut veſtimentum corpus, ita bona opera protegunt animã. idem 16.mor.

Opera interiora noſtra ſolius Dei oculis patent. idẽ 18.mor.

Bona opera occultentur ſtudio, ſed neceſſitate publicentur. idem.

Opus trina cõſideratione debet præuenire, id eſt, an liceat, deceat, expediat. Bern.de inter. domi.

Operationes indicant naturas. Baſil.in Epiſt.

Aliud eſt opus ex præcepto aliud ex affectu facere. Grego. 19.mor.

Virtus in manu, magnitudo eſt in operatione. idem libro 20.mor.

Super fidem opera conſtruuntur. idem 25.mor.

Eccleſia nunc exigit operũ merita, non virtutum ſigna. idẽ 27.mor.

Multi fidei, quam credunt, operibus contradicunt. idem 29. mor.

Secretorum Dei inter homines operum diuerſitas. ibid.

Bonum opus plerunque publicũ eſt, cùm occultè fit, & occultum cùm fit publicè. idẽ ſup. pſal.

Quidam bona opera facere ſtudent, vt gratiam alienæ operationis obnubilent. ibidem.

Merces ex bono opere quæſita, ex malo perditur. idem ſup. Ezech.

Opus Dei homo eſt, opus autem hominis, vitium. idem in reg.

Bonis operibus auxilium præſtans mercedis eſt particeps. ibidem.

Opus bonum lumen eſt. idem ſup. 1. Reg.

Opera patrum filiis proſunt. ibidem.

Opera libera, non ſeruilia probantur à Domino. Ambr. ſer. 18.

Opera magis ſuadent, quàm verba. Amb. ad Timoth.

Opera noſtra munda ſunt, cùm ſuperna ſiunt intentione. Auguſt. libr. 2. de ſerm. Domini. in monte.

Opera fidem conſequi, non præcedere debent. idem ad Simpl. quæſt. 2.

Non opera, ſed fides iuſtos ab iniuſtis diſcernit. idē 3. cont. Epiſt. Gela.

Opera recta fructus noſter, quē reddimus agricolæ. idem ſuper pſalm. 118.

Opera noſtra bona, Dei ſunt opera. idem de ſpirit. & anima.

Opera noſtra laudanda ſunt, ſi finis in quem ſiunt, laudabilis eſt. idem lib. 2. de morib. Manich.

Opera bona, non tantùm ſpirat, ſed perficit Deus. idem Epiſt. 143.

Opera bona facienda, quia iuſtitia id requirit. Aug. ſuper Epiſt. ad Galat.

Opera bona noſtra ſpectent homines, & non ſpectent. idem lib. 2. de ſer. Domini in mont.

Bona opera multa facit in nobis Deus, quæ nō facit homo: nulla autem facit homo, quæ non faciat Deus. idem lib. 2. cont. Epiſt. Pelag.

Secundum opera quæ fecit, non quæ facturus erat, iudicabitur homo. idem Epiſt. 107.

Cures prius facere, quam docere: & ſic dabis voci tuæ vocē virtutis. Bernar. ſuper Cant. ſerm. 60.

Opera miſericordiæ ſola, in diſtricto examine laudari merentur. idem de paſſ. Domini.

Salutis noſtræ opus tres ſimul cooperantur, Deus, Ange-

gelus homo. Bern. ſup. Cant. ſerm. 78.

Opera bona non ſunt remiſsè facienda. Chryſoſt. ſup. Ioan. Homil. 79.

Opera miſericordiæ cum benignitate, & hilaritate debent fieri. Greg. 21. mor.

Qui dat, & non dimittit, nullā miſericordiam facit. idem 22. mor.

Miſericordiæ opera, & hîc iuuant, & in futurū præmiant facientem. idem in regiſt.

Virginitas.

V*Irginibus inſidet Chriſtus. Hier. ad Euſtoch.*

Virgines ſedent ad pedes Domini. ibid.

Virgines ſemper Domino colloquuntur. ibid.

Virgo ieiunet, humilis ſit, & lateat. ibid.

Virginitas frumentum, nuptiæ hordeum, fornicatio ſtercus nuncupatur. idem aduerſ. Iouin.

Virginitas aurum, nuptiæ argentum. ibid.

Virgines rarò procedant. idem ad Demetr.

Virgines ſunt Angeli in terris. idem ad Euſtoch.

Virginitas difficilè ſeruatur. ibidem.

Virgo periclitatur in conuiuio ſecularium. idem de vitand. ſuſp. contub.

Virginitas dexter, nuptiæ ſiniſter oculus. idē aduerſ. Iouin.

Virginis definitio eſt, ſanctum eſſe corpore, & ſpiritu. idem ad Nep.

Virgines non ſunt omnes, quæ ſimulant virginitatem. ibid.

Virgines orbatas locare connubio, liberalitatis eſt. Amb. 2. Offic.

Virginitas non pudica, quæ lege tenetur, nec caſta, quæ metu cogitur: nec honeſta, quæ mercede conducitur. idem de Virginita.

Virgo habitu tātùm, bis adultera eſt. idem ad Virgin. lapſ.

Virginibus ſolis palmam publicæ ſalutis ſcriptura dedit. idē in apolog. Dauid.

Virginitas imperari non poteſt. idem de Virg.

Virgines viuunt cœleſtem vitam in terris.ibid.

Fœlicior eſt mulier nupta, quàm virgo nuptura. Auguſtin. de ſanct. Virg.

Virginitas ſuperba deterior eſt, quàm humile coniugium. idẽ Epiſt.99.

Virgines corpore, & mente prudentes ſint. Bernard. ad ſoror.

Virgines de ſuis meritis gloriantes hypocritis comparantur.ibid.

Virgo cum deuotione reddat quæ Deo promiſit. idem ſermon.26.

Virgo non rideat immoderatè. ibidem.

Virginitas laudabilis, ſed humilitas neceſſaria, & ipſarum pulchra permixtio. idem ſup. Miſſus eſt.Homil 1.

Virginitas conſulitur, humilitas verò præcipitur.ibid.

Virgo etiam eunuchos vitet. ibidem.

Virginis anima, ſpeculum eſt. Baſil.de Virg.

Virginitas regenerationis ſemẽ. ibidem.

Virginitas eſt naturalis, & amiſſa irrecuperabilis.ibid.

Virginitas cum coniuge comparata, ſemper primas partes tenuit.Chryſoſt.ſerm.quod reg. fœm.vir cohabit.

Virginitas ſecum ſororem eleemoſynam habet. idem de vir. Homil.9.

Virginitatis dignitas in Paradiſo.idem ſup. Geneſ.4. Homil.18.

Virginitatis cuſtos, ſeceſſio.idẽ de continent.Ioſeph.ſerm.

Virginitatem exercere, res ſtupenda. idem ſup. Epiſtol. ad Rom.7.ſerm.13.

Virgo eam, quæ in connubio eſt, ne deſpiciat.idẽ ſup.Epiſt. 12. Homil.30. ad Corinth.

Virgo à bello nunquam ceſſat. idem de pœnit.Homil.9.

Virginitas non eſt de præcepto. Greg.lib.15.mor.

Virginitas vera non eſt, ſi foris, & intus non eſt. idem ſup.1.Reg.

Prophetia.

PRophetæ mentalibus oculis futura viderunt. Chryſ.

ſup.Geneſ.Homil.12.
Prophetarum ora ſunt Dei os. idem de verb.Eſaiæ. Hom.2.
Prophetarum ſilētium, ſignum eſt iræ diuinæ.idem de verb. Eſaiæ.Homil.4.
Prophetæ aliqua Euangeliſtis dicenda ſeruauerunt. idem ſup.Matth.Homil.12.
Prophetæ in vita rarò accepti. idem ſup.Matth.Homil.41.
Prophetæ loquuti ſunt, ſcripſerunt & præfigurauerunt futura, idem ſup. Epiſtol. ad Roman.ſerm.1.
Prophetæ ſuos nō derelinquunt, etſi calumniis vexentur.idem ſup.Epiſt.ad Rom.ſerm.14.
Prophetæ adhuc hodie nobiſcū loquuntur. idem de eleemoſ. ſermo.
Prophetia plus mouet, quàm ſignum.idem ſup. Ioan. Homil.18.
Prophetia non ſolùm de futuris,ſed & de præteritis enuntiat.Greg. 4. mor.
Prophetia non eſt,niſi intelligatur quod oſtenditur, vel auditur.idem 11.mor.
Prophetiæ moris eſt,ſubitò mutare materiam. idem ſup. Ezechie.Sermo.1.
Non omnes prophetæ ſanctitatis metam attingunt. idem 26.mor.
Prophetæ non minus verbo, quàm ſcripto, & exēplo terram rigauerunt.ibid.
In prophetæ locutione alter eſt qui præſidet, alter qui obſequitur. idem ſuper Cantic. Homil.2.
In prophetis verbis res,& verba rebus exponuntur.ibid.
Prophetæ omnes vno prophetarunt ſpiritu.Auguſt.de conſenſ.Euang.lib.3.
Prophetarum officium eſt, orare pro populo.idem in Quæſt. ex vet.Teſt.
Prophetica autoritas omnibus cæteris ſcriptis antiquior eſt. idem de Ciuit.Dei lib.18.
Prophetæ triplices, Iudæorum, Gentium,& veritatis. idem lib.19.contra Fauſt.Manich.
Multa prophetata contra deos falſos, at nihil contra Deum verum.idem 11.de Trinit.
Quicquid futuram eccleſiam ſignificat,prophetia eſt.idem.

Gratia, & Benedictio.

GRatia Dei, cibus animæ eſt. Ber. ſup. Cant. ſer. 55.

Gratiam duplicem confitetur eccleſia: præuenientem, & ſubſequentem. idem ſup. Cãt. ſerm. 67.

Gratiam percepiſſe, multis non profuit eo, quòd temperamentum de veritate pariter non acceperunt. idem ſuper Cant. ſermo. 74.

Quantùm quis creſcit in gratiam, tantùm in fiduciam dilatatur. idem ſuper Cant. ſerm. 3.

Quærere Deum non poteſt anima, niſi præueniatur, vt quærat. idem ſuper Cantic. ſerm. 85.

Gratia Dei inuictos efficit. Chryſoſtom. ſup. Geneſ. 1. Homil. 4.

Gratia ſaluat, & laborum retributiones dat. idẽ ſup. Gen. 7. Hom. 24.

Gratia Dei murus inexpugnabilis. idem ſup. Geneſ. 21. homil. 46.

Gratiam dare, Dei eſt: hominis, fidem exhibere. idem ſup. Ioan. 1. hom. 9.

Nemo admittit Deum, niſi deceptus; nemo quærit, niſi admonitus: nemo inuenit, niſi purgatus. Aug. in Soliloq.

Gratia iuſtè animam vocat: tentatio interrogat. Greg. 20. Mor.

Gratiæ gratis datæ dantur diuerſis diuerſimode. idem 24. mor.

Gratiæ gratis datæ conuerſis pleriſque dantur. ibid

Dominus gratiæ aliquem replens eius vitã in lamentum conuertit. idem 27. mor.

Ex Dei gratia homo veterem hominem exuit. idẽ 31. mor.

Nullus primam gratiam meretur. idem 33. mor.

Punitione graui dignus eſt, qui ſæpius Dei gratiam contempſit. idem ſup. Euãg. hom. 37.

Gratiæ diuinæ adſcribitur omne, quod proſperè à nobis geritur. idem ſup. 1. Reg.

Gratia Spiritus ſancti pluribus datur ad bene viuendum, non autem ad bene docendum. ibidem.

Benedictio Dei ad fœcunditatem valet. Aug. de Geneſ. ad lit. imperf. cap. 15.

Benedictio ſacerdotalis magni æſtimanda. idẽ cap. 9. Quæſt. ex vtroque.

Benedictiones multæ ſunt, & omnes à Deo. idem Pſal. 66.

Gratia Dei, non noſtra poteſtate in melius mutamur. idem lib. 1. Retract. cap. 22.

Gratia diuina etiam reluctãtibus datur. idem epiſt. 106.

Non niſi magna Dei gratia terreni corporis vincemus errores. idem epiſt. 91.

Gratia non ſolùm adiuuat iuſtum, ſed etiam iuſtificat impium. idem lib. de Patient. cap. 20.

Gratia facit, vt peccatum nobis non dominetur. idem lib. de Contin. cap. 4.

Obedientia.

EX GRÆCIS

QVantò quis diligentius obſequitur, tantò maiorem gratiã obtinebit. Ariſtot. Oecon.

Legibus obtempera. Demetrius Phaler.

Nullũ eſt maius, quàm inobedientia, malum. apud Stob.

Quæ hoc tempore habemus bona, ob nullam aliam cauſam adepti ſumus, quam ob praſtitam obedientiam princ pi. Xenoph. apud Stob.

Obedientia ciuium, fœlicitas vrbis. ibid.

EX LATINIS.

DEo parêre, libertas eſt. Senec. de vit. beat.

Corrumpitur, atque diſſoluitur imperantis officium, ſi quis ad id, quod facere iuſſus eſt, non obſequio debito, ſed conſilio non conſiderato reſpondet. Gel. lib. 1.

Maior eſt obſequij gloria in eo, quod quis minus velit. Plin. Iun. in Paneg.

Suis quique parent placidius. Curt. lib. 6.

Vtilius parêre dicto, quàm afferre conſilium. idem lib. 7.

Obſequio mitigantur imperia. idem lib. 8.

Bis peccas, cùm peccanti obſequiũ accõmodas. Pub. Mim.
Bonus animus nunquã erranti obſequium accommodat. idẽ.
Potentiori omnia parẽt. in hiſt. Sax.
Multa mala ſequuntur ex impunitate. Liu. lib. 8. Dec. 1.

EX SACRIS.

NOn attendit verus obediens, quale ſit, quod præcipitur: hoc ſolùm contentus, quòd præcipitur. Bern.
Obedientia nõ ſeruili metu, ſed charitatis affectu ſeruanda eſt, nõ timore pœnæ, ſed amore iuſtitiæ. Greg. 12. mor.
Obedientia victimis verè præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiã verò voluntas propria mactatur. Greg. 35. mor.
Verus obediens mandatum non procraſtinat, ſed ſtatim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi: & ſe totũ intus colligit, vt mandatum peragat imperantis. Ber. de præcep. & diſcipl.
Non eſt dubium, quin ampliorem gratiam mereatur qui paratum ſe exhibeat ante mandatum, quàm qui obedire ſatagit poſt mandatum. idem in ſerm.
Sola eſt, quæ fidei poßidet meritum, obedientia. apud Iuriſperitos.
Obediens in gradibus mitius punitur. ibidem.
Obediẽtia ſola eſt, quæ Deo hominem conciliat. Anſel. ſuper epiſt. ad Hebr.
Obedientia virtutum omnium mater, & cuſtos. Aug. 4. de Ciuit. Dei.
Obedientiæ maius bonũ, quàm continentiæ. idem de bonor. coniug.
Nullum malum debet per obedientiam fieri. Greg. 35. mor.
Aliquod bonũ debet aliquando per obedientiam intermitti. ibidem.
Obedientiæ aliquando ſi de ſuo quid nõ habeat, minima eſt. ibidem.
Obedientiæ dilatio poſt citationem oſtendit hominem culpabilem. idem ex Reg. lib. 5.

Obedientia vincimus dæmones, cæteris virtutibus impugnamus. idem in 1. Reg.

Adam non furto, non homicidio, non rapina, ſed inobedientia corruit. idem in 1. Reg.

Obediendum eſt Deo etiam ratione non data. Aug. in ſent. ſuis.

Obediētiæ bonum in primo declaratur homine, & illius præcepto. idem in pſal. 70.

Inobedientia nō tam penſanda eſt, quàm intentio inobedientis. Ber. de præcep. & diſcip.

Obedientia amica ſalutis. Bern. in Declam.

Obedientia circa difficilia gratior: contemptus circa minima damnabilis. idem de præcept. & diſcipl.

Obedientia moleſta eſt ſuſpicari de omni præcepto. ibid.

Obedientiæ falſus nummus, propria voluntas: bonus, charitas. idē in die ſanct. And. ſer. 1.

Oculum, & aurem, quos inobedientia clauſit, aperiat obedientia. idē ſup. Cant. ſer. 22.

Obediendū Deo abſque ſignis. Chryſoſto. ſup. Act. Apoſt. hom. 15.

Obediētiæ ſpeculum, Chriſtus. Ber. de Grad. humil.

Obedientiam fides exigit. Chr. ſer. 27. ſup. epiſt. ad Rom.

Obediēdum propter Deum hominibus. idem ſuper Matth. hom. 21.

Sacrificium, & altare.

OFficium diuinum ordinatè, reuerenter, & attentè dicendum eſt. Ber. ſup. Cant. ſer. 8.

Sacrificia ſtultorum, ignis ſolùm alimēta ſunt. Pitt. apud Stobæum.

Sacrificātium mens, non res attenditur. Plin. Sen. in prolog.

Oportet virum, qui admiratione dignus haberi velit, ſacrificandi ſtudioſum eſſe, non quòd ſumptuosè, ſed quod crebrò hunc honorem numini tribuat: illud enim diuitiarum, hoc pietatis eſt ſignum. Theoph. apud Stob.

Sacrificandum diis ſine parſimonia. ibid.

Cæremoniæ obſeruandæ ſunt.

Hier. de epitaph. Nep.

Cultus quem homo exhibet Deo, non Deo, ſed ipſi homini prodeſt. Auguſt. 10. de Ciuit. Dei.

Altare Dei eſt ipſe populus. Aug. lib. 2. Quæſt. ſup. Exod.

Altare ſpirituale eſt fides. idē lib. 1. de ſerm. Dom. in monte.

Altare Dei, cor noſtrum eſt. idem lib. 10. de Ciuit. Dei.

Altare verum, eſt Chriſtus. idem contra Fauſt. Manich.

Altare Domini eſt cor iuſti. Greg. in 1. Reg.

Decimas rerum & dierū Deo debemus offerre. idem in Euang. Hom. 15.

Offerre ſe Deo, Chriſtianorum eſt. Hier. ad Lucinum.

Oblatio tria debet habere: conſtantiam virilem, continentiam carnalem, & conſcientiam humilem. Bern. in purific. beat. Mar. ſerm. 1.

Toties ſacrificamus, quoties bonum aliquod, piúmque facimus. Lact.

Sacrificium precum, ſi quid incepturi ſumus, Domino prius offerendum. Chryſoſt. ſup. Genes. Hom. 65.

Sacrificium impius irritat Deū. ſup. Ioan. Hom. 2.

Sacrificium Chriſti ſemper nos purgat. idem ſup. Ioan. Homil. 17.

Sacrificiū, cibus ſpiritualis eſt. idem ſerm.

Sacrificium, Chriſtus eſt ſecundum carnem. idem de Cruc. & Lat.

Si rectè offers, & non rectè diuidis, peccaſti. Bern. ſup. Cantic. ſerm. 24.

Non reſpicit Deus munera quæ, dantur, ſed à quo dantur. Gregor.

Sacrificiū Deo acceptabile eſt, ipſum puro corde laudare. idē in Regiſt.

Gratum Deo ſacrificium eſt, afflictio contra peccatum. idem in Euang. Hom. 9.

Sacrificium & ſacerdotis, & plebis aſpernatur Deus, ſi non adfuerit bona conſcientia. Aug. contra Fulg.

Sacrificium pro peccatis, eſt ſpiritus contribulatus. idē Quæſtio. 83.

Sacrificia pro mortuis facta

iuuant. idem de Fide.

Pietas.

EX GRÆCIS. ET LATINIS.

HAbet ſuos impetus pietas *Quint. Declam. 6.*

Pietate erga deos ſublata, fides etiam ac ſocietas generis humani, & vna excellentiſſima virtus iuſtitia tollatur neceſſe eſt. Cicer. 2. de Nat. deorum.

Pietas Deo grata eſt. idem 2. de Leg.

Prima pietatis magiſtra, natura eſt. in Hiſt. Sax.

Quò miſerius experitur pietas, eò certius ibid.

Sis parū acutus, modò ſis pius. ibidem.

Ad pietatem attinet iuſta non ſubducere mortuis. Eurip. in Hel.

EX SACRIS.

PIetas eſt verus Dei cultus. *Aug. epiſt. 52.*

Pietatis gradus, fides. idem ſuper Euang. tract. 22.

Primus gradus pietatis eſt iſte, vt quos autores tibi voluit eſſe Deus, honores obſequiis, abſtineas cōtumeliis, nec vultu lædenda eſt pietas parentum. Ambr.

Pietatis genus eſt impium eſſe pro Domino. Hiero. ad Marc.

Nemo pietatem anteferre debet religioni. idem ad Paulam.

Nulla eſt ſcientia, ſi vtilitatem pietatis non habet, & valde inutilis eſt pietas, ſi ſcientia diſcretione careat. Gregor. in Mor.

Eſt aliqua pietatis pars, velle fieri pium. Eraſm. in epiſt.

Sub quauis veſte bene colitur pietas. ibidem.

Penes Deum nec pietas ſine iuſtitia eſt, nec ſine pietate iuſtitia. Petr. Chryſo. ſerm. 145.

Rectus ordo eſt poſt Deum amare patres & amicos: ſi tamen neceſſitas venit, vt vtrūque ſeruari non poſſit, odium in ſuos, pietas in Deū ſeruanda eſt. Hier. ad Paul.

Ille bene agit quæ pia ſunt, qui ſcit prius ſeruare quæ iuſta ſunt: vt collatus in proximos

miſericordiæ riuulus, de iuſtitiæ fonte ducatur. Gregorius lib. Mor.

Perfecta pietas eſt, quæ antequam flectatur precibus, nouit conſiderare fatigatos. Caſſiodor. 4. epiſt.

Grandis in ſuos pietas, impietas in Deum eſt. Hier. in epiſt.

Pietatem multi à progenitoribus diſcunt. Chryſoſto. ſuper epiſt. ad Corinth. Homil. 6.

Pietas magnus quæſtus eſt. idẽ ſup. epiſt. ad Philip. ſerm. 9.

Pietas recondenda, non aurum. idem de Miſer. ſerm.

Deuotio.

DEuotio in frigidis accenditur afflatu, aſpectu, vel memoria ſpiritualium virorũ. Bern. ſup. Cant. ſer. 18.

Deuotio, unguentum eſt, animæ dolorem leniens. idem ſuper Cant. ſerm. 16.

Deuotionis, & charitatis feruori, ac dulcedini anhelans, nihil aliud, quàm oſculum petit. idem ſuper Cant. ſerm. 9.

Deuotæ Deo animæ viciſſim apparet, & diſparet Chriſtus ſponſus. idẽ ſup. Cant. ſer. 31.

Deuoti quique ſemper Deum orare debent dicẽdo: Citò nos anticipent miſericordiæ tuæ. idem ſuper Cant. ſerm. 84.

Deuotio eſt feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens certis manifeſtat indiciis. Hugo.

Melius eſt deuotum in minoribus, quàm indoctum in maioribus profeſſionibus inueniri. Caſſio. in collect. Ioan. abbat.

Conſcientia.

EX GRÆCIS. ET LATINIS.

SOla bona conſcientia caret in vita metu. Bias apud Stob.

Sola bona conſcientia, libertas eſt. Periand. ibid.

Conſciẽtia pudefacit. apud Stobæum.

Bona conſcientia prodire vult, & conſpici, ipſas nequitia tenebras timet. Sen. epiſt. 98.

Multò negligẽtius cuſtodit ferrum bona conſcientia. Quint.

Declam. 1.

Magna cõſcientia eſt, fœlicitatem meruiſſe. idem Decl. 9.

Conſcientia mille teſtes. ibid.

Stulti malorum conſcientia torquentur, ſapientes bona præterita renouata grata recordatione delectant. Cicer. 2. de Finib.

A recta conſcientia non oportet quenquam in omni vita ſua tranſuerſum vnguem diſcedere. Cice. de Attic. lib. 3.

Nobis perſuaſum eſſe debet, ſi deos, hominéſque celare poſſimus, nihil tamen auare, nihil iniuſtè, nihil libidinosè, nihil incontinenter eſſe faciendum: honeſta boni, non occulta quærunt. Cicer. 3. Offic.

Conſcientia, graue pondus eſt. idem 3. de Nat. deor.

Nullum theatrum virtuti conſcientia maior eſt. Cic. 2. Tuſc.

Conſcientiã à diis immortalibus accepimus, quæ à nobis diuelli nõ poteſt. Cic. pro Cluẽt.

Si optimorum conſiliorum, atque factorum teſtis in omni vita nobis conſcientia fuerit, ſine vllo metu ſummè cum honeſtate viuemus. ibid.

Conſcientia rectæ voluntatis maxima conſolatio eſt rerum incommodarum. idem ad Torq.

Magna eſt vis conſcientiæ in vtranque partẽ vt nec timeant, qui nihil cõmiſerunt, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccauerunt. idem pro Milone.

Maior honeſtatis fructus in cõſcientia, quàm in fama reponitur. Plin. Iun. lib. 1. Epiſt.

Nihil ad oſtentationem, omnia ad conſcientiã referenda ſunt, rectique facti, non ex populi ſermone merces, ſed ex facto petenda eſt. ibid.

Multi famam, conſcientiã pauci verentur. idem lib. 3.

Bona conſcientia turbam aduocat: mala etiam in ſolitudine anxia, & ſolicita eſt. Senec. Epiſt. 43.

EX SACRIS.

SI conſcientia cr[illegible] mor-det, laus mundi parum prodeſt. Aug.

Bene ſibi conſcius falſis non debet moueri conuitiis, nec æſtimare plus ponderis in alieno conuitio, quàm in ſuo teſtimonio. Ambr. de Off.

Duo ſunt tibi neceſſaria, conſciẽtia, & fama. conſcientia, propter te: fama, propter proximum. idem.

In omni, quod dicitur, tacitè ſemper debemus recurrere ad mentem, & interiorẽ teſtem, & iudicem requirere. Grego. ſup. Ezech. hom. 9.

Aduerſus omnes caſus ſola ſufficit bona conſcientia. Eraſ. in epiſt.

Seipſum vnuſquiſque, & animum ſuum, ſeuerum iudicem ſui vltorem ſceleris, & vindicem criminis habet. Amb. in epiſt. ad Conſt.

Nulla pœna grauior pœna conſcientiæ. vis autem nunquam eſſe triſtis, bene viue. Iſid. lib. 2. Soliloq.

Conſcientiæ criminoſæ eſt, latere. Amb.

Conſcientia bona corã Deo ſufficit. Anſel. ſup. epiſt. ad Cor.

Conſcientia impiorum magna pœna eſt: piorum verò gaudium magnum. idem ſup. epiſtol. ad Corint.

Faciẽs cõtra conſcientiam ædificat ad gehennam. Anſelm. ſup. epiſt. ad Rom.

Quid acquiri putatur, vbi bona conſcientia perditur? aut in qua parte poßit homo proficere, ſi innocentiã probatus fuerit amiſiſſe? Caßi. 4. epiſt.

Humana conſcientia ſemper in lubrico eſt. Greg. 11. mor.

Conſcientia ſemper remanet accuſatrix. ibid.

Conſcientia delictorum eſt maxima omnium afflictionum. idem ſuper 7. pſalm.

Liber eſt, quem conſcientia non accuſat. idem epiſt. 9.

Conſcientia mala bene ſperare non poteſt. Auguſtinus in pſalm. 31.

Tranquillitate conſciẽtiæ nihil excogitari beatius poteſt. idem 21. de Ciuit. Dei.

Conſcientiam malam laudantis præconium non ſanat, nec bonum vulnerat conuitium. idem contra liter. Petil.

Cõſciẽtiæ iudex, Deus eſt. Chry.

*ſoſt.in Symb. Hom.*1.
*Conſcientia, incorruptus iudex eſt. idem ſup.Gen.hom.*17.
*Conſcientia, ſufficiens magiſter eſt.idem ſup.Gene.hom.*54.
*Conſcientia peccati, formidinis mater.idē ſup.pſal.*50.*ho.*1.
*Conſcientia eſt codex, in quo quotidiana peccata conſcribuntur.idem ſup.pſalm.*50.
*In conſcientia nō poteſt fieri dolus.idem ſup.Matt.hom.*13.
*Conſcientia mala oculum perturbat. idem ſuper Epiſt. ad Hebr.hom.*18.
*Conſcientia,tanquam in frænis æquus repugnat. idem ad popul.Antioch.hom.*41.

Templum.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

OMnibus commune aſylū Deorum ara. Eurip. in Heracl.
*Alius animus fit intrantibus templum, quàm deorum ſimulachra ex vicino cernenti. Senec.epiſt.*95.

EX SACRIS.

*TEmplum Dei,fidelis quiſque eſt. Greg.ſup. Ezec. hom.*15.
*Eemplum Dei, eſt conſcientia. idem ſup.Euang.homil.*37.
Templi decor, eſt pia habitantium religioſitas. Bern.
*Templū Dei facit is, cuius non eſt decepta ratio, volūtas peruerſa, inquinata memoria. idem in Dedic.eccleſ.ſerm.*2.

Feſtiuitas.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

VIro bono omnis dies feſtus eſt. Diog.apud Plut.de tranq.anim.
*Feſtis maximè diebus animo imperandum eſt, vt tunc voluptatibus ſolus abſtineat, cùm in illas omnis turba procubuit.Senec.epiſt.*18.
Non minus iucundi,atque illuſtres hi dies ſunt,quibus conſeruamur, quàm hi quibus naſcimur, quòd ſalutis certa lætitia eſt, naſcendi incerta con-

conditio, & quòd ſine ſenſu naſcimur, cum voluptate conſeruamur. Cicer.ad Caton.

Luce ſacra requieſcat humus, requieſcat arator:
Et graue ſuſpenſo vomere ceſſet humus. Tibul. Eleg. 11.

EX SACRIS.

Feſtiuitas ſempiterna in domo Dei eſt. Augu. ſuper Pſal. 41.

Feſtiuitatibus ſanctorum plures amplius de vanitate, quam de feſtiuitate gaudent. Bern. ſup. Cant. ſerm. 2.

Tria ſunt, quæ in feſtiuitatibus ſanctorum vigilãter conſiderare debemus: auxilium ſancti, exemplum eius, confuſionem noſtram. Bern. in ſerm.

Feſtum animæ ſenſatæ, ieiuniũ eſt. Chryſ. de Iacob & Abra.

Admiratio, & Miraculum.

EX GRÆCIS.

Res, quarum natura eſt, vt caſu accidant, mirabiles exiſtunt. Ariſtot. de Poet. 2.

Quod admirabile eſt, delectabile eſt. Ariſt. Rhet. 3.

Qui rei cuiuſlibet inueſtigare probabilem rationem ſatagit, is rerum miracula vbique tollit funditus, & euertit. Plut. Proble. Dec. 5.

Propter admirari cœperunt homines nunc, & primùm philoſophari. Ariſt. Met. 1.

Qui dubitat, & admiratur, ignorare videtur. ibid.

Admiratio ſuperuacaneorum ſtatim ſequitur neceſſariorum indulgentiam, eique contubernalis eſt. Plut. de conuiu. ſeptem Sap.

EX LATINIS.

Svnt maximè mirabilia, quæ maximè inſpectata. Plin. Iun. lib. 9.

Miracula plerunque affiguntur locis inſignibus. Liuius 3. lib. 3.

Quàm magnus admirantium, tam magnus inuidentium populus eſt. Seuer. de vit. beat.

Auferunt nobis vocem, quæ fieri poſſe non credimus, & ſilentium eſt, admiratio ſubita miſerorum. Quint. Declam.9.

Admiratio, quæ maxima eſt, non parit verba, ſed ſilentiũ. Gel.lib.4.

Et hoc prauum, malignúmque eſt, non admirari hominem admiratione dignum. Plin. Iun.Epiſt.1.

EX SACRIS.

Admirationem ſubtrahit paulatim aßiduitas experiendi. Aug.

Admiramur multa, quæ non videmus. Chryſoſt.ſup.Epiſt. ad Corinth.Homil.8.

Bona fœlicitatis pars eſt, nihil magnopere admirari. Eraſm. in epiſt.

Miraculum dicitur propriè illud, quod contigit contra naturam.apud Iuriſper.

Miracula ex aßiduitate vileſcunt. idem ſuper Euangel. Homil.26.

Admiratio de rebus inſperatis naſcitur.idẽ libr.1.de Geneſ. contr.Manich.

Miracula ſunt introitus ad fidem. Augu.libr.12.Confeſſ. cap.21.

Miracula non rerum virtute, ſed Dei imperantis poteſtate fiũt. idẽ de mirac. ſacr.ſcript.

Miracula rara maiorem hominibus afferunt ſtuporẽ. idem tract.9.expoſit. Euang.

Signa fidelium cauſa fiunt. Amb.in epiſt.ad Coloſſ.

Miracula non præiudicant naturæ. Hier.ad Vitalem.

Mortuam animam ſuſcitare, maius eſt miraculum, quam corpus. idẽ ſerm.45. de verb. Domini.

Diuina mirabilia ſemper debent conſiderari per ſtudiũ, & nunquam diſcuti per intellectum. Greg.in mor.

Miracula leguntur in populis, vt credantur, nec in populis tamen, niſi credita legerentur. Auguſt. libr.22.de Ciuita.Dei.

Dicamus aliquid Deum poſſe, quod nos fateamur inueſtigare non poſſe, in rebus enim

mirabilibus tota ratio faciendi eſt ipſa poteſtas faciendi. idem.

Nihil mirabilius in rebus humanis, quàm diligere inimicos. idem confeſſ. lib.

Quicquid igitur mirabile ſit in hoc mūdo, profectò minus eſt, quàm totus hic mundus, id eſt, cœlum, & terra, & omnia, quæ in eis ſunt, quæ certè Deus fecit. nam & omni miraculo, quod fit per hominem, maius miraculum eſt homo, quamuis igitur miracula viſibilium naturarum videndi aſsiduitate vileſcant: tamen ea cùm ſapienter intuemur, inuſitatiſsimis, rariſque maiora ſunt. Auguſtinus 12. de Ciuitate Dei.

Miracula vt fiant hodie, nulla neceſsitas eſt. Chryſoſt. ſup. Matth. Homil. 20.

Miracula ferè calumnia notantur. idem ſuper Ioann. Homil. 18.

Signa ingratis nihil perſuadent. idem ſuper Matth. Homil. 41.

Signorū petitio tentantium eſt. idem ſuper Ioan. Homil. 23.

Signa incredulis dantur. ibid.

Signis non habet opus, qui prophetis attendit. Idem ſup. Act. Homil. 19.

Signum datur, vt rem ipſam inquiramus. idem ſermo. 8. ſuper Epiſtol. ad Rom.

Homo prius mutandus eſt, vt mutentur opera. Auguſtin. ſerm. 22. de verb. Apoſt.

Gratiæ gratis datæ conuerſis pleriſque dantur. Grego. 24. mor.

Miracula diuina conſideranda ſunt, & nō diſcutienda. Gregor. lib. 4. mor.

Qui inuiſibilia deſpiciunt, viſibilibus miraculis moueri aliquando poſſunt. idem 26. mor.

Miracula ſanctorum inſenſibilitatis noſtræ tenebras illuſtrant. idem 27. mor.

Primitiua eccleſia miraculorū adiutorio indiguit. ibid.

Miraculis ſanctorum fracta eſt violentia tyrannorum. idem 28. mor.

Miracula aliquando ex poteſtate, aliquando ex poſtula-

tione fiunt. idem in Dial.

Qui Deo familiarius ſeruiunt, aliquando mira ex poteſtate facere poſſunt.

Miracula ſanctitatem oſtendunt, ſed non faciunt. idem in Euangel. 29.

Miracula facienti non proſunt. Auguſt. lib. 2. contra lit. Petil. cap. 55.

Creatio.

F*Acta non omnia propter vtilitatem hominis, ſed quædam propter magnificentiam Dei. Chryſoſt. ſuper. Geneſ. Homil. 7.*

Plãtatio Dei, homo bonus. Ber. ſup. Cant. ſerm. 22.

Plantæ Dei, animæ ſunt. idem ſup. Cant. ſerm. 58.

Rectus dominus rectum fecit hominem. idem ſup. Cant. ſerm. 22.

Quicquid es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, vocanti. idem de Apoſt. ſerm.

Decorũ à ſummo opifice in humano corpore formando ſeruatum eſt. Amb. 1. Offic.

In hominis adiutorium omnia à Deo creata ſunt. Aug. de ver. & fal. pœnit.

Creare plus eſt, quàm fingere. Auguſt. Epiſt. 28.

Non creauit Deus quod odiat. idem lib. 1. ad Simp. quæſt. 2.

Omnis diſciplina ſapientiæ eſt, Creatorem, & creaturam cognoſcere. ibid.

Creator omni creatura maior. idem in expoſ. cap. 3. Euang. Ioann.

Creatoris, & creaturæ diuerſa ſubſtantia. idem ſerm. de temp. 28.

Omnia fecit Deus in pondere, menſura & numero. Bernar. in par. ſerm.

Creatura.

R*Ationalis creatura ad imaginẽ Dei facta eſt. Grego. lib. 5. moral.*

Omnia, quæ creata ſunt, bona ſunt. idem 9. mor.

Cuncta creata ex nihilo facta ſunt. idem 16. mor.

Ex creatis cognoſcimus, quantũ à Creatoris ſublimitate di-

ſtamus. idem 26. mor.

Omnia creata habuerunt principia. idem 27. mor.

Creaturæ ſingulæ ratione quadam conditæ ſunt. Chryſoſt. ſup. Geneſ. Homil. 11.

Creatura omnis, ſerua eſt. idem de Trinit. ſerm.

Creatura omnis bona, etſi quibuſdam non apta. Auguſt. confeſſ. 7. cap. 14.

In creatura nihil diſplicet ſanæ mentis homini. ibid.

In creaturis ſi quid erratum cogitamus, inde eſt, quòd non congruis ſedibus ea quærimus. idem lib. 3. de lib. arbitr. cap. 2.

Omnis creatura in comparatione nihili, iure laudatur. idem lib. de ver. relig. cap. 42.

Aliter ratio, aliter vſus creaturas æſtimat. idem lib. 3. de lib. arb. cap. 5.

A creaturis aptas deriuare ſimilitudines, non eſt irreligioſum. idem Epiſt. 119.

Creatura non à tempore, ſed tẽpus à creatura cœpit. idẽ lib. 5. de Geneſi ad lit. cap. 5.

Creaturæ difficilius, quàm creator cognoſcuntur. ibidem capit. 16.

Creaturis omnibus Deus vt vult vtitur. idem libr. 3. de Trinit. cap. 3.

Creatura omnis Deo ſeruit velit nolit. idem in expoſ. Epiſt. ad Gal.

Creaturæ omnes bonæ valde: etſi alia aliis ſit melior. idem ſuper Epiſt. ad Rom.

Non creaturæ, ſed earum abuſus vituperandus. idem 11. de Ciuit. Dei cap. 22.

Ex creaturarum miraculis Dei potentia cognoſcenda. ibid.

Creaturarum corruptio ordinẽ non turbat. idem de nat. bon. cap. 6.

Creaturarum laus in Deum referenda eſt. idem ſuper Pſalmo. 144.

Creaturarũ cauſa eſt Domini voluntas. idem ſup. Pſal. 134.

Creaturarũ ſpecies voces quædam ſunt laudantiũ Deum. idem ſup. Pſal. 26.

Creaturæ hominis ſeruitio deſtinatæ ſunt. idem lib. 2. medit. cap. 3.

Creaturarũ am[illegible] crea-

toris iniuria illi præfertur. ibid.

Continentia.

Continenter viuere paucorum eſt. Auguſt. lib. 2. de adult. coniug. cap. 10.

Continentiam Deus iubet per legem, dat per gratiam. idem Epiſt. 89.

Continentia à ſolo Deo eſt. Auguſt. lib. 6. conf. cap. 11.

Continentia maxima omnium coniugalis. idem de cont. ca. 1.

Vniuerſaliter continentia nobis opus eſt, vt declinemus à malo. idem de continen. cap. 7.

Continentia libidinis, niſi in aliis vitiis contineas, continentia dicenda non eſt. idem de cont. cap. 12.

Continentiam mulier viuente marito vouere poteſt, ſi eius conſenſu fiat. idem de bon. vid. cap. 10.

Continentia non corporis, ſed animi virtus eſt. idem de bon. coniug. cap. 21.

Continentia plurimorum, ciuitas Dei citius completur. ibidem cap. 10.

Continentia non habet meritũ, quæ gloriam humanam requirit. Bern. ſup. Cant. ſer. 8.

Continens cæteris paribus coniugato præfertur. Aug. libr. 10. de Ciui. Dei. cap. 36.

Continentiæ eſt, poſſe cohibere ratione cupiditatem ferentem ad malas delectationes, & voluptates, & pati & tolerare pro natura indigentia, & ægritudinis. apud Stob.

In virginali ac viduali continentia, non ſolùm nuptias capeſſere, ſed etiam ſi non nubant, nubere velle, damnabile eſt. Grego.

Hoſpitalitas.

EX GRÆCIS, ET LATINIS.

Hoſpitem inuitum detinere, inhumanum eſt. Home. Odyſſ. lib. 9.

Turpe eſt apud plorãtes epulari hoſpites. Eurip. in Alceſt.

Non cõuenit tetricum hoſpitibus famulum eſſe, ſed accipere

affabili animo.ibid.

Hoſpes non prædabile genus. idem in Helen.

Turpius eiicitur, quàm non admittitur hoſpes. Ouid. 5. de triſt.

EX SACRIS.

DIſce Chriſtiane ſine diſcretione exhibere hoſpitalitatem, ne fortè cui domum clauſeris, cui humanitatẽ negaueris, ipſe ſit Deus. Aug.cont.hæreſ.

Qualem mercedem habent, qui propter Deum peregrinãtur, talem habet qui ſuſcipit peregrinantem: & fiunt ambo æquales, & qui propter Deũ refrigerat, & qui propter Deum laborat. Chryſo.ſuper Matt.11.

Hoſpitio multò melius fertur malus, quàm eiicitur bonus. Aug.epiſt.149.

Hoſpitẽ ſuſcipiẽs, ſuſcipit Chriſtum. Greg.ex regiſt.

Hoſpitalitatẽ neſciens, non fiat epiſcopus. idem ſup.1.Reg.

Hoſpitalitatis officio ad Chriſti cognitionẽ venimus. Auguſt.lib.2.quæſt.euang.

Hoſpitales angelos, & Chriſtũ ſuſcipiunt. Chryſ.ſup. Geneſ. homil.44.

Hoſpitalitatis non eſt, ſingula diligenter perſcrutari. idem ſuper Gen. hom.51.

Hoſpitalitas non in ſumptuoſa menſa.idẽ ſup. Gen.hom.43.

Zelus.

ZElus charitatis à Deo immiſſus, ſignũ eſt aduentus Dei ad animam. Bern. ſup.Cant.ſer.70.

Zelus pietatis ſuauiter ardet: efficaciter explet.ibid.

Zelum immittere, miſericordia: Zelum intendere, iudicij. ibidem.

Zelus veniam negãs, furor eſt. Chry. de nom. Abrah.hom.

Zelum temperare, miſericordia. ibid.

Infirmitas.

INfirmitas multorum nec contemnenda, nec valde

curanda. Chryſ. in Act. homil. 46.

Chriſtiana infirmitas, fortitudo eſt. Amb. ſer. 22.

Infirmitas, virtutis officina eſt. idem ſup. Pſal. 36.

Imbecillior fortiorem mouere poteſt.

Simplicitas.

Simplicitas malitiæ locum dat. Chryſ. de Adam & Eua. hom.

Simplicitas via eſt ad philoſophiam, ibidẽ ſuper actus Apoſtolorum. hom. 19.

Simplicitas ſapientiæ coniuncta eſt. Tert.

Simplex eris ſi te mundo non implicaueris, ſed explicaueris: explicando enim te mundo, ſimplex, implicando, duplex eris. Auguſt. Homil. 2. ſup. Ioan.

Omnibus nobis in conuerſionis initio nulla virtus magis neceſſaria eſt, quàm ſimplicitas humilis, & grauitas verecunda. Ber. in ſer. quod.

Simplicitas ſine rectitudine diſſoluta eſt, & ſtulta: rectitudo autem ſine ſimplicitate auſtera nimirum exiſtit & dura: verùm vtraque virtus coniuncta perfectum reddit hominẽ. Bed. de temp. ſal. li. 1.

Simplicitas contraria dolo commendatur. Lact. lib. 1.

Simplicitas quaſi ſine plicatione. Anſel. ad Rom.

Simplices perfectiſſimis adhærentes, eorum intellectu paſcuntur. Greg. 2. mor.

Simplicitas manſuetudinẽ notat. ibid. lib. 1. mor.

Simplicitas candor eſt, & operationes eius. Bern. ſup. Cant. ſer. 71.

Simplices diligit Deus. Aug. in Quæſt. ex vtroque teſt.

Impietas.

Impietas timida eſt. Chry. de verb. Eſaiæ. hom. 5.

Impietas mors animæ. ibid. ſup. epiſt. ad Rom. ſer. 3.

Impietas non differt à ſuperbia. Greg. 32. mor.

Impietas ad infidelitatem pertinet. Greg. ſup. Ezech. Homil. 11.

Impij tentationibus non reluctantur, ſed acquieſcunt in

eis.ibidem 9.mor.
Impij tot habent in mundo eſfugia, quot ſibi præparant delectamenta.ibid.
Impius ſemper paßionibus agitatur.ibidem.
Lux impiorũ eſt poſteritas vitæ præſentis. ibid.14.mor.
Impij in fine cognoſcunt, quàm breuis ſit laus vitæ præſentis. ibid.14 mor.
Impij tantò magis in culpa proficiunt, quantò minus ex culpa feriuntur. ibid.15.mor.
Impiorũ oculos culpa claudit, ſed pœna aperit. ibid.
Impius eſt, qui à religionis pietate ſeparatur.ibide 25.mor.
In hoc mundo non omnia impiorum ſcelera punit Deus. ibidem.
Iniquitas pluſquam peccatum ſonat. Greg.in 10.mor.
Qui diu in iniquitate tolerati ſunt, ſubita morte rapiuntur, vt nec flere liceat ante mortem qui peccauerunt. ibidem 15.mor.
Iniquis obſequente diabolo, vitia vitiis ſuccedunt. ibid. 12. mor.
Iniquus iuſtis & iniuſtis nocet.ibidem.
Iniqui maiorum malorum debitores, ſupplicus traditi, vſque ad nouißimum quadrantem perſoluent.ibid.
Iniqui partẽ à Domino, quàm ipſum dominum habere maluerunt.ibidem.
Iniquorum nequitia tranſit ad pœnam.ibid.15.mor.
Iniqui appetunt non obſtantibus futuris ſuppliciis hîc ſecundum votum viuere. ibid.
Iniqui ſemper iuſtorum afflictiones expetant.ibid.
Iniqui quotidie ad ſupplicium trahuntur, & neſciunt. ibid.
Iniqui mens plus, quàm aquæ ſuperficies, inſtabilis eſt.ibid.
Iniquus moriens quoſdam reuocat terrore tormenti, quos ad peccatum traxerat. ibid. 18.mor.
Iniqui ſunt vmbræ diaboli.ibidem 32.mor.
Iniqui contra correctionem ſcuta diaboli opponunt. ibid.33. mor.
Iniqui peccata præterita vident, ſed præſentia no videant.ibid.

Peccatum.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

Veriſimile eſt in multis magis fieri peccatum, quā in paucis. Ariſt. Top. 7.

Æquè facinori videtur obnoxius, qui auxilium præſtat agenti, & qui perpetratum facinus quaſi iure factum collaudat. Plut. de Clar. mulier.

Facilis ad infernum via eſt. clauſis enim oculis illucitur. Bion apud Diog. lib. 4.

Qui peccare ſe neſcit, corrigi nō vult. Sen. epiſt. 28.

Multum intereſt, utrùm aliquis peccare nolit, an neſciat. ibid. epiſt. 91.

Peccare eſt, tanquam tranſilire lineas. Cic. Parad. 3.

Peccare certe licet nemini. ibid.

Peccati dolor, & maximus & æternus eſt. ibid. ad Attic.

Quæ parua videntur eſſe delicta, nec à multis intelligi poſſunt, ab his etiam diligentius eſt declinandum. Cicer. 1. Offic.

Præter culpam & peccatum homini nihil poteſt accidere quod ſit horribile, atque pertimeſcendum. Cicer.

Singulis criminibus ſingula velut cauſæ continentur. Pli. Iun. lib. 9.

Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe crimen habet, quantò maior, qui peccat habetur. Iuuen. Sat. 8.

Oderunt peccare boni virtutis amore. Horat. epiſt.

EX SACRIS.

Homo ſine querela poteſt eſſe, non autem ſine peccato. Auguſt. in Quæſt. ex vtroque teſtam.

Quia impunitum non debet eſſe peccatum, puniatur à te, ne tu pro illo puniaris: peccatum tuum iudicem te habeat, non patronum. ibid.

Deſinunt eſſe peccata, quæ propter grauiora vitanda, ſuſcipiuntur. ibid. in quod. ſerm.

Sicut nōnunquam grauius eſt, peccatum diligere, quàm perpetrare: ita nequius eſt odiſſe

iuſtitiam, quàm non feciſſe. Hieron.in Epiſt.

Vſitata culpa obligat mentem, vt nequaquam ſurgere poßit ad rectitudinem: conatur, & labitur, quia vbi diu ſponte perſtitit, ibi & cùm noluerit coacta cadit. Greg. ſup. Euangel. Hom. 31.

Vnius delicto multorum merita quatiuntur. Amb.

Quæ quis timore pœnæ adhuc bona agit, nondum penitus à malo receßit, quia eo ipſo peccat, quòd peccare vellet, ſi inultè poſſet, Greg.

Peccati ceſſatio, radix eſt veniæ. Tertul.

Magna crimina & tardè credenda ſunt, cùm audiuntur, & citius punienda cùm veraciter agnoſcuntur. Bernar. ſup. Cant.

Timendum eſt, ne nobis cadentibus ſurgat, qui nobis ſtantibus irridetur. Greg.

Grauior culpa eſt poſt veniam, renouatum vulnus peius dolet poſt curam. Chryſoſt.

Delictum idem apud diuerſos non ſemper meretur eandem pœnam. Baſil.

Peccat grauius, qui ſæpius peccat. ibid.

Libenter peccat, qui peccare ſe ſentit. Lact.

Ipſe peccati aſpectus indignus eſt. ibidem de ira Dei.

Vitioſa eſt in peccatis iræ cohibitio. ibid.

Natura omnes homines æquales genuit, ſed alios aliis culpa poſtponit. Greg.

Peccatum ex peccato naſcitur: ibidem.

Malum eſt nobis de nobis. quia dimiſimus te, dimiſiſti nos nobis. Auguſtin. de verb. Domin. ſerm. 4.

Quantum ad rationem peccati pertinet, nocuit, qui nocere diſpoſuit. Hier. in Epiſt.

Ex quo incipit homo præcepti eſſe capax, ex illo incipit poſſe peccare. Auguſt. 3. de lib. arbit.

Peccatum quod ex peccato oritur, non iam peccatum tantummodo eſt, ſed peccatum eſt & pœna peccati. Gregor. 24. mor.

Primum peccatum eſt cogitaſſe,

quæ mala ſunt: ſecundum cogitationibus acquieuiſſe peruerſis: tertium quod eſt deterius, opere compleſſe: quartum non facere pœnitentiam, & in ſuo ſibi complacere delicto. Hieron. 1. ſup. Amos.

Nonnunquã in paruo deterius, quàm in maiore peccatur. maior enim quò citius quieſcit, culpa cognoſcitur, eò etiam celeriùs emendatur: minor verò, dum quaſi nulla creditur, eo peius, quo & ſecurius in vſu venit. Greg. Hom. 52.

Quare peccas? quia neſcis quid facias? abſit. quia cogeris vt facias? abſit. ſed quia placet, vt ſic facias. Ber. in quod. ſer.

Maioris eſt culpæ, manifeſtè, quàm occultè peccare. dupliciter enim reus eſt, qui apertè delinquit: quia & agit, & docet. ibid.

Leuiſſima culpa eſt, non præuidere quod ſapiẽtiſſimus quiſque præuidiſſet. apud Iuriſc.

Lata culpa eſt neſcire iura ciuilia, quæ omnes ſcire debent. ibidem.

Culpa non eſt facere quod facit maior pars hominum. ibid.

Delinquens in vno, factus eſt omnium reus. ibid.

Delinquẽdi materia debet præcedi. ibid.

Nocens eſt, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcit, vt pluribus noceat. Lact. de ira Dei.

Peccatum nihil eſt, & nihil ſunt homines, dum peccant. Aug. ſup. Ioann.

Quis peccat in eo, quod nullo modo caueri poteſt? ibid. lib. 3. de libe. arbit.

Peccantium multitudo impunitatẽ non facit criminis. Ambroſ. ad virg. lapſ.

Peccatores emendandi, non abiiciendi. ibid.

Peccata minima pro maximis cauenda ſunt. Hieron. ad Sel.

Culpa fauoribus nutrita inceſſanter creſcit. Greg. li. 5. mor.

Culpa delata, ſi delectat, rurſum animam maculat. ibid. lib. 9. mor.

Cum culpa animam tentat, mens vitæ breuitatem inſpiciat. ibid.

Culpa prius in cogitatione eſt, poſtmodum in opere. ibidem

lib.14.mor.
Vitam animæ qualibet culpa polluit.ibid.10.mor.
Culpa peruerſis ſua pœna eſt.ibidem.12.mor.
Culpa ſuperbiæ eſt docere meliorem.ibid.16.mor.
In culpa nulla libertas eſt.ibidem 15.mor.
Peccare leuius eſt, quàm poſt peccatum non pudere. Chryſoſtom.
Peccatores equi diaboli ſunt. ibidem aduerſ.Iud.orat.3.
Peccator hic punitus, beatior impunito.ibid.ſuper Luc.cap. 16,de Laz.Conc.3.
Peccatorum magnitudinem ſcire,non parua via ad virtutis reditum.ibidem in cap. Gen. 1.Hom.6.
Peccati pœna peccatum eſt. Chryſoſto. de Adam & Eua.Homil.
Peccati natura, grauiſſimum pondus. ibidem de Iacob, & Eſau. ſerm.
Peccata omnia confiteri, impoſſibile. ibidem in illud Pſal. Quis eſt homo,&c.
Peccatum magnus dæmon. ibidem ſuper Matth. cap.5. Homil.16.
Peccatum plumbi talentum eſt. ibidem ſuper Matth. cap.1. Hom.1.
De peccatis non dolere,exitiale. ibid. ex Luc. cap.16. de Laz. conc.4.
Peccatum omne ex ſtultitia ortum habet. ibid. ſuper Ioan. cap.6.Hom.41.
Peccata quæ publicè nocent,maximè vitanda. ibidem ſuper Ioann.cap.12.Hom.67.
Peccatum impudentiores facit. ibidem ſuper Act. Apoſt. cap.4.Hom.10.
Peccatum relinquit in anima venenum. ibidem ſup. Act. Apoſt.cap.19.Hom.41.
Peccatum omne corruptio eſt. ibidem ſup. Epiſt. ad Epheſ. ſerm.20.
Peccata aliorum pios modeſtos reddunt.ibidem ſup.Epiſt. ad Philipp.ſerm.10.
Peccatorum rogus lachrymis extinguendus. ibidem de pœnit.Hom 5.
Peccatorum memoria, vtilis res eſt.ibidem de pœnit.

Reatu culpæ depreſſus, ad Deũ leuare faciem non audet. ibidem.
Culpas noſtras negligendo, earũ iudicium ignoramus. ib.
Culpas præcedens eſt cauſa ſequentis, & ſequens eſt cauſa præcedentis. ibid. 25. mor.
Culpæ culpis feriuntur. ibid.
Pœna debetur culpæ non præmium. ibid. 16. mor.
In parua deterius aliquando quàm in maiore culpa peccatur. ibid. in Paſt.
Culpa populi aliquando prælato inſcribitur. ibid. ſup. 1. Reg.
Sicut æger ad medicum, ſic peccator ſe habere debet ad Deũ. Bernard. in ſent. ſuis.
Peccator diſſolui non cupit, ſed formidat. Bern. ſup. Cant. ſermo. 56.
Peccator humilis melior eſt quàm iuſtus ſuperbus.
Peccatorum culpa Deo inculpatiſſimo nõ eſt ſcribenda. Chryſoſt. ſup. Geneſ. 14.
Culpa non neceſſitatis eſt, ſed voluntatis. ibidem ſerm. 5. in cap. 2. Epiſt. ad Rom.
Peccata & vitia ſunt tanquã parietes inter Deum & homines mediantes. Bern. ſuper Cant. ſermo. 56.
Peccatum morbus eſt animæ. ibid. de aduent. Dom. Hom. 1.
Homo peccando Dei ſimilitudinem perdit. Greg. 19. mor.
Homo & peccator, quaſi duo rei ſunt. Auguſt. tract. 13. in Euang. Ioann.

Infernus.

Gehennæ ſupplicio amiſſio regni cælorum grauior. Chryſoſt. ſup. Mat. Hom. 24.
Gehennam eſſe ne per experientiam diſcamus. idem ſup. Epiſt. ad Rom. ſerm. 32.
De gehenna perſuaſum eſſe, multum vtilitatis affert. idẽ ſup. Epiſt. ad Theſſal. Hom. 8.
Gehenna Dei prouidentiam cõmendat. idem ſup. Epiſt. ad Timoth. Hom. 15.
Infernus, terra tenebroſa eſt. Greg. 9. Mor.
In inferno dolor dilaniat, & pauor anguſtiat. ibid.
Inferno profundior Deus eſt. ibidem.

Apud inferos nulla nec veritas, nec ratiocinatio eſt. Auguſt. de ver. relig. cap. 51.

In inferno alius alio miſerior. idem in Enchir. ad Laurent. cap. 3.

Diabolus.

Diabolus cùm ſeruos Dei tentat, etiam vtilitati ſeruit: cùm eos per tentationes non decipit. Bernard. ad Sor.

Diabolus ſcandalorum magiſter. idem in epiſt.

Diaboli abiectio nobis debet eſſe humiliationis occaſio. idẽ ſup. Cant. ſerm. 55.

Inuidet diabolus humano generi, volens illud habere ſubiectum, quia præuidit hominem Deum futurum. Bern. ſup. Cant. ſerm. 18.

Diaboli multa nomina. Hiero. ad Damaſ.

Diabolus ſanctos adoritur. idẽ ad Euſtoch.

Antichriſtus in fine mundi aduenient. Greg. lib. 4. Moral. cap. 11.

Sicut Chriſtus ſimplices, & idiotas elegit, ita antichriſtus aſtutos, & duplices in fine mundi eliget. Greg. li. 3. Mor. cap. 6.

Antichriſtus volet videri Deus idem ſup. 1. Reg. cap. 2.

Antichriſtus ſua fallacia breui tempore proſperabitur. idẽ Mor. 29. cap. 10.

Tota virtus diaboli in antichriſto ſtringitur. idẽ Moral. 22. cap. 11.

In perſecutione antichriſti, prædicatio & patiẽtia ſanctorum periclitabitur. Greg. 3. Mor. cap. 4.

Antichriſtus erit gladius diaboli. ibid.

Dæmonum manus euadere, magnum, imò maximum eſt. idem in 1. Reg.

Dæmones bene agentibus ſemper inuident. ibidem.

Dæmonia in cordibus reproborum tot requieſcunt, quot deſideria immunda. ibid.

De diaboli manu nõ euaditur, niſi citius ad pœnitentiam recurratur.

Diabolus primò opera noſtra,

deinde verba, & tandem cogitationes accuſat. idem 2. Mor.

Cùm diabolus mala, quæ accuſet, non inuenit, ad malum flectere ipſa bona quærit. ibidē.

Non eſt formidandus diabolus, ſed vis diuina timenda. ibidem.

Diabolus à facie Domini exiit, quia poteſtatem tentationis accipiens, ad malitiæ ſuæ vota peruenit. ibid.

Diabolus non ſolum intuetur, quid faciat, ſed quādo faciat. idem 2. mor.

Diabolus acrius inſurgit, quando diſciplinæ cuſtodes ventri ſeruire cognoſcit. ibid.

Diabolus humilitate noſtra ſternitur. ibid.

Diabolus patientia noſtra ſuperatur. ibidem.

Diabolus ſæpe noſtris cogitationibus ſe interſerit. idem 3. mor.

Diabolus non ſolùm per ſeipſum, ſed & per eos, qui nobiſcum ſunt, nos tentat. idem 4. mor.

Diabolus quò valentius vincitur, eò adhuc ad inſidias ardentius inſtigatur. ibid.

Nullus ad hunc mundum venit, qui non diaboli aduerſa ſuſtinuerit. ibid.

Diaboli verſutia baptiſmi ſacramento ſuperatur. idem 4. Mor.

Diabolus non ceſſat primam, quam intulit, culpam augere. ibidem.

Diabolus cum reprobis vna perſona eſt. ibid.

Diabolus contra conſentientes fortis eſt, contra reſiſtentes debilis. ibid.

Diabolus aliis leo, aliis formica. ibidem.

Dentes diaboli ſunt bonorum perſecutores. idem 9. mor.

Diabolus nocendi poteſtatem non habet, niſi ei voluntas Dei permiſerit. idem libr. 14. mor.

Inſidiæ diaboli bonorum vtilitati ſeruiunt, quos purgant, dum tentant. idem 16. Mor.

Omnis voluntas diaboli iniuſta eſt, & tamen omnis eius poteſtas iuſta. idem 18. mor.

Diabolus leuigat, quæ Deus minatur.

minatur.idem 24.mor.
Diabolus eos tentare negligit, quos quieto iure ſe poſſidere ſentit.ibid.
Diabolus in reproborum cordibus, quaſi in antro ſuo latet. idem 27.Mor.
Diabolus ſub virtutum ſpecie, iniqua nobis opponit.idem 31. Mor.
Diabolus victus de tentatione libidinis, elationem ſuggerit de ſeruata caſtitate.ibid.
Diabolus in peccatoribus ardentius ante mortem ſatagit, omne exaggerans peccatum. idem 32.Mor.
Diabolus expulſus, acriores conatur infligere ſtimulos. ibid.
Caſus diaboli debet hominem ab elatione terrere. ibid.
Diabolus eſt Dei ſeruus ſempiternus ex pacto.idem 33.mor.
Diabolus ſe transfert interdũ in angelum lucis.ibid.
Diabolus aliter tentat iuſtos, aliter mundanos.ibid.
Diabolus tantò crudelius ſæuit, quantò magis mũdus ſeneſcit.ibid.
Diabolus prius tentãdum virtutibus ſpoliat, quàm qui tentatur, intelligat.ibid.
Diabolus plures variis illuſionibus decepit.idem 34.Mor.
Diabolus eſt lupus oues dilanians.idem in Euang.Ho. 13.
Diabolus à ſecundo homine eiſdem tentationibus victus eſt, quibus primum vicerat hominem.idem in Euang. Homil.17.
Diaboli inſidias ſubtiliter cauere debemus.idem ex Regiſt. lib.5.
Diabolus otioſæ mẽti cautè inſidiatur. idem ex Regiſt. lib.7.
Diabolus tantò ardentius ſæuit, quantò feruentius ad cæleſtem patriam anhelare cognoſcit.ibid.
Dæmonibus non credẽdum eſt, ſi vera dicãt. Chryſoſto. ſuper Luc. de Laz.conc.1.
Dæmones etiam veſtes ſanctorum formidant. idem contra Gent lib.1.
Satan etiam in ſomno nos tentat.idem ſup. Act. Apoſto. Homil.41.
Satan ex hominibus bruta ſa-

cere ſtudet. idem ad popul. Antioc. Homil. 50.

Diabolus mala beſtia. Chryſo. ſup. Gen. Hom. 42.

Diaboli ars eſt per ſimilitudines decipere. idem ſup. Matt. Homil. 47.

Diabolus manſuetos, humiles, caſtos, eleemoſynarios, etiam habet. idem ſup. Matth. 4. Homil. 5.

Diabolus, tyrannus crudelis. idem ſup. Matth. Hom. 14.

Diabolus apud diuites non opus habet multo labore. Chryſoſt. ſup. Act. Apoſt. Homil. 52.

Diabolus ex nobis ipſis ſortitur occaſionem. idem ſer. 4. ſup. Epiſt. ad Cor.

Diaboli locus, peccatum. idem ſer. 8. ſup. Epiſt. ad Rom.

Diabolus lutum præbet, vt aurum auferat. idem ad pop. Antioc. Homil. 31.

Diabolo mali principium inuadendi præſtant. ibid.

Hoſtis antiquus in iuuenũ nequitia valde reficitur. Gregor. ſup. 1. Reg.

Hoſtis inuiſibilis credendo vincitur Aug. ſer. 8. de Verb. Domini.

Hoſtes indefeſſi nos aſſiduè oppugnant modò apertè, modò fraudulenter, quos ne videre quidem poſſumus, quantò minus cauere. Bern. ſup. Euang. ſep. pan. ſer.

Satan nihil facere putat, niſi animam ſauciet. Greg. 2. Mor.

Dæmones voluntatem nocendi habent, ſed non poteſtatem. Aug. 2. de Trin. cap. 7.

Dæmones vafri ſunt, non ſapientes. idem 11. de Ciuitate Dei. cap. 4.

Dæmones ſuperare omnes poſſumus. idem lib. 5. contra Iulian. cap. 4.

Damnatus.

DAmnati nõ ſolùm foris ſentiunt tormenta, ſed etiam intus cruciantur. Gregor. lib. 6. Mor.

Damnati per ignem cruciantur in corpore, & per dolorem ardent in mente. idem lib. 16. Mor.

Damnatis ad pœnam ſeruatur

cognitio, & memoria. idem in Euang. Hom. 39.

Nullus ſine cogitatione damnandus eſt. idem ex Regiſt. lib. 2.

Damnati in inferno vidēt beatos in cælo. idem in 1. Reg.

Maxima pœna damnatorum eſt, carere fruitione diuina. Aug. in Enchir. cap. 14.

Damnationi æternæ nullū malum poteſt comparari. idem de Catech. rud.

Iudicium extremum.

QVis iram Chriſti toleret, cuius manſuetudo non potuit tolerari? Gregor. ſup. Euang. Hom. 2.

Iudicij extremi conſideratio nos deterret à peccatis. Amb. ad Virg. lapſ.

Quoties diem illum conſidero, toto corpore contremiſco: ſiue enim comedo, ſiue bibo, ſiue aliquid aliud facio, ſemper videtur illa tuba terribilis ſonare in auribus meis, Surgite mortui venite ad iudicium. Hier. in Epiſt.

Iudicij tempus miſericordiam non recipit. Chryſoſtom.

Vnuſquiſque in eo iudicabitur, in quo inuentus fuerit. Auguſt. de Salut. docum.

Peßimè iudicabuntur falsò iudicantes. idem ſup. Pſalm. 25.

Melius eſt Chriſtum modò arguentem, & docentem audire, quàm in die iudicij iudicantem. Bern. ſup. Pſalm.

Delictorum in die iudicij ſera recordatio eſt. Chryſoſt. ſuper Matth. Homil. 55.

Iudiciū Dei non indiget accuſatore.

Hæc homini ſententia imputatur, in qua moritur. Augu. ex vtroque teſt. 102.

Iudex ſupremus ante iudicium placari poteſt, in iudicio non poteſt. Gregor. 15. Mor.

In die iudicij reprobi erubeſcent Greg. 8. Mor.

Iudicium Dei nec peccator, nec iuſtus effugit. idem 9. Mor.

Malos in iudicio & boni, & mali accuſabunt. idē 15. Mor.

Proponendum eſt contra ſe futurum iudicium. idem 25. Mor.

Quidam in iudicio iudicantur, & pereunt: quidam in iudicio non iudicantur, & regnãt idem 25. Mor.

Chriſtus in iudicio tranquillus iuſtis, & iratus apparebit iniuſtis. idem 31. Mor.

In die iudicij pœnitentia impiorum irrita erit. idem 33. Mor.

Ad iudicium ſine intermiſſione properamus. idem ſup. Euang. Hom. 15.

In iudicio paſtores cum ſuis gregibus apparebunt. ibid.

Iudicij venturi ſententiam fugere per pœnitentiam poſſumus. Greg. in Regiſt.

Iudicia Dei.

Iudicia diuina dum neſciuntur, nõ audaci ſermone diſcutienda ſunt, ſed form. doloſo ſilentio veneranda. Greg. in Mor.

Rationem de occulto Dei iudicio quærere, nihil aliud eſt, quàm contra eius conſilium ſuperbire. idem Hom.

Operum Dei cauſa ſi lateat hominem, non ſe obliuiſcatur eſſe hominem, nec propterea Deo det inſipientiam, quia non bene capit eius ſcientiam. Auguſt. de Spir. & lit.

Iudiciorum Dei contemplatio tremorem inducit, & efficit ad ſapientiam initia contemplantem. Bernard. ſup. Cant. Serm. 34.

Quia homo de humo ſumptus eſt, iudicia Dei diſcutere dignus non eſt. Greg. 11. Mor.

Tanta debent iudicia Dei humilitate venerari, quanta obſcuritate nequeũt. Idem 27. Mor.

Inuiſibilia.

Inuiſibilia Dei per animam rationalem, quàm per alia, quæ facta ſunt melius conſpiciuntur. Bern. ſup. Pſalm. 84.

Inuiſibilia credenda multis argumentis probata. Aug. de Fide rerum inuiſ.

Inuiſibilium omnium maximum, Deus eſt. idem libr. 11. de Ciuit. Dei. cap. 4.

Inuiſibilia in nobis meliora

ſunt. idem Serm. 17. de Ver. Apoſt.

Ira Dei.

I*Ra Dei tunc metuenda eſt, cùm peccata non punit. Bernar. ſup. Cant. Ser. 42.*

Non dolere, quia peccaueris, magis indignari facit Deum, atque iraſci, quàm id ipſum, quod ante peccaueras. Greg. 5, Mor.

Ex ira Dei eſt ad bonum tarditas, ex ira Dei eſt ad malum pronitas. Auguſt. in Enchir. cap. 7.

Ex ira Dei aliquando delicta non intelligimus, ne pœnitentia ſequatur. Cypr. li. 1. Epiſt.

Diuinitati Dei ſecreta mentis patent: ita viuamus, vt & propitium ſemper habeamus, & nunquam mereamur iratum. Lact. de Ira Dei.

Dei indignatio, nõ vltionis executio, ſed abſolutionis operatio magis eſt. Amb. 1. de Pœnit.

Ad iram Deus prouocatur, quando mala in Deum non puniuntur. Gregor. in Regiſt.

Deus iratus aliquando petentibus concedit petita. Augu. 1. de Pecc. & merit.

Quis Chriſti iram toleret, cuius manſuetudo non potuit tolerari? Greg. ſup. Euang. Ho. 2.

Excommunicatio.

S*Ententia excõmunicationis paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta metuenda eſt. Greg. in Regiſt.*

Si quis illicitè quempiam excommunicat, ſeipſum, non illum excommunicat. ibid.

Infidelitas.

I*Gnorãtiam infidelitas parit. Chryſ. ſup. Epiſt. ad Timot. Hom. 3.*

Librorum diuinorum nullam conſuetudinem habens, non mirum incredulum eſſe. idem aduerſ. vitu. vit. monaſt. li. 3.

Incredulitas quietem animi parit. idem ſup. Epiſt. ad Corin, Homil. 17.

Incredulitas peccatum peccato-

rum omnium. Auguſt. ſermo.60.de Verb.Dom.

Infideles Chriſtum contumeliis laceſſere non ceſſant. Greg. li. 6.Mor.

Reſurgunt infideles non ad iudicium,ſed ad tormentum. idem 26.Mor.

Sine obedientia quiſque infidelis eſſe conuincitur.idem.

Infidus homo ſuo malo cordatus eſt. Auguſt.lib. de Beat. vit.diſput.3.

Infidelium vita omnis, peccatum eſt.idem lib.Sent. 106.

Infideles quantumuis probi,boni tamen dicendi non ſunt, ſed mediocriter mali.idem ſuper Pſalm. 25.

Infidelium numerus ſemper maior.Idem ſup.Pſalm. 114.

Infidelium pater,diabolus: & mater, Babylon. idem ſuper Pſalm.26.

Tentatio.

Tentari tantum permittitur,quãtum nobis prodeſt. Aug.ſup.Pſalm.61.

Tentatione vnuſquiſque ſe diſcit.Idem ſup.Pſalm.36.

Tentatio ad probationem non ad deſolationem eſt.Ber.ſup.Pſa.

Credentes & baptizati ad tentationem ſtatim præparandi ſunt.Baſil.in Sum.mor.

Tentationibus nemo ſe vltrò obiiciat,ſed oremus potius, ne intremus in tentationem.ibi.

Tentationibus reſiſtendo victoria acquiritur.Bern. de Quadrag.Serm.5.

In tentationibus & afflictionibus eſſe,diuinæ prouidentiæ eſt.Chryſoſt. ſup. Geneſ. Homil.44.

Tentationes ſignum ſunt, quòd deus noſtri curam habeat. idem ſup.Gen.Hom. 33.

In tentationes ſæpe iuſti cadunt & improbi euadunt.idẽ ſup. Geneſ.Hom.33.

Tentationes quædam eueniunt Deo permittente, quædam Deo iubente.idem ſup. Epiſt. ad Heb.Homil.25.

Tentationum natura religioſiores facit. idem ſup. Matth. Hom.11.

In tentationibus armatura deprecatio eſt.Chryſoſt. ſup.act.

Apoſt. Hom.3.

Quicunque tentatur, iuſtè tentatur. Greg. 17. Mor.

Aliud eſt tentari, aliud tentationi conſentire. Idem 21. Mo.

Differenter tentamur vitiis, & atterimur flagellis. Idem 23. Mor.

Immunda tentatio ab ipſo homine naſcitur. Idem 11. mor.

Tentationibus reſiſtere non poteſt qui verbi Dei gladium poſtponit. idem 19. Mor.

Feſtinè reſiſtendum eſt tentationi in corde naſcenti. nam ſtatim roboratur. Idem 21. Mor.

Tentationis violentia cogitationes virtutum deturbat. Idem 26. Mor.

Tentatio cuique fit, iuxta mores ſuos. idem ſup. 1. Reg.

Tentatio immundorum ſpirituum, nox eſt. ibid.

Tentatus deuotione vincit dæmonem. ibid.

Tentati morti appropinquant, niſi per Deum liberentur. idem 23. Mor.

Vita noſtra in hac peregrinatione non poteſt eſſe ſine peccato, ſine tentatione: quia profectus noſter per tentationē noſtram fit: nec ſibi quiſquam innoteſcit, niſi tentatus nec o teſt coronari, niſi vicerit: nec poteſt vincere, niſi certauerit: nec poteſt certare, niſi inimicum, & tentationes habuerit. Aug. ſup. Pſalm. 60.

Duplicem aciem producit mundus contra milites Chriſti: blanditur enim, vt decipiat: terret, vt frangat. Non nos teneat voluptas propria: non nos terreat credulitas aliena, & victus eſt mundus. ad vtroſque aditus occurrit Chriſtus, & non vincitur Chriſtianus. Auguſt. in Serm. ſanct. Vinc.

Bonus ſi fuerit, qui tibi præeſt, nutritor tuus eſt. malus ſi fuerit, tentator tuus eſt. & nutrimenta libenter accipe, & in tentatione approba te. Augu. de Verb. Dom. Ser. 6.

Deus ipſe omnium rector, ac dominus cum omni angelorum militia certamen tuum expectat, tibíque contra diabolum dimicanti parat æternitatis

coronã. Amb. in quad. Epiſt.

Plerunque qui plus in contemplatione rapitur, contigit, vt amplius in certamine fatigetur, ſicut quibuſdam contingere bene proficientibus ſolet: quorum mentes dum aut cõpunctio mẽtis afficit, aut contemplatio ſuper ſemetipſam rapit: ſtatim etiam tentatio ſequitur, ne de iis, ad quæ rapta eſt, extollatur. Gregor. Hom. 2.

Hoſtis noſter quantò magis nos ſibi rebellare conſpicit, tantò amplius expugnare contendit. eos enim pulſare negligit, quos quieto iure ſe poſsidere ſentit. ibid.

Humanum eſt in corde tentationem perpeti: dæmoniacum verò eſt in tentationis certamine, & in operatione ſuperari. Greg. in Paſt.

Hoſtis noſtri malitia tanta arte ſe palliat, vt plerunque ante deceptæ mentis oculos culpas virtutes fingat, vt inde quiſque quaſi expectet præmia, vnde æterna dignus eſt inuenire tormenta. Gregor. in Mor.

Quis ſit ſpiritus, qui loquitur, ipſa ſuggeſtio declarabit: ſemper enim ſpiritus carnalis mollia, ſpiritus mundi vana, ſpiritus malitiæ ſemper amara loquitur. ibid.

Antiquus hoſtis ex proprio certamine dum ſe ſuccumbere conſiderat, ad alia tentationum bella reſtaurat: intuetur humani generis vniuſcuiuſq; mores, cui vitio propinqui ſint: & illa opponit ante faciem, ad quæ facilius nouit inclinare mentem. ibid.

Non impulit, non tetigit: ſed tamen dixit. Mitte te deorſum, vt intelligamus, quòd qui obedit diabolo, ipſe ſe deponit. diabolus enim ſuggerere poteſt: cogere non poteſt. Chryſoſto. ſup. Matth.

FINIS.